680 Walsingham (T.) Historia, viz.: Ælfredi Regis Res Gestæ, Historia Brevis and Ypodigma Neustriæ, *woodcut titles, capitals and ports.* 3 vols in 1 (title to Alfredi missing) *London, Binneman & Day* 1574

507

6690
6691

X

Walsingham's History &c
3 ...

SIR C. G. YOUNG,

College of Arms.

S. T. C. 863
S. T. C. 25004
S. T. C. 25005

P. c 47 532

YPO-DIGMA NEVSTRIÆ VEL NORMANNIÆ: PER *THOMAM* DE *WALSINGHAM*:

Ab irruptione Normannorum vſq; ad annum. 6. regni HENRICI quinti.

LONDINI
in ædibus Iohannis
Daij. 1574.

¶*Cum gratia & Priuilegio
Regiæ Maieſtatis.*

Duces Normannorum.

Rollo ſiue Robertus.

Gulielmus.

Richardus. 1.

Richardus. 2.

Richardus. 3.

Robertus.

Gulielmus Conqueſtor.

Anni in quibus de regibus in hoc ypoδigmate tractatur.

Regum nomina.	*An.D.*	*Pag.*	*Regũ nomina.*	*An.D.*	*Pag.*	*Regum nomina.*	*An.D.*	*Pag.*
Wilhelmus Con.	1066	28	*Henricus.2.*	1176	43	*Henricus.3.*	1244	59
	1067	28		1177	43		1245	60
	1069	30		1178	43		1246	60
	1070	30		1179	43		1247	60
	1071	31		1180	43		1248	60
	1072	31		1181	43		1249	60
	1073	31		1182	43		1250	60
	1074	31		1183	44		1251	61
	1075	32		1185	44		1252	61
	1076	32		1186	44		1253	61
	1077	32		1187	44		1254	61
	1079	32	*Richardus.1.*	1189	45		1255	61
	1080	32		1190	46		1256	61
	1087	32		1191	46		1257	61
Wilhelmus Rufus.	1088	32		1192	47		1258	61
	1090	33		1193	48		1259	62
	1091	33		1194	48		1260	62
	1093	33		1195	49		1261	62
	1095	33		1196	49		1262	62
	1096	34		1197	49		1263	62
	1097	34		1198	50		1264	63
	1098	36	*Iohannes.*	1199	50		1266	64
	1099	36		1200	51		1267	65
Henricus.1.	1100	36		1201	51		1268	65
	1101	36		1202	51		1269	65
	1104	36		1203	52		1270	66
	1106	36		1204	52		1271	66
	1110	37		1205	52	*Edwardus.1.*	1272	66
	1118	37		1206	52		1273	67
	1119	37		1207	52		1274	68
	1120	37		1208	53		1275	68
	1123	37		1209	53		1276	68
	1125	37		1210	53		1277	69
	1127	38		1211	53		1278	69
	1129	38		1212	53		1279	69
	1133	38		1213	54		1280	70
	1134	38		1214	54		1281	70
Stephanus.	1135	38		1215	55		1282	70
	1136	38	*Henricus.3.*	1216	55		1283	70
	1137	38		1217	57		1284	71
	1138	38		1218	57		1285	71
	1139	38		1220	57		1286	71
	1141	39		1221	57		1287	71
	1142	39		1222	57		1288	72
	1143	39		1223	58		1289	72
	1146	39		1224	58		1290	72
	1148	39		1225	58		1291	73
	1150	39		1226	58		1292	75
	1151	39		1227	58		1293	77
	1152	39		1230	58		1294	77
Henricus.2.	1153	39		1231	58		1295	78
	1156	39		1232	58		1296	80
	1158	38		1233	58		1297	83
	1159	38		1234	58		1298	86
	1160	38		1235	58		1299	87
	1163	38		1236	58		1300	88
	1166	38		1237	58		1301	88
	1167	38		1238	59		1302	95
	1168	38		1239	59		1303	95
	1170	39		1240	59		1304	96
	1173	39		1241	59		1305	96
	1173	40		1242	59		1306	97
	1174	41		1243	59		1307	98

Regum nomina.	*An.D.*	*Pag.*	*Regũ nomina.*	*An.D.*	*Pag.*	*Regum nomina.*	*An.D.*	*Pag*
Edwardus.2.	1308	99	*Edwardus.3.*	1345	117	*Richardus.2.*	1381	139
	1309	99		1346	118		1382	140
	1310	99		1347	121		1383	140
	1311	100		1348	121		1384	141
	1312	100		1349	121		1385	142
	1313	100		1350	121		1386	143
	1314	101		1351	122		1387	145
	1315	102		1352	122		1388	142
	1316	102		1353	122		1389	143
	1317	103		1354	122		1390	144
	1318	103		1355	123		1391	145
	1319	104		1356	123		1392	146
	1320	104		1357	124		1393	146
	1321	104		1358	125		1394	147
	1322	105		1359	125		1395	148
	1323	106		1360	126		1396	149
	1324	107		1361	127		1397	150
	1325	108		1362	127		1398	152
	1327	109		1363	128	*Henricus.4.*	1399	153
Edwardus.3.	1328	111		1364	128		1400	157
	1329	111		1365	128		1401	158
	1330	111		1366	129		1402	159
	1331	112		1367	129		1403	161
	1332	112		1368	130		1404	164
	1333	112		1369	131		1405	167
	1334	113		1370	131		1406	169
	1335	113		1371	132		1407	171
	1336	113		1372	132		1408	172
	1337	114		1374	133		1409	173
	1338	114		1375	133		1410	174
	1339	114		1376	134		1411	175
	1340	115	*Richardus.2.*	1377	135		1412	177
	1341	116		1378	136	*Henricus.5.*	1413	178
	1342	116		1379	137		1414	182
	1343	116		1380	138		1416	191
	1344	117						

Ypodigma Neuſtriæ, per *T.* de *Walſingham.*

MAgnificentiſſimo & illuſtriſſimo Francorum & Anglorum regi, Henrico Normanniæ conqueſtori, Principi Walliæ ſereniſſimo, Hyberniæ & Aquitaniæ domino, Dei gratia ſemper & vbiq; victori. Suorum minimus Orator frater *Thomas* de *Walſingham,* Monachus Monaſterij S. Albani Anglorũ Protomartyris humili cum recommẽdatione. Salutem in eo qui dat ſalutem Regibus. Cogitanti mihi inter ſtudia cõtemplationis clauſtralis, quantis virtutum dotibus, ac victoriarum titulis Deus omnipotens vos extulerit, quantis ſpecialium gratiarum donis cumulauerit, vt hoſtes etiam veſtram ſapientiam prædicent, diſcretionem mirentur, & vbiq; commendent, Iuſticiam laudum præconijs celebrent, fateor ſpirituali iocunditate, & interiori gaudio ſum repletus atquè refertus, multò ſuauius quàm ab epulis exquiſitis. Sed inter hæc oritur in mente mea quoddam nubilum, quod obfuſcat conceptum cordis mei iubilum, dum vereri cogor gentis morem ſolitum, quæ multociens paruipendit etiam emiſſum votum publicum, & ſolemne præſtitum iuramentum. Dumq; memor fui dierum antiquorum, recolens fraudes, facinora, factiones, & ſcelera comiſſa per hoſtes, anxiatus eſt in me ſpiritus meus, & in me turbatum eſt cor meum, & penè defecit in dolore vita mea, ſciens quòd cras poterũt fieri turpia ſicut heri. Et metuens ne fortè quouis modo veſtra circumueniretur innocentia, ſcrutatus ſum in mente mea, quid maximè veſtræ ſaluti ſuffragari poſſet conuerſanti inter tot pericula. Tandem occurrit inter plurima ſcribere veſtræ celſitudini, quam præcordialiter diligit anima mea quicquam, per quod tutior ſimul & cautior eſſe poſſit. Teſte nempè Poeta, *Omnia vincit amor*: Qui id in me efficit, vt non verear licèt inculto & impolito ſermone, tam ſapienti, tam glorioſo principi balbutiendo proferre quæ mente tractaui, & veſtræ ſerenitati vtcunq; pandere, quæ pro ſalute regia corde concepi. Hinc eſt quod breuem tabulam compilare ſtudui, quæ facit à principio conqueſtus Neuſtriæ per Normannos vſq; ad conqueſtum Angliẹ per eoſdem. Quam deduxi vſq; ad tempus quo veſtra Maieſtas eandem Normanniam abalienatam contra fas & iuſticiam a veſtris progenitoribus per annos circiter ducentos & viginti potenter & victorioſè ſub iugum venire compulit, & pro votis regaliter ordinauit. Proinde domine mi Rex inclyte vobis in hoc opuſculo conſpicienda porrigo geſta præterita, bella varia, paces pactas mutuò, fœdera violata firmata iuramento, promiſſiones, ſponſiones, oblationes factas anteceſſoribus veſtris ſub dolo, hoſtium deceptiones & ypocriſim, & quicquid hoſtis adinuenire potuit exquiſita calliditate, per quod ſeducere poſſet nobile genus veſtrũ. Igitur quia nullum maius decet plura ſcire quàm principé, cuius doctrina maximè ſubiectis prodeſſe poteſt, hunc libellum ſi placeat inſpiciendum veſtræ celſitudini ego pauper & modicus deuotus obtuli, imponens illi nomen *Ypodigma Neuſtriæ,* eò quod prẹdemonſtret præcipuè caſus vel euentus illius patriæ, a tempore Rollonis primi Ducis vſque ad annum fœlicis regni veſtri ſextum: quod deus omnipotens pro ſua magna pietate vbiq; pacificet, & in omni proſperitate conſeruet. Amen.]

¶ *De conſuetudine Danorum antiquitus fræquentata.*

OLim mos erat in Dacia cùm repleta eſſet terra hominibus, vt ſancita lege per Reges illius terræ cogerētur iuniores de proprijs ſedibus emigrare. Quæ gēs idcirco multiplicabatur nimiū, quoniā luxui exceſſiuè dedita multis mulieribus iungebatur. Nam pater adultos filios cunctos à ſe pellebat, præter vnum quem hæredem ſui iuris relinquebat. Quæ lex per multorum tempora regum manſit inconuulſa, quoad vſq; Lothbrocus rex patri ſucceſſit in regno, quem prædicant de ſtirpe Gothorum proceſſiſſe. Ex quorum progenie iactitāt Troianos fuiſſe progreſſos: & Anthenorem ab vrbis exterminio cum duobus millibus & quingentis viris ob proditionem illius ab eo perpetratam euaſiſſe, & per multimodos anfractus ponti, Germaniam appuliſſe, ac in Dacia ex poſt regnaſſe: eamq; à quodam vocato Danao ſuæ ſtirpis Rege, Danemarchiam nuncupaſſe. Igitur Rex Lothbrocus excitus patrum legibus, ſorte cogente, cum ingenti iuuenum agmine filium ſuum nomine Bier, coſta ferrea à ſuo abdicat regno cum pædagogo ſuo Haſtingo nomine: viro per omnia fraudulentiſſimo, vt externa petens regna, alias ſedes ſibi armis aquireret. Qui ideò coſta ferrea vocabatur, quia vehementiſſimis infectus veneficijs ſuæ matris, licèt in acie ſtaret inermis, omnem vim armorum illęſus ſperneret. Haſtingus ergo à patria cum ſuo adoleſcente ſic proſcriptus, de finitimis prouincijs milites animo leues, & belli cupidos congregauit: Deo ſuo pro thure humanum ſanguinem delibauit. Cuius cruorem libaminis omnes vnanimiter potauerunt. Et vento flante ſecundo Vermendenſem aggrediuntur portum. Exilienteſq; de nauibus totum Vulcano tradunt illico comitatum. Sancti quoque Quintini Monaſterium ferali comburunt rabie, de Chriſtiano populo nepharium ludibrium exercentes. Neuionenſis namq; præſul Emino nomine, cum ſuis Diaconis eorum gladijs obtruncatur, fitquè cædes in plebe proprio viduata paſtore. Dehinc fluuium Sequanam ingrediuntur, & apud Gemeticum obſidionem componunt. Qui locus iure vocatur Gemeticus: quia velut gemma in anulo, ſic rutilat ſitu loci & fructuum vbertate. Hic Clodonei Francorum regis tempore, à beato Philberto, opitulante Beatilda Regina conſtructus, in tanto incremento adoleuit, vt in noningentorum monachorum numero eius quantitas ſuppleretur. Huius loci monachi vel incolę comperientes aduentum paganorum fuga lapſi, quædam ſub terra occulentes, quædam ſecum aſportantes euaſerunt. Pagani locum reperientes vacuum, Monaſterium Sanctæ Mariæ ſanctiquè Petri, & cuncta ædificia igne comburunt in ſolitudinem omnia redigentes. Abhinc deniq; Sequanæ ſulcantes alueum, Rhotomagum adeūt, igneq; comburunt, horrendum de Chriſtiano populo ludibrium exercentes. Franciæ quoq; interiora petentes, omnem ferè Neuſtriam, Northmānica ferocitate inuadunt: vrbem quoq; Namiaticam incendio cremauere. Epiſcopum ſancto Sabbato Paſchę Baptiſmum celebrātem trucidauere, clerum & populum peremere. Deinde Andegauenſem percurrentes regionem, ipſam quidem ciuitatem concremant: Pictauorumq; caſtella atquè vicos, omnemq; patriam a mari vſq; ad eandem Pictauienſem vrbem populantur & vaſtant, replentes cædibus vniuerſa. Sequenti namq; tempore, nauigio Turonum ademit ciuitatem, eamq; de more opplentes ſtragibus: ad poſtremum tradunt ignibus, populata omni circumquaq; regione. Non longè poſt ſuperiora Ligeris fluuij manibus expetentes, Aurenam perueniunt, captamq; vrbem auro diſtrahunt: & ad tempus recedentes ſecundo aduentu cōburunt eandem. Et vt concludam tragœdias infinitas breuibus, Hiteciam Pariſiorum nobile caput, quondam reſplendens gloria, abundans opibus, in cineres redegerunt. Betuacus quoq; & Nomonius quondam Galliarum præſtātiſſimæ ciuitates eorum gladio concidere. Aquitannia quoq; quondam bellorum nutrix, tunc patuit præda gentibus alienis. Nec erat oppidum aut vicus in ea regione, nequè ciuitas: quæ non ſtrage ferali horum conciderit Paganorum. Teſtatur id Pictauis fœcundiſſima vrbs Aquitāniæ, hoc Sanctonum, hoc

Lex Dacorum de iunioribus exulandis.

Bier dictus coſta ferrea.

Cædes S. Quintini grauis.

Gemeticus monachorū ſedes.

Paganorum rabies in Franciā.

Aquitannia deprædatur.

Engoliſma, hoc Petragoricum, hoc Lamonicas, hoc certè Aruernus, ipſumq; Auaricum, caput regni Aquitanici.

Hijs calamitatum malis Gallijs per 30. ferè annorum ſpatium detritis flebiliter: Haſtingus Bier dominum ſuum prouehere cupiens ad altiora, imperiali eum Diademate coronare volebat. Proinde deliberauit cum ſuis complicibus, Romam clandeſtina irruptione obtinere. Sed nimia exorta tempeſtate ad vrbem Lunis vento impellente deuoluitur, quę pro ſui decore hoc nomine vocabatur. Porrò ciues attoniti tanta claſſe, ciuitatem muniunt, & ſemetipſos hortantur ad reſiſtendum. Quorum audaciā Haſtingus vt comperit, ratus hāc Romam fore, omni conatu cœpit attemptare, quo pacto poſſet eam dolo inuadere. Deniq; Epiſcopo ciuitatis & communitati miniſtros ſuæ perfidiæ dirigit: aſſerens non ſua ſponte illuc appuliſſe, ſed patriam ſuam repetere voluiſſe, pacificos ſe eſſe, pacem deinceps quærere, & ſe lætali preſſum langore, ab eis Chriſtianum fieri ſupplici prece depoſcere. Hijs auditis, Comes & Epiſcopus gaudio exhilerati, pacem cum nephandiſſimo pacis inimico firmant, fitq; communis vtriq; populo vrbis ingreſſus. Tandem ad eccleſiam ſceleratus fertur Haſtingus, ſacroſancto baptiſmate mergitur homo verſutus, & rapaciſſimus exit lupus. Quem ad ſui perniciem à fonte Præſul & Comes excipiunt. Hinc quoque baiulorum manibus refertur ad nauim criſmate delibutus. Poſt hoc intempeſtæ noctis medio loricatus locatur in feretro, innuens cœteris vt ſuas induerent loricas ſub tunicis. Proinde fit luctus intollerabilis per exercitum, Haſtingum obijſſe neophitum, & reſonat maris littus tanti ducis exceſſu. Dehinc naui effertur, & ad eccleſiam baiulatur, ſacroſancto veſtitur Antiſtes indumento, mactaturus ſacroſanctam hoſtiam pro defuncto, fit commendatio animæ, vt corpus ſcelerum & perditionis in baratro iam ſepultum, tradatur ſepulturæ. Sed ecce proſilit de feretro, Epiſcopum & Comitem obtruncat gladio: dehinc lupina rabie cum ſuis graſſatur in plebe. Hijs à funeſto perpetratis, Theatrum efficitur domus domini, iugulantur iuuenes, trucidantur ſenes, depopulatur ciuitas, & à fundamentis mænia diruuntur. Huius itaq; peracta vrbis ſubuerſione, comperientes pagani ſe Romam nullatenus cepiſſe, veriti ne vlterius quicquam proficerent, quippe cum Romanas aures fama volante eorum prophana opera iam occupaſſent, inito cõſilio de regreſſu diſponunt. Nam Bier totius excidij ſignifer, & Rex exercituum, dum natiuum ſolum repeteret, naufragium paſſus, vix apud Anglos portum obtinuit, quamplurimis de ſuis nauiculis ſubmerſis tempeſtate. Indeq; petens Friſiam, illic obijt. Haſtingus verò Carolum ſimplicem regem Francorum adiens, pacem petijt, quam adipiſcens, vrbem Carnotenſem ſtipendij munere accepit ab illo. Et ſic Francia à tumultuum fragoribus aliquamdiu reſpirauit.

Haſtingi dolus inſignis.

Emenſis ex poſt plurimorum annorum interſtitijs, Frācia ab hijs tumultuū fragoribus pauliſper ſopita, Danemarchia ſpargens iterato iure exterminij flammiuomos Ticiones, plurimos tirones à ſe iuuenili flore vernātes, priſcorum patrum lege ſecernit. Qui profecti cum ſex nauibus plenis armato milite apud Scanzam inſulam applicant. Indeq; ſublatis anchoris, ſpirantibus auris ſalubriter Anglicam Britanniam aggrediuntur: Quibus Angli confeſtim obuij, multis ſuorum amiſſis, cum dedecore refugerunt. Quibus compertis illius regni Rex Ethelſtanus miſſa legatione, protinus pacem petit, & adipiſcitur: firmatiſq; fœderibus, amicitia indiſſolubili adinuicem connectuntur. A quo ſuæ expeditionis poſtulantes auxilium, paruo tempore contraxerunt nō minimam armatorum manum. Abinde fluctiuaga ſulcantes æquora, cū magno vitę periculo, ad locum vocatum Walchras deuoluti ſunt. Quibus mortem euadentibus, & de maris diſpendio reſpirantibus Ramerius longi colli, Hamenſis ſiue Haſbaniēſis Dux, cum multitudine graui bellum intulit. Sed ſuorum extinctis quampluribus; ipſe victus capitur, & ad naues ducitur compeditus. In illa pugna duodecim Danorum bellatores à Ramerij militibus capiuntur, & vxori eius præſentantur. Quæ legatos ad Danos mittens, & ipſa ſuum virum dato pro eo magno auri pondere recepit, & Dani qui ab ipſa tenebantur

Dani irrumpũt in Angliam.

tur liberi dimittuntur.

Octingenteſimo ſexto anno ab incarnatione domini, Dani flantibus ventis ad vota, Gemeticum veniunt: vbi quandam ſacram virginem nomine Gertrudem quam aſportauerant à Britãnia in capella S. Vedaſti, quæ trans flumen eſt, ſuper altare ponentes ibidem reliquerunt. Quæ capella nomen virginis hactenus Sanctæ Gertrudis habet. Quorum aduentum Franco Rotomagenſis Archiepiſcopus agnoſcens, & vrbis ſuæ muros ſolo tenus hoſtica immanitate cernens dirutos, ac de iuuamine ad reſiſtendum omnino diffidens: adiudicauit ſalubrius ab eijs pacem quærere, quam in aliquo illos ad ſui perniciem prouocare. Feſtinus igitur illos adiens pacem petijt: & conſequitur inter ſe fœdere firmo pacto. Quo facto Dani feſtinantes, naues propellunt ad mœnia ciuitatis. Cuius præſidium ſagaci mente terra mariq; conſiderantes, compendiorum lucris munitum, totius Comitatus caput illud fore concorditer deputauere. Deinde vnum ex ſemetipſis ſorte eligentes nomine: dominum ſuæ militiæ atque principem pacta fidelitate præficiunt.

Capella S. Gertrudis.

Rollo prælatione potitus, tractauit ſollicitè cum ſuis, de Pariſiaca ſubuerſione. Et ſoluentes claſſem, Sequanę ſulcant fluuium, ſtationemq; nauium apud Haſdaus componunt. Tunc Rainaldus dux totius Franciæ, repentino paganorum aduentu cognito, cùm valida exercituũ virtute proceſſit eis obuius, præmittens Haſtingum, qui adhuc in Carnotena vrbe morabatur cum alijs legatis, quia & ipſe peritus fuerat Danorum linguę, qui talibus eos adorſus eſt verbis: Heus inquit robuſtiſſimi milites, quibus ab oris huc aduecti eſtis, vel quid in hac regione quæritis; aut qui veſtrum ſenior cenſetur nomine, edicite nobis: Francorum ſanè regis legati ſumus vobis directi. Cui interroganti ſic Rollo: Dani ſumus, æquali dominio fungimur: terræ huius colonos exturbare venimus, noſtrę ditioni patriam ſubdere cupiẽtes. Quis enim es tu qui tam facetè nobis loqueris. Adhæc ille. Audiſtis inquit aliquando de quodam Haſtingo, qui à veſtris partibus exul, cum multitudine nauium huc adueniens, hoc Francorum regnum magna ex parte peſſundedit, & in ſolitudinem redegit. Cui Rollo, audiuimus inquit, Haſtingus inquit bono omine cœpit, & cuncta malo fine compleuit. Haſtingus ad hæc: vultis inquit Carolo Regi ſubdi? Nequaquam, Rollo intulit, alicui ſubijciemur, ſed quæcunq; armis adquiremus, noſtro iure vendicabimus. Regi cuius te legatum gloriaris, audita ſi vis renuncia. Hæc Haſtingus cuncta refert expeditius duci ſuo. Sanè Rainaldus citato exercitu ſuo Northmannos inopinato impetu feſtinans inuadere, ſuper eos irruit. Quem Rollo cum ſuis audacter excipiens, proſtrato Rollando eius ſignifero, plurimos Francigenas morti tradidit, alioſq; in fugam vertit. Quibus peractis, Rollo nauibus feſtinans municipium Mellende capit. Quo ſubuerſo, omnes incolas enſe necat.

Rainoldus paganis fit obuius.

Igitur Theobaldus comes videns ſe tempus reperiſſe oportunum ad decipiendum Haſtingum, talibus verbis falſò appetit illum. Cur inquit, vir inſigniſſime torpes ignauia? Ignoras regem Carolum te velle perimere, ob Chriſtianorum ſanguinem à te olim fuſum iniuſtè? Reminiſcitur enim malorum quæ illi tunc improbè intorſiſti? & ideo de terra te exterminare decernit. Manus & tua vt ipſe aijt cum Rollone pagano ad delendos Francos ſentit: qua de re in proximo, peſſime deleberis ab eiſdem. Conſule ergo tibi ne inconſultus puniaris. Quibus verbis Haſtingus territus, confeſtim Carnotenam vrbem Theobaldo vendidit, & diſtractis omnibus, peregrè profectus diſparuit.

Dux autem Franciæ Reinaldus fugæ non ferens dedecus, iterum maiori exercitu congregato, Rollonem aggreditur inopinatè. Cuius conatus ipſe præueniens, multos ſuorum obtruncat, multos fugat. Ipſum autem Rainaldum quidam piſcator emiſſo iaculo interfecit. Dehinc ſubductis anchoris, Rollo celeri nauigio Pariſium petit. Cui quidam exploratores nunciant Baiocenſem vrbem carere defenſoribus, & facilè poſſe capi. Rollo verò mox auulſis ab obſidione nauibus Baiocẽſium veliuolo venit curſu. Quam captam in parte ſubuertit, habitatoribus interfectis. In qua nobiliſſimam puellam Popam nomine:

Rainoldus caſu interfectus.

ne: filiam ſcilicet Guidonis Comitis Siluanietenſis capiens, non multò poſt, more Danico, id eſt, paganico copulauit. Ex qua genuit Gulielmum Longam Spatam filiamq; Gerloc nomine, decoram valde. Et ſic vrbe demolita, Rollo velociter Lutetiam regreſſus eſt. Cumq; ad expugnãdum eam diligẽter intenderet, pars exercitus ſui vrbem Ebroicam captã exterminauit, ciues extinxit, & cum præda maxima redijt ad ducem ſuum.

Gulielmus Longa Spata.

Interea legati Regis Anglorum Ethelſtani ad Rollonem veniunt, deprecantes vt Regi quantociùs auxilium contra quoſdam rebelles auxilium ferat. Cuius anxietati compatiens, & de Pariſiacæ vrbis expugnatione diffidens, ob videlicet aditus difficultatem, & nimiã alimoniæ copiam intra eam: dimiſſa obſidione Anglos aggreditur. Quò cum veniſſet, rebelles expugnans cum auſteritate coercuit: acceptiſq; obſidibus Regi ſuo pronos fecit. Ex hinc iterato electa multitudine iuuenum, cum magnis muneribus à Rege ſibi collatis, in Franciam remeauit.

Rollo rebelles Angliæ coercet.

Rollo cum rediſſet Northmanniam, Carnotenam vrbem obſidione vallauit. Quam cum machinis & tormentis oppugnaret, Richardus Burgundionum Dux cum ſuo Francorumq; exercitu aduenieus, irruit ſuper eum. Cum quo cõgreſſus Rollo atrociter reſiſtebat, quouſq; Walterius epiſcopus ex ciuitate cum armatis inopinatè proſiliens. Supparum beatæ Mariæ quod Carolus Caluus Conſtantinopoli cum alijs reliquijs aduexerat, in modum vexilli contra hoſtes ferens manibus a tergo eos cedendo inuaderet. Illi tamen ignorantes cuius eſſet camiſia virtutis & reuerẽtię, deridendo ſagittauerunt ad eam ſed non impunè. Nam ſubita cæcitate percuſſi ſunt. Quod Rollo intelligens, à certamine declinauit, multis prius de eius exercitu interemptis.

Mirabile dictu

Hijs itaq; Rollo infortunijs, militumq; ſuorum morte furibundè ſuccenſus, ad Francorum infeſtationem reliquos exaggerat, & ad perdendam patriam ob ſociorum perniciem totis conatibus eos incitat. Quid plura: vt Lupi veſpertini vehuntur pagani ad ouiculas Chriſti. Succẽduntur eccleſiæ, mulieres ducuntur captiuæ, trucidatur populus, fit omnibus in cõmune luctus. Hijs deniq; Franci calamitatibus oppreſſi, quæſtuoſis clamoribus Carolum Regem appetunt: vnanimiter conclamantes Chriſtianum populum ob eius inertiam paganorum incurſibus deperire. Quorum quærimonijs Rex permotus, Aſtitum Franconem Archiepiſcopum Rotomagenſem Rolloni feſtinanter dirigit, mandans ſi Chriſtianus efficeretur, terram maritimam ab Epte flumine vſque ad Britannicos limites cum ſua filia nomine Giſla ſe ei daturum fore. Qua legatione Franco ſuſcepta: pagano Duci per ordinem cuncta pandit. Cuius verba Rollo conſultu ſuorum gratanter ſuſcipiens à vaſtatione paganica, indulget Regi inducias trium menſium, vt in hoc dierum ſpatio, ſtabiliretur fœdere firmo pax inter eos. Venientes igitur ad ſanctum Clerum diſcurrentibus alternatim inter eos nuncijs. pax fauente Chriſto ſtabilitur: Rollone iurante Regi fidelitatem, & Rege illi filiam cum terra prætitulata donante, ſuperadditur ad ſupplementa ſumptuum, tota Britannia: iurantibus Rolloni ſuper ſacramenta principibus ipſius terræ Berengerio & Alano. Nam terra maritima quæ nunc vocatur Northmannia ob diuturnos excurſus paganorum, filijs vbiq; adultis, à cultro & vomere torpebat inculta. Quibus nobiliter expletis, rex lætus ad ſua regreditur, & Rollo cum Roberto Duce ad Rotomagenſis vrbis mænia proficiſcitur.

Rollo Francorum regis filiam ducit.

Anno igitur incarnationis Dominicæ 912. benedicto fonte in S. Trinitatis nomine Rollo baptizatur à Francone Rotomagenſi Archiepiſcopo. Quẽ Robertus Dux Francorum à fonte ſuſcipiens, impoſuit ei nomen ſuum. Videntes autem pagani Ducem ſuum Chriſtianum eſſe, relictis Idolis Chriſti nomen ſuſcipiunt, conuolantes vnanimes ad baptiſmum. Dehinc Robertus Francorum Dux, rebus pro quibus venerat competenter geſtis: Franciam cum maximа hilaritate repetijt. Porrò dux Northmannorum Robertus pręparato rerũ nuptialium apparatu magno: ſupranominatam tanti regis filiam, Chriſtiano more in conſorcium ſui thori duxit.

Poſt hæc intra Northmannicos limites legem ſtatuit, vt nullus aſſenſum furi præberet: quòd ſi deprehenderetur ambo patibulis appenderentur. Cõtigit autem non multò poſt in Longapetentis villa quendam agricolam reficiendi cauſa labore ſuſpenſo domum redire, demiſſis loris in campo cum cultro & vomere. Cuius vxor tam infœlix quàm veſana hæc cuncta clam ſuſtulit, experiri volens edictum ducis. Ruſticus verò ad campum regreſſus, rebus non inuentis, vxorem an eas haberet inquirit: qua negante ducem aggreditur, petens vt ſua ſibi reddantur vtenſilia. Qui mox pietate motus, damnũ viri quinq; ſolidis datis releuare, & populum per circuitum ad examen calibis cunctum iuſſit compellere: Quo domino indicante liberato: vxor ruſtici a miniſtris arctatur, quæ coacta verberibus, reatum profitetur. Dux verò ruſtico ait: Noueras inquit antè hanc furem eſſe? Et ruſticus, noueram ait. Adhæc Dux intulit, tuum os te condemnauit ſerue nequam. Et continuò iuſſit ambos ſuſpendi patibulo. Hijs & huiuſmodi Robertus Dux populum ſuum frænans terroribus, ducatum ſibi a Domino attributum longo tempore pacificè gubernabat.

Roberti ſeueritas in legibus exequendis.

Interea morte præuenta vxore ſua Giſla ſine liberis, Dux primam vxorem repudiatam Popam videlicet, ex qua filium Gulielmum iam adultum genuerat, iterum repetens ſibi copulauit. Verũ fractis iam viribus laboribus & prælijs in quibus conſũpſerat omne robur iuuentutis ſuæ: deliberare cœpit de ſui ducatus diſpoſitione, cui vel qualiter illum relinqueret. Conuocatiſq; totius Northmanniæ proceribus, cum Alano & Berengario Britonibus, Gulielmum filium ſuum pulcherrimæ iuuentutis flore vernantẽ illis exponit, iubens vt eum ſibi dominum eligerent: militiæq; ſuæ principem præficerent. Meũ eſt inquit mihi illum ſubrogare, veſtrum eſt illi fidem ſeruare. Et cunctos ſuaſibilibus demulcens verbis: filio ſuo ſub ſacramento fidei illos ſubegit. Et expoſt vno viuens luſtro, conſumptus ſenio viuere deſijt, fœlicem finem faciens ſub titulo nominis chriſtiani.

Roberti mors.

Duce Roberto ab onere carnis iam libero, filius eius Gulielmus totius monarchiam Ducatus Northmannici ſagaci regens moderamine inconuulſam Chriſto regi fidem ſeruare ſatagebat. Erat quippe ſtatura procerus, vultu decorus, micantibus oculis, beneuolis manſuetus, quaſi leo inimicis terribilis, vt gigas fortis in prælijs, terminos ſui Ducatus per circuitum dilatare non deſiſtens. Quæ res inuaſionis & audaciæ, Francorum proceribus odij & inuidiæ fomitem miniſtrauit. Sub eodem tempore Berengarius & Alanus Britones, à tenore fidei quam cum eo pepigerant diffidentes: ab eius dominio præſumptiuo auſu conati ſunt recedere, Regi Francorum de cætero diſponentes militare. Quorum temeritatem Dux impetu feſtinato comprimens: Britanniam tam diu vaſtauit hoſtiliter, eorum illic ſubuertens municipia, quo ad vſq; totius nequitiæ incenſorem a regno exturbaret, Angloſq; adire cõpelleret Berengario ſibi conciliato.

Gulielmi mores

Sed hijs ita deuictis, quidam nomine Rihulphus ſuccẽſus perfidiæ furijs, coadunatis plurimis infectis veneno diſcordiæ, à ducatu eum funditus conabatur extrudere: adeo vt collecta vndequaq; multitudine, circa Rotomagenſis ciuitatis ſuburbana, tranſmeato aluo Sequanę componeret obſidionem, quatenus ducem ab ea propelleret, aut captum nequiter interimeret, Northmannia ſibi vindicata. Vidẽs itaque dux ſe a ſuis ſic obſeſſum, cœpit meditari qualiter ſuæ ſaluti conſuleret, & honori, & milites ſuos à tam audaci conſpirationis motu cohiberet. Tandem cum trecentis Loricatis militibus, irrumpens caſtra temeraria: maximam eorum multitudinem gladijs proſtratam orco tranſmiſit, alioſq; per diuerſa ſiluarum luſtra ſe oculentes in fugam vertit. Rihulphus commilitonum fiducia deſtitutus, inter profugos deliteſcens, fugę ſubſidio euaſit. Dux ergo profugatis inimicis, ſuorum recenſens numerũ reperit ex eis interijſſe nullum. Locus in quo hic fuit cõflictus, Pratum belli hactenus nuncupatur. Regreſſo igitur eo de prælio, à præfecto Fiſtanuenſis caſtri venit nuncius qui ſibi dixit filium natum fore ex puella nomine Sprota, ſibi

Pugna cum Rihulfo.

Danico more iuncta, vnde valde lætus effectus, fecit eum baptizari ab Henrico epiſcopo Baiocenſi, Richardumq; vocari.

Triumpho conſpicuo de rebellibus dux potitus, atquè viribus conualeſcẽs, cœpit per exteras nationes multimodè præclaram virtutum ſuarum famam ſpargere: in tantum vt ex diuerſis mundi partibus regnorum proceres illius curiam fræquentarent, & ab eo nobiliter munerati ſedes ſuas ornãtes repeterent. Vnde cognita ducis magnificentia, Gulielmus Pictauienſis Comes, ſororem eius nomine Gerloc petijt & accepit in vxorẽ. Ipſe vero dux filiã Herberti Comitis, donante patre ductam Rhotomagenſibus intulit arcibus.

Gulielmi magnifica liberalitas.

Audiens autem Ethelſtanus Rex Anglorum tam magnificam incliti ducis famam cum multis donarijs legatos illi mittit, orans vt Lodowicum videlicet nepotem ſuum, Caroli regis filium, qui Landunenſis præſulis Aſcelini captus decipulis, in cuſtodia diem obierat, ſatageret reſtituere regno paterno, Alanoq; Britoni ſibi infenſo, commiſſa pro ſuo amore ignoſceret. Confugerat enim Lodowicus puer cum matre Ogina ad eum, cum Francorum dolis pater eius caperetur, ne pari modo in eum illorum ſæuicia graſſaretur. Iſte nempè Carolus rex Francorum dictus ſimplex, Robertum ducem Pariſienſium inuadentem regnum Francorum cum multis peremit. Ob quã cauſam dictus Carolus ab Herberto comite captus in cuſtodiam Perone traditur, & in cuſtodia Herberti moritur. Dux igitur ad preces Anglorũ regis Ethelſtani libenti animo, & Alano debita indulſit, & ad ſua redire conceſſit, & Lodowicum a partibus Anglorum reuocatum: Hugone magno fauente, cum epiſcopis cæteriſq; Francorum primoribus, apud Landunum ab Artallo Archiepiſcopo coronari procurauit. Sed Franci quietis neſcij, poſt quinquennium iterũ aduerſus eum conſpirant, molientes à regno illum pellere. Quorũ improbitate coactus, Hẽrico tranſrenano regi mittit nuncios, mandans quod eum vellet alloqui, & pactum amicitiarum ſtabile firmare cum eo. Quibus rex reſpondit ſe nullo modo ad hoc fœdus ineundum acquieſcere: niſi Gulielmi ducis Normannorum aſtipulatione. Hijs auditis Lodowicus illico ducem adijt, petiturus auxilium contra Francos. Quem dux honorificè prout regem decuit excipiens: in regalibus epulis & vultu ſereniſſimo honorauit. Et non multò poſt, reges ad certum locum conuenire procurauit, additis ad hoc fœdus faciendum principibus Frãcorum Hugone magno & Herberto. Gulielmus vero tam fideliſſimus quã prudentiſſimus mediator conſilia tam vtilia quàm honeſta dictans, amicitiarum tenorem prout diſpoſuit. Ambo reges inter ſe ſacramentis confirmauerunt. Quibus ita geſtis, Rex Lodowicus duci Gulielmo de rebus ſtrenuè conſummatis per eum egit gratias: exorãs vt nuper natum ſibi filium de ſacro fonte ſuſciperet, & eum Lotharinum nominaret. Quod dux gratanter adimplens apud Landunum, Rhotomagum reuerſus eſt.

Gul. pacem inter reges componit.

Sub eodem tempore dum fuiſſet egreſſus ad venandum, inuenit duos monachos qui quondam metu paganorum fugerant à Gemetico illuc reuerſos, vaſtam loci heremum manibus ſuis purgantes & complanantes. Quos percũctatus requirit ab eis quibus ab oris aduenìſſent illuc, vel quæ tam præcipua ædificia quondam fuiſſent. Cui illi rei ſeriem per ordinem detexere, & charitatem panis hordeacij & aquæ obtulerunt: quam cum ob vilitatem panis & aquæ ſumere contempſiſſet, Saltum ingreſſus immanem aprum reperit, quẽ feſtinè inſequi cœpit, venabuloq; percuſſit. Sed mox haſta venabuli fracta: fera impetu precipiti in ducem irruit, eumq; proſtratum vehementer attriuit. Qui poſt paululum ſenſu recepto, ac ſana mente monachos repetijt, & charitatem quam incautè ſpreuerat ab eis recipiens, locum ſe reſtauraturum ſpopondit. Immiſſis ergo Ancionarijs, à ſpinis purgauit & ſentibus: Sanctiq; Petri Monaſterium quod aliquantiſper deciderat reſarciens competenter texit. Clauſtrum quoque & receptacula cuncta muniens, à ſui magnitudine breuiata reddidit habitabilia. Interea legatos Pictauis ſorori ſuæ quam Gulielmus Comes duxerat deſtinauit, mandans vt monachos illi mitteret, qnos præfato loco ſub rogaret. Cuius peticioni ſoror gratanti fauens animo, duodecim Monachos

Munificentia in monachos.

cū ſuo Abbate Martino nomine, à ſancti Cypriani ſublatos cœnobio fratri deſtinauit. Quorū aduentu nimiū exhilaratus eos Rhotomagi cum ingēti recepit gaudio, & cum magno honore dux ipſe militum ſeptus cuneis duxit Gemeticum. Abbatiq; locum tradidit cum tota villa, quam à Lodarijs auro redemit, ſe voto obligans inibi monachum fieri. Satiſq; feciſſet votis, niſi idem Abbas eius animoſitati obſtetiſſet. Eo quod filius eius Richardus adhuc puerulus eſſet, verens ne propter illius imbecillitatem, quorundam iniquorum molimine patria turbaretur, veruntamen cucullam & ſtamineam ab illo extorquens, ſecum aſportauit, quæ reponens in ſcrinio, clauem eius argenteam cingulo ſuo appendit. Inde deniq; digreſſus, Rhotomagum repetit Abbatis prohibitum moleſtè ferens. Aſcitis quoq; Normannicis atq; Britannicis cunctis principibus enucleati animi ſui conſultum pandit. Cuius verbis vniuerſi vehementer ſtupefacti, hærebant quid reſponderent præ nimio ſtupore elingues effecti: & vix tandem reſumpto ſpiritu, in hanc vocem prorumpunt quęruli. Cur nos sereniſſime Domine tam repente dimittis, vel cui dominium committes tui ducatus? Quibus dux. Eſt mihi inquit, filius nomine Richardus, vos oro vt ſi quando amoris affectum erga me habuiſtis, mihi nunc æquo animo oſtendatis, quatenus illum vice mei vobis præficiatis: quia quod Deo voui, ineuitabiliter à me complebitur factis. Cuius voluntati non valentes cōtradicere, omnes ei quamuis mœſti proceres aſſenſum præbuere, in hijs concordes. Miſſis quoq; nuncijs puerum a Fiſcamio reductum illis exponit. Cui fidelitatem ſacramentis prono animo cunctis firmantibus, Dux totius Normannici ſeu Britannici ducatus eſt prælatus. Quem confeſtim pater Baiocas mittens, Botoni ſuæ militiæ principi nutriendum tradidit, vt ibi lingua eruditus Danica, ſuis cæteriſq; hominibus ſciret aptè dare reſponſa. Hæc de Gemeticenſis loci relatu prætulimus, volentes oſtendere quantam deuotionē, quàm pium animi propoſitum dux Gulielmus habuerit circa eum.

Guliel. dux cupit monachus eſſe.

Richardus patre viuente ducatui præficitur.

Interea tanti Principis fortitudinem & pietatem audiens Haroldus Rex Danorum, qui a filio ſuo nomine Sweno pulſus fuerat regno ſuo, cum ſexaginta nauibus milite armato plenis, Northmanniam ſupplex adijt. Quem potentiſſimus ac liberaliſſimus Dux, congruo cum honore recipiens, Conſtantinenſem ei ad præſidium conceſſit comitatum, donec fabricatis nauibus multiplicatoquè exercitu amiſſum regnum repeteret cum militum validiori manu.

Ea tempeſtate Arnulfus Flandrenſis Comes homo verſutus nequiens ſe cohibere intra ſui iuris terminos, illectus cupiditate & faſtu dominādi plurimos in vicino poſitos ſtuduit conturbare. Et inter cætera ſuæ nequitiæ molimina, cuidam Comiti vocabulo Herlewino grauiſſimum inferens detrimentum, Caſtrum quod vocatur monaſteriolum fraude abſtulit. Qui penitus ab Hugone magno domino ſuo auxilio deſtitutus, cauſa petendi auxilij ducem Normanniæ lugubris adijt. Cuius calamitati Dux compaſſus congregato exercitu municipium vallans obſidione cepit, & alimoniarum ſumptibus inſtauratum reddidit Herlewino. Et ſtrenuè rebus geſtis Rhotomagum ouans redijt. Quo tempore Franco Rhotomagenſis Archiepiſcopus moritur: cui ſucceſſit Gunardus.

Arnulfus patriæ turbator.

Interea Comes Arnulfus dolens de ablato municipio, cum multis Francorum principibus de ducis morte corde tenus cępit tractare. Qui inhumani hominis & nephandi homicidę cauillatione infecti ſubdola, vnanimiter conſpirant in mortem optimi principis, conſtringentes ſe ſacramento ad tantum nephas. Arnulfus autem quod animo conceperat fraudulento opere explere cupiens, miſſis legatis Duci Gulielmo mādat ſe cū eo amicitiam velle habere pacemq; indelebilē confirmare, & Herlewino Comiti pro eius amore inſenſa indulgere: & niſi podagrico chiragricoq; detineretur lāguore, ob hoc ad eius curiam deſyderanter ire. Deniq; toto anniſu rogat vt locum denominare velit quo valeat ei occurrere ad mutuum colloquium. Dux quoq; cupiens ducatum ſuum pacatū reddere, eo quod monachicū toto conatu ſitiret habitum, deter-

minato loco apud Pinchimacum cum innumera manu electiſſimorum militũ, ſuper fluuium Sompne ob tanti ſpem negotij proficiſcitur. Vbi Arnulfi ex vna parte fluminis, Gulielmi verò ex altera è regione ſedit exercitus. Erat quippe inſula in medio fluuij, in qua libatis oſculis ambo duces conſederunt, de rebus pro quibus venerant tractaturi. Arnulfo etenim proditoris inde morem imitante, & ambagibus diu telam texente araneæ: nouiſſimè poſt iurata amicitiarum ſacramẽta, & plurima pacis oſcula, ſole ruente ad occaſum abinuicem dirimuntur. Sed ecce meante fluuium duce Gulielmo: quatuor diaboli filij, milites Arnulfi illum clamoribus reuocantes, referunt dominum ſuum melioris cõſilij omiſiſſe decretum. Quem nauem ad ripam retorquentem, mox vt terrã tetigit, extractis gladijs proh dolor interimunt innocentem, nullum iuuamen de ſuis valentem habere, ob decurrentis aquę profunditatem. Indeq; protinus fugam arripientes corpus ducis potentiſſimi exanime reliquerunt. Berengerius quidem atquè Alanus Britones, necnon Normannorum principes dominum ſuum cernentes perimi: clamore & vlulatu implentes littora nullo iuuamine illi valuerunt ſubuenire. Cuius corpus poſt paululum ad ſe relatum, cum diſueſtirent, argenteam clauem in eius ſtropheo reperiunt dependentem, ſatis ditiſſimum theſaurum ſub ſe habentem, ſtamineam ſcilicet cucullam monachalem: quæ proculdubio ſumpſiſſet apud Gemeticum effectus monachus, ſi comes ei vita fuiſſet. Imponentes autem illum feretro, quantociùs cum multiplici luctu Rhotomagum detulerunt, & in eccleſiam Sanctæ Mariæ virginis intulerunt, & ibidem ſepelierunt. Illicq; iterato tenorem fidei renouantes vnanimiter puero Richardo fidem fecerunt, tradentes illum in cuſtodiam Bernardi Dani: vt ſub eius tam prouida quàm fideli cura tutiùs cuſtodiretur intra muros ciuitatis. Compleuit autem ſanctiſſimus Dux Gulielmus vitæ ſuæ curſum 16. Kalend. Ianuarij, Rege Lodowico regnum tenente Francorum, anno Chriſti. 944.

Gulielmus dolo interemptus.

Duci filius ſuccedit.

Pijſſimo atq; beatiſſimo Duce, Gulielmo inter electos Dei vt credimus trãſlato, filius eius ſummæ ingenuitatis iuuenis, omni probitati & prudentiæ dabat operam, cuſtodibus ſuis & curatoribus vltro ſubditus in vniuerſis. At Frãcorum proceres tam nephandam Arnulfi Flandrenſis proditionem videntes, lugubrem Gulielmi Ducis necem plurimũ doluerunt. Complices autem ipſius homicidæ qui antea ſe fictè amiciſſimos fatebantur: detectis archanorum intimis, virus diu abſconſum in propatulo denudarunt. Nempe Lodowicus Rex æſtimans iam ſibi magni honoris ianuam patuiſſe, immemor beneficiorum & fidei a Duce ſemper illi impenſæ, quaſi conſulturus apud Normannos ſuper illius morte, accelerato itinere venit Rhotomagum feſtinanter. Quem Rodulphus nec non & Bernardus atquè Anſlech tutores totius ducatus Normannici ſuſcipientes regaliter, ſe ſubegerunt eius famulatui pro fidelitate, videlicet, ſui tantilli Domini. Videns autem Rex terræ vbertatem, atquè aquarum ſalubritatem, ſiluarumq; plenitudinem: cupiditate captus fraudulenter promittere, quod aliter ſibi diſponebat retorquere. Iuſſit ergo Richardum puerum ſuis aſpectibus præſentari. Quem egregia forma perſpiciens decoratum, cum coetaneis pueris in ſuo palatio decreuit educandum. Interea dirus rumor totam concuſſit vrbem, Richardum ſuæ ſpei depoſitum, ſub captura regis indecenter detineri. Qua de re ciues mixti cum turmis militaribus ſtrictis gladijs per ciuitatem diſcurrentes, curiam Regis irrumpunt: ferinis conatibus illum interimere feſtinantes. Quorum tumultus vt comperit, vehementer territus, arreptum puerum in vlnis, eorum conſpectibus exhibuit, & ſic eorum motus efferos compreſſit. Volens ergo Rex tumultuantes Northmannorum animos omnino ſedare, ſuorum conſultu puero Richardo paternam hereditatem pacta ſibi inde fidelitate conceſſit. Quem in ſua fide ſuſcipiens ſpoſpondit ſe eis (licèt ſubdolè) eum redditurum imbutum decenter palatinis diſciplinis.

Richardo patris regnum conceditur.

Hijs ita ſedatis, Rex dedecus q̃ a Normãnis accepit ſub oculto ferens ęgrè, cũ Richardo puero Franciã repetit, quaſi vellet patris eius mortẽ de Arnulfo Flã-

drenſi

drenſi protinus vindicare. Arnulfus itaq; metuens ne rex hoſtiliter ſuper eum irrueret, a crimine traditoris ſe expiare cupiens, miſſis legatis cum decē libris auri, à Gulielmi nece ſe coram rege fatetur immunem eſſe. Peremptores verò illius ſi iubeat, proculdubio ſe exterminaturum pollicetur. Ait tamen reminiſci debere contumeliarum & opprobriorum, quæ a Normannis tam lōgo tempore ipſe & pater eius perpeſſi fuiſſet. Et ideò dixit, optimum fore conſilium, vt Richardum puerū aduſtis poplicibus arctaret graui cuſtodia, & gentē Normannicam grauiſſimis vectigalibus tam diu affligeret, quo ad vſq; Danemarchā ex qua eruperat, coacta repeteret. Rex igitur muneribus verſuti proditoris cæcatus & decipulis, ipſum ſuſpendio dignū abſoluit a ſcelere, & irā reflexit in innocentem puerum, exemplum Pilati imitatus, qui virum homicidā dimiſit, & Chriſtum crucis damnauit patibulo. Vnde cum apud Landunum clauatum moraretur, puerum ab aucupio regredientem, acerbiſſimis confutās cōuitijs, meretricis filiū vltrò virum rapientis eū vocauit. Et niſi a talibus reſipiſceret, cautriatis genibus omni illū honore priuare minatus eſt. Deputatiſq; alijs cuſtodibus: ne elabatur ſub magna cautela ſeruari iubetur.

Arnulfus muneribus regem placat.

Audiens deniq; Oſmundus eius procurator ſeueriſſimā regis ſententiam, et futuros ei caſus intelligēs, conſternatus animo Normānis legatos mittit, mandans Richardū dominum ſuū ſub lugubri captiuitatis iugo a rege mancipari. Quibus compertis, confeſtim per totam patriā Normannorū indicitur triduanum ieiunium, fitq; continua oratio ab eccleſia ad Deum pro eo. Enimuerò Oſmundus inito cōſilio puerum hortabatur vt ſimulata ęgritudine lecto decūberet, & ita ægrè vt ab omnibus deſperaretur. Cuius monitis puer obtemperans lecto decumbit, velut illicò moriturus. Quod cuſtodes videntes neglecta eius cuſtodia, ad propria procuranda negotia huc illucq; diuertūt. Fortè in area domus iacebat herbæ faſciculus, in quo Oſmundus puerū colligatum imponens humeris, velut equo laturus pabulum cænante rege, nudatiſq; plateis à ciuibus, mænia vrbis egreditur, venienſq; in domum ſui hoſpitis ſuper equū feſtinans inſilijt, & arrepto puero fugiens quātociùs, Cotidiacū venit. In quo cōmendato Caſtellanis puero, nocte equitās diluculò Siluanectis venit. Quem Bernardus comes intuens tā maturè veniſſe ſtupet: & qualiter erga nepotē ſuum Richardū res ſe habebat diligēter inquirit. Cui cum rei ordinē detexiſſet, & ſolito eum lætiorē feciſſet, Hugonem magnū ſtatim celeri equitatu petiēre: à quo detecto cauſæ conſilio, ſumpſerunt ſacræ fidei ſacramenta ad adiuuādum puerum: & mox cum maximo exercitu feſtinanter veniunt Cotidiacum, eumquè inde ſublatum ad Siluanectenſem vrbem deducunt.

Richardus puer ſecretò aufertur.

Rex autem Lodowicus cernens votum ſuum fore irritum, miſit ad Arnulfum Flandrenſem vt ſibi feſtinus occurreret de hijs omnibus conſulturus. Cui dixit Arnulfus. Noſtis inquit, Hugonē magnum cum Normannis diu ſentire, & ideò vobis expedit illum muneribus excæcare. Concedatis illi Ducatum Normannicum reſeruando vobis vrbem Rhotomagenſem, quatenus eius priuato iuuamine, gens iſta perfida à patria pœnitus cogatur exire. Hugo verò cum audiſſet regem de hac materia diſputare cupiditate cæcatus: elegit periurus honore ampliari, quā fidem amico ſuo Richardo ſeruare. Quapropter iurantes aduerſus Normānos expeditionem, mox rex Caltina, Hugo Baiocaſina territoria cœperunt rapinis & incēdijs oppugnare. Quæ cum Bernardus Danus didiciſſet Bernardi Siluanectenſis vſus conſilio, confeſtim legatos dirigit regi Lodowico huiuſmodi verbis inſtructos. Quare inquit, præpotentiſſime princeps tuam patriam demoliris, præſertim cum ſit tibi quieta & pacifica nemine obſiſtente, deſiſte igitur à tuorum rapinis, & militum Normannorum vtere militijs. Cur enim eos vexas incendijs? cum tibi patula ſit vrbs Rhotomagenſis, ſuſcipe igitur beneuolo animo eorum ſeruitia, vt queas illorū ſubſidio inimicorum vitare molimina. Hac itaq; legatione Rex exhilaratus, prohibitis à præda militibus, ire feſtinat quantociùs ad vrbem. Cui venienti cunctus ciuitatis Clerus & populus ad portam proceſſit obuius clamans: benedictus qui venit in nomine Domini. Inde Rex ad regales accedens dapes, cœpit

Perfidia Hugonis.

Normannorum prudentia.

epulari ſplendidè,Bernardo Dano miniſtrante. Cui inter prandendum, vino iam æſtuanti ſic Bernardus ait. Hodiè rex ſereniſſime illuxit nobis dies lætitiæ in qua cæpimus eſſe regales: hactenus militauimus Duci, vlterius inuictiſſimo ſeruiemus regi. Teneat ſibi Bernardus Siluanectenſis Richardum nepotẽ ſuum: nos vtinam longo tempore habeamus te regem & Dominum. Reuera exitiabiliter conſilium dedit, qui totius Northmannici robur exercitus amittere ſuaſit. Quem verò inimicorum non valuiſſes terrere robuſtiſſima illorum virtute. Sunt enim vt nos tuo ſubiecti dominio, tibi militare volentes corde volenti. Quare ergo viginti millibus bellatorum in nos armaſti inimicum tuum? Nonne ſemper ipſe infenſus extitit tibi,& contra te rixator aſſiduus? Huiuſmodi rex placatus verbis cum feſtinatione Hugoni magno legatos mittit: qui eum compellãt exire a Normannorum terminis, & ei dirigens verba iſta. Stolidum quidem fore alijs tantam donare poteſtatem, quibus ad ſui ſupplementum quieto iure nullo aduerſante poſſet potiri. Quo audito, Hugo magnus exacerbatus valdè celerrimè receſſit,omiſſa expeditione milites cohibens à Northmannica vaſtatione. Rex autem aliquamdiu morans apud Rhotomagum Comitatui præfecit Rodulphum cognomento Tortam,qui vectigalia annuatim à ſubiectis exigeret: & in tota prouincia iura & quælibet negotia decerneret. Qui paganis deterior,cũcta monaſteria ab ipſis exuſta, quæ circa littora fuere Sequanę à fundamentis diruens, ad reparandam Rhotomagenſem ciuitatem,petras earundem aſportauit. Rex autem ad libitum rebus expletis regreditur Landunum gaudens.

Hugo regis iuſſu Normanniã exit.

Bernardus interea Danus metuens ne in regreſſu Rex Lodowicus cum Hugone duce Northmanos grauioribus preſſuris opprimeret: Haraldo regi Danorum adhuc degenti apud Cæſaris Burgum,legatos clam mittit: mandans vt ſociatis ſibi Conſtantinenſibus & Baiocaſinis militibus, expeditione terreſtri ipſe à partibus marinis cum hoſtica claſſe direptionibus Normanniam concuteret, quatenus tali occaſione Rex Lodowicus eius colloquium expeteret, & ipſe Haraldus ſatageret de inimicis amici ſui Gulielmi Ducis vindicare. Quod & factis mox Haraldus implere curauit. Fama proinde volans more ſolito,paganos occupaſſe maritima littora Francos perterruit. Sed & Bernardus Danus,& Radulphus Torta regi Lodowico per nuncium huius infortunij intimauerunt aduentum: qui validum congregans exercitum quantociùs venit Rhotomagum. Hincq; Regi Heraldo mandat vt ſibi apud Lekherlewyn occurrat: ſcire cupienti cur infeſtet terminos regni ſui. Quæ res regi Haraldo vehementer complacuit decernenti mortem Ducis toto animo ſuo vlciſci. Vbi cum reges ambo die præfinito conueniſſent, & de Gulielmi Ducis iniuſta nece inter ſe diutius diſceptarent: quidam Danus Herlewinum monaſterioli Comitem,pro quo idem dux occubuerat inter alios proſpiciens, zelo amici ſuccenſus,confeſtim lancea profodit eum, mortuumq; ſub monumẽto ſtrauit. Cuius mortem Lambertus eius frater,cæteriq; Franci amarè ferentes: concitatis animis ad dimicandum ſuper Danos repẽtino impetu proruunt. Quos pagani viriliter excipientes, ſæuiente Marte, decem & octo ſatrapas cum innumeris alijs truncatos gladiis igniuomo tranſmittũt orco, alijs hac illacq; nutabũdis quærentibus vitæ ſuffugia. Rex verò Lodowicus velocis equi curſu,a regis Haraldi captione lapſus,in cuiuſdã militis manus incidit. Cui cũ multa promitteret ne eius proditione hoſti traderetur, tãdem miles victus regis lachrymis,eũ clã ſubduxit in quandam Sequanę inſulã. Quod vt Bernardus Danus agnouit, captum militẽ mox in vincla coniecit. Qui coactus ſuimet neceſſitate inuitus corã protulit, quem pro obtẽtu muneris eruere diſponebat. Rex igitur ab inſula ſublatus,Bernardi iuſſu apud Rhotomagũ arctatur ſub cuſtodia vehemẽti.

Herlewini cædes belli cauſa.

Lodowicus Rex captus.

Gereberga Francorum Regina audiens regem virum ſuum a Northmannis captum diriguit, & conſternata animo celerrimè aggreditur patrem ſuũ Henricum ſcz. Regem Tranſrenanum: orans vt exercitu congregato Rhotomagum obſideret,& inde virũ ſuum violenter abſtraheret. Cuius infortunium cum rex Henricus audiſſet: iure hoc illi contigiſſe reſpondit, quia fidem quã Gulielmo

Duci

Duci olim iurauerat, eius filiũ capiẽdo nepharię corruperat. Per tuos, inquit, o filia ſtude illũ iuuare, quoniã de proprijs oportet me tractare. Hijs à patre auditis, regina concitè Franciã reuertitur, rebus nequaquam proſperè geſtis. Dehinc ſupplex adiens Hugonẽ magnum, poſtulat vt a Normannis extorqueret dominum ſuum. Hugo verò dux miſſo Bernardo Siluanetenſi, Normannos cõuocat ad colloquium apud S. Clerum. In quo colloquio eò deductũ eſt negotiũ vt Rex Francis redderetur, eo tenore vt Normanni reciprocè filiũ regis acciperent obſidem cum duobus epiſcopis, Beluacenſi & Sueſſionenſi. Quibus pactis ſtrenuè, rex lætus Landunũ regreditur, & Normãni Rhotomagũ ſunt regreſſi.

Poſt hæc præfinito tempore, reuocato Richardo puero qui fuerat in tutela Bernardi Siluanetenſis, Rex Franciæ cum ſuis magnatibus & magna militari manu venit ſuper fluuium Epte, & Hugo magnus cum eo ad habendum colloquium cum Normannis. Ad quem locum occurrere Normanni cum puero Richardo. Diſcurrentibus autẽ ab vtraq; parte internuncijs, Chriſto fauente, pax inter eos firmis fœderibus iuratiſq; ſacramentis ſtabilitur, & obſides reddũtur pręter regis filiũ, qui medio tẽpore mortuus eſt apud Rhotomagũ. Hijs ritè explicitis rex regreditur Landunũ, & puer Rich. Rhotomagũ. Quẽ Radulphus Torta vrbis pręfectus malè illico cæpit tractare, & domeſticos eius penuria famis affligere: nolẽs plus ſoluere ad quotidianũ victũ illis quã 12. nũmos. Quamobrẽ dux iuuenis, vehementer furore ſuccẽſus, ab vrbe feſtinanter illũ pepulit, Pariſiumq; ad filiũ ſuum ciuitatis præſulẽ ire coegit. Quibus ita peractis Normannica tellus ſiluit à facie ducis. Haraldus verò rex Daciæ nõ multò poſt in regnum regreditur, reconciliato ſibi filio ſuo Swano.

Rex ſub conditionibus liberatur.

Hugo dux conſiderans puerũ Richardũ viribus conualeſcere, conſilio Bernardi Siluanectenſis filiam ſuam nomine Emmam illi deſpondit: quæ res Lodowicum regẽ Francorumq; proceres valdè perterruit, ſed maximè Arnulfũ Flandrenſem totius fraudis incentorem. Lodowicus ſiquidẽ rex vt didicit hos magnarũ virium duces amoris vinculo fore conſtrictos, conſilio Arnulfi Flandrenſis miſit eundẽ ad tranſrenanum regem Othonẽ, mandans quoniã ſi Hugonẽ magnum omnino conterreret, & terrã Northmannicã ſuo dominio ſubigeret, proculdubio Lotharienſe regnum illi contraderet. Qui gauiſus nimiũ audito quod diu optauerat, pręparatis omnibus quę ad tantum negotiũ erant congrua ac neceſſaria, velut tempeſtas valida regno ſuo egreſſus: adiunctis ſibi Lodowici regis Francię & Arnulfi Flandrenſis exercitibus, cum multis militum legionibus, ſuper Hugonẽ magnum irruit, conſumptiſq; omnibus quæ illius erant extra oppida, omne robur belli ſuper Normãnos a patria extirpandos immiſit, pręmittens cum multo milite nepotem ſuum ad terrendã Rhotomagenſium vrbem. Quam cum aggreſſus fuiſſet, Normannos intra muros deliteſcentes reperiens, ſuſpicatus eſt omnes imbelles fore. Proinde concitatis militibus cæpit expugnare portas vehementiſſimè. At Normanni (portis patefactis) impetu repentino animis efferatis proruẽtes, tanto turbine depopulati ſunt aduerſarios: vt proſtrato ſuper põtem nepote regis Othonis, vix vlli à certamine elaberentur. Porro rex Otho cum rege Lodowico & Flandrenſi Arnulfo lento gradu ſubſecutus: diſpoſitis militũ legionibus, cũ acceſſiſſet ad obſidendã vrbem, perſpexiſſetq; eam inexpugnabilem: audita morte nepotis ſui, clam cœpit cum ſuis conſultare de diſtrahendo Arnulfo Normannis intra eccleſiam S. Petri, almiq; Andoeni quæ ſita eſt in ſuburbio ciuitatis. Sed Arnulfus eo traditionis laqueo deprehenſo, papilionibus tentorijſq; cõplicatis, ac ſarcinarijs oneratis, in cõticinio noctis cũ ſuo exercitu feſtinus aufugit. Otho verò atque Lodowicus conſurgentes diluculo, vt didicerũt Arnulfũ fugiſſe: illico itinere quo venerant greſſus retorquent dimiſſa obſidione. Quos diſcedẽtes Normanni adeo ſunt perſecuti, gladijs perimentes: vt per diuerſa reperirentur itinera proſtrati quaſi bidentes. Plurimi autem illorũ dum per ſiluarum deuia oberrarent capti, per patriã Normannorum ſunt diſtracti. Hic extitit euentus Othonis Germanorũ imperatoris: hic Lodowici regis finis, non multò poſt hominem exuentis.

Richardus Hugonis filiam ducit.

Irruptio in Normannos.

Normanni prævalent.

Hugo deniq; dux feſſus ſenio, cum nouiſſimum ſui exitus diem cerneret imminere, aſcitis principibus ſui ducatus, eorum conſilio Richardo duci Normãnorum flore iuuentutis vernanti filium ſuum nomine Hugonem commendare ſtuduit, vt eius patrocinio tutus, inimicorum fraudibus non caperetur. Poſt cuius obitum dux filiam eius Emmam nomine olim ſibi deſponſatam, à paterna domo ſublatam, cum maximo tripudio & honore Rhotomagẽſibus intulit mænibus, eam ſibi iungens iure coniugali.

Richardus Hugonis filiã ducit

Carnotenſis interea comes Theobaldus, exortis quibuſdam ſimultatibus, duci Richardo cœpit aduerſari, terram ſuam demoliendo rapinis. Cuius auſus temerarios illicò viriliter dux cõpreſſit. Theobaldus autẽ ſuum incæptum ſpe minus valere conſiderans, Gerbergę reginæ de Richardo duce maleuola verba cæpit ſuggerere: aſſerẽs quòd eo viuente, Lotharius filius ſuus Francorum rex nunquam regnum ſuum pacatum teneret. Qua de re ſummè fore neceſſarium, vt excogitaret qualiter è terra tãtum hoſtẽ exterminaret. Quibus verbis Regina credula cõfeſtim Brunoni Archipræſuli Colonienſi & duci, viz. fratri ſuo Germano legatum mittit, mandans quatenus ſuo nepoti ſubueniat, capere ſatagens Richardum infeſtiſſimum eius regni aduerſarium, ſi qua via poſſit. Cõtinuò quidã epiſcopus à Brunone mittitur, qui ei ſuadeat vt ſibi occurrat apud pagum Ambianenſem ad colloquium cupienti reconciliare ſibi regem, Frãcorumq; regnum ſubdere ſuę tuitioni. Quibus verbis dux deceptus ſubdolè, iter feſtinus arripuit. Cui eunti obuij fuerunt duo milites Theobaldi: quorum vnus, quorſum (ait) illuſtriſſime virorum greſſũ tendis? vis eſſe dux Normannorum? an extra patriam cuſtos ouium. Hijs dictis conticuit: cuius ait milites eſtis? Adhæc alter, quid tibi (inquit) cuius? nonne tui? Animaduertẽs igitur dux eorum verba, ſibi ad conſulendũ, ac neceſſariò prouidendum dirigi, illos quidẽ digna mercede remunerauit: ſuũ verò celerrimè greſſũ retorquẽs, venit Rhotomagũ. Hoc modo Bruno deluſus, regreſſus eſt detectis ſuę nequitiæ fraudibus.

Brunonis fraus detecta.

Exinanito itaq; tanto dolo, Lotharius rex ad aliud palliatæ proditionis argumentum hortante Theobaldo iteratò diuoluitur: deſtinando duci legatum huiuſmodi verbis inſtructum. Quouſq; (inquit) dux ſeruitij debitum mihi detrectas exhibere? An ignoras me Regem Francorum eſſe, cui te militiam oportet impendere? cuius edictis atq; conſultis te nequaquam oportet contraire? Nonne de noſtra diſſentione mei tuiq; gratulãtur inimici? Reſipiſce ergo iam, iamq; ab his obſtinati animi altercationibus, & accelerato itinere, feſtina mihi occurrere, vt fœderati indiſſolubilibus pacis vinculis, deinceps per mutuã cõcordiam fruamur competentibus commodis, gaudeatq; rex de tanto ſuo duce, & dux de ſuo chariſſimo rege. Quibus ſimulatæ legationis ambagibus dux illectus, illicò regi mandat ſe vltroneo libitu affuturum. Super hijs rex vehementer gauiſus, accitis ducis inimicis Baldewino ſcilicet Flandrenſi, atq; Gorfrido Andegauenſi, nec non Theobaldo Carnotenſi, ſuper fluuium Helue venit concitus ad placitum deteſtandum. E contra dux ex altera parte aquæ ſedit cũ manu militari. Cupiens autem ſcire quæ apud regem gererẽtur, miſit quoſdam qui renunciarent qui fuerunt contubernales regis. Qui repertis illic dictis comitibus, irruere ſuper ducem diſponentibus, cónfeſtim pernici curſu regreſſi ducem hortantur vt a loco recedat, ne in manus incidat ſuorum hoſtium publicorũ. Qui mox loco recedens & iter continuãs, Rhotomagum cum ſuis omnibus eſt regreſſus: ſic detecta in propatulo fraude regis, animoſitatem circa ſe agnouit. Perſpiciens ergo rex propoſitum ſui voti floccipenſum fore, Landunum regreditur furibundus, non multò poſt Normanniã (Theobaldo ſuggerente) hoſtiliter petiturus. Moxq; congregatis Burgundionum & Francorũ copijs, ciuitatem Ebroicã aggreſſus, ciuibus incautis dolo capit, & ſtatim tradit Comiti Theobaldo ad circumiacentem patriã expugnãdam. Rege verò ab vrbe recedente, dux Richardus è veſtigio eum proſequitur, vaſtãs prædis & incendijs totũ Dunenſem ſiue Carnotenſem comitatum. Cõſumptiſq; omnibus quæ Theobaldi erant, cum innumera præda reuertitur ad propria. Nec mora Theobaldus viciſſitudine reciproca, collecto clam exercitu, ad dedecus ducis papi-

Lotharij dolus non ſuccedit.

papiliones fixit,& magalia apud Vermentrudis villam, & infeſtiſſimorum hoſtium ſtationem componit ibidem. Vnde dux prouidiſſimus, intempeſtæ noctis ſilentio alueo Sequanæ tranſmeato,diluculò ſuper eos irruens illos tanta ſtrage profligauit, vt ſexcentis quadraginta peremptis, reliqui per diuerſa ſyluarum luſtra diffugerent vulnerati.Ipſe verò Theobaldus dedecoroſè fugiens cum paucis,latitando per deuia ſaltus Carnotũ venit confuſus.Quo die(Chriſto illi reddente vicem) filius eius moritur, & tota Carnotena vrbs incendio conſumitur.Dux verò ad campum belli regreſſus,mortuoſq; reperiens, miſericordia motus ſepeliri eos iuſſit, ac vulneratos leniter Rhotomagum deportari,& à medicis ibi curari,ſanatos quoq; Theobaldo remitti.

Theobaldus cũ dedecore fugit.

Dux itaq; videns tantarum fraudiũ regis molimina ſuper ſe imminere, Frãcorumq; comites vnanimiter contra ſe ſæuire,Haraldo Danorum regi legatos mittit,orat vt illi ſuccurrat ociùs, paganorumq; multitudine Francorum rabiem ſolo tenus comprimat.Cuius legatos rex gaudenter recepit, & muneribus ditatos maximis duci remiſit,ſeq; celerrimè miſſurum iuuamen ſpoſpondit. Quid plura? Mox ad tantæ expeditionis negotium paganica iuuctus præparatur,omniq; armorum apparatu innumerabilis exercitus: qui celeri curſu nauium permenſo mari ad Sequanica deuoluuntur ora. Quibus mox obuiam gaudenter dux proceſſit: atque eo præeunte ſulcantes remigio alueum Sequanæ,ad Guinoldi foſſam deuehuntur.Ibiq; fixis anchoris conſulunt de ſubuerſione Franciæ.Et ecce repentinò tumultu è nauibus proruunt,totamq; in circuitu patriam exitiali flamma comburunt. Dehinc diſtrahuntur viri cum mulieribus concatenati, deprædantur vici, deſolantur vrbes, ſubuertuntur caſtra,in ſolitudinem redigitur omnis terra,fit luctus omnium in commune per Theobaldi comitatũ nullo cane latrante: vbi verò illa deficiunt, regalia iura mox inuadunt: quæ verò Francis ſubtrahunt,Normannis poſſidenda vili pretio conducũt. Manet libera a Paganorum rapinis tellus Normannica,Francia (nullo obſiſtente) diſtrahitur captiua.

Haraldus Duci fert opem.

Cum hæc agerentur,ſinodalis epiſcoporum conuentus apud Landunum celebratur,inueſtigaturus cur chriſtianus populus his cladibus affligatur. Mittentes deniq; quendam Carnotenſem præſulem duci,ſciſcitantur ab eo, cuius rei cauſa tam execranda à Chriſtianiſſimo pijſſimoq; principe proceſſerit ſeueritas. A quo cum regis fraudes, & Theobaldi vrbis Ebroicæ ſubreptionem pontifex didiciſſet,confeſtim a paganicis irruptionibus inducias petit, & adipiſcitur, in quibus præſules adducant loco oportuno Regem Lotharium, de omnibus beneuolo animo illi ſatiſfacturum. Igitur audiens Theobaldus abſq; ſuo conſulto regem pacem quærere, formidans ne totum ſeditionis pondus ſuper eum incumbat: quendam monachum cum feſtinatione duci mittit, nũcians ſe in quibus illum offenderat valde pœnitere,Ebroicamq; vrbem illi reddere velle. Hijs dux auditis lætus efficitur, & conceſſa ſecuritate, copiam illi indulget ad ſe veniendi. Qui nõ ſolùm illi vrbem reddidit, verùmetiam firmatis amicitijs cũ multis donarijs ab eo receſſit gaudẽs. Imminente verò die præfiniti colloquij dux apud Guinoldi foſſam in paganorum caſtris tentoria miræ magnitudinis conſtrui iuſſit,in quibus rex Lotharius cum ſuis optimatibus receptus eſt: illicq; ſatiſfecit duci pactis fœderibus,iuratis ſacramentis. His ita dux expletis ſalubriter,paganorũ plurimos ad Chriſti fidẽ conuertit ſacris monitis. Alios verò in paganiſmo permanere diſponentibus tranſmiſit ad Hiſpanias,vbi plurima bella perpetrantes decem & octo diruerunt vrbes.

Theobaldus pacem cum Duce init.

Eo tempore Emma ducis vxor, filia magni Hugonis moritur abſq; liberis. Ipſe verò non multò poſt quandam ſpecioſiſſimam virginem nomine Gunnor ex nobiliſſima Danorum proſapia ortam,ſibi matrimonio copulauit Chriſtiano more.Ex qua filios genuit,Richardum viz.& Robertum, atq; Malgerium, & duos alios,necnon & tres filias: quarum vna Emma nomine nupſit Egelredo regi Anglorum,de qua idem rex Edwardum regem,necnon Aluredũ,Godwini Comitis longo poſt tempore dolis interemptum procreauit. Secunda verò Hawiſa vocata Gorffrido Britannorum iuncta Comiti, Alanum & Endo-

Proſapia Gunnor.

nem duces progenuit. Tertia quidem Comiti Edoni, nomine Matildis, de qua ſermo orietur in poſteris.

Richardi deuotio.

Cum igitur dux Richardus multorum operum bonorũ polleret incrementis: inter plurima apud Fiſcamium miræ magnitudinis & pulchritudinis in honorẽ Dei & S. Trinitatis templũ cõſtruxit, mirificiſq; ornamẽtis multimodè adornauit. Quaſdam etiam Abbacias inſtaurauit: vnam ſiquidem in ſuburbio Rhotomagenſi in honorem S. Petri, aliamq; Andoeni, aliam in monte qui dicitur Tũba, in venerationem Archangeli Michaelis, gregibus monachorũ inſigniuit. Tempore ſub eodem mortuo Francorum rege Lothario: illius loco ab omnibus ſubrogatur Hugonis magni ducis filius adminiculanti ei duce Richardo. Qui citò poſt moriens regnum Franciæ filio ſuo Roberto reliquit, viro pijſſimo & religioſiſſimo. Dux Richardus his beatitudinis prærogatiuis profuſiùs floruit: vt quos audiebat diſcordes, aut per ſe aut per ſuos legatos concordes redderet (ſcriptura dicente) Beati pedes pacem portãtes. Erat autem ſtatura procerus, vultu decorus, corpore integer, barba prolixa, cano decoratus capite, prouidus clericorum ſuffragator, ſuperborum contemptor, humilium amator, pauperum ſuſtentator, Orphanorum tutor, viduarum defenſor, captiuorum redemptor.

Richardi ſtatura.

Hijs & huiuſmodi boni odoris floſculis dux Richardus in Laicali habitu redolens vera gemma Chriſti: corporis ęgritudine cæpit vehementer aggrauari, conuocatoq; fratre ſuo vterino Rodulpho comite conſiliũ exigit de patrię diſpoſitione. Qui nimio turbatus dolore, ac aliquantiſper factus elinguis, nouiſſimè reſumpto ſpiritu, hæc reſponſa reddit duci. Quamuis dulciſſime frater atq; ſereniſſime ſenior viribus corporis videaris deſtitui: tamen dum in hac vita te gaudemus amplecti, tuum eſt de totius patriæ ſtatu diſponere. Quo audito dux accitis vndiq; ſuis optimatibus: Richardũ ſuum filium exponit corã, hoc eum commendans & præficiens eloquio. Hactenus commilitones optimi militiæ veſtræ præfui: nunc vocante domino morbo crudeſcente compellor a vobis ſeparari. Proinde ſi mei aliquando amatores fuiſtis, oro vos vt hunc meũ filium loco mei vobis præficiatis, eiq; fideles ſitis ſicut ſemper mihi fuiſtis. Iam enim me ingrediente viam vniuerſę carnis vlterius habere non poteſtis. His ab eo lugubrè prolatis protinus tota domus concutitur lachrymis & gemitibus. Tandem ſopitis fletibus aſſenſum præbent omnes ducis voluntati, Richardũ adoleſcentem pacta ei fidelitate collaudantes principem. Deinde languore ingraueſcente lecto proſternitur, & libratis ſurſum oculis inter verba orationis, plenus dierum ſpiritum efflauit. Obijt autem apud Fiſcamium *996*. an. ab incarnatione domini Ieſu Chriſti.

Richardi mors.

Richardus, Richardi primi filius fulgoris ſui radios per diuerſos orbis cardines poſt patris deceſſum ſparſit nomine glorioſo, & totã pene Normannicã patriam vnã Chriſti inſigniuit eccleſiã. Qui in armis ſtrenuus, vbiq; armatas legiones militũ rexit nobiliter, de inimicis victoriã ſemper accipere conſuetus. Et quamuis ſeculari actui foret deditus, totus tamen fuit fide catholicus, & erga domini cultores beneuolus & deuotus. Sub cuius moderamine plurima monachorũ adoleuere ouilia: qui velut apes ex multis ſanctorũ caniſtris actuũ erumpentes, lucidiſſima in cæleſtes Theſauros intulerunt mella.

Richardi filius catholicus.

Cum igitur tantæ probitatis exuberaret copijs, in initio ſuæ iuuentutis contigit intra Ducatum Normannicum quoddã peſtiferi diſſidij oriri ſeminarium. Nam ruſtici vnanimes per diuerſos totius Normannicæ patriæ comitatus agentes conuenticula, iuxta ſuos libitus viuere decernebant. Quatenus tã in ſiluarũ cõpendijs, quã in aquarũ commercijs, nullo obſiſtente obice perante ſtatuti iuris legibus vterentur ſuis. Quæ vt rata manerent ab vnoquoq; cętu furentis vulgi duo eliguntur legati, qui decreta ad mediterraneum ferrent roboranda conuentum. Quod vt dux agnouit protinus fratrem ſuum Rodolphum Comitem cum militum multitudine illis deſtinauit, qui & agreſtem comprimeret ferocitatem, & ruſticam dirimeret concionem. Qui nõ morans iuſſa, cunctos confeſtim legatos cum nonnullis alijs cepit: truncatiſq; manibus

Ruſticorum rebellio.

bus & pedibus inutiles ſuis remiſit, qui eos a talibus auſis compeſcerent: & ne deteriora paterentur, euentibus ſuis cautos redderent. His ruſtici expertis, concionibus omiſſis, feſtinatò ad ſua aratra ſunt reuerſi.

Eadē tempeſtate Gulielmus frater ducis ex patre progenitus, cui dux Oxunenſem comitatum contulerat: ſpreto illius dominio ab illius ſe cohibuit fidelitatis obſequio. Qui dum per legatos a duce ſæpiùs ob id obiurgaretur, & reſipiſcere nullo modo vellet, cōſultu & auxilio Rodulphi Comitis in turrim Rhotomagenſis ciuitatis detruditur, temeritatis pœnitudinem per quinquēnium ibi luens. Illos verò qui ſeditionis cauſa fuere vita priuauit, alios conſentientes exules de ſuis finibus exturbauit. Tandem poſt quinquennium Gulielmus cuiuſdam ſui militis factione, longiſſimo fune per eminentiorem feneſtram turre lapſus, fugam iniit. Et poſt tempus aliquod cum penes ſe deliberaſſet ſibi fore ſalubrius cum vitæ diſcrimine fratris clementiam attemptare, quàm cuiuſpiam regis aut comitis ſuffragium nil ſibi quandoq; profuturum expetere: contigit vt die quadam ducem reperiret ſe in ſaltu Vernenſi ludis venatuum exercentem. Cuius veſtigijs illico ſolo tenus prouolutus, veniam commiſſi ab eo lugubris expetebat. Quem protinus dux miſericordia motus fauente Rodulpho Comite a terra erigens, & euaſionis ſuæ ipſo narrante caſum agnoſcens, non ſolùm errata ſibi indulſit, verùmetiam beneuolo animo vt fratrem chariſſimum deinceps dilexit. Et comitatum Oxunenſem ipſi donauit, dans inſuper ei quandam puellam ſpecioſam valde Litſelinam nomine, filiam viri nobiliſſimi vocati Turkettilli. Ex qua tres genuit filios: Robertum poſt eius mortem Comitatus illius hæredem, & Gulielmū Sueſſionenſem comitem, & Hugonem Luxonienſem præſulem. Quibus ita ſopitis, terra Normannica ſiluit a facie ducis.

Gul. obſequium negans incarceratur.

Guliel pœnitens reſtituitur.

Circa præſens tempus Ethelredus Rex Anglorum Emmam Ducis ſororem habens in coniugio, quibuſdam exortis diſſentionum incentiuis, Duci nocere ſitiens, maximam nauium multitudinem in mare iuſſit impelli. Ac militibus mandauit ex omni regno, vt conſtituto ab eo die ad eas conuenirent decenter armati. Quibus valida auſteritate regio more præcepit, vt euntes totam Normanniam rapinis & incendijs exterminarent: ſolummodò Archangeli Michaelis monti parcerent, ne tantæ ſanctitatis & religionis locum igne concremarent. Sed & Richardum Ducem captum, vinctis poſt tergum manibus, ſubiugata ſibi patria, viuum ſuis conſpectibus præſentarent. His edictis cum feſtinatione eos ire imperauit. Qui mox veliuolo ſulcantes equora vento, ad littora Sare deuoluuntur permenſo maris limbo. Hinc prorumpentes de nauibus continuò maritima confinia exitiali Vulcano tradunt. Quod vt Rugellus a ſpeculatoribus comperit, militibus Conſtantinenſibus congregatis, cum multitudine vulgi repentino impetu ſuper eos irruit, tantaq; illos ſtrage deleuit, vt nullus penitus remaneret, qui facta poſteris nunciaret. Nam vnus illorum curſu nimio fatigatus a longe reſederat, qui videns ſociorum infortunia, timore territus, corporiſq; imbecillitatem oblitus: ad naues concurrit quantociùs nuncians cuſtodibus exitia ſociorum. Qui pariter ex omnibus ad tres tutiores naues conferentes, intra ſinum maris remigio ſe contulerunt de vita diffidentes. Panſiſquè velis in ſublime, curſu citiſſimo regem ſuum expetierunt, vento ad votum ſpirante. Quos vt vidit, protinus Ducem exigere cæpit ab eis: Cui illi: Nos (aiunt) sereniſſime Rex Ducem non vidimus, ſed cum vnius Comitatus gente ferociſſima, noſtro cum interitu dimicauimus. Vbi non modò ſunt fortiſſimi bellatores: ſed & fœminæ pugnatrices, quoſq; hoſtium vectibus hidriarum ſuarum robuſtiſſimos excerebrantes: a quibus ſcito tuos milites extinctos eſſe omnes. Quibus Rex auditis ſuam agnoſcens inſipientiam triſtis erubuit.

Anglorum ſtrages in Normannia.

Gaufridus comes Britanniæ cernens ducē Richardū in omnibus proſperari, & eius magnificentiam toto orbe dilatari, intra ſe deliberare cępit, quòd ſi

ſorori Ducis nomine Hadwis iungeretur connubio, inter eos nodus amoris fortior necteretur, eam ſibi dari toto anniſu popoſcit. Cuius voluntati Dux gratanter fauit: principibus Normannorum aſſenſum præbentibus. Celebratiſq; chriſtiano more cum ineſtimabili honore nuptijs, non multò poſt cũ immenſis muneribus eos ouantes abire permiſit. Ex qua dictus Gaufridus ex poſt duos filios genuit, Alanum viz. & Endonem, qui poſt eius exceſſum Britannicã patriam robuſto vigore rexere longo tempore.

Ætheldredi in Danos crudelitas.

Cum in ſtatu ſupradicto ſub tam præclaro rectore Normannia polleret fœliciter, rex Anglorum Ethelredus, regnum quod ſub magna potentiſſimorũ regum gloria diu floruerat, tanto nephariæ proditionis ſcelere polluit, vt etiam pagani nephas tam execrabile horrendum iudicarent. Nam Danos per omne regnum vnanimi concordia ſecum pacificè cohabitãtes, mortis periculum minimè ſuſpicantes, ſubito furore ſub vna die perimi: mulieres quoq; aluo tenùs terræ eſſe defoſſas, & ferociſſimis canibus concitatis mamillas ab earum pectoribus crudeliter extorqueri. Lactantes verò pueros ad domorum poſtes alliſos excerebrari iuſſit, nullis criminum exiſtentibus culpis. Cum igitur apud Londoniam ſub huius decreti die hæc congeries peremptorum lictorum ſæuitia in immenſum cumularetur, quidam iuuenes agilitate pernices ad quandam nauem ſe conferentes, fugæ præſidio per Thamiſis alueum celeri remigio petierunt maris ſinum. Permenſo prolixi ponti ſpatio, nouiſſimè cupitum applicant Danamarchiæ portum, regi Sweno cruenta gentis ſuæ exitia nunciantes. Tunc rex dolore cordis tactus intrinſecus, accitis totius regni ſui principibus, cunctam rei ſeriem illis exponit, quidq; agendum conſulerent, diligenter inquirit. Qui amicorum & propinquorum ærumnis atq; luctu moti, quaſi ex vno ore omnes eorum ſanguinem decreuerunt totis viribus vlciſci debere. Hijs rex auditis ſub feſtinatione cunctos degentes ſub ſuo regimine præparari miſſit, miſſiſq; hac illacq; veredarijs, milites cupidos lucri de exteris regnis ad hanc expeditionem ſub præfixo ab eo die venire mandauit. Porro termino adueniente ſtatuto, ad naues immenſus illico concurrit exercitus. Dehinc in ſublime eliuantes vexilla regalia, libranteſq; ventis vela, protenſi maris interuallo velificato ad Eboraca territoria deuehuntur. Ibi quippe rex dimiſſo exercitu, cum nõnullis nauibus pacis gratia apud Rhotomagum ducem Richardum aggreditur. Quem cum dux aliquanta mora tractaret regaliter, pacem inter ſe continuam firmauerunt. Ea lege videlicet vt per ſuccedentia Danorum regum, Normannorumq; ducum, ac eorum hæredum tempora firma perpetualiter maneret inter eos, & quæ Dani abſtuliſſent inimicis, emenda conferrent Normannis. Si quis verò Danorum inualidus, aut vulneratus, amicorum indigeret iuuamine, apud Normannos quaſi in domo propria, ſub ſecuritate ſanaretur. Quæ lex vt rata maneret ab vtraq; parte, ſacramentorum tenore illam ſanxerunt illorum principes. Quibus rex expletis ad votũ, muneratus dignis a duce muneribus, quantociùs ad ſuos regreditur, qui remanſerant prope ciuitatẽ Eboraci. Vt verò iunctus eſt ſuo exercitui, continuò Anglorũ regnũ vltricibus tradit flammis. Videntes itaq; Eboracenſes ſe a nullo iuuari, datis obſidibus illi ſe ſubdiderunt. Et cum veniſſent Cantiũ, gens illius patriæ ſimili modo fecere. Dehinc circa Londonias obſidionẽ componit. Cuius impetũ Londonieſes non ferentes, iugo ſeruitutis illius, colla ferina inuiti ſuppoſuere. Ethelredus autẽ rex apud Wintoniam degens vt vidit ſe ab Anglis deſtitui, ſublatis a terra Theſauris cum vxore & filijs Edwardo ſcilicet & Aluredo, in Normanniam ducem Richardum expetijt. A quo decenter exceptus, cum magnis opum apparatibus omne ſui incolatus tempus Rhotomagi cum eo exegit.

Sweni exercitus in Anglos parat.

Etheldredi fuga.

Swenus igitur dũ apud Londoniã de regni tractaret diſpoſitione, mortẽ obijt interceptus ægritudine. Cuius corpus Dani deponẽtes in naui aromatibus cõditum, cum feſtinatione apud Danemarchiã deuexerunt tumulandũ. Quo tumulato filius eius Cnutus nomine arma illius ſumẽs, exercitum viriliter roborat, & ne ab iterata expeditione reſipiſcant totis viribus exaggerat. Miſſiſq;

lega-

legatis duos reges euocat ad ſuũ ſuffragium,Lacinã Swanorum, & Alanũ Moricorum. Interea dum hæc geruntur,audiens mortem Sweni Ethelredus rex, paratis omnibus ad nauigandum, cũ vxore lætus ad ſuũ regreditur regnũ,dimiſſis cum auunculis duobus ſuis filijs Edwardo & Aluredo. Rex itaq; Cnutus collectis vndequaq; militũ legionibus,velut turbo validus à regno ſuo egreſſus procelloſum mare temptat intrepidus, ſubductiſq; in altum nauibus,veliuolo curſu ad Anglos cum ſuis deuehitur. Inde petens Thameſis fluuium, celeriter appulit Londoniæ Comitatum. Cui cum ſuis egredienti de nauibus,occurrentes Angli ex omni regno apud Auxendunũ congregati, ad ſuã perniciẽ cruentiſſimũ illi intulerunt bellũ. Cum quibus rex efferatis legionũ ſuarũ animis confligens atrociter, tanta eos internecione deleuit, vt nullus hominum queat ſupputare,quot millia die illa gentis Anglicæ corruere. Hinc Rex celeri ſe mouens fiducia, Londoniam circumdat obſidione, intra quam vrbẽ Ethelredus rex tunc temporis grauiter ægrotabat, & crudeſcente morbo corporis non multò poſt hominem exuit. Rex igitur Cnutus audita morte regis,ſuorũ conſultu fidelium præcauens in futurum,Emmam Reginã abſtractam ab vrbe poſt aliquot dies ſibi iunxit Chriſtiano more: dans pro illa cuncto exercitui in auro & argento penſum illius corporis. Ex qua ſuccedente tempore genuit filium nomine Hardecnutum,poſtmodum Danorum regem,& filiam vocabulo Gunnildem,quæ nupſit Henrico Romanorum imperatori. Diffidẽtes quoquè Londonij de ſua ſalute, quippe cum diuturna laborârent fame, patefacta vrbe ſe ſuaq; omnia regi ſponte dedêre. Quibus peractis omne robur Anglici regni ſuccubuit dominio Regis Cnuti. Hæc in huius ſerie inteximus, vt Edwardi regis ortum ignorantibus monſtremus. Nunc verò ad propoſitum retorqueatur ſtilus,a quo paulisper digreſſi ſumus.

Cnutus de Anglis triumphat.

Cnutus Emmã reginam ducit.

Sub eiſdem temporibus, Odo Carnotenſis comes ducis Richardi ſororem Matildam nomine duxit in vxorem: cui dux medietatem Dorcaſtrini caſtri dedit dotis nomine,cum terra ſuper Arne fluuium adiacente. Sed illa poſt annos aliquot ſine liberis moriente,Comes Odo duci repetenti dictam terram cum caſtri tuitione Dorcaſini, noluit quietam dimittere. Quapropter dux accitis Britonibus cum Normannorũ legionibus,ſuper Arne fluuium hoſtiliter veniens caſtrum condidit,quod Tegulenſe vocauit: ſumptiſq; ex Odonis comitatu alimonijs eandem munitionem abundantiſſimè inſtaurauit,relinquens ibidem cuſtodes, de quorum fidelitate certus fuit. Odo verò comes conuocatis clam ad ſui ſuffragium Hugone ſiquidem Cinomannenſi, ac Wallerando Mellentenſi cum multis copijs militũ,tota nocte equitans, diluculo ad Tegulenſe Caſtrum venit ſigniferis præeuntibus. Quos vt viderunt proceres quos illic dux dimiſerat, dimiſſis cuſtodibus intra municipium, repentino impetu foras erumpentes cum ſuis,cum eis prælium commiſerunt. Quos ita proſtrauerunt,vt multis peremptis,plurimis vulneratis, reliqui per deuia fugientes, opaca ſiluarum latibula quærerent nutabũdi. Odo atq; Wallerandus vitæ quærentes ſuffragium ſe occuluerunt Dorcaſini caſtri munitione. Hugo nempè equo cui inſederat extincto, pede fugiens, ad caulas diuertit ouium, loricam, quam indutus erat ſub ſulco tegens telluris. Dehinc clamide opilionis ſe amiciens, ſeptaq; gregum infatigabiliter humeris de loco ad locum ferens, Normannos hortabatur,vt quantociùs perſequerentur hoſtes non longè ante eos turpiter abeuntes. Quibus recedentibus præuio paſtore, ſiluarum luſtra carpens,tãdem poſt triduum Cinomannis venit,vepribus & ſentibus miſerabiliter pedes ac tibias cruentatus.

Odo Matildam ducit.

Odo rebellans ſubiugatur.

Dux igitur videns Odonem comitem ad tantam deuolutum eſſe vecordiam,miſſis legatis duos reges cum paganica multitudine ex tranſmarinis partibus euocat in ſuum auxilium: Olanum ſ.Noricorum & Lacinam Suanorum. Qui lætis animis cum ſuis exercitibus pariter congregati, curſu celeri ad Britannorum finitima littora nauigio deuenere. Quorum repentinum Britones agnoſcentes acceſſum, arbitrati ſunt eos ad prædam inhiantes incautos præoccupare. Pagani verò dolos eorum comperientes, quadam vſi verſutia, per cam-

campi planiciem quo illos nouerant venturos fore: profundiſſimos foderunt cuniculos in ſuperficie anguſtos, vt ſuperuenientes equites, cruribus eorum confractis indecenter humo præcipitarentur, & ſic facilius gladijs perimerentur. Venientes ergo Britones atrociter irruunt ſuper hoſtes. Quorum mox proſtrati decipulis, tantam illorum ſæuitiam ſunt perpeſſi, vt vix è prælio elaberentur perpauci. Inde prolixius pagani progredientes, caſtrum Doli obſident, captumq; igne comburunt, interfectis eius incolis cũ Salemone aduocato loci. Deinde ſublatis anchoris repetentes mare, velificante claſſe ad ora Sequanæ deuehuntur, carpenteſq; fluminis alueum, pernici remigio applicãt Rhotomagũ: quos dux vehemẽter gauiſus, regaliter excepit honore cõpetẽti.

Britones hoſtiũ decipulis caſi.

Rex autem Francorum Robertus audiens paganos Britannis tanta probra intuliſſe, ducemq; Richardum ad confutandã comitis Odonis contumaciam eos accerſiſſe: verens ne ab eis Francia demoliretur, conuocatis ſatrapis ſui regni, ambos diſcordes ad ſe apud Coldras cõuenire mandauit, vbi ſopitis eorum animis protinus illos concordes reddidit. Eo quidẽ tenore vt Odo Dortaſinum caſtrum teneret, & dux præreptam terram reciperet, reciprocè Tegulenſi, caſtro in ſuo ſtatu perpetualiter perſiſtente, in eius ſ. ſuorũq; hæredum poteſtate. Quibus dux ita ad vota peractis, ad ſuos reges regreditur lætus. Muneratiſq; congruis donis regaliter, ouãter ad propria redire permiſit, quãdoq; ad eius iuuamen reuerti paratis. Rex autem Olanus ſuper chriſtiana religione oblectatus, ſpreto Idolorum cultu, cum nonnullis ſuorũ, hortante Archiepiſc. Roberto, ad Chriſti fidem conuerſus eſt: atq; ab eo Baptiſmate lotus ſacroquè chriſmate delibutus: de percepta gratia gaudens ad ſuũ regnum eſt reuerſus. Qui poſtea a ſuis proditus, & a perfidis iniuſtè peremptus, cœleſtem regiam intrauit Rex & Martir glorioſus, coruſcans nunc apud gentem illam prodigijs & virtutibus.

Francorum rex pacem inter vtroſq; reges componit.

Olanus rex fit Chriſtianus & Martyr.

His ita geſtis dux Richardus de ſucceſſione prolis ſollicitus, audiens Goiſfridum Britannorum comitem habere quandam ſororem Iudith nomine, corpore elegantem, omniq; morum honeſtate pollentem, hanc in connubium petijt per legatos. Cuius propoſitum Goiffridus vltroneo animo ſatagens accelerare: omnibus quæ ad tantum negotium erant congrua præparatis, eam illi deduxit vſq; ad limina Michaelis Archangeli, vbi dux illam ſuſcipiens cũ honore, eam ſibi iunxit legitimo iure. De qua tres genuit filios ſ. Richardum, Robertum & Gulielmum, qui factus eſt Monachus apud Fiſcamium: totidemq; filias, quarum vna nomine Adeliz nupſit Rainaldo Burgundionum comiti, altera Baldewino Flandrenſi: Tertia iam adulta obijt virgo. Porro Goiffridus Comes expoſt orationis obtentu Romam proficiſcens, totam Britanniã cum duobus filijs, Alano viz. atq; Endone, reliquit ſub ducis aduocatu. Qui peragratis ſanctorum locis in repatriando, præuentus morte diem obijt.

Richardi liberi per vxorem Iudith.

Tempore illo cũ Burchardus Mildunenſis caſtri comes moraretur apud Curiam regis Francorũ Roberti, quidã eius miles nomine Walterius cæcatus muneribus, illud ei dolo ſurripuit, Odoniq; Comiti clãdeſtina proditione tradidit. Quod vt rex comperit, Odoni mandauit quatenus caſtrum ſponte deſereret, quod ſibi vſurpauerat minus iuſtè. Sed ille loci fiſus munimini ob decurrẽtis in giro alueum Sequanæ, regijs legatis reſpondit, illud vita comite ſe nunquam vlli reddere. His rex oppido exacerbatus verbis, Richardum Normannorum ducem ad colloquiũ accerſiuit, cui ſui ruboris dedecus depoſuit, orans eius gratiſſimam fidelitatem ſubuenturam ſibi, ne tanto pręſumptionũ ludibrio premeretur a ſuis. Cuius opprobrium dux non ferens, congregato miræ multitudinis exercitu quantociùs, Mildunũ venit, illudq; obſedit ex vna parte fluminis, & rex cum ſuis ex altera, die noctuq; illud quatiẽtes cum turbine graui, machinis, & tormentis. Videntes itaque Mildunenſes ſe non poſſe tollerare tantam vim hoſtium, diſtracto duce tumido rebellatore, portas repente aperiunt, eumq; cum ſuis introducunt. Quorum dux parcens multitudini, traditorem protinus regi deſtinauit, mandans vt milites dirigeret, qui caſtrum in ſua fidelitate cuſtodirent. Quo rex exhilaratus nuncio, continuò illud Bur-

Mildunum rebellans capitur.

char-

chardo reddidit, & proditorem cum vxore propria patibulo ſuſpendi iuſſit, debitam illis reddens talionem pro præſumptione factionis. Poſt hæc dux cũ benedictione regali ad propria remeauit. Cuius temporibus ſemper fuerunt aſſueti hoſtes fugare Normanni,terga vertere nulli.

Annis ab hinc tribus emenſis, Henricus Burgundionum dux moritur abſque liberis: Robertum Francorum regem relinquens ſui ducatus hæredem. Quem ſuſcipere Burgundiones faſtu ſupercilij refutantes, Landricum Niuernenſem comitem intra Altiſſiodorum tam diu obſedit: donec Landricũ cum vrbe obſidibus ſumptis ſuo dominatui ſubiugaret. Inde verò profectus cum duce Richardo penè totam vaſtauit Burgundiam robore vehementi. Quibus ritè peractis,rex per cuncta caſtella cuſtodibus deputatis, Robertum filiũ ſuũ ducatui ſubrogauit. Et ſic arrogantia repugnantium caſſata quieuit. Poſt hæc rex in Franciam: & dux regreditur cum ſuis in Normanniam.

Burgundiones inuiti recipiũt Francorum regem dominum ſuum.

Cognita quoq; mirandorũ operum ducis opinione, Rainaldus trans Aone fluuium Burgundionum Comes miſſis legatis, filiam eius nomine Adeliz ſibi petijt in coniugium. Quam impetratam, à paterna domo auferens, in Burgũdiam cum magno duxit honore, ſuoq; thoro chriſtiana lege ſociauit. Qui longo poſt tempore obortis fomentis litium a comite Cabilonenſi, Hugone nomine dolo captus ſub diræ cuſtodiæ ergaſtulo detruditur, compedibuſq; grauiſſimis arctatur. Cuius incompetentem anxietatem dux vt agnouit, illico legatos direxit Hugoni, mandans vt pro amore ſuo ſineret generum ſuum abire liberum. Quam legationem Hugo tumidè ſpernens, non modò eum reddere contempſit, verumetiam cuſtodibus adhibitis vehementius cuſtodiri iuſſit. Quod cum relatum duci fuiſſet, protinus Richardo filio ſuo imperauit vt coacto in vnum Normannorum exercitu Burgundiam adiret, ſuamq; iniuriam de funeſto totis niſibus vindicaret. Quæ iuſſa adoleſcens libenter exequens, præparatis quæ ad tanti itineris erant neceſſaria, velut tempeſtas procelloſa cuncta coram ſe proturbans, egreſſus a patria confecto calle, Burgundiam inuaſit cum innumerabilium multitudine Normannorum, caſtrumq; Menwaldum cinxit obſidione. Quod captum cum viris & mulieribus atque paruulis comburunt terra tenus, eò quòd incolæ fidentes loci munimini telis & ſagittis hoſtes ad ſui perniciem prouocauerant. Inde retorquentes greſſum patriam igne cremantes iter dirigunt ad vrbem Cabilonenſem. Conſiderans igitur Hugo ſe nullatenus poſſe reſiſtere contra tantum exercitum, ferens equeſtrem ſellam in humeris genibus prouolutus adoleſcentis Richardi, prece ſupplici veniam precabatur commiſſi. Qua indulta Rainaldũ reddidit, & obſidibus datis, apud Rhotomagum ex hoc ſe fore ſatiſfacturum iureiurando duci Richardo ſpoſpondit. Quibus ad votum peractis: Richardus iuuenis ad patrem eſt regreſſus.

Ducis filius Rainaldum carcere liberat.

Dux ergo quamuis præcellentiſſimorum actuum prærogatiuis longè lateq; claruerat, tam cultor Chriſti extitit aſſiduus, adeo vt Monachorum & clericorum iure vocaretur pijſſimus, & pauperũ ſuſtentator indefeſſus. His & huiuſmodi probitatum vigens titulis ægritudine corporis cœpit vehemẽter aggrauari. Conuocatoq; apud Fiſcamium Roberto Archiepiſcopo, cum cunctis Normannorum principibus, indicauit ſe iam omnino reſolui. Igitur per cuncta domus triclinia, fit illico luctus omnibus intollerabilis: lugebant & lamentabantur monachi atq; clerici, lachrimabantur heroes, flebant egenorum caterue pro deſtitutione tanti ducis & patroni. Tandem accitum Richardum filium ſuum conſultu ſapientum, ſuo ducatui præfecit, fratremq; ſuum Robertũ comitatui Oxunenſi vt inde illi debitum perſolueret obſequium. Omnibuſque quæ ad cultum dei pertinere videbantur ſtrenuè diſpoſitis 1026. anno dominicæ incarnationis hominem exuit, viam ingrediens vniuerſæ carnis.

Ducis mors.

Richardus iuuenis in Ducatu ſuperſtes genitoris, licèt pauliſper ſuperuixeat, ſicut in vocabulo nominis, ita eius hæres extitit cenſura ſummæ ingenuitatis. Hic in armis bellicis valde idone us, totus tamẽ fuit fide Catholicus, & circa Dei cultores manſuetiſſimus, æqu o libramine militares turmas moderans,

Richardi laus.

rans,pace continua frui gaudens.Sed pacis hoſtis perfidus non paſſus eſt diutius illum lætari,ſed fratrem ſuum Robertum ad rebellionem quorundã maleuolorum verſutia concitauit.Hic enim poſt biennium contempto eius dominio intra Faliſe caſtrum cum ſuis ſatellitibus ſe contulit ad reſiſtendum. Quem dux illico cum magna multitudine infra caſtri ambitum vallauit obſidione. Quem cum arietum & Baliſtarum crebris ictibus expugnaret,Roberto tandem a perfidia reſipiſcente, datis dextris in priſtinam concordiam redierunt, firmiterq; pace compoſita ab inuicem receſſerunt. Porro dux poſt hoc dimiſſo exercitu Rhotomagum regreſſus, 1028. ab incarnatione domini anno, cum ſuorum nonnullis, vt retulerunt plurimi veneno mortem obijt, fratrem ſuum Robertum relinquens hæredem ſui ducatus.

Robertus rebellis fratri ſe dedit.

Richardi mors.

Robertus igitur frater ducis Richardi totius Monarchiæ ducatus ab omnibus ſubrogatur. Qui quãuis circa rebelles fuerit aliquanto ferocior: beneuolus tamen,lenis & benignus ergaq; dei cultũ pius & deuotus extitit. Quãobrem pacis oblectamento diutinè frui meruit: præter id quod prauorum conſilio, Robertum Archipræſulem habens ſuſpectum, hoſtili obſidione vallauit intra mænia ciuitatis Ebroicenſis. Qui tandem nacta diſcedendi libertate,Robertum Francorum regem exul cum ſuis adijt,Normannicam patriam feriens Anathemate pontificali. Dux autem Robertus recompenſata improborum aſtutia,& perpendens ſe inconſultè omnia geſſiſſe, Epiſcopũ reuocauit è Frãcia,& priſtinum reſtituit in honorem facti pænitens, eumq; vt tantum virum decebat,ſuis deinceps aſciuit conſilijs in reliquum perſiſtens ſibi fidelis.

Robertus Archiep. obſidetur.

Eliminatis deniq; a ſe totius litis incentoribus,ſapientum cœpit vti tractatibus,& ſolerti induſtria ad ſummi honoris incrementa prouehi. Cuius probos mores boni cæperũt efferre, nonnulli verò improbi ignauiæ aſcribere.Ex quorum contubernio Gulielmus Bellemenſis animoſitatẽ eius audens attẽptare,ex caſtro Alencio quod iure beneficij tenebat, a ſeruitij iugo viſus eſt extorquere ſumpta rebellione. Ad cuius inſolentiam conterendam Dux veniens cum turmis militaribus, tam diu eum intra municionem ſuæ præſumptionis adiutricem concluſit: donec eius clementiam expeteret, nudis veſtigijs equeſtrem cellam ad ſatiſfaciendum ferens in humeris. Cui dux licèt fictã facienti,non modo cuncta indulſit: verumetiam reddito ei oppido feſtinus a loco ſeceſſit.Sed Gulielmus non multo poſt iterum diffidij inuectus furia: filios ſuos Fulconem atq; Robertum cum copia militum dirigit, qui direptionibus Normanniam infeſtarent. Quibus ex domo ducis plurimi audacter occurrentes expediti vernaculi,intra ſaltum Banonis cruentum prælium commiſerunt.Et ita domino fauente profecerunt, vt iugulato Fulcone præuaricatoris filio,vix frater eius Robertus elaberetur a certamine, cunctis pene militibus interfectis. Quorum interitum vt idem Gulielmus grauiter egrotans cõperit,tactus dolore cordis intrinſecus continuo animam exhalauit.Et ſic profligatis ducis inimicis ſedicio preſſa in partibus illis vltra diſparuit.

Dux rebelles comprimit.

Cum hæc gererentur perſpiciens Baiocaſinę vrbis epiſcopus,Hugo Rodulfi comitis filius,ducem velle prudentum ſectari conſilia, ſuaq; deſtitui, quadam vſus doli verſutia Ebroicum caſtrum armis clã alimonijſq; muniuit.Et poſitis cuſtodibus,ocius Franciam adijt vt inde milites conduceret,qui illũ ad repugnandum viriliter adiuuarent.Cuius fraudis molimina dux comperiens, contractis Normannorum copijs idem caſtellum præoccupauit obſidione: clauſa egrediendi ab eo ſiue ingrediendi omnibus facultate. A cuius ingreſſu cum ſe videret Hugo extruſum: ſollicitus de ſuis intra illud concluſis,libertatem abeundi per legatos a duce petijt, & eos idem protinus abiecit. Ipſeq; cum eis quos expetierat diu permanſit extorris. Dux autem caſtellum deditione ſibi redditum cuſtodibus & armis muniuit.

Dux ſapientes cõſilijs adhibet.

Sub eodem temore Baldewinus Flandrenſis Satrapa,cupiens ſobolem ſuam innormare regali proſapia,Robertum Francorum regem expetijt, poſcens eius filiam dari ſuo filio Baldewino.Quam adeptam a palatinis ferens triclinijs ad domum propriam in cunis aſportauit,eam nutriens vſq; annos nubiles diligen-

ligēti cura. Cuius filius mox vt nubilis puellę frui cæpit amplexibus: fretus affinitate regali patrem a ſolo pepulit, Flandrenſibus ab eius fidelitate auulſis. Qui indecenter a ſuis deſtitutus Normannorum ducis ſuffragia poſtulauit. Cuius calamitatem dux miſeratus, contractis militum viribus, velut turbo horridus egreſſus a patria, Flandoniam eſt adorſus, illam exterminans flammis exitialibus: progredienſq; ad Caſtrum quod Cioca vocatur confeſtim illud ſubuertit, combuſtis omnibus in eo conſiſtentibus. Quod videntes reliqui proceres & ſimilia pati formidantes, relicto filio ad patrem ſunt reuerſi, duci obſides dirigentes. Ante cuius excurſus intollerabiles adoleſcens Baldewinus intuens ſe non poſſe vllo modo ſubſiſtere, cum precibus humilimis illi legatos dirigit dicens ſe cupere eo mediatore patri reconciliari. Cuius deſiderio vir ſummæ beneuolentiæ fauens affectu gratulanti, vtroſq; libato pacis oſculo in priſtinam concordiam redire perſuaſit. Sic litibus compreſſis, vlterius in pace & amore quo decuit perſtiterunt. Ipſe verò dux demolitis rebus rebellium cum incollumi exercitu Normanniam eſt reuerſus. Qua tempeſtate moritur Francorum rex Robertus, cui ſucceſſit filius eius Henricus.

Filius patrem regno pellit.

Rex etenim Henricus patre Roberto viuente Francorum regno potitus: tāto poſtmodum a matre Conſtantia Nouercali odio eſt affectus: vt conſpirantibus aduerſus eum Comitibus a regali faſtigio eum deponere conaretur: diſponens Robertum Burgundionum ducem illius loco ſubrogare. Ob cuius infeſti animi inſecutionem, conſilio ſuorum fidelium cum duodecim tantum famulis confugit ad Normannorum ducem qui tunc morabatur apud Fiſcamium, petens per debitū fidei quatenus ſibi in hac neceſſitate ſubueniret. Quod dux compleuit efficaciter, plexis rebellium ceruicibus, conſumptis eorum bonis omnibus, & per hoc ſuæ infœliciſſimę matris conatibus exinanitis.

Robertus opem ducis implorat.

Britannorum Comes Alanus elatus faſtu proteruiæ, a ducis ſeruitio ſe ſubtraxit. Aduerſus quem dux innumerabilem mouens exercitum, inuaſit Britanniam, & flammis voracibus totum Doli tradidit comitatum, & cum ingēti pręda Normanniam eſt regreſſus. Poſt cuius abſceſſum, Alanus illatum ſibi cupiēs vlciſci opprobrium, è veſtigio illum proſequitur cum magno exercitu ad demoliendū Abrincatenſem comitatum. Cui cuſtodes illius caſtri cum ſuis occurrentes tanta illico ſtrage depopulati ſunt Britones, vt per camporum plana viderentur proſtrati quaſi bidentes. Ipſe vero ſua triſtis repetens cum dedecore Rodonis venit.

Britonū ſtrages

Tempore quippe quo Ethelredus Anglorum rex, a Sweno Dacorū rege regno pulſus vt ſupra recitauimus, in Normanniam venit profugus, duos filios Edwardū & Aluredum non longo poſt patriā repetens, Richardo eorum auūculo reliquit nutriendos. Qui intra Normannici ducis aulam educati tanto honore a duce ſunt habiti vt nexu amoris ſummi eos ſibi tanquā fratres adoptaret. Quorum diuturno exulatui compaſſus miſſis legatis regi Cnutoni mandauit, vt iam iamq; eorum exterminiū illis parceret, & ſua eis vel ſero pro ſui amoris obtentu redderet. Qui ſalubribus eius non adquieſcens monitis: legatos infectis rebus nihil lætum portantes remiſit. Tunc dux ſuccenſus rubore vehementiſſimi furoris, conuocatis ſui ducatus principibus magnam claſſem nauium feſtinato fabricari iuſſit. Quam ex omnibus Normannici maris partibus coactam, infra ſpatium parui temporis in anchoris, hominibuſq; robuſtiſſimis diligenter inſtructam ſtare apud Fiſcamium in littore ponti fecit. Inde quoq; ſigno dato veliſq; panſis in ſublime nimia tempeſtate acti, ad inſulam quæ vocatur Gernſi cū magno periculo ponti pelagi demum ſunt deuoluti. Quod puto ita factum eſſe domino authore pro Edwardo rege quem diſponebat in futurum regnare ſine ſanguinis effuſione. Vbi dum longo detinerentur tēpore, vento aduerſus flante diutius, dux efferatus animo incredibili cruciabatur mœrore. Nouiſſimè videns ſe nullo modo tranſfretare: giratis proris nauiū, apud ſancti Michaelis montem remeato limbo maris quantocius ſunt appulſi.

Dux iter parat Britanniam vaſtaturus.

Sumens autem dux quandam partem claſſis direxit ad affligendam Britanniam incendijs atq; prędis. Ipſe verò contracto equeſtri exercitu parabat ab al-

tera parte eam aggredi. Alanus itaq; videns graue ſibi diſcrimen imminere ab vtriſq; partibus, miſſa legatione Robertum vtriuſq; auunculum, Normannorum viz. Archipręſulem ad ſe mãdauit ſub feſtinatione venire. Cui cum exitialem Britanniæ exterminationem & concitati ducis ſuper ſe atrocem enarraſſet expeditionem, ſumens eum præſul fide ſua interpoſita, ad ſancti Michaelis montem adduxit, ad clementiam ducis illum inuadere diſponentis. Quorum præcordia nimium rigida propiciante Chriſto illico ad quietem compoſuit, & omni diſſentionum motũ ſedato, ſerena eos vniuit concordia, Alanum in ſeruitio ducis pacta fidelitate ſupplicem omnino complicãs. Poſthæc miſſis legatis nautas a Britannica vexatione recedere iuſſit.

Cnuto ducem inſtituit heredem regni.

Quibus aliquandiu ſopitis ecce aſſunt legati a Cnutone rege duci directi nunciantes illum medietatem Anglici regni velle reddere filijs, & hæredi regis pace rata in diebus ſuis, eò quòd valida grauaretur incommoditatẽ corporali. Sed dux ad tẽpus differre decreuit naualẽ expeditionẽ donec rediſſet ab Hieroſolymis, quã peregrinationẽ diu optauerat. Quapropter accercito Roberto Archiepiſcopo Rhotomagenſi cum optimatibus ſui ducatus, illis diu conceptum propoſitum manifeſtauit. Qui mox omnes vehementer attoniti propter eius abſentiam patriam perturbandam multimodè formidabant. Exponens autem eis Gulielmum filium ſuum quem vnicum genuerat, vt hunc ſibi loco ſuo dominum eligerent, militiæq; ſuæ principem præficerent ab eis attentiſſime exigebat. Qui licèt ſub tenerrima detineretur ætate, tam de eius conſolatione omnes oppido exhillerati, eum prompta vnanimitate delegerunt principem, pangentes illi fidelitatem inuiolandis ſacramentis. Quibus ad votum expletis dux ſub tutoribus & actoribus vigentibus ſapientia illum ad vſque legitimam ætatem ſubegit. Et diſpoſitis competenter rebus ad patriæ moderamina congruentibus, pium vale dicens omnibus, cum ſuo nobiliſſimo cõmitatu, illam ſanctiſſimam peregrinationem eſt aggreſſus. Quæ verò lingua vel ſermo explicabit elemoſinarum exhibitiones, egenis quotidiè ab eo diſtributas. Tandem confecto itinere, ad illud peruenit ſepulchrum venerabile in quo regis cœleſtis ſanctiſſimum corpus iacuit. Quis ergo hominum enarrauit quot per octonos dies lachrymarum riuulis illud eluerit? vel quot auri muneribus accumulauerit? Porro inuictus dux pius & deo amabilis adorato Chriſto cum ſuſpirijs internorum ſingultuum, & peragratis ſanctorum locis, fœliciſſimum conuertens iter ad Nicenam regreſſus eſt vrbem. In qua correptus ægrimonia corporis, 1034. anno ab incarnatione Domini, viam petens vniuerſi generis humani: gaudentibus Anglis diuinæ vocationis iuſſu occubuit in fine. Cuius beata anima plurimo iam optimorum operum ſplendore, candidata nunc vt credimus cœlo reſidet glorificata. Sepultus eſt autem in Baſilica S. Mariæ a ſuis intra mænia ipſius ciuitatis cum honore.

Dux peregrinatur ad Hieroſolymas.

Roberti mors.

Gulielmus Roberti ducis filius Roberto ſucceſſit: qui quo ſudore laboris, inimicorum laqueos euaſerit, ſuiſq; veſtigijs illorum colla ferina ſubſtrauerit, quibus victoriarum triumphis in ducatu claruerit, prout ordo rerum veraciſſimè computatarũ dictauerit, notificare libet futuris, ne tegantur ſegnitie quæ glorioſè micuerunt ſub illius ætatis tempore. Is itaq; in puerilibus annis orbatus patre, ſagaci tutorum prouidentia liberalium morum inſtituebatur ad incrementa. Sub cuius ineunte ætate plurimi Normannorum ab eius fidelitate aberrantes per loca plura erectis aggeribus tutiſſimas ſibi conſtruere munitiones. Hinc diuerſi inter eos exoriuntur motus, concitantur ſeditiones, ac ſęua patriæ perpetiuntur incẽdia. In tanto quippe diſſenſionum turbine conſumitur non modicus bellatorum cuneus ſæuiente Marte: Hugone montis fortis cum Walchelino confligente, in quo certamine occiſus eſt vterq;. Porro eructante in maius quorundam rabie: tutor ipſius pueri, ſcilicet domini, Occenſis ſiquidem Comes Giſlebertus non multo poſt perimitur. Deinde diuerſis temporibus Turoldus eius pędagogus, necnon Oſbernus procurator domus, nouiſſimè Henricus rex Francorum immemor beneficij a patre ducis quondam ſibi impenſi, dixit ſe ei placabilem nullo modo fore, Tegulenſi caſtro in

Subditi in Gul. rebellant.

ſtatu

ſtatu priſtino perſiſtente. Cuius fraudes ob ſalutem pueri Normanni in fide ſtantes decreuerunt fieri, quod egiſſe poſtmodum pœnituêre. Sed Giſlebertus cognomento Criſpinus cui dux Robertus olim illud Caſtrum cõmiſerat, mox vt moleſtiſſimum agnouit decretum, ſpretis eorum conatibus cum valida manu armatorum intra ipſum ad reſiſtendum ſe illico concluſit; quem confeſtim rex obſidione cinxit. Quid plura? Tandem Giſlebertus precibus victus ducis, mœrens caſtrum reddidit, quod ſub oculis omnium cum maximo dolore corporis, confeſtim igne concremari perſpexit. Quibus rex ad vota peractis à loco receſſit. Sed non multò poſt Oxunenſem comitatum aggreſſus Argentonium ducis vicum cremauit, & onuſtus præda deſeruit partes illas. Regreſſuſq; via quá venerat ad Caſtellum Regulenſe venit, atque ſacramenta faciens irrita, quæ iurauerat Duci: quod a nullo ſuorum reficeretur in quatuor annos, cum feſtinacione illud reſtaurans militibus & alimonijs abundantiſſimè muniuit, hincq; receſſit.

Giſlebertus caſtrum reddit.

Perſpiciens vero Thurſtinus Oxunenſis præſes ducem puerum ceſſiſſe Regi aliquantulum, & iam quaſi victum regiæ manus oppreſſionem aliquantam vtcunq; perpeti, zelo ſuccenſus infidelitatis regales milites ſtipendijs conduxit, quos complices ad muniendum Faliſe Caſtellũ ne idem ſeruiret duci, ſibi aſciuit. Cuius conatus perfidos vt dux comperit, legionibus Normannorum vndiquaq; coactis feſtinanter illud obſedit. Concitatiſq; militibus tanta mox magnanimitate pugnatum eſt, vt partem muri ſub momento deijcerent, & niſi nox prælium dirimiſſet proculdubio rem quam ſummè volebant totam confeciſſent. Perpendens autem Thurſtinus ſe tantas hoſtiũ copias non poſſe tollerare diutius, locũ ſecedendi a duce petijt & ſic profugus a patria extorris aufugit.

Thurſtinus rebellans fugit.

Quo tempore moritur Robertus Archiepiſcopus Rhotomagenſis, cui ſucceſſit Malgerius frater Roberti ducis. Nam Richardus dux ſecundus mortuâ Iudith aliam vxorem nomine Papiam duxit, ex qua duos filios genuit, Walgerium ſ. Archipræſulem & Gulielmum Archaſenſem. Hic enim Gulielmus a duce iam adoleſcente, Comitatum Tolagi percipit obtentu beneficij vt idem illi fidelis exiſteret. Qui elatus nobilitate generis, caſtrum Archarum in cacumine ipſius montis condidit, quo aſſumpta tyrannide regioq; fretus iuuamine, cõtra eundem ducem calcaneum auſus eſt extollere. Quod dux perſentiens, quãtociùs frater ad eum venit, & erectis aggeribus ad radicem montis caſtrũ ſtabiliunt quod fortium virorum robore inexpugnabile reddidit. Sicq; inde abiens vallatum alimonijs reliquit. Quod audiens Rex Henricus protinus ſumptis Francorum copijs, cauſa muniendi ſuperioris oppidi apertiſſimè propè aduenit, exercitum iubens apud S. Albanum caſtrum metari. Cuius aduentũ milites ducis comperientes, protraxerunt non minimam partem exercitus regis in inſidias, & confligentes cum eis plurimos peremerunt. Inter quos Inglaramus Abbatis villę comes occiditur, & Hugo cognomẽto Bardulfus cũ multis alijs capitur. Quod vt rex agnouit intromiſſis alimonijs caſtello pro quo venerat, mœſtus propter milites amiſſos receſſit cum dedecore. Gulielmus quoque non multo poſt cum ſuis affectus inedia inuitus caſtellum reddidit, & ipſe a natiuo ſolo in exilium diſceſſit.

Eadem tempeſtate Anglorum rex Cnutus diem obijt. Cui ſucceſſit Haroldus eius filius ex concubina nomine Elfina natus. Cuius diu cupitam mortem Edwardus rex audiens adhuc cum duce degens, quantociùs cum quadraginta nauibus milite plenis ſuperato mari Hamptoniam appulit. Vbi innumerabilẽ Anglorum multitudinem ad ſui perniciem ſe operientem offendit. Qui protinus congreſſus cum eis, non minimam partem ex illis orco tranſmiſit. Ipſe verò victor exiſtens ad naues eſt regreſſus cum ſuis. Videns autem non abſq; plurimo numero militum ſe poſſe regnum obtinere Anglorum, regiratis nauium proris Normanniam cum præda magna repetijt.

Cnuti mors.

Interea frater eius Aluredus non parui numeri bellatoribus portum Whitſandi petijt, & inde tranſfretans venit Doroberniam, & inde regni penitrans interiora obuium habuit Comitem Godwinum. Quem idem Comes in ſua fide ſuſcipiens, inde traditoris vicem impleuit in illo ſub nocte eadem. Nam

Aluredus iniuſte peremptus.

libato pacis oſculo & cum percepto cibo medio intempeſtæ noctis manibus poſt tergum ligatis illum Haraldo regi apud Londoniam cum ſuorũ nonnullis deſtinauit. Milites autẽ ſuos partim per Anglorũ regionẽ diſtraxit, partim dedecoroſe peremit. Quẽ Haraldus vt vidit mox eius ſocios decapitari iuſſit, ipſumq; duci ad Elienſem inſulam ibiq; oculis priuari mandauit. Sicq; nobiliſſimus vir & optimus Aluredus occubuit iniuſte perẽptus, Haraldus nõ diu poſt viuens obijt in mortẽ. Cui ſucceſſit frater eius Hardecnutus a Dacia regreſſus ex Emma matre Edwardi natus. Qui confirmatus in regni culmine, fratrẽ ſuũ Edwardũ a Normãnia reuocauit & ſecũ cohabitare fecit. Ipſe verò non plenis duobus annis ſubſiſtens, exuit hominẽ, Edwardũ totius regni relinquẽs hæredem. Sed de hijs hucuſq;, nunc ſtilus figatur in præfixa narrationis ſerie.

Igitur dux iam flore vernans gratiſſimæ iuuentutis cultũ dei cœpit amplecti vltroneo corde, imperitorum contubernia eliminare, & ſapientũ conſilijs adhærere, rebus pollere bellicis & vigere prudentia ſæculari. Cũ verò his probitatum augmentaretur quotidie cõmodis, cõtigit illum quendã crudelem cõuiuam experiri ſecum a puerilibus educatũ annis, Widonẽ viz. Burgundionẽ filiũ comitis Rainaldi, cui olim contulerat caſtrũ Brioci quaſi munere firmius aſtringendæ fidelitatis. Is enim faſtu inuectus ſuperbiæ plurimos proceres velut Abſalon ab eius fidelitate cæpit auertere & in voraginẽ ſuæ perfidiæ cõplicare, in tantũ vt Nigellum Conſtantinenſem præſidẽ in hac conſpiratione annecteret, & a ſeruitio duci ſacramentorum obligatione debito cũ multis alijs funditus exturbaret. Quod videns dux prudentiſſimus, verẽs ne a ducatus faſtigio abijceretur, & eius æmulus ſuo loco ſubrogaretur, neceſſitate coactus, Henricum Francorũ regem expetijt pro ſubueniendi obtentu. Tunc tandẽ rex memor beneficij a patre eius quodã ſibi impenſi, coactis ſimul Francorũ viribus, Oxunenſem comitatum aggreſſus Valeſdunas venit, vbi innumerabilium armatorum exercitum infeſtiſſimo animo ſtrictis gladijs prælium ſibi attemptantem offendit. Quorum efferos impetus Rex cum duce minimè perhorreſcens, facto alterno concurſu militum bellum commiſit, tantaq; eos ſtrage deleuit vt quos gladius non extinxit, deo formidinem inferente refugientes abſorberet fluuius Olne. Wido verò lapſus e prælio Briocum expetijt, in quo obſeratis portarum repagulis cupiens ſe liberare aliquamdiu obſtruxit. Quẽ dux (rege Franciam repetente) properè intra caſtelli ambitum ſepſit obſidione, ſtabilitis munitionibus in vtraq; parte fluminis quod vocatur Riſle. Videns profecto Wido ſe nullo pacto a loco poſſe fugere aſtrictus famis calamitate per amicos cõpulſus eſt ſupplex & cõmiſſi pœnitens eius clementiã exorare. Cuius dux miſertus miſeriæ illi clemẽter pepercit, & recepto caſtello Brioci, cũ ſuis domeſticis in domo ſua manere iuſſit. Cõſpicientes itaq; cuncti optimates qui a duce deſciuerant illũ omne fugę præſidiũ partim deſtruxiſſe, partim intercluſiſſe, datis obſidibus colla rigida ei vt domino ſubdidere. Sicq; vbiquè caſtellis euerſis nullus vltra auſus eſt erigere rebellem animũ contra eum.

Francorum Rex duci auxiliatur

Goiffridus Normanniam ſpoliat.

Andeganorum quoq; Comes Goiffridus cognomento Martellus per omnia vir verſutus, vicinas ſibi gentes affixit frequenter, Comitemq; Theobaldũ a ſe fraudulenter captũ tam diu cuſtodię mancipauit, donec vrbem Turonicam ab illo violenter extorqueret cum nonnullis caſtellis alijs. Cæpit inſuper rapinis Normanniã demoliri, immiſſa intra Danifrontis caſtrum cuſtodibus ſeditioſis. Quod dux militari manu vallatus, viſendi obtentu aggreſſus, vt vidit illud ſcopulis aſperrimis & eminentibus in giro circũdatum & inacceſſibile ad expugnandum, accitis Normannorum viribus illud protinus firmiſſimis caſtellis cinxit, obſtruſis aditibus egrediendi. In cuius præcinctu dum aliquamdiu moraretur, ecce aſſunt exploratores nunciantes Aleucium caſtrum eum poſſe capere ſine detrimento ſuorum. Qui confeſtim cuſtodibus intra Caſtrum poſitis, tota nocte equitans cum exercitu diluculo venit Aleucium, vbi in quodam municipio trans flumen poſito quoſdã reperit ſe conuitijs ſubſannãtes. Quod mox cepit & flammis concremauit. Illuſores verò coram omnibus infra Aleucium conſiſtentibus manibus pedibuſq; priuari iuſſit. Vnde Aleucij pauefacti caſtellum duci illico reddiderunt. Quibus peractis viriliter militibuſq; ſuis intro-

tromiſſis, celerrimè Danfronte repetijt. Audientes igitur Danfrontani qualia dux ſuis ſocijs intulerit, & conſiderantes ſe a nullo poſſe iuuari, datis obſidibus eius ſe cum caſtello dominatui tradiderunt. Inde verò cuſtodibus poſitis egrediens, Abrincas venit ad confutandum comitem Goiffridum: ibiq; ſuper ora fluminis caſtellum condidit, quod alimonijs & militibus ſufficienter muniuit. Quibus geſtis Rhotomagum eſt regreſſus.

Iam itaq; Duce iuuenili vigente robore cæperunt eius optimates de prolis ſucceſſione cum eo tractare. Quorum conſultu a Baldwino Flandrenſi comite filiam ſuam Mathildam regali ex progenie deſcendentem, corpore elegantem, animo liberalem, petijt in vxorē. Vnde Baldewinus ſatrapa multū gauiſus, non ſolùm decreuit petitam dare ſibi, verumetiam cum immenſis muneribus eam aduſq; Ocenſe caſtrum adduxit. Vbi dux aduenīens, ſtipatus caterius militum illam ſibi deſpōſauit, & cum maximo gaudio & honore Rhotomagenſibus intulit mænibus. De qua filios filiaſq; genuit, ex quibus poſtea in ducatu genitori Robertus ſucceſſit, functus honore paterno. Eo tempore Malgerius Archiepiſcopus Rhotomagenſis cæpit deſipere, & inſipientia ductus, Duci Archipræſulatum reddidit, quem poſtea dux tradidit Maurilio excellenti Monacho, & multis virtutibus decorato, ſinodali decreto.

Dux Baldwini filiam ducit.

Enimuerò ex quo Normāni arua Neuſtriæ cœperunt incolere, mos fuit Frācis ſemper eis inuidere, concitantes reges contra illos inſurgere, aſſerentes eos terras quas poſſident ſuis maioribus ſurripuiſſe violenter. Quibus rex Hēricus vehementer irritatus ſuggeſtionibus, duobus hoſtium agminibus Normanniam eſt aggreſſus, dirigens vnum agmen virorū fortium ad ſubuertendū Caltinum territoriū, cui præfecit fratrem ſuum Odonem nomine, alteri verò Goiffrido comiti Andegauorū vt ipſe demoliretur comitatū Ebroicēſem. Vt ergo dux ſe ſuoſq; taliter vidit opprimi, magno & nobile dolore tactus, protinus elegit milites qui ſubuerſores Caltini territorij cōprimerēt. Ipſe autē cum nonnullis ſuorū circa regem ſe contulit quatenus penas lueret ſi quē ſatellitū a latere regis abſtrahere aliquatenus præualeret. Veniētes quoq; Normanni ad Frācos reperiūt eos ad mare mortuū incendijs & mulierum ludibrijs occupatos. Cum quibus illico mane commiſſum bellum in continua cæde occumbētium vſq; ad nonam eſt protractum. Nouiſſimè quippe victi Franci terga dedere Normannis cum eorum ſignifero Odone viz. fratre regis. In quo nimirum certamine concidit pars maxima nobilitatis Franciæ, partem verò reliquā oppreſſit captiuitas ea vice. Quorum infortunium vt rex agnouit a Normannica infeſtatione concito gradu pedem retraxit.

Henricus Normanniā vaſtat.

Francorū cædes.

Hijs ita geſtis dux memor opprobrij a comite Goiffrido ſibi illati, ad vrbem Cinomanicam poſt annos aliquot arma conuertit. Quis igitur explicare poterit quot militum incurſibus, quot legionū expeditionibus illam afflixerit? Ad poſtremum nempe victi Cinomanni iam Caſtellis per cunctū comitatum ſubactis, dextras dederunt duci, fidē pangentes illi arctiſſimis ſacramentis. In quorū medio duo ſtabiliuit municipia ad domandam eorum inſolentiam quę ſuis militibus cuſtodienda cōmiſit. Reſtiterat adhuc Meduanū caſtellū, quod erat cuiuſdam militis nomine Goiffridi, quod & oppugnauit & combuſſit, & iterū illud reſtaurans cuſtodibus mancipauit.

Dux Cinomannos ſubiugat.

Rex verò Henricus iniuriam ſibi a duce illatam vlciſci cupiens ſumpto Goiffrido comite Andegauenſe copioſiſſimo cum exercitu Normanniam ingreditur iterata expeditione. Qui comitatum pertranſiens Oxunenſem, & penetrās Baiocenſem tandem reflexo calle redeūdi vadū Dinæ appetijt. Quod rege trāſeunte media pars exercitus ſubſtitit mari eructante, nō valens tranſmeare ob redundationē fluminis, cū quibus dux alacriter ſuperueniens, illico vidēte rege congreſſus tanta illos ſtrage proſtrauit, vt quos gladius nō extinxit, hos per Normannica cōpita conſtringeret diræ captiuitatis violētia. Videns autē Rex ſuorū interitum concito greſſu receſſit a Normannia, & vltra ad eos venire nō appoſuit. Qui tandem poſt aliquot annos moriens, Philippum filium ſuum in Francorum regno reliquit hæredem.

Edwardus ducẽ ſtatuit hæredem

Edwardus quoq; rex Anglorum, diſponente domino prolis ſucceſſione carens, olim miſerat duci Robertum Archiepiſcopum Cantuar. ſtatuens illum hæredem regni a Deo ſibi attributi. Sed & Haraldum illi poſtmodum deſtinauit, qui fuit maximus comitum regni ſui in honore, dominatione & diuitijs, vt ei de ſua corona fidelitatem faceret, ac Chriſtiano more ſacramentis confirmaret. Qui dum ob hoc negotiũ venire contenderet, velificato freto Ponti Põtinum appulit, vbi in manus Widonis Abbatis villæ ſ. Abuile comitis incidit: quem idem Comes captum cum ſuis confeſtim in cuſtodiam truſit. Quod vt dux comperit miſſis legatis violenter illum extorſit: quem aliquamdiu ſecum moratum, facta fidelitate de regno pluribus ſacramẽtis, cum muneribus multis regi remiſit.

Haraldus regnum inuadit.

Deniq; rex Edwardus completo termino fœlicis vitæ, ſub an. 1065. dominicæ incarnationis migrauit a ſæculo. Cuius regnũ Haraldus continuo inuaſit ex fidelitate peiuratus, quam duci iurauerat. Ad quem legatos direxit protinus, hortans vt ab hac veſania reſipiſceret, & fidem quam iuramento ſpoſponderat, cum digna ſubiectione ſeruaret. Sed ille hoc non ſolùm audire contempſit, verùm omnem ab illo Anglorum gentem infideliter auertit. In diebus illis in parte circuli Stella apparuit quę tribus radijs longius protenſis maximam partem Auſtri per quindecim noctium ſpatium illuſtrauit, mutationem vt aſſeuerant plurimi deſignans alicuius regni. Conſiderãs itaq; princeps regio diademate iure coronandus Haraldum quotidie viribus roborari, claſſem ad tria millia nauium feſtinanter conſtructam, in Pontino apud ſanctum Walericum in anchoris ſtare fecit, plenam tam valentibus equis, quàm hominibus robuſtiſſimis cum galeis & loricis. Inde vero flante vento ſecundo velis in ſublime panſis: trans mare Peneueſſelle appulit. Vbi firmiſſimo vallo caſtrum cõdidit, quod militibus committens, feſtinus Haſtingas venit, ibiq; cito opere aliud firmauit. Quem Haraldus incautum accelerans præoccupare, contracta Anglorum innumera multitudine, tota nocte equitans, in campo belli apparuit ſũmo mane. Dux verò nocturnos præcauens excurſus hoſtis, inchoantibus tenebris, ad gratiſſimam vſq; lucem exercitum in armis eſſe iuſſit, facto autem diluculo, legionibus militum in tribus ordinibus diſpoſitis, horrendo hoſti intrepidus proceſſit obuiam. Cum quo committens bellum ſub hora diei tertia, in cædibus morientium diem protraxit in veſperum.

Haraldus occiditur.

Haraldus autem in primo congreſſu militum cadens occubuit, lętaliter confoſſus vulneribus. Quod comperientes Angli de ſua diffidentes ſalute iam nocte imminente, verſa facie fugę ſubſidia petiere. Dux ergo fortiſſimus inimicorum ſtrage reuerſus nocte media ad campũ belli eſt regreſſus. Mane autem illuceſcẽte, ſpolijs hoſtium diſtractis a corporibus ſuorum charorũ ſepultis, iter arripuit quod tendit Lõdoniam. Referuntur enim illo cõflictu pugnæ multa millia Anglorum corruiſſe, Chriſto illis vicem reddente ob Aluredi fratris Edwardi Regis necem ab eis iniuſtè perpetratam. Deniq; fœliciſſimus atq; conſilio præcipuè munitus belli ductor callem conficiens ad Waringford diuertit vrbem: tranſmeatoq; vado fluuij legiones ibi caſtrametari iuſſit. Inde verò profectus Londoniam eſt aggreſſus, vbi præcurſores milites venientes, in platea vrbis plurimos inuenere rebelles. Cum quibus congreſſi protinus non minimum luctum intulerunt vrbi, ob plurima funera ciuium ac filiorum eorundem. Videntes demum Londonij ſe diutius contra ſtare non poſſe, datis obſidibus ſe ſuaq; omnia nobiliſſimo victori ſuo hæreditario domino ſuppoſuere. Quo triumpho inter tanta eo ordine confecto pericula, Dux noſter inclitarum virtutum, & quem noſtri præconia ſtili minime ſufficiũt æquare, in die Natalis domini ab omnibus tam Normannorum quàm Anglorum proceribus rex electus, ſacro oleo ab epiſcopis regni eſt delibutus, ac regali diademate coronatus, ſub 1066. ab incarnatione Chriſti anno.

Dux coronatur Angliæ rex.

Paulo poſt hæc rex Gulielmus regreſſus in Normanniam eccleſiam S. Mariæ in Gemetico cum honore magno dedicari iuſſit. Quam dedicationem hij epiſcopi cum ſpirituali iocunditate 1067. dominicæ incarnationis anno, Kal.

Iulij

Iulij compleuerunt, Mauritius.ſ. Rhotomagēſis Archiepiſcopus, Ioan. Abrincatenſis, Goiffridus Conſtantinenſis, Hugo Luxonienſis, necnon Baldewinus Ebroicenſis. Rex autem ipſe deuotiſſimo animo, hijs nuptijs præſentialiter ſtuduit intereſſe. Cumq; Rex in Normannia circa pietatis opera detineretur, Euſtachius comes Bolonienſis, quorundam Anglorum verſutijs deprauatus, Doroberniæ caſtellum inuolare niſus eſt. Qui in noctis conticinio mare transfretās, diluculo cum copioſo exercitu illud obſedit, & totis viribus expugnare cœpit. Perſpiciētes Odonis Baiocaſinæ vrbis epiſcopi, atq; Hugonis fortis mōtis milites, quibus cuſtodia illius caſtri fuit credita abſentibus dominis ſic ſe inopinatò obſeſſos, liberalibus animis accēſi, patefactis portis repentè vnanimiter foras proruūt, conſertoq; certamine cunctos cum dedecore ab obſidione repellunt. Euſtachius autem ad mare diuertens cum paucis aufugit nauigio indecenter. Cæteri verò ad deuexū montis qui rupibus ac ſcopulis aſperrimis mari imminet, fugientes omnes ſeſe (Deo terrorem ingerente) inde deiecêre deorſum præcipites, iuſtas ſui ſceleris pœnas luentes. Sicq; factum eſt vt quos gladius non proſtrauit, hos diſcorporet horribilis aſperitas prærupti montis, vindice ſuperna ſententia perfidos ac temerarios conterente.

Euſtachius Doueri caſtrum obſidet.

Hoſtes ſe præcipitant.

Rex ergo iam pro voluntate rebus diſpoſitis pro quibus venerat, Roberto filio ſuo iuuenili flore vernanti Normannici ducatus dominium tradidit. Ipſe verò in regnum Anglorum remeans iterato, plurimos eiuſdem gentis reperit quorum corda leuia ab eius fidelitate auerterat conſpiratio præuaricatrix. Coniurauerant enim latrunculi per totam patriam vt milites quos ad tuendū regnum reliquerat, in capite ieiunij quo ſolet vſu pœnitens chriſtianorum religio ad eccleſiam feſtinare, nudis veſtigijs incautos vbiq; perimerent, & ſic ipſum a Normannia regredientem e regno facilius proturbarent. Verùm detectis eorum perfidiæ machinis repentinum domini ſui magni debellatoris formidantes aduentum, furtim fuga lapſi in quandam cuiuſdam Comitatus partem aquis pariter & ſiluis inacceſſibilem ſe contulerunt firmiſſimo vallo erigentes caſtrum quod propria lingua Dunelmum nuncuparunt. Ex quo diuerſos crebrius agitantes excurſus aliquamdiu inibi delituerunt: præſtolantes Sweni Danorum regis aduentum vel ſubuentum, quem veredarijs ad ſui auxilium conuocauerant. Eboracenſes enim per legatos aſciuerunt ad exerenda ſuæ nequitiæ infauſta commenta. Quibus iuncti armorum ſimul & Stipendiariorum copia vrbem munierunt, ſemetipſos corroborantes ad reſiſtendum: quendamq; puerum ſibi præficientes regem ex Edwardi Regis nobilitate genus ducentem. Quorum conatus temerarios rex vt agnouit productis Normannorum copijs ad confutandam eorum contumaciam quantociùs ire perrexit. Seditioſi autem audacia & viribus fiſi ex ciuitate proſilientes, contra regalem exercitum aciem illico direxerunt. A quo protinus ita ſunt profligati vt quampluribus interemptis reliqui compellerentur refugere intra mænia ciuitatis. Quos veſtigijs conſecuti Normanni, muri ambitum quo confugerant cū ipſis irruperunt, & tam ferro quàm igne a puero vſq; ad ſenem totam pene deleuerunt vrbem. Incentores namq; totius doli per Humbre fluuium nauibus mortis diſpendium effugerunt.

Latronum conſpiratio.

Latronum cædes & fuga.

Porrò duo Haroldi regis filij ſe ab eorum contubernio ſubducentes cum multis vernaculis patris adierunt regem Hyberniæ nomine Dirmetum pro iuuamine obtinendo. De cuius regno ipſo ſuffragante paruo tempore non minimam militum ſibi contraxêre manum, & cum ſexaginta ſex nauibus Anglos ocius repetierunt in regione quā maximè oportunam iudicabant rapinis & incendijs, more ſæuiſſimorum piratarum terræ populum exterminantes. Quibus Brienus Endonis ducis Britāniæ minoris filius cum ſuis obuius, protinus cum eis ſub die vna duobus prælijs manum conſeruit. Cæſiſq; mille & ſeptingentis bellatoribus cum nonnullis regni proceribus, reliqui è certamine fugientes, nauium præſidio necis exitium vtrumq; euaſerunt, ex charorū amiſſione permaximum Hibernienſibus reportantes luctum. Qui profectò omnes mortis nouacula abraſi fuiſſent, niſi nox prælium diremiſſet.

Quòd rex Gulielmus regnum Anglię ſit adeptus non euentu ſubito, aut incerto caſu, ſed Dei iudicio prouido ſatis patet. Nam tẽpore regis Edwardi orta eſt grauis diſſentio inter ipſum regem Edwardum & Godwinum comitẽ Cantij, patrem ſ. Haraldi qui regnum tenuit poſt Edwardum. Sed Godwinus tandem cum rege pacificatus dedit regi obſides, filium ſuum Wulnothum & Hacum filium filij ſui Sweni, quos rex Edwardus tranſmiſit in Normanniam Gulielmo duci cuſtodiendos. Poſt mortem verò Godwini Haraldus petiuit a rege quatenus cum licentia eius tranſfretaret in Normanniam repetiturus fratrem ſuum & nepotem datos obſides. Cui rex ait: ad detrimentum totius Angliæ tranſfretabis. Haraldus nihilominus nauem aſcendens, & in Pontinum fluuiũ non proſpero curſu perueniens, a domino illius terræ captiuatur, & ad Guliel. ducem Normannorũ tranſmittitur. Poſt dies aliquot dux ait Haraldo. Rex Anglorũ Edwardus ſororius tuus, dum adhuc eſſet iuuenis nutritus mecum hic in Normãnia, interpoſita fide pollicitus eſt, quòd ſi Angliæ rex foret & ſine prole diſcederet in me ius hæreditarium regni trãſferret. Tu ergo ſi te in hoc adminiculaturum mihi ſpoſponderis & caſtellum apud Doueram cnm puteo aquę ad opus meum feceris: & ſororẽ tuam vni de principibus meis dederis in vxorem, filiamq; meam Alam in coniugem te accepturum iuraueris, tunc & modò nepotem tuum, & cum in Angliã regnaturus venero, recipies incolumem fratrem tuũ. Prolatis itaq; ſacroſanctis reliquijs, iurauit Haraldus ſe cuncta quæ Gulielmus dux propoſuerat opere completurum. Et ſic Haraldus accepto nepote ſuo reuerſus in Angliã, cum intra paucos dies rex Edwardus obijſſet, cõtempto ſacramento regni diadema ſuſcepit. Ad quem dux Normannorũ Gulielmus cum direxiſſet nuncium, ſic reſpondit. Soror mea quam iuxta condictum expetis, mortua eſt. Quod ſi corpus eius quale nunc eſt vult dux habere, mittam ne iudicer ſacramentum violaſſe. Caſtellum Douerię & in eo puteum aquæ, licet neſciam cui, expleui. Regnum quod nec dum fuit meum, quo iure potui dare vel promittere? Si de filia ſua quam debui in vxorẽ, vt aſſerit, ducere agit, ſuper regnum Angliæ mulierem extraneam inconſultis principibus me nec debere, nec ſine grandi iniuria poſſe adducere nouerit. Reuerſus nuncius domino ſuo retulit hæc reſponſa. Quibus ille auditis, iterum ei amica familiaritate mandauit, quatenus alijs omiſſis ſeruata fidei ſponſione, ſaltem filiam ſuam vxorem duceret, alioquin promiſſionem ſucceſſionis regni armis ſibi proculdubio ſciret ſe vindicaturum. At ipſe nec illud quidem ſe facere velle, nec hoc formidare reſpondit. Vnde factum eſt vt dictis facta compenſans, Dux Gulielmus intraret Angliam vt præfertur, & Deo ſibi fauente regnum ſubiugaret.

Haraldi dolus ſibi perniciei.

Adueniente Quadrageſima, anno domini, 1067. rex Gulielmus petijt Normanniam, ducens ſecum Dorobernenſem Archiepiſcopum Stigandum & multos de primatibus Angliæ: conſtituens interim fratrem ſuum Odonem Baiocenſem epiſcopum, & Gulielmum filium Oſberni, quem Herefordiæ comitem conſtituerat, cuſtodes regni Angliæ, quibus præcepit vt caſtella per lo-ca firmarent.

Odo abſente rege fit cuſtos regni.

Circa quod tempus fundare cæpit Abathiam de Bello. Rediens autem de Normannia Rex Gulielmus importabile tributum Anglis impoſuit. Deinde in Deuoniam profectus hoſtiliter Ciuitatem Exceſtriam ſibi rebellem obſedit & infregit.

Matildis vxor regis Gulielmi conſecratur in reginam Anglorum die Pentecoſtes ab Aldredo Eboracenſi Archiepiſcopo, anno gratiæ 1068.

Anno gratiæ, 1069. principes Northanhumbrorum timentes ferocitatẽ regis Gulielmi, aſſumpto ſecum Clitone Edgaro, Scotiam adierunt, & incitauerunt Danos qui cum ducentis quadraginta nauibus Angliam infeſtarunt, vnde contigit vt hinc Normannis, hinc Northanhumbris, hinc Danis Angliam incurſantibus fames præualuit in hac terra.

Anno 1070. Rex Gulielmus monaſteria totius Angliæ perſcrutari, & pecuniam quam ditiores Angli in eis depoſuerant auferri, & in ærarium ſuũ deferri iuſ-

iuſſit. In conſilio magno celebrato Wintoniæ iubente & præſente Gulielmo, Alexandro Papa conſentiente, Stigandus Dorobernenſis Archiepiſcopus degradatur tribus ex cauſis. Quia Epiſcopatum Wintoniæ cum Archiepiſcopatu iniuſtè poſſidebat. Et quia viuẽte Archiepiſcopo Roberto non ſolùm Archiepiſcopatum ſumpſit, ſed & eius pallio, quod Cantuariæ remanſit dum iniuſtè pulſus eſt ab Anglia in miſſarum celebratione vſus eſt. Et poſt a Benedicto quem Romana eccleſia excommunicauit, eo quod apoſtolicam ſedem inuaſit, pallium ſuſcepit. Nonnullos tam epiſcopos quàm Abbates quos nulla euidenti cauſa nec conſilia nec leges ſæculi damnabant, honoribus ſuis rex Gulielmus priuauit, & vſq; in finem vitæ detinuit cuſtodię mancipatos.

Stigandus cur degradatus.

Anno 1071. Lanfrancus Abbas Cadomẽſis genere Longobardus, vir vndecunq; doctiſſimus, omnium liberalium artium diuinarumq; ſimul ac ſæcularium literarum ſcientia peritiſſimus, conſilijs quoq; ac gubernatione rerũ mundanarũ æq; prudentiſſimus, die aſſumptionis S. Mariæ Archiepiſcopus Cantuar. conſecratur. Lanfrancus pro pallio Romam iens, peruenit ad præſentiam Alexandri Papæ. Cui papa ad ſe intranti aſſurgens, eum vt greſſum figeret dulciter hortatus eſt. Ac deinde ſubdens, honorem inquit, exhibuimus tibi, non quem Archiepiſcopatui tuo, ſed quem magiſtro cuius ſtudio ſumus imbuti in illis quæ ſcimus debuimus. Hinc quod ad te pertinet ob reuerentiam beati Petri te exequi par eſt. Reſidente igitur Papa, Lanfrancus progreſſus humiliat ſe ad pedes eius, ſed mox ab eo ad oſculum eſt erectus. Reuerſus in Angliam primas totius Angliæ confirmatus eſt. Cuius tempore per totam terram religio quamplurimum aucta eſt in nouis monaſteriorum ędificijs. Quorum ſtructoribus ipſe primum exemplũ præbens eccleſiam Chriſti Cantuar. cũ omnibus officinis quæ infra murum ſunt ipſius Curiæ cum ipſo muro ædificauit.

Lanfrancus quo modò exceptus a Papa.

Anno 1072. Rex Gulielmus audito quod Comites, Morgarus, & Edwardus Barn & Egelwinus Dunelmenſis epiſcopus latenter in inſulam Elienſem confugerant, in orientali inſulæ plaga omnem illis obſtruxit exitũ, & pontẽ duorũ miliariorũ in occidentali fieri iuſſit, & omnes excepto Herewardo viro ſereniſſimo, qui cum paucis per paludes euaſit, ſibi deditionem facere coegit, anno ſ. regni ſui 6. Hoc anno poſt Aſſumptionẽ S. Mariæ Rex Gulielmus profectus eſt in Scotiam, vt eam ſubiugaret. Cui rex Scotorum Malcolinus in loco qui dicitur Abrenitici occurrit, & homagium ſibi fecit.

Scotorũ rex homagium facit.

Anno 1073. Rex Anglorum Gulielmus ciuitatem quæ dicitur Cinomannus & adiacentem prouinciam maximè Anglorum adiutorio ſibi ſubiugauit.

Anno 1074. Gregorius Papa 7. prius vocatus Hildebrandus celebrata ſynodo Symoniacos anathematizauit, vxoratos ſacerdotes a diuino remouit officio, & laicis miſſam eorum audire interdixit, nouo exemplo & vt multis viſum eſt inconſiderato præiudicio contra ſanctorum patrum ſententiam: qui ſcripſerunt quod ſacramenta quæ fiunt in eccleſia, Baptiſmus, Chriſma, corpus & ſanguis Chriſti ſpiritu ſancto latenter operante eorundem ſacramentorum effectum, ſeu per bonos ſeu per malos intra eccleſiam diſpenſentur, tam quia ſpiritus ſanctus miſticè illa viuificat, nec bonorum meritis amplificatur, nec peccatis malorum attenuantur. Ex qua re, tam graue oritur ſcandalum, vt nullius hæreſis tempore, ſancta eccleſia grauiori ſchiſmate diſciſſa ſit, hijs pro iuſtitia, illis contra iuſtitiam agentibus. Porro continẽtiam paucis tenentibus: aliquibus eam modò cauſa quæſtus, ac iactantiæ ſimulantibus, multis incontinentiã periurio aut multipliciori adulterio cumulantibus, adhæc hac oportunitate laicis inſurgentibus contra ſacros ordines, & ſe ab omni eccleſiaſtica ſubiectione excutientibus, laici ſacroſancta myſteria temerant, & de hijs diſputant, infantes baptizant, ſordido humore aurium pro ſacro oleo & criſmate vtentes in extremo vitæ viaticum dominicum & vſitatum eccleſiæ obſequiũ ſepulturę, a preſbyteris coniugatis accipere paruipendunt, decimas preſbyteris deputatas igni cremant, & vt in vno cætera perpendas, laici corpus domini a preſbyteris coniugatis conſecratum, ſæpe pedibus conculcauerunt, & ſanguinem domini voluntariè effuderunt.

Hildebrandi decreta ſcandalum generabant

Herefordenſis Comes Rogerus filius Gulielmi contra pręceptum regis Comiti Eſtanglorum Radulpho ſororem ſuam coniugem tradidit,nuptiaſq; cum plurima multitudine optimatum,in Cantebrigienſi prouincia in loco qui dicitur Ixingham, celebrantes magnam coniurationem plurimis aſſentientibus contra regem Gulielmum ibi fecerunt, comitemq; Waltheofum ſuis inſidijs pręuentum ſecum coniurare compulerunt. Qui mox vt potuit Lanfrancũ Archiepiſcopum adijt: pœnitentiamq; ab eo pro facto ſacramento,licet non ſpõte ſuſcepit humiliter, eiuſq; conſilio regem Gulielmum in Normannia petijt, eiq; rem ex ordine geſtam pandens,illius miſericordiæ vltro ſe dedit.Herefordenſi vero Comiti ne trans Sabrinam Rodulpho occurreret reſtitit Wolſtanus Wigornienſis epiſcopus,& Egelwinus Euiſhamenſis cum Vrſone vicecomite Wigornię & Waltero de Laceio.Odo verò Baiocenſis epiſcopus frater regis & Gaufridus Conſtantienſis Epiſcopus Radulfum ad minorem Britanniam cum exercitu fugere compulerunt.

Waltheofus conſpirationem Gul. pandit.

Rex autem Gulielmus reuerſus de Normannia eorum qui in illum coniurauerant quoſdam exlegauit, quoſdam erutis oculis, vel manibus truncatis deturpauit.Comitem vero Waltheophum indignè iuſſit decapitari.Cuius corpus ex poſt è terra leuatum magno cum honore Cruland ſepeliendũ deportatur,vbi prodentibus miraculis ſe cum Chriſto regnare manifeſtè declarat.Poſt hæc rex Guliel.in Britanniam minorem tranſiens caſtellũ Rodulphi Comitis, quod Dol dicitur tam diu obſedit,donec rex Francorum Philippus illum inde fugaret.Acta,anno Chriſti.1075.

Gul. pœnam de coniuratis ſumit.

Robertus Curthoſe Gulielmi Regis primogenitus eò quòd Normanniam quam ante conqueſtum Angliæ,coram rege Francorũ dederat, poſſidere non licebat, Franciam adijt, & auxilio Philippi regis in Normannia magnas frequenter prædas agebat, & patri ſuo non paruam moleſtiam inferebat ſub annis.1076. & 1077.

Anno 1079.Rex Gulielmus pugnando cum Roberto filio ſuo vulneratus eſt ab ipſo in brachio & deiectus ab emiſſario.Sed Robertus mox vt vocem illius audiuit,feſtinus deſcendit,& illum ſuum caballum iuſſit aſcendere,& ſic abire permiſit. Ille autem multis ſuorum occiſis nonnulliſq; captis, ac filio ſuo Gulielmo vulnerato cum multis fugam inijt. Maledixit igitur Rex Roberto filio ſuo,quam maledictionem antequam moriretur euidenter perpeſſus eſt.

Gul. a filio vulneratus.

Anno 1080.Rex Gulielmus Walliam ſibi ſubdidit, & Odonem epiſcopum Baiocenſem fratrem ſuum in carcere poſuit.

Anno 1087. Rex Gulielmus miſit iuſticiarios ſuos per vnamquamq; Schiram Angliæ,& per iuſiurandum fecit inquirere quot hidæ, id eſt, iugera vni aratro ſufficientia per annum eſſent in vnaquaq; villa,& quot animalia: fecit & inquiri quid vnaquæq; vrbs,caſtellum,vicus,villa,flumen,palus,ſilua redderet per annũ. Et omnia in chartis ſcripta, delata ſunt ad regem & in Theſauros repoſita vbi vſq; hodie ſeruantur.

Anno 1088.Rex Gulielmus regnum deuaſtans Francię,Caſtrũ nobile quod vocatur Maante combuſſit,& eccleſias quæ ibi erant & plebem multam & duos ſanctos Anachoritas igni tradidit,quibus viſum non fuit,& in tanto periculo deſerere cellas ſuas. Sed in ipſo redditu dirus dolor viſcerum apprehendit illum.Cum autem diem ſibi mortis imminere ſenſiſſet,fratrem ſuum Odonem Baiocenſem epiſcopũ & omnes quos in Anglia vel Normannia tenebat in vinculis relaxabat.Terras vero ſuas ſic diuiſit.Roberto primogenito ſuo Normãniam.Gulielmo ſecundo filio ſuo Angliæ Monarchiam.Henrico Theſauri copiam.Pro quo cum Robertus vendidiſſet ei partem Normanniæ,Theſauro habito,quod ei vẽdiderat abſtulit. Rex igitur Gulielmus poſtquã genti Anglorum præfuiſſet viginti annis decem menſibus & 27. diebus, quinto Idus Septẽbris die Iouis regnum cum vita reliquit,& Cadomi in eccleſiã S.Stephani quam ipſe a fundamentis conſtruxerat,ſepultus requieſcit.Vxor verò ſua Matildis,Abbaciam S. Monalium ibidem conſtruxit,vbi & ipſe requieſcit. Hæc fuerat filia Baldewini comitis Flandrenſis.

Gul. moriens ſua diſponit.

Gulielmus dictus Rufus regis Gulielmi filius Angliam adijt feſtinanter ducens ſecum Wulnotheum & Morcharum quos laxauerat pater ſuus. Sed mox vt venit Wintoniam eos cuſtodię mancipauit. Sexto verò Kalend. Octobris die dominico in Weſtmonaſterio a Lanfranco Archiepiſcopo conſecratus eſt in regē. Hoc anno inter primates Angliæ oritur magna diſcordia. Pars enim nobilior Normānorum fauebat regi Gulielmo, ſed minima: pars verò altera Roberto comiti. Sed maxima cupiens hūc ſibi aſſiſcere in regnum, fratrē verò aut fratri viuum tradere, aut regno priuare peremptum. Itaq; res eò perducta eſt vt partes eſſent ad conflictum paratæ. Sed pater reuerendus Wulſtanus, iam quodam modo alter Moiſes, parat ſe viriliter ſtaturus pro populo & ciuitate ſua, pro imminente periculo fundens precamina, exhortans quoſq; ne deſperent de deo, qui non pugnat gladio neq; haſta. Normanni igitur rogant ſanctū Wulſtanum epiſcopum, vt ab eccleſia ad eos tranſiret in caſtellum. Ipſe verò pro regis fidelitate, petitioni eorum acquieuit. Caſtellani igitur atque ciues, licentia epiſcopi occurrunt hoſtibus trans Sabrinam. Quibus inquit: Ite filij, ite in pace, ite ſecuri cum dei benedictione & noſtra. Confidens ego in domino ſpondeo, vobis hodie gladius nō nocebit. Alacres ergo omnes vnanimiter occurrunt hoſtibus. Hoſtes verò contumaciter ſpernentes mandata pontificis in terram ipſius poſuerunt incendia. Vnde a circumſtantibus coactus epiſcopus, graui eos percuſſit anathemate. Res miranda & dei virtus, & viri bonitas. Nam ſtatim hoſtes tanta membrorū percutiuntur debilitate, tanta oculorū attenuantur cęcitate, vt vix arma valerent ferre, nec ſocios, nec hoſtes agnoſcere, ceduntur pedites, capiuntur milites. Cæteris fuga elapſis, regis fideles ſine vlla diminutione ſuorū remeant ad propria, gratias Deo & Epiſcopo referentes.

Wulſtani virtus.

Anno 1090. Rex Gulielmus regni ſui vlciſci paratus iniurias, quas frater ſuus Robertus intulerat muneribus datis, acquiſiuit ſibi Caſtellum ſancti Waſerici & Albamarle & On & Fiſcamium. Comes verò Robertus ſuorum infidelitate cognita, regem Francorum Philippum in Normanniam venire fecit. Sed a Gulielmo Rege non modica pecuniæ data quantitate in Franciam remeauit.

Anno 1091. Rex Anglorum Gulielmus cum fratre ſuo Roberto fecit concordiam, eo tamen pacto vt caſtra illa quæ frater ab eo acquiſierat regi remanerent. Hoc enim ſtatuerunt inter ſe, ſi alter ſine hærede moriretur, hæreditas defuncti ſuperſtiti remaneret. Poſt hæc ſimul venientes in Angliam, regem Scotorum Malcolinum compulerunt obedire Regi Gulielmo ſicut obedierat patri ſuo, & Rex Gulielmus 12. villas quas in Anglia ſub patre ſuo habuerat, Malcolino redderet, & 12. marcas auri ſingulis annis daret. Anno ſequenti Rex Gulielmus profectus Northumbriam ciuitatem Caerlel, reſtaurauit, quæ a Danis Paganis ante ducentos annos diruta, vſque ad id tempus manſit deſerta.

Concordia regis cum fratre.

Anno 1093. Rex Gulielmus decidit in langorem, vt putaret ſe moriturum. Vnde de cætero vitam ſuam corrigere, eccleſiam non amplius vendere, nec ad cenſum ponere, ſed illas regia tueri poteſtate, rectaſq; leges ſtatuere Deo promiſit. Igitur Anſelmo Beccenſi Abbati, ſuadentibus ſibi ſuis Baronibus 4. anno oppreſſionis eccleſiæ Anglicanæ Dorobernenſem Archiepiſcopatum conceſſit. Et Cancellario ſuo Roberto Bloet, dedit Lincolniæ præſulatum.

Anſelmo datur Archiep. Cant.

Anno 1095. vir vitæ venerabilis ſanctus Wulſtanus epiſcopus Wigornienſis migrauit ė ſæculo. Anno a primo die ſæculi certa ſcripturæ ratione, 5219. Cuius tranſitus hora apparuit amico ſuo, quem ſpecialiter dilexerat Roberto Herefordenſi epiſcopo in villa quæ Crekelade dicitur, illiq; ad ſe tumulandum, Wigorniam properare mandauit. Anulum enim ſuum cum quo pontificalem ſuſceperat benedictionem, neminem paſſus eſt digito extrahere, ne poſt mortem ſuam ſuos videretur fallere, quibus prædixerat ſæpiſſimè, nec illum ſe vita comite velle perdere, nec etiam ſepulturæ ſuæ die.

Wulſtani mors.

Northumbrenſis comes Robertus de Mulbraio & Gulielmus de Auco, cum multis alijs, regem Gulielmū conati ſunt regno vitaq; priuare, & Stephanū de

Albamarlũ filium amitæ illius regem conſtituere. Sed rex congregato exercitu caſtella eius obſedit, milites illius cepit, & ipſe a Monaſterio S. Oſwini quo fugerat a militibus regis captus eſt & in cuſtodia poſitus. Rex igitur non multò poſt illum ad Bamburgh caſtellum ſ. ipſius Comitis duci iuſſit, & oculos eius erui, niſi vxor eius & propinquus eius Moreal Caſtellum redderet. Qua neceſſitate compulſi Caſtellum reddiderunt. Robertus autem Comes ad Windeleſhoram ductus eſt, forti cuſtodię mancipandus. Moreal verò factę traditionis cauſam regi detexit.

Albamarlus rebellans capitur.

Anno 1096. in octauis Epiphaniæ apud Sariſburiam rex Gulielmus tenuit conſilium, in quo iuſſit Gulielmi de Anco in duello victi oculos eruere, & teſticulos abſcindere, & dapiferum illius Gulielmum de Alderi filium amitę illius ſuſpendi. Comitem Odonẽ de Campania, prædicti Stephani patrem, & quoſdam alios traditionis participes in cuſtodiam poſuit.

Eo tempore inſtante magna peregrinatione Ieroſolimitana Robertus Dux Normannorum miſſis in Angliam nuncijs, petijt a Gulielmo rege fratre ſuo, vt præſtaret ſibi peregrinaturo 10. millia marcarum argenti, & ab eo Normanniam in vadimonium acciperet. Qui mox petitioni eius ſatiſfacere cupiens, accommodata a maioribus Angliæ non modica pecunia, menſe Septẽbri mare tranſijt, & ſex millia ſexcenta ſex illi præſtitit, & ab eo Normanniam vadem accepit.

Anno 1097. Primum bellum chriſtianorum fuit ad pontem Pharphar fluminis 9. Kal. Martij. Secundum apud Niceam, quam & cœperunt 13. Kal. Iulij, cœperunt & Laodiciam. Cum verò eſſent plus quam 300. millia armatorum tanta eis ſuppetebat copia, vt aries vno nummo, bos vix 12. nummis venderetur. Cum igitur poſt 7. ebdomadas & tres dies, inde Antiochiam tenderent diuiſo exercitu, circumdederunt vnũ eorum exercitum, 360. millia equitum, & Arabes quorum non erat numerus. Mittitur ergo ad alium exercitũ, & bellum geritur horrendum nimis, in quo chriſtiani vehementer attriti ſunt. Quibus iam fugam meditantibus occurrit Robertus Dux Normanniæ, clamans magna voce. Quo milites? quo fugitis? Equi eorum ſunt noſtris velociores, melius eſt enim bene mori quàm malè euadere, me ſequamini. Dixerat, & in quendam paganorum regem lanciæ ſuæ direxit aciem, quæ lignũ, & æs, & corpus æquè diffidit. Strauitq; ſecundum & tertium. Qua occaſione cæteris principibus miniſtrauit animum & audendi fortia dedit exemplum. Vnde factum eſt vt chriſtiani victoria potirentur, licèt damnoſa, menſis Iulij die 1. Inde progredientes ceperunt plurimas ciuitates. Tandem venerunt ad pontem ferreũ & Antiochiam quæ caput eſt Syriæ 12. Kal. Nouembris obſiderunt. In Februario congregato mirabili paganorum exercitu ad pontem ferreum apud caſtellum Areth, chriſtiani ſex acies in eos direxerunt. Sed maxima vis paganorum eos inuaſit tam acriter vt paulatim iam cederent. At Boamundus bellorum arbiter, Robertus et filius Gerardi ſignifer, velut Leones proruunt in hoſtes. Dux igitur Normannorum gladio caput cuiuſdam magni viri, & dẽtes, & collum & humeros vſq; in pectora diffidit. Dux Godfridus quendam medium ſecauit. Cum igitur pars terræ cecidiſſet, partem aliam domini ſui ferebat equus inter paganos. Quo monſtro perterriti ſimul cuncti fugientes in iram damnationis abierunt.

Chriſtianorum clades.

Chriſtiani victoria potiũtur.

Godfridi fortitudo.

Ortum, vitam & promocionem Beccenſis Abbatis in Archiepiſcopum Cantuariæ ſequentia edocebunt.

ANſelmus genere Longobardus, Auguſtæ ciuitatis indigena, a puero literas edoctus, cum literis bonos imbibit mores, ſtudens in hoc firmare propoſitum, ne ab honeſto reflecteret animum. Tranſcendens iuga Alpium, in Gallia liberalibus diſciplinis ſtuduit per triennium. Inde tranſiens in Normanniam adhæſit Lanfranco Priori Beccenſi, ſcholas publicas regenti tunc temporis, permiſſu vel iuſſu Abbatis Herlewini. Sanam cuius doctri-

doctrinam attendens,& mundialibus curis ex toto renuncians, habitum Monachalem ſuſcepit,27.ætatis agens annũ. Quos imitari debuerat,bonis operibus iugiter inhærendo, cura ſolicitiore præuenit.Et cum in clauſtro iam cõtinuum tranſegiſſet triennium, Lanfrancus primo Cadomẽſis Abbas effectus, poſt Dorobernenſis Antiſtes conſecratus,in prioratu Beccenſi ſucceſſorem reliquit Anſelmum,qui poſtea vnanimi conſenſu fratrũ, electus eſt in Abbatem loci prędicti.Ex poſt vt ſupra retulimus poſt deceſſum Lanfranci,in Archiepiſcopum Cantuariæ ſublimatus eſt, procurante rege Gulielmo, anno ætatis ſuæ 60.Rex Gulielmus conualeſcens corpore de infirmitate,ægrotare cæpit in anima.Nam in proprijs facultatibus diſpergendis effuſior, alienas perſcrutari nõ deſtitit.Petijt igitur ab Archiepiſc. mille libras argenteorũ fiſcalibus cõmodis applicandas,cauſam allegans vt ſibi videbatur iuſtiſſimã,quoniã gratis in promotione ſua promptũ præbuiſſet aſſenſum. Archiepiſcopus verò trahẽs ad indifferentiam,ante promotionem vel poſt, ob talem cauſam numerare pecuniã pari ſententia feriendum decreuit vtrumq;. Sed quia regis ſaccos implere non poterat, niſi prius bonam conſcientiam euacuaſſet, elegit potius regis indignationem incurrere,quàm diſpendium famæ: quàm periculum animæ, quàm confuſionem impoſterum,quàm imprecationem multorũ in eccleſia Dei ſubire.Non multo poſt cum maxima difficultate vix obtenta a rege licentia non licentioſa receſſit a Curia.Nam ſi propoſitis Euangelijs, repromitteret ſe nec Apoſtolorum limina viſitaturum, nec pro quouis negotio Romanæ ſedis audientiam appellaturum,tum poterat & ſuis atq; ſuorũ rebus cum omni tranquillitate proſpicere, poterat & regni maioribꝰ in omni dominatione præeſſe. Sin autem poterat tranſfretare, ſed ſine ſpe reuertendi recedere.Diſcedens Archiepiſcopus venit ad mare.Aſcenſuro nauem apud Doueriam,accurrit Gulielmus Warwaſt irreuerenter,& pecuniã non in ore ſaccorum ſolummodo, ſed in ipſius Archiepiſcopi manicis & clitellis,improbus perſcrutator perquirẽs: ſed non inuento quod quęſierat,ſollicitudinem ſuam deluſam vidit.Sed in hijs iniurijs,nec ſic ab Archiepiſcopo vel verbum amaritudinis,vel ſignum offenſionis potuit extorquere.Tranſfretationẽ eius illico apparitores poteſtatis proſequuntur, eccleſiæ bona fiſcalibus ratiocinijs per totam regionẽ addicentes. Limina viſitans apoſtolorũ ab Vrbano Papa maximo cum honore receptus eſt Laterani. Cum quo poſtmodũ in Barenſi conſilio, Græcorum a fide catholica diſſidentiũ confutauit errorem.Habito Romæ conſilio quo rurſus idem Papa reſedit Vrbanus,interfuit, in quo laicos inueſturas eccleſiarum more priſtino conferentes,& eas accipientes a laicis, & taliter poſt adeptum honorẽ munus conſecrationis impendere præſumentes, a communione fideliũ ſynodalis authoritas decreuit extorres. A conſilio rediens Archiepiſcopus, dum exilium æquanimiter Lugduni ſubiret, effluxit trienniũ, propè cuius finem, rex Gulielmus vitæ fecit finem. Cui frater ſuus Henricus ſucceſſit in regno. Qui mox reuocauit Archiepiſcopum, & liberam rerum ſuarũ adminiſtrationem habere permiſit.Sed tamen vt debitã libertatem eccleſijs conſeruaret,per duos annos & dimidium grauiſſimis affectus eſt iniurijs. Nam bonis ſuis denuo cõfiſcatis annus elapſus eſt & dimidius. Ipſe interim Lugduni moram traxit,vbi quaſi in quadam ſchola virtutum præſidens, magiſterio ſanctę conuerſationis enituit. Poſtmodum Archiepiſcopus a rege rogatus intrauit Normanniã. Cum autem Becci rex & Archiepiſcopus conueniſſent, ſub audientia virorum illuſtriũ,tanquam in iure profeſſus eſt rex, ſe nihil iuris vel ſibi vel hæredibus impoſterũ in eccleſiarũ inueſtituris vendicaturũ,nec in electionibus faciendis aliquid aliud quã ſolum aſſenſum,ſicut ſacrorũ canonum cenſura pręſcribit. Quibus ſic pacificatis Archiepiſcopus regreſſus eſt in Angliã & in bona quiete conſenuit.

Anſelmi origo.

Anſelmus traſfretat.

Papa Anſelmũ humaniter tractat.

Anſelmus reſtituitur.

Rex Guliel.dum in noua foreſta venaretur, venit ei nuncius a Cenomannia dicens ei familiã ſuã ibi obſideri.Illico rex ad mare veniens,naues introijt.Cui nauclerus & Nautæ, Cur regum fortiſſime intolierabili tempeſtate maris alta laceſſis ? & mortis imminens periculum non formidas? Quibus Rex, de Rege ſubmerſo fluctibus ſermonem non audiui: quin potius ſoluite reti-

nacula nauiũ & videbitis elementa conſpirare ad meum obſequiũ. Ergo mare tranſiens ſpreto periculo, nihil dum viueret egit, vnde tãtam famam haberet. Cenomanniam veniens Heliam Conſulem qui cum ſuis vrbem obſederat cepit, fugatis reliquis. Adducto Helia coram ſe ludibundus ait. Habeo te magiſter. At ille: fortuitò me cepiſti. Sed ſi poſſem euadere, noui quid facerem. Hoc autem dixit propter paucitatem militum regiorum. Tunc rex iratus: Abi inquit, fuge, concedo vt facias quodcunq; volueris ſiue poteris. Hoc autem dixit vt readunaret exercitum. Sed nec ille fuit auſus redire cum exercitu, quamuis plures haberet milites quàm rex habebat, nec exercitus manus conſerere cum rege furente. Hijs ita geſtis rex in Angliam eſt reuerſus.

Antiochia a chriſtianis capitur.

Anno 1098. Chriſtiani obſeſſa Antiochia in tantum attenuati ſunt propter omnium rerum penuriã, vt in toto exercitu vix centum boni equi inuenirentur. Et tamen quamuis ex deſperatione multi ſeſe ſubtraxerunt, multiq; repatriauerunt 9: tamen menſe obſidionis 3. Nonas Iunij, capta Antiochia, Chriſtiani a paganis verſa vice obſeſſi, tanta fame ſunt afflicti, vt vix aliqui ab humanis carnibus abſtinerent. Sed confortati a deò per inuentam ipſius lanceam, S. Andrea Apoſtolo reuelante in eccleſia beati Petri, ipſa lancea eos præcedente, occurrunt obſeſſoribus, & Cirbaram principem militiæ alioſq; fugãtes occiſis multis millibus plenam victoriam reportarũt, 4. Kal. Iulij. Cõmiſſa Antiochia Duci Boemundo, chriſtiani propter diſcordiam principum in Syriam profecti, expugnata Marra & Barra, ibi rurſum fame afflicti ſunt, vt corpora Saracenorum iam fętancia comedere ſunt compulſi.

Ieruſalem ſanguine Paganorum fluit.

Anno 1099. exercitus Dei peruenit Ieroſolimam, eamq; obſidentes Chriſtiani, cum laborarent pro victus, & maximè pro aquæ penuria: omnes ex cõmuni decreto nudis pedibus orando quotidiè circuibant vrbem. Octauo igitur talis humiliationis die, obſidionis autem 39. capta eſt Ieruſalem Idus Iulij ſexta feria, & in templo Solomonis, & in porticu eius, chriſtiani cum paganis bello conferto, tot incredulos occiderunt, vt in ſanguine occiſorum, pene ad equorum genua equitarent. Ciuitatę igitur ordinata: & principibus de reditu iam agentibus, ecce Turcæ occurrunt cum centũ millibus equitum, & quadringentis millibus peditum. Quibus cum occurriſſet exercitus domini, cum non pluribus quàm quinq; millibus equitũ, & 15. millibus peditum, Saraceni ſolo chriſtianorũ impetu territi, omnes proiectis armis fugerunt. Et hoc octauo bello 4. Kal. Auguſti, cæſa ſunt centũ millia paganorũ. In porta verò Aſcalome vbi bellum commiſſum fuerat ad duo millia ſuffocati ſunt.

Guliel. ſagitta caſus.

Rex Anglorum Guliel. anno dom. 1100. dum in noua foreſta venaretur in die S. Petri ad vincula, a Gualtero Tirel, ſagitta percuſſus occubuit, & Wintonię ſepultus eſt in eccleſia S. Petri.

Henricus frater regis Gulielmi conſecratus eſt rex Anglorũ apud Weſtmonaſterium a Mauritio Londinenſi epiſcopo, Nonis Auguſti, cum quo Thomas archiepiſc. Eboracenſis coronam capiti regis impoſuit.

Godfridus princeps Ieroſolimorum & dux Lotharienſium diem clauſit extremum.

Henricus Rex Anglorum vxorem duxit Matildam filiam Malcolini Regis Scotorum.

Anno Chriſti 1101. Robertus dux Normanniæ regreſſus de peregrinatione Ieroſolimitana, venit in Angliã, & regis prudentia cõdonauit regi tria millia marcarum quæ ſibi rex debebat annuatim.

Anno Chriſti 1104. Gulielmus Comes Moritonienſis exhæreditatus ab Anglia cauſa perfidię, diſceſſit in Normanniam, & hominibus regis Henrici bellum intulit calamitate refertum.

Anno 1106. rex Henricus tranſiens in Normanniam ferè ſubiugauit omnes principes Normannorũ, exceptis Roberto de Beleaſmo, Gulielmo de Moritonia & paucis alijs.

Rex Henricus Beccum venit, vbi ipſe & Anſelmus Archiepiſcopus in vnum conuenerunt, & tandem omnia quæ in diuerſa traxerant, pacem & concordiã in-

inuenerunt,& idē Archiepiſcopus iuſſu & rogatu regis Angliæ redijt in Angliā.

Congregato exercitu rex Anglorum Henricus quoddam Caſtrum Comitis de Moritonio quod vocatur Tenerchebray perrexit & obſedit. Interim venit dux Robertus frater regis ſuper eum cum exercitu in vigilia S. Michaelis,& cū eo Robertus de Beleaſino, & Comes Gulielmus de Moritonia, vbi concito pugnatum eſt, ſed victoria regi fauit. Nam illic captus eſt dux Robertus Normanniæ comes de Moritonia, Robertus de Beleaſino in fugam verſus eſt,& plures alij capti ſunt. Igitur Normānia ſub regia diſpoſita poteſtate, Duceq; Roberto Normannorum & Comite Moritonij Gulielmo ſub captione præmiſſis in Angliam, ipſe ante Paſcha in regnum reuerſus eſt.

Gulielmi victoria.

Anno 1110. rex Henricus Abbathiam Elienſem ad Epiſcopalem mutauit ſedem,& Herueum præfecit ibidē. Rex Francorū & auxiliarij ſui hoſtiliter venerunt in Normanniam, vbi cum vna nocte manſiſſent, formidantes regis aduentum properè receſſerunt.

Anno Chriſti 1118. regis Francorum & regis Anglorum longa concertatio grauiſſimè regem vexauit vtrumq;, donec Baldewinus Comes Flandriæ apud On lethaliter vulneratus eſt.

Anno Chriſti, 1119. rex Anglorum Henricus pugnauit contra regem Francorum. In quo bello Gulielmus Criſpinus miles magnanimus, regis Henrici caput bis gladio percuſſit, ita vt ſanguis prorumperet. Vnde rex commotus percuſſorem ſuum ita repercuſſit vt equitem & equū proſterneret mole ictus, qui mox ante pedes regios captus eſt. Franci verò horrore inſpirato liquefacti: terga dedere. Henricus autem rex perſtitit in campo victor.

Henrici magnanimitas.

Regni Ieroſolimitani principes directis nuntijs Fulconem Andegauenſium comitem ſollicitauerunt, quatenus loca dominicæ paſſionis adiret, accepturus vxorem filiam regis Baldwini, quam vnicam & hæredem reliquerat. Quibus adquieſcens Comes filio ſuo Gaufrido Plantagenet hæreditatem reliquit. Ieroſolimam venit, ſuper ſolium Dauid regis in Ieruſalem collocatus eſt, Chriſti crucis inimicos attriuit. Quod igitur incepit, viriliter ſui ſucceſſores tempore ſuppleuerunt. Quorum ſtrenuitas ordine ſucceſſorio gubernacula regni Ieroſolimitani nanciſcens & Ydumeorum compeſcuit ferocitatem, et Babilonem factam rebellem ſub ditione redegit,& Alexandriam reddidit tributariam: & in nominis ſui celebritate, totius populos orientis effecit attonitos.

Mortua Matilda Regina rex Henricus duxit Adelizam filiam ducis Louanniæ. Quæ a Radulpho Cantuarienſi Archiepiſcopo conſecrata eſt apud Windeliſhoram, anno 1120.

Eodem anno, Gulielmus filius regis primogenitus ſubmerſus eſt cum multis nobilibus. Hic iactitauerat quòd ſi dominium ſuper Anglos aliquando acciperet, eos quaſi boues ad aratrū trahere faceret. Sub hoc tempore rex Henricus maritauit Matildam filiam ſuam Henrico 4. Teutonico imperatori.

Gul. regis filius ſubmergitur.

Circa an. dom. 1123. Ordo Templariorum incepit. Hij nempe congregati ex reliquijs hoſpitaliorum ſedem ſibi ſtatuerūt in porticu templi Ieroſolimitani: qua de re vocati ſunt milites templi. Qui ex reliquijs hoſpitaliorū in cibis & armis ſuſtentati, ad tantam rerū opulentiam deuenerunt, vt filia ditata matrem videretur ſupergredi & ſuffocare. Qui tandem ob ignominioſam Apoſtaſiam in Chriſtum & blaſphemiam, circa annū gratiæ, 1312. ſub papa Clemente 5. deleti ſunt.

Templarij deleti.

Anno Chriſti, 1125. Henricus 4. obijt Alemanniæ imperator. De quo quidam dicunt quòd poſtquam incarcerauit patrem ſuum carnalem,& patrē ſpiritualem Papam cum Cardinalibus, tandem ad cor rediens, vltroneus exul factus eſt, dimiſſa clam vxore ſua Matilde Anglica: heremiticam vitam duxit apud Ceſtriam per decennium. Quo ſic digreſſo latenter, Matildis imperatrix ad patrem ſuum regem Henricum in Normanniā redijt. Vbi cito copulata eſt Galfrido Plātagenet comiti Andegauiæ, de quo ſuſcepit Henricum 2, poſtmodum regem Anglorum. Alij verò dicunt quòd præfatus Henricus imperator Alemanniæ ſepultus ſit apud Spiram cum ſuis progenitoribus cum hoc Epitaphio.

Imperatoris mors.

taphio.

taphio.Filius hic,pater hic,auus hic,proauus iacet iſtic.Primates Angliæ iurauerunt imperatrici,& primus inter omnes Stephanus comes Boloniæ.

Anno 1127. Galfridus Plantagenet comes Andegauorum duxit imperatricem Matildem.

Anno 1129.Mortuo Flandrenſi comite Karolo,Henricus rex Angliȩ de beneplacito regis Franciæ ſucceſſit iure conſanguinitatis.

Anno 1133. Robertus Curthoſe quondam dux Normanniæ & frater regis obijt apud Kardif.

Anno 1134.natus eſt Cenomanniæ Henricus primogenitus, Galfridi Plantagenet comitis Andegauorũ & Matildis imperatricis. Quo audito rex Henricus conuocatis regni ſui principibus,filiam ſuam & hæredes filiæ ſuæ ſibi inſtituit ſucceſſores,ſuper hoc ſibi præſtito a regni maioribus iuramento. Stephanus filius Ale ſororis ſuæ apud Weſtmonaſterium poſt præſtitit ſacramentum.

Henrici mors.

Anno 1135. Henricus rex Anglorum cum regnaſſet annis 35. & menſibus 4. deceſſit apud S.Dioniſium in ſilua Leonum, & in Anglia ſepultus eſt apud Radingum. Nomina Caſtellorum quæ in Normannia ex integro fecit Henricus Rex in margine ipſius prouinciæ ſunt iſta. Drincurtus nouum mercatum, Vernolium, Nonanticurtis, Bomunlius, Colun mons, Pons Verſoms: fecit & caſtrum S.Dioniſij in ſilua Leonum,Vallem Rodullij,Turrim Ebroicarũ, Turrim Oſteriarum, Turrim Alenc. Turrem S.Iohannis iuxta montem S. Michaelis,Monaſterium Radingarum fecit in Anglia, Monaſterium Canonicorum apud Circeſtre, Monaſterium de Prato apud Rhotomagum, Monaſterium de mortuo mari.

Quæ caſtra ſtruxit.

Stephanus comes Boloniȩ audita morte regis Henrici auunculi ſui, trãſfretauit in Angliam,& a Gulielmo Cantuarienſi Archiepiſcopo conſecratur in regem apud Londoniam.Hugo nempe Bigod veniens in Angliam qui fuerat ſeneſcallus regis,corã Archiepiſcopo Cantuar. ſacramento probauit,quod dum rex Henricus ageret in extremis, ortis quibuſdam inimicitijs inter ipſum & imperatricem,ipſam exhæredauit,& Stephanum Boloniæ Comitem hæredem inſtituit. Gulielmus igitur Cantuar. Archiepiſcopus nimis credulus verbis Seneſcalli, Stephanum Moritonij comitem conſecrauit in regem apud Weſtmonaſterium vt præfertur.

Stephani coronatio.

Anno 1136.Imperatrix Caſtella quædam in Normannia poſt mortẽ regis ſ. Argentonum & Danufrunt cepit.

Stephanus rex in Paſchalibus diebus apud Weſtmonaſteriũ conſilium congregauit,fidelitates exegit, regis Henrici Theſauris non pepercit,in munerum largitione nimis effuſus.Stephanus rex duxit exercitum apud Exceſtriam,quã obſedit & cepit, Baldewinum de Rimeres exhæredauit.

Stephani liberalitas.

Anno 1137.Stephanus rex tranſijt in Normanniam & fœdus inijt cum rege Francorum. Galfridus comes Andegauenſis ingreſſus Normanniam Regi Stephano treugas dedit,accipiens ab eo duo millia marcarum argenti ſingulis annis per tres annos.

Anno 1138. Dauid rex Scotorum innumerabilem congregauit exercitum tendens in Angliam,& terram vſq; ad flumen Teyſe cremando, cedendo, grauidas findendo,vaſtauit.Thurſtanus Eboracenſis Archiepiſcopus auxilio Northanhumbrorum ei reſtitit apud Aluerton vbi duodecim millia Scotorum ſunt occiſa.

Anno 1139.Rex Stephanus cepit epiſcopos Sarum & Lyncolniæ, quoniam ipſi caſtella ſua reddere noluerunt.Sequenti anno rex Stephanus obſedit Lyncolniam. Cum autem die Purificationis rex ad miſſam cereum ſuum offerret, confractus eſt pixis & cecidit ſuper altare cum corpore Chriſti.Captuſq; eſt eo die rex & ductus ad imperatricem,quæ dudum ſollicitata fuerat venire in Angliã,a quibuſdã proceribus regni,& poſitus eſt rex in cuſtodia apud Briſtow.

Stephanus capitur.

Imperatrix a Londonienſibus in dominam eſt recepta. Vbi Regina Angliæ coniunx regis Stephani eam interpellauit,vt rex abſolui poſſet ea conditione, vt regno imperatrici reddito, rex alicubi poſſet monachari,at perpetuò peregri-

gri-

grinari.Sed non eſt exaudita.Interpellata eſt enim a ciuibus Londoniarum, vt liceret eis vti legibus S.Edwardi,& non legibus patris ſui Henrici,quia graues erant.Sed illa non adquieuit.Et idcirco a Londonienſibus eſt expulſa. Illa verò,anno 1141.aſſumpto ſecum auunculo ſuo Dauide rege Scotorum,obſedit turrim epiſcopi Winton. vbi frater regis erat. Sed ſuperueniente regina cum Gulielmo Yprenſi,imperatrix tanto timore reſoluta eſt,vt feretro impoſita ac ſi cadauer eſſet, equis deferētibus ad vrbem Glouerniæ delata eſt. Et interim frater eius comes Robertus in exaltatione ſanctæ crucis captus eſt.Habita pro inde mutua compenſatione compeditorum, hinc rex, hinc comes a vinculis abſoluti liberi receſſerunt.

Imperatrix fugit.

Rex Stephanus obſedit imperatricem apud Oxenford a feſto Michaelis vſque ad natale domini.Illa verò obſidionis diutinæ impatiens,occaſionem fugæ ex temporis qualitate nacta, noctis & niuis beneficio, in veſte alba Tameſim fluuium craſſa glacie tranſijt ſuperſtratum.

Anno 1142. Lucius Papa miſit pallium Henrico Wintonienſi Epiſcopo cui propoſuerat aſſignare ſeptem Epiſcopos. Sed morte præuentus quod propoſuerat non perfecit, nempe non amplius quàm duodecim menſibus vixit in Papatu.

Anno 1143.Godfridus comes Andegauenſis,receptus Rhotomagi, turrim obſedit & cepit, & ex tunc dux Normannorum appellatus eſt.

Anno 1146. Rex Stephanus cepit in curia ſua Ranulphum comitē Ceſtriæ, nec liberari potuit donec caſtrum Lincolniæ reddidiſſet.Et ex poſt rex Stephanus Lincolniæ coronatur.

Anno 1148.Lodowicus rex Francorum de Ieruſalem eſt regreſſus.Cui cum quidam clericus Papale priuilegium attuliſſet,quod in omni Cathedrali eccleſia regni ſui primam vacaturam haberet, cum fructibus medio tempore prouenientibus : ille confeſtim combuſſit literas, dicens ſe malle tales comburere literas,quàm animam ſuam in inferno torqueri.

Litera Papæ combuſta.

Anno 1150. Euerſo monaſteriolo quod tribus annis obſeſſum fuerat, Galfridus Plantagenet reddidit ducatum Normanniæ Henrico filio ſuo & Matildis imperatricis.

Lodowicus Rex Franciæ accepit homagium Henrici filij Galfridi Plantagenet de ducatu Normanniæ & comitatu Andegauiæ.Dum Galfridus Plantagenet comes Andegauorum rediret Pariſio a curia, conceſſit in fata apud caſtrū Lidij,& ſepultus eſt Cenomannis in eccleſia S.Iuliani.

Anno 1151.celebratum eſt diuortium inter regem Francorum & reginā Alienoram. Quam confeſtim Henricus Dux Normannorum & comes Andegauorum accepit in coniugem.Et ſic factus eſt ratione coniugis dux Aquitaniorum. Anno 1152. Henricus dux Normannorum cum manu valida intrauit Angliam.Anno 1153.euenit quod minimè credebatur.Siquidem ducem Normannorum Henricum, Rex Stephanus in filium arrogauit, eiq; & in eum ius tranſtulit,& poteſtatem,ſibi quoad vixerit regiæ dignitatis ſolam imaginē reſeruauit. Et ſi propheticum illud attenderis, iam ſe induit genitore,iam ducē arrogauit in filium. Et vt pax vberior vigeret in Anglia, municiones de nouo fundatæ deſtructæ ſunt ad numerum 1115.

Stephanus ducem Normannorum hæredem inſtituit.

Anno 1153. Rex Stephanus obijt 8.Kalend.Nouembris, & ſepultus eſt apud Feuereſham monaſterium quod ipſe a fundamentis conſtruxit. Quo audito Dux Normanniæ Henricus aſcenſis ratibus apud Barbe fluuium, & inde Angliam veniens, die dominica ante Natale domini apud Weſtmonaſterium electus eſt ab omnibus in regem, inunctus eſt a Theobaldo Archiepiſcopo,præſente Archiepiſcopo Eborum,& alijs epiſcopis Angliæ, Rogerus Eborum Archiepiſcopus manum non appoſuit.Henricus Wintonienſis epiſcopus abſq; licentia regis receſſit ab Anglia, ideoq; diruta ſunt eius ſex Caſtella. Natus eſt Henricus regis primogenitus.

Henricus coronatur.

Anno 1156.Rex Henricus tranſfretās apud Doueram,applicuit apud Widſande.Ad quem venit Rhotomagi, Theodoricus comes Flandriæ & Comitiſſa

Sibilla regis Amita. Rex Henricus cepit Caſtellum Mirabellum & Chinonem longa obſidione, Loſdunũ verò redditum fuit ei. Regina Alienora peperit filiam quam vocauit Matildam. Anno ſequenti Regina Alienora peperit filium quem vocauit Richardum. Henricus rex tranſfretauit in Angliã, & Malcholinus rex Scotorum reddidit ei ciuitatem Kaerliel, caſtrum Bamburgij, nouum caſtrum ſuper Tynam & comitatum Londonenſem.

Henrici coronatio.

Anno 1158. Henricus rex Anglorum coronatus apud Wigorniam, poſt celebrationem diuinorũ coronam ſuper altare poſuit nec vlterius coronatus eſt. Regina Alienora tertium peperit filium ſ. Gaufridum. Thomas regis Cancellarius in apparatu magno venit Pariſijs, Margaretam filiam regis Francorũ accepturus vxorem, Henrico filio regis Anglorum. Gaufrido fratre regis mortuo, rex ſtatim tranſfretans accepit Raimetem.

Anno 1159. Rex Anglorum Henricus duxit exercitum verſus Tholoſſam, & cepit caſtella fortia vicina eius, Rege Franciæ commorante interim iugiter in Tholoſſa, & ob reuerentiam ipſius præſentiæ, dictus eſt rex Angliæ ipſam ciuitatem Tholoſſam non aſſiluiſſe. Rex enim Franciæ ob gratiam comitis S. Egidij cuius ſororem comes vxorem duxerat, a Tholoſſa non recedebat, vnde duo reges inimici facti ſunt.

Anno 1160. Henricus rex Angliæ Margaretam filiam regis Francorum quã apud ſe habebat in cuſtodia, Henrico filio ſuo diſponſari fecit. Et Caſtellum de Giſorz diu deſideratum, & iam ante ex condicto duorum regum cuſtodiæ militum Templi vſq; ad diem illarum nuptiarum cõmiſſum obtinuit. Quod quia præproperè vt dicunt factum eſt, Rex Franciæ & fratres vxoris eius indignati, regi Angliæ inimici facti ſunt, & aduerſari cœperunt. Ad dedecus itaque regis Angliæ rex Franciæ & comes Theobaldus Caluum montem ſitum inter Bleſim & Ambaſium firmauerunt. Rex autem Angliæ feſtinus cum ſuis adueniens, rege Francorum & comite Theobaldo fugatis, caſtrum obſedit & cepit, captis illic intra caſtrum 55. militibus Theobaldi.

Henricus Caluũ montem capit.

Anno 1163. Henricus rex Angliæ finibus Normannorum, Britonum, Cenomanenſium, Andegauorum, Turonenſium, & Aquitanorum ad voluntatem ſuam diſpoſitis in Angliam redijt.

Homagiũ quorundam principũ regi Angliæ.

Malcolinus rex Scotorum, Reſus princeps Auſtralium Wallenſium, Andoenus Aquilonarium, & quinq; Maiores de Kambria, fecerunt homagium Regi Anglorum & Henrico filio ſuo Kal. Iulij apud Woodſtoke.

Hereticorum pœna.

Anno 1166. quidam praui dogmatis diſſeminatores, tracti ſunt in iudiciũ apud Oxonias præſente rege, præſentibus & epiſcopis. Quos a fide noſtra deuios, & in examine ſuperatos, facies cauteriata notabiles cunctis expoſuit, expulſos a regno.

Collectam Ieroſolimitanorum vſibus deſtinandam, truncus in ſingulis deputatus eccleſijs adacta ſera concluſit, præſtito per Angliam publicè ſacramẽto, denarios 4. a ſingulis marcatis emungens.

Lis inter Anglorum & Frãcorum reges.

Anno 1167. Rex Anglorum & rex Francorum facti ſunt diſcordes, a Normannis Caluus mons, vicinus Giſors ſuccenſus eſt. Multi milites, multi ciues ibi capti ſunt. In vltionem huius facti, Rex Francorum villam Campeſtrẽ Rhotomagenſis Archiepiſcopi ſ. Andeli combuſſit, & ipſa die redijt in Franciam amiſſis in itinere plus quàm mille de ſuis. Poſtmodum in Pertico multi milites Francorum capti ſunt a Normãnis. Tandem duo reges pacificati ſunt. Richardus ſiquidem filius regis Anglorum dux Acquitanniæ, filiam regis Francorum accepit in ſponſam.

Anno 1168. Ex quo reges in minori Britannia deſierunt præeſſe, duo comites in eiſdem locis principari cæperunt. Sed quoniam omnis poteſtas impatiens ſemper conſortis erit, ſeſe varijs ſæpe diſſentionibus afflixerunt. Conanus tandem iure ſucceſſorio nactus vtrumq; comitatum, dum in fata concederet, ex ſorore regis Scotorum, filiam reliquit hæredem. Quam rex Anglorum filio ſuo Gaufrido vxorem accipiens, & in pace paſſim ſtatuenda per Britanniã ſtudioſus exiſtens, clerum terræ illius ſibi conciliauit & populum.

Anno

Anno 1170. in Natali domini rex tenuit curiam ſuam apud Nannotenſem vrbem, præſentibus epiſcopis & Baronibus totius Britanniæ, vbi fidelitatē ſibi & filio ſuo Gaufrido communiter iurauerunt. Sequenti quadrageſima rediens in Angliam, multis ſuorum ſubita maris tempeſtate periclitatis, ipſe magno diuinæ pietatis munere euaſit incolumis.

Thomæ Cant. cædes.

Annus Millenus Centenus Septuagenus: Primus erat primas quo ruit enſe Thomas. Rex Angliæ morabatur apud Argentonium in Normannia, cum ad eius noticiam rumor infauſtus, de nece Sancti Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi, quibuſdam perferentibus penetrauit, qui ſtatim in primis nephandi ſermonis initijs, ad omnia lamentationum & miſeriarum genera conuerſus, regiam prorſus maieſtatem, quaſi cilicio & cinere commutauit. Octauo Idus Auguſti, Rex pater Regis appulſus eſt in Angliam. Qui viſitauit in tranſitu Henricum Wintonienſem epiſcopum iam in extremis agentem, qui eum pro morte glorioſi Martyris Thomę duriſſimè increpauit. Ob quā cauſam ipſum multa prædixit aduerſa paſſurum.

Rex Hyberniā viſitat.

Rex pater regis intrauit Hyberniam 15. Kal. Nouembris & Liſmorum epiſcopus & Apoſtolicæ ſedis legatus, Archiepiſcopi & Epiſcopi receperunt eum in regem & dominū, & fidelitatem ei iurauerunt. Regulus de Limelic, regulus de Chorc. regulus ille qui dicebatur monoculus, homagium fecerunt ei. Rodericus autem regulus de Conmat, quia regio in qua habitabat inacceſſibilis eſt paludibus nimijs interiacentibus, in quibus nec vada commoda nec peruij pontes, nec nauigatio tuta eſt, ſuperſedit occurrere.

Anno 1172. Dum rex moram faceret in Hybernia, Hugo de S. Moore & Radulphus de Faie auunculus reginæ Alienoræ, (cōſilio ſicut dicitur eiuſdem reginæ) regis filij regis animū a patre ſuo cœperūt auertere, ſuggerentes incongruum videri quibuſlibet regem eſſe, & dominationem regno debitam non exercere.

Recentium eſus carnium, & hauſtus aquæ tam incognitus quàm ſolitus plures de Regis exercitu panis inedia laborantes afflixit in Hybernia fluxu ventris.

Hybernenſes ſubduntur regi.

Cum autem intellexiſſent Hybernenſes in quantum circa pacem ſtatuendam & conſeruandam regis Angliæ tota verſaretur intentio, qui nec indulgentijs crimina ſubleuabat, nec in mortē alicuius præcipitabat ſententiam, cōuenerunt ad ipſum rogantes quę ad pacem ſunt. Et quoniā inter eos publica poteſtas conſtituta non fuerat, quæ metu pœnarū impunitatē minimè repromitteret, cum patres ſuos mutuò cædibus interfectos ſæpiſſimè doluiſſent, vt in virtute regis pax fieret in diebus ſuis, ei & in eum ius ſuum tranſtulerunt & poteſtatem. Archiepiſcopi & Epiſcopi plebis ſibi commiſſę plurimū & in plurimis attendentes errorem, ſed in hijs maximè quæ circa matrimonium a maioribus definita noſcuntur, quæ Anglia recipit & obſeruat, ſe firmiter amplexuros & inuiolabiliter executuros promittunt. Et in ſingulis obſeruatio ſimilis regnum colligaret vtrumq;, paſſim omnes vnanimi voluntate, communi aſſenſu, pari deſiderio, regis imperio ſe ſubijciunt. Omnibus igitur hoc ordine cōſummatis, in Conſilio habito apud Liſmor: vrbes & caſtella quæ Rex redegerat in ſuam poteſtatem, fideli deputauit cuſtodiæ. Et quia ipſum varia trahebant negotia, die Paſchæ nauem aſcendit, & in craſtino appulſus eſt in Walliam prope Sanctum Dauid. Inde progreſſus eſt vſque ad Porceſtre, vbi nauem aſcendens Angliam ſalutauit a limine, & fœlici nauigatione intrauit Normanniam. Quod cum ad regis Francorum notitiam perueniſſet, vociferās ait: Rex Angliæ modò in Hybernia, modò in Anglia, modò in Normannia, volare potius iudicandus eſt, quàm vel equum vel nauem conſcendere.

Rex purgat ſe a nece Thomæ.

Poſtquam Rex Anglorum appulſus eſt in Normanniam, vbi cum ſub feſtinatione veniſſet ad Apoſtolicæ ſedis Legatos, iurauit mortem glorioſiſſimi Martyris Thomæ nec voluntate ſua, nec conſcientia perpetratam fuiſſe, nec ſuo artificio requiſitam. In facie igitur Eccleſiæ ſolemniter abſolutus, promiſit quòd ab inſtanti feſto Pentecoſtes vſq; in annum, tantam pecuniam daret,

vnde poſſent ducenti milites conduci ad defenſionẽ terræ Ieroſolimitanæ per annum. Et multa alia quæ ſcribuntur pleniùs in vita S. Thomæ.

Anno 1173. Henr. rex Angliæ Iohanni filio ſuo cognomento ſine terra, vix ſeptenni filiam primogenitam Huberti comitis de Moriana, ſponſam accepit, cum quatuor caſtellis datis in dotem, & cuſtodiæ regis deputatis.

Aldefonſus rex Aragonum, Reymundus comes S. Ægidij, Girardus Comes Viennenſis, Hubertus comes de Moriana, tanquam ex condicto conuenerunt ad curiam regis Angliæ ad montem Feradum in Aruernia, fuit & ibi Henricus rex filius regis Henrici, procerum, equitum, ciuium quos varia trahebant negotia, non defuit multitudo numeroſa. Prædictis itaq; viris illuſtribus partes ſuas interponentibus, Comes S. Ægidij fecit homagium regi Anglorum Henrico, patri regis Henrici, ſalua fide Lodowici regis Francorum, ſibi ſuiſq; hæredibus volens in futurum proſpicere. Comitatum Toloſanum ex hoc & deinceps Acquitanico duci in ſeruitio militari, multiſq; alijs præſtationibus in ſcripto redactis, ſubnoxium futurum eſſe ſacramento firmauit. Sed quia Richardus dux Acquitaniæ cum facturus erat homagium, comes S. Ægidij tunc temporis præſens non erat, vſq; ad Octauas Pentecoſtes, negotij complementum dilatione accepit.

Regis filij fuga. Henricus rex filius regis abiens in conſilio impiorum animum ſuum auertit a patre. Et ab Argentonis noctu recedens, domeſticis patris ſui qui ei neceſſaria miniſtrabant ignorantibus, ad ſocerum ſuum Lodowicum regẽ Francorum ſeceſſit. Ipſa nocte pater ſuus dormiens apud Aleuciũ, cum ſubitò expergefactus, tranſfugium filij cognouiſſet, pauciſſimis ſecum aſſumptis, equũ aſcendit, & tranſitum habens per Marchiam ſuã & caſtellorum cuſtodes præmuniens, equis ſæpe mutatis, ſub ipſo diei crepuſculo 10. Kal. Aprilis venit Giſorciũ, quod filio ſuo regi, rex Francorũ Lodowicus cum filia ſua Margareta nomine dotis contulerat. Richardus dux Acquitaniæ, Gaufridus dux Britanniæ, iuniores filij Regis, conſilio matris ſuæ reginæ ſ. Alienorę ſicut dicitur fratrem potiùs elegerunt ſequi quã patrem. Fiunt vndiq; coniurationes, fiunt rapinæ, fiunt incendia. Et vt a tempore ſumamus auſpicium, eo tempore ſũpſit arma filius contra patrem, quo quibuſlibet locis ob reuerentiam dominicæ paſſionis arma chriſtiani deponunt.

Flandrenſium ſubmerſio. Septies 20. Flandrenſes irruptione facta prope Paſceium beneficio pontis intrauerunt Normanniã. Quibus obuij facti Normanni quantocius eos cogitare de reditu coegerũt. Sed pons quo tranſitũ prius habuerãt effractus a quadam muliercula, in ſubſidiũ aquas oppoſuit profundiſſimas. Quibus inuoluti Flandrenſes vniuerſi ſubmerſi ſunt. Quod audiẽs rex Francorum ait: Pro Normannis elementa decertant. Nam alio tempore cum intraſſem Normanniam pars exercitus mei quamplurima pro aquæ penuria perijt. Nunc nimiam poſſumus abundantiam aquarum cauſari.

Hugo de Gornai tam pater quã filius & 80. milites cum eis, capti ſunt a rege filio & caſtrũ in quo fuerant ſuccenſũ eſt, & Burgẽſes ad redẽptionem cõpulſi.

Comitis Legioceſtriæ perfidia. Robertus comes Legioceſtriæ accipiens mutuam vndequaq; pecuniã, & verba pacis habens tranſfretandi, a iuſticiarijs licentiam impetrauit. Gulielmus Camerarius, de Tankeruilla fecit ſimiliter. Vterq; ſacramẽto corporaliter pręſtito, regi patri fidelitatem iurauit. Sed ſubitò trans mare currentes, cœlum illico mutauerunt & animum. Nam cum audiſſent quæ fiebant in terra, cæperunt & ipſi de tranſfugio cogitare. Plures enim Comites & mediæ manus homines quos ex iuſtis & probabilibus cauſis rex pater exhæredauit, Regis filij ceſſerunt in partem, non quia cauſam eius iuſtiorem attenderent, ſed quia rex pater regiæ titulos dignitatis ampliare procurans, ſupetborum & ſublimium colla calcaret.

Lodowici calor frigeſcit. Lodowicus rex Franciæ ad Normanniam penitus deuaſtandam innumerabilem congregauit exercitum, in Octauis S. Iohannis Baptiſtæ. Et primo impetu ſtatuit delere Vernolium. Sed nunciatum eſt ei ab exploratoribus caſtrũ inacceſſibile, vtpote foſſatis circundatũ, cinctũ muris, propugnaculis obfirmatũ,

viris

viris bellicoſis ebulliens,radiãtibus armis refertum, victualibus multis abundans,& niſi longa obſidione obſeſſos coarctarent,Franci poterant inani labore conſumi.Ad ſumptus igitur exercitui prouidendos,per totã Galliam fit deſcriptio generalis. Nullus immunitate gaudebat a ſedẽte in ſolio vſq; ad laborãtem in mola,vel in proſtibulo dormientem,manũ extendere iubebantur regij exactores.Non ſexus,non ordo,nõ dignitas, a muneribus ſordidis vacationem habebat.Multi vt exercitui neceſſaria miniſtrarẽt,detrahere patrimonia cogebantur.

Taxatio Frãciæ ad bellum in Normannos.

Rex filius tractis in partem ſuam comitibus Flandrenſi & Bolonienſi,intrauit cum eis Normanniam in ſuperbia magna, vbi cepit caſtellũ de Albamarle, non ſine nota prodicionis quorundam cuſtodum dicti Caſtri. Cepit etiam caſtellum de Driuencourt munitiſſimum,& militibus electis commiſſum.

Inde Rex filius cum Comitibus Bolonienſi & Flandrẽſi progrediens verſus caſtrum Arches, Comes Bolonienſis Matthæus in feſto S. Iacobi vulneratur ad mortem. Hic fidelitatem patri Regi iurauerat, tactis ſacroſanctis reliquijs, inter quas manus S.Iacobi præſentialiter habebatur, & idcirco in vltionẽ periurij in die feſto S. Iacobi læthaliter vulneratus fuit iuxta multorũ opinionẽ. Comes Flandrenſis Philippus vulnerato fratre ſuo comite Bolonienſi vt præfertur ad propria remeare maturauit. Redijt itaq; per comitatum Ancenſem quẽ iam rex filius totum ſubiecerat poteſtati ſuæ.

Comes Bolonienſis occumbit vulnere.

Rex pater eo tempore morabatur Rhotomagi vt populo videbatur, æquo animo ferens quæ fiebãt in terra. Frequentiùs ſolito venatui totus indulgẽs,& venientibus ad ſe vultũ hilaritatis prætẽdens.Attamẽ hij quos domeſticos prius habuerat & familiariſſimos,quotidie dilabebãtur ab eo,credẽtes eius deiectionem futuram in breui,& filij dominationem arbitrantes procedebãt iuxta regis Franciæ & principum voluntatem. Vt autem audiuit rex,Philippũ Flandrenſem comitem a Normannia receſſiſſe, confeſtim congregauit exercitum, vt ſi regem Francię intra fines Normanniæ reperiſſet, prælium iniret cum eo. Venit igitur & fixit tentoria in loco ab exercitu Francorum non procul remoto ſ.apud Conchas. Dirigit ergo nuncios in mandatis habentes verbis pacificis dicere regi Francorum,vt a Normannia cum indemnitate ſuorum recederet,alioquin viſitaret eum ipſa die. Quod audiens rex Francorũ,cum ſciret regẽ Angliæ fortiſſimũ eſſe,& amaro animo, veluti ſi vrſa raptis catulis ſæuiat in ſaltu,aſcendẽs illico equũ velociſſimum,intra Galliam ſe cum feſtinacione recepit.Sicq; cunctis fugientibus,totus apparatus ad obſidionem comportatus in plauſtris,quadrigis,bigis ſiue ſummarijs,Normãnis & obſeſſis ceſſit in prędam 5.Idus Auguſti.

Domeſtici a patre rege deficiunt.

Rex Scotorum Guliel. Angliam intrans, & per fines Dunelmenſium tranſitum faciens,cœpit Angliam depopulari, villas ſuccendere, prædas agere, mulierculas captiuas abducere, & a prægnantium vteris infantes ſemeuiuos extrahere. Quod audientes magnates Angliæ, arma cum ea qua fieri potuit acceleratione ſumentes, Regem Scotiæ ſubito fugam arripere coegerunt,& inducias petere vaſtata patria ſua compulerunt, & ſic cum victoria redierunt.

Scotorum regis ſæuitia.

Rege patre moram faciente Rhotomagi, nunciatum eſt electam regis filij militiam apud Dolenſem vrbem a Brabantinis ſuis circumcluſam: qui ſtatim equi dorſum inſiliens,& cum calcaribus vrgens, ſequenti mane venit in Britãniam ſ.ad Dol. vbi militiam filij per dies aliquot repugnantem, inſimul comprehendit.Inimicorum verò ſuorum præmaxima multitudo, priuſquam veniret a Brabantinis fuerat interempta.Ibi captus eſt comes Ceſtrenſis cum alijs proceribus,& cum eis milites ferè 24.

Anno 1174.Rex filius regis habens in comitatu ſuo tres comites & 500.milites, Sagienſem vrbem inuaſit. Sed ciuibus & ſine principe, & ſine duce viriliter reſiſtentibus nihil profecit.

Rex pater dubitans ne vel rex filius,vel quilibet alij Marchiæ vicinantes intra ſuos irrumperent, & Normanniam deuaſtarent, eam domeſticis familiaribus cuſtodiendam cõmiſit.Cupienſq; experiri quo animo ſecũ ſtarent Ceno-

mannenſes & Andegauenſes, terras illas ingreditur. Cenomanni parati per omnia ad eius obſequium, ſi vel bellum ingrueret vel aliud immineret diſcrimen, vel vllum mortis inſtaret periculum ſe promptos fore dicebant. Andegauenſes celerius & celebrius occurrerunt domino ſuo regi, omnia ſubmittẽtes ſuo arbitrio, quæcunq; proponeret. Omnibus inibi pro voluntate completis, diem Pentecoſtes Pictauis celebrauit, vbi cum audiſſet Richardi filij ſui militiam, vrbem Sanctonicam occupaſſe, ſumptis ſecum Pictauenſibus, ad eam liberandam cucurrit, & primum præſidium ſubiugauit, deinde maius præſidium ſ. capitellum. Ad vltimum acceſſit ad maiorem eccleſiam militibus multis & armatis refertam, oppreſſam a ſagittarijs, a lenocinantibus conculcatam. In qua & in duobus alijs ſupradictis prḙſidijs, cepit circiter ſexaginta milites & Sagittarios quadringentos , commiſitq; ſex viris illuſtribus Acquitanniam defendendam. Quibus geſtis redijt in Normanniam.

Interea Philippus comes Flandriæ venit in Angliam vt eam ſubiugaret regi filio regis. Miſſum eſt igitur pro rege patre per regni iuſticiarios quia videbãt multa fieri mala in terra per Flandrenſes & quoſdam alios regis proditores. Rex verò ſuis ſubuenire celerius cupiens, naues aſcendit apud Barbe fluuium. Et cum vidiſſet ventum contrarium, & ſibi ſuiſq; imminere periculum, erectis in cœlum luminibus palam dixit. Si quæ ad pacem ſunt cleri & populi habeam in propoſito : ſi pacem in aduentu meo reformandam rex cœlorum diſpoſuit: tunc pro ſua miſericordia, portum ſalutis indulgeat. Si autem aduerſus fuerit & regnum in virga viſitare decreuerit, nunquam mihi detur vel fines regionis attingere. Exaudiuit ergo diuinitas orationem regis humiliati, & ipſa die omnium indempnitate, applicare fecit fœliciter in portu Hamonis. Qui ex tunc vtens tenui dieta, pane ſ. & aqua, omnes curas abijciens, nec aliquam ciuitatẽ ingrediens, non deſtitit donec ad Thomam glorioſum Martyrem perueniſſet, vbi cum affluentia lachrymarum, cum gemitibus, nudus pedes, toto corpore proſtratus, miſericordiam & veniam præcabatur. Et ab epiſcopis qui tũc præſentes aderant, abſolutionem petijt, & carnem ſuam diſciplinæ ſupponens, virgis cæſus eſt a ſingulis religioſis quorum multitudo conuenerat, ternos ictus vel quinos excipiens. Surgens igitur & veſtibus reſumptis quas prius exuerat, muneribus pretioſis pretioſiſſimum honorauit, aſſignans inſuper annuos redditus quadraginta libras ad luminaria iugiter circa matrem in eius venerationem concinnanda. Sicq; deditus vigilijs & orationi, ieiunium vſq; in diem 3. continuauit. Quin martyrem ſibi placabilem iam reddidit, quoniam peccatum eius tranſlatum ſit, non eſt qui dubitet. Nam ipſa die qua indulgentiam ſibi dare poſtulabat a Martyre, ſepulchrum Martyris fræquenter deoſculans, tradidit dominus Gulielmũm regem Scotorum in manus ſuas, cuſtodiæ mancipatum apud Richemond, vt adimpleretur illud propheticũ : Dabitur maxillis eius frenum, quod in Armorico ſinu fabricabitur. Sinum vocans Armoricum, Caſtellum de Richmount, ab Armoricis principibus & nunc & ab antiquis temporibus hæreditario iure poſſeſſum. Ipſa enim die rex filius nauibus quas congregauerat ad tranſfretandum in Angliam diſſipatis, cæpit redire in Galliam. Votis orationum cum deuotione completis, rex pater rediuit Londoniam vbi repperit regni maiores ſibi occurriſſe. Inde regrediens, rebelles domuit, hoſtes fugauit, municiones cepit. Tandem per omnia regni ſui confinia potentiſſimus naues aſcendit apud Porceſtre, ducens ſecũ regem Scotiæ, comitem Leiceſtrenſem, comitem Ceſtrenſem, & quoſdam alios quos habebat in vinculis. Et proſpera nauigatione tranſuectus, venit Rhotomagum, quam inuenit obſeſſam a Lodowico rege Franciæ, & Henrico rege filio regis Angliæ comiteq; Flandrenſi Philippo. Cumq; rex Francorum regem patrem in manu valida aduentaſſe didiciſſet, verſus eſt in ſtuporem. Et illico de cõmuni conſilio tam Franci quàm Flandrenſes ignem machinis apponentes, auulſis tentorijs, mapalia ſuccendentes omnia, non ſine detrimento famæ receſſerunt ab vrbe. Extremam partem caſtrorũ Marchiones inſtanter impugnantes arma plurima, nec non & impedimenta diripuerunt in prædam.

Rex quàm religioſus.

Franci

Franci ſumptibus tædioſis afflicti, Flandrenſes a ſuorum interemptione deterriti, damna ſuis illata conferebant adinuicem. Vt ergo ſuæ tranquillitati proſpicerent, filios Regis Anglorum ad gratiam patris reducere ſtuduerunt, quod & factum eſt.

Subiectio regis Scotorum.

Gulielmus rex Scotorum in Normannia pago Conſtantienſi apud Valomas homo regis Anglorum deuenit, de Scotia, & de omnibus terris ſuis, fecit & homagium Henrico filio regis & fidelitatem ſalua fide patris ſui.

Vt filij regis Anglorum quos a ſacris paternis, conſilia prauorum extraxerant, priſtinam familiaritatem reciperent, homagium atque ligeantiam patri ſuo omnibus modis facere inſtiterunt. Quod factum eſt primitus Cenomannis, a Richardo & Gaufrido, & poſtmodũ in Normannia a rege filio apud Bur.

Reges Angliæ quos anno præterito capere latitudo regni non poterat, confæderatos ad inuicem, nauis eadem tranſuexit in Angliam.

Anno 1176. vniuerſa caſtella per Angliam & per Marchiam totam ad imperium regis patris deputata ſunt cuſtodiæ.

Gulielmus comes Glouceſtriæ dum filium non haberet, ægrè ferens hæreditatem inter filias diuidendam, Iohannem filium regis hæredem inſtituit apud Windeleſhores.

Nuncij ex varijs regnis ad Anglos.

Aldefonſus rex Caſtellæ gener regis, Sanccius rex Nauarriæ auunculus Aldefonſi diſcordes adinuicem, in regem Angliæ compromiſerunt, & directis in Angliam nuntijs, ſe ſtaturos regis patris arbitrio iurauerunt. Sub eiſdem diebus nuncium Manuelis Conſtantinopolitani, nuncium Frederici Romani imperatoris, nuncium Gulielmi Remenſis Archiepiſcopi, nuncium Henrici Ducis Saxonici, nuncium Philippi Flandrenſium comitis, quos varia trahebant negotia, tanquam ex condicto ſimul in curia regis Anglorum conſpiceres apud Weſtmonaſterium.

Annò 1177. amotis ab Eccleſia Walthamenſi canonicis ſæcularibus, ſubinducti ſunt regulares, authoritate ſummi Pontificis ſub præſentia regis patris in vigilia Pentecoſtes. Rex verò regno pro voluntate diſpoſito tranſfretauit in Normanniam 15. Kal. Septembris. Poſthæc vtriq; reges Angliæ & Franciæ huiuſmodi inter ſe iuſiurandum fecerunt.

Angliæ & Franciæ reges inuicem iurant.

Ego Lodowicus Rex Francorum, & ego Henricus Rex Angliæ, volumus ad omnium notitiam peruenire, nos deo inſpirante promiſiſſe ac iuraſſe, quod ſimul ibimus in ſeruitium Chriſtianitatis, & crucem ſuſcipiemus ituri Ieruſalem. Volumus enim quod omnes ſciant quod ſic ſumus & animo volumus eſſe amici, quod vterq; noſtrum alteri noſtrum conſeruabit vitam & terrenum honorem contra omnes homines pro poſſe ſuo. Acta apud Nouancurt 7. Kalend. Octobris.

Anno 1178. Rex pater Gaufridum filium ſuum ducem Britanniæ, donauit Cingulo militari apud Woodſtocke.

Anno 1179. Rogerus a collegio S. Trinitatis ad curam aſſumptus Monaſterij S. Auguſtini, ab Alexandro Papa 5. Kal. Februarij Tuſculani benedictionẽ, & in ſignum emancipationis indultæ, mitram, anulum & chirothecas ſuſcepit. Cuius prædeceſſores debitam Archiepiſcopo Cantuarienſi obedientiam per annos quingentos perante exoluerunt.

Lodowicus Rex Francorum venit in Angliam peregrè viſitaturus S. Thomã Martyrem, quem quondam exulantem intra Galliam Selticam piè fouit.

Anno 1180. Henricus rex filius regis reliquijs præſentibus ſacroſanctis iurauit apud Radingum quod diſpoſitionem paternam in omnibus ſequeretur.

Lodowici mors.

Lodowicus rex Franciæ naturæ ſoluit debitum 14. Kal. Octobris. Cui ſucceſſit in regno Philippus filius eius.

Regum 4. amicus congreſſus.

Anno 1181. quatuor reges pacificè ad vnum Colloquium conuenerunt & pacificè receſſerunt. Philippus rex Franciæ, rex Anglorum Henricus, rex Henricus filius regis Anglorum, & Gulielmus rex Scotorum.

Anno 1182. Rex Anglorum Henricus ætatis annum inchoans 49. neceſſitatibus Ieroſolimitanorum, quadraginta duo millia marcarum argenti, quin-

gentas marcas auri diſtribuit.

Anno 1183. Rex filius ad inſtantiam regis patris, Richardo fratri ſuo ducatum conceſſit Acquitaniæ, dummodo Richardus homagio ſibi præſtito & ligantia facta, fidelitatem ſibi tactis ſacroſanctis reliquijs repromitteret. Ad hãc vocem Richardus vehementer excanduit, incongruum eſſe dicens cum ex eodem patre, cum eadem ex matre traxiſſet originem, ſi fratrem primogenitum aliqua ſpecie ſubiectionis ſuperiorem agnoſceret. Rex pater hoc audiens iracundiæ calore ſuccenſus aduerſus Richardum dura propoſuit. Et vt ad edomandam Richardi ſuperbiam rex filius totus inſurgeret, conſtanter indixit. Galfridum quoq; Britãniȩ ducem vt cum fratre ſuo rege, domino ſuo ligeo fideliter ſtaret commonuit. Rex pater nempe parum ante iuſſerat filio ſuo regi, vt de ducatu Britanniæ quem Galfridus frater ſuus poſſidebat, cum Conſtantia filia Conani ducis vnica ſimul & hærede legitima, homagium eius reciperet & ligantiam. Hoc enim vinculo debitȩ ſubiectionis, de liberalitate regum Franciæ, ducibus Normannorum ab antiquis temporibus, comites ſiue duces Britanniæ tenentur aſtricti. Quod ergo pater petijt, factũ eſt Andegauis. Sed Richardo detrectante ſubijci fratri ſuo maiori, Rex filius copioſam congregauit exercitum, vt Richardum fratrem ſuum ad debitȩ ſeruitutis coarctaret obſequium. Sed nequicquam. Quia quando cum fratre congredi debuiſſet præciſa eſt veluti a texente vita eius, cum compleſſet viginti & octo annos, quatuordecim ſeptimanas & ſex dies, Sepultus eſt Rhotomagi propè maius altare verſus Aquilonem.

Richardi mors ſubita.

Anno 1185. Iohannes filius regis a patre militaribus armis accinctus in Hiberniam eſt tranſmiſſus.

Hibernia deſcriptio.

Hibernia poſt Britanniam omnium inſularũ eſt optima. Quæ quamuis Britanniæ diuitijs cedat: latitudine, ſalubritate, ſerenitate, præſtat. Quæ ſicut verſùs Aquilonem breuior eſt, ita verſùs meridiem trans illius fines protenditur. Hæc autẽ propriè patria Scotorũ eſt. Nam ſicut legitur Ægyptijs in mari rubro ſubmerſis, illi qui ſuperfuerunt expulerunt a ſe quendam nobilem Scitictũ qui degebat apud eos ne dominium ſuper eos inuaderet. Expulſus ille cum familia peruenit ad Hiſpaniam, vbi & habitauit per annos multos, & progenies ipſius familiæ ſuæ multiplicata eſt nimis. Inde venerunt Hiberniam poſt annos mille, duobus additis a tranſitu filiorum Iſrael per mare rubrum. Et de Hibernia pars eorum egreſſa, tertiam in Britãnia Britonibus & Pictis gentem addiderunt. Pars eorum quæ remanſit in Hibernia Nauarri vocantur, & adhuc eadem vtuntur lingua. In Hiſpania nempe fluuius eſt Hiberus, a quo dicitur Hibernia, dicuntur enim & Hibernienſes.

Cum Simon comes filius Simonis, filius Simonis comitis de Northamptonæ ſine liberis deceſſiſſet, Rex reddidit Comitatum Huntingdoniæ cum omnibus pertinentijs ſuis Gulielmo regi Scotorum, qui fuit filius Henrici comitis, filius regis Dauid qui fuit regis Malcolini &c. Ab iſto Malcolino reuoluunt genealogiam vſq; ad Noe.

Vnde Scoti dicti

A regione quadam quæ dicitur Sicia, dicitur Scita, Sciticus, Scoticus, Scotus Scotia, ſimiliter a regione quadam quæ dicitur Gecia dicitur Geta, Geticus, Goticus, Gotus, Oſtrogotus, Witſigotus.

Iohannes filius regis Anglorum vocatus Hyberniæ dominus redijt in Angliam.

Galfridi mors.

Anno 1186. Galfridus dux Britanniæ, filius regis Anglorum cum a natiuitate ſua cõpleuiſſet an. 28. diem clauſit extremum. Sepultus eſt autem Pariſijs in eccleſia beatæ virginis intra chorum Canonicorum ſ. in ſede maiori. Reliquit autem idem Galfridus ex vxore ſua Conſtancia filia Conani duce Britanniæ duas filias.

Sacta crux capitur a Turcis.

Anno 1187. Conſtancia Comitiſſa Britanniæ, quam maritus ſuus filius regis Anglorum Galfridus vita decedens reliquerat grauidam, die S. Paſchȩ peperit filium quem Britones vocauerunt Arthurum. Sub eodem anno capta eſt ſancta Crux a Turcis. Quo etiam anno rex Ieruſalem Suido captus eſt, & chriſtiani

ſtiani multipliciter flagellati in terra ſancta, & pene tota regio eſt amiſſa. Facta eſt proinde cruceſignatio pene per omnia regna chriſtianitatis. Inter quę reges Angliæ & Franciæ cruce ſignati ſunt.

Boamundus proditor amens expirat.

Boamundus Comes Tripolitanus elapſis diebus quindecim poſtquam capta fuit Ieruſalem proditionis reus, amens factus eſt, et expirauit.

Richardus Pictauorum comes petijt a patre ſuo quatenus ſororem Regis Franciæ ſibi daret in vxorem in colloquio habito inter reges, et terram ſuam ſibi velut hæredi ſuo faceret iuramento firmari. Quod etiam peti fecit per Regem Francorum. Rex Anglorum reſpondit ſe nullatenus hoc facturum in tali ſtatu, quin hoc potiùs videretur coactus facere quàm ſpontaneus.

Rex Francorum dominia Angliæ occupat.

Anno 1189. poſt Paſcha inter reges Francorum & Anglorum, & comitem Pictauorum bis habitum eſt colloquium prope feritatem Bernardi. Sed tandem inimici adinuicem receſſerũt. Rex Francorum & comes copijs vndiq; congregatis, infra paucos dies, feritatem Bernardi, montem fortem, Baalum, Bellum montem, factis irruptionibus occupauerunt. Et a municipalibus circumquaq; Comiti Richardo fit deditio caſtellorum. Multiq; proceres & magnates ad eundem comitem tranſfugerunt.

Pax inter Angliæ & Franciæ reges.

Rege Angliæ Cenomannis reſidente, appropinquabãt rex Frãcorum & comes Pictauiæ cum armatorum multitudine. Rex verò Anglorum quamuis militum copiam maximam haberet paratam ad reſiſtendum hoſtibus, præcauens tamen obſidione vallari, reliquit Cenomanniam ſufficienter refertam victualibus. Quam Rex Francorum & Comes Richardus ingreſſi, recepti ſunt in eccleſia maiori cum proceſſione ſolemni. Poſt diem decimum, turris ciuitatis de mandato regis Anglorum regi Francorum reddita fuit. Tandem pax inter tãtos principes magnorum conſilio reformata eſt. Et rex Angliæ numerauit Regi Francorum 20. millia marcarum, expenſarum nomine quas fecerat circa caſtrum Radulphi, vt firmior pax haberetur: facta ſunt hæc in vigilia Apoſtolorum Petri & Pauli. Poſtmodum Rex Anglorum homagium fecit regi Francorum. Et quicquid in Armenia vel ipſe vel anteceſſores ſui poſſederãt, quietum clamauit regi Francorum.

Regis mors.

Deinde Rex Anglorum ad Chinonem venit, & tactus dolore cordis intrinſecus maledixit diei in qua natus fuerat. Et ſic in dolore poſitus & cordis anguſtia infra triduum poſt pacem factam diem clauſit extremum. Sepultus eſt autem apud fontem Ebrandi in Monaſterio Monialium quod ipſe fundauerat & multipliciter ditauerat. Turonenſis & Treuerenſis Archiepiſcopi celebrauere diuina, Richardus comes interfuit. Et quoniam ſæpè viuens dixerat vniuerſum orbem vni non ſufficere pro voto principi, inſcriptio tumuli illius talis fuit. Sufficit hic tumulus cui non ſuffecerat orbis. Res breuis eſt ampla cui fuit ampla breuis.

Epitaphium tumuli regis.

Richardus comes Pictauorum diſpoſitis omnibus quæ tam ad pacem quàm ſecuritatem Aquitaniæ vel Andegauiæ, vel Turoniæ ſeu Cenomanniæ ſpectare potius videbantur, intrauit Normanniam, & apud Sagium inueniens Archiepiſcopos Cantuarienſem & Rhotomagenſem, quia poſt fidem ſuſceptam arma mouerat contra patrem, a prædictis Archiepiſcopis beneficium abſolutionis accepit. Inde Rhotomagum veniens ab Archiepiſcopo Rhotomagenſi tam enſem quàm vexillum de ducatu Normanniæ proceribus multis præſentibus, in eccleſia beatæ virginis ante maius altare ſuſcepit. Et inde tendens in Angliam apud Wintoniam in aſſumptione beatæ virginis, ſolemni proceſſione receptus eſt.

Richardi coronatio.

Ad vocationem Archiepiſcopi Cantuar. conuenerunt ſuffraganei eccleſiæ ſupradictæ Londonias ad coronationem noui regis. Richardus igitur hæreditario iure promouendus in regem, inuolutus eſt triplici ſacramento ſ. quod opem impendet pro viribus, vt eccleſia Dei populuſq; chriſtianus veram pacem obtineret. Quòd interdicet omnibus rapacitatem. Et quòd in iudicijs ęquitatem præcipiet & miſericordiam. Cantuarienſis Archiepiſcopus celebrauit diuina, Radulphus de Diceto qui ſcripſit hæc, Londonienſis eccleſiæ Decanus

tam in oleo quàm in chriſmate miniſtrauit Archiepiſcopo, quia tunc temporis vacabat eccleſia Londinenſis.

Rex Scotiæ Gulielmus, Cantuariæ fecit homagium regi Richardo.

Exactio grauis ad terram ſanctam.

A tempore crucis ſuſceptæ per reges Franciæ & Angliæ decimatio generalis rerum mobilium facta per Angliam ad ſubuentionem terræ Ieroſolimitanę, tam clerum quã populum exactione violenta perterruit, ſub elemoſynæ titulo vitium rapacitatis includens.

Anno 1190. 4. Idus Aprilis Rex Richardus cruce ſignatus aſcendit nauem cum exercitu ſuo apud Meſſanam habens ſecum naues 150. & galeas 39. aliaq; vaſa multa.

Anno 1191. Rex Richardus applicuit in Cipro apud Limezim. Curſac autem dominus terræ qui ſe vocabat imperatorem, occurrit ei cum manu forti portum prohibiturus, & quamplurimos hominum ſuorum afflictos afflixit, ſpoliauit naufragos, & in carcere recluſit fame perituros. Quem captum Rex Richardus & vinctum, in caſtello prope Tripolim retrudi præcepit. Inierat autem cum rege pactũ prædictus Curſac, ne ferreis detineretur in vinculis. Quod rex obſeruans, eum compedibus arctari fecit argenteis, filiam autem eius vnicam ſecum retinuit cum duabus reginis in Thalamo honorificè cuſtoditam.

Curſac compedibus argenteis arctatur.

Cipri ſitus.

Situs Cipri talis eſt. Primò venitur ad Paphum quæ caput eſt regionis verſus meridiem. Secundò venitur ad Limezim. Tertiò venitur ad Famanguſt, dictam quaſi ciuitatem Auguſti. Poſtea caput S. Andreæ verſus ſeptentrionem extenditur, & è regione reſpicit Armeniam. Poſtea venitur ad Cheri quo naues aſcẽdunt Ieroſolimam viſitaturi. Rex Francorum applicuit apud Acon in Paſchalibus diebus die Sabbati 12. Kal. Aprilis.

Rex Anglorum Richardus habens in comitatu ſuo 13. magnas naues quas Buccas vocant triplici velorum expanſione notabiles, dum ſulcarent equora: habens & centum naues onerarias, & 50. galeas triremes ſe vento commiſit apud Ciprum, & inter nauigandum, nauem quandam quam Saphadinus Saladini frater Babiloniæ dominus ſumptibus magnis extruxerat, vt Saracenis apud Acon obſidione vallatis ſuccurſum præſtaret, caſu fortuito velificantem aſpexit, refertam omni genere victualium, armis bellicis ad quoſlibet ſubeundos congreſſus inſtructam, ignis Græci, ſerpentium ignitorum plena vaſa plurima continentem, ſicut dicebatur hominum mille quingentorũ ſuffragio roboratam. Inſtructis igitur in articulo temporis omnibus ad præliũ nauale neceſſarijs, galearum concurſu circa nauem, acerrimus vndiq; fit inſultus, quæ venti deſtituta ſuffragio ſtabat immobilis. Quidam itaq; remigantium, ſubtus aquas acceſſit ad nauem & eam terebro perforauit. Redienſq; ad galeam incolumis, ſua reſedit in ſede. Modico tractu temporis aqua ſubintrans, omnia tabulata trãſcendit, & hominibus qui prius in propugnaculis confidebant, euadendi ſpem omnem prorſus abſcidit, quorum mille trecẽtos, Richardus rex Anglorum in mari mergi præcepit, reſeruando ducentos. Tertio die poſt hæc rex intrauit portum Acon, 6. Idus Iunij. Cum igitur duo reges circa ciuitatem machinas erexiſſent, & magnitudine lapidum muros penitus attriuiſſent, Saraceni verſi ſunt in ſtuporem nullam habentes fiduciam reſiſtendi. Qui communicato cum ſuis conſilio, cæperunt tractare de pace talibus initis pactionibus. Quòd Saladinus ſanctam crucem certa die reſtitueret, et chriſtianos captiuos mille quingentos quos habebat in vinculis liberos abire permitteret. Sic ciuitas cum armis & impedimẽtis Saracenorum, ſaluis tantùm corporibus ipſorum regibus duobus fuit reddita 4. Idus Iulij. Sed veniente die ſtatuto Saladinus nihil horum quæ promiſerat adimpleuit. In cuius perfidiæ vltionem circa duo millia ſecenti Saraceni decapitati ſunt. Subiugata ciuitate rex Francorum ad propria redire propoſuit, quaſi toto negotio conſũmato. Quod audiens rex Anglorum quicquid in argento vel auro, quicquid in victualium cõgregatione, quicquid in armis vel equis, vel nauibus cõgregauerat, ſe pro parte dimidia regi Francorum tanquam domino ſuo communicaturum obtulit, & ſub quauis ſecuritate firmiter repromiſit. Sed nequicquam, toto chriſtianorum

Richardus Rex cum magna claſſe nauigat Acon.

Acon recuperatur.

norum exercitu de eius receſſu grauiter conſternato, cum paucis ſuorum repatriaturus nauem aſcendit. Poſt receſſum regis Francorum, rex Anglorū Richardus reparatis ciuitatis Acon ruinis muris foſſatis, verſus Ioppē iter arripuit. Et cum eo dux Burgundiæ cum ſuis Francigenis & cum eo multi comites & Barones, & populus innumerus. Sed antequam rex veniſſet ad Ioppen, Salladinus impetum fecit ſuper vltimam aciem Chriſtianorum, qui fauente diuinæ miſerationis gratia, in vigilia natiuitatis beatæ Mariæ propè Aſſur tātam ſtragem de nobilioribus Saracenis fecerunt, quantā Saladinus annis 40. trāſactis antea non ſuſtinuit vna die. Deinde domino ducēte rex Anglorū Ioppen peruenit, eandemq; villam foſſatis & muro firmauit.

Saladinus vincitur a Chriſtianis.

An. 1192. Rex Francorū a finibus Ieroſolimitanis rediens 6. Kal. Ian. Pariſijs ſolemni proceſſione receptus eſt. Qui immemor beneficiorū regis Rich. & iuramenti ſibi præſtiti, quòd d ſuis aut terrę ſuæ non noceret quādiu rex Richardus in peregrinatione maneret, nec iret poſt reditum ſuum in terram ſuā ante dies 40. exactos, ſtatim tamen in reditu ſuo terras regis Richardi inuaſit.

Francorum regis perfidia.

Rex Richardus cum die quadā ſpaciatum fuiſſet egreſſus iuxta Ioppen cum paucis familiaribus & Falconibus ſuis, fatigatus ex itinere in loco quodā ſub dio dormiuit. Et ecce repentè cū impetu irruerūt Turcæ vt ipſū cōprehenderent improuiſū. Qui ex aduenientiū ſtrepitu expergefactus, equū aſcendit, & extracto gladio cū ſuis, Turcis obuiā procedit. Quos fugā ſimulantes inſequitur vſq; ad locum inſidiarū ipſorū. Vbi ſubitò erumpentes plurimi, regē cum pauciſſimis de ſuis circumdederunt, quē tunc deſtitutū auxilio cōprehendiſſent, ſi eius plenā notitiā habuiſſent. Sed ecce confuſo certamine cōtendentibus vnus ſociorū regis nomine Guliel. de Pratellis exclamauit Ydiomate Saracenico ſe regē eſſe affirmans. Quod Turcæ credētes, ipſū Guliel. cōprehenſum confeſtim ad ſuū exercitū deduxerunt captiuū. Fama facti perueniēs ad exercitū ipſos ad arma cōmouit. Qui dum progrediūtur regē quæſituri reuertēti occurrūt. Abierāt enim Turcę longius putātes ſe regē abducere, cuius 4. ſocij in bello ceciderant interfecti. Caterua Saracenorū dum a Babilonia tēderet Ieruſalē, armis abundans & omni genere victualiū intercipitur a chriſtianis. Quod quiſq; Francorum diripuerat, ſuos ceſſit in vſus, quod templares, quod hoſpitalarij, quod exteræ gentes inuaſerāt, ceſſit ad arbitriū regis Anglorum.

Richardi periculum de Turcis.

Amicus verus.

Saraceni intercepti.

Pridie Idus Maij rex Anglorū veniens ante Darum, caſtellum obſedit & infra 5. diem capto caſtello pluſquā 5. millia hominum captiuauit.

Pridie Kal. Auguſti captum fuit oppidū Ioppe a Saracenis. Quod mox Kal. Auguſti, rex Richardus recuperauit.

Ioppe capta recuperatur.

Rex Richardus pro Gulielmo de Pratellis redimēdo, qui ſe capi fecerat pro rege ſuo, decem de nobilioribus Turcis commutauit.

Hinc inde datæ ſunt induciæ inter chriſtianos & Saracenos a Paſcha ſequente per 3. annos, per 3. menſes, per 3. ebdomadas, & 3. horas.

Induciæ Turcarum cum Chriſtianis.

Die feſto S. Michaelis duę reginæ, tam Angliæ quā Siciliæ nauē aſcenderūt apud Acon. Rex verò nauē aſcendit die feſto S. Dioniſij, & poſt longā nauigationē infauſto omine terrā ducis Auſtrię ſubintrauit. A quo captus eſt in Ciuitate quæ Wena dicitur 13. Kal. Ian. Habebat autē dux eū exoſū pro morte Marchiſi ducis Tiri, de qua ſuſpectū habebat regē Rich. De hac tamē morte princeps Aſſeſinorū a quibus interfectus eſt Marchiſus, Regē Richardū literaliter excuſauit. Limpoldo duci Auſtriæ vetus de mōte ſalutē. Cum plurimi reges & principes vltra mare Richardū regem Angliæ & dominū, de morte Marchiſi inculpent, Iuro per dominū qui regnat in ęternum, & per legem quā tenemus, quòd in eius morte nullam culpā habuit. Eſt ſiquidem cauſa ipſius Marchiſi talis. Vnus ex fratribus noſtris in vnā nauem de Sateleia ad partes noſtras veniebat, & tempus illum forte ad Tirum appulit. Et Marchiſus fecit illum capere & occidere, & magnam pecuniam eius rapuit. Nos verò Marchiſo nuncios noſtros miſimus, mandantes vt pecuniā fratris noſtri nobis redderet, & de morte fratris noſtri nobiſcū ſe concordaret, & noluit, necnō & nuncios noſtros ſpreuit. Et mortem fratris noſtri ſuper Reginaldū dominum Sidonis poſuit. Et nos tā-

Rich. capitur.

Literæ Richardum inſontem abſoluentes.

tum fecimus per amicos noſtros,quòd in veritate ſcimus quòd is fecit illũ occidere,& pecuniam rapere. Et iterũ alium nunciũ noſtrũ nomine Edriſum miſimus ad eum quẽ in mari mergere voluit.Sed amici noſtri illũ à Tiro feſtinãter fecerunt recedere.Qui ad nos cito peruenit,& iſta nobis nunciauit. Nos quoque ex illa hora Marchiſum deſiderauimus occidere.Tuncq; duos fratres miſimus ad Tirum, qui eum apertè & ferè corã omni populo Tiri occiderunt.Hæc ergo fuit cauſa mortis Marchiſi,& bene dicimus vobis in veritate,quòd dominus Rich.rex Angliæ in hac Marchiſi morte,nullã culpã habuit,& qui propter hoc domino regi Angliȩ malũ fecerunt,iniuſtè fecerũt & ſine cauſa.Sciatis pro certo quòd nullũ hominem huius mundi pro mercede aliqua vel pecunia occidimꝰ, niſi prius nobis malũ fecerit,& ſciatis quòd literas fecimus in domo noſtra ad caſtellũ noſtrũ Meſſiat,in dimidio Sẽptẽbris,an.ab Alexandro,1505.

Iohannis defectio a fratre.

Anno 1193. Iohannes comes Moritonij cum audiſſet fratrem ſuum regem tentum in vinculis, illectus eſt ſpe magna dominatum regendi. Multos itaque per totum regnum alliciens plurima promittebat,munitionibus ſuis celeriter obfirmandis ſollicitus intendebat. Mare tranſiens fœdus inijt cum rege Frãcorum,vt Arthurum ducem Britanniæ nepotem ſuum, ab ea ſpe quam Britones ſuper eius promotione conceperant prorſus excluderet.

Richardus in carcerem conijcitur.

Feria tertia poſt ramos Palmarum dux Auſtriæ regem Angliæ tradidit imperatori Romano ſub pactione pecuniæ perſoluendæ. Poſtmodum vt imperator ad immoderatam pecuniæ quantitatem nomine redemptionis ſoluendam regem Anglorum terroribus & exemplis impelleret, eum retrudi præcepit in loco qui Triuallis dicitur.A quo carcere nullus ante dies iſtos exiuit, qui vinctus ibidem intrauit.De quo dicit Ariſtoteles lib.5.bonum eſt mactare patrẽ in Triuallis:de quo loco rurſus metricè ſcriptũ eſt.Sunt loca,ſunt gentes,quibus eſt mactare parentes, vel mos,vel pietas,cum fera ſuperuenit ætas.] Hoc enim nõ fortuito,ſed vltione diuina prouiſũ eſt,& ſalubriter ordinatũ,vt Richardus rex ad pœnitentiam & ſatiſfactionẽ congruam reuocaretur, ſuper exceſſu quo patrẽ ſuũ carnalẽ ſ.Henr.regẽ decumbentẽ in lecto,tam auxilio quã cõſilio regis Francorũ apud vrbẽ Cenomannicã obſidione vallauit.Et licèt eũ ferro non mactauerit,eum tamen crebris & ſæuis aſſultibus compulit inde recedere.

Totius Alemanniæ magnates apud Warmaciam conuenerunt, vbi tractatũ eſt de redemptione regis Anglorum.Tandem ſub audientia plurimorum propalatum eſt pretium appretiati,quem appretiauit Henricus imperator Romanus,ab Auſtriæ duce Limpoldo ſ.50.millia marcarum argenti. Sed vt imperator egregius fenerator legitimarum vſurarum ſumma quæ per annum æquiperantur ſorti per vnum diem in duplum excederet, 100.millia marcarũ ſibi ſuo tempore ſoluendarum extorſit a rege.

Redẽptio regis.

Summa igitur redemptionis regis Anglorum,100.millia librarum argenti, ad pondus Coloniæ,monetȩ publicæ & probatæ.Quæ pecunia certis temporibus & diſtinctis, quinquaginta datis obſidibus perſoluebatur.

Subditorum liberalitas ad regem redimendum.

Cum de redemptione regis agendum ſit,proferamus in medium,quam deuotionem ei ſui fideles exhibuerunt incipientes a domo dei. Maiores quidem eccleſiæ Theſauros ab antiquis congeſtos temporibus,eccleſiæ parochiales argenteos calices promiſerunt.Statutũ eſt inſuper aſſenſu cõmuni, Archiepiſcopos,epiſcopos,Abbates,priores conuentualiũ eccleſiarũ,comites,barones,4. partẽ annuorũ reddituũ,monachos Ciſterciẽſes,canonicos ordinis albi totam lanam vnius anni,clericos viuentes de decimis decimam partem de redditibus prouenientem perſoluere.

Anno 1194.rex proſpero curſu tendens in Angliam 13.Kal. Aprilis, cum exultatione magna tam cleri quã populi, proceſſione ſolemni receptus eſt, in eccleſia S.Pauli Londonijs.

Regis cura in eccleſias.

Cũ rex Richardus aduertiſſet, nõnullas eccleſiarũ campeſtriũ argẽteis carere calicibus, & didiciſſet eos redẽptionis ſuæ occaſione ſublatos,hoc ſibi tanquã reo imputãs ad culpã quod diuina minus dignè in hac parte celebrarẽt officia, iuſſit fieri per loca diuerſa calices quãplurimos, & eos eccleſijs indigentibus diſtri-

diſtribui ſine mora.

Richardi magnanimitas.

Cum autem apud Weſtmonaſterium in aula ſua quę dicitur parua die quodam pranderet, accepit rumores quod Philippus Francorũ rex ingreſſus Normanniam, Vernolium obſideret, quo audito, iuraſſe fertur, ſe nunquam auerſurum faciem quouſq; regi Francorum occurreret pugnaturus. Vnde effracto muro e directo per aperturam factam, cuius vſq; hodie veſtigium oſtenditur, egreſſus accelerauit ad mare & in Normanniam tranſfretauit. Vbi obuiũ habens Iohannem fratrem ſuum, eidem miſericordiam petenti ſuper commiſſis culpam incunctanter indulgendo, hoc dicitur reſpondiſſe: vtinam apud me delictum tuum in obliuionem tranſeat, ita quod apud te permaneat in memoria quod feciſti. Tendens Vernolium audiuit regem Francorum caſtellum obſidione vallaſſe, & per dies octo obſeſſos indicibiliter afflixiſſe. Cumq; rex Frãcorum audiſſet quod rex Anglorum in craſtino ſuperuenturus eſſet, accinctus ad prælium, timore perterritus potius elegit fugere quàm pugnare, & ſub omni feſtinatione, non ſine damno & opprobrio receſſit a caſtris.

Francorum regis fuga.

Poſtquam rex Francorum receſſit Vernolio, Rex Anglorum veniens Turonis, a caſtelli noui Burgẽſibus, vbi requieſcit beatus Martinus, duo millia marcarum xeniorum nomine ſuſcepit nulla coactione præmiſſa.

Rex Francorum fines intrans Turoniæ, prope Vindocinum fixit tentoria. Quo cum regem Anglorum cognoſceret ſuperueniſſe, ſummo mane tentorijs auulſis cum feſtinatione receſſit. Rex autem Anglorum eum ſubſecutus eſt, & quadrigas ipſius, Comitum, & Baronum & magnatum ſub eo militantiũ, impedimenta tota ſub captione concluſit. Aurum & argentum in ſcrinijs & in alijs locis repoſitum, tentoria quoq;, baliſtas, & res innumeras, quarũ æſtimatio creſcit in immenſum, ſine damno ſuo cepit, ſecumq; reduxit. A feſto Pentecoſtes quo rex Francorum Philippus a Vernolio nocte recedens fuga ſibi conſuluit, elapſi ſunt dies 37. ad illum vſq; diem, quo quieſcens prope Vindocinũ exterritus ſummo mane cum graui iactura ſuorum, Caſtellum Duni tremefactus receſſit.

Præda in Francorum regem.

Rex Anglorum potitus victoria tranſijt in Pictauiam, & intra paucos dies Tailebugrh & totam terrã Gaufridi de Rancina, totam quoq; terram comitis Engoliſmentium ſua ſub poteſtate recepit, vt a Caſtello Vernolij quouſq; veniatur ad crucem Karoli nullus ei rebellis extiterat.

Anno 1195. Limpoldus dux Auſtriæ in die S. Stephani cum apud Gramni dies natalitios celebraret, & iuxta conſuetudinem regionis, ſui corporis agilitatem inter ſuos commilitones oſtenderet, militaribus armis accinctus flexis in girum frenis, equo decidit, & pedis attritione ſubita ſauciatus ad necẽ, arctiſſima tandem neceſſitate compulſus conſilio medicorum pede truncatus eſt, vt qui regis Anglorum Richardi Ieroſolima redeuntis, & crucis adhuc mortificationem in ſuo corpore geſtãtis, & animum habentis ad terram ſanctam redire pedes conſtrinxerat, nec licentiam abeundi quo vellet, habere permitteret, in vltionem tanti facinoris pede proprio mulctaretur.

Rex pede truncatur.

Anno 1196. aquarum inundatio ſubita, vehemens, & fluctibus procelloſis inuoluens omnia circa Sequanam adiacentia tam lignea quàm lapidea, Philippum regem Francorum, Mauritium Pariſienſem epiſcopum commorantes Pariſius, non parum exterruit. Vnde rex relinquens palatium cum domeſtica familia pernoctare decreuit, apud S. Geneueſam. Epiſcopus verò vt ſibi prouideret & ſuis apud ſanctum Victorem quieuit.

Inundatio aquarũ Pariſius.

Anno 1197. Marcadeus miles Soldarius Richardi regis Brabantinorũ vallatus cateruis, cepit Philippum Beluacenſem epiſcopum, Gulielmũ de Merlow, & multos alios iure belli. Qui videlicet epiſcopus erat in armis vir ſtrenuus, & regis Francorum conſanguineus, homo marti plus deditus quã cultor martyrũ. Quẽ in concaptiuis duriſſimis conſtrictũ vinculis, tranſmiſit Rhotomagũ.

Epiſcopus in armis ſtrenuus.

Richardus Rex aduertens villam Andeliaci & quaſdã alias adiacentes ad ius eccleſiæ Rhotomagenſis pertinentes, hoſtiũ irruptionibus nimiũ oportunas, commutationẽ fecit cum Archiepiſcopo, & dicta eccleſia, dans pro dictis villis mo-

molendina ſua apud Rhotomagū, ita quod Archiepiſcopus ſoluat elemoſynas de eis ab antiquo ſtatutas, villamq; de Deepe, & villā de Buſſeles, ita quòd ſoluat elemoſynam aſſignatam, 372. libras Andegauenſis monetæ. Dedit eis autem manerium de Loueres & foreſtam de Alermound, cum feris & omnibus pertinentijs alijs.

Gualterus Mape (de quo multa referuntur iocūda) ex præcentore Lincolnienſi, Oxonienſis Archidiaconus eſt effectus. Richardus rex apud Audeliacum caſtrum conſtruxit inſigne.

Monachi reſtituuntur. Anno 1198. Hubertus Cantuar. Archiepiſcopus authoritate fultus Apoſtolica, clericos quos Hugo Ceſtrenſis epiſcopus eiectis Monachis apud Couetriam poſuerat, reintroduxit monachos. Ad quorum ſupplementum 7. Monachi Monaſterij S. Albani illuc deſtinati ſunt, vnde contigit illa duo monaſteria arctiſſima familiaritate coniungi, & indiſſolubili fœdere adiuuari.

Richardus rex Angliæ intrauit terram regis Francorum cum magno exercitu, & cepit caſtellum de Curtell, & de Burriz, & Caſtrum Sireſontanum. Die craſtina Rex Francorum venit de Mantua cum quadringentis militibus & multis alijs, ad ſuccurrendum dicto caſtro de Curtellis, quod non putauit eſſe captum. Rex igitur Anglorum ex quo eum venire cognouit, inſecutus eſt eum in fugam conuerſum, & in tanta diſtrictione poſuit in portam Giſortij, quòd *Regis Franciæ periculum in fugiendo.* pons fractus eſt ſub eo, ſubmerſis de ſuis 20. militibus. Ipſeq; rex niſi attractus fuiſſet a cuſtodibus Giſortij, fracto ſub eo ponte ſubmerſus fuiſſet. Interim rex Angliæ propria lancea proſtrauit 3. milites & captos detinuit. Capti ſunt *Regis Angliæ præda.* cum eis inſuper vſq; ad centū milites, & ſeruientes quorum non eſt numerus. Ducenti quoq; capti ſunt dextrarij, quorum 27. cooperti ſunt ferro.

Anno 1199. Richardus rex cum militem quendam ſuper inuentione Theſauri conuenire voluiſſet, ille veritus ſeueritatem regiam ad vicecomitem Lemonicenſem fugit. Qui rogatus a rege vt militem redderet, cum parere neglexiſſet, Rex terras eius ingreſſus, caſtrum quoddam quod Caluca dicitur iuxta Lemonicas obſedit, ac fortiter impugnauit, 17. verò Kal. Aprilis, dum caſtrū conſiderando circuiret inermis, ſubito baliſtæ iaculo in humero ſiniſtri læthali confoditur vulnere, a quodam milite qui Petrus Baſilij dicebatur. Sequenti- *Richardus baliſtæ iaculo perit.* bus diebus 11. languens ex vulnere, die 12. octauo viz. Idus Aprilis ætatis ſuæ anno 42. diem clauſit extremum. Hic propter magnanimitatem cordis cognominatus eſt ab Anglicis & Normannis, cor Leonis. Sepultus eſt apud fontē Ebrandi in Monaſterio Monialiū ad pedes patris ſui Henrici regis, cum regnaſſet annis 9. menſibus totidem, ſexq; diebus.

Iohannes filius iunior Henrici 2. regis Anglorum ex Alienora Duciſſa Acquitaniæ, non modò iure propinquitatis, ſed in teſtamento fratris ſui Richardi deſignatus ſucceſſor, poſt mortem eiuſdem anno dom. 1199. regnum obtinuit Anglicanum. Hic a patre Iohannes ſine terra cognominatus eſt, quia fratribus eius ad ampliſſimos honores ſublimatis, putà Henrico in regem Angliæ coronato, Richardo Acquitanorum, & Galfrido Ducatu Britannico inſignitis, ipſe nihil habebat, quanquam poſtea ditatus fuerat comitatibus Moritoniæ in Normannia, & Glouerniæ in Anglia, collatis inſuper a patre terris *Iohannes fratri in regno ſuccedit.* omnibus in Hibernia conquiſitis. Triginta duorum erat annorum cum in Octauis Paſchæ apud Rhotomagum ducatus Normannici gladio cingeretur. In Angliam verò veniens infra Octauas Aſcenſionis apud Weſtmonaſterium coronatus eſt. Porro Philippus Francorum Rex defuncto Rege Richardo omnia quæ libuit ſibi licere reputans, nō deferens inducijs quas iuramento firmauerat, Normanniam ingreſſus cepit vrbem Ebroicam: terraſq; regis Angliæ vſq; Cenomannicam vndiq; deuaſtauit.

Arthurus autem nepos regis Iohannis ex fratre Galfrido duce Britanniæ aſpirans ad regnum Angliæ, regi Francorum Cenomannis occurrit cum manu valida Andegauenſium, & pro comitatu Andegauiæ eidem fecit homagium. Alienora quoq; Regina pro Ducatu Acquitaniæ quem iure poſſedit hæreditario eidem regi homagium fecit cum Turonis aduenifſet. Iohannes rex coadu-

nato

nato exercitu magno in Normanniam tranſfretauit. Sed citò poſt in Angliam rediens, apud Lyncolniam in conſpectu totius populi regis Scotorum ſuſcepit homagium, qui ſuper crucem Cantuarienſis Archiepiſcopi fidelitatem iurauit eidem.

Rex Scotiæ homagium facit.

Anno 1200. Iohannes rex iterum in Normanniam tranſfretauit, vbi inter reges in forma ſubſcripta pax & concordia reformatur. Reſtitutis nempe regi Angliæ ciuitate Ebroica cum toto comitatu, Caſtellis, pagis & prędijs quæ rex Francorum occupauerat violenter, præſtitoq; a rege Angliæ homagio regi Frãcorum, & eidem fidelitate iurata: Lodowicus regis Franciæ primogenitus nobilem puellam Blanchiam nomine, Hildefõſi regis Caſtelli filiam, regis Anglię ex ſorore Alienora neptem accepit vxorem. Cui rex Iohannes conceſſit omnes munitiones & poſſeſſiones a rege Francorum ſibi nouiter reſtitutas, annuens etiam eidem omnes terras ſuas quas in regno Franciæ poſſidebat poſt deceſſum ſuum, ſi abſq; hærede de corpore ſuo cõtingeret eum mori. Firmata inter reges pace & concordia, Arthurus comes Britanniæ patruo ſuo Regi Iohanni Regi Angliæ fecit homagium pro comitatu Britanniæ, qui ſpectat ad feodum Ducatus Normanniæ, & alijs terris ſuis quas in Anglia vel Acquitaniæ Ducatu habebat.

Pax firmata inter Angliæ & Franciæ reges.

Arthuri homagium.

Eodem anno Iohannes rex vxorem accepit Iſabellam comitis Engoliſmenſis filiam & hæredem, quæ 8. Idus Octobris coronata eſt Londonijs in reginã. Hanc ferunt quidam prius vicecomiti Toartenſi Hugoni Brun nupſiſſe, ipſumquè propter vxorem violenter ablatam a fidelitate regis Angliæ diſceſſiſſe.

Iohannes rex vxorem ducit.

Anno 1201. Iohannes rex Angliæ venit Pariſijs, & honorificè a rège Francorum receptus eſt, & donatus varijs donis pretioſis. Tenuis tamen inter eos erat amicitia, quia rege Anglorum vxorato, euacuata videbatur illa ſponſio, quam de terris ſuis in regno Franciæ fecerat Lodowico. Vnde non multò poſt habito inter reges colloquio inter Vernonam & inſulam Andeliace, Rex Francorum occaſiones quærens fidei non ſeruandæ, & initi fœderis infringendi, regem Angliæ ſummonuiſſe fertur, vt Pariſijs in quindena Paſchæ compareret ſuper hijs quæ aduerſus eum proponeret pro ducatu Acquitaniæ, comitatuq; Andegauiæ reſponſurus.

Rex Francorum occaſiones quærit fœderis infringendi.

Æſtate ſequenti rex Francorum Philippus hoſtiliter ingreſſus eſt Normanniam, vbi munitiones quaſdã cepit & villas ſubegit. Et vt acriores regi Angliæ inimicitias concitaret, Arthuro nepoti eius militaribus armis cincto, comitatum Britanniæ tradidit, pręcipiens vt Pictauenſium & Andegauenſium ſibi comitatus acquireret, tradens ei ducentos in ſubſidium milites, & largiens eidem pecuniæ magnam ſummam. Iohannes rex vndiq; laceſſitus iniurijs, reſumpto animo in Arthurum nepotẽ, quem domeſticũ hoſtem ferebat grauius, & fautores eius, quorum præcipui erant, Hugo Brunus & Galfridus de Ladimano conuertit exercitum. Quos bello victos & obſeſſos ad deditionem coegit. Cepit etiam poſtea vicecomitem Lemonicenſem, alioſq; quamplures qui ab eius fidelitate deſciuerant, Arthuroq; adhęrentes. Quorum nonnullos trãſmiſit in Angliam per diuerſa caſtra ſeruandos, quoſdam acceptis obſidibus remiſit ad propria. Arthurum verò miſit Rhotomagum ſub arctiori cuſtodia detinẽdum. Ob iſtam victoriam multi putant ſibi conuenire illud Merlini fatidici. Capite Leonis coronabitur: & iterum illud. Linguas taurorum abſcindet, & colla rugientium onerabit cathenis.

Iohannes Arthurum nepotem ſuperat.

Anno 1202. Iohannes rex Philippum Beluacenſem epiſcopum quem captũ in prælio ſupra retulimus, diebus Richardi regis, a cuſtodia liberauit & ad propria redire permiſit.

Philippus Rex Francorum in exhæredationem regis Angliæ totis viribus laborans, ingreſſus Acquitanniam, cepit municiones militum Pictauenſium, Britonumq; fauore.

Papa Innocentius pro pace inter reges reformanda miſit Abbatem de Caſa Marij, qui adiuncto ſibi Abbate trium fontium, authoritate Apoſtolica præcepit vtriq; regi, vt conuocatis epiſcopis & principibus regni, ſalua vtriuſque

Iuſticia pacem facerent. Et Abbacias cæteraſq; eccleſias per eorum bella de-ſtructas in ſtatum debitum repararent.

Philippus Normanniā vaſtat.

Philippus rex non obſtante Apoſtolico mandato Normanniam ingreditur, & Rudipontem obſidens,expugnauit & cepit, caſtrum quoq; Gaylardi, quod in excelſa rupe ſuper Sequanam fortiſſimum Richardus rex firmauerat,6.mē-ſium obſidione ſubegit.

Tartarorū dominij origo.

Hoc anno vt a pleriſq; traditur,cæpit Tartarorum dominium. Qui ſub mōtibus Indiæ in regione Tartara conſtituti, Dominum ſuum regem Indiæ Dauid nomine,filium Iohannis præſbyteri occidentes,ad deprædationem proceſ-ſerunt aliarum terrarum.

Arthuri mors.

Anno 1203. Arthurus Rhotomagi moritur, de cuius morte regem Iohannem quidam eius æmuli infamauerunt.

Rex Iohannes obſides Pictauenſium propter eorum falſitatem ſuſpēdi fecit.

Normanni ad regem Francorū deſciſcunt.

Philippus verò rex Francorum a cæptis non deſiſtens caſtra Normannica & totam ferè terram circumpoſitam vſq; ad montem Michaelis in ſuam ditionē accepit. Normanni a fidelitate regis deſciſcentes, regiſq; Francorum fauorem quærentes,ciuitates & caſtra cōmiſſa ſuæ cuſtodiæ ſine vlla reſiſtencia reddiderunt,viz.Conſtantiam,Baiocas,Luxonium,Abrincas cum ſuburbanis & Pagis. Iamq; nihil regi Angliæ in Normannia fraudibus ſuorum a ſe alienata remanſit,exceptis ciuitate Rhotomagi & duobus caſtris Vernolio atq; Archis.

Iohannes rex Alienoram ſororem Arthuri in Angliam tranſtulit, quæ in caſtro Briſtolliæ honorificè exhibita ibidem conſenuit. Mater eius Conſtantia hæres Britanniæ poſt mortem viri ſui Galfridi,nupſit Guidoni de Toarto. Qui de ea vnicam filiam generauit.Quā poſtea duxit Petrus Roberti comitis Drocharū filius cognomēto Manclerk, accipiens cum eadem Britanniæ comitatū.

Alienora mori.

Anno 1204. Alienora Duciſſa Acquitaniæ,mater regis Angliæ,ex hac luce migrauit.

Rhotomagum capitur.

Ciuitas Rhotomagenſis a Gallicis obſeſſa,cum iam ferè per annum ſe fortiter defendiſſet,de ſubſidio deſperans regis Angliæ,Philippo regi Francorum ſe reddidit. Qui ſtatim muros eius diruens ne vnquam reædificaretur in poſterū, ciuibus interdixit.Redditis etiam duobus caſtellis Archis & Vernolio, totam ex integro Normanniam habuit ſubiugatam. Nec hijs rex Philippus contentus vlterius progreditur, & Cenomāniam,Turoniam atq; Pictauiam ſine difficultate occupat,nemine reſiſtente. Capta eſt etiam doloſè, ciuitas Andegauēſis a Guliel. de Rupibus,ducente milites ſuos armatos ſub capis,velut fuiſſent mercatores ad nundinas accedentes.

Anno 1205. Philippus Francorum rex captis fortiſſimis caſtris, Archis & Chinone a dominio Andegauiæ & Turoniæ excluſit totaliter regē Anglorum.

Anno 1206.Iohannes rex Angliæ in Acquitaniam tranſfretauit, & innumeras apud Rupellam copias ſecum duxit. Sed adueniente illuc rege Francorū cum exercitu abſq; conflictu munita villa in Angliam remeauit.

Facies S.Iohannis Baptiſta.

Hoc tempore clericus quidam Walo nomine a Conſtantinopoli rediens,faciem S.Iohannis Baptiſtæ ſecum deferens,eam repoſuit Ambianis.

Sanctus Dominicus ferè per decenniū in continuatione prædicationis perſeuerauit contra hæreticos Albigenſes.

Contentio monachorum de Archiepiſcopi electione.

Monachi Cantuarienſes in electione futura pontificis diſcordes, alij magiſtrum Reinerum ſuppriorem ſuum,alij Iohannem de Graye Norwicenſem Epiſcopum elegerunt.

Stephanus Lāgton interdicitur Anglia.

Anno 1207.Innocētius Papa caſſatis vtriſq; electis, Cantuar.eccleſiæ magiſtrum Stephanum de Langton tituli S. Criſogoni præſbyterum Cardinalem, poſtulantibus monachis,eidem eccleſiæ præficiens,in Archiepiſcopum conſecrauit.Super quo indignatus Rex Iohannes qui partem Norwicenſis omni conatu fouebat epiſcopi, per Falconem de Cantilupo & Petrum de Cornehull monachos de ſuo Monaſterio expulit, & Stephano Archiepiſcopo ne accedendo ad ſuam eccleſiam intraret,Angliā interdixit. Quinimo prælatos tam maiores quàm minores, clericos quoq; quoſcunq; fauentes Archiepiſcopo coegit

in

in exilium, rebuſq; eorum omnibus confiſcatis.

Per id tempus Dux Saxoniæ Otho in regem Romanorum quamuis diſcordia electus, in Angliam ad regem Iohannem auunculum ſuum venit. Pro cuius ſubſidio Rex Angliæ & a clericis & laicis 13. partem bonorum extorſit.

Otho fit rex Romanorum.

Philippus Francorum rex in exhæredationem regis Angliæ non agens ſegniter, vt qui prædatur non prædaretur, multas ei in Acquitania munitiones abſtulit.

Eodem anno apud Wintoniam in die S. Remigij natus eſt regi Iohanni filius quem vocauit Henricum nomine patris ſui.

Regi natus filius.

Anno 1208. Anglia per Papam Innocentem interdicto ſupponitur 11. Kal. Aprilis exequentibus Papale mandatum, Gulielmo Londonienſi, Euſtachio Elienſi, & Malgero Wigornienſi epiſcopis, quia rex Iohannes Archiepiſcopum Stephanum ad ſuam eccleſiam accedere non permiſit. Qui tempore ſui exilij manſit in monaſterio Pontiniacenſi, beati Thomæ Martyris veſtigia imitatus.

Anglia interdicto ſupponitur.

Otho dux Saxoniæ nepos regis Angliæ ex ſorore regnum Alemanniæ pacificè obtinuit, Philippo Suauiæ qui cum Othone diu contenderat de imperio, a Landegrauio Turingiæ interfecto.

Anno 1209. Iohanni regi natus eſt filius ſecundus in vigilia Epiphaniæ, quē in fratris ſui memoriam vocauit Richardum.

Iohannes rex audito quòd Gulielmus Scotorū rex filiam ſuā comiti Boloniæ iunxiſſet connubio, eius aſſenſu non requiſito ægrè tulit. Propter quod eū bello aggredi propoſuit. Sed tandem reformata pace acceptis duabus filiabus regis Scotiæ obſidibus, redijt propoſito immutato.

Crux contra Albigenſes hæreticos ex mandato domini Papæ in Francia prędicatur, multitudo ergo Gallicorum contra fidei refugas profecta, adiuncto ſibi comite Tholoſano Viterpin primò adeundo, Carthaſonem obſident & expugnant. Moxq; reuerſuri ad propria toti regioni præficiunt Simonem Comitem montis fortis.

Anno 1210. Innocentius Papa in Othonem imperatorem eccleſiæ Romanæ rebellem excommunicationis ſententiam fulminauit, principeſq; Tentoine ab eius fidelitate abſoluit, ac ne quis eum imperatorem appellaret ſub interminatione Anathematis interdixit. Excommunicauit Iohannem regem Angliæ pro eo quòd Archiepiſcopum Stephanum ad eccleſiam ſuam accedere non permiſit.

Papa mina in reges.

Iohannes rex eodem anno profectus in Hiberniam in ſuam ditionem redegit totam terram Catalo rege Conacciæ triumphato. Rediens verò de Hibernia, de Abbatijs alijſq; religioſorum domibus & præcipue Ciſtercienſium, exegit tallagium nimis graue.

Rex Hiberniam ſubiugat.

Anno 1211. Iohannes rex Wallenſes rebelles ſubegit. Qui nihilominus reſumptis viribus in eodem anno Angliam infeſtabant.

Wallenſes ſubacti.

Caſtrum de Stotford quod erat Londonienſis epiſcopi a rege euertitur.

Alexander regis Scotorum primogenitus Londonias veniens a rege Iohāne militaribus armis accingitur.

Innocentius papa videns regem Iohannem eccleſiaſtica diſciplina nullatenus emolliri, ſcripſit regi Francorum & alijs principibus conterminis, vt regē Angliæ inquietarent, quatenus rigorem animi ſui per tales moleſtias remitteret, & ad obedientiam Romanam rediret.

Papa diſcordiarum motor.

Anno 1212. Philippus rex Francorum cum ſuis proceribus tractare cæpit de tranſfretando in Angliam ad debellandum regem Iohannem, quod colorabat ſub ſpecie iuſticiæ, eo quòd eſſet Romanæ eccleſiæ rebellis.

Rex Iohannes duxit exercitum in Walliam, incurſus Wallenſium repreſſurus, & regreditur cum honore.

Eodem tempore cæperunt Barones a rege Iohanne deficere, prætendentes libertates eis debitas minimè obſeruari. De quibus acti ſunt in exiliū: Robertus filius Gualteri, & Stephanus Ridell. qui in Gallijs morabantur. Galfridus etiam de Norwico carceri mancipatur. Hij tres creduntur fuiſſe contra regem

Barones a rege deficiunt.

capitanei factionis.

S. Franciſcus.

Hoc anno beatus Franciſcus natione Tuſcus de ciuitate Aſſiſij poſt laſciuiam iuuenilis ardoris & negotiorum ſæcularium vanitatem, mente cõpunctus, abijt & venditis vniuerſis quæ habuit, pecuniam cuidam ſacerdoti obtulit ad ſuæ eccleſiæ reparationem. Quam cum ſacerdos renueret, Franciſcus monetã abijciens, Chriſto in paupertate voluntaria, ſeruire decreuit, octauo anno ab eo quo cæpit ſanctus dominicus prædicare.

Anno 1213. Philippus Francorum rex coadunato nauigio apud Kaleſiam perpendens Ferrandum Flandrenſem Comitem Regi Angliæ Iohanni fauere diuertit in Flandriam, vt ea prius ſubiugata liberius deinde Angliã occuparet.

Claſſis Angliæ Francos abducit

Interim rex Angliæ copioſa nauium claſſe parata, & præpoſitis eidem Gulielmo de longa ſpata Sariſburienſi, & Reginaldo de Danmartino Bolonienſi comitibus, ac nobili viro Hugone de noua villa cũ viris naualis belli peritis trãſmiſit eam in Flandriam, vt regis Francorum nauigium deſtruerent, & ipſum ab impugnatione Flandrenſis comitis impediret. Ingreſſi igitur prædicti nobiles portum Damonis cum claſſe ſua tota, totam fere multitudinem nauium Gallicorum victualibus onuſtarum & armis in Angliam abduxerunt.

Francorum rex naues ſuas combuſsit.

Rex Francorum tam ſubito conſternatus euentu, pauculas naues relictas, timens ne in vſum cederent aduerſariorum, in ira vehementi pręcepit comburi. Et ex poſt Pariſijs dirigit iter ſuum.

Stephanus admittitur Archiep.

Iohannes rex Angliæ videns Barones ſuos contra ſe inſurgere, vtpote qui cum rege Francorum per literas ſuas ligeas fecerant, ſpondentes regnum Angliæ Lodowico filio regis eiuſdem. Videns etiã offenſam domini Papæ ſuper ſe de die in diem aggrauari, flexus eſt animo. Et inprimis Archiepiſcopũ Stephanum ad ſuam permiſit ſedem accedere, ac libera in omnibus fungi ſibi debita dignitate. Cupiens etiam cõtra hoſtes tam domeſticos quàm extraneos eccleſiaſtica protectione muniri, procurante Pandulpho Apoſtolicę ſedis legato, totum regnum ſuum Angliæ & Hiberniæ, deo & beato Petro Apoſtolo eiuſq; vicario Catholico Innocentio Papæ 3. ſucceſſoribuſq; ſuis Catholicis, in remiſſionem peccatorum ſuorum totiuſq; generis ſui in mille marcis ſ. pro Anglia 700. & pro Hibernia 300. conſtituit cenſuale, vt patet in charta ſuper hijs confecta & ſigillo regio conſignata. Hijs peractis Iohannes rex a ſententia excommunicationis abſoluitur publicè in eccleſia cathedrali Wintonieñſi, præſtita iuratoria cautione de reſtitutione ablatorum tam clericis quàm laicis facienda, & recipiendis omnibus in plenam gratiam & amorem.

Iohannes pacem a papa mercatur.

Franci prohibentur regem Angliæ infeſtare.

Exinde Pandulphus legatus in Galliam tranſiens, Francorum regi Philippo ſub Anathematis interminatione prohibuit ne trãſiret in Angliam, ſeu regem Angliæ reconciliatum eccleſiæ, quo minus regnum ſuum poſſideret pacificè, aliquatenus per ſe vel per alios infeſtaret. Durauit tamen adhuc interdictum in Anglia, clero illud relaxari nolente, quouſque de ablatis ſatiſfactum eſſet ad plenum.

Iohannes Vrbem Andegauim capit.

Iohannes Rex eodem anno tranſfretans ſuſceptus eſt honorificè in Rupellam. Nec multo poſt reconciliatis ſibi comite Marchiæ & Galfrido de Landanano cepit vrbem Andegauim, & caſtrum Bellum forte, aliaſq; munitiones quam plures. Turba militum ſuorum miſſa Tranſligeri ad prædandum Robertum comitis Drocharum filium, & milites cum eo 14. in armis ſibi occurrentes ceperunt.

Rex interdicto abſoluitur.

Anno 1214. Iohannes rex impetratis a ſede Apoſtolica 5. annorum inducijs ſuper reſtitutionem ablatorum, ita quòd ſingulis annis vſq; ad complementum vna pecuniæ portio ſolueretur, inuito clero relaxationem obtinuit interdicti, quod iam ſex annis, menſibus tribus, & diebus decem, & ſeptem durauerat.

Vrbs Andegauis regi Iohanni infida Lodowico primogenito regis Francorum ſe reddidit. Qui muros eius nouiter a rege Iohanne conſtructos ad ſolum diruens complanauit.

Attendens autem Iohannes Pictauenſium duplicitatem & Andegauenſium

penes

pœnes ſe mobilitatē, qui plus fauerent parti Gallicæ quā ſuæ, in treugas quinquennales a rege Franciæ impetratas per amicos conceſſit.

Otho depoſitus.

Otho ab Imperio iudicio eccleſiæ depoſitus a rege Francorum bello victus eſt, captis in hoc prælio Ferrando Flandrenſi, Gulielmo de longa ſpata Sariſburienſi, & Reginaldo de Danmartino Bolonienſi comitibus, multiſq; Baronibus & alijs perſonis ordinis militaris.

Otho moritur.

Anno 1215. Otho quondam Imperator aduerſante ſibi fortuna poſt bellū proximè ſupradictum in Saxoniam reuerſus, priuatā vitā toto æuo ſuo duxit in Ducatu qui ſibi iure hæreditario competebat. Tandem diſſenteriæ morbo laborans conuocatis epiſcopis alioq; Clero, inſtanter cum lachrymis abſolutionem ſuper ſua rebellione petijt & accepit. Miles quidam Anglicus dictus Philippus de bona villa qui ſub iſto Othone plurimis annis militauerat, ſæpe de illo cum magna deuotione referre ſolebat. Cum inſtante morte viaticū recipere (quia nihil retinere poterat) nō auderet, tamē corpus Chriſti ad inſtantiā eius vt illud videret allatū humiliter adorauit. Et cum quaſi amplexaturus brachijs expanſis, nudato corpore approximaret, hoſtia illa in loco vbi cor latuit facta apertura intrauit, proſiliens de manibus ſacerdotis, & abſq; omni cicatricis veſtigio recluſus eſt locus: ſicq; recumbens ſpiritum reddidit.

Mirabile de hoſtia.

Baronū rebellio

Iohannes rex Anglię vnà cum comitibus Ceſtriæ, Derbiæ, alijſq; nobilibus crucem accepit a Gulielmo Londonienſi epiſcopo in eccleſia S. Pauli. Verùm aduerſante ſibi fortuna non licuit ei tam vtili vacare propoſito, inſurgentibus contra eum Baronibus ſuis eo quòd libertates & iura ab eo petita, & vt dicebant promiſſa nō perſoluit, nec impleuerat in effectu. Vnde & per quendā canonicū regularem ipſum diffidarunt apud Radingiam 3. Nonas Maij.

Iohannes rex Gulielmum de Longa ſpata comitem Sarum a Gallicis captū, mutatione Roberti filij comitis Drocarum redemit.

Londini defectio a rege.

Ciuitas Londoniarū a rege deficiens 16. Kal. Iulij ſe trāſtulit ad Barones.

Barones multi capti.

Rex Iohannes multos de Baronibus & militibus in Caſtro Roffenſi, quod poſt aliqualem obſidionē redditum fuerat, cepit, & ad caſtrum de Corf inſigne captiuos tranſmiſit.

Barones Lodowicum regis Francorum filium in ſuum euocant ſubſidium promittentes ei regnum Angliæ rege Iohanne expulſo.

Britannorum ſubmerſio.

Hoc anno menſe Septembri multi viri nobiles Britanni & Flandrenſes, regis Iohannis allecti ſtipendijs, volentes in Angliam tranſfretare naufragio perierunt. Horum dux fuit miles quidam dictus Hugo de Bones, vir vitijs plenus & crudelitate. Qui in partibus tranſmarinis, 60. millia armatorum in auxiliū regis collegerat. Sed deo miſerante hij omnes a pelago ſunt abſorpti. Cadauer Hugonis apud Grenemutam in Norfolcia eſt eiectum, vbi cum maxima multitudine militum merſorum & ſeruientium eſt repertum. Eiecta ſunt etiam in locis diuerſis ſuper littus maris corpora mulierum & paruulorum in cunis iacentium, quorum omnium multitudo ita maris occupauit littora, quòd ex infectione aeris, morbus & peſtis inualuit inter prouinciales. Habuerant autem in propoſito vt expulſis indigenis a toto regno terram iure perpetuo poſſiderent. Dederat namq; rex Iohannes duci eorum Hugoni de Bones per chartam ſuam prouincias Norfolciæ & Southfolciæ prout dicebatur. Sed propoſitum eorum annullauit diuina clementia vt præfertur.

Peſtis ex corporibus ſubmerſis.

Lateranenſe concilium.

Hoc anno menſe Nouembri, ſub Papa Innocentio Lateranenſe celebratur concilium, in quo lata eſt ſententia excommunicationis in omnes qui Iohannem regem Angliæ ſatagebant de regno ſuo modo quolibet exturbare.

Anno 1216. Gualo Apoſtolicæ ſedis legatus venit Pariſijs, Philippum regē ſtudioſè exhortans vt filiū ſuum Lodowicū a tranſitu in Angliā prohiberet. Super quo etiam nihilominus authoritate Apoſtolica ipſū monuit Lodowicum, denuncians tam patri quā filio ſententiā excōmunicationis latā in Lateranēſi cōſilio in omnes qui Iohannē regē Anglię vt a regno deijcerēt expugnabant.

Lodowicus Papæ legatum ſpreuit.

Lodowicꝰ ſpreta monitione legati, a cęptis nequaquā deſtitit, ſed apud Kaleſiū Flādrię portū claſſē adunari prędecepit, pro exercitu in Angliā trāſportādo.

Gualo legatus in Angliam tendens,& Lodowicum præueniens ſategit inter Barones & regem pacem componere licèt fruſtrà.

Lodowicus Angliam occupat.

Lodowicus perueniens Sandwicum habuit obuios Barones ſuæ parti fauẽtes qui deduxerunt eum vſq; Roſam, cuius caſtrum ſtatim eſt redditum eidẽ. Feria quinta in Ebdomada Pentecoſtes veniens Londonias cum proceſſione ſolemni receptus eſt in eccleſia S.Pauli. Vbi cum ſuſcepiſſet homagium ciuiũ, vſq; Weſtmon.tranſiens ſuſcepit homagium procerum adhærẽtium parti ſuę. Cum quibus progrediens cepit caſtrum de Reigate, Guilford & Farneham,& multas alias munitiones.

Papæ excommunicatio nihili fit

Gualo legatus Lodowico plurimùm conabatur reſiſtere excommunicando & interdicendo. Sed parũ proficere potuit, populo ferè toto in regis ſui odiũ prouocato.

Iohannis mors.

Interim Iohannes rex valido collecto exercitu,propoſuit cũ Lodowico & eius fautoribus pręlio decertaſſe, ſed in ipſo belli apparatu morbo correptus decubuit. Et poſt paucos dies defungitur apud Newarke 14.Kal.Nouembris, cum regnaſſet annis 17.menſibus 5.decemq; diebus.

Sepultus eſt autem Wigorniæ coram altari magno in medio inter ſacroſancta corpora Oſwaldi & Wulſtani pontificum bonorum.

Iohannis deuotio in religioſos.

Iſte rex Iohannes Abbathiã Ceſtercienſis ordinis in Winton. diœceſ. quæ bellus locus dicitur,& monaſterium Virginum apud Godſtow in Lincolnienſi diœceſ. pro anima Roſamundæ,quæ aliquando patris fuerat concubina fundauit.Propter quod nonnulli putant ad illum Merlini fatidici vaticiniũ referri quo dixit. Virginea munera virginibus donabit: Promerebitur inde fauorem tonantis & inter beatos collocabitur.

Henricus coronatur.

Henricus filius Iohannis regis ex Iſabella filia comitis Engoliſmenſis, annũ ætatis agens 10.poſt patrem defunctum,an. dom.1216.ſublimatur in regem. Et præſentibus Gualone Apoſtolicæ ſedis legato cum epiſcopis Iocelino Bathonienſi, Gulielmo Couentrenſi, alijſq; prælatis pluribus, reginaq; Iſabella cum Comitibus Gulielmo Mareſchallo,Gulielmo de Ferrarijs,magnaq; aliorum multitudine nobilium,per Petrum Wintonienſem epiſcopum,in die apoſtolorum Simonis & Iudæ in eccleſia beati Petri monachorum Glouernię inunctus in regem,ſolemniter coronatur.

Treuga inter Lodowicum & Henricum.

Lodowicus regis Francorum filius cum iam caſtrum Douerię obſediſſet diebus 15. nihil proficiens, Londonias reuertitur, vbi in die S. Leonardi redditur ei turris.Progreſſus verò de Londonijs caſtrum de Hertford cepit,in die S. Andreæ apoſtoli,& caſtrum de Berkhamſted,in die ſancti Lucię.Et exinde acceptæ ſunt treugę inter regem iuuenem Henricum,& Lodowicum vſq; in feſtũ Martyrum Fabiani & Sebaſtiani. Quibus firmatis Lodowicus in Gallias tranſfretauit. Interim verò multitudo magna Baronum & militum rupto fœdere quo ſe Lodowico aſtrinxerant, ea mentis leuitate qua a patre deſciuerant, ad filium reuertuntur.

Cõſpiratio Gallorum per militem patefacta.

Narrant tamen quidam Chronici, quòd quidam miles de regno Francorum,qui cum Lodowico venerat ad ſubiugandum Angliam iam fatis vrgentibus ad extrema perductus,cum nouiſſet infallibiliter ſe moriturum, acſciuit ad ſe preſbyteros & Barones quoſdam Anglię qui tunc ob ciuitatis cuſtodiam in vrbe Londoniarũ morabãtur,corã omnibus lachrymabiliter iſta dixit.Doleo ſuper miſeria & deſolacione veſtra,quod vos pericula quę imminent vobis non videtis. Iurauit inquit Lodowicus & 12. comites de regno Francię & Barones ſui, quod ſi contingat eum Angliam ſubiugare, & in regem coronari, ipſe omnes Barones & nobiles Anglię qui nunc cum ipſo militant, & regem Iohannem perſequuntur,perpetuo damnabit exilio, et ſui domini proditores & omne genus eorum vſq; ad vltimam generationem de terra delebit. Et ne hoc vobis vertatur in dubium,ego qui hic decumbo continuo moriturus, vobis affirmo in periculo animæ meæ,me vnum ex illis eſſe qui hoc cum Lodowico iurauerunt.Vnde ſummopere vobis conſulo, vt vobis ſalubriter prouideatis. Quibus dictis continuò ſpiritum exhalauit.

Anno

Anno 1217.Lodowicus in Angliam rediens poſt lapſum treugarum obſedit iterum caſtrũ Douoriæ,ſed nihil profecit.Simili quoq; ſorte, a caſtro de Windeleſhore eſt repulſus. Quapropter ordinatis dietis,verſus Lincolniam dirigit cum exercitu iter ſuum.Vbi ſuperueniens exercitus regis iuuenis ei bellum indixit.Grauiſſimo proinde conſerto prælio,fiunt victores Anglici fugiente Lodowico. Quadringenti milites de parte Lodowici fuerũt occiſi.Inter quos cecidit nobilis ille Thomas Comes de Perticis, tam regis Francorum quàm Anglorum conſanguineus, feruntur etiam captiuati 52. milites de complicibus Lodowici. De quorum numero erat Gilbertus de Clare vir inclytus, quẽ cepit Gulielmus Mareſchalli,& Glouerniam deduci fecit cuſtodiæ mancipandum.Cui poſtea ſedatis rebus bellicis,paceq; reflorente Iſabellam filiam ſuam matrimonio copulauit.

Lodowicus fugatur.

Lapſis poſt prælium hoc diebus paucis,cæſus eſt ab Anglicis naualis exercitus Lodowici.Huic præerat Euſtachius vt fertur Monachus, qui vt decebat Apoſtatã oſtendens ſuam inconſtantiam,ſæpe de vno rege tranſiuit ad alium, & tanquam de Monacho factus Demoniacus,dolo & perfidia plenus fuit. Cuius caput abſciſſum,delatum eſt per diuerſa loca Angliæ ſuper palum.

Pœna perfidiæ.

Lodowicus Londonijs receptus, terra mariq; ſibi comperiens detrimenta augeri,& partem inueniens regis indies roborari pacem petijt,neceſſitatis articulo compellente.In præſentia igitur domini Walonis Apoſtolici ſedis legati,& prælatorum atq; procerum huius regni,præſtitit iuramentum quòd mandatis pareret eccleſiæ, et ſic a ſentẽtia excommunicationis eſt abſolutus. Inſuper renuncians regno Angliæ & præſtito iuramento quod adepto regno paterno,omnia per patrem ſuũ regibus Angliæ iniuſtè ablata,reſtitueret, liber cum ſuis omnibus remeauit.

Lodowicus abſoluitur.

Anno 1218.multi Francorum & Anglorum deuotione allecti,peregrinationẽ Ieroſolimitanam ſunt aggreſſi.Iohannes rex Ieruſalẽ & dux Auſtriæ coadunato exercitu valido ex multitudine peregrinorũ nationum diuerſarum ciuitatem Damiaticam obſederũt, & anno ſequenti ceperunt.Eſt autem Damiata ciuitas Ægypti maritima in terra Goſſen inter Rameſſe, & Campotaneos ſita, antemurale totius Egipti,dicta quondam Eliopoleos.

Damiata capta

Anno 1220. treugæ quatuor annorum inter Philippum Francorum & Henricum Anglorum reges pro Pictauia ſunt acceptæ.

Hoc anno inchoatum eſt nouum opus Weſtmonaſterij. Cuius in propria perſona rex primum poſuit lapidem fundamenti. De ſingulis autem carucis Angliæ dati ſunt regi duo ſolidi pro releuamine ſtatus ſui.

Aedificatio Weſtmonaſterij

Hoc anno clerici qui infra caſtrum regis apud veterem Sarum manebant, vnà cum ſede epiſcopali ad villam epiſcopi quæ nunc noua Sarum dicitur,& priuilegio ciuitatis donata eſt,a rege Henrico tranſferuntur, procurante negotiũ epiſcopo Sariſburienſi Richardo,& eodem rege deuotiùs annuente.

Sedes Sarum tranſlata.

Anno 1221.Iſabella mater regis Angliæ irrequiſito filij vel conſilij ſui conſenſu,tranſfretans in Gallias nupſit Comiti Marchiæ filio Hugonis Bromz. Qui ſtatim quædam Caſtra Regis in Pictauia in manu expugnans valida occupauit.

Eodẽ anno Gulielmus de fortibus, comes de alba Marlo, in comitatu Lincolniæ multos ad rebellionem commouit.Qui dum ad pacem regis venire cõtemnit a Pandulpho apoſtolicæ ſedis legato excõmunicatur. Fuerũt & alij viri magni qui munitiones, & caſtra poſſeſſioneſq; alias regis dominicas iniuſto dominio vſurpabant.Hij tandem coacti ſunt omnia reſignare regiæ voluntati.

Comes de alba Marlo excommunicatur.

Hubertus de Burgo comes Cãtij ob probitatẽ & fidelitatẽ eximiã,cuſtos regis iuuenis & totius Anglię Iuſticiarius factus eſt,aſſenſu omniũ maiorũ regni.

Anno 1222. Damiata cum maximo chriſtanorũ labore capta,& chriſtianis per annũ poſſeſſa Saracenorum dominio iterum eſt ſubiecta.

Damiata occupata a Turcis.

Stephanus Cantuar.præſul primum conſilium ſuum tenuit Oxoniæ,in quo Diaconus quidam Apoſtata conuictus degradatus eſt,& manu ſæculari traditus,flammis vltricibus eſt abſumptus.

Apoſtata ſupplicio affectus.

Ruſticus quidam ſeipſum crucifigens, & ſtigmata vulnerum Chriſti ſuperſtitione quadam circumferens perpetuò immuratur.

Philippi mors. Anno 1223. Obijt Philippus Francorum Rex, cui ſucceſſit filius eius Lodowicus.

Anno 1224. Lodowicus Francorũ rex poſtpoſito iuramento, quod olim in Anglia præſtiterat, cœpta patris contra regem Angliæ proſequens, villam ſancti Iohannis Angeliaci cepit & caſtrum de Mordum in Pictauia. Obſedit etiam Rupellam & cepit eam traditione Sauarici de Malo leone. Qui timens tantæ proditionis pœnas ſibimet imminere, factus transfuga ad regem Franciæ ſe conuertit.

Falcaſij ruina. Eodem anno Falcaſius de Brens inſurgens contra regem Angliæ, illicò eſt oppreſſus. Et infra annum ad tantã egeſtatem deductus, vt qui paulò ante Angliæ proceres diuitiarum gloria anteire videbatur, iam actus in exilium, tenuem in Gallijs quæritando victum, etiam capitis reclinatorium non haberet. Suppreſſis ſibi per Angliam inimicis, cœpit rex pacificè adminiſtrare regnum. Sed non dum ei ad recuparanda perdita in partibus Galliarum ſuppetebat facultas.

Anno 1225. Richardus comes Cornubiæ frater regis & Gulielmus Comes Sarum, auunculus eius, cum multis proceribus proficiſcentes in Waſconiam proſperè res geſſerunt.

Lodowici mors. Anno 1226. moritur Lodowicus Francorum rex, & ſuccedit eidem filius eius S. Lodowicus, coronatus in regem cum eſſet annorum 14.

Diſcordia inter regem & Barones. Diſcordia orta eſt inter regem & Barones propter Hubertum de Burgo, quẽ Barones ab officio deijcere rege contradicente volebant.

Rex Henricus Richardo fratri ſuo morãti in Waſconia 500. tranſmiſit Wallenſes & pecuniæ magnam ſummam.

Anno 1227. Lodowicus Francorum rex de conſilio Blanchiæ matris ſuæ Epiſcopos & milites in terram Albigẽſium miſit, per quos vrbem Toloſam cum toto obtinuit comitatu.

Anno 1230. Henricus Anglorum rex tranſfretauit in Britanniam ſuadente Petro duce Britanniæ, vt a rege Francorum terras per patrem eius & auum ſibi

Henrici humilitas. & progenitoribus ſuis iniuſtè ablatas repeteret. Qui die quo naues aſcenſurus erat pauperes & infirmos humiliter viſitans, leproſoſq; deoſculans largas eis eleemoſynas erogauit.

Anno 1231. Henricus rex Angliæ intento ſuo fruſtatus de Britannia in Angliam remeauit.

Hubertus incarceratur. Anno 1232. Hubertus de Burgo comes Cantij quibuſdam grauibus contra eum propoſitis carceri mancipatur.

Anno 1233. Richardus Mareſchalli contra regem inſurgens, Walliam commouit ad guerram. Qui etiam Hubertum de Burgo qui de caſtro de Dimſis euaſerat ad eccleſiam, vi captum in Walliam ſecum duxit. Hic etiam in Hybernia contra regem conſurgens, ibidem deceptus occiditur. Cui ſucceſſit in comitatu Germanus eius Gilbertus.

Edmundus fit Archiep. Cant. Anno 1234. Magiſter Edmundus de Abendonia in Cantuar. Archiepiſcopum ſublimatur.

Anno 1235. Imperator Fredericus ſororem Henrici regis nomine Iſabellam vxorem accepit.

Fames in Gallia. Fames admodum magna inualuit in Gallia maximè in partibus Acquitanię ita vt homines herbas campeſtres ſicut animalia bruta comederent.

Henricus rex Angliæ Alienoram filiam ſecundam comitis prouinciæ apud Cantuariam deſponſauit.

Anno 1236. Richardus frater regis Cornubiæ comes, & comes Mareſchalli Gilbertus cum multis alijs crucis caracterem ſuſceperunt,

Anno 1237 Iohannes Scotus vltimus comes Ceſtriæ moritur, & deficiente hærede, deuolutus eſt in poſſeſſionem regiam comitatus. Otho Legatus venit in Angliam. Data eſt regi hoc anno a clero & populo, 30. pars bonorum.

Anno

Anno 1238. Otho apoſtolicæ ſedis legatus, cũ ad Abbathiã de Oſuey iuxta Oxoniam receptus fuiſſet, inſultum paſſus a ſcholaribus ad campanile tranſfugit. Qui poſteà Londonijs in ſcholares Oxoniæ ſententiam excommunicationis fulminauit, ſtudiumq; diſperſit. Vnde factum eſt, vt quidam villam Northamptonię, quidam nouam ciuitatem Sarum ad ſtudium elegerunt.

Otho ab Oxonienſibus malè tractatur.

Anno 1239. Corona domini ſpinea allata eſt in Franciam.

Henrico regi natus eſt filius & vocatus Edwardus.

Richardus regis Anglorum Germanus, Comes Pictauiæ & Cornubiæ vnà cum Gulielmo de longa ſpata profectus in terram ſanctam, exercitũ Francorum inuenit ſub rege Nauarriæ Theobaldo plurimùm deſolatum. Quibus cõpatiens cum Saracenis treugas inijt, omnibus Chriſtianis qui captiui tenebantur liberatis.

Richardi compaſſio.

Comes Cantij Hubertus de burgo, iudicio contra eum procedente 4. caſtra dominationi regiæ cogitur reſignare.

Simon de monte forti filius Simonis de monte forti, qui an. dom. 1209. cruce ſignatus eſt contra Albigenſes, reginam Blanchiam regis Francorum matrẽ ſibi timens offenſam, aufugit in Angliam, vbi gratioſè acceptus a rege, Leiceſtriæ obtinuit comitatum, cum Seneſchallia Angliæ, & regis ſororem, quæ prius caſtitatem publicè vouerat in manu epiſcopi vxorem accepit. Qui etiam poſtea Seneſcallus Waſconię factus: regem Angliæ vt terram Baſclorũ, cui caput eſt ciuitas Baiona, & olim regnum fuerat, recognoſceret de feodo Francię regis: vt ſic regis Caſtellæ actionem excluderet: qui terram illam ad feodum regni Hiſpanię aſſeruit pertinere.

Simon recipitur in gratiam.

Anno 1240. Fredericus imperator Romipetis ponens inſidias, Iacobum Preneſtinum Epiſcopum de Francia, & Othonẽ diaconum Cardinalem de Anglia ad curiam reuertentes capi fecit, & in cuſtodia detineri.

Otho capitur.

Gregorius Papa cum conſilium teneri voluiſſet, captis per diuerſas partes prelatis ab Imperatoris fautoribus a ſuo propoſito impeditur. Inter quæ mala ad extremam horam veniens in domino obdormiuit.

Beatus Edmundus Cantuarienſis Archiepiſcopus in Galliis apud villam de Soyſi præſentem miſeram vitam exuẽs: ad æternæ viriditatis paſcua introiuit.

Edmundi mors.

Anno 1241. rex Angliæ capſam auream pro reponendis exuuiis ſanctiſſimi regis & confeſſoris Edwardi in eccleſia Weſtmon. fecit parari.

Alphonſus frater regis Franciæ Comes Pictauienſis efficitur. Soror Arthuri apud Briſtollum obiit: vbi cum annis multis duxiſſet vitam cœlibem, tandem moritura corpus ſuum inter Sanctimoniales Ambreſtberiæ ſæpeliendum legauit. Quibus annuẽte rege manerium de Molkeſhã cum pertinentiis ſuis dedit.

Soror Arthuri moritur.

Anno 1242. Richardus frater regis Angliæ cum comite Wilhelmo de longa ſpata reuertitur de terra ſancta.

Lodowicus Francorum Rex Hugonem Broun Comitem Marchię qui matrem regis Anglię duxerat in vxorem, infeſtauit propter homagium Alphonſo Pictauienſi Comiti denegatum. In cuius ſubſidium tranſfretans rex Angliæ vnà cum Richardo fratre ſuo Cornubienſi comite, Comitatũq; Pictauiæ ex donatione patris vendicante iuxta Sanctonas cum rege Franciæ pugnam commiſit. Videns verò Pictauenſes a ſe deficere, quorum fiducias ad illas partes acceſſerat, prelio ſe ſubtrahens in quoddam caſtrum ſe recepit. Vrbem namq; Sanctonas ſibi infidam præſentiens, vtpote quæ ſtatim poſt pugnã regi Francorũ ſe reddidit, ingredi recuſauit. Cecidit in hoc tumultu miles illuſtris Gilbertus de Clare alijq; nonnulli. Exercitus etiam Francorum rege ſuo infirmato, ingraueſcenteq; penuria victualium, ad propria remeauit.

Prælium inter reges Angliæ & Franciæ.

Anno 1243. Henricus rex Angliæ munitiones quaſdam in Waſconia rebellãtes ſubegit. Inter quas erat caſtrum de Viterna.

Templarij in Acon hoſpitalarios etiam perſequentes crudeliter, treugas cũ Soldano Babiloniæ per Richardum fratrem regis Anglię initas, in eorum infregerunt odium cum Soldanis alijs vt dicitur fœdere ſociati.

Anno 1244. Dauid princeps Walliæ ex ſorore nepos, Innocentio Papæ ſug-

geſſit principatum Walliæ ad eccleſiæ Romanæ feodum pertinere,ſeq; de rege Angliæ tenere compulſum iniuſtè. Propter quod ſcripſit ſūmus Pontifex Abbati de Albertoun ſuper hoc negotio. De quo pleniùs informatus, ſub diſſimulatione tranſiuit.

Saraceni Chriſtianos cædunt.

Soldanus Babiloniæ ſuper treuga interrupta grauiter indignatus,conductis Corafinis qui inter Saracenos pugnatiores putantur, chriſtianos bello aggreditur,ac de eis multitudinem magnam cruentiſſima cæde ſtrauit. In quo prælio tam Prior hoſpitalis quā magiſter militiæ Templi,ab hoſtibus captiuātur, Saraceniq; ciuitatem Ieruſalem ſepulchrumq; dominicum deſtruxerunt.

Natus eſt regi filius 2.& dictus eſt Edmundus.

Lugdunenſe conſilium.

Anno 1245. Innocentius Papa celebrauit conſilium apud Lugdunum. Ad quod miſſi ſunt per regem Angliæ de conſilio prælatorum, comitum & Baronum viri nobiles 4.dato eis aduocato magiſtro Gulielmo de Powyke,vt conceſſioni regis Iohannis de cenſu annuo pro Anglia & Hybernia contradicerent,eò quòd de regni aſſenſu non proceſſerat. Sed & per Cantuarienſem Archiepiſcopum fuerat reclamatum vice totius regni.Sed Papa hoc indigere moroſa deliberatione reſpondens,negotium poſuit in ſuſpenſo.

Itali eccleſiæ opima occupant.

Prelati Angliæ hoc anno,conqueſti ſunt regi de oppreſſione eccleſiæ Anglicanæ, cuius prouentus omnes & redditus Italici occupabant. Propter quod magiſtro Martino domini Papæ conſanguineo, qui maior inter cæteros, aliorumq; tutor in huiuſmodi negotijs videbatur & defenſor, vt regnum indilatè euacuet,regio mandatur edicto.

Richardus frater regis Angliæ (defuncta priore vxore,Iſabella relicta quondam Gilberti de Clara,de qua filium genuerat Henricum nomine) tertiam filiam comitis Prouinciæ nomine Seuchiam accepit vxorem.

Edmūdus Cant. canonizatur.

Anno 1246.Beatus Edmundus Cantuarienſis Archiepiſcopus,ab Innocentio canonizatur Lugduni. Carolus frater regis Franciæ Andegauenſium obtinet ciuitatem.

Papa deglubet clerum Anglicanum.

Anno 1247.Eccleſia Anglicana pro releuamine ſtatus ſui,11. millia marcarum domino Papæ ſoluit.

Anno 1248.Rex Franciæ in terram ſanctam proficiſcens, & per Lugdunum tranſiens a domino Papa literas prohibitorias ad regem Angliæ,ne terras ſuas inquietaret peregrinationis tempore impetrauit.

Paſſus dominicus colitur.

Anno 1249.Paſſus dominicus per quendam fratrem de ordine prædicatorum allatus in Angliam, repoſitus eſt in conuentu ordinis eiuſdem apud Briſtoll.Quem rex Henricus a fratribus præſentatum contulit eccleſiæ Weſtmon. vbi vſq; in præſens veneratione habetur.

Damiata recuperatur.

Rex Francorum cepit Damiatam & in ea æſtatē peregit, menſe verò Nouēbri procedens ad ciuitatem Maſſoram eam obſedit, vbi de exercitu chriſtiano per Saracenos plurimi occiduntur.

Rex Francorum capitur a Saracenis.

Anno 1250.Rex Francorum exercitu ſuo in obſidione Maſſoræ peſte laborante & fame, dum Damiatam reuertitur,ſuperueniente Saracenorum exercitu in itinere captus eſt,cum duobus fratribus ſuis Alphonſo Pictauenſi,& Carolo Andegauenſi comitibus,multiſq; alijs viris nobilibus,Robertus verò Attrabatenſis comes, tertius frater regis ſubmergitur fugiendo.Multi etiā prælio decertando occiduntur,de quorum numero erat Gulielmus de longa ſpata,Comes Sariſburienſis qui viriliter dimicando cecidit, aggrauata manu hoſtium ſuper eum.

Abbatiſſæ ſomnium.

Abbatiſſa de Lacok fœmina magnæ ſanctitatis,quæ mater erat Gulielmi de longa ſpata nocte præcedente diem quo filius eius interfectus eſt, vidit cœlos apertos, & filium ſuum armatum ab Angelis eleuatum cum gaudio introire. Huius Gulielmi filiam vnicam & hæredem duxit Henricus de Lacy comes Lincolniæ,Sariſburienſem cum eadem accipiens comitatum.

Rex Francorum liberatur.

Rex Francorum procurante regina Blanca matre eius, cui cuſtodiam reliquerat, dato pretio & reſtituta Damiata Saracenis,liberatur, vnà cum fratribus & alijs concaptiuis. Qui remiſſis in Franciam fratribus tranſfretauit in Acon,

con, cuius muros ac ciuitatum Ioppe & Sidonis reparans in terra illa per quinquennium moram fecit.

Paſtorum viſio in Francia.

Anno 1251. Paſtores in Francia coadunata multitudine, dicebant ſe Angelica viſione monitos, vt proficiſcerentur in terram ſanctam contra Saracenos & incredulos pugnaturi. Tranſeuntes verò Pariſijs, venerunt Bituricas, vbi ſuborta diſcordia cum ciuibus fit conflictus, & multis occiſis reliqui diſperguntur.

An. 1252. Papa Innocentius ſtatuit vt Cardinales capellis rubeis vterentur.

Papa offert regnum.

Magiſter Albericus domini Papę Notarius mittitur ab eodem ad Richardũ fratrem regis Angliæ offerens ei regnum Apuleæ, quo priuauerat Fredericum vnà cum imperio. Sed Richardo comite negotium differente, ſuperuenienteq; cito poſt morte Papæ, non eſt res ſortita effectum.

Pluuiæ defectus

A primo die Martij vſq; ad aſſumptionem beatæ Mariæ, in Anglia nulla cecidit pluuia ſuper terram.

Henrici chartæ.

Anno 1253. Henricus rex Angliæ ad inſtantiam prælatorum, comitum & Baronum chartas duas, vnam de libertatibus quæ magna, & aliam quæ dicitur de foreſta conceſſit.

Damnum ex inundatione maris.

In partibus Angliæ quæ dicitur Hollande & Holderneſſe aluuione maris inſolita, magna terræ portio cum domibus & earum habitatoribus eſt deleta.

Roberti Groſteđ mors.

Moritur Robertus Epiſcopus Lincolnienſis, qui cognominatus eſt a pluribus groſſum caput.

Edwardus Alienoram ducit.

Anno 1254. Henricus Rex Angliæ cum regina Alienora trãſfretans in Waſconiam, Edwardum filium ſuum primogenitum cum iam eſſet annorum quindecim, tranſmiſit ad Aldefonſum regem Caſtellę, vt cum nobili puella Alienora eiuſdem regis ſorore iniret connubium. Quem Aldefonſus rex (ad ciuitatẽ Hiſpaniæ, quæ vulgo Bures dicitur) venientẽ, cum gaudio & honore ſuſcipiẽs militaribus armis cinxit. Et nuptiarum celebratis ſolemnijs, valdè honoratum cum vxore ad patrem remiſit.

Chartæ Henrici executio.

Anno 1255. Comites & Barones Angliæ, aſſentientibus prælatis, denuntiari fecerũt per ſingulos comitatus, vt chartę de libertatibus & de foreſta inuiolabiliter obſeruentur. Ad quorum inſtantiam Archiepiſcopus Bonifacius de Sabaudia reginæ Angliæ conſanguineus, ſententiam excommunicationis tulit in omnes earum ſpontaneos tranſgreſſores.

Lewlinus Ceſtriam vaſtat.

Lewlinus princeps Walliæ cum manu valida intrauit comitatũ Ceſtriæ, quẽ rex nuper Edwardo filio contulerat, & omnia cæde atq; incendio vſq; ad portas vrbis Ceſtriæ deuaſtauit, & fecit hominum magnã ſtragem.

Iudæorũ ſcelus.

Hoc anno puer quidã chriſtianus nomine Hugo a Iudæis Lincolniæ captus eſt, & in opprobriũ Chriſti nominis crudeliter eſt crucifixus.

Papæ ſeueritas in Capellanum ſuum.

Anno 1256. Alexander Papa magiſtrum Gulielmum de ſancto Amore canonicum Beluacenſem ſuumq; capellanum propter perſecutionem iniuſtè commotã contra religioſos mendicantes, & præcipuè prædicatores, Anagninę cõdemnauit, priuans eũ capellanatu ſuo, & omni beneficio eccleſiaſtico habito & habendo. Libellum etiam de mundi periculis intitulauit, in quo contra ordines pauperum multipliciter inuehit reprobans, in Eccleſia Cathedrali comburi fecit, excommunicans omnes qui retinent librum illum. Cæteros etiã magiſtros per dictum Gulielmum concitatos coegit fratres ad pacem recipere, & ſecundùm legem charitatis tractare.

Richardus rex Romanorum coronatur.

Anno 1257. Richardus frater regis Angliæ Comes Cornubiæ in Alemanniã tranſiens, Aquiſgrani in regem Romanorum ſolemniter eſt coronatus.

Rex Angliæ filio ſuo Edwardo, Waſconiam, Hyberniam, villamquè Briſtolli dedit.

Prouiſiones Oxonia.

Anno 1258. Rex Angliæ parliamentum Oxoniam conuocat, ad quod conueniẽtibus Prælatis, comitibus & Baronibus, facta ſunt ſtatuta, quæ vſq; in pręſens prouiſiones Oxoniæ appellantur. Ad quas inuiolabiliter obſeruandas rex coactus eſt corporale præſtare ſacramentum, cum omnibus ferè poſt iurantibus illud idem. Aymerus autem Wintoniẽſis electus, Gulielmus de Valencijs,

Guido & Galfridus de Lizenim fratres regis vterini nolentes iurare cum alijs diſcedunt,inſequentibus eos aliquibus Baronibus,ſed illi cum equis & armis mare verſùs Gallias tranſeunt indilatè.

Rex Normanniam reſignat.

Anno 1259.Rex Anglorum tranſfretans in Gallias,a rege Francorum petijt reſtitutionem terrarum ſibi ac patri ſuo iniuſtè ablatarum per auum eius Philippum,& patrem Lodowicum,& ab ipſo iniurioſè hactenus detentarum.Sed Gallicis multa contra regem Anglorum allegantibus, & ſpecialiter donationem Normanniæ antiquam nō fuiſſe ſpontaneā: ſed per primum ducem Rollonem a rege Francorum vi extortam, nec regi Anglorum tutum videbatur iam prælio decertare, cum ſui in procinctu eſſent inſurgendi contra eum, pacem ſubſcriptam quodammodo compulſus admiſit. Solutis namq; ſibi a rege Francorum 300.millibus librarum paruorum Turonēſium, promiſſaq; reſtitutione terrarum ad valorem 20.millium librarū annui cenſus,omnibus terris in manu regis Francorum exiſtentibus reſignauit plenè & purè.Exinde verò literarum ſuarum abbreuiauit titulum,vt nec ducem Normanniæ, nec Comitem Andegauiæ deinceps ſe vocaret.

Iuſticiarij Angliæ repulſi.

Anno 1260.Iuſticiarij regis Angliæ qui dicuntur itineris, miſſi Herefordiā pro ſuo exequendo officio repelluntur,allegantibus hijs qui regi aduerſabantur,ipſos contra formam promiſſionum nuper Oxonię factarum veniſſe.

Anno 1261. Alexandro Papæ ſuccedit Vrbanus natione Gallicus de ciuitate Trecenſi.

Oxonīę prouiſiones reuocatæ.

Rex Angliæ impetrata a domino Papa abſolutione iuramenti, quod pro obſeruādis promiſſionibus Oxoniæ inuitus pręſtiterat,multos earum articulos publicè reuocauit.

Anno 1262. Princeps Walliæ regis Angliæ aduerſarius, cæpit in terris Edwardi filij regis cædes & incendia exercere.

Anno 1263.Edwardus filius regis Angliæ, cum collegiſſet exercitum copioſum contra principem Walliæ, & ille ad nemoroſa & paluſtria fugiens copiā pugnæ non faceret, a patre ſuo in Angliam reuocatur.

Simonis prædatio cum Baronibus.

Simon Leiceſtriæ Comes capitaneus Baronum contra regem inſurgentium factus, prædari cæpit bona regi adhærentium, & præcipuè eorum qui reginæ attinentes, per eam introducti fuerant in Angliam, quos alienigenas appellabant.

Glouernia capta.

Quidam Baronū de parte Herefordenſem epiſcopū Petrū natione Burgundum in eccleſia ſua cathedrali captum duxerūt ad caſtrum de Erdeſleya, Theſaurum ſuum inter ſe pariliter diuidentes.Deinde duce Simone comite, progreditur exercitus Glouerniam, cuius caſtri cuſtodia, fideliſſimo Militi Matthiæ de Beſſilles fuerat per regē commiſſa. Occupata villa,cum caſtro dantes inſultum Barones portam primam verſùs vrbem confregiſſent,Mathias vt ſibi eſſent auxilio,incarceratos diſſoluit.Quorum proditione cum ex altera parte caſtri ingreſſus eſſet patefactus, Matthias in turrim cōfugit, vbi & captus eſt, & abductus quo volebant.

Exinde comes Wigorniam accedens illam cepit, inde Brugiam obſedit & cepit,deinde proficiſcitur comes ad partes regni auſtrales.

Regina malè tractatur a plebe.

Rex interim & regina Londonijs morabantur,quæ cum ſe tranſferre volens ad Caſtrum de Windeleſhores per flumen Thamiſis in Scapham aſcenderet, multitudo ciuitatis plebeia, ad pontem ſub quo tranſitura erat congregata, conuitia & maledicta confuſo clamore congeſſit, & iactu luti & lapidum ad turrim reuerti coegit.

Pax inter regē & comitem.

Igitur ſub iſtis conditionibus inter regem & comitem pax formatur.Vt inprimis Henricus regis Alemanniæ filius, qui tunc parti comitis contra regem adhærens captus fuerat & in cuſtodia detentus, liberetur. Deinde vt Caſtra regis omnia per totam Angliam Baronum cuſtodiæ traderentur.Item vt prouiſiones Oxoniæ inuiolabiliter obſeruentur.Item quod omnes alienigenę,infra certum tempus regnum euacuarent, exceptis hijs,quorum moram fideles de regno vnanimi aſſenſu acceptarent.Poſtremò vt indiginæ regno fideles, &

vtiles

vtiles negotijs regni: de cætero ſub rege diſponerent. Sed hijs non obſtantibus: milites quidam de parte regis caſtrum de Windeleſhore victualibus & armis munierunt.

Edwardus filius regis ad Caſtrum Briſtolli venit: vbi inter milites ſuos & villanos ſuborta diſcordia, auertitur ab eo villa, iam parans obſidionem pōnere circa caſtrum. Quod aduertens Edwardus, Walterum Wigornienſem Epiſcopum qui partem baronum fouit, accerſiri fecit, vt in eius cōductu, patris adiret curiam, ſpondens ſe patri & eius conſilio ea quæ pacis erant efficaciter ſuadere. Profectus igitur cum Epiſcopo, cum appropinquaret Caſtro de Windeleſhores, ingreſſus eſt illud. Quod ſuſpectū habens Epiſcopus malè tulit. Comiti autem Simoni cum ſibi adhærentibus volenti Caſtrum obſidere, Edwardus accurrit quaſi media via citra villam de Kyngeſtone, pacis offerens tractatum eidem. Sed Comes fretus conſilio pr̨efati epiſcopi Walteri, Edwardum propoſito fruſtratum redire volentem detinuit. Redditumq; eſt Caſtrū de Windeleſhores Comiti, conceſſa cuſtodibus eius ad recedendum cum ſuis omnibus, quò volebant libera poteſtate. Alienigenis etiam volentibus tranſito mare redire ad propria, ſaluus datur conductus.

Leolinus vaſtat Ceſtriam.

Leolinus Princeps Walliæ Comiti Simoni confœderatus, Comitatū Ceſtriæ & Marchiam eius interim deuaſtauit, & duo caſtra Edwardi, Diſſard & Gannok ſolo tenus complanauit.

Poſt hoc Parliamentū Londini conuocatur, in quo multi qui hactenus Comiti adhæſerant ad partem regis ſe transferunt. Inter quos præcipuus erat, Henricus de Almannia, Richardi regis Romanorum de prima vxore filius. Et tunc poteſtas regia cæpit aliquantulum reſpirare.

Leiceſtriæ comes oblatam pacem reſpuit.

Anno 1264. S. Lodowicus Francorū rex Anglicani regni deſolationi cōpatiens procurante Archiep. Bonifacio, qui regis Angliæ & Comitis Leiceſtriæ proceſſus & geſta declarauit coram rege & omni populo, in concordatorem amicabilem paciſq; arbitrum ſe venire promiſit. Sed comes Leiceſtriæ ſe ſubtrahens, pacis negotiū conquaſſauit. Ex tunc ergo cæpit Rogerus de mortuo mari, in rebus bellicis miles expertus comitis Leiceſtriæ dominica depr̨edari. Contra quem comes adiuncto ſibi principe Walliæ progreſſus, caſtrū de Radnor obſedit & cepit.

Edw. filius regis Angliæ de Pariſijs regreſſus, quò tranſfretauerat ad parendū arbitrationi regis Frāciæ ſi comes adfuiſſet, caſtra comitis Herefordię, Hay & Hūtendone cepit. Caſtrū verò Breconię ſibi redditū, Rogero de mortuo mari cuſtodiendū tradidit cū territorio adiacēte, multaq; mala facta ſūt vtrobiq;.

Henrici deuotio

Henr. rex de Frācia redijt, & perſonaliter adiuit Oxoniā, orationis gratia ad S. Fredeſwidā. Armatus nēpe fide recta, nō veritus eſt ſuperſtitioſā opinionem illorū qui putant illicitū regibus villā intrare, vltionē in eos virgine exercente. Ad quē cum veniſſet Edwardus filius eius, coadunato exercitu, diſpoſuit hoſtes in manu valida propulſare. Interim Londonienſes Iuſticiarios regis ac Barones de Scaccario capientes, carceri manciparunt.

Northamptona capitur.

Rex verò habens ſecum illuſtres principes Rich. germanū ſuum regem Alemanniæ & filiū ſuum Edw. Gulielmūq; de Valentijs fratrem vterinum, clariſſimoſq; milites Ioh. Comyn de Scotia cum multitudine Scotorū, Ioh. de Baliolo dominum Galwide, Rob. de Brus dominū de valle Anandię, Rog. de Clifford, Phil. Marmiomy, Ioh. de vallibus, Rog. de Leiborne, Henr. Percey, Phil. Baſſet, Rog. de mortuo mari, cum exercitu progrediens, villā Northamptoniæ obſedit & cepit, & in illa milites vexilliferos 15. ſ. Simonem minorē, Gul. de Ferrarijs, Petr. de Monte forti, Baldewinū Wake, Adam de nouo Mercato, Rog. Bertrandi, Simonē filium Simonis qui primò vexillū contra regē erexerat, Beringariū de Wateruile, Hugonē Gubins, Tho. Māſell, Rog. Buteuileyus. Nich. Wake, Rob. Newinton, Phil. de Dryby, Grimbaldū Pauoſuont. De quibus Simonē minorem ad caſtrū de Windeleſhores, reliquos ad alia caſtra tranſmiſit captiuos. Capti ſunt & milites minoris gradus circiter 40. ſcutiferiq; pauci. Perrexit inde rex verſus Nottinghā, Maneria Baronū cæde vaſtans & incēdijs.

Vbi auctus eſt ſuus numerus vehemẽter. Tandẽ illatis hinc inde multis malis, peruenit ad Lewys vbi rex ipſe receptus eſt in Prioratu, & filius eius in caſtro.

Bellum ciuile.

Appropinquantes comites & Barones ad villam de Lewys in manu armata regios ſatellites, qui pro quæritando equorum pabulo egreſſi fuerant inuadẽtes plurimos peremerunt. Præmonitus ergo rex de aduentu repentino comitum & Baronum, obuiam pergit cũm exercitu in 3. partes deuiſo. Quarũ primę præerat Edwardus regis primogenitus, cum Gulielmo de Valencijs Penbrochiæ, & Iohanne de Warenna, Surrey & Southſex. comitibus. Secundę, rex Alemanniæ cum filio ſuo Henrico. Tertiæ vero, rex ipſe Henricus. Baronũ verò acies in 4. diuiſa erat acies. Quarum primæ Henricus de monte forti, cum comite Herefordiæ. Secundæ Gilbertus de Clare, cum Iohanne filio Iohannis, & Gul. de monte Camiſij. Tertiæ in qua erant Londinenſes Rich. de Segraue. Quartæ ipſe comes Simon cum Tho. de Pelueſton præfuerũt. Edwardus igitur & acies ſua cum tãto impetu in hoſtes irruit, vt eos retrocedere cogeret. Quorũ multi ſubmerſi ſunt, vſq; ad numerũ 60. militum vt quidam dicunt. Londonienſes etiam in fugã verſi ſunt. Quos dum Edw. inſequitur ad ſpatiũ 4. milliarium grauiſſimã cædem inferendo, à reliquo exercitu ſeparatus, diminuit robur eius. Interim de acie regis occiſi ſunt plurimi. Captiq; rex Alemannię, Rober. de Brus, & Ioh. Comyn qui Scotos adduxerant. Rex etiam Henr. dextrario eius occiſo captus, & in Prioratu adhibita cuſtodia eſt recluſus. Reuerſus Edw. graui prælio excipitur, fugeruntq; comes de Warenna, Gul. de Valencijs, Guido de Lizmiaco fratres regis vterini, Hugo Bigod cum militia quæ ad 40. loricatos aſcendit, omnes ad caſtrũ de Peueneſey tendentes. Cum autem & hinc & inde multi corruiſſent, Edw. villam circuiens, cum patrem non inueniſſet in caſtro, prioratum ingreſſus peruenit ad eum. Interim dato inſultu ad caſtrum, cum incluſi viriliter ſe defenderent, ſubtrahunt ſe Barones. Edwardus audacia Caſtrenſium animatus, recollectis ſuis voluit iterum præliari. Quo cognito miſerunt Barones mediatores pacis, promittentes ſe in craſtino velle de pace tractare cum effectu. In craſtino diſcurrentibus inter partes fratribus prædicatoribus & minoribus, ſic actum eſt, vt feria ſexta ſequente Edw. & Hẽricus pro patribus ſuis regis Angliæ & Alemanniæ ſe comiti Simoni traderẽt, ſub ſpe pacis & quietis. Ita vt cum deliberatione tractaretur, quæ prouiſionum & ſtatutorum eſſent, pro vtilitate regni tenenda, & quæ delenda. Et quod interim hinc inde captiui abſq; vllo pretio redderentur. Sequenti Sabbato rex omnes qui ſibi adhæſerant, licentiauit ad propria. Scripſitq; de voluntate comitis Simonis hijs qui erant de munitione de Tunbrigge, quòd redeuntes ad ſua Barones nullatenus moleſtarent. Sed illi hoc non obſtante, armati procedentes, Londonienſes qui de bello fugerũt, receptos apud Croydon, illuc properantes, multis peremptis, eorum ſpolia abſtulerunt. Exinde tendebant vſq; Briſtollum, vbi ad liberationem Edwardi in præſidio remanſerunt.

Henricus rex capitur.

Caſtrum Doueriæ redditum

Anno 1266. caſtrũ Douerię redditũ eſt Edw. in quod Guidonem de monte forti tranſtulit, ſub cuſtodia detinendũ. Cuius cuſtos corruptus ipſũ poſt Paſcha liberũ dimiſit mare tranſiens cũ eodem. Guido verò partes Tuſcię adiens, adhæſit Rufo comiti. Cuius fauorẽ propter militiæ probitatẽ in tantũ adeptus eſt, vt filiã ſuã & hæredem ſibi daret in coniugẽ. Simon verò frater eius ſenior, paulò antè tempore quadrageſimali euadens e carcere, tranſfugit in Gallias.

Rex in ſingulis ciuitatibus capitaneum vnum conſtituit, qui vnà cum vicecomite, prædonum (qui plurimũ abundabant) violentias coerceret.

In vigilia Pentecoſtes Rob. de Ferrarijs comes de Derby, captus eſt per milites regios, ſocijs quos ad prædandum acciuerat per fugam diſperſis.

Exhæredatorum quidam, inſulam de Axiholm occupantes per dominũ Edmundum fratrem regis ad deditionem coguntur.

Miles quidã in partibus Winton. Adã dictus cognomẽto Gurdoun exhæredatus cũ cæteris qui Simoni comiti adhæſerãt, ad pacẽ regis venire renuẽs, iuxta viã inter villã de Aulton, & caſtrũ de Farnhã, locũ ſ. prędonibus opportunũ cũ ſuis reſedit patriã rapinis infeſtãs, & terras illorũ qui parti regię adhęrebãt.

Cuius

Cuius vires & probitaté ex fama cognitas Edwardus regis filius experiri cupiens, cum manu forti ſuperueniſſet eidem ſe ad pugnam præparanti, præcepit Edwardus, ne quis inter eos impediret ſingulare certamen. Congreſſi itaq; mutuos ictus ingeminant, pariq; ſorte neutro cedente alteri, diutius dimicát. Delectatus tandem Edwardus virtute militis, inter pugnandũ conſuluit vt ſe redderet, vitam pollicens & fortunam. Cui miles adquieſcens, abiectis armis ſe illico reddidit, quem eadem nocte Guildfordiam Edwardus tranſmiſit regiæ Maieſtati cum recommendatione ſupplici præſentandum. Quem ex poſt hæreditati reſtitutum, Edwardus ſemper charum habuit atq; fidum.

Eodem anno multi de exhæredatis caſtrum de Kenelworth ingreſſi victualibus munierunt & armis, diſponétes defendere illud contra regem. Rex illuc properans in craſtino S. Iohannis Baptiſtæ obſidionem poſuit circa caſtrum. Qua durante rex duodecim perſonas fecit eligi, quibus commiſit vt prouidẽdo paci regis & regni, in exhæredatos ſententiam moderarent; iureiurando ſpondens, ſe eorum ordinationem per omnia ſeruaturum. Conuenientes igitur perſonæ electæ apud Couentreiam, vnanimi decreuerunt aſſenſu; vt exhæredati pœna pecuniaria ſuas hæreditates redimerẽt, ab hijs qui eas occupauerant dono regis. Ita tamen quod hæc redemptio, prouentus hæreditatum in ſeptennium non excederent, nec vnius anni prouentibus minor eſſet. Sed inter hos taxaretur terminos, ſecundùm quantitatem delicti. Ab hac tamen redemptione filij Simonis comitis, & Robertus comes Derby, quorum exhæredationem cenſuerunt fore perpetuam, excludũtur. Qui auté modo pretaxato mulctadi, pecuniam ſic taxatam, id eſt, redemptionem ſoluere nequirẽt, terras ſuas in manu poſſeſſorum relinquerẽt, quouſq; de earum fructibus redẽptio leuaretur.

Exhæredatorũ redemptio.

Caſtrum de Kenelworth ante natale regi Angliæ redditum eſt, penuria victualium cõpellente, vita & membris & ſuppellectili neceſſaria hijs qui tenuerant illud ſaluis.

Kenelworth caſtrũ redditum.

Anno 1267. quidam exhæredatorum in Anglia, non ferentes ordinationem de redemptione hæreditatum apud Kenelworth factam, quorum princeps & captaneus erat Ioh. de Ciuile, cum cepiſſent ciuitatem Lincoln. & ſpoliaſſent Iudaiſmũ, Mediampnem inſulam Elienſem occupant contra regem. Quorũ egreſſum & impetũ cum rex plurimũ impendiſſet, Edwardus filius regis factis ex cratibus, & tabulis pontibus in locis oportunis, prout eũ incolæ regionis illius inſtruxerant, inſulam cum ſuis militibus eſt ingreſſus. Cui quidam ſe dediderunt, alijs fugiendo diſperſis.

Rebelliõ exhæredatorum.

Dum hæc aguntur comes Glouerniæ infidus regi, collecto exercitu in Wallia in fauorem exhęredatorũ Londonias adijt, & occurrente ſibi Ioh. de Ciuile cum magna manu complicũ ſuorum, ciuitatem fauẽtibus ciuibus occupauit. Moxq; legato qui turrim pro hoſpitio habuit, mandauit comes per nuncios, vt eam ſibi redderet indilatè. Et vt hoc maturaret facere, interdixit ne quis ei victualia vẽderet quouis modo. Legatus diſſimulato negotio a turri diſcedés, prædicaturus crucem procedit ad eccleſiam S. Pauli.

Glouerniæ comes turrim occupat.

Poſt paucos dies comes regi recõciliatur, per mediationem Rich. regis Romanorũ, ac illuſtris militis Philippi Baſſet, poſita pœna 10. milliũ marcarũ ſi comes in poſterum aliquem tumultum cõmoueret.

Circa feſtum S. Michaelis Rex cum magno exercitu venit Salopiam contra principem Lewlinum, qui partem comitis fouerat contra regem. At ille miſſa legatione rogauit ea quæ pacis ſunt, concedens regi 32. millia librarũ ſterlingorum pro pace habenda. Sicq; interueniente legato Octobono, reſtituta eſt principi terra 4. Cantredorum, quam rex ei abſtulerat iure belli.

Pax inter Lewlinũ & regem.

Anno 1268. Octobonus Legatus London conuocans conſiliũ, multa ſtatuit ad reformationem eccleſiæ Anglicanæ. Non multòpoſt cruce ſignatis apud Northamptonam filijs regis, Edwardo, & Edmundo, ac comite Glouerniæ, cũ multis nobilibus ad curiam eſt reuerſus.

Edwardus S. Lodowico Francorũ regi impignorat Waſconiam, accipiens

ab eo pecuniam neceſſariam pro itinere terræ ſanctæ.

Tranſlatio corporis Edwardi. Corpus beati Edwardi regis & confeſſoris inſtante rege Angliæ in feretrum aureum quod ei parauerat eſt tranſlatum.

Iuſticiarius in Aula Weſtm. cæſus. Iohannes de Warenna comes Surrey, Alanum la Souche regis Iuſticiarium in Aula Weſtmon. ſubortis inter eos verbis manu propria interfecit.

Parliament. Hoc anno rex Angliæ in Octauis Sancti Martini Parliamentum tenuit apud Marleberge, in quo de aſſenſu comitum & Baronum, ædita ſunt ſtatuta, quæ de Marleberge vocantur.

Lodowici expeditio ad terram ſanctam. Anno 1269. S. Lodowicus rex Francorum, non territus præteritis laboribus & expenſis, quas fecerat vltra mare magnum, iteratò cum filijs duobus, adiuncto ſibi rege Nauarriæ & quamplurimis eccleſiarum prælatis & Baronibus, pro recuperatione terræ ſanctæ iter Ieroſolimitanum capere maturauit. Verùm ad hoc vt terra ſancta faciliùs recuperaretur, incidit illis conſilium, vt Tunicium regnum, quod in medio conſiſtens, non paruum dabat tranſfretãtibus impedimentum, primitùs Chriſtianorum ſubijcerent poteſtati. Applicantes igitur in regno Tunicij portum, & Charthaginẽ ad paruum redactam oppidum iuxta Tunicium de facili occuparunt.

Hoc anno 6. Idus Aprilis Edmundus filius regis duxit vxorem filiam Gulielmi de alba Marla, comitis de Holderneſſe nomine Auelinam, quæ hæres erat hæreditatis, & etiam materna ratione comitatum Deuoniæ & vectæ inſulæ dominium fuerat habiturus. Sed cum tota prole mortem parentum præuenit.

Anno 1270. Edwardus filius regis Angliæ cum Edmundo Germano ſuo, alijsq; nobilibus pluribus, iter peregrinationis in terram ſanctam arripuit, menſe Maio.

Lodowicus moritur in terra ſancta. Menſe verò Auguſto inualeſcente peſte in exercitu Chriſtiano, multi mortis debitum perſoluerunt. Inter quos beatus Lodowicus Francorum rex chriſtianiſſimus in craſtino S. Bartholomæi Apoſtoli, de regno temporali tranſiuit ad æternum.

Edwardus nauigat Acon. Edwardus filius regis Angliæ cum ſua comitiua ſaluus peruenit Tunicium, vbi licenciato conſanguineo ſuo Henrico de Almannia volente redire in Angliam, vela ſua direxit in Acon, illucq; poſt quindenam Paſchæ deuenit. Quo niſi aduenìſſet, infra 4. diem ab aduentu ſuo, fuiſſet vt dicebatur, vrbs reddita Saracenis.

Mercatorum Veneti executio. Quidam mercatores Veneti apud Edwardum accuſati, quòd Saracenis arma & victualia detuliſſent, cõperta veritate ſecundũm ſua merita puniuntur. Soldanus verò Babiloniæ qui ciuitatem Acon cæperat oppugnare, cum exercitu reuertitur ad propria, ſpe fraudatus.

Henr. occiditur. Henricus filius regis Romanorum tranſiens per Tuſciam, cum apud Viterbium miſſarum ſolemnijs intereſſet in eccleſia S. Laurẽtij, a Guidone de monte forti occiditur.

Richardus Rex Romanorum frater regis Anglorum 5. nonas Aprilis apud caſtrum de Berkhamſted viam vniuerſæ carnis ingreſſus eſt. Cuius cor in eccleſia fratrum Minorum Oxoniæ, corpus verò in eccleſia monachorum Ciſtercienſium de Hayles quam ipſe conſtruxit, impenſis proprijs ſæpelitur.

Edwardus clam cæſus. Anno 1271. Edwardo filio regis in Acon commorante, Laſſatinus quidam qui ſæpius ad eum nuncius admirallij Ioppenſis venire conſueuerat, fingens ſe velle ei ſecreta quædam referre, omnibus a camera excluſis, ipſum ad feneſtram quandam appodiantem, eximprouiſo cultello occidit. In extractione verò cultelli violenta ſemetipſum in manu vulnerat & in fronte. Vulnera verò eius graſſante veneno, multis varijs adhibitis remedijs vix curantur.

Norwicenſium ſcelus punitum. Anno 1272. Menſe Auguſti, ciues Norwicenſes Prioratum monachorũ inuadentes, combuſſerunt eccleſiam cathedralem. Super qua re indignatus admodum rex Henricus, ad vindictã malefactorum miſit illuc Iuſticiarium militem quendam dictum Thomã Triuet, qui & Iuſticiarius itineris fuit de corona. Vnde factũ eſt vt vrgente mandato regio & horrore facinoris, magna multitudo conuicta de ſcelere tanto, ad caudas equorũ tracta ſuſpẽdio iudicatur.

Henri-

Henricus Anglorum rex menſe Nouembri infirmitate correptus, in die S. Edmundi cõfeſſoris obdormiuit in domino,& apud Weſtmon. honorificè tumulatus eſt. Iſte rex quantum in actibus ſæculi videbatur minus prudens, tãtò apud dominum maiori deuotione pollebat. Singulis namq; diebus 3. miſſas cum nota ſolebat audire,& priuatim plures audire cupiens, aſſiduè aſſiſtebat celebrantibus. Contigit autem aliquando S. Lodowicum Francorum regem, cum eo ſuper hoc conferente dicere, quòd non ſemper miſſis, ſed fræquentius ſermonibus audiendis eſſet vacandum. Qui faceta vrbanitate reſpõdens, ait ſe malle amicum ſuum ſæpius videre, quàm de eo loquẽtem licèt bona dicentem audire. Erat autem ſtaturæ mediocris, compacti corporis, alterius oculi palpebra dimiſſiore, ita vt partem nigredinis pupilli cælaret, robuſtus viribus, ſed præceps in factis, in quibus tamen quia fortunatos & fœlices exitus habuit, putant eum multi apud Merlinum fatidicum per lincem deſignatum omnia penetrantem.

Henrici mors.

Henrici deuotio

Henrici ſtatura

Edwardus Regis Anglorum Henrici 3. ex Alienora filia comitis prouinciæ primogenitus, ætatis ſuæ 33. annos & 5. menſes impleuerat die, quo patri ſuo defuncto, an. dom. 1272. in regno fuerat ſucceſſurus. Qui tempore quo pater defunctus eſt in terra ſancta commorans, obſequio crucis inſiſtebat. Propter quod, die proximo poſt patris ſepulturam, frater Rober. de Kilwardby, Cantuar. Archiepiſcopus, & Gilbertus Glouernienſis comes cum alijs prælatis ac regni proceribus, Londini apud nouum templum conuenientes, Edwardum abſentem dominum ſuum ligeum recognouerunt, paterniq; ſucceſſorem honoris ordinauerunt, atq; de aſſenſu reginæ matris cuſtodes regni, miniſtroſq; fideles, qui regio fiſco præeſſent, & prouentus regni ad opus regis noui ex integro reſeruarent, cuius pacem facerent per Angliam vbique proclamari. Eodem anno Edmundus frater regis, Comes Lancaſtriæ, de terra ſancta venit in Angliam.

Edwardus abſens, a ſuis proceribus ordinatur rex.

Cuſtodes regni rege abſente.

Comes Lancaſtriæ redijt in Angliam.

Anno 1273. Edwardus in Acon, Chriſtianorum & tartarorum auxilio diutius fruſtra expectato, relictis ad terræ defenſionem ſtipendiarijs nõnullis, naues repatriaturus ingrediens, curſu veliuolo Siciliam vſque peruenit, vbi a rege Carolo ſuſceptus honorificè, primò rumores audiuit de morte filij ſui Hẽrici, ac poſtmodum de morte patris ſui. Qui dum mortem patris anxius quã filij ſui plangeret, a rege Carolo vice conſolatoris aſſiſtẽte: plurimumq; mirãte, ſuper hoc requiſitus, dicitur reſpondiſſe. Iacturam filiorum facilem, cum quotidie multiplicentur: parentum verò mortem fore irremediabilem, quia nequeunt reſtaurari. Deniq; Carolus diſcedentem Edwardum conduci fecit per Carolum filiũ ſuum vſque ad vltimos terminos regni ſui. Cum autem ad veterem vrbem, vbi papa cum ſua curia reſidebat, aduenieſſet, occurrentibus ei cardinalibus omnibus cum honore maximo ad domini Papæ præſentiam eſt deductus. Hic primò dictus Theobaldus Placentius Leodienſis Archidiaconus, deuotionis cauſa tranſierat cum domino Edwardo in Acon, abſenſq; electus eſt in papam, & Gregorius 10. appellatus. Huic ſuper morte conſanguinei ſui Henrici de Alemannia anxiam depoſuit quærimoniam, quem non modò in offenſam iuris humani conſtabat interfectum a Guidone de monte forti, dum miſſarum ſolemnijs aſſiſteret, ſed in contemptum eccleſiæ, & ſcandalum nominis chriſtiani. Papa igitur his cõmotus, Guidonem excommunicauit, omneſq; eum receptantes, & quouſque eccleſiæ ſatiſfieret terras eorum ſuppoſuit interdicto.

Edwardus rex Siciliam venit.

Reſponſio regis ad Carolum, de morte patris ſui, & filij.

Gregorius 10. electus.

Guido excommunicatus.

Ingreſſuro Sabaudiã occurrerunt ei prælati & proceres Anglicani, qua pertrãſita, ad ludum militarem qui vulgo torneamentum dicitur per Kabilonẽſem comitem inuitatur. In quo cum ſuis ſe geſſit tam ſtrenuè vt comitem ſupradictum dedere ſe ſibi cogeret. Deinde venit Edwardus in Franciam, & a Philippo Francorum rege ſuſceptus magnificè, homagium fecit ei pro terris ſuis quas de eo tenebat, ſub conditione reſtitutionis terrarum patri ſuo in venditione Normanniæ promiſſarum. Poſt hęc in Waſconiam proficiſcitur ad compeſcendum nouos motus quorundam, quos Gaſco de Bierna concitaue-

Rex venit Sabaudiam.

Torneamentum

Rex Angliæ facit homagium regi Franciæ.

Gaſco de Bierna rebellis.

rat ad rebellionem. Cuius terras Edwardus cum exercitu potenter ingreſſus, ipſum in fugam coegit, & quodam forti caſtro receptum obſedit.

Mors regis Nauari.

Anno 1274. Henricus Nauarorum Rex moritur, cuius vxor regina, poſtea nupſit Edmundo germano regis Angliæ, qui de ea tres procreauit filios, Primogenitum Thomã comitem Lancaſtriæ. Secundum Henricum de Lancaſtria Dominum Monumutæ, Tertium Iohannem, qui cum ſorore in Gallijs morabatur.

Rex obſedit Gaſconem.

Appellatio Gaſconis ad regem Franciæ.

Gaſco rebellionis conuictus.

Gaſco de Bierna a rege Anglorum obſeſſus, cum omnis iam via euadendi ſibi pręcluderetur, & attenderet rem eſſe in foribus, vt ad deditionem cogeretur, ſuper negotio quod inter regem Edwardum & ipſum vertebatur, appellationem interponit ad Curiam regis Francorũ. Cui deferens rex Edwardus nolens regem Francorum, quem nuper dominum ſuum pro terris ſuis in Francia recognouerat, contra ſe partem facere, diſſentientibus multis de ſuis, obſidionem amoueri iuſſit, miniſtris ſuis committens, vt in curia regis Francorum cauſam proſequerentur contra Gaſconem. In qua tandem iniurioſæ rebellionis conuictus per regem Francorũ regis Angliæ adducitur voluntati.

Rex venit in Angliam.

Edwardus rex poſtquam obſidionem dimiſerat, ordinatis pro articulo temporis rebus Waſconiæ in Angliam properauit, vbi a clero & populo cum gaudio receptus eſt & maximo cum honore.

Coronatio regis Edwardi 3.

Homagium regis Scotiæ.

Dominica infra octauas aſſumptionis virginis glorioſæ in eccleſia Weſtmonaſterienſi, vnà cum Alienora conſorte ſua a fratre Roberto Cantuarienſi Archiepiſcopo inungitur in regem & ſolemniter coronatur. In craſtino coronationis ſuæ recepto a rege Scotorũ Alexandro homagio, ipſum dimiſit ad propria plurimum honoratum.

Gaſco, condonatur de vita, & carceri mancipatur.

Anno 1275. Gaſco de Bierna in Angliam veniẽs cum reſti circa collum, ad regis præſentiam eſt deductus, quem ad ſuam Rex miſericordiam recipiens, morte condonata in caſtro Wintoniæ per annos aliquot cuſtodiæ mancipauit. Qui tandem per regis gratiam liber dimiſſus ad propria, regi Angliæ ſemper in poſterum gratus extitit & fidelis.

Rex petit homagium à principe Walliæ.

Statuta de mortua manu.

Rex principem Walliæ, qui coronationi ſuæ licet inuitatus noluit intereſſe, vocari fecit pro homagio ſibi debito faciendo. Qui fingens ſe non auſum Angliam intrare, quibuſdam maioribus ſibi inſidiantibus pro ſecuritate ſua, filiũ regis, & Gilbertum Glouerniæ comitem Robertumq; Burnell regis Cancellarium obſides poſtulauit. Quod rex indignè ferens diſſimulato negotio Londonias acceſſit parliamentumq; tenuit, vbi contra manum mortuam ſtatuta ædidit, quæ vocantur ſtatuta Weſtmonaſterij prima.

Princeps Walliæ negat homagium.

Poſt parliamentum Rex vt principi Walliæ liberior ad ſe pateret acceſſus, Ceſtriam vſque progreditur, quæ in confinio Walliæ ſita eſt. Mittitq; nuncios qui ab eo homagium exigant iterato. Quo mandatis regijs parere detrectante, rex exercitum conuocat diſponens principem expugnare.

Quinta decima pars bonorum regi.

Hoc anno populus ſoluit regi quintam decimam partem bonorum quę patri ſuo dicebatur conceſſa.

Comitiſſa Leyceſtriæ mittit filiam ad principem Walliæ.

Filia comitiſſæ capitur.

Anno 1276. comitiſſa Leiceſtriæ quæ marito occiſo cum ſuis in Galliam fugerat, & in domo ſororũ de ordine prædicatorum apud Mountargys a ſorore viri ſui fundata morabatur, filiam ſuam tranſmiſit in Walliam principi, ſicut patre puellę viuente ſub certis pactis conuentum fuerat maritandam. Ducem verò itineris ac procuratorem negotij Aymericũ filium ſuum germanũ puellæ conſtituit, aſſignata eiſdẽ comitiua honeſta. Qui ſuſpectum habentes iter per Angliam, a littore gallico nauigantes ad inſulas Siluias, quę terminos Cornubiæ e vicino reſpiciunt, deuehũtur, vbi a quatuor nauibus Briſtollienſibus ex inſperato ſuperuenientibus comprehenſi ad regis præſentiam deducuntur. Qui retenta puella honorificè in comitiua reginę, Aymericum fratrem ſuũ ſub cuſtodia libera detinuit, ſed ſecura.

Rex Angliæ de Ceſtria in Walliam progrediens cepit caſtrum quod dicitur Rodolanum, miſitq; in Walliam occidentalem militem nobilem Paganum de de Amirſijs qui cuncta cæde incendioq; vaſtauit.

Anno

Anno 1277. Wallenſes occidentales ad pacem regis Angliæ venientes Pagano militiæ regis in partibus illis capitaneo caſtrum de Stredewy cum adiacenti patria reddiderunt. Princeps etiam Walliæ videns ſe regi Angliæ non poſſe reſiſtere pacem petijt,& obtinuit ſub hac forma. Videlicet quòd omnes captiui quos hactenus ratione regis Angliæ detinuit vinculis ſine calumnia liberarentur. Item pro pace beneuolentia regis habenda daret 50000. librarũ ſterlingorũ,quorum tamen ſolutio in voluntate & gratia regis foret. Itẽ quod terra quatuor Cantredorũ ſine omni cõtradictione regi Angliæ & ſuis hęredibus cum omnibus terris conquiſitis per regem homineſq; regios, excepta inſula Angleſeia in perpetuũ remaneret. Inſula enim Angleſeia conceſſa eſt principi, ita quòd ſolueret pro ea ſingulis annis regi mille marcas, & pro ingreſſu quinq; millia marcarũ daret. Et ſi princeps ſine hęrede de corpore ſuo moreretur, inſula illa in regis Angliæ poſſeſſionem rediret. Item quod princeps veniret in natali domini in Angliam ad regem pro homagio faciendo. Itẽ quod omnia homagia Walliæ remanerent regi præterquam quinq; baronum qui in confinio Snowdonię morabantur,ſe enim principem conuenienter vocare nõ poſſet,niſi ſub ſe aliquos barones haberet. Item quod nomen principis tantũ haberet ad vitam ſuam,& poſt mortem eius quinq; prędictorum baronũ homagia regi Angliæ fierent,& ſuis hæredibus in æternum. Pro aſſecuratione iſtorum,tradidit princeps decem obſides de melioribus Walliæ, & viginti meliores iurabunt,quod quandocunq; princeps aliquem prædictorum articulorum infregerit niſi admonitus ſe correxerit abalienabunt ſe ab eo, & eidem in omnibus quæ poterint hoſtes fient. Item præter hæc princeps fratres ſuos quos læſit placabit: habuit enim tres fratres, quorum Owenum & Rodernum incarcerauerat, ſed tertius videlicet Dauid fuga lapſus multis annis in Anglia ſtetit. Cui rex contulit in Wallia caſtrũ de Denby cum terris ad valorem mille librarum annui redditus, inſuper & vxorem dedit filiam comitis Derby, quæ nuper alio viro fuerat viduata. Owenus ergo fauore regio liberatur a carcere quẽ paulò ante fregerat. Rodericus fratrem fugiens in Anglia morabatur. Rex autem in occidentali Wallia apud Lampadernaur ad cohibendum irruptiones Wallenſes caſtrum ædificauit inſigne. In ſubſidium huius werræ conceſſa eſt regi a populo viceſima pars bonorum.

Wallenſes petunt pacem.
Conditiones pacis.
Subſidium.

Anno 1278. Rex Angliæ filiam comitis Leiceſtrię apud inſulas Siluias captam,principi Walliæ vxorem dedit,nuptiarum ſolemnitatẽ impenſis proprijs agens,ſuaq; ac reginæ præſentia illas honorans.

Nuptiæ principis Walliæ.

Frater Robertus Cant. Archiepiſc. ad Cardinalatum aſſumptus, factus eſt epiſcopus Portuenſis.

Robertus Cant. factus Cardinalis.

Iudæi pro tonſura monetæ in magna multitudine vbiq; per Angliam ſuſpenduntur.

Rex Parliamentum tenuit Glouerniæ in octauis S.Ioh. Baptiſtę in quo ædita ſunt ſtatuta quę Glouerniæ appellãtur. Rex in Galliam tranſiens reſtitutionẽ aliquarũ terrarũ obtinuit,non tamẽ omnes quæ in venditione Normãnię promiſſę fuerãt patri ſuo. Obijt hoc anno regina Caſtellę mater reginę Anglię ad quã iure hęreditario poſt matris mortẽ deuolutus eſt comitatus Pontini.

Parliamentum.
Obitus reginæ Caſtellæ.

Rex Scotorum Alexander antequã rex Angliæ trãſiret in Gallias, in Angliã veniens regem conſuluit de negotijs arduis terræ ſuę. Putant eum quidã tunc ſuum feciſſe homagiũ, quod alij verius in craſtino coronationis regis Angliæ aſſerunt eſſe factum. Impetrauit autem a rege literas teſtificantes auxilium in werra Walliæ pręſtitum,non nomine ſeruitij factum eſſe. Frater Iohan. Peckham fit Archiep. Cantuar. prouiſione domini Papæ.

Rex Scotiæ conſuluit regem.

Anno 1279. frater Iohannes Peckham de ordine Offinorum conſecratus a domino Papa in Archiepiſcopum Cantuarienſem venit in Angliam. Moneta Angliæ per tonſuram nimis deteriorata ex mandato regio renouatur. Obolus qui prius formam habebat ſemicirculi tanquam pars denarij in medio diuiſi, fit rotundus iuxta vaticinium Merlini dicentis: findetur forma commercij, dimidium rotundum erit. Illuſtris miles Rogerus de mortuo mari

Ioh. Peckham Archiep. Cant.
Renouatio monetæ.

Ludus militaris.

ri apud Kenelworth ludum militarem quem vocant rotundam tabulam, 100 militum & tot dominarum conſtituit ad quam pro armorum exercitio de diuerſis regnis confluxit militia multa nimis.

Anno 1280. Edwardus rex Angliæ de lapidibus pretioſis Iaſpidum quos ſecum attulerat de partibus gallicanis, patris ſui ſepulchrum apud Weſtmonaſterium fecit nobiliter honorari.

Dauidis rebellio.

Anno 1281. Dauid Germanus Lewelini principis Walliȩ, immemor beneficiorum regis Angliæ qui eum promouerat, & contra fratrem perſequentem protexerat, concitauit penè totam Walliam ad rebellandum contra regem, cepitq; proditioſe Rogerũ de Clifford militẽ nobilem & famoſũ, quẽ rex fecerat Iuſticiariũ totius Walliæ in caſtro ſuo de Hawardyn, dominica in ramis palmarum, & quoſdam milites eius volentes reſiſtere inermes occidit. Exinde reuerſus ad fratrem ſuum principem collecto exercitu, vnà cum eo Rodolanum venit, obſidionemq; poſuit circa caſtrum. Hijs auditis rumoribus rex in manu forti Walliam eſt ingreſſus, cuius aduentu cognito princeps Walliȩ obſidione ſoluta, longius ſe ſubtraxit. Interim captum eſt Caſtrum de Lampadernaur, & alia plura caſtra in illis partibus per nobiles Wallenſium hijs diebus. Eodem tempore procurante fratre Iohanne de Peckham Cantuarienſi Archiep. Aymericus de monte forti, quem rex in cuſtodia detinuerat liberatur, ſed citò poſtea defunctus eſt. Sub eodem tempore Cãtuarienſis Archiep. profectus in Snowdoniam principem Walliæ & germanũ ſuum ſategit ad pacem reducere. Quibus monita ſua ſpernentibus regreſſus in Angliam, in eos excommunicationis ſententiam fulminauit. Hoc anno menſe Februario, apparuerunt octo ſemicirculi circa ſolem dorſatim coniuncti.

Aymericus liberatur e carcere.

Induſtria regis in ponte faciendo.

Anno 1282. rex Edwardus cum exercitu valido, de Rodolano per Angleſeiam, quam per nautas portuum capi fecerat, verſùs Snowdoniam progrediens vt viam pararet exercitui, vltra maris brachiũ, quod inſulam diuidit a cõtinente, iuxta Langoriã cõſtituit pontem fieri ex nauibus inuicem colligatis. Eo tẽpore Gilbertus comes Glouerniæ magnas prædas Wallenſium cum militia ſua faciens, iuxta Lantilowhir facta copia apertȩ pugnæ cũ eiſdem duro prælio dimicauit. In quo perẽptis multis de parte Wallenſium ipſemet comes quinq; milites amiſit, de quorum numero erat Guliel. de Valentijs iunior conſanguineus regis Angliæ. Diſcedente autem comite Glouerniæ princeps Walliæ intrauit terras de Cardigan & Stredewy, deuaſtauitq; terras Reſi filij Mereduci qui cum rege contra principem tenuit in hoc bello. Progreſſus deinde verſùs terram de Bueld ſe cum paucis ab exercitu reliquo ſeperauit, cui cũ ſua militia ſuperuenientes viri nobiles Iohãnes Giffarde & Edmundus de mortuo mari inopinatè ipſũ cum ſocijs pugna aggrediẽtes occiderunt. Cuius caput abſciſum poſitum eſt ſuper turrim Londoniarum hedera coronatum.

Gilbertus Wallenſes deprædatur.

Lewlinus interficitur.

Wallia ſubacta.

Hoc anno rex de conſilio Baronum intrauit Walliam, vbi amiſit per irruptionem Wallenſium vexilla 14. Non multò poſt rex ſuperior effectus, pene totam Walliam ſubiugauit cum Inſula de Angleſeia, villas & terras quæ erant in meditullio Walliæ ſuis proceribus diſtribuit, ſed retinuit maritima caſtra ſibi, vnde magna tranquillitas tempore ſequenti peruenit. Hijs diebus clerus & populus primò quintam decimã, & poſtmodum triceſimã bonorum ſuorũ regi Angliæ in ſubſidium conceſſerunt.

Subſidium cleri & populi.

Anno 1283. Rex Angliæ ponte iam perfecto cum exercitu in Snowdoniam tranſijt, caſtra eius omnia cepit & combuſſit. Comes verò Pembrochiæ Caſtrum de Bere quod erat quondam Lewlini principis cepit. Et citò poſt tota Wallia cum omnibus caſtris ſuis ſubacta eſt regiæ voluntati. Ante feſtum S. Iohannis Baptiſtæ Dauid frater principis Walliæ captus eſt, per exploratores regios, & Rodolanum adductus, quem rex ad ſui cõſpectum admittere renuit, licèt ipſe Dauid hoc inſtantius flagitaſſet. Rex igitur tranſmiſit eum Salopiam carceri mancipandum.

Dauid capitur.

Neoti crux.

Eo tempore per quendam ſecretarium principis allata eſt regi crux dicta Neoti, magnam de ligno crucis Chriſti continens porcionem, quæ ideo Neo-

ti

ti dicitur, quòd per quendam ſacerdotē ſic vocatum, antiquitus de terra ſancta fuit in Walliam deportata.

Dauid condemnatur.

Poſt feſtum S. Michaelis in Parliamento tento Salopiæ, Dauid quondam frater Lewlini principis Walliæ iudicialiter condēnatus, tractus & ſuſpenſus eſt, viſceribuſq́; combuſtis, corpus capite truncatum, & in quatuor partes eſt diuiſum, quibus in ciuitatibus Angliæ nobilioribus ſuſpenſis, caput Londonijs ſuper palum fixum eſt ad terrorem conſimilium proditorum. Reſus autem Vazham Wallenſium nobiliſſimus comiti Herefordiæ ſe dedit, regiq́; redditus ad turrim Londonarum miſſus carceri mācipatur. Abbathia de Abertoun trāſlata eſt per regem ad locum alium, & cōſtructum eſt in eo loco quo Abbathia fuerat caſtrum valde forte, ad irruptiones Wallenſium compeſcendas. Et rex in comitatu Ceſtriæ fecit conſtrui aliam Abbathiā Monachorū Ciſtercienſiū, quam multis ditatam prædijs, vallem regalem voluit appellari.

Reſus carceri mancipatur.

Ciſtercienſium Abbathia.

Subſidium.

Hoc anno regi conceditur a populo in ſubſidium werræ ſuæ triceſima, & a Clero viceſima pars bonorum.

Eo tempore Papa Martinus Guidonem de monte forti a carcere liberans in quo per Gregorium 10. Papam poſitus fuerat, propter homicidium in Eccleſia commiſſum in Henricum regis Alemanniæ filium cognatum regis Angliæ, miſit in Romaniolam, quam pene totam obtinuit eo anno. Citò poſt de licentia Papæ Tuſciam redijt vt hæreditatem vxoris ſuæ patre eius comite Ruſo mortuo occuparet. Rex Angliæ apud Actō burnell tenuit parliamentū poſt feſtum ſ. Michaelis, in quo editum eſt ſtatutū quod a loco cognominatum eſt.

Parliamētum.

Edwardus apud Carneruan natus eſt.

Natus eſt regi filius apud Carneruan in Wallia die S. Marci & vocatus eſt Edwardus. Et rex Edwardus fecit leges Anglicanas per Walliam obſeruari, vicecomites ponens in ea. Sub eodem tempore apud Carneruan inuentū eſt corpus patris Conſtantini imperatoris, ſ. Conſtantij ſenatoris, & rege iubente honorificè in eccleſia collocatum. Corona etiam quondam famoſi regis Britonum Arthuri Regi Angliæ cum alijs iocalibus reddebatur, & ſic ad Anglos gloria Wallenſium Dei prouidentia eſt tranſlata.

Corona Arthuri

Alfonſus filius regis moritur.

Anno 1284. Rex de Snowdonia in Walliam occidentalem progrediens intrauit Glamorgantiam, quę ditioni comitis Glouerniæ ſubiecta fuit, deinde venit Briſtolliam, vbi feſtum dominicæ natiuitatis tenuit eo anno. Alfonſus filius regis Angliæ moritur apud Kideleſhores, & apud Weſtm. ſepelitur.

Parliamentum Londini.

Anno 1285. tenuit rex parliamentum Londonijs in quo ædita ſunt ſtatuta quæ Weſtmonaſterij ſecunda dicuntur. Et quia prius ſtatuerat ne religioſæ perſonæ in ſecularibus poſſeſſionibus creſcerent, nunc ſtatuit vt prius habita non minorarent.

Rex facit homagium Gallo.

An. 1286. Rex Angliæ in Gallias tranſiens, Ambianis cum honorifica turba peruenit, cui occurrit ibidem honoris gratia rex Francorum, & rex Angliæ fecit homagium regi Franciæ pro terris quas de eo in regno Franciæ tenere debebat Pariſius, & interfuit Parliamento quod Rex Francorum tunc tenuit Pariſius, in quo multa quæ pro libertate terrarum ſuarum iniuſtè oppreſſarum petiuit & obtinuit, licèt ipſa conceſſio regis Francorum & parium diu in ſuo robore non maneret. Expectauit autem Pariſius rex Edwardus feſtum Pentecoſtes, & poſt feſtum Waſconiam eſt profectus.

Mater regis monacha facta.

Eo tempore Alienora regina mater regis Angliæ, ſpreta pompa ſæculi, apud Ambreſbiriam induit habitum monacharum, dote ſua per papam & regem ſibi in perpetuum confirmata.

Duo domicelli fulminis ictu caſi.

Anno 1287. cum die quadam rex & regina conueniſſent in vnam Camerā, & ſuper lectum ſedendo pariter confabularentur, ictus fulminis per feneſtram quæ eis erat a dorſo ingreſſus, & inter eos tranſiens, ipſis penitus illæſis, duos domicellos qui in eorum ſtabant præſentia interfecit. Stupefacti cæteri qui affuerunt, ex euidenti quod contigerat perpendebant miraculo, diuini protectionem numinis ſaluti regiæ non deeſſe. Eo anno rex Angliæ profectus eſt in Arragoniam, vt conſanguineum ſuum Carolum filium Caroli, quondam regis Siciliæ ab Alfonſo rege Arrāgoniæ detentum in carcere liberaret. Alfon-

ſus rex Arragoniæ miſſis ad Curiam Romanam nuntijs, reconciliari petiuit eccleſiæ de his quæ per patrem ſuum facta fuerant ſe excuſans.

Mors epiſcopi Hereford.

Thomas de Cãtilupo quondam epiſcopus Herefordenſis, qui nuper verſus Romanam Curiam contra fratrem Iohannem Peckham Cantuar. Archiepiſcopum cauſam eccleſiæ ſuæ proſecuturus proficiſcens obijt, & in Angliam per ſuos relatus, ac in eccleſia ſua traditus fuerat ſepulturæ, cæpit multis & inauditis miraculis coruſcare.

Anno 1288. Carolus filius regis Caroli quondam Siciliæ, Princeps Achaiæ, procurante rege Angliæ liberatur a carcere. Quo facto rex Angliæ reuertitur in Waſconiam, & apud Blankeford crucis ſuſcepit carecterem. Et mox Iudæos omnes tanquã crucis hoſtes expulit de Waſconia, & alijs terris ſuis omnibus quas in regno Franciæ habebat.

Reſus rebellis.

Interim Reſus filius Mereduci Walliam conturbauit, impugnareq; cępit aliqua regis caſtra, contra quem Edmundus Comes Cornubiæ, cui Rex Angliæ in ſua abſentia commiſerat regni cuſtodiam, magnum ducit exercitum. Et cum quoddam caſtrum Reſi dictum Druſſelan obſideret & muros eius ſuffodi faceret, caſu murorum ſubito vir nobilis de monte Caniſij & alij milites plurimi & ſcutiferi opprimuntur.

Frumenti copia.

Tanta fuit hoc anno in Anglia frugum abundantia vt quarterium frumenti alicubi pro viginti, alicubi pro ſexdecem, alicubi pro xij. denarijs venderetur.

Iudæi ab Anglia expulſi.

An. 1289. Rex Anglię reuerſus de Waſconia Londonijs ſolẽniter recipitur a clero & omni plebe. Qui Iudæos omnes eodẽ anno expellens de Anglia, datis expenſis in Gallias bona eorum reliqua confiſcauit. Eo tempore rex auditis multorum quęrimonijs, ferè iuſticiarios omnes de falſitate deprehenſos, a ſuo officio depoſuit, puniens eos iuxta demerita graui mulcta. Hoc anno tenuit rex Parliamentum Londonijs, in quo ædita ſunt ſtatuta quæ dicuntur Weſtm. tertia, in quo etiam Parliamento pro expulſione Iudęorum conceſſa fuit regi a populo quintadecima pars bonorum.

Rex Scotiæ obijt.

Cum rex Scotorum Alexander vxorem ſuam filiam comitis Flandriæ, quam poſt Margaretam filiam regis Angliæ duxerat, nocte quadam obſcura viſitare voluiſſet, equo ceſpitante lapſus, & colliſus grauiter expirauit. Hic de ſecunda vxore nullam, de prima verò prolem geminam, filium ſcilicet Alexandrum, & filiam genuit nomine Margaretam. Alexander abſq; prole, patrem immatura morte præuenit. Filia verò Margareta regi Norwagiæ deſponſata, filiam vnicam peperit nomine Margaretam quæ matri mortuæ ſuperuixit.

Margareta ſola hæres Scotiæ defuncta.

Hanc cõſulto rege Angliæ, magnates Scotiæ recognouerunt hæredem. Quæ accerſita per nuncios regis Angliæ, cum per nauigium tenderet in Scotiam, infirmata in mari apud Orchades inſulas eſt defuncta.

Caritas frumenti.

Nocte S. Margaretæ deſcendit tempeſtas ymbrium, tonitrui, & fulguris, a retro ſæculis vix audita, ſata concutiens & demergens, vnde factum eſt, vt Londonijs modius tritici qui prius ad tres denarios vendebatur ex tunc paulatim ad duos ſolidos excreſceret, ſicq; per quadraginta ferme annos vſque ad obitum regis Edwardi poſt conqueſtum ſecundi dicti de Carneruan, extitit bladorum cariſtia, & præcipuè frumentorum. Ita vt aliquotiens Londonijs modius frumenti ad decem ſolidos venderetur.

Dubitatio de hæredibus Scotiæ.

Anno 1290. mortua Margareta filia regis Scotorum Alexandri ad quam iure hæreditario, defunctis auo, patruo, & matre regnum Scotiæ deuolui debebat, quis foret iuſtus hæres Scotiæ, apud omnes in dubium vertebatur. Propter quod rex Edwardus verſus Scotiam dijudicaturus de iuſto hærede, tanquã ſuperior dominus dirigit iter ſuum, ſed dum finibus Scotiæ appropinquaret,

Regina moritur.

regina conſors defungitur in villa de Herdeley iuxta Lincolniã, propter quod rex dimiſſo itinere cępto verſus Scotiam, Londonias funus deducendo reuertitur cum mærore. Conditũ eſt ergo corpus cum aromatibus in eccleſia Weſtmon. cum honore, cor verò in choro fratrum prædicatorum, Londonijs eſt humatum.

Cruces erectæ in memoriam reginæ.

In omni loco & villa quibus corpus pauſauerat, iuſſit rex crucẽ miro tabulatu erigi ad reginæ memoriam, vt a tranſeuntibus pro eius anima deprecetur, in qua cruce fecit reginæ imaginem depingi, fuerat hæc regina dicta

Alienora ſoror Aldefonſi regis Caſtelli nobilis genere, ſed multò nobilior morum grauitate.

Anno 1291. Ciuitas Acon capitur a Soldano Babilone, qui muros eius deſtruxit cum turribus & euertit eccleſias cum domibus ciuitatis. Eo anno poſt Paſcha rex Angliæ appropinquans Scotiæ, Parliamentū tenuit apud Northūb. vbi cōſultis prælatis ac vtriuſq; iuris peritis, reuolutis priorum temporum annalibus, vocari fecit prælatos ac maiores regni Scotiæ & coram eis in eccleſia parochiali de Northūb. ius ſuum in ſuperius dominium regni Scotiæ fideliter declarauit. Petiuitq; vt hoc recognoſcerent, proteſtando ſe ius coronæ ſuæ vſque ad effuſionem ſanguinis defenſurum. Ob quam cauſam rex fecerat omnia monaſteria Angliæ, Scotiæ, & Walliæ perſcrutari, ad dignoſcendum quale ius poſſet ſibi competere in hac parte. Et repertum eſt in chronicis Mariani Scoti, Gul. Malmeſburienſis, Rogeri de Houeden, Henrici de Huntingdone, Radulphi de diceto, quod anno dom. 910. Rex Edwardus ſenior ſubegit ſibi reges Scotorum & Cambrorum. Item ibid. quòd an. dom. 921. prædictę gentes elegerunt ſibi Edwardum prędictum in dominum ac patronum. Item ibid. anno dom. 926. rex Angliæ Adelſtanus deuicit regem Scotiæ Conſtantinum, & iterum ſub ſe permiſit regnare. Item Edredus frater Adelſtani rex Anglię deuicit Scotos & Northanhumbros, qui ſe ſubmiſerunt ei & fidelitatem iurauerunt. Item ibidem Edgarus rex Angliæ ſuperauit Kinadum filium Alpini regem Scotorum, qui iurauit ei fidelitatem. Item ibidem rex Angliæ & Daciæ Canutus, anno regni ſui 16. perdomuit Malcolinum regem Scotorum, & ex tunc factus eſt rex quatuor regnorum, ſcz. Angliæ, Scotiæ, Dacię & Norwagiæ. Item ibid. S. Edwardus regnum Scotiæ dedit Malcolino filio regis Cambrorum de ſe tenendum. Item Gulielmus Baſtard, anno regni ſui 6. vicit Malcolinum regem Scotiæ, & accepit ab eo ſacramentum fidelitatis. Item Guliel. Rufus fecit ſimiliter erga Malcolinum regem Scotię, & duos filios Malcolini ſucceſſiue regnātes. Itē Alexander ſucceſſit fratri ſuo Edgaro in regnū Scotiæ de cōſenſu regis Henrici 1. Item Dauid rex Scotiæ fecit homagium regi Steph. Itē Gul. rex Scotiæ fecit homagium Henr. 3. filio regis Henr. 2. in coronatione ſua, & iterum Henrico patri anno regni ſui 20. ſicut patet in conuentione inter eos facta inde. Item dicit Rogerus Houedē quod Gul. rex Scotię venit ad dominum ſuum regem Henricum in Normanniam, & ſimiliter fecit regi Rich. & etiam Iohāni regi apud Lincolniam. Item in chronicis S. Albani reperitur quod Alexander rex Scotiæ apud Eboracum deſponſauit Margaretam filiam regis Henrici, an. regni ſui 35. & fecit ei homagium. Item reperitur in chartis regū Scotiæ. Item repertum eſt in bullis papalibus Scotiæ directis, reges Scotorum excommunicatos fuiſſe quia noluerunt obedire dominis ſuis Anglorum regibus. Conuenientibus igitur apud Northūb. in finibus Anglorū verſus Scotiam rege Anglorum cum ſuis peritis, ac Scotorum valentioribus cum ſuis prudentioribus petiuit in primis rex Anglię, vt Scoti pacificè aſſentirent ſuę ordinationi ſuper rege Scotię, pręſertim cum ſibi competeret ratione ſui dominij capitalis. Scoti reſpondebant ſe ignorare quod talis ſuperioritas regi Anglię competeret, nec poſſe ſine capite regi ad talia reſpondere, cui incumberet talem denunciationem audire. Nec aliud reſponſum ad pręſens debere reddere teſtabātur propter iuramentum excommunicatione vallatum, quod poſt mortem regis Alexandri ſibi inuicē fecerunt, vnde deliberatione habita fecit rex Edwardus Scotis literas ſuas patentes, quibus recognouit aduentum Scotorum in Angliam circa aquam Twede non debere aliàs illis vertere in præiudicium iterū veniendi in Angliam. Poſt hæc maiores Scotiæ & Angliæ qui vendicabant ius ſucceſſionis in regnum Scotiæ per literas ſuas patentes recognouerunt ſe velle ſponte recipere iuſtitiam coram dicto rege Edwardo, tanquam coram capitali domino, & firmum tenere quicquid ipſe decreuerit in præmiſſis. Tenor autem literarum dominorum vtriuſq; regni qui ius ſucceſſionis vendicabant in Scotorum dominium erat talis.

Declaratio iuris regij de regno Scotiæ.

Teſtimonia chronicarum de iure regis Angliæ in regnum Scotiæ.

Competitores iuris in regnum Scotiæ, ſubdunt ſe voluntati regis Angliæ.

Omnibus præſentes literas viſuris vel audituris Florentius Comes Hollandiæ,

diæ,Robertus le Brus dominus Vallis Anandiæ, Iohan. de Balliolo dominus Galwidię, Iohãnes de Haſtinges dominus Abergauẽniæ, Iohãnes Comyn dominus de Badenaw, Patricius de Dunbar comes Marchiæ, Iohannes de Veſci vice patris ſui, Nicholaus de Sules,Gulielmus de Rós ſalutem in domino. Cũ nos in regno Scotię ius habere credamus,& ius illud coram illo,qui potiorem habet poteſtatem,iuriſdictionem & rationem examinandi ius noſtrum decertare, vendicare ac probare intendamus: nobiliſq; princeps dominus Edwardus dei gratia rex Angliæ per bonas ſufficienteſq; rationes nos informauerit, quod ad eum ſpectat & habere debet ſuperius dominiũ regni Scotiæ, & cognitionem in audiendo, examinando,& definiẽdo ius noſtrum,nos de propria noſtra voluntate ſine omni violentia & coactione,volumus, annuimus & concedimus,vt recipiamus ius coram eo tanquã ſuperiori domino terræ. Volumus inſuper ac promittimus quod habebimus & tenebimus firmum & ſtabile factum ſuum, & quod ille habebit regnum, cui coram eo ius potius illud dabit.In teſtimonium iſtorum,nos literis iſtis appoſuimus ſigilla noſtra,data apud Northumb.feria tertia poſt Aſcenſionem,&c. Facta itaq; recognitione ſuperioris dominij, & ſubmiſſione recipiendi quod coram rege Angliæ fuerit definitum, petiuit rex caſtra & terram totam ſibi reddi, vt per ſeiſinam pacificam ius ſuperioris dominij,quod iam per ſuas literas recognouerant clareſceret vniuerſis.Annuerunt ſtatim regiæ petitioni confectis ſuper hoc literis habentibus hunc tenorem.

Literæ ſeiſinæ datæ regi Angliæ de regno Scotiæ.

Omnibus præſentes litteras viſuris vel audituris Florentius comes Hollandię,&c.ſalutem in domino. Quia de bona volũtate noſtra & cõmuni aſſenſu annuimus,& conceſſimus nobili principi domino Edw. dei gratia regi Angliæ, quod ipſe tanquam ſuperior dominus terræ Scotiæ, poſſit audire, examinare,& definire,vendicationes noſtras & petitiones quas intendimus oſtendere & probare pro iure noſtro recipiendo coram eo, tanquam ſuperiore domino terræ, promittentes inſuper quod factum ſuum habebimus firmum & ſtabilę, & quod ille obtinebit regnum Scotiæ cuius ius potius declaratur coram eo. Cum autem non poſſit præfatus rex Angliæ iſto modo cognitionem facere,nec complere ſine iudicio,nec iudicium debeat eſſe ſine executione, nec executionem poſſit debito modo facere ſine poſſeſſione & ſeiſina eiuſdem terræ & caſtrorum eius:volumus & annuimus,& concedimus quod ipſe tanquam dominus ſuperior ad perficiendũ prædicta,habeat ſeiſinam totius terræ Scotiæ & caſtrorũ eius, quouſq; ius in regnũ petentibus fuerit ſatiſfactum.Ita tamen quod antequam habeat ſeiſinam,bonã & ſufficientem ſecuritatem faciat petitoribus,& cuſtodibus & communitati regni Scotiæ,reſtituendi idem regnũ cum tota regalitate, dignitate, dominio, libertatibus,conſuetudinibus,iuſticijs,legibus,vſibus,poſſeſſionibus,& quibuſcunque pertinentijs in eodem ſtatu in quo erant ante ſeiſinam ſibi traditam,& liberabit illam cui iure debebitur ſecundũ iudicium regalitatis, ſaluo regi Angliæ homagio illius qui rex erit.Et debet hæc reſtitutio fieri infra duos menſes à die quo fuerit hoc ius diſcuſſum atque firmatum. Exitus terræ prędictæ medio tempore recipiantur & in ſaluo depoſito reponãtur, & bene cuſtodiantur per manum Camerarij regni Scotiæ qui nunc eſt, & illius quem aſſignabit ad hoc rex Angliæ,& hoc ſub ſigillo eorum, ſalua rationabili ſuſtentatione terræ & caſtrorum miniſtrorumq; regni. In teſtimonium iſtorum omnium prædictorum appoſuimus ſigilla noſtra, &c. Data apud Northumb. die Mercurij, &c. Has duas literas miſit rex Angliæ ad diuerſa monaſteria ad facti memoriam ſeruandas.

Rex aſſecurat Scotiæ regnum vero hæredi reddere.

Igitur ex parte regis Angliæ facta ſecuritate de reſtituendo prout præfertur regno Scotię,infra duos menſes illi cui de iure hoc competeret ſub pena 100. millium librarum ſterlingorum Romæ in ſubſidium terræ ſanctæ ſoluendarũ, ac etiam ſub pena excommunicationis & interdicti in regis perſonam & regnum Angliæ,ſi non reſtitueret fulminandum. Scoti per chartas ſuas tradiderunt regi Edwardo regnum Scotię cum caſtellis, iuribus & conſuetudinibus, poſueruntq; cuſtodes qui medio tempore, exitus & appromamenta terræ ad opus

opus illorum quorum intereat cuſtodirent; quouſq; viz. debita diſcuſſione habita de legitimo conſtaret hærede. Quo facto rex Angliæ poſt longas diſceptationes vendicantium illud regnum diſcuſſis iuribus, prætulit Iohannem de Baliol qui recognouit regem Angliæ fore capitalem dominum Scotiæ, fecitq; ei homagium & fidelitatem iurauit, prout in geſtis anni ſequentis plenius declaratur. Circa feſtum S. Iohannis Baptiſtæ Alienora mater regis Ambreſbyrię eſt defuncta propter quod rex de Scotia rediјt in Angliam, vt funus maternum debito cum honore curaret. *Iohan. Baliol rex Scotiæ.*

Poſt feſtum Sancti Michaelis Rex iterum tendens in Scotiam cum Eboracum veniſſet, Reſus filius Mereduci captus illucq; deductus iudicialiter condemnatur. Deinde rex profectus in Scotiam, omnibus in regnum Scotiæ ius vendicantibus impoſuit, vt in feſto Sancti Iohannis Baptiſtæ proximo futuro coram ſe comparerent, & quo iure regnum illud vendicabant, plenius declararent.

Anno 1292. ſuborta eſt diſcordia inter Anglicos & Francos huiuſcemodi occaſione. Duo nautæ quorum vnus erat Anglicus, alter Normannus conuenerunt apud Gartimam ad quendã fontem vt haurirent aquã, vbi dum quiſque nititur prius haurire, facta eſt contentio inter vtroſq;. Poſt multa iactata conuitia, Normannus educto gladio ferire nitebatur Anglicum, qui vitato periculo, pugnum Normanni tenuit, volens eripere de manu ſua pugionem, quibus ſic colluctantibus Normannus corruens ſuper mucronem ſuum caſu proprio confoſſus fuit. Quo cognito Normanni perſecuti ſunt Anglicum, vt in eum necem ſocij vindicarent. Sed nautæ Anglici conſortes contuentur ſocium & Normannos repellunt. Normanni verò de caſu prædicto corã Philippo rege Franciæ grauem depoſuere quærimoniã. Quibus rex iuſſit vt vbicunq; obuiarent Anglicis de nece conſocij ſumerent vltionem, vnde factũ eſt vt dum Normanni ſollicitius maris obſeruarent ſemitas, nauigium Anglicanum conſpiciunt a remotis. Cum quo mox congredientes quandam nauem Anglicã vncis attrahentes, Anglicum quendam rapientes de naui ſua in ſummitate mali cuiuſdam puppis Normannicę ſuſpenderunt, quibus cauſis creuit tumor & inuidia populis vtriuſq; regni. *Lis inter Anglos & Francos.*

Rex Angliæ poſt feſtum ſancti Iohannis Baptiſtæ in Scotiam veniens, receptis eorum qui regnum Scotię vendicabãt allegationibus, pro iure ſuo eligi fecit 40. perſonas, viz. 20. de Anglia, & 20. de Scotia, qui iſtas allegationes deliberata diligentia diſcuterent, ſententiam finalem vſque in feſtum S. Michaelis proximo venturum differens proferendam.

Eo tempore Ericus Rex Norwagiæ venit coram conſilio domini regis Angliæ per atturnatos ſuos, & protulit quoddam ſcriptum in hæc verba.

Omnibus præſentes literas inſpecturis vel audituris pateat euidenter quod nos Ericus dei gratia rex Norwagiæ tenore præſentium fecimus, conſtituimus & ordinauimus prout de iure & facto melius facere potuimus, noſtros veros ac legitimos atturnatos & procuratores, & nuncios ſpeciales, nobilem virum Adneum de Hagr. & magiſtrum Henricum Plebanum plebis de Caſtellione aretino, domini Papæ Capellanũ, & magiſtrum P. Algor ad comparendum pro nobis & vice noſtra coram excellenti principe domino dei gratia Edwardo rege Anglię illuſtri, & ſuperiori domino regni Scotię ad petẽdum nomine noſtro tanquam per ſuperiorem dominum regni Scotiæ nobis adiudicari regnũ Scotiæ ſupradictũ, cum omnibus iuribus & pertinentijs ſuis, cum ipſum regnum per mortẽ dominæ Margaretæ filiæ noſtræ olim dominæ & reginæ regni Scotię ſit ad nos pleno iure deuolutũ hæreditariè, legitimè. Item ad petendũ nomine noſtro adiudicari nobis, & præfatis atturnatis & procuratoribus noſtris aſſignari pro nobis fructus & redditus regni Scotiæ quatuor annorum, qui fluxerunt a tempore mortis domini Alexandri bonæ memoriæ quondam regis Scotiæ, vſque ad diem mortis dominæ Margaretæ filiæ noſtræ olim Dominæ reginæ Scotorum, qui percepti vel percipi potuerũt de dicto regno, cum ad nos *Erici ſcriptum.*

dicti fructus ſeu redditus pleno iure pertineant: tum quia fuimus legitimus adminiſtrator reginæ præfatæ cum viueret: tum etiam quia grauia expenſarum & ſumptuum onera ſuſtinuimus propter eam, dum in regno Norwagiæ moram traxit, & poſtmodum mittendo eam ad regnum Scotiæ ſupradictum. Item ad petendum nomine noſtro condemnari vniuerſitatem regni Scotiæ, & ipſum regnum ad ſoluendum nobis ſeu dictis atturnatis & procuratoribus noſtris, recipientibus vice noſtra pænam centum millium librarum ſterlingorum, in quam inciderunt vniuerſitas præfata & regnum ſupradictum, non recipiendo liberè Dominam præfatam Margaretam filiam noſtram in dominam & reginam Regni Scotiæ, nec ei obediendo in aliquo. Et ad petendum ſupplementum ſeptingentarum marcarum quas habere debemus a regno Scotiæ, occaſione dotis Dominę Margaretæ olim filiæ noſtræ, & vxoris regis Scotiæ prædicti, cum fructus & redditus prædicti nobis aſſignati pro ſeptingentis marcis annuis ad quingentarum marcarum ſummam non aſcendant. Item ad agendum & defendendum, lucrandum & perdendum coram præfato principe domino Edwardo rege Angliæ ſuperiore domino regni Scotię, debita quomodocunq; & qualitercunq;, etiã ex quacunq; cauſa vel cauſis nobis debeantur, & a quibuſcunq; perſonis loco vel vniuerſitate, & quocunq; nomine illa iura cenſeantur, & ad omnia alia & ſingula faciendum, quæ veri ac legitimi atturnati ſeu procuratores & nuncij facere poſſent in pręmiſſis, & quolibet pręmiſſorum ſi mandatum etiam exigerent ſpeciale, quæ noſmet facere poſſemus, ſi præſentes eſſemus, promittentes ſub ypotheca & obligatione omnium bonorum, ratum, firmũ, & gratum habere & tenere perpetuò, ac nõ contrauenire aliquo ingenio vel modo, quicquid per pręd ictos atturnatos ſeu procuratores noſtros, vel duos ſaltem ex eis actum vel procuratum fuerit in præmiſſis vel quolibet pręmiſſorum. Dat. Tonſborg. anno regni noſtri decimò tertio. In cuius rei teſtimoniũ has literas fieri fecimus, & noſtri ſigilli munimine roborari.

Dies datus regi Norwagiæ.

Requiſitum fuit de eiſdem atturnatis quid volunt addere, minuere, vel mutare, & quod in petitione ſua danda declararent. Qui dicunt quòd nolunt declarare, antequam habuerunt colloquium cum dicto domino rege Angliæ ſuperiore domino regni Scotiæ, nec aliquid aliud proponere vel dicere ea vice. Et hæc requiſitio fuit facta, quia aliâs in petitione ſua quæ coram ipſis fuit ibidem lecta, reſeruarũt ſibi beneficium addendi, minuendi & mutandi prout plenius ex tenore ipſius petitionis apparet. Et datus eſt eis dies vſque ad diem Mercurij proximum ſequentem ad audiendum Domini regis Anglię voluntatem.

Poſtea die Mercurij proximo poſt feſtum beati Martini venerunt prædicti atturnati regis Norwagiæ coram cõſilio prædicti Domini regis Angliæ & ſuperioris domini Scotiæ, & dictum fuit eis per conſiliũ dicti domini regis quod declararent manifeſtè actionem domini regis Norwagię, per quam intendunt recuperare regnum Scotiæ tanquam ius domini ſui. Qui reſponderũt & dixerunt quod voluerunt prius habere colloquium cum domino ſuo rege Norwagiæ, & ipſum ſuper actione & petitione prædictis conſulere, antequam vlterius proſequerentur. Et multotiens requiſiti quòd petitionẽ præfati domini ſui manifeſtiùs declararent, tandem dixerunt pręciſè quòd petitionẽ ſupradicti domini ſui noluerunt declarare, nec vlterius ſuper hoc aliud dicere, antequam eundem dominum ſuum conſulti fuerint in præmiſſis. Ideo datus eſt eis dies de die in diem coram prædicto domino rege Angliæ ſuperiore domino dicti regni Scotię, ad audiẽdum iudicium ſuum de eo quod noluerunt vlterius proſequi petitionem domini ſui prędicti, &c.

Iudicium contra regem Norwagiæ.

Igitur poſt diligentem huius negotij diſcuſſionem inter cæteros, de aſſenſu communi Iohã. de Baliolo, qui de filia Dauid regis Scotorũ deſcenderat ſeniore, adiudicauit rex ex integro regnũ ipſum. Robertus nempe de Brus, inter quem & ipſum Iohan. de Baliolo excluſis cęteris quęſtio vertebatur, licèt vno gradu eſſet propinquior, tamen deſcendit a filia regis Dauid ſecunda.

Iohan.

Iohan. de Baliolo in feſto S. Andreæ ſequenti collocatus ſuper lapidem regalem in eccleſia canonicorum de Scone regularium ſolemniter coronatur, moxq; venit ad nouum caſtrum ſuper Tynam, & fecit homagium regi Angliæ ſub hijs verbis. Domine Edwarde rex Angliæ ſuperior domine regni Scotiæ, Ego Iohannes de Baliolo Rex Scotiæ recognoſco me hominem veſtrum ligeum de toto regno Scotiæ & omnibus pertinentijs & hijs quę ad hoc ſpectant, quòd regnum meum teneo & de iure debeo, & clamito tenere hæreditariè de vobis & hæredibus veſtris regibus Angliæ, de vitâ & membris, & terreno honore contra omnes homines, qui poſſunt viuere & mori. Et Rex Angliæ recepit homagium in forma prædicta ſuo & alterius iure ſaluo. Quo facto rex Angliæ idem regnum Scotię integraliter cum omnibus pertinentijs reſtituit indilatè.

Homagium regis Scotiæ.

Anno 1293. Rex Angliæ tenuit natale apud nouum caſtrum ſuper Tynam vbi ſuſcepit homagium Iohannis de Baliolo regis Scotorum.

Claſſis Gallicana ab Anglis capta.

Per idem tempus mercatores Angliæ laceſſiti per Francos ſuper mercium ſuarum amiſſione regi Angliæ conqueruntur. Quapropter rex comitem Lincolniæ Henricum de Lacy tranſmiſit ad regem Franciæ, petens humiliter vt per vtriuſq; regis conſilium de aſſenſu communi contra huiuſmodi diſpendia prouideretur de remedio competenti: ſed dum comes reſponſum expectat, claſſis ducentarum Normannicarum onuſta vino viriſq; bellatoribus a ſexaginta nauibus Anglicanis capitur, in portu S. Matthæi in minori Britannia & in Angliam adducitur, in quo conflictu feruntur occiſa quindecem millia Gallicorum. Rumor facti regem Franciæ, non tam admiratione quàm indignatione vehementi commouit. Qui miſſis nuntijs petijt a rege Angliæ vt abſque mora naues cum mercibus, & homines ſuos captas & in regno ſuo receptatas reſtitueret, ſi vellet ſua negotia pro terra Waſconiæ in curia regis Franciæ fauorabiliter expediri. Rex igitur habito cum ſuis conſilio, Richardum Londonienſem epiſcopum cum alijs viris prudentibus direxit ad regem Franciæ cum hoc reſponſo, videlicet, quod rex Angliæ curiam ſuam habet nulli ſubiectam, ideo ſi qui de regno Francię lęſos ſe ſenſerint, & iniurias ſuas declarauerint, Rex eis celerem fieri iuſticiam ordinabit, & eiſdem eundo per terram ſuam & redeundo ſaluum dabit conductum, vel ſi hoc regi Francorum non placeat, eligantur hinc inde arbitri qui penſatis damnis vtriuſuis partis, prouideant quomodo quærelantibus ſatiſfiat, & rex Anglorum dicto eorum & laudo ſub certa obligatione ſe ſubmittet, dum tamen rex Francię ſe ſubmittat & obliget pari modo. Si verò aliquod occurrat tam arduum, quod pro arbitrio deſcidi nequeat, definiendum regibus reſeruetur. Et rex Angliæ habito conductu ad regem Franciæ accedentem ad aliquam villam maritimam veniet, & aſſenſu mutuo finis negotio imponetur. Quod ſi nec iſtud rex Francorum acceptauerit, in ſummum pontificem negotium tranſferatur, vel quia tunc ſedes vacabat apoſtolica, ad Cardinales omnes vel aliquos committatur. Spreuit hæc omnia cõſilium Franciæ, nec nuntijs inſtanter flagitantibus dignatum eſt aliquid reſpondere. Miſit deniq; rex Francorum ad ciuitatem Agennum quæ pertinet ducatui Acquitaniæ & ibi nominatim citari fecit regem Angliæ, vt die certa Pariſius compareret, de iniurijs & rebellionibus factis in terra Waſconiæ reſponſurus. Quem ad diem præfixum non comparentem, Rex Francorum in propria perſona pro tribunali ſedens ſententiam protulit, regem iudicans in defectu. Moxq; præcepit Conſtabulario Franciæ, vt in manu armata ducatum Acquitaniæ regis Francorum nomine occuparet, caperetq; vel expelleret quoſcunque per regem Angliæ illius cuſtodię deputatos. Siquidem paulò ante miſerat illuc rex Angliæ Iohannem de S. Iohanne militem in armis ſtrenuum & diſcretum, qui ciuitates & caſtra per totum ducatum muniuit armis & victualibus & viris ſtrenuis ad bellandum.

Rex Angliæ citatur.

Anno 1394. cum Edmundus frater regis Angliæ diu ſed inaniter tractaſſet de pace cum conſilio regis Franciæ manifeſtè ſeductus fuiſſet Francorum falſitate ad maximum damnum fratris ſui regis Angliæ, regreſſus eſt in Angliam

referens regi totiq; conſilio totam rerum geſtarum ſeriem. Quapropter rex conuocato Londonijs parliamento, cui Iohannes rex Scotorum interfuit, de conſilio prælatorum & procerum conſentium terram ſub dolo ſibi ablatam recuperandam gladio, rex Angliæ miſit nuncios ad regem Franciæ mandans ei per eoſdem, quod cum pacta inter progenitores eorum habita & ipſos, nec nō et ſecretos tractatus quos mediante Germano ſuo cum eo habuit, violaſſet, non videbatur ſibi quod ipſum regem Angliæ ducemq; Acquitaniæ hominem ſuum reputabant, nec ipſe homagio ſuo aſtringi vlterius intendebat. Eodem tempore rex Angliæ miſſo in Teutoniam Antonio Dunelmenſi Epiſcopo confœderauit ſibi Adulphum regem Romanorū. Et in Waſconiam tranſmiſit exercitum, cui præfecit milites prudentes & in bellicis rebus expertes, & nauigium ad maris cuſtodiam forte ſatis ordinauit.

Parliamentum Londini.

Rex Angliæ renunciat homagio pro Acquitania.

Hoc anno conceſſa fuit regi in ſubſidium werræ ſuæ medietas a clero, ſexta a ciuibus, & reliquo populo decima pars bonorum, non obſtante quod fames in terra præualuerat annonæ cariſtia, & pauperes paſſim afflicti lienteria morerentur. Naualis exercitus regis Angliæ cepit tres villas in Waſconia muratas, cepit ſ. Burgum ſuper mare ac Blanium atq; Riſunciū. Sub eiſdem diebus Wallenſes inſurgentes contra regem in diuerſis partibus, diuerſos ſibi principes præfecerunt. Aquilonares quendam Madocum nomine, de genere Lewlini principis vltimi qui villam & caſtrum de Carneruan combuſſerunt magna anglorum multitudine quæ ad nundinas venerat interfecta. Occidentales Wallenſes, quendam Maylgonem nomine ſequebantur, mala plurima perpetrantes. Tertius Marganus dictus Wallenſes auſtrales concitās, comitem Glouerniæ Gilbertum qui progenitores ſuos exhæredauerat, de terra ſua quæ Glamorgan dicitur expulit & fugauit. Rex Angliæ auditis hijs rumoribus Walliā cum exercitu eſt ingreſſus, ſed mox occurrentibus ſibi Wallenſibus exceptus graui prælio repulſus eſt. Robertus de Winchelſey doctor ſacræ paginæ Archiepiſcopus Cantuarienſis a Celeſtino Papa confirmatur, & in Angliam veniens, Iohanni de Monemutha magiſtro Theologiæ contulit epiſcopatum Landafenſem authoritate papali qui iam vacauerat multis annis. Celeſtinus papa prius dictus Petrus de Murrone de ordine S. Benedicti monachus & anachorita, ſe ſentiens minus ſufficientem ad tantum onus ſufferendum, de conſilio Benedicti Caietani ceſſit papatui, ędita prius conſtitutione ſuper ceſſione pontificum Romanorum. Huic ſucceſſit idē Benedictus, de quo ex poſt prophetauit, eo quòd eum ad cedendum ſubdolè induxiſſet idem Celeſtinus, ita: Aſcendiſti vt Vulpes, regnabis vt Leo, morieris vt Canis, cōtigitq; prout vir ſanctus prophetauit. Quia rigidè Cardinales de Columna tractauit & quoſdā depoſuit, regiq; Francorū in multis obſtitit, & eum totis viribus elaborauit deponere, idem rex Franciæ confœderatis fratribus de Columna, miſſo Seneſchallo Franciæ, Guliel. de Longareto comprehendit eum, & in equum effrenem verſa facie ad caudam poſuit. Quem ſic diſcurrere vſq; ad nouiſſimum halitum compulit ac tandem ad hęc omnia cardinalibus prædictis conſentientibus fame necauit, ſed hæc in ſequentibus, cum tempus occurrerit rei geſtæ. Ipſe verò conſtitutionem de ceſſione Romanorum pontificum ęditam per prædeceſſorem ſuum, factus papa reuocauit.

Subſidium regi datum.

Wallenſium inſurrectio.

Edwardus a Wallenſibus repulſus.

Celeſtinus papatui renunciat

Prophetia de Benedicto.

Anno 1295. in die Circumciſionis domini reddita eſt domino Iohanni de ſancto Iohanne ciuitas Bayonenſis, quam die præcedenti ceperant nautæ fortiter expugnatam. Obſidionem verò poſuit circa caſtrum quod poſt dies octo cepit, multæq; munitiones & caſtra ſe reddiderunt Anglis cognita fraude Gallorum, ita quod exercitus Anglicorum excreuit ad quatuor millia peditum & equitum ducentorum. Rex Angliæ tranſito flumine de Conwey, cum parte exercitus, infortunatè captis bigis & curribus onuſtis victualibus penuria coarctatur, ita vt donec veniret ad eum reliqua pars exercitus aquam melle mixtā biberet, panēq; cum ſalſis carnibus veſceretur. Comes Warwici cognito quod Wallēſes in maxima multitudine inter duo nemora in quadā planitie ſe adunaſſent, aſſumpta ſecū electa multitudine cum baliſtarijs & ſagittarijs de nocte

Acta in Waſconia.

Edw. victualia.

Comitis Warwici fortitudo.

&c ſuperueniens, eos vndiq; circumcinxit, qui fixis in terra lanceis cuſpides in oppoſitum irruentium dirigunt, vt ſic ſe ab impetu equitum tuerentur. Sed comes inter duos equites poſito vno baliſtario ac iaculis baliſtarum magna parte eorum qui lanceas tenebant proſtrata, cum turma equitum in reliquos irruens, tantam ſtragem intulit quanta eis vna vice illata non creditur temporibus retroactis. Interim rex Angliæ caſtrũ conſtruxit in inſula Angleſey quod bellum mariſcum voluit appellari. Succiſa ſunt etiam nemora in Wallia quæ belli tẽpore indigenis parabant latibula, & firmata ſunt caſtra maritima circa loca. Et citò poſthæc captus eſt Madocus prędictus capitaneus Wallicorũ. A quo tempore werræ quieuerunt in Wallia, & Wallenſes more Anglicorũ pene cęperunt viuere, theſauros congregantes, & rerum damna temporalium metuentes.

Bellũ mariſcum

Wallenſes ſubacti poſtea non rebellarunt.

Carolus Germanus regis Francię Waſconiam ingreſſus Riſuncium obſedit & cepit.

Eo tempore reddita eſt Anglis villa S. Seueri.

Carolus germanus regis Franciæ euerſis villa & caſtro Riſuncij quæ Hugo de Veer capitaneus 13. ſeptimanis tenuit in magnum Gallorum diſpendium, ea tandem reddidit, ſaluis omnibus, ſua ſuppellectili, & dato conductu vſque ad duas dietas ab exercitu. Carolus poſitis in villa cuſtodibus cum exercitu reuerſus eſt in Franciam. Poſt cuius diſceſſum mox capta eſt villa ab Anglicis iterato. Duo Cardinales miſſi a Papa Bonifacio pro pace reformanda inter reges, primò venerunt ad regem Franciæ, deinde ad regem Angliæ petentes treugas biennales. Quibus reſpondit rex Anglię, quod non potuit treugas inire propter fœdus initum & iuramento firmatum inter ipſum & regem Romanorum, ſine conſenſu eiuſdem. Quapropter regem rogauerũt, vt regis Romanorum conſenſum in inducias impetraret. Quod rex ob reuerentiam curiæ Romanæ fecit. Cardinales verò in Gallias ſunt reuerſi. Circa præſens tempus claſſis gallicana Doueriam veniens ſpoliauit prioratum, & ibidẽ perempto vno monacho veterano, magnam partem oppidi incenderunt. Quorũ aliqui priuſquam potuerũt naues repetere ſunt occiſi, captaq; eſt vna galea plurimis interfectis de parte Gallorum.

Riſunciũ a Gallis captum recuperatur.

Cardinales de pace tractaturi veniunt.

Galli Doueriã ſpoliant.

Nautæ Gernemuthenſes Ceſaris burgum, id eſt, Cherburgh in Normannia incendio veſtauerunt, ſpoliataq; Abbathia canonicorum regularium canonicum quendã ſenem in Angliã adduxerunt. Porteſmouthenſes ceperunt quindecem naues Hiſpanicas onuſtas vino.

Iohannes rex Scotiæ fidelitas immemor, deſtinatis ad regem Francorum nuntijs inijt cum eo fœdus contra regem Angliæ, petens in affirmationem negotij matrimonium contrahi inter filium ſuum Edwar. & puellam nobilem Iohan. filiam Caroli germani regis Francorum, ſpondens ſe velle regẽ Angliæ totis viribus impugnare, ſicut in ſcriptis inter vtroſq; regis confectis plenius continetur. Scoti per idem tempus elegerunt ſibi 12. pares quorum conſilio rex regnum ſuum gubernare debebat, per quos etiã vt in præmiſſam conſentiret proditionem fuit inductus. Nempe horum conſilio & pręcipuè abbatis de Menros, cum ad parliamentum veniſſet regis Angliæ, illicentiatus clam diſceſſit tanquam fugitiuus, ad magnum dedecus perſonæ ſuæ: ob quam cauſam Rex Angliæ iuſſit omnia bona ſua mobilia & immobilia quæ habebat in Anglia confiſcari, qui eo tempore plures villas & prædia pinguia poſſidebat.

Scotorum rex fidem violat.

Scoti eligunt 12. pares.

Thomas Turberuile miles captus in Waſconia, & Pariſius inter alios captiuos detentus, liber dimittitur ſponſione iuramento firmata, quod contra regem Angliæ Walliam commoueret. Qui cum veniſſet in Angliam proditionis conuictus tractus & ſuſpenſus eſt.

Turberuile ſuſpenſus.

Gilbertus Comes Glouerniæ dies ſuos clauſit, relictis ex vxore ſua Iohanna filiabus tribus & vnico filio minoris ætatis, nomine Gilberto.

Gulielmus de Valencij s comes Penbrochiæ conceſſit in fata, cui ſucceſſit filius ſuus Aymerus.

Rex Angliæ Scotorum comperta proditione, diſpoſuit regnũ Scotiæ vi ſubijcere

Expeditio regis in Scotiam.

ijcere niſi poſſent ab hijs quæ referebantur ſe legitimè excuſare.

Expeditio in Waſconiam.

Anno 1296. Edmundus Germanus regis Angliæ & Henricus comes Lincolniæ cum exercitu valido in Waſconiam tranſfretarunt, vbi reddita ſunt eis caſtra plura, cumq; veniſſent prope Burdegaliam ad duo milliaria, exercitus Gallorum egreſſus de Burdegalia velut inopinatò eis occurrit, commiſſoq; graui prlęio Galli retrocedentes ad vrbē fugiunt, quos dum inſequuntur tres milites & duo vexilliferi Iohannis de Britannia & Alani Souche Galli portis clauſis ceperunt. Comites verò magnam partem ſuburbij combuſſerunt. Et non multò poſt Edmundus comes vitæ finem fecit, fuerat autem comes Leiceſtriæ & Lancaſtriæ. Poſt cuius mortem exercitus Anglicanus obſedit vrbem Aquenſem, ſed penuria victualium compellente negotium eſt infectum. Eo tempore comes Attrabatenſis per regem Francorum miſſus in Waſconiam munitiones aliquas de manibus Anglorum extorſit. Per id tempus rex Angliæ immenſo coadunato exercitu venit ad nouum caſtrum ſuper Tynam. Ad quē locum fecerat Iohānem Scotorum citari per edictum publicum, vt de his quæ ſibi debebant obijci reſponderet.

Scotorum rex citatur.

Quo ad diem præfixum nec per ſe comparente, nec per nuncium ſe excuſante, rex de conſilio ſuorum decreuit vlterius procedendum. Interim quidam miles Robertus de Ros dominus Caſtelli de Werk non obſtante fidelitate quam Regi Angliæ iurauerat ad Scotos tranſfugit. Cuius germanus Gulielmus de Ros regem præmonens de fratris perfidia petiuit ſibi mitti ſubſidium, quo poſſet caſtrum defendere contra Scotos. Rex verò miſit illuc mille viros, qui recepti in villa quadam dicta Preſtfen, omnes eadem nocte a Scotis quorum capitaneus erat præfatus tranſfuga Robertus de Ros interfecti ſunt, exceptis paucis qui dilapſi ſunt fuga. Quo audito mox Rex cum exercitu ad caſtrum illud properat, gauiſus in hoc vt fertur, quod Scoti primò cæperunt hoſtilia exercere. Rex itaque ad prædictum caſtrum de Werk Paſchalem ſolemnitatem peregit.

Scoti Angliam vaſtant.

Quo tempore ſeptem comites Scotiæ, videlicet, de Bowhā, de Menteth, de Stratherne, de Lewenes, de Ros, de Athel, de Mar cum exercitu grandi feria ſecunda paſchæ Angliam ſunt ingreſſi, vaſtantes omnia cæde & incendio, non parcentes ſexui vel ætati, venienteſq; Carleolum vrbem ipſam obſidione cinxerunt. Viri verò ciuitatis & fœminæ lapidibus & telis Scotos a muris propulſabāt, vrbem viriliter defendentes. Videntes autem Scoti nil ſe proficere, feria quarta omiſſa obſidione in Scotiam redierunt. Eadem die ſ. feria quarta paſchalis hebdomadæ rex cum exercitu tranſito flumine Twede peruenit prope Berwicū. Die vero veneris cum videret ciues ad pacem redire nolle, factis inſultibus tam per aquam quàm per aridam, villam occupat, vnico tantum de ſuis militibus interfecto. Nocte ſequente dormiuit rex in caſtro, iuſſitq; rex fodi foſſam profundiſſimam inter Scotos & Berwicum quæ eſſet terrori hoſtibus, & eoſdem arctaret ab incurſibus repentinis.

Berwicum foſſa munitur.

Cumq; rex villam Berwici nouo foſſato muniret, venerunt ad eum duo fratres minores de villa de Rokeſburgh deferentes literas Iohan. regis Scotiæ, tenorem huiuſcemodi continentes.

Scotorum regis literæ.

Magnifico principi domino Edwardo dei gratia regi Angliæ, Iohannes eadem gratia Scotiæ rex. Cum vos ac illi de regno veſtro non ignorantibus vobis vel ignorare non debentibus, per violentiam, potētiam, nobis ac regni noſtri incolis graues immo intollerabiles iniurias, contemptus, grauamina, nec non enormia damna, contra noſtros ac regni noſtri libertates, ac contra deum & iuſticiam notoriè & fræquenter intuleritis, nos extra regnum ad leuem ſuggeſtionem pro libitu veſtræ voluntatis citando & indebite vexando, caſtra noſtra ac terras, poſſeſſioneſq; noſtras & noſtrorum infra regnum veſtrum ſine noſtris demeritis occupando, bona noſtra ac ſubditorum noſtrorum tam per terram quàm per mare rapiendo, & infra regnum veſtrum receptando, mercatores & alios regni noſtri incolas occidendo, homineſq; noſtros de regno noſtro violenter abducendo ipſoſq; ibidem detinendo & incarcerando, ſuper quibus reformandis nuncios noſtros ſæpe tranſmiſimus, quæ non adhuc ſolùm remanent incorrecta, verùm etiam de die in diem per vos & veſtros pri-

oribus

oribus deteriora cumulantur. Vos namq; iam cum innumerabili multitudine armatorum veſtro exercitu publicè conuocato ad exhæredandum nos, & regni noſtri incolas ad fines regni noſtri hoſtiliter acceſſiſtis, & vltra progredientes in regno noſtro ſtrages & incendia, nec non inſultus & inuaſiones violentas tam per terram quã per mare cõmiſiſtis inhumanè. Nos dictas iniurias & grauamina & damna, nec non & hoſtiles impugnationes vlterius ſuſtinere nõ valentes, nec in fidelitate & homagio veſtro (licèt per violentam impreſſionẽ impreſſam extortis) manendo contra nos, etiam ad defenſionem noſtram & regni noſtri, cuius defenſioni & tuitioni vinculo iuramenti ſumus aſtricti: nos volentes erigere fidelitatem & homagium tam a nobis quàm ab alijs quibuſcunq; regni noſtri incolis fidelibus noſtris ratione terrarum, quas in veſtro regno tenebant, & etiam ratione menagij ſeu retentionis veſtræ, nomine noſtro ac nomine eorundem omniũ & ſingulorũ, vobis reddimus per prȩſentes.

Rex Angliæ audita præſenti litera reſignationem homagij ſui admiſit; & Cancellario ſuo præcepit hanc literam regiſtrari ad perpetuam memoriam rei geſtæ.

Scoti Angliam vaſtant.

Septem Comites Scotiæ prȩnominati ſuperius cum eorum comitiua profecti ſunt in Angliã, vaſtantes omnia cæde & incendio, inter quæ prioratũ, cũ tota villa de Hexam incendio deſtruxerũt, progreſſiq; ad domum monialium de Rameſay, domos quaſdam incenderunt, & cum ingenti præda in Scotiam ſunt reuerſi.

Dunbar a Scotis captum recuperatur.

Patricius de Dunbar ſe regi Angliȩ cũ tota ſua poteſtate ſubmiſit. Caſtrũ de Dunbar cito poſt obſeſſum a Scotis fraude quorundã in eo exiſtẽtium redditum eſt eiſdem, ad quod recuperandum comes Surrey & Southſexiæ Iohãnes, & Guliel. comes Warwici a rege mittuntur cum manu forti. Quibus ſuperueniens Scotorum exercitus vt obſeſſis ferrent auxilium, excipitur dira pugna, in qua dicuntur occiſa Scotorum 10. millia. Sabbato ſequenti regi aduenienti redditum eſt caſtrum, in quo capti ſunt tres comites, ſex barones, cum militibus 29. ſcutiferis octoginta tribus. Quos rex ad diuerſa caſtra Angliæ tranſmiſit arctius detinendos. Poſt captionem caſtri de Dunbar reddita ſunt ei caſtra de Rokeſburgh, & Edinburgh, caſtellum verò de Striuelin inuenit vacuũ, cuſtodibus in fugam dilapſis. Tranſgreſſus verò mare Scoticum venit ad villã S. Iohannis in feſto S. Iohannis Baptiſtȩ, vbi per aliquot dies manſit.

Scotorum rex pacem petit.

Rex Scotorum Iohannes videns ſe regi Edwardo non poſſe reſiſtere, pacem ſupplex & miſericordiam implorauit, venitq; ad mandatum regis Angliæ cum ſuis magnatibus ad caſtrum de Brithni. Qui poſt multos varioſq; tractatus, nudè & purè ſubiecerunt ſe & regnum Scotiæ regiæ voluntati. In cuius ſubiectionis firmamentum rex Scotiæ filium ſuum obſidem tradidit, literaſq; confecit continentes in Gallico hunc tenorem.

Subiectio Scotorum.

Iohannes dei gratia rex Scotorum omnibus prȩſentes literas viſuris vel audituris ſalutem. Quia nos per malum conſilium falſumq;, ſimplicitatemq; noſtram, grauiter offendimus dominum noſtrum Edw. dei gratia regem Angliæ dominum Hiberniæ, ducem Acquitaniæ in multis, viz. in eo quod exiſtentes & manentes in fide ſua & ſuo homagio, alligauimus nos regi Franciȩ, qui tunc hoſtis eius erat, & adhuc eſt, matrimonium procurantes fieri cum filia domini Caroli fratris eius, & dominum noſtrum grauaremus, regemq; Franciæ iuuaremus cum omni poteſtate noſtra per werram, modiſq; alijs. Deinde per noſtrum peruerſum conſilium antedictum, diffidauimus dominum noſtrũ regem Angliæ, & poſuimus nos extra fidem & homagium ſuum, reddendo ei homagium ſuum, & miſimus gentes noſtras in terram Angliæ ad incendia facienda & prædas abducendas, homicidia & alia damna plurima perpetranda, & terram Scotiæ quæ eſt de feodo ſuo contra eum muniendo, ponentes & ſtabilientes gentes armatas, in villis, caſtris, & alibi ad defendendum terram contra eum de fœdo ſuo, pro quibus tranſgreſſionibus dominus noſter rex Angliȩ antedictus ingreſſus terram Scotiȩ in fortitudine ſua eam conquiſiuit & cepit, non obſtante omni eo quod facere potuimus contra eum, ſicut poteſt

de iure facere tanquam dominus de fæodo ſuo,quia nos homagium noſtrum reddidimus & fecimus rebellionem antedictam. Nos igitur exiſtentes adhuc in plena poteſtate noſtra & libera voluntate,reddimus ei terram Scotiæ & gentem noſtram cum homagijs.In cuius rei teſtimonium, &c. Conſignata litera, fractoq; ſigillo communi regni Scotiæ, proceſſit rex vt videret montana Scotiæ,præcedente eum ſemper per vnam dietam epiſcopo Dunelmenſi. In redeundo autem tranſiuit per Abbathiam de Scone; vbi ſublato lapide quo reges Scotorum tempore coronationis ſolebant vti pro throno,tranſtulit illum vſq; Weſtmonaſterium,iubens idem fieri celebrantium cathedram ſacerdotum.

Thronus Scotorum regis in Angliam tranſlatus.

Eo tempore Rex apud Berwicum facto parliamento, omnium magnatum Scotiæ fidelitates recepit & homagia,qui ad rei geſtæ memoriam perpetuam, confecerunt ſuper hoc literas patentes, eorum ſigillis munitas, continentes in Gallico hunc tenorem.

Scoti fidelitatem iurant regi Angliæ.

Omnibus præſentes literas viſuris vel audituris Iohannes Comyn de Badenau,&c. Quia ad fidem & voluntatem illuſtriſſimi principis ac chariſſimi domini noſtri,domini Edw.dei gratia regis Angliæ, domini Hiberniæ, ac ducis Acquitaniæ venimus, promittimus pro nobis & hęredibus noſtris, ſub pæna corporum noſtrorũ & catellarum ac omnium quę habere poſſumus,quòd nos ſeruiemus ei benè & fideliter contra omnes gentes,quæ viuere & mori poſſũt, omnibus vicibus quibus requiremur & præmuniemur per antedictum dominum noſtrũ regem Angliæ,vel hæredes ſuos,& quòd nos non ſciemus damnũ eorum,quin illud impediemus omnibus viribus noſtris,& eos præmuniemus, & ad iſta tenenda & ſeruanda,obligamus nos & hæredes noſtros,& omnia bona noſtra. Inſuper & iurauimus tactis ſacroſanctis Euangelijs, & poſteà nos omnes & quilibet noſtrum per ſe fecit homagium domino noſtro regi Angliæ in hæc verba. Ego veſter homo ligeus efficior de vita & membris, & terreno honore contra omnes homines qui poſſunt viuere & mori. Et idem Dominus recepit hoc homagium ſub hijs verbis: Nos illud recipimus pro terris quibus eſtis nunc ſeiſiti,ſaluo iure noſtro aut alterius,& exceptis terris quas Iohannes de Baliolo quondam rex Scotię nobis contulit,poſtquam & regnum Scotiæ liberauimus,ſi fortè aliquas terras dedit. Inſuper nos omnes & ſinguli noſtrũ, per ſe fecimus fidelitatem domino noſtro regi pręd icto in his verbis. Ero fidelis & legalis,fidemq; & legalitatem ſeruabo Edw.regi Anglię & hęredibus ſuis,de vita & membris & terreno honore, contra omnes homines qui poſſunt viuere & mori,& nunquam pro aliquo portabo arma, nec ero in conſilio vel auxilio contra eum, & hæredes ſuos in aliquo caſu qui poſſit contingere, ſed fideliter recognoſcam, & fideliter faciam ſeruitia quæ pertinent ad tenementum,quod de eo tenere clamito, ſicut me deus adiuuet & omnes ſancti eius. In harum rerum teſtimonium factę ſunt iſtæ literæ patentes, & ſigillis noſtris ſignatę. Dat.apud Berwicum, anno regni regis Angliæ Edwardi domini noſtri,viceſimo quinto.

Forma homagij Scotorum.

Iuramentum Scotorum.

Hijs ita geſtis ordinauit rex cuſtodem Scotię, Iohan.de Karenna Surrey & Southſexię comitem,theſaurarium Hugonẽ de Creſſingham, iuſticiariũ Gul. de Ormeſby. Cui mandauit rex vt omnes tenentes de rege terras aliquas vocaret,& eorum homagia fidelitateſq; reciperet. Iohan. verò Scotię quondam regem miſit ad turrim Londoniarum,aſſignata ſibi decenti familia,liberumq; conceſſit exitum ad 20.milliaria circa vrbem.Iohan.verò Comyn de Badenhã & alium de Bowhan,cæteroſq; terræ illius magnates tranſtulit in Angliam vltra Trentam,interdicens reditum in Scotiã ſub pæna capitali, quouſq; guerra ſua cum rege Franciæ finiretur.

Iohannes turri commiſſus.

Poſt hæc Rex Edw.veniens in Angliam, apud S.Edmundum parliamentum tenuit in craſtino animarum. In quo a ciuitatibus & Burgis conceſſa eſt regi octaua,a populo verò reliquo duodecima pars bonorum.Clerus ob conſtitutionem Bonifacij papæ hoc anno æditam, quæ prohibet ſub pæna excommunicationis, ne talliæ vel exactiones a clero per ſæculares principes quocunq; modo exigantur,vel eis ſoluantur de rebus eccleſiæ, regi pro guerra ſua peteti

Parliamentum apud S.Edmundum.

ſub-

ſubſidiũ denegauit. Rex autem,vt de meliori reſponſo deliberarent,negotiũ in aliud parliamentũ tenendũ Londonijs in craſtino S.Hillarij diſtulit.

Celeſtini mors.

Hoc anno frater Petrus de Murrone,quondam papa Celeſtinus per Bonifacium papam captus,& in arcta detentus cuſtodia, ſoluto præſentis vitæ ergaſtulo ad cæleſtia regna migrauit.

Clerus regia protectione excluditur.

Anno 1297.Parliamentum coactũ eſt Londonijs poſt feſtum S. Hillarij, in quo clero perſiſtente in denegatione ſubſidij, rex ipſũ a ſua protectione excluſit. Pro qua tamen redimenda multi per ſe, multi per mediatores regi bonorũ ſuorum dederunt poſteà 5.partem. Rex Archiepiſcopum in hac parte rigidiorem comperiens,terras eius omnes ſeiſiuit,& de bonis eiuſdem debita in rotulis ſcaccarij inuenta pręcepit cum celeritate leuari. Nam idem Archiepiſcopus de cõſenſu cleri procurauerat a papa inhibitionem,ne quis clericorum regem reſpiceret de bonis eccleſię.

Per idem tempus Comes Atrabatenſis in Waſconia in quodã conflictu vicit Iohannem de S.Iohanne cuſtodem illarum partiũ, & captiuum miſit Pariſius cum alijs 8.militibus,& ſcutiferis nonnullis in pompa triumphi.

Tributum lanæ auctum.

Hoc anno auxit rex tributum de lanis, accipiens de quolibet ſacco 40. ſol. cum priùs vltra dimidiam marcam non daretur.

Citatio regis ſeruientium.

Rex congregatis ad conſilium Sarum quibuſdam regni magnatibus,rogauit vt eorum aliqui in Waſconiam tranſfretarent. Quibus renuentibus inter vtroſq; diſcordia pullulauit. Rex proinde citari fecit omnes, qui debebant ſibi ſeruitium,cæteroſq; omnes, qui 20. libratas terrę & amplius tenebant, vt parati eſſent Lõdonijs in feſto S.Petri ad vincula, cum equis & armis tranſfretaturi cum eo,& regijs ſtipendijs militaturi.

Per hoc tempus cardinales de Columna per papam Bonifaciũ depoſiti, ad vrbem ſe conferunt Nepeſinam, contra quos damnatos tanquam ſchiſmaticos & excõmunicatos,papa viros bellatores in Italia cruce ſignauit.

Flandrenſium afflictio.

Philippus Francorũ rex ingreſſus Flandriam partem patrię deuaſtauit.Comes verò Atrabatenſis reuerſus de Waſconia, & ingreſſus Flandriã commiſſo bello iuxta Furnas,factus eſt ſuperior, & villam de Furnas cepit.

Gul.Walleys Scotos ad rebellionem incitat.

Guliel. Walleys latro publicus Scotos ad rebellionem concitauit. Qui factus dux Scotorum, aſſociato ſibi Guliel.Douglas,Gul.de Ormeſby Iuſticiarium apud Scone opprimere cogitabat.Sed ille licèt tardè præmonitus, ſuis omnibus penè relictis ad ſpolia hoſtium,eorum inſidias vix euaſit. Gul.ergo Walleys cum ſuis palam debacchando in Anglicos,quoſcũq; inuenire potuit trucidauit, de quibus viros religioſos ligatis ad dorſum manibus, coegit ſaltare in fluuium,eorũ ſubmerſionẽ in ludibrium conuertendo.Medio tempore rex audiens afflictionem Flandrenſiũ doluit vehementer. Habenſq; maximè cordi iter in Flandriam ad iuuandũ amicum ſuũ comitem ſibi nuper confœderatum,totam militiam vltra fluuium de Trent aſſignauit comiti de Warenna, vt Scotorũ audaciam reprimeret,conatuſq; faſtuoſos.Scripſit etiam Ioh.Comyn de Badenam,& comiti de Bowhan,vt memores fidelitatis ſuæ reuerterẽtur in Scotiam,& populi ſui ſuſcitatũ iam tumultum ſedarent. Qui iuxta regis mandatum reuertentes in Scotiam,quæ pacis erant ſegniter executi ſunt.

Scoti quidam ſe reddunt.

Comes de warenna profecturus in Scotiam, nepotem ſuum Henr.de Percy cum militia Carleoli ante ſe præmiſit,viditq; vltra quendam lacum conſedentem Scotorum exercitum. Quorũ capitanei erant,epiſcopus Glaſcuenſis,Andreas de Morima Seneſchallus Scotiæ,& Gul.Walleys.Miles autẽ quidã Rich. de Lundi, qui regi Angliæ nunquam homagium fecerat, relictis Scotis factus tranſfuga,ſe ſtatim Anglicis ſociauit. Reliqui pacem petentes dediderunt ſe, ſaluis eis vita & membris,catallis & terris,ita vt omnia vſq; in hanc diem eſſet ſimpliciter condonata. Quã pacem promiſſis obſidibus,& idem ſcripto cõfecto admiſit Henr.Percy,ſi tamen hoc regi placeret. Rex ſuper hoc cõſultus,ne a certo impediretur itinere annuit poſtulatis. Epiſc.Glaſcuenſis in caſtro de Rokeſburgh,Gul.verò Duglas in caſtro Berwici cuſtodiæ mancipantur.

Parliamentum factum eſt Londonijs in feſto S.Petri ad vincula,in quo Rex

recepit Archiepiſcopum in gratiam ſuam, omnibus quæ eius erant reſtitutis eidem, & de exactionibus in regno factis per neceſſitates guerrarum, ſe erga populum excuſauit. Magnatibus verò, qui tunc aderant, pręcepit, vt fidelitatē filio ſuo facerent, ipſumq; regni hæredem recognoſcerent. Comes Mareſcallus & Hereforthenſis cum vocarentur vt ſua officia tranſfretando in Flandriam exercerent, ſe ſubtraxerunt, & ſuper hoc ſe per nuncios excuſabant. Rex Radulphum de moynhermer militem, quem filia ſua Iohanna Comitiſſa Glouerniæ clam maritum acceperat, in grauem patris offenſam, de caſtro Briſtolliæ fecit educi & vxori ſuæ reddi, reſtituendo ei omnes terras ſpectantes ad comitatum Glouerniæ, imponens eiſdem ſeruicium quinquaginta militũ in terram Flandrię. Liberauit etiam de carcere comites de Aſceles, & de Menteth & Iohan. Comyn cum quibuſdam alijs militibus de Scotia, qui in caſtro de Dũbar capti fuerunt, vt ſecum in Flandria militarent. Collecto deniq; exercitu, Thoma de Berkeley Cõſtabulario & Galfrido de Monibilza Mareſcallo factis, in Flandriā profecturus iter ſuũ dirigit, atq; iuxta Winchelſeiā vbi portũ elegerat conſedit, illic viros bellatores aduēturos ad ſe de diuerſis partibus per dies aliquot expectādo. Regi adhuc morā facienti apud Winchelſey, venerũt ad eũ nuncij ex parte comitũ regni, petitiones in ſcriptis huiuſmodi proponētes.

Edwardus.i. parat ire in Flandriam.

Peticiones comitum regni.

Hęc ſunt nocumenta quæ Archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, & priores, comites & barones, & tota terræ cõmunitas monſtrant domino noſtro regi, & humiliter rogant eum, vt ea ad honorē ſuũ & ſaluationē populi ſui, velit corrigere & emendare. Inprimis videtur toti cõmunitati terræ, quòd præmunitio facta eis per breue domini noſtri regis non erat ſatis ſufficiens, quia non exprimebatur certus locus, quò debebant ire, quia ſecundũ locum oportebat facere prouidentiā & pecunias habere. Et ſiue deberent ſeruitiũ facere, ſiue non, quia dictũ eſt cõmuniter, quòd dominus noſter vult tranſfretare in Flandriā, videtur toti cõmunitati, quòd ibi non debent aliquod ſeruiciũ facere, quia nec ipſi, nec prædeceſſores ſui, ſeu progenitores, vnquā fecerunt ſeruitiũ in terra illa. Et quāuis ita eſſet, quòd deberent ibi ſeruitiũ facere vel alibi, tamen non habent facultatē faciendi, quia nimis afflicti ſunt per diuerſa tallagia, auxilia, priſas, viz. de frumēto, auenis, braſeo, lanis, corijs, bobus, vaccis, carnibus ſalſis ſine ſolutione alicuius denarij, de quibus debuerant ſe ſuſtentaſſe.

Præter hæc dicunt, quòd auxiliũ non poſſunt facere propter paupertatem in qua ſunt, propter tallagia & priſas antedictas, quia vix habent vnde ſe ſuſtentent, & multi ſunt qui nullā ſuſtentationē habent, nec terras ſuas colere poſſunt. Præter hæc tota cõmunitas ſenſit ſe valdè grauatam, quia non tractantur ſecundũ leges & conſuetudines terræ, ſecundùm quas anteceſſores ſui tractari ſolebant, nec habent libertates quas ſolebant habere, ſed voluntariè excluduntur. Præter hæc cõmunitas terræ ſe ſentit nimis grauatā de vectigali Lanarũ, quod nimis eſt oneroſum, viz. de quolibet ſacco 40. ſol. & de lana fracta de quolibet ſacco 7. marcas. Nam Lana Anglię aſcendit ferè ad valorē medietatis totius terræ, & vectigal quod eidem ſoluitur, aſcendit ad 5. partem valoris totius terræ. Quia verò cõmunitas optat honorem & ſalutē domino noſtro regi, ſicut tenetur velle, nõ videtur eis quòd ſit ad bonũ regis, quòd tranſeat in Flādriam, niſi plùs eſſet aſſecuratus de Flandrenſibus pro ſe & pro gente ſua, & ſimul cum hoc propter terrā Scotiæ, quæ rebellare incipit, ipſo exiſtente in terra, & æſtimant quòd peiùs faciēt, cum certificati fuerint, quòd rex mare tranſierit, nec ſolùm pro terra Scotiæ, ſed etiam pro terris alijs, quæ nõ ſunt adhuc modo debito ſtabilitæ. Rex ad prę miſſa reſpondit, ſe talibus non poſſe ſine ſuo conſilio reſpondere, cuius pars aliqua iam tranſiuit in Flandriam, pars aliqua Londonijs eſt relicta. Rogauit ergo per eoſdem nuncios præfatos Comites, quòd ſi ſecum tranſire nollent, ſaltem regno ſuo in ſua abſentia non nocerent, ſperabat autem Deo fauente reuerti, & regnum ſuum modo debito obtinere. Duodecimo Kalendas Septembris Rex naues ingreſſus velificauit vſque Flandriam, & ſexto die ſequente applicuit iuxta Scluſam, vbi facta diſſenſione inter Porteſmuthenſes, & Gernemuthenſes ventum eſt ad pug-

nam

nam. Succumbentibus Gernemuthenſibus de nauibus eorum 25. incendio conſumuntur. Rex verò vt venit ad Brugiam comperit Brugenſes plus inclinatos Gallicis, quàm ſibi vel ſuo domino naturali. Quapropter verſùs Gandauum dirigit iter ſuũ, vbi dum moraretur orta eſt diſcordia apud villam Samonem, inter villanos & Anglicos, qui armati villam ipſam multis interfectis deprædati ſunt ad magnam diſplicentiam regis noſtri.

Rex Francorum audito aduentu regis Anglorum in Flandriam vehementer conſternatus, ad vnius dietæ ſpacium ſe ſubtraxit.

Papa Bonifacius ſcripſit interim principibus Alemanniæ, vt regẽ Romanorum Adulphũ qui nuper confœderatus fuerat regi Angliæ, ne tranſiret in Flandriam in auxiliũ regis Angliæ, bellis quibus poſſent inquietarent, & ab inuaſione Gallorum modis omnibus impedirent.

Comites Herefordiæ & Mareſcalli cum ſuis complicibus inhibuerunt theſaurario & baronibus de Scaccario, ne leuari facerent 8. denariũ a populo, qui regi conceſſus fuerat apud S. Edmundum. Induxerunt inſuper ciues Londoniarũ, vt pro recuperandis ſuis libertatibus ſecum ſtarent.

Rege Angliæ in Flandria commorante, locũ eius in Anglia tenuit filius ſuus Edwardus, adhibitis ſibi tutoribus viris prouidis & diſcretis.

Eodem anno Adulphus rex Alemanniæ, qui pactum quod pepegit cum rege Angliæ præuaricauerat, orta diſſenſione inter ipſum & Albertum filiũ Rodulphi ducis Auſtriæ, belloq; indicto iuxta Maguntiam corruit ſauciatus. Et regnauit idem Albertus pro eo. *Adulphus interficitur.*

Exeunte menſe Auguſto, cum comes Warennæ fruſtratam vidiſſet Scotorũ promiſſionem, miſit nuncios ad Guliel. Walleys, & Scotos qui cum eo erant, qui inuitarent eos ad pacem, & pro retroactis ſponderent impunitatem. Qui reſponderunt ſe ad pugnam, non ad pacem veniſſe. Commiſſum eſt ergo bellum iuxta pontem de Striuelin ſatis inconſultè, in quo plures ex Anglicis ſunt perempti. Comes Warennæ cuſtos Scotiæ fugiens ad Berwicum, commiſit cuſtodiam caſtri de Striuelin, Marmeduco de Twenge, qui inter paucos qui euaſerant ſe ſaluauit. Seneſcallus Scotię & comes de Lewnes videntes Anglorum ſtragem tranſfugerũt ad Scotos. Cecidit autem in hoc cõflictu Hugo de Creſſingham Theſaurarius Scotiæ, quem Scoti ob odium ſpeciale excoriantes, pellem eius in particulas diuiſerunt. Comes Warennę de Berwico fugit in Angliã ad filium regis Edwardũ, poſt quem fugerunt & cæteri qui in Berwico fuerãt, villam Scotis relinquentes vacuam. Cuſtodes autẽ caſtri illud tenentes viriliter defenderunt. Cum hæc agerentur a Scotis, ſuaſum eſt filio regis a conſilio ſuo, vt comites Herefordiæ & Mareſcalli vocaret, & ſi quo modo poſſet ad pacẽ alliceret. Qui hanc formã pacis & nullã aliã admittere voluerunt. Viz. quòd dominus rex magnã chartam, cum cæteris articulis adiectis, & chartã de foreſta annuat & confirmet: & quod nullũ auxiliũ vel vexationẽ exigat a clero vel populo in poſterũ, abſq; conſilio & aſſenſu: & quòd omnẽ offenſam comitibus & eorũ confœderatis dimittat. Articuli adiecti ad magnã chartam ſunt iſti. Nullum tallagiũ vel auxilium per nos vel hæredes noſtros de cætero in regno noſtro imponatur, ſeu leuetur ſine voluntate & aſſenſu communi, Archiepiſcoporum, epiſcoporũ, abbatum & aliorũ prælatorum, comitum, baronũ, militũ, Burgenſium & aliorũ liberorum hominũ. Nullus miniſter noſter, vel hęredum noſtrorũ in regno noſtro capiat blada, Lanas, Coria, aut aliqua alia bona cuiuſcunq; ſine voluntate & aſſenſu illius cuius fuerint. Nihil capiatur de cætero nomine vectigalis de ſacco Lanæ. Volumus etiã & cõcedimus pro nobis & hęredibus noſtris, quòd omnes clerici & laici de regno noſtro habeant omnes leges, libertates, & omnes conſuetudines, ita liberè & integrè, ſicut eas aliquo tempore conſueuerunt meliùs pleniuſq; habere. Et ſi contra illas, vel quemcũque articulum in præſenti charta contentum, ſtatuta fuerint ędita per nos vel anteceſſores noſtros, vel conſuetudines introductæ, volumus & concedimus, quòd huiuſmodi ſtatuta vacua ſunt & nulla in perpetuum. Remiſimus etiam Humfrido de Boun Comiti Herefordiæ & Eſtſexiæ, Conſtabulario Angliæ,

Bellum inter Scotos & Anglos.

Articuli pacis inter regem & proceres.

Roberto Bigod comiti Northfolciæ, Mareſcallo Angliæ, & alijs comitibus, baronibus, militibus, armigeris, Iohanni de Ferrarijs ac omnibus alijs de eorum ſocietate, cõfæderatione & concordia exiſtentibus, nec non omnibus viginti libratas terrarum tenentibus in regno noſtro ſiue de nobis, ſiue de aliquo quocunq; in capite, qui ad tranſfretandum nobiſcum in Flandriam certo die notato vocati fuerunt, & non venerunt, rancorem noſtrum & malam voluntatem, quam ex cauſis prædictis erga eos habuimus, & tranſgreſſiones ſi quas nobis vel noſtris fecerint vſque ad præſentis chartæ confectionem. Et ad maiorem ſecuritatem huius rei, volumus & concedimus pro nobis & hæredibus noſtris, quòd omnes Archiepiſcopi Angliæ & epiſcopi in perpetuum in ſuis cathedralibus eccleſijs, habita præſenti charta & lecta excommunicent publicè, & in ſingulis eccleſijs ſuarum diœceſium excommunicari faciant, ſe excommunicatos denunciare bis in anno omnes, qui contra tenorem præſentis chartæ vim & effectum in quocunq; articulo ſcienter fecerint, aut fieri procurauerint quouiſmodo.

Miſſis ergo in Flandriam nuncijs ad ipſum regem, confirmationem omnium iſtorum ſub ſigillo ſuo tanquam ab illo qui in arcto poſitus erat, & cedendum malitiæ temporis obtinuerunt. Pro confirmatione harum rerum omnium dedit populus Anglicanus regi denarium nonum bonorum ſuorum. Clerus verò Cantuarienſis decimum, & clerus Eboracenſis quintum, quia propior damno fuit.

Subſidium.

Anno 1298. tenuit rex Edwardus feſtum natalis in Flandria apud Gandauum. Ad quem venerunt ex parte Papæ nuncij rogantes eum ſub eadem forma, qua antè ex parte Papę rogauerant regem Franciæ, vt nuncios ſolemnes ad Curiam Romanam, conceſſa eis plena poteſtate tractandi, ordinandi, & perficiendi omnia quæ pacis reformationem tangerent, deſtinaret, & ipſe apoſtolicus non tanquam iudex, ſed vt bonus pacis mediator in nullius præiudicium ſatageret ad pacem & tranquillitatem regnorum, regum amicitiam in ſtatum priſtinum reformare. Et quia hoc abſq; treugis fieri non poſſe iudicauit ſummus pontifex, ideo per hos nuncios biennales inducias, quas per Cardinales implorauerat, indixit de nouo ſub pœna excommunicationis, & interdicti terrarum ſuarum.

Papa mediator inter reges.

Rex Angliæ perpendens ſe in Flandria periculoſè commorãtem, illucq; per informationem comitis Flandriæ minùs prudenter attractum, regnũq; proprium inteſtina ſeditione turbatum, fiduciamq; ſuam de rege Romanorũ per Papam ſibi minus beneuolum regnum Teutonię turbantem fruſtratam, conſenſit in treugas indictas. Tranſmittunt ergo reges vtriq; ſolemnes nuncios cum plena poteſtate ad Romanam curiam, vt per mediationem apoſtolici, nõ tanquam iudicis ſed amicabilis compoſitoris diſcuſſis negotijs, pax inter reges & concordia reformaretur.

Nuncij ad papã de pace.

Poſt hæc apud Gandauum ſuſcitata eſt ſeditio per filios comitis Flandrię & villanos contra Anglicos, quorum villa per Wallenſes incenſa fuiſſet, niſi rex accurrente ad eum comite, concitatum impetum impediſſet.

Eo tempore Comes Warennæ cuſtos Scotiæ, ac comites alij iuxta mandatum regium apud Eboracum conuenientes, publicata confirmatione chartarum articulorumq; adiectorum verſùs Scotiam proceſſerunt. Maiores Scotorum Eboracum non venientes ſecundùm vocationem regiam ſe intra terrę ſuę terminos tenuerunt.

Gulielmus Walleys Caſtrum de Rokeſburia iam multis diebus obſederat, ſed audito aduentu Anglorum diffugit. Comites verò regni peruenientes Rokeſburgiam munito caſtro, & conſolatis obſeſſis, audierunt de treugis acceptis inter reges, & literas acceperunt a rege de reditu ſuo, iubentes ne ante aduentum ſuum aliquid in Scotia attemptarent, per quod poſſent diſcrimen incurrere quouis modo.

Rex Angliæ reuerſurus ad propria, cum veniſſet ad villam vocatam Ardeburgia, Scoti ferè cuncti quos ſecum in Flandriam duxerat, ab ipſo deceden-

tes

tes Pariſius abierunt. Cumq; rex veniſſet in Angliam, miſit ad regem Francorum pro liberatione captiuorum iuxta formam condictam. Conuenerat nempè inter eos, vt captiui interim taxata eorum redẽptione liberentur, hinc inde ea conditione, vt ſi pax non fuerit, redirent ad ſuas cuſtodias, vel redemptionem ſoluerent iam taxatam. Rex verò Francorum exigit à nuncijs liberationem Iohannis quondam regis Scotiæ, qui de ſuis fuerat, vt aſſeruit, alligatis. Rex Angliȩ reſpondit conuentionem tantùm de illis captiuis factam, qui in werra Waſconiæ capti fuerant, hinc & inde, quapropter dilata eſt in annũ ſequentem liberatio captiuorum.

Parliamẽtum Eboraci.

Rex Edwardus ad reprimendum Scotorum rebelliones parliamentum tenuit Eboraci, vocatiſq; Scotorum maioribus cum non venirent, indixit ſuis vt cum equis & armis parati eſſent Rokeſburgiæ in feſto S. Iohannis Baptiſtæ. Tempore præfixo affuit rex paratus ad proficiſcendum, profectuſq; eſt cum exercitu ad quandam villam vocatam Temple hiſtorie, vbi dum moraretur, Scotorum exercitus putans Anglos confectos inedia venit prope locũ. Quod rex prænoſcens, proceſſit Scotis obuiam, & nocte iam cæca in quadam campi planicie cum armato conſedit exercitu. In aurora clamor factus eſt horribilis, tanquam Scoti caſtra regia occupaſſent. Regis dextrarius tumultuoſo actus clamore, regem iam aſcendẽtem recalcitrando deiecit, eiuſq; lateri calces poſteriores allidens, duas ei coſtas confregit. Qui nihilominùs aſcendens equũ, alium exercitum progredientem ad bellum comitari non omiſit. In die beatæ Mariæ Magdalenæ commiſſo inter Anglos & Scotos cruentiſſimo bello, Scoti terga dedêre, occiſis ex eis 60. millibus ea die.

Regis duæ coſtæ fractæ.

Scotorum cædes.

Gulielmus Walleys & maiores Scotiæ ab iſto diſcrimine ad nemora confugerunt. Poſt hæc vaſtata eſt villa S. Andreæ per Anglos, & captum caſtrum de Loughmaban. Cùm autem veniſſet rex Carleolum, Comites Herefordiæ, & Mareſcalli, licentia accepta ad propria redierunt. Rex verò reuertendo peruenit ad Coldingham, vbi feſtum natalis domini expectauit.

Hoc anno Albertus dux Auſtriæ contra Adulphum regem Romanorum dimicans ipſum interfecit in campo, & ſibi ſucceſſit in regem ſolemniter coronatus.

Cardinales humiliant ſe.

Petrus & Iacobus de Columna quondam Cardinales ab exercitu Papȩ Prȩneſte obſeſſi, tandem ſe humiliant, & venientes ad papam, veniam poſtulant de commiſſis.

Pax inter reges per papam facta.

Anno 1299. Papa Bonifacius receptis regum ſubmiſſionibus, pacem & cõcordiam inter reges ordinauit, ita vt rex Angliæ ſororem, & filius eius, filiam regis Francorum ducerent, certis pro vtriuſq; dotibus definitis. Et ducatus Aquitaniæ in manus domini Papȩ traderetur, quouſq; diſcuſſa vtriuſq; iuſticia iuſto domino redderetur. Et quòd rex Angliæ naues ſuperſtites cum mercibus de illis quæ raptæ fuerant, reſtituerẽt. Sed ſuper hijs duobus articulis intercidit magna dilatio, rege Francorum partem quam in Waſconia occupauerat, tradere renuente.

Petrus & Iacobus de Columna timentes iterum fugiunt, & toto tempore Bonifacij Papȩ ſe occultant.

In principio quadrageſimæ rex Edw. tenuit parliamentum Londonijs. In quo rogatus a comitibus ſæpedictis vt chartarum confirmationem renouaret, ſecundùm quod in Scotia promiſerat, poſt aliquas dilationes, annuit eorũ petitioni, hac conditione, ſaluo iure coronæ noſtræ, in fine adiecta. Quã cùm audiſſent comites cum diſplicentia ad propria receſſerunt. Sed reuocatis ipſis ad quindenam Paſchæ, ad vota eorum abſolutè omnia ſunt conceſſa.

Iohannes papæ mittitur.

Nuncij papales venêre Cantuariam regem rogantes, vt Iohannem quondam regem Scotiæ ſuæ liberaret cuſtodiȩ, ſpondentes quòd regem & regnum, ab omni quod per hanc poſſet contingere liberationem periculo præſeruarẽt. Quorum petitioni rex condeſcendens reſpondit, ſe ipſum Iohannem tanquã ſeductorem, falſum & periurum ad Papam miſſurum. Ad quæ nuncij reſponderunt: Et nos eum pro tali ſuſcipimus ſummo pontifici præſentandũ. Cumq;

dictus Iohannes cum præfatis nuncijs veniſſet Douerniam, & ciſtæ ſuæ in nauem inferrentur, quidam regales qui eos ad mare deduxerant, clitellas dicti Iohannis aperiri fecerunt, in quibus inuenta eſt vna corona regia regni Scotorum aurea, & multa vaſa aurea & argentea & pecuniæ non parua ſumma, quæ vniuerſa regi Angliȩ ſunt allata. Rex illicò coronam auream offerri iuſſit beato Thomæ martyri, & ſigillum commune Scotiȩ quod repertum eſt ibidem inter cætera, iuſſit ſibimet reſeruari, pecuniam verò totam remiſit dicto Iohanni ad expenſas itineris. Quod factum nuncij plurimùm commendarunt. Iohannem verò in terram Balioli quam habuit in regno Franciæ tranſtulerűt, & ibidem ſub certa prælatorum cuſtodia reliquerunt. Poſt hæc & alij captiui a regibus detenti hinc inde, ſecundũ condiciones in treugarum poſſeſſione poſitas liberantur. Rex Angliæ ſororem regis Franciȩ Margaretã Cantuariæ duxit vxorem. Hijs nuptijs interfuere, dux Burgundiæ, comes Britanniæ, & cuncti ferè principes nominati, qui citra Hiſpaniam morabantur. Cantuarienſis Archiepiſcopus ſolemnitatem matrimonij conſummauit.

Scotorum regis ciſtæ aperiuntur.

Rex Edwardus ducit vxorem.

Rex venit ad S. Albanum petens humiliter orationes & ſuffragia fratrũ illius loci. Poſt eius receſſum acceſſit regina ad monaſterium, & obtulit duos pãnos aureos beato Albano, vbi etiam perhendinauit per tres hebdomadas cum familia magna nimis. Ante receſſum ſuũ ingreſſa capitulum, ſuſcepit beneficiũ ſororitatis cum magna deuotione.

Edmundi mors.

Anno 1300. obijt ſine prole Edmundus comes Cornubiæ, filius Richardi quondam comitis Cornubiæ & regis Alemanniæ. Qua de cauſa redijt comitatus ille ad coronam. Corpus Edmundi comitis apud Aſſcherugge, locũ quem fundauerat eſt humatum.

Scotis papa petente treuga data.

Rex Angliæ direxit ad papam nuncios, qui declararent iniurias ſibi irrogatas per Scotos, & eorum falſitatem manifeſtarent, inſuper & eundem deprecarentur, ne Scotis mendacij fabricatoribus, proditoribus, & homicidis de cætero ſinum apperiret protectionis, quorum fraudulenta perſuaſio papalem ſolicitudinem circumuenerat. Sed papa cuius ſtomachus a corruptione Scotorum non dum digeſtus fuerat, regi ſupplicat, nec non & mandat, vt ſui cõtemplatione, Scotis treugas indulgeat a die omnium ſanctorum vſq; ad feſtũ Pentecoſtes, & factum eſt ita.

Papæ nuncius cedere Francia iubetur.

Anno 1301. natus eſt regi filius ex Margareta regina quem vocauit Edmundum. Appamienſis epiſcopus de conſpiratione contra regem Franciæ accuſatus, & ad curiam regis vocatus in cuſtodia detinetur. Menſe verò Februario ad mandatum papæ liberatus, iubetur vnà cum nuncio domini papȩ, regnum euacuare infra certum terminũ a rege præfixum. Quo facto papa ſic exaſperatus eſt, vt omnes gratias a ſe vel ſuis prædeceſſoribus conceſſas Francorum regibus reuocaret, & in eundem regem excommunicationis ſententiã fulminaret. Quam tamen regi nemo auſus eſt nuntiare, vel in regno Franciæ publicare. Fecit etiam papa citari cunctos prælatos de regno Franciæ, nec non & omnes magiſtros in Theologia, & in iure tam canonico quàm ciuili doctores, vt coram eo Romæ in Kalendis Nouembris comparerent. Rex verò Franciæ publico prohibuit edicto, ne quis aurum vel argentum, ſeu merces quaſcunque aſportaret de regno ſuo, ſub foriſſactione omnium bonorum, adiecta nihilominùs pœna graui. Miſitq; domino papæ nũcium dictum Petrũ de flote, qui mandata regis conſtantiſſimè coram papa proſequebatur, de cuius audacia papa exaſperatus dicto Petro reſpondit: Nos habemus, inquit, vtramq; poteſtatem. Et illicò Petrus pro ſuo domino reſpondit: Vtiq; domine, ſed veſtra eſt verbalis, noſtra autem realis. Quo reſponſo tantũ excanduit ira papæ, vt diceret ſe mouere contra eum cœlum & terram.

Papæ gladius verbalis.

Parliament

Rex Angliæ tenuit parliamentũ Staunfordiæ, ad quod conuenerunt comites & barones cum equis & armis, eo propoſito, prout dicebatur, vt executionem chartȩ de foreſta, dilatam hactenùs extorquerent. Rex verò eorũ voluntati in omnibus condeſcendit.

Eodem anno Papa direxit literas regi Angliȩ, quibus aſſeruit regnum Scotiæ

tiæ ad ius Romanæ eccleſiæ pertinere, regemq; Angliæ ſubiectionem eius contra deum & iuſticiam, & in præiudicium ſedis apoſtolicæ vendicare, allegans ſubſcriptas ratiunculas. Primò, quia cum rex Henricus pater iſtius obtinuiſſet auxilium in werra ſua contra Simonem de monte forti a rege Scotorum Alexandro, ne hoc auxilium iure ſubiectionis cuiuſlibet aut debiti petitum, aut præſtitum putaretur, idem Henricus per literas ſuas patentes recognouit non ex debito recepiſſe, ſed ex gratia ſpeciali. Item ad coronationem huius regis vocatus per literas, vt ei præſentiam amicabilem in tantis ſolemnijs amicus exhiberet, non venit ex debito ſed ex gratia ſpeciali. Inſuper pro terris de Tyndale & Penreth in regno Angliæ poſitis, cum rex Scotiæ ad præſentiam regis Angliæ ſe perſonaliter contuliſſet, eidem fidelitatem impenſurus pro eiſdem terris tantùm in Anglia ſitis, non vt rex Scotiæ, nec pro regno Scotiæ fidelitatem eandem exhibuit, quia palam coram populo proteſtatum eſt, quòd pro regno Scotiæ fidelitatem aliquam regi Angliæ facere non debebat. Item quòd prędictus rex Alexander reliquit puellam hęredem nomine Margaretam neptem regis Angliæ tunc minoris ætatis, cuius cuſtodia nõ ad regem Angliæ velut dominum ſupremum peruenit: ſed ad cæteros eiuſdem regni Scotiæ proceres ad hoc electos. Redarguebat etiam papa regem, eò quòd poſt mortem dicti Alexandri regis, Scotos tanquam Acephalos & ducis ſuffragium non habentes, ipſos per vim ſibi ſubiugauit & metum, in pręiudicium & grauamen non modicum Romanæ eccleſię, adijciens, quòd cum dominus Papa officium legationis alicui committit exequendum in regno Anglię, cauſa ſolutionis decimæ, vel etiam quauis alia cauſa rationabili, & huiuſmodi legatio literis & priuilegio ſpeciali dictæ ſedis apoſtolicæ ad dictum regnum Scotiæ ſe non extendat, reſiſtendum eſt & obſtandum huiuſmodi legationi prout tempore fœlicis recordationis contigit euidenter. Nam legatus iſte ad prædictũ regnum Scotiæ aliquatenus admiſſus non fuit, donec per literas apoſtolicas ſpeciales, ſibi legationis officium fuit in eodem commiſſum. Item addidit, quòd regnũ per beati Petri apoſtoli venerandas reliquias, non ſine ſuperni dono muneris conuerſum extitit ad fidei Catholicæ vnitatem. Et qualiter etiã antiquis temporibus Eboracenſis Archiepiſcopus qui tunc erat, mota per eum ſuper iure metropolitano aduerſus prælatos Scotiæ quæſtione, pro ſe nequiuit ſententiam obtinere.

Rationes papæ cur Scotia non ſpectet ad regem Angliæ.

Hijs propoſitis monuit papa regem per literas ſuas quòd epiſcopos, abbates, electos, & omnes alios regni Scotiæ, quos detinebat captiuos in carcere, liberè abire permitteret. Et quòd officiales ſuos de regno Scotiæ memorato reuocaret, quos in præiudicium & iniuriam, & graue ſcandalum fidelium populorum, & oppreſſionem iuſtorum, in dicto regno ſtatuerat, & ordinauerat, ita quòd acceptior & gratior fieret Deo, & fauorem apoſtolicæ ſedis in hoc ſibi acquireret pleniùs. Et ſi in eodem regno Scotiæ vel aliqua eius parte, ius aliquod habere ſe aſſereret, per procuratores & nuncios ſuos ad hoc ſpecialiter conſtitutos, cum omnibus iuribus & munimentis huiuſmodi negotiũ tangentibus, ad ſedem apoſtolicam deſtinaret, ſuper præmiſſis plenè complemẽtum iuſticiæ recepturus.

Rex Angliæ literis Apoſtolicis ex deliberato apud Lincolniam conuocato conſilio, pro iure ſuo declarando, literam huius tenoris reſcripſit centum ſigillis ſignatam. Sanctiſſimo in Chriſto patri domino B. diuina prouidentia S. Romanę eccleſiæ ſummo pontifici, Edw. dei gratia rex Angliæ, dominus Hybernię, dux Acquitanię, ſalutem & deuota pedum oſcula beatorũ. Infraſcripta non in forma, nec in figura iudicij, ſed omninò extra iudicium proferenda, ſanctæ paternitatis veſtræ conſcientiæ vobis tranſmiſimus exhibenda.

Litera regis ad papam de iure ſuo in Scotiam.

Altiſſimus inſpector cordium veſtrę ſcrinio memoriæ indelebili ſtilo nouit inſcribi, quòd anteceſſores & progenitores noſtri reges Angliæ, iuris ſuperioris & directi dominij ab antiquiſſimis retrò temporibus regno Scotiæ, & omnibus ipſius regibus in temporalibus, & annexis eiſdem pro regno Scotiæ, & eiuſdem proceribus a quibus habere volebant, legalia homagia receperunt,

nibus ipſius regibus in temporalibus & annexis eiſdem præfuerunt, & ab eiſdem pro regno Scotiæ & eiuſdem proceribus a quibus habere volebant, legalia homagia receperunt, & fidelitatis debita iuramenta. Nos iuris & dominij poſſeſſionem continuantes pro tempore noſtro, eadem tam a rege recipimus, quàm a proceribus ipſius regni. Quinimò tanta iuris & dominij prærogatiua ſuper regnum & eiuſdem regem gaudebant, quòd regnum ipſum ſuis fidelibus conferebant. Reges etiam ex iuſtis cauſis amouebant, & conſtituebant ſub ſe loco ipſorum alios regnaturos, quæ proculdubiò notoria fuiſſe, & eſſe creduntur apud omnes, licèt aliud forſan paternis veſtris auribus per pacis æmulos, & rebellionis filios fuerit falſa inſinuatione ſuggeſtum. A quorum machinoſis & imaginarijs figmentis, vt veſtræ ſanctitatis oculus auertatur ſuppliciter quæſumus, & paternam clementiam & excellentiam deuotis affectibus exoramus. *Brutus rex.* Sub temporibus Hely & Samuelis prophetæ vir quidam ſtrenuus & inſignis Brutus nomine, de genere Troianorum poſt excidium vrbis Troiæ cũ multis nobilibus Troianorum applicuit in quandam inſulam tunc Albion appellatam, quæ tunc temporis ſolos gigantes habitatores habuit. Quibus deuictis & occiſis eam de nomine ſuo Britanniam, ſocioſq; ſuos Britones appellauit. Qui moriturus regnum ſuum tribus filijs ſuis delegauit. *Locrinus.* Locrino primogenito, dedit illam partem quæ quondam Loegria, nunc verò Anglia nominatur. *Albanactus.* Albanacto filio natu ſecundo, dedit Albaniam, quæ nunc Scotia vocitatur, *Camber.* Cambro verò tertio filio dedit Cambriam, quæ modo Wallia nomen habet, reſeruata Locrino ſeniori regia dignitate. Biennio poſt mortem Bruti applicuit in Albania rex Hunorum Humber nomine, qui Albanactum fratrem Locrini peremit. Quem mox Locrinus fugere compulit ad fluuium in quo ſubmerſus eſt, qui ab eius prænomine nunc vſque Humber dicitur. Et ſic Albania deuoluitur ad Locrinum. *Dunwallus.* Ex poſt Dunwallus rex Britonum, Staterium regem Scotiæ ſibi rebellem occidit, & terram in deditionem accepit. *Belinus.* Item duo filij Dunwallonis ſiue Dunwalli, ſ. Belinus & Brennius inter ſe regnum patris ſui diuiſerunt, ita quòd Belinus ſenior, diadema inſulę cum Britannia, Wallia & Cornubia poſſedit. Brennius verò accepit Scotiàm ſub eo regnaturus. *Arthurus.* Item Arthurus rex Britonum famoſiſſimus, Scotiam ſibi rebellem ſubiecit, & ferè totam gentem deleuit. Et ex pòſt quendam nomine Anguſelum præfecit in regẽ Scotiæ, qui in famoſo ſuo conuiuio apud vrbem legionum celebrato, ſeruiciũ pro regno ſuo exhibens debitum, gladium Arthuri detulit coram eo, & ſucceſſiuè omnes reges Scotiæ regibus Britonum ſubiecti fuere. Succedentes autem reges Angliæ in eadem inſula, ipſius monarchiam & dominiũm poſſedêre. *Edwardus.* Edwardus dictus ſenior, filius Alfredi regis Angliæ, Scotorum, Cumbrorum & Stregwallorum reges tanquam ſuperiori domino ſubiectos habuit & ſubmiſſos. *Ethelſtanus.* Ethelſtanus rex Anglię Cõſtãtinum regem Scotorum ſub ſe regnaturum conſtituit, dicens glorioſius eſſe regem facere, quàm regem eſſe. Et eſt dignum memoria, quod idem Adelſtanus interdicente S. Iohanne de Beuerlaco quondam Archiepiſcopo Eborum, Scotos rebellantes ei deuicit. Qui gratias agens deo beatoq; Iohanni deprecatus eſt, vt interueniente beato Iohanne præfato ei aliquod ſignum euidens oſtenderetur, per quod tam ſuccedentes quã præſentes cognoſcere poſſent, Scotos Anglorum regno iure debere ſubijci. *Ioh. de Beuerlo miraculum.* Et videns quoſdã ſcopulos prope Dunbar in Scotia, extracto gladio percuſſit prominentiorem ſcopulũ. Et mox ſilex ictu mucronis, virtute dei ita cauata fuit, vt menſuram vlnæ in longitudine contineret. Quod miraculum velut omni hebdomada per totum annum in legenda S. Iohannis in rei geſtæ memoriam recitatur, quando ſeruicium fit de S. Iohanne in Beuerlacenſi eccleſia.

Item Conſtantinus rex Scotorum, & Eugenius rex Cumbrorum ad prædictum regem Angliæ Ethelſtanum, poſt aliquam diſſentionem inter eos habitam veniẽtes, ſe cum ſuis regnis Ethelſtano dedidêre, cuius facti gratia filium Conſtantini ipſe Ethelſtanus de ſacro fonte ſuſcepit.

Edredus. Item Edredo regi Angliæ, Scoti ſine bello ſe ſubdiderunt, & eidem regi Edredo tanquam domino fidelitatem iurauerunt, quodam Iricio rege ſuper eos con-

conſtituto. Item cùm Edgarus rex Angliæ regem Scotorũ Kinadium & Cumbrorum Malcolinũ, regem inſularũ Malkerium, & alios quinq; ſubregulos, ſ. Dunenaldum, Syfoth, Hunewaldũ, Iacob & Inchillum ſubiugaſſet, & remigãdo per fluuium Dee iuxta Ceſtriã in quadam die prope prorãm ſediſſet, & nauim ipſemet gubernaſſet, fertur ipſum dixiſſe, ſucceſſores ſuos poſſe gloriari ſe reges Anglorũ eſſe, cum tanta honoris prærogatiua fruerentur, quòd ſubiectã haberent tot regũ potentiam. Poſt dictum Edgarũ regnauerũt ſucceſſiuè reges Angliæ, S. Edwardus martir, Egelredus frater eius, Edmũdus dictus Yrenſide filius Egelredi, & Cnutus, qui eorũ temporibus regnum Scotiæ in ſua ſubiectione pacificè tenuerunt. Hoc duntaxat excepto, quòd 15. anno Cnuti prædicti, idem Cnutus Scotiam rebellantem expeditione illuc ducta regem Scotię Malcolinum paruo ſubegit negotio, ſubdituſq; eſt eidẽ præfatus Malcolinus. Cui Haraldus filius eiuſdem Cnuti, & Hardecnutus frater eius, vnus poſt aliũ reges Angliæ ſucceſſerunt, quibus ſic regnantibus ſubiectionem pacificam regni Scotię habuerunt. Item S. Edwardus rex Angliæ regnum Scotiæ Malcolino filio regis Cumbrorũ dedit de ſe tenendum. Item Gul. Baſtardus rex Angliæ a Malcolino rege Scotiæ tanquam a ſuo homine ſibi ſubdito recepit homagiũ. Item Guliel. Rufo regi Angliæ Malcolinus rex Scotorum iuramento fidelitatis ſubiectus fuit. Item prædictus Gul. Dunwaldum de regno Scotiæ, ex iuſtis cauſis amouit, & Duncanum filium Malcolini regno Scotię præfecit, & recepit ab eo fidelitatem & iuramentum. Dictoq; Duncano doloſè perempto, dictus rex præfatum Dunwaldũ qui iterum regnum Scotiæ inuaſerat, amouit ab eodem, & Edgarum filiũ dicti Malcolini regem Scotiæ conſtituit, & regnum illud donauit eidem. Cui ſucceſſit Alexander frater Edgari conſenſu regis Angliæ Henr. 1. fratris dicti regis Gul. Rufi. Item Matildi Imperatrici, filiæ & hæredi regis Henrici prædicti, Dauid rex Scotiæ fecit homagiũ. Item regi Angliæ Stephano, Henr. filius dicti regis Dauid homagium fecit. Item rex Scotorũ Gul. pro regno Scotiæ, & Dauid frater eius, & comites & barones regni Scotiæ, deuenerunt homines regis Henr. filij regis Angliæ Henr. 2. in craſtino coronationis prædicti Henrici, filij regis Angliæ Henrici 2. patre viuente, etiam fidelitatem ei iurauerunt contra omnes homines, ſalua fidelitate patri viuenti.

Anno verò 20. regni regis Henrici prædicti 2. prædictus Guliel. rex Scotiæ rebellare incipiens, venit in Northumbriam cum exercitu magno, & exercuit in populo ſtragem magnam. Cui occurrentes milites comitatus Ebor. ipſum ceperunt, & dicto Henrico regi Angliæ reddiderunt. Anno ſequenti 15. Kalend. Martij, idem rex Guliel. permiſſus eſt liberè abire. Et eodem anno 17 Kalend. Septembris, idem Gul. rex Scotorum de conſenſu pręlatorum, comitum & baronũ, procerum, & aliorum magnatum regni Scotiæ domino ſuo Henrico regi Angliæ filio Matildis imperatricis ſuis literis patẽtibus cauiſſe noſcitur, quòd ipſe, & hæredes & ſucceſſores ſui reges Scotiæ, epiſcopi & abbates, priores, comites, & barones & alij homines regni Scotiæ, de quibus dominus rex Henricus habere voluerit, facient domino regi homagium, fidelitatem, & ligeamẽtum, & vt ligeo domino ſuo contra omnem hominem obedient. Et in ſignum ſubiectionis capellum ſuũ, & Sellam atq; lanceam, ſuper altare beati Petri Eborum obtulit. Quæ in eadem eccleſia vſque in hodiernum diem remanent & ſeruantur. Item epiſcopi, comites, & barones regni Scotiæ conuencionauerũt, vt verbis vtamur huiuſmodi conuentionis, domino regi Angliæ, et Henrico filio eius prædictis, quòd ſi rex Scotię aliquo caſu a fidelitate regis Angliæ & conuentione prædicta recederet, ipſi cum rege Angliæ tenebunt, ſicut cum ligeo domino ſuo contra regem Scotiæ, quouſq; ad fidelitatem regis Angliæ redeat. Quam quidem compoſitionem, fœlicis recordationis Gregorius papa quintus in diuerſis reſcriptis, regibus Anglię & Scotiæ directis, mandauit firmiter obſeruari, continentibus etiam quòd Gulielmus & Alexander reges Scotiæ, regibus Angliæ Henrico, & Henrico, ligeum homagium & fidelitatem fecerent quę tenentur ſucceſſoribus eorum, comitibus & baronibus regni ipſius, ſibi & ſucceſſoribus ſuis exhibere. Et itẽ, quòd cũ idem rex Scotię homo ligeus ſit ipſius Henrici regis Angliæ, & eidem præſtiterit fidelitatis iuramentum ad

Edgarus.
S. Edwardus rex & martyr.
Egelredus.
Edmundus.
Cnutus.
Haraldus.
Hardecnutus.
S. Edmundus confeſſor.
Gul. Conqueſtor.
Gul. Rufus.
Henricus. 1.
Matildis Imp.
Stephanus.
Henricus. 2.
Signum ſubiectionis regis Scotiæ.
Gregor. papa 5.

quod ſe principaliter aſtringit,in ipſius regis & regni Angliȩ detrimentum,nihil debeat penitus attemptare. Et papa Clemens ſcribens regi Angliæ pro Iohanne epiſcopo S.Andreæ expulſo ab epiſcopatu ſuo per regem Scotiæ, inter cætera rogabat,quòd Gul.regem Scotiæ moneret & induceret,& ſi neceſſe foret diſtrictione regali,qua ei præminebat, & de conceſſa ſuæ regiæ celſitudini poteſtate compelleret, vt dicto epiſcopo omnem rancorem remitteret, & Epiſcopatum ſuum in pace habere permitteret. Et præter conuentionē prædictam in eccleſia beati Petri Eborum,coram prędictis regibus Angliȩ & Scotiȩ, Dauide fratre ſuo & vniuerſo populo,comitib⁹, & baronibus,milites de terra regis Scotiæ,iurauerunt regi Angliæ Henrico,& Henrico filio ſuo,& hȩredibus eorum fidelitatem contra omnem hominem,ſicut Ligeis dominis ſuis. Et idē Guliel.rex Scotiæ ad mandatum regis prædicti venit apud Northamptonā,ad parliamentum domini ſui adducens ſecum omnes epiſcopos,abbates & priores totius regni ſui. Venit etiam ad eiuſdem regis mandatum in Normanniā. Et idem Guliel.rex poſt deceſſum regis Henrici veniens Cantuariam,regi Angliæ Richardo filio & hȩredi dicti Henrici fecit homagium. Quo Richardo defuncto ſæpedictus Guliel.Iohanni regi Angliæ fratri & hæredi dicti Richardi, extra ciuitatem Lincolniæ ſuper quendam montem in conſpectu omnis populi fecit homagium, & iuramentum fidelitatis ſuper crucem Cantuarienſis Archiepiſcopi Huberti,& eidem domino ſuo per chartā ſuam conceſſit, quòd Alexandrum filium ſuum,ſicut hominem ligeum ſuum maritaret, promittendo firmiter in charta eadem, quòd idem Gulielmus rex Scotiæ, & Alexander filius ſuus Henrico filio Iohannis regis Angliæ tanquam ligeo domino ſuo cōtra omnes homines mortales fidem & fidelitatem tenerent. A quo quidem Guliel.rege Scotiæ poſtmodum, pro eo quòd deſponſauerat Comiti Boloniæ præter regis Iohannis domini ſui aſſenſum, pro tranſgreſſione & temeraria præſumptione huiuſmodi debitam ſatiſfactionem ſuſcepit. Item Alexander rex Scotiæ ſororius noſter regi Angliȩ patri noſtro,pro regno Scotiæ,& poſteà nobis fecit homagium. Vacante deinde regno Scotiæ per mortem Alexandri regis illius,& ſubſequenter per mortem Margaretæ eiuſdem Scotiȩ reginæ, & dominȩ,pro neptis noſtrȩ,epiſcopi, abbates, priores, comites & barones, & cæteri nobiles, & communitates totius regni Scotiæ ad nos tanquam ad defenſionem,ducem,aurigam,capitaneum,& dominum capitalem eiuſdem regni ſic vacantis,gratis & ſpontanea voluntate accedentes,prout tenebantur de iure,ius noſtrum progenitorum & anteceſſorum noſtrorum, ac poſſeſſionem ſuperioris ac directi dominij in regno eodem, & ipſius regni ſubiectionem,ex certa ſcientia purè,& ſimpliciter,& abſolutè recognouerunt,& prȩſtitis ab eis nobis tanquam ſuperiori & directo domino Scotiȩ debitis & conſuetis fidelitatis iuramentis,ac ciuitatibus,burgis,villis,caſtris & cȩteris manſionibus eiuſdem regni in manu noſtra traditis, ad cuſtodiam eiuſdem regni, certos de iure noſtro regio officiales & miniſtros deputauimus,quibus ipſi tempore vacationis huius fuerant concorditer obedientes, & intendentes regijs noſtris præceptis & mandatis. Poſtmodum autem diuerſæ perſonæ ſuper ſucceſſione in dictum regnum Scotiȩ iure hæreditario inter ſe contendentes, ad nos tanquam ad ſuperiorem dominum regni Scotiæ acceſſerunt,petentes, ſuper ſucceſſione regni prædicti ſibi per nos exhiberi iuſticiȩ complementum. Volentes & expreſſè conſentientes coram nobis tanquam ſuperiore & directo domino, in omnibus ordinandis ſtare & obtemperare. Ac demū ſententialiter propoſitis & ſufficienter auditis,rimatis,examinatis ac diligenter intellectis partium iuribus,finaliter in præſentia omniū prælatorū & nobilium,quaſi totius regni Scotiȩ,& de voluntate & aſſenſu expreſſo eorundē procedētes, Ioh.de Baliolo debitè præfecimus in regē Scotorū,quem tunc in ſucceſſione eiuſdē regni hæredis iura inuenimus habere potiora. Qui quidē prælati,comites & barones, communitates ac cæteri regni ipſius incolæ, ſententiam noſtram acceptauerunt,approbauerūt,& ipſum Iohan.de mādato noſtro,virtute huius iudicij in regem ſuum admiſerunt. Ac idem Ioh.rex Scotiæ pro regno ſuo prædicto,nobis homagium debitum & cōſuetum fecit,& fidelitatis iuramentum præſtitit,

&

& ex tunc, tam in parliamentis quàm conſilijs noſtris tanquã ſubditus noſter alius de regno interfuit, & noſtri tanquam domini ſui ſuperioris beneplacitis & mandatis in omnibus obediens & intendens extitit, quouſq; idem Iohannes rex Scotiæ, & prælati, Comites & barones, nobiles, communitates & cæteri incolæ, maiores eiuſdem regni ex præconcepta malitia, & prælocuta, ac pręordinatã proditione, cõmunicato conſilio cum tunc inimicis noſtris capitalibus & notorijs amicitias copularunt, ac pactiones, conſpirationes & coniurationes in exhæredationẽ noſtram, & hæredum noſtrorum, ac regni noſtri contra debitum homagium in crimen læſæ maieſtatis nequiter incidendo, fidelitatis iuramentum inierũt cum eiſdem. Verùm cùm præmiſſa relatio & fama publica ad aures noſtras deueniſſent, volentes futuris periculis pręcauere, quę ex hijs & alijs poſſent nobis, regno noſtro, & regni noſtri incolis veriſimiliter prouenire, pro aſſecuratione regni noſtri acceſſimus ad confiniũ regni vtriuſque pluries mandantes eidem Ioh. tunc regi Scotiæ, vt ad certa loca in confinio prædicto ad nos accederet, ſuper præmiſſis & alijs aſſecurationis, ſtatum, tranquillitatẽ & pacem regni vtriuſq; contingentibus tractaturus. Qui ſpretis mandatis noſtris, in ſua perſiſtens perfidia ad bellicos apparatus, cum epiſcopis & prælatis, comitibus & baronibus regni Scotiæ, ac etiam alijs exteris cõductitijs, contra nos, regnum noſtrum, & regni noſtri incolas hoſtiliter ſe conuertens, accinxit, & ad hoſtiles aggreſſus & incurſus procedens regnũ noſtrũ inuaſit, & quaſdã villas regni noſtri Angliæ, per ſe & ſuos deprædatus eſt, eaſq; vaſtauit incendio, homines noſtros interfecit, & nonnullis nautis noſtris per eos peremptis, naues hominum noſtrorũ regni Angliæ comburi fecit, è veſtigio aggredi, redditiſq; nobis homagio & fidelitate tam pro ſe, quã alijs quibuſcunque regni ſui incolis per literas eiuſdem regis, verba offenſionũ exprimentes, & inter alia verba diffidationis continentes. Comitatus noſtros Northumbriæ, Cumbriæ, & Weſtmerlandiæ regni noſtri Anglię, congregato exercitu ingenti, hoſtiliter per ſe & ſuos inuaſit, ſtragem innumeram hominũ noſtrorum, incendia monaſteriorũ, eccleſiarum & villarũ inhumanè perpetrãdo, & patriam vndiq; depopulando, infantes in cunabilis, mulieres in puerperio decubantes gladio trucidarunt, & quod auditu horrendũ eſt, a nonnullis mulieribus mamillas atrociter abſciderunt, paruos clericulos primam tonſuram habentes, & Grammaticam addiſcentes, ad numerũ circiter ducentorum in ſcholis exiſtentes, obſtructis oſtijs ſcholarũ igne ſuppoſito cremauerunt. Nos quoque cernentes tot damna, opprobria, facinora & iniurias, in exhæredationem noſtrã, & deſtructionem populi noſtri proditionaliter irrogari, nec valẽtes ratione iuramẽti, quo ad conſeruationem iuriũ coronæ regni noſtri ſumus aſtricti, pręmiſſa facinora vlteriùs concelare, nec noſtra relinquere indefenſa, cùm per leges ipſum Iohannẽ tunc regem Scotię, gentemq; ſuam nobis ſubditã iuſtificare nõ poſſemus, nec ipſũ regnũ Scotiæ, quod a longiſſimis temporibus, ſicut ſuperiùs exprimitur, nobis & progenitoribus noſtris fæodale extitit in cauſis præmiſſis, contra dictũ Iohannem & gentem Scotorũ vires potentiæ noſtræ extendimus, prout de iure nobis licuit, & proceſſimus contra ipſos tanquã hoſtes noſtros & proditores. Subiecto itaq; regno Scotiæ, & iure proprietatis noſtræ ditioni ſubacto, præfatus Iohannes quondam rex Scotiæ, ipſum regnũ Scotiæ quatenus de facto tenuit, ſponte, purè, & abſolutè reddidit in manum noſtrã, proditiones & ſcelera memorata coram nobis & proceribus noſtris publicè recognoſcens. Quo peracto, præfati comites & barones, nobiles & communitates regni Scotię quos ad pacem noſtram regiam ſuſcepimus, ſubſequenter homagia & fidelitates nobis tanquam immediato domino, ac proprio eiuſdem regni Scotiæ nobis fecerunt & pręſtiterunt, ac etiam redditis nobis eiuſdem regni ciuitatibus, villis, caſtris, munitionibus ac cæteris locis omnibus, ad dictum regnũ ſpectantibus, officiales noſtros & miniſtros ad regimen eiuſdem regni Scotiæ præfecimus iure noſtro. Cumq; iure pleni dominij in poſſeſſione eiuſdem regni exiſtere dinoſcamur, non poſſumus nec debemus, inſolentiam ſubditorũ noſtrorum rebelliũ, ſi quos inuenerimus, præ-

minentia regia prout expedire viderimus reprimamus. Quia verò ex pręmiſſis & alijs conſtat euidenter, & notorium exiſtit, quòd prælibatum regnum Scotiæ, tam ratione poſſeſſionis, quàm proprietatis ad nos pertinet pleno iure, nec quicquam fecerimus vel cauerimus ſcripto vel facto ſicuti nec poſſumus, per quæ iuri ac poſſeſſioni prędictis debeat aliqualiter derogari: Sanctitati veſtræ humiliter ſupplicamus, quatenus præmiſſa prouida meditatione penſantes, ex illis veſtrum motum animi dignemini informare, ſuggeſtionibus contrarijs æmulorum in hac parte nequaquã fidem adhibendo, quinimo ſtatum noſtrum, & iura noſtra regia ſupradicta, habere velitis ſi placeat promptis affectionibus commendata.

Quantum verò ad hoc quod Papa petiuit, quòd ſi rex Angliæ ius haberet in regno Scotię, vel in aliqua eius parte, procuratores & inſtructos mitteret, & fieret eis iuſticiæ complementum, rex per ſe noluit reſpondere. Sed hoc cõmiſit comitibus alijſq; terrę proceribus, qui ſuper hoc domino papæ huius tenoris literas reſcripſerunt.

Litera Comitũ ad papam.

Sancta Romana iure eccleſia, per cuius miniſterium fides Catholica in ſuis actibus cum ea vt firmiter credimus & tenemus maturitate procedit, quod nulli præiudicare, ſed ſingulorum iura conſeruari velit illæſa. Sanè conuocato nuper per ſereniſſimum dominum noſtrum Edwardum, dei gratia regem Angliæ illuſtrem, parliamento apud Lincolniam generali, idem dominus noſter quaſdam literas apoſtolicas, quas ſuper certis negotijs cõditionem & ſtatum regni ex veſtra parte receperat in medio exhiberi, ac ſerioſè nobis fecit exponi. Quibus auditis & diligentiùs intellectis, ita ſenſibus admiranda quàm hactenus inaudita in eis audiuimus contineri. Scimus enim pater ſanctiſſime, & notorium in partibus noſtris, ac nonnullis alijs non ignotum, quòd a prima inſtitutione regni Angliæ, reges eiuſdem regni tam temporibus Britonũ, quã Anglorum, ſuperius & directum dominium regni Scotiæ habuerũt in poſſeſſione, vel capitanei ſuperioritatis & recti dominij ipſius Scotiæ ſucceſſiuis temporibus extiterunt, nec vllis temporibus ipſum regnum in temporalibus pertinuit, vel pertinet quouiſmodo ad eccleſiam ſupradictam. Quinimmo idem regnum Scotiæ progenitoribus dicti regni noſtri regibus Anglię, atq; ſibi fæodale extitit ab antiquo. Nec etiam reges Scotorum & regnum, alijs quàm regibus Angliæ ſubfuerunt, vel ſubijci conſueuerunt, neq; reges Anglię ſuper iuribus ſuis in regno prædicto, aut alijs ſuis temporalibus coram aliquo iudice eccleſiaſtico, vel ſæculari, ex præeminentia ſtatus ſuæ regiæ dignitatis & conſuetudinis cunctis tẽporibus irrefragabiliter obſeruatæ, reſpõderunt, aut reſpondere debebant. Vndè habito tractatu & deliberatione diligenti ſuper cõtentis in literis veſtris memoratis, communis, concors, & vnanimis omnium noſtrum & ſingulorum conſenſus fuit, & erit inconcuſſè deo propitio in futurum, quòd præfatus dominus noſter rex ſuper iuribus regni Scotiæ, aut alijs ſuis temporalibus nullatenus reſpõdeat iudicialiter coram vobis, nec iudiciũ ſubeat quoquo modo, aut iura ſua prædicta in dubiũ quæſtionis deducat, nec ad præſentiam veſtram procuratores aut nuncios ad hoc mittat, præcipuè cũ præmiſſa cederent manifeſtè in exhæredationem iuris coronæ regni Anglię, & regiæ dignitatis, ac ſubuerſionem ſtatus eiuſdem regni notoriam, nec non & prȩiudicium libertatis, conſuetudinum & legum paternarum, ad quarum obſeruationem & defenſionem debito præſtiti iuramẽti aſtringimur, & quę manu tenebimus toto poſſe, totiſq; viribus cum dei auxilio defendemus. Nec etiam permittimus, nec aliqualiter permittemus ſicut non poſſmus, præmiſſa tam inſolita, tam indebita, præiudicialia, & aliâs inaudita, prælibatum dominum noſtrum regem etiã ſi vellet facere ſeu modo quolibet attemptare. Quocirca ſanctitati veſtrę reuerenter & humiliter ſupplicamus, quatenus eundem dominum noſtrum regem, qui inter alios principes orbis terræ catholicum ſe exhibet, & Romanæ eccleſię deuotum, iura ſua, libertates, & conſuetudines & leges prædictas abſq; diminutione & inquietudine pacificè poſſidere, ac illibata perſiſtere benigniùs permittatis.

In

In feſto Pentecoſtes finitis treugis, quæ cum Scotis initæ fuerant, rex circa feſtum S. Iohannis Baptiſtæ in Scotiam cum exercitu profectus eſt. Qui dum in Scotia hiemaret, ſui multos equos nobiles amiſerunt pabulo deficiente.

Edwardi profectio in Scotos.

Anno 1302. Rex ad inſtantiam regis Francorum cuius ſororem duxerat, Scotis treugas vſque ad feſtum omnium ſanctorum conceſſit. Et idcirco ordinatis rebus Scotiæ reuerſus eſt in Angliam.

Eo tempore Papa Bonifacius per literas ſuas regem Anglorum interpellauit, vt regi Francorum guerram commoueret, pollicẽs ſibi ingens ſubſidium. Sed rex Angliæ aliâs domini Papæ affectus expertus, rem diſtulit, malens recuperare ſua per viam aliam, ſi quo modo poſſet.

Papa regem Anglorum in Gallos concitat.

Poſt feſtum omnium ſanctorum elapſis treugis conceſſis Scotis, rex Angliæ Iohannem de Segraue militem nobilem cum armata manu miſit in Scotiam, committens ei eiuſdem terræ cuſtodiam.

Hijs diebus ciues Burdegalenſes non ferentes Gallicorum dominium, illos de ciuitate ſua contra natale domini expulerunt.

Burdegallia ſe in libertatem vendicat.

Anno 1303. Scoti duce Gul. Walleys cæperunt rebellare contra regem Angliæ, propter quod rex cum exercitu ingreſſus Scotiam totam terram peruagatur, nemine apertæ pugnæ ſibi copiam faciente.

Scotia ſubacta.

Eodem anno rex Francorum ob detenſionem Waſconiæ iniuſtam, timens ſibi a rege Angliȩ per dominum papam ad hoc inſtigato guerram parari, vt eius ſibi amicitiam compararet, quicquid Waſconiæ tenebat in manu ſua eidẽ ſponte reſtituit, prout videbatur ignorantibus veritatem. Tunc etiam & Burdegallia regi Angliæ ſponte ſe ſubiecit.

Waſconia regi Angliæ reſtituta.

Hoc anno Scoti latentes in inſidijs Iohannem de Segraue cum paucis armatis equitantem ſubitò inuaſerunt, & ipſum Iohannem ab eis grauiter vulneratum, cum nonnullis alijs militibus, commiſſo cruento conflictu ceperunt. Sed inopinatò ſuperuenientes milites alij de Anglorum cohortibus, ipſum Iohan. a ſuis ereptum cuſtodibus abduxerunt. Dum hæc omnia fierent, miles quidam nobilis dictus Robertus de Neuill ſolemnia miſſarum audiens (erat enim dominica prima quadrageſimȩ) quæ geſta fuerant penitùs ignorabat. Poſt miſſã verò egreſſus, cùm audiſſet a redeuntibus Scotos in Anglos præualuiſſe, mox illuc cum ſuis properans, multos peremit multoſq; fugauit, & captiuos aliquos ſecum reduxit. Nec de hijs qui miſſæ cum eo interfuerant, quiſquã captus fuit aut grauiter vulneratus, ſed neque corruit vnus ſolus. Comes Mareſcalli offenſus fratri ſuo Iohanni, captans regis beneuolentiam omnes terras ſuas regi donauit, ita vt ei adiectis mille libratis terrarum redonarentur ad vitam.

Io. Segraue a Scotis vulneratus.

Miſſa ſaluos fecit in bello.

Rex Angliæ audita rebellione Scotorum ex edicto publico exercitum adunauit, & a Rokeſburgia progrediens paruis dietis, totam terram vſque Cateneſiam, quæ eſt in finibus Scotiæ perluſtrauit nemine reſiſtente. Videntes itaque Scoti, ſe non poſſe reſiſtere, pacẽ regis humiliter petierũt. Et vt permitteret, quòd poſſent dato pretio redimere terras ſuas ab hijs quibus rex eas contulerat, quorum precibus rex acquieuit, & rediẽs caſtrum de Striueline, quod quidam de Scotis tenuerunt, per ſuos obſedit, ipſe verò apud Dunfermelyn hiemauit.

Scoti pacem petunt.

Circa feſtum S. Iohannis Baptiſtæ milites quidam in præſentia cleri & populi Pariſius congregati, Papæ Bonifacio impoſuerunt plura enormia, putã hȩreſim, ſimoniam, & homicidia. Propter quæ per regem Franciæ appellatum eſt contra eum ad illum cuius intereſt, donec conuocato conſilio, ſe a criminibus purgaret obiectis.

Papa Bonifacius accuſatus.

Bonifacius papa ſibi timens, Anagniam originis ſuæ vrbem venit, & tutelæ ciuium ſe commiſit. Quò peruenientes regis familiares Franciæ, vnà cũ fautoribus Cardinalium Columpnenſium comprehenderunt papam, & in equũ effrenem poſuerũt, ad caudam verſa facie, & ſic diſcurrere ferè ad nouiſſimum halitum coegerunt, & tandem penè fame necauerunt, donec eum populus Anagn. liberaſſet. Reuera cùm perſecutores eum in quodam palatio recluſiſſent,

Bonifacius malè tractatus.

ad decem millia populi ciuitatis concurrerunt,& Palatium infregerunt,& expulſis atq; peremptis cuſtodibus liberauerunt,& Romam cum armatorũ multitudine perduxerunt. Cumq; perueniſſet ad S.Petrum, ex timore quem conceperat quando captus fuit,& mærore rerum ineſtimabilium perditarum citò defecit. Et ſic completa eſt in eo prophetia prædeceſſoris ſui, qui dixit. Aſcendiſti vt Vulpes, regnabis vt Leo, morieris vt Canis. Cui ſucceſſit Benedictus 11. natione Lumbardus. Columpnienſes de ſuis latibulis emergentes, venerũt ad papam Benedictum miſericordiam implorantes, quos ille benignè ſuſcipiens clementer abſoluit, atque bonorum ſuorum tribuit facultatem.

Stryuelin caſtrum obſeſſum.

Anno 1304. tenuit rex Natale apud Dunfermelyn in Scotia, cui interfuit exercitus Anglicanus. Tranſacta hyeme rex ad obſidionem caſtri de Striuelyn accedens perſonaliter, diuerſis præparatis machinis, illud ſolito fortiùs impugnauit. Obſeſſi verò caſtrum fortiter defendentes cum machinis plurimos occiderunt. Quadam die cum rex conſiderando obequitaret, & infra iactum baliſtarum incautè veniſſet, iaculum quoddam de caſtro emiſſum ſuperiori eius armaturę affixum eſt, ſine vlla ſui corporis læſione. In quod extractum rex expuens, conuerſa ad caſtrum facie, celſa voce ei qui iaculum illud emiſerat, oſtenſo telo ſuſpendium minabatur. Tandem in die beatæ Margaretæ, obſeſſi purè & ſimpliciter ſe dedidere regiæ voluntati. Quorũ capitaneum Gul. Olifordi militem miſit ad turrim Londoniarum. Reliquos ad alia caſtra diuerſa.

Rex Edw. ſubacta Scotia, commiſſaq; eius cuſtodia Iohanni de Segraue, in Angliam eſt reuerſus. Cumq; veniſſet Eboracum, iuſſit ſeſſionem Iuſticiariorũ qui dicuntur de banco,& Scaccarium quæ iam ſeptennio manſerant Eboraci, transferri Londonias ad antiquum locum.

Francorum rex abſolutus.

Papa Benedictus conſiderans pium eſſe, ouem errantem etiam licèt inuitam ad ouile reducere, regem Francorum non petentem a ſententia excõmunicationis per prædeceſſorem ſuum lata in eum, abſoluit.

Nonis Iulij obijt papa Benedictus Peruſij, poſt cuius obitum cùm Cardinales in electione ſummi pontificis diffiderent, a ciuibus ſecundùm conſtitutionẽ Gregorij 10. includuntur.

Rex Edw. fecit Petrum de Gauerſton abiurare regnum Angliæ, quia dedit filio ſuo malum conſilium.

Anno 1305. Gul. Walleys qui Scotiam commouerat fræquenter ad rebellionem per milites regis captus eſt,& Londonias vſq; deductus, vbi iudicialiter condemnatus, trahitur, ſuſpenditur,& vltimò decollatur. Cuius caput Londonijs in loco eminenti figitur ſuper palum, corpus in Scotiam reportatum, diuiſum eſt in quartas, quæ in diuerſis vrbibus ſuſpenduntur.

Clemens 5. fit Papa.

Circa dies iſtos, Bertrandus Burdegalenſis Archiepiſcopus natione Vaſco, in papam electus, Clemens 5. dictus eſt. Qui menſe Octobri in Lugduno, conuenientibus illuc cardinalibus, regeq; Francorum Philippo ſuam exhibente præſentiam, papali diademate coronatur.

Rex autem Anglię miſit domino papæ omnia vtenſilia quibus miniſtrabatur in camera,& in menſa ex auro puro per epiſcopos Lichfeldẽſem & Wigornienſem & comitẽ Lincolniæ. Porrò dominus papa epiſc. Dunelmenſem, Dominũ Antonium Beck propter dapſilitatem & cordis magnificentiam, quas in eo reperit, fecit Patriarcham Ieroſolomitanum, & electos Eborum & London. remiſit ad propria confirmatos. In illo tempore papa conceſſit regi Anglię decimas eccleſiaſticas per biennium pro negotio terrę ſanctæ, ſed tamen in vſus alios expendebantur. Dominus verò papa, attẽdens quòd charitas incipit a ſeipſa, primos fructus ſibi per totam Angliam reſeruauit, inductus per auaritiam Epiſcoporum regni Angliæ poſtulantium, primas vacationes per annum in ſuis diœceſibus ſibi concedi. Nempe ſummus pontifex aduertens, quia quod petit inferior, poſtulare poteſt & ſuperior, appropriauit ſibi ipſi per triennium omnes prouentus de primo vacantibus eccleſijs per totam Angliã, videlicet de primo anno primos fructus tam de Epiſcopatibus, abbathijs, prioratibus & præbendis, perſonatibus, vicarijs, quàm de cæteris minutis beneficijs.

ficijs. Hoc anno miſit rex Franciæ ad regem Angliæ, rogans vt Flandrenſes ab Anglia expelleret, ſicut & ipſe ad ſuam inſtantiam Scotos de Francia eiecerat paulò antè. Cuius rex precibus acquieſcens, Flandrenſes omnes de Anglia exbanniuit.

Flandrenſes Anglia pulſi.

Anno 1306. Robertus le Brus aſpirans ad regnum Scotiæ, nobilem virum Iohannem Comyn, quia ſuæ proditioſæ factioni aſſentire noluit apud villam de Dunfrez, in cuius caſtro iuſticiarij regis Angliæ tunc ſedebant, in eccleſia fratrum minorum ſacrilegus interfecit 4. Kalend. Februarij. In feſto verò Annunciationis beatæ virginis in abbathia canonicorum regularium de Scone ſe fecit in regem ſolemniter coronari. Vxor comitis de Bouhan, a marito ſuo tunc furtiuè diſceſſit, omnes equos eius magnos ſecum abducens, & properans vſq; Scone, vt diadema imponeret capiti noui regis, quia frater eius Comes de Fyf, ad quem iure hæreditario ſpectabat hoc officium, tunc in Anglia fuit abſens. Hãc autem viraginem eodem anno captam ab Anglicis, cum quidam perimere voluiſſent, non permiſit rex, ſed in domuncula quadam lignea ſuper murum caſtri Berwici poſita eſt, vt poſſent eam conſpicere tranſeuntes.

Ioh. Comyn caſus.

In feſto Pentecoſtes Edw. filius regis Angliæ a patre cum multis alijs nobilibus militaribus armis accinctus eſt. Ob quam cauſam datus eſt regi 30. denarius a populo & clero, & a mercatoribus 20. denarius datus fuit. Dedit autem rex filio ſuo principatum Walliæ, & Ceſtriæ comitatum, vndè Wallici maximè ſunt gauiſi. Edwardus proinde regis filius cum nouellorum tironum multitudine profectus eſt Scotiam, ad reprimendũ conatus Roberti le Brus inuaſoris regiæ dignitatis. Preceſſerat ante eum Aymerus de Valencijs comes Penbrochiæ, Robertus de Clifford, & Henricus Percy miſſi a rege cum manu armata ad nouis motibus reſiſtendum. Ipſe verò rex lento gradu ſequutus eſt verſus Carleolum. Edwardus filius regis cùm veniſſet Carleolum ante patris aduentum, ſumptis ſecum nouis tyronibus, qui omnes deuouerant ſe mortem Ioh. Comyn vindicaturos, præceſſit patrem ſuum in Scotiam ſemper vnam dietam & tantam fecit vindictam, vt nec ſexui parceret nec ætati, villas etiam & caſalia vbicunque peruenit, incendit, quod multùm dicitur diſplicuiſſe patri ſuo. Eò maximè, quòd diuitibus fuga lapſis vulgus miſerum luit pænas maiorum, vndè & filium ſuum increpans, iuſſit vt miſericors ſemper eſſet pauperibus & communibus, quia nihil penè moliuntur aut faciunt ſine ſuorum principum iuſſione.

Expeditio in Scotiam.

Interim Robertus le Brus circuiens terram, & homagia multorum recipiens, coadunato exercitu copioſo appropinquauit villæ S. Iohannis, in cuius pręſidium nuper aduenerat Aymerus de Valencijs ſupradictus. Equites autem Scotorum omnes lineis operimentis ſuper arma ſua ne diſcernerentur, de pręcepto noui ſui principis erant induti. Miſit ergò Robertus le Brus, inuitans Aymerum ad congreſſum, qui reſpondit, quòd cum eo non illo die, ſed in craſtino dimicaret. Igitur ſubtrahente ſe Roberto cum ſuis armatis egreditur & ſubitò ſuperueniens, multos e Scotis occidit inermes. Robertus hæc videns, cum ſuis fugit ad inſulam dictam Kenlyr. Aymerus verò putans Robertum ſe recepiſſe in caſtro illius inſulæ, illud obſedit, ſed expugnato caſtro non inuenit eum, ſed vxorem & fratrem ſuum Nigellum cepit ibidem cum quibuſdã alijs, qui omnes citò pòſt tracti ſunt & ſuſpenſi, ac vltimò decollati præter vxorem Roberti le Brus, quam rex iuſſit iuxta ſtatum ſuum tractari decenter. Comes verò de Athel, iam ſecundò contra fidelitatem ſuam regi rebellans, tandem proditionis ſuæ meritas penas luit. Inſuper Simon Friſtell in quo pendebat Scotorum tota fiducia, tractus, ſuſpenſus, decapitatus & combuſtus eſt. Epiſcopi Glaſcuenſis & S. Andreæ capti, cum abbate de Scone miſſi ſunt in Angliam ad diuerſa caſtra.

Aymerus pænas de Roberto ſumit.

Rex Angliæ obtinuit a domino papa abſolutionem a iuramento, quod inuitus præſtiterat ſuper obſeruantia libertatum, aliàs a comitibus & baronibus exactarum. Per idem tempus Clemens papa tranſtulit curiam a Lugduno vſq; Burdegaliam, vbi epiſcopum Pictauenſem, qui ſibi dum Archiepiſcopus

Rex iuramento baronibus præſtito abſolutus.

fuerat aduerſabatur, a pontificali depoſuit dignitate. Primatum etiam Acquitaniæ de Bituricnſi tranſtulit ad eccleſiam Burdegalenſem.

Cauſa matrimonij dilati.

Anno 1307. qui eſt annus regni regis Edw. a conqueſtu primi triceſimus, tenuit rex Parliamentum Carleoli. Ad quod acceſſit quidam Cardinalis dictus Petrus Hiſpanus, tranſmiſſus a papa pro matrimonio conſummando inter filium regis Angliæ & filiam regis Franciæ, ſecundùm quod a papa Bonifacio tanquam mediatore pacis olim fuerat ordinatum. Cui per regem reſponſum eſt paratum ſe fore, quæ ordinata ſunt implere, dummodo rex Francorum velit ex parte ſua, quæ ad ipſum pertinent adimplere. Dederat nempè rex Franciæ, dum adhuc detineret Waſconiam, cuidam militi caſtrum quod Mali leonis dicitur, qui illud nec ad mandatum regis Franciæ curabat reſtituere. Ob quam cauſam fertur illud matrimonium hactenus fuiſſe dilatum.

Robertus le Brus interea peruagatus patriam plures ſibi rebelles peremit. Miſitq; cum parte exercitus duos fratres ſuos Thomam militem, & Alexandrum clericum ad aliam terræ partem, qui illarum partium habitatores allicerent ad ſe blanditijs atq; minis. Qui Anglicis de nocte ſuperuenientibus capti ſunt, & ad Iuſticiarios regis ducti, ac condemnati, tracti ſunt & ſuſpenſi.

Poſt Paſcha Robertus le Brus congreſſus cum Aymero de Valencijs ipſum in fugam compulit, & infra triduum ſequens comitem Glouerniæ Gilbertum fugauit.

Rex diſſenteria laborat.

Tunc rex Angliæ miſſis nuncijs præcepit ſub graui pœna, vt omnes qui ſibi debebant ſeruitium parati eſſent apud Carleolum in tres ſeptimanas poſt feſtum S. Iohannis Baptiſtę, filium verò ſuum remiſit in Angliam, vt ſecundùm ea quę de rege Franciæ audiret, proficiſceretur ad connubium cum filia eiuſdem contrahendum. Poſt cuius deceſſum cępit rex vexari diſſenteria. Mouit de Carleolo nihilominùs 5. nonas Iulij, paruis dietis verſùs Scotiam proficiſcens.

Edw. 1. mors.

Pridiè verò nonas Iulij venit vſque Burgum ſuper Sandes, vbi inualeſcente infirmitate die craſtina ſ. ſexta feria diem clauſit vltimum, dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria conſummauit.

Vxores & liberi ex eis.

Regnauit autem annis 34. menſibus 7. diebus 21. compleuitq; ætatis ſuę annos 68. & dies 20. Duxerat autem duas vxores, Alienoram viz. ſororē regis Hiſpaniæ, de qua ſuſcepit filios Ioh. Henricū, Alfonſum, & Edw. qui ſibi ſucceſſit, alij tres moriebantur ante patrē: filias verò genuit ex eadem Alienora, ſ. Alienoram quam dominus Guliel. de Bares cepit in vxorem, & Iohannam de Acres, quæ nupſit Gilberto de Clare Comiti Glouceſtriæ, & poſt mortem comitis, elegit inconſulto patre, Radulphum de Mounhermer in maritum. Tertia filia dicta Margareta copulata fuit domino Ioh. duci Brabantiæ. Quarta verò Maria apud Ameſbury ſuſcepit habitum monialem. Quintam regis filiam nominatam Elizabeth, comes Hollandię accepit vxorem. Quo defuncto dominus Humfredus de Boun, comes Thetfordiæ duxit eandem. De ſecunda ſua Margareta ſorore Philippi regis Francię genuit duos filios, Tho. dictum de Brotherton, & Edmundum, & filiā nomine Margaretam. Fuerat autem Rex Edw. armis ſtrenuus, bellicoſus & victorioſus. Totam Angliam de manu Simonis de monte forti, & eidem adhærentium comitum & baronū acquiſiuit.

Res geſta Edwardi.

Walliā de manu Lewlini recepit in vſus ſuos proprios. Acquitaniā de manu regis Francię ſapienter extorſit, Scotiam ſępius ſubiugauit, ſed ea capta per Robertū le Brus ipſe in lecto fatali decumbens ex cordis magnanimitate, iuſſit corpus ſuum ibi remanere inhumatum, & deferri in exercitu, donec tota Scotia eſſet finaliter ſubiugata.

Edwar-

Edwardus Secundus.

POſt mortem toti mundo deflendam Edwardi regis inuicti, ſuſcepit regnũ pro eo filius ſuus Edwardus cognomento de Carneruan, qui mox reuocauit ab exilio Petrum de Gauerſton, contra vetitum patris ſui, qui dudum aſſenſu communi procerum fuerat exilio perpetuo condemnatus. Iſte Petrus filius fuit cuiuſdam militis generoſi, ſed alienigenę, qui in obſequio militauerat laudabiliter regis patris. Cuius obſequij gratia, rex hunc Petrum puerulum in ſuam ſuſcepit Curiam, adiungens eum filij ſui Curiæ, cum quo a pueritia adoleuit. Quorum lapſu temporis in tantum creuit amor, vt nunquã diſiungi poſſent. Reuocato (prout diximus) ab exilio præfato Petro contra voluntatẽ procerum, contulit illi comitatum Cornubiæ, & inſulam Gubonię quæ vulgariter Mannia nominatur.

Edwardus de Carneruan.

Anno 1308. tenuit rex natale apud Wye manerium Abbatis de bello, non dum tamen ſuſceperat regni coronã. Paucis poſt natale diebus tranſactis trãſfretauit, vt regis Francorum filiam nomine Iſabellam duceret in vxorem, quæ paulò plus annis duodecim habuit in ætate. Regni verò cuſtodiam commiſit prædicto Petro, ob quam cauſam proceres indignati ſunt.

Nuptijs in Francia celebratis ſolemniter apud Boloniam, quibus quatuor reges interfuere, ſ. rex Franciæ & rex Nauarræ filius regis Franciæ, rex Alemãniæ, & rex Siciliæ, reuerſus eſt in regnum Angliæ cum vxore. Quibus occurrũt regni proceres, certantes quis propenſiorem poſſit illis honorem impendere. Sed Petrus antedictus in omni apparatu cæteros tranſcendebat. Quem rex etiam in amplexus ſpecialiùs admittebat, & familiariùs reſpiciebat. Inuidebãt proindè proceres, & vindictam in tempus illud differebant.

Sexto Kal. Martij die viz. S. Mathiæ rex & regina apud Weſtmonaſterium ſolemniter coronatur.

Coronatio regis.

Hoc anno capti fuerunt omnes templarij per totã Angliam præcepto regio vno die propter plurima inhoneſta & enormia, fideiq; catholicæ aduerſãtia de eis dicta & probata, & in diuerſis regni caſtellis carcerali cuſtodiæ deputati.

Templarij capti

Anno 1309. regni proceres & nobiliores videntes ſe contemni, & Petrum de Gauerſton cunctis anteferri, acceſſerunt ad regem humiliter rogantes, vt baronum ſuorum vellet conſilijs tractare regni negotia, quibus à periculis ſibi imminentibus, non ſolùm cautior ſed tutior eſſe poſſet. Quorum votis facie tenus rex annuit, & parliamentum Londonijs inſtituit fieri, ad quod omnes qui intereſſe debebant venire mandauit.

Rob. Archiep. Cantuar. iubente rege reuocatur ab exilio, qui iam per biennium exulauerat propter offenſam regis Edw. patris regis præſentis.

Anno 1310. decreto parliamenti tenti Londonijs ad baronum inſtantiam, Petrus de Gauerſton in hyberniam exilio relegatur. Soluto parliamento cunctis gaudenter ad ſua diſcedẽtibus, rex remanſit triſtis, cogitans & diſquirens cum priuato ſuo conſilio, qualiter poſſet ipſum ab exilio reuocare. Suggeſtũq; fuit ei quòd ſi ſororem comitis Glouerniæ, qui pro tunc erat iuuenis toti regno dilectus, & ſub tutela regis, præfato Petro daret in coniugem, poſſet ipſum intrepidè reuocare. Rex hijs auditis cum omni feſtinatione miſſis nuncijs accerſiuit eum, & inter ipſum & ſororem comitis fecit celebrari nuptias, licèt multũ comiti diſplicerent. Exindè Petrus ſuperbiens plus ſolito, regni nobiles vilipendit, ſubſannabat proceres, mediocreſq; deſpexit. Et quia rex permiſerat ſibi facultatem penè faciendi quæ vellet, quantum ad ea quæ reſpiciebãt perſonã regiã, cæpit ſicut prius theſaurũ regis colligere, & negotiatoribus vltra marinis accommodare, non ad vſus quidem regios, ſed ſuos proprios. Qui in tantũ expilauit regem, vt nõ haberet vnde ſolueret expenſas ſolitas domus ſuæ. Regina verò tantum rebus neceſſarijs arctabatur, vt regi Franciæ patri ſuo lachrymabiliter quereretur, honore debito ſe priuatam. Barones igitur con-

Petrus exulat.

conſiderantes, quod eorum tollerantia Petro malignandi præſtab at audatiā domino regi denuntiauerunt aſſenſu communi, vt vel dictum Petrū a ſua propelleret comitiua, articulóſq; prouiſos effectui manciparet, vel ipſi certè in eū tanquam periurum inſurgerent. Durus videbatur hic ſermo regi quia Petro carere neſciuit, ſed plus periculi cernebat emergere, ſi petitionibus procerum non obtemperaret.

Petrus exulat.

Petrus igitur abiurat regnum, regis plus permiſſione quā beneplacito, addita a baronibus conditione, quòd ſi de cætero poſſet inueniri in Anglia, vel aliqua terra regi ſubiecta, caperetur, & velut hoſtis publicus dānaretur. Igitur ſub præmiſſa conditione dato ſibi conductu, Angliæ regnum lugens deſeruit & Franciam eſt ingreſſus. Quo adito rex Francorum iuſſit ſuis vt eum caperent, ſi quo modo poſſent, & diligenter cuſtodirent, ne rediret in Angliā, & proceres ſicut priùs turbaret, & filiam. Petrus de hijs præmonitus fugit in Flandriam, ibi quęſiturus requiem nec inuenit. Tandem cum ſuis conſortibus alienigenis rediuit in Angliā, de amicitia confiſus comitis Glouerniæ cuius ſororem duxerat in vxorem. Parū ante feſtū natalis domini, regis ſe pręſentauit obtutibus, qui prę gaudio ſui aduentus, iuramenta, pacta, promiſſa negligens, tanquam cœleſte munus hilariter ſuſcepit eum, & ſecum detinuit cum familia ſua tota.

Anno 1311. poſt natale rumore vulgato de Petri reuerſione regni magnates & plebei conturbati ſunt. Qui neceſſitate ducti, elegerunt ſibi Thomā de Lancaſtria in ducem & defenſorem, vt periculis conſulerent & malis futuris. Nobiliores verò regni de communis decreti ſententia, miſerunt honorabiles domino regi nuncios exorantes, vt vel dictū Petrum eis traderet, vel vt ordinatū fuerat ipſum regnū euacuare iuberet. Rex verò ſiniſtro ductus conſilio baronū ſupplicationes paruipendēs, ab Eboraco receſſit ad nouū caſtrū. Magnates proindè ſub omni celeritate ad nouū caſtrum iter arripuêre. Quod cū rex audiſſet, quaſi proſcriptus aut exul fugit cū dicto Petro Tynemuthiā, & inde Scadeburgiā vbi habebatur caſtrū regale, vbi præcepit Caſtellanis, vt cuſtodiā Petri ſuſciperent & caſtellum victualibus inſtaurarent, rege ſe aliâs transferente, nec opem ferre valente, quin caperetur & reduceretur vſq; ad villā de Dadington. Vbi comes Warwici, Guido de bello campo fecit eum decollari tanquam legū regni ſubuerſorem & publicū proditorē.

Petrus decollatur.

Cadauer eius humatū eſt apud Langley regale prædiū, vbi rex de regio fiſco cōſtruxit fratribus Iacobitis habitaculum pro anima dicti Petri. Die S. Bricij Iſabella regina peperit regi filiū apud Windeleſhores, cui nomē patris fuit impoſitum, licèt magnates Franciæ qui tunc aderant, puſiolo nomen regis Franciæ imponere voluiſſent.

Winchelſey moritur.

Anno 1312. obijt magiſter Rob. de Winchelſey quondā Cantuar. Archiep. qui nobiliter toto ſuo tempore rexerat eccleſiā Anglicanam, & firmus exactor fuerat regni libertatum.

Hoc anno dominus Guido de bello campo comes Warwici fato ferali ſuccubuit, impocionatus vt fertur. Rex & regina tranſfretauêre Pariſius cū multis regni nobilibus, vt intereſſent coronationi domini Philippi filij regis Frāciæ in regem Nauarriæ coronandi die Pentecoſtes.

Anno 1313. Scoti intrantes Northumbriam deprædati ſunt patriam trucidantes incolas, & villas plurimas incendentes.

Clemens papa diem clauſit vltimum, & vacauit ſedes per biennium. Cui tādem ſucceſſit Iacobus epiſc. Auoniæ, & vocatus eſt Iohan. 22. Poſt paſcha rex accinxit ſe verſus Scotiam cum exercitu, perueniatq; Berwicum. Cunctiſq; illuc properantibus qui ſibi debebant ſeruicium, præter Thomam comitem de Lācaſtria, & Comites Warwicæ & Arundeliæ qui ſuperſedêre venire, eò quòd quoſdam articulos petitos & conceſſos, rex detractabat ad effectum perducere, diſpoſuit militiæ ſuæ turmas, ad diſſoluendū obſidionē caſtri de Striuelyn.

Regis in Scotiā expeditio.

Cūq; fixiſſet propè locū tentoria, quidā de regis exercitu faciētes equitationē, Scotos atrociter prouocabāt. Quibus illi viriliter occurrētes, multos Anglorū nobiles in vigilia S. Ioh. Baptiſtæ peremerūt. Quo caſu Anglici nimis exacerbati, in craſtino vindicari firmiter proponebāt. Craſtino verò circa horam diei 3.

Ro-

Robertus le Brus qui ſe regem nominauit, præceſſit pedes Scotorum exercitum, dans illis exemplum, vt nemo de fuga cogitaret. Cumq; ventũ fuiſſet ad actum vt manus conſererent, diſcrimini patuit pars Anglorũ. Ibi nempe corruit nobilis ille miles Gilbertus comes Glouerniæ, ante mortem ſuam crudelem ſumens de Scotis ſuis manibus vltionẽ. Nobilis etiam baro Robertus de Clifforde cum multis viris alijs nobilibus in hoc funeſto conflictu peremptus eſt. Ibi ceciderunt milites & ſcutiferi ad numerum ſeptingentorum.

Anglorũ cædes.

Rex in hoſtes deſæuiens, & ſui ipſius oblitus, per ſuos educitur a loco diſcriminis, & ad ſe ſubtrahendũ compellitur. Comes Herefordiæ fugiendo capitur, cum baronibus, 22. & militibus 68. Dominus Radulphus Mounhermer qui deſponſauerat ſororẽ regis Angliæ & comitiſſam Glouernię, & captus fuerat in ferali certamine, inuenit gratiam in oculis regis Scotorũ ratione familiaritatis cum eodem præhabitæ, ita quòd redemptio ſua ſibi fuit perdonata per eundem. Qui rediens in Angliã reportauit ſecum domini regis targiã captam a Scotis, vſu tamen ipſius primitùs interdicto.

Gilbertus conſul Glouerniæ infauſta pugna vita priuatus, tres filias ſuperſtites dereliquit. Quarum primã duxit dominus Hugo de Spencer. Secundam dominus Hugo de Audeley, quam prius habuerat dominus Petrus de Gauerſton quondam comes Cornubiæ. Tertiã duxit dominus Rog. de Tamary quã prius deſponſauerat dominus Ioh. de Burgo, filius & hęres comitis Vltonię de Hybernia. Et ſic diuiſus eſt comitatus nobiliſſimus in tres baronias.

Gilberti filiæ.

Poſt bellum de Strіueline Robertus le Brus interfectorum ſpolia ſuis diſtribuit larga manu, captiuos tractauit ciuiliter, corpora comitis Glouerniæ, & baronis de Clifford tranſmiſit regi Angliæ apud Berwicum commoranti, ſine pretio pro ſuæ voluntatis beneplacito ſæpeliẽda. Quibus ex cauſis corda multorum in ſui amorem allexit. Comitẽ verò Herefordiæ facta cõmutatione pro ſua coniuge quæ iam diu in cuſtodia regis Angliæ, detenta fuerat, liberum abire permiſit. Quibus geſtis rex ſe tranſtulit ad partes auſtrales. Eo tẽpore plures ex Anglicis facti tranſfugę, ſe Scotis confęderauerunt, reuerſiq; cum Scotis, plurima damna Northumbrenſibus irrogauerunt.

Scotorum regis comitas.

Anno 1314. Rex conuocatis Cantuarienſi Archiepiſcopo & alijs quatuor pontificibus cũ multis prælatis alijs, corpus Petri de Gauerſton tranſferri fecit Langleiã, & inter fratres predicatores honorificè tumulari.

In craſtino Purificationis conuenerunt Londonijs ad Parliamentum prælati penè regni omnes cum proceribus, vt quia vix potuit viuere plebs cõmunis præ cariſtia rerum venaliũ, prouiderent tantæ neceſſitati remedium. Statutum eſt igitur, vt melior bos viuus venalis craſſus non paſtus de grano pro 16. ſol. venderetur, de grano verò paſtus 24. ſol. vacca melior viua craſſa 12. ſol. venderetur, porcus duorum annorũ pinguis pro 3. ſol. & 4. denarijs, multo tonſus craſſus 14. denarijs, lanatus verò craſſus 20. denar. anca craſſa 2. denar. & obolo. Capo bonus 2. denar. Gallina bona pro vno denario venderetur, duo pulcini pro vno denario, Columbellę quatuor pro vno denario, Ouaq; 24. pro vno denario venderentur. Et ſi vendentes aliter facerent, res venales regi foriſfactæ remanerent.

Victualium pretium.

In quindena Paſchę per regis breuia citatæ ſunt generaliter omnes parliamentales perſonæ pro parliamento tenendo Londonijs. Sed multis proceribus prætendentibus impedimenti cauſas, nihil hac vice factum fuit. Scoti per hoc tempus crudeles & inhumani, flamma, rapinis & cædibus, partes occidẽtales Northumbriæ a Lugubalia vſq; ad Eboracũ ſine reſiſtentia deuaſtarunt, factaq; fuit patria longo tempore Scotis tributaria, donec miſeri patriotæ nil haberent vnde tributa penderent. Eodem an. Rob. le Brus in Hiberniã tranſmiſit exercitũ, cui ducem conſtituit Edw. fratrem ſuum vterinũ, vt terras regis Angliæ in illis partibus occuparet, & Anglos ibidẽ pro viribus infeſtaret. Hoc in tẽpore velut deo diſplicerent ſtatuta pręcedẽtis parliamenti omnia venalia plus ſolito facta ſunt cara, animalia craſſa mactabilia, capones & ancę vel oua rariſſimè videbantur. Oues peſte peribãt, porci nutriri nequibant, quarteriũ

Parliamentum ſine effectu.

Angliæ pars Scotis tributaria.

frumenti fabarum & piſarum 20.ſol. vēdebatur. Quarteriū Bracij vna marca, ſalisquarterium vendebatur 35.ſolidis.

Lewlini captio.

Lewlinus Bren Wallicorum capitaneus qui multas villas combuſſerat, & Anglos interfecerat, captus eſt cum duobus filijs, per quoſdam aulicos, & regi London. præſentatus.

Anno 1315. in parliamento tento Lincolniæ de conſenſu baronum, ſtatuta de venditione victualium reuocantur. Permiſſumq́; fuit, vt quiſq; ſua victualia meliori foro quo poſſet venderet in futurum.

Ferculorum diminutio præ fame.

Hoc anno præualente fame, magnates & diuites ſuas minuêre familias, & fercula ſuperflua ſubtraxêre. Qui fuerunt expulſi a Curijs, effecti ſunt veſpiliones & in tantam ſuccreuêre multitudinem, vt vix fuit aliquis tutus a deſpoliatoribus in hac terra.

Famē ſequuta mortalitas.

Circa feſtum Paſchæ factum fuit Parliamentum Londonijs ante feſtum Aſſumptionis beatæ virginis, & quarteriū frumēti 40.ſol. vendebatur. Famē totam terram inuadentem, mortalitas eſt ſequuta pauperum, & pecora eſu herbarum putrefactarum cadebant, vnde contigit, vt eſus carnium cunctis eſſet ſuſpectus. Nec valuit contra peſtem hominū ſolertia phyſicorum, quia medicinales herbæ, propter elementorum inæqualitatem effectæ degeneres, virus pro virtute reddebant.

In feſto aſſumptionis natus eſt regi filius apud Eltham qui vocatus eſt Iohannes. Londonienſes quia frumentum inbraſiatum multū adauxit cariſtiam ſtatuerunt ne frumentum de cætero in ceruiſiam verteretur.

Rex etiam idem proclamari iuſſit per totum regnum.

Beneficiorum fructus per papā reſeruantur.

Iohannes papa 22. reſeruauit ſibi primos fructus beneficiorum vacantium in Anglia per triennium.

Northumbri ſuos ſpoliant.

Anno 1316. videntes quidam Northumbrenſes impunè Scotos debacchari, nec quemquam obuiare volentem eorum inſolentijs, velut in defectu regis & procerū ſumunt arma, & reſiſtere Scotis parant. Et cum per tempus aliquod id probè feciſſent, tum deficientibus tam victualibus quàm pecunia, de tyronibus facti ſunt tyranni, de defenſoribus deſtructores, de propugnatoribus proditores. Deſpoliabant domi ruricolas, in campis accolas, eorum boues rapientes, & ad cibaria ſua mactantes. Multiplicatusq́; eſt in tantum eorum numerus, vt neminem in illa regione timerent, continuaueruntq́; ſua ſcelera in illa prouincia per quatuor ferè annos. Sub iſtis diebus applicuerunt in Anglia Cardinales rogatu regis, directi nuncij domini papę Iohannis 22. vt pacem inter regna Angliæ reformarent & Scotiæ, & vt comitē Lancaſtrię Tho. regi pacificarent. Attulerunt etiam ſecum bullas, quibus dominus papa Scotos excōmunicauit, eò quòd deſciuiſſent a domino ſuo rege Angliæ, niſi rediderent ad pacem eius. Qui prout moris eſt Romanorum in exteras regiones venientium, ſemet oſtentare volentes, contulerunt ſe ſub omni feſtinatione in partes boreales, vt dominum Lodowicū de Bello monte, cui dominus papa ad regis inſtantiam Dunelmenſem contulerat Epiſcopatū, electo eiuſdē loci caſſato, cum pompa Romana intronizarent, quamuis præmoniti fuiſſent, vt in comitatu Eboraci ſe continerent & vltrà progredi non præſumerent, niſi regia manu fulti. Cumq́; veniſſent prope villam de Derlingtone, ſubitò de valle quadam erumpentes dicti graſſatores, ducibus Gilberto de Middletone, & Gualtero de Selbye inopinatò irruerunt in familiam Cardinaliū & Lodowici futuri epiſcopi Dunelmenſis. Et nulla reuerentia habita ad tantas perſonas, eos de theſauris & equis ſuis ſpoliarunt. Lodowicum verò epiſcopum Dunelmenſem ducentes ad villam de Morpath ad redemptionem grauiſſimam compulerunt. Henricus de Bello monte, qui cum illis venerat, captus cum equis & theſauris plurimis ductus eſt ad caſtrum de Mitforde, ibiq́; detentus, donec magnam ſummam pecuniæ perſoluiſſet. Cardinales autem cum ſua familia Dunelmiam peruenerunt, vbi per dies aliquot perhendinantes & Scotorum arbitrium præſtolantes, infecto negotio pro quo venerant, reuerſi ſunt ſub conductu regio Eboracum. Ibiq́; horribilem tulêre ſententiam in malefacto-

Cardinales ſpoliantur.

res Northumbriæ,& omnibus eis quomodolibet adhærentes. Quam ſententiam publicari fecerunt per totam Angliam.Redeuntes verò Londonias,petierunt a clero octo denarios de marca ſibi dari,pro damnis ſuis & expenſis, nõ habentes reſpectum ad 4.denarios ſibi de marca priùs conceſſos. Sed clerus huic petitioni noluit obedire.

Gilbertus de Middleton poſt plura damna illata prioratui de Tynmuthe,& patriotarum deprædationes captus eſt & vinculis arctatus, vnà cum fratre ſuo tranſmiſſus Londonias, vbi iudicialiter condemnatus in oculis Cardinalium quos ſpoliauerat,tractus & ſuſpenſus eſt. Qui ſibi famulatum præbuerant,audientes eum captum,ad Walterum de Selby conſortem ſuæ malitiæ, qui vicinis ſimilem inferebat iniuriam ſe contulerunt.Cardinales per id temporis fecerunt pacem ſub certis conditionibus inter regem & comitẽ Lancaſtriæ Thomam, quas citò poſteà rex infregit,vt dicebatur iniuſtè. *Middleton ſuſpenſus.*

Anno 1317.Scoti ad Eboracum, & Lancaſtriam comburendo, prædando, vaſtando peruenerunt. Quapropter prælati regni,accitis ſibi cardinalibus regem deprecantur,vt tantis malis velit remedium prouidere. Quòd confeſtim poſſet effici,ſi baronum ſuorum petitionibus acquieſceret vt dicebant. Quorum ſupplicationibus rex inclinatus diem præfixit, quo apud Leiceſtriam petitiones baronum & articuli confirmarentur. Quibus conceſſis per regẽ, Cardinales quaſi grande quid patraſſent in regno, ad curiam redierunt,quæ tunc extitit Ambianis. Poſt lapſum temporis regis conceſſio friuola videbatur & inanis.Circa feſtum S.Michaelis in Parliamento tento Londonijs fuit ordinatum,vt rex haberet contra Scotos auxilium de qualibet ciuitate, vel villa regni,quæ homines exhibere poſſet. Qui congregati magnum conflauerunt exercitum.Cumq; perueniſſent Eboracum,ſuborta diſcordia,redire iuſſi ſunt ad propria infecto negotio. *Scotorum prædatio.*

Edwardus le Brus frater regis Scotorum, qui iam per trienniũ Hyberniam infeſtauerat, & nullo iure ſe ibidem in regem coronauerat, captus eſt ab Anglicis & regis fidelibus,& apud Dundalk decollatus, occiſis in conflictu quo captus fuit 29.Baronettis de Scotia,& 5.millibus,& 80.alijs, Primate de Armakh pro rege Anglorum capitaneo exiſtente. *Edwardus Brus captus.*

Robertus le Brus inuaſor regni Scotiæ,authoritate Romanæ Curiæ excommunicatus eſt ſolemniter & publicè in toto regno Scotiæ, & omnibus terris adiacentibus,eò quòd venit contra fidelitatem regi Anglorum ab antiquo debitam,regnũq; Scotię generali ſupponitur interdicto. *Regnum Scotiæ excõmunicatum*

Anno 1318.quidã proditor dictus Petrus de Spalding,qui fuit cuſtos Berwici accepta pecunia,Scotos intrare permittebat ipſam villã, vndè rex eſt grauiter contriſtatus.Mox ergò properauit illuc pergere,villamq; cingere obſidione. Et cùm id feciſſet, Scoti adunati ad numerum 20.milliũ per partes obliquas intrauerunt Angliã, proponentes reginam capere quæ in illis partibus moram traxit, ſibi venditam per quoſdam Angliæ proditores. Attamen Deo volente fraudati ſunt a deſyderio ſuo, perdita tam pecunia quàm ipſa præda. Quapropter verſi in omnẽ rabiem,inæſtimabilia damna in illis partibus perpetrauerunt. *Scotorũ irruptio*

Eboracenſes collectis 10.millibus patriotarum Scotos obuiant apud villã de Mytone.Et facto congreſſu ſuperantur a Scotis,de noſtris ad tria millia hominũ interemptis.Cuius facti rumor cum perueniſſet ad aures regis, illicò dimiſſa obſidione Berwici feſtinauit Scotis occurrere, priuſquam proprios limites reintrarent. Sed tamen illi præmoniti per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam.

Treugæ biennales acceptæ ſunt inter Anglos & Scotos.

Hoc anno fuit peſtis boum,qui tam lætiferè fuerunt infecti, vt canes de cadaueribus eorum comedentes & corui, quaſi toxicati veneno intumeſcerent & mortui caderent. Quamobrem nemo fuit auſus comedere carnes bouinas aut vaccinas. Regina peperit filiam ſuam primogenitam Alienoram apud Woodſtocke. *Boum peſtis.*

N.iij. Anno

Scotorum irruptio.

Anno 1319. rege exiſtente Eboraci, Scoti intrauerunt Angliam, & illuc vſq; penetrauerunt, & ſuburbana ciuitatis cremauerunt, & captiuos ceperunt dominum Ioh. de Bretayne comitem Richmondiæ & plures alios. Quos omnes ad grauiſſimam redemptionem cõpulerunt. Leproſi per totã chriſtianitatem diffamati fuere, quòd inijſſent fœdus cum Saracenis, ad toxicandũ chriſtianos vbiq; terrarum, ponentes venenum in fontibus, puteis & ciſternis. Super quo multi de Francia, & Prouincia conuicti combuſti ſunt, & Iudæi detenti & incarcerati propter auxilium eis præſtitum & conſenſum.

Leproſorum executio.

Terra de Gowers.

Anno 1320. Quidam miles dictus Guliel. de Brewes quandam portionem terræ ipſum contingẽtem iure hæreditario in Marchia Walliȩ, diuerſis dominis obtulit ad emendum. Quæ terrȩ portio terra de Gowers antiquitùs vocabatur. Comes Herefordiæ quia dicta terra contigua fuit terris ſuis, conuentione facta cum dicto Guliel. diſpoſuit cum regis licentia dictam terram ingredi, tanquam propriam poſſeſſionem. Rogerus de mortuo mari ſ. auunculus, & Rogerus nepos, neſcientes de pacto prælocuto, ad dictum Guliel. de Brews accedentes, cum eo conuenerunt de dicta terra, ſibi & ſuis habenda, & quaſi ſecuritatem bonam de præfato Guiel. reportarunt. Dominus Ioh. de Moumbray, qui filiam dicti Guliel. duxerat in vxorem, quæ fuit vnica hæres de tota terra præfata, tanquam vxori ſuæ hæreditario iure debita ſecurior exiſtebat. Nouiſſimè ad omnem malorum cumulum, Hugo de Spencer iunior terram illam excluſis omnibus alijs comparauit. Quo cognito præfati proceres irati ſunt valdè. Comes verò Herefordiȩ Humfridus de Boun conqueſtus eſt ſuper iniuria ſibi illata Thomæ comiti de Lancaſtria. Qui allicientes cæteros penè cunctos comites, & barones in partem ſuam, duce Thoma de Lancaſtria venere Shireburniam. Indeq; barones vexillis explicatis venerunt ad villam de S. Albano, ibi per triduum cum ſuis armatis exercitibus perhendinantes, miſerunt ad regem Londonijs commorantem ſolemnes nuncios, Sariſburienſem, Elienſem, Herefordenſem, & Ciceſtrenſem præſules, qui tunc ad S. Albanum conuenerant pro pace reformanda, mandantes, vt dominus rex Hugonem, & Hugonem le Spencer regni proditores per cõmunitatem regni in multis condemnatos articulis, exilium meritum ſubire permitteret, et baronibus ac omnibus qui in eorum comitiua arma ſumpſerant indemnitatis patentes literas concederet. Quibus petitionibus cum rex nollet condeſcendere, barones cũ faſtu nimio Londonias adierunt. Tandem rex ad inſtantiam reginæ, & præfatorum pontificum eorum petitionibus acquieuit. Edictoq; ſuper hijs per comitem Herefordiæ in aula Weſtmonaſterij publicato, Hugo ſenior in exilium actus eſt, ſed iunior Hugo in diuerſis locis latitauit, nunc in terra, nunc in mari, nec potuit apprehendi.

Baronum inſurrectio.

Spenſeri exulãt.

Hugo Spenſer redit.

Circa feſtum omnium ſanctorum Hugo de Spencer iunior filius Hugonis ſenioris aſcendit è mari, & peruenit ad regem, cuius conſilio & quorundam aliorum, rex mandauit breuia ſua ad omnes regni vicecomites ad congregandum exercitum contra barones, cupiens vindicari de deſpectu & rebellione nuper ſibi factis Londonijs. Barones hæc audientes ad ſe defendendum protinùs parauerunt.

Regis præparatio in Barones.

Anno 1321. tenuit rex natale apud Cireceſtriam cum magna militum, ſcutiferorum & architenentium numeroſitate, proponens aut mori viriliter, aut velut rex ſuperbos ſubiectos imperialiter dominari. Quidã baronum hijs cognitis animo conciderunt, & neglecto iuramento quod in commune præſtiterant, regis gratiæ ſe ſubmiſére. Inter quos erant præcipui duo Rogeri de mortuo mari, qui contra ſuam opinionem miſſi ſunt ad Turrim Londoniarũ ibidem detinendi, donec præuidiſſet quid de eis fieri decreuiſſet. Eo tempore dominus Hugo de Audelee ſenior, & dominus Mauricius de Berklee in manus regis incidentes, miſſi ſunt ad caſtrum Walingford conſeruandi. Nulla fuit interim requies, donec vterq; exercitus regis & baronũ iuxta villam de Burton ſuper Trent conueniſſet. Sed Thomas conſpecto regis exercitu ſuis præſtare & numero & virtute, dedecoroſè fugit, Rex autem fugientes perſequitur donec

veniſſet

veniſſet ad Burbrige, vbi boreales aduenerant ad ſupplementum regis exercitus. Cumq; dominus Humfredus de Boun comes Herefordię pontem ibidem tranſire voluiſſet a quodam ſub ponte, lancea tranſfixus eſt & peremptus ibidem. Thomas de Lancaſtria non valens ſuſtinere pondus prælij imminentis, nec de loco fugere, captus eſt ab Andrea de Herkle, cuſtode Carleoli, milite mediocris fortunæ cum multis alijs, & ductus ad regis præſentiam, qui tunc fuit apud Pontem fractum, cum vtroq; Hugone de Spencer ſeniore & iuniore. Tertio verò die a captione ſua ſederunt principes, & aduerſus eum dictauêre ſententiam, adiudicantes eum tractioni, ſuſpenſioni & decollationi. Sed indulgentia regis ſolummodo decollatus eſt. Sectatores tamē dicti Thomæ qui capti fuêre tracti ſunt & ſuſpenſi. Rex elatus de tantá victoria collegit exercitum, quantus non fuerat per antè viſus, vt Scotos ſuos aduerſarios debellaret, & cū magna pompa tranſijt ad partes boreales. Cuius aduentu Scotis præcognito, ſe cum ſuis victualibus ad notas latebras tranſtulerunt, ſicq; factum eſt, vt rex nec reſiſtentiam nec victualia reperiret. Perijt ergo fame magna pars exercitus, & rex redire coactus eſt inglorius. Commorante rege minus cautè in loco qui dicitur regalis vallis, Scoti latenter ingreſſi regnum Anglię, regem incautum capere meditati ſunt, ſed deo volente rex præmonitus receſſit a loco, quē velut fugientem Scoti inſecuti ſunt vſq; ad Abbathiam de Byland, ſed cum nec ibi tutè perhendinare poſſet propter Scotorum violētiam, rex arreptis armis fugit celeriter Eboracum, theſauro ſuo, victualibus, & vtenſilibus direptioni derelictis. Scoti verò in hac peruagatione proſperantes patriam incenderunt, obuios occiderunt, captiuos abduxerunt. Inter quos virum nominatiſſimum Iohan. de Bretayne, comitem Richmundiæ captiuum traxerunt, & cum multis ſpolijs domum proſperé redierunt.

Thomas de Lācaſtria captus.

Regis bona à Scotis direpta.

Hoc anno dominus Hugo de Spencer pater, factus eſt Comes Wintoniæ, datis ſibi dono regis caſtro & honore de Donington, quod fuit de comitatu Lincolniæ.

Philippus rex Franciæ moritur, cui ſuccedit in regno Carolus frater eius, qui prius fuerat comes Marchiæ.

Philippi mors.

Anno 1322. venerunt ad regem Angliæ nuncij noui regis Francorum Caroli, ad citandum eum, vt infra certum tempus accederet ad regem Franciæ, & homagium ſibi faceret pro ducatu Acquitaniæ, quos cum Hugo de Spenſer iunior & Robertus de Baldok Cancellarius conueniſſent, ne regi notificarent aduentus ſui cauſam, ipſi tamen in receſſu ſuo monuerunt eum quaſi conſulēdo, vt veniret infra certum tempus ad homagium faciendum. Super qua monitione ſiue citatione ſubdola, fecit quidam notarius, qui fuit vnus ex nuncijs publicum inſtrumentum, virtute cuius rex Franciæ fecit progreſſum contra regem, & terras plures Waſconiæ ſeyſiri fecit, in pęnam contumaciæ regis Angliæ, qui fuit informatus per malos conſiliarios, quòd ipſum præfata citatio vel monitio iactabat.

Rex Angliæ citatus pro homagio.

Eodem anno epiſcopus Glaſcuenſis, & Tho. Rondolf comes Moraniæ miſſi ſunt per Robertum le Brus & totum regnū Scotię ad Romanam curiam, pro habenda relaxatione excommunicationum & interdicti ſententiæ, in regnum & regnicolas Scotiæ per Cardinales authoritate papæ latarum. Contra quos rex Angliæ miſit quendam clericum qui obtulit coram papa ſe probaturum, Scotorum manifeſtam & notoriam offenſam, non ſolùm contra regem & regnum Angliæ, ſed etiam contra ſedem Apoſtolicam fore contractam, ita quòd ſine ſatiſfactione nō poſſent a dicta cenſura relaxari de iure, euenitq; clerici ſupradicti ſolertia, quòd Scoti infecto negotio redierunt. Per idem tempus Andræas de Hercle ob notam probitatis, accinctus regis manibus gladio militari, & donatus conſulatu Carleoli, deſciuit a fidelitate quod domino ſuo iurauerat regi, & Scotis regis hoſtibus ſe coniunxit. Et in tātum ſibi Scotos allexit, vt de communi conſilio vellent illi ſororem regis Scotiæ coniugio copulare.

Scoti non relaxantur interdicto.

Andræas Hercle proditor.

Rex iſta non ignorans doluit ſe tam ingrato, nec non & perfido tot beneficia contuliſſe. Erat eo tempore in partibus borealibus miles quidam ſtrenuus,

dictus Anton. de Lucy, qui captans fauorem regium, Andræam per inſidias inopinatè captum, miſit ad regem Londonias catenatum, vbi quadrifario iudicio condemnatus eſt. Nempe primò degradatus eſt, amputatis ſecuri calcaribus ad talos ſuos, ex pòſt diſcinctus eſt baltheo militari, exindè detracti ſunt ei calcei, & chirothecæ, nouiſſimè tractus, ſuſpenſus, decapitatus, & in quartas diuiſus eſt, & partes quatuor principalioribus ciuitatibus Angliæ ſunt tranſmiſſæ, caput eius ſuper pontem Londoniarum fixum eſt, verſùs partes reſpiciens Scotianas.

Andrea executio.

Rob. le Brus petit treugas a rege Angliæ per ſolemnes nuncios, & conceſſę ſunt ei treugæ per annos 13, duraturæ.

Circa feſtum Michaelis Rex circuiuit Comitatus Eboraci, & Lancaſtriæ, Marchiam Walliæ, faciens inquiſitiones de pacis perturbatoribus, de vulgi communis oppreſſoribus, de prouinciarum prolocutoribus, & ductoribus, qui per nundinas, ſiue fora, ſoliti fuerant concitare ſeditiones, fouere partes contra partes, manutenere malefactores, & omnes tales captos & conuictos, puniuit iuxtà ſuæ demerita prauitatis.

Eodem anno papa citauit ducem Bauariæ electum in imperatorem, vt veniret ad curiam, & de electione & iure ſuo doceret. Et quia non venit in termino limitato, excommunicauit eum, & pronunciauit eum nullum ius habere in imperio, vel ad aliud, & ſi quod habuit priuauit eundem.

Imperator excommunicatus.

An. 1323. in parliamento tento Londonijs quæſitum eſt, quid foret reſpondendum regi Franciæ, qui regem Angliæ iam pluriès vocauerat ad faciendum homagium ſibi pro Waſconia, & cæteris terris quas tenebat in dominio regis Francorum. Super quo conſultum eſt per regni proceres, ne Rex tranſiret in perſona propria, ſed priùs mitteret ſolemnes nuncios, ſi fortè vel hac vice de non comparendo poſſet obtinere dilationem, vel omnimodam excuſationem. Præterea Rex petijt in præfato Parliamento pecuniare ſubſidium, pro redemptione nobilis viri Iohan. de Britannia, comitis Richmondiæ nuper capti per Scotos, apud Abbathiam de Ryland, ſed non obtinuit.

In eodem Parliamento, terræ, poſſeſſiones, & dominia, quondam templariorum, aſſenſu communi, totius cleri, & populi hoſpitalarijs concedētibus iure perpetuo, per omnes regni prouincias poſſidenda.

Templariorum bona ablegata.

In eodem Parliamento electi ſunt viri nobiles, comes videlicet Cantij Germanus regis, Edmundus de Hodeſtoke, & Archiep. Dublinenſis, ad excuſandū Regem Angliæ, penes regem Franciæ vt ſuperiùs dictum eſt. Qui cum diu inutiliter tractaſſent cum rege Franciæ, eiuſq; conſilio, demum ſine ſuæ legationis fructu reuerſi ſunt.

Rex Franciæ per idem tempus, miſit dominum Carolum de Valoys patruum ſuum in Waſconiam cum magno exercitu, ad inuadendum poſſeſſionem totius ducatus Acquitaniæ, quia rex Angliæ non venit ad faciendum homagium ſuum regi Francię pro ducatu & comitatu Pontini, quem ſeyſiuit, ad quod faciendum fuit vocatus, vt ſuperiùs eſt expreſſum.

Carolus ergo perequitauit totam Agemmam, & illas partes ſeiſiuit, vſq; ad villam de Regula, in qua tunc fuit dictus Edmundus frater regis Anglię, Comes Cantij tenens eam. Finaliter, treuga inita inter eos, vſq; ad tempus quo poſſent de pace tractare, reddita eſt illa nobilis villa de Regula Carolo ſupradicto, & vtraq; pars ad propria remeauit.

Rog. de mortuo mari, dominus de Higemor, qui cum Rogero auunculo ſuo in guerra baronum regis gratiæ ſe ſubmiſerat, & in turri Londoniarum clauſus fuerat, data ſuis cuſtodibus ſoporifera potione, euaſit per omnes turris cuſtodias, & peruenit ad flumen, vbi quandam cimbam reperiens, a quodam coadiutore ſibi paratam, illam intrauit, & cum ſumma fœlicitate mare tranſijt & in regnum Franciæ, ſine quouis impedimento peruenit, vbi diu degens, gratiam reconciliationis expectauit.

Rog. de mortuo mari fuga.

Rogerus auunculus huius Rogeri, ferè per quinquennium, ſqualore carcerali detentus ibidem ſatis inhumaniter, tandem diem clauſit extremum, cuius

ius corpus delatum Briſtoliam ſepelitur.

Circa tempus iſtud, miſſus eſt ad regem Franciæ dominus Aymarus, comes Penbrochiæ ad tractandum de pace prælocuta. Sed cum perueniſſet ad villam de S. Richerio inopinato lãguore correptus, inter brachia domeſticorum expirauit. Miſſi ſunt & alij pro cauſa præfata, ſcilicet dominus Iohannes de Suliaco, & magiſter Johannes Schordich. Sed Iohannes de Suliaco, ibi de quadam tranſgreſſione accuſatus, vix interuentu reginæ Franciæ, mortem euaſit, collega ſuo, ſine fructu ſui itineris domum reuerſo.

Interim comeatus interdicũtur inter regna, ſicq; quòd, neq; Francis in Anglia, nec Anglis in Frãcia, negotiari licebat. Familiares reginæ quotquot erãt, oriundi de Francia, ſine ſpe reuerſionis, regnum exire coguntur, terræ præterea, & caſtella reginæ, ſeiſita ſunt in manũ regis, datis reginæ ſtatis ſtipendijs de burſa regis. Religioſi etiam, & beneficiati de gente Francorum, in maxima miſeria vitam tranſigere compelluntur, eorũ beneficijs confiſcatis, & exiliſſimo victu, eis de rebus proprijs deputato. *Alieni Anglia pulſi.*

Anno 1324 in octauis S. Hillarij, in Parliamento tento Londonijs, tractabatur de ſaluatione ducatus Britanniæ, quæ iam per Gallos fuit multipliciter lacerata. Pro qua cauſa miſſi ſunt ſolemnes nuncij, ad regem Franciæ, Wintonienſis, & Norwicenſis epiſcopi & vir illuſtris dominus Ioh. de Britannia comes de Richmund. Qui poſt multas diſceptationes tandem quandã pacis formam, a rege Franciæ receperunt. Wintonienſis epiſcopus, collegis in Gallia remanentibus, remiſſus eſt in Angliam nunciaturus regi, quę facta ſunt. Regale conſilium decreuit reginam mittendam ad regem Franciæ fratrem ſuum, pro pacis negotio confirmando. Quæ cum tranſfretaſſet cum parua familia, ſcilicet, Ioh. de Cromwelle, & tribus aut quatuor militibus, effecta mediatrix præſentis negotij, tali fuit pacto finaliter concordatum. Videlicet, vt rex Angliæ daret filio ſuo primogenito ſcilicet Edwardo ducatũ Acquitanię, & comitatum Pontini, & rex Franciæ reciperet homagium ab eodem. *Pacis forma inter reges.*

Rex Angliæ fecit chartam ſuam, filio ſuo prędicto, de dictis ducatu & comitatu, habendis & tenendis, ſibi & hæredibus ſuis, regibus Angliæ, & ſi contingat ipſum mori in vita patris ſui, terræ redirent ad ipſum patrem, ita quòd rex Franciæ non poſſit, dictum filium maritare nec tutorem, aut curatorem ſibi dare. Quibus ita peractis, Edwardus filius regis mare tranſijt cum familia competenti. Et circa feſtum Sancti Matthæi fecit homagium auunculo ſuo Regi Franciæ ſub quibuſdam proteſtationibus. Et etiam ex parte Francorum proteſtatum eſt. Acta ſunt hæc in Francia, apud prædium regis Franciæ quod dicitur Boydenicens.

Eodem anno moram faciente regina in partibus Franciæ cum filio, vltra regis placitum nec volente redire, ſine domino Rogero de mortuo mari, & alijs nobilibus ex Anglia præfugatis, & quàm maximè propter odium duorum diſpenſatorum, Hugonis, & Hugonis, qui procurauerant anno pręcedente, ab ipſa remoueri familiam ſuam, banniuit tam reginam quàm filium proprium, cum omnibus qui illis adhęſerant de regno ſuo. *Regina exulat.*

Eodem tempore Robertus de Balbeſare miles vir virſutus, & magnus diſſidij ſuſcitator, ſed tamen manu fortis, euaſit de caſtro de Corf, interfecto conſtabulario, & ad reginã tunc exulem ſe contulit vltra mare, vbi multipliciter indies fugitiuorum numerus augebatur.

Hoc anno dominus Oliuerus de Ingham miles iuuenis factus cuſtos Acquitaniæ, per iuuenem ducem Edw. de conſenſu patris ſui, collecto grandi exercitu, de ſtipendiarijs militibus, Hiſpanis, Arragonicis, & Gaſconenſibus, prouinciã Agennenſium occupatam per regem Franciæ contra pacem inuaſit, & dominio regis Angliæ integraliter reſtituit.

Sub eiſdem diebus, nauigium regis Anglię 100. naues Normannicas cepit, & in Angliam ſecum traxit. Qua de cauſa ſuccreuit odium inter reges, & regna, & damna vtrobiq; pro viribus inferebantur. *Odium inter Normannos & Anglos.*

Reginæ fuga.

In fine anni præſentis,percipiens regina magnates Franciæ fore corruptos, Anglorum muneribus,& nuſquam tutam fidē, feſtinauit egredi de calore domus recab,& Francos latenter fugere,contulitq; ſe cum filio ad comitem Hanoniæ;ab eo auxilium petitura.A quo cum filio,& ſuis omnibus magnificè eſt ſuſcepta, & prout tantam reginam decuit, honorificè exhibita pro tempore perhendinationis ſuæ.

Reginæ in Angliam appulſus.

Anno 1325. Iſabella regina Angliæ contractis ſponſalibus inter filium ſuum primogenitum Edw.& filiam comitis Hanoniæ Philippam nomine, aſſūptis ſecum filio ſuo,14.ætatis annos habente,& domino Edmundo de Hoodeſtock comite Cantij, Germano regis Angliæ, dominoq; Rogero de mortuo mari,& alijs multis viris illuſtribus de regno Angliæ profligatis,duce domino Ioh.viro ſtrenuo,fratre comitis Hanoniȩ, quē ſequebātur milites ſtipendiarij de Cemania, & Hanonia plures valdè.Proindè parata claſſe,per comitem Hanoniæ,regina peruenit ad mare,cum ſuis auxiliarijs,qui fuēre duo mille, ſeptingenti,quinquaginta ſeptem viri ſufficienter armati. Regina tranſfretando peruenit ad portum de Herewych. Confeſtim occurrere comites, Mareſcalli, & Leyceſtriæ,cum Lincolnienſi,Herefordenſi,Dublinenſi,& Elienſi epiſcopis, qui iuncti reginæ,magnū exercitum confecēre.Alij quidam epiſcopi,& præcipuè Cantuarienſis,ſibi pecunias miniſtrauere. Recreato exercitu apud S.Edmundum,proceſſit regina,ſuos regniq; aduerſarios quæſitura,nemine lædens in bonis,aut catallis,niſi ſolùm aduerſarios quos quærebat,quorum bona reperta ſuis vſibus applicabat,& prædia deſtruebat. Rex cum hæc audiſſet, petijt Londonienſes,vt ſibi præberent auxilium. Qui reſponderunt quòd ipſum dominum regem,reginam, & filiū eorundem hæredem regni legitimum, honorare vellēt obſequio debito,& extraneis,regniq; proditoribus,portas clauderent,& reſiſterent iuxta vires,exire verò ciuitatem ſuam ſe nolle fatebantur ad pugnam,niſi poſſent iuxta libertatem eis conceſſam, ipſo eodē die reuerti ante ſolis occaſum. Quo audito,communiuit Turrim Londoniarum armis,& victualibus,relinquens ibi filium ſuum iuniorem, ſcilicet Ioh.de Eltham, fecitq; proclamari Londonijs,vt vnuſquiſq; ſub foriſfactura reſiſteret applicatis & eos inuaderet,& occideret,ſi quo modo poſſet,exceptis ſolummodo regina & filio ſuo Edwardo, comiteq; Cantij Germano ſuo.

Regis proclamatio.

Item quicunq; caput Rogeri de mortuo mari regi deferret, mille libras reciperet pro mercede. E contra de parte reginæ fuit proclamatum, vt omnes de pace bonam ſpem haberent, exceptis regni perturbatoribus, ſcilicet de Spencers patre, & filio, & Roberto de Baldock regis Cancellario, & fautoribus eorundem.

Reginæ proclamatio.

Item proclamatum eſt vt nullus caperet inuito poſſeſſore, valorem trium denariorum, ſub pæna mutilationis digiti, nec valorem ſex denar. ſub pæna manus amputandæ, nec valorem 12. ſterlingorum ſub pæna decapitationis. Et quicunq; caput Hugonis de Spencer reginæ deferret, reciperet duo millia librarum de regina.

Londonienſes per idem tempus fecerunt coniurationem, vt aduerſantes reginam, ſine delectu captos, ſententia plecterent capitali. Comprehendenteſq; vnum de ſuis ciuibus, dictum Iohannem Marſhal decapitauerunt, & eius bona rapuerunt, quia nimis familiaris fuerat domino Hugoni de Spencer iuniori. Apprehenſum inſuper magiſtrum Gualterum de Stapleton epiſcopum Exonienſem decollauerunt, cum duobus de ſua familia, ſcutifero,& valecto,pro eo,vt dicebant, quòd collegerat multitudinem exercitus ad reſiſtendum reginæ. Claues etiam turris Londoniarum extorſerunt de manibus conſtabularij dictæ Turris,& omnes incarceratos deliberauerunt.

Hugo de Spencer ſuſpenſus.

Regina interim obſedit villam & Caſtrum de Briſtolia, quod fuit citò ſibi redditum, cum dicta villa. Et in craſtino aduentus eius, ad clamorem vulgi, fuit Hugo de Spencer pater tractus & ſuſpenſus ibidem in armis proprijs, ſuper communi furca latronum.

Dum

Dum hęc ita geruntur, Rex vagabundus, nunc hîc, nunc ibi, pro varietate locorum, in ſpem erectus, & de ſpe deiectus, in magna ſolicitudine verſabatur. Seneſcallus domus regię dominus Thomas Blount, cum tota ſua familia aſſumptis ſecum victualibus & armis, cum dextrarijs multis valdè, ſe contulit ad reginam. *Edw. vagatur.*

Rex verò cum Hugone de Spencer iuniore, & Rob. de Baldock, diſpoſuit cōfugiſſe in Hyberniam. Sed inter pelagi conſtitutus pericula, miſerabiliter per vnam ebdomadam vacillauit. Tandem applicuit in Wallia cum ſuis familiaribus, & fraude Wallenſium captus eſt in die S. Edmundi Archiep. iuxta caſtrum de Lantruſſan. Capti ſunt etiam, Hugo de Spencer iunior, Robertus de Baldock & Simon de Radingia. Et rex quidem domino Henrico Comiti Lancaſtrię, conſanguineo ſuo conſeruandus committitur, & ductus per eundem ad caſtrum de Kenelworth: dominus Hugo de Spencer, Rob. de Baldock, & Simō de Radingia, ad reginæ præſentiam, quę tunc fuit Herfordiæ, ſunt deducti, comes de Arundell, Iohannes Daniel, & Thomas de Mucheldeuere, procurante Rogero de mortuo mari, ſine quo nihil pene regina geſſit, ante eorum aduentum fuerunt decollati. *Rex captus.*

Poſt hęc dominus Hugo prædictus apud Herefordiam mortis accepit ſententiam, ſine reſponſo. Vbi tractus, & ſuſpenſus eſt in furca habente quinquaginta pedes in altitudine, & ex poſt decapitatus & quarterizatus eſt. Eodē die Simō de Radingis tractus fuit, & ſuſpēſus in eadem furca, ſed inferius per decem pedes, hic de familia regis fuit, & multa conuitia irrogauerat ſæpe reginę. Rob. de Baldock obijt in carcere, & tormentis.

Regina præmiſſis expeditis, ſe tranſtulit cum filio ſuo, duce Aquitaniæ, dominoq; Rogero de mortuo mari, & alijs ad caſtrum de Wallingforde ante feſtum natalis.

Anno 1327. & regni regis Edwardi a conqueſtu ſecundi 20. & vltimo, tenuit regina natale cum filio, Walingfordiæ, cui feſto præſentes fuêre, duo regni Archiepiſcopi ſexq; epiſcopi, cum prælatis multis, regniq; proceribus, & nobilibus, viriſq; famoſis.

Exacto natali, venit regina cum filio ſuo Londonias ante feſtum Epiphaniæ vbi cum magno gaudio ſuſcepta fuit. Conuenerunt illic etiam tota regni nobilitas citata prius ad parliamentum tenendum ibidē in craſtino dicti feſti. Vbi communi decreto cenſuerunt regem indignum diademate, & propter plures articulos deponendum, & Edwardum filium eius primogenitum in regem vnanimiter eligendum. Quod etiam conſequenter factum fuit, & electio in magna aula publicè diuulgata. Miſſi ſunt igitur de parte totius Parliamenti tres epiſcopi, duo comites, & duo Abbates, quatuor barones, & de quolibet comitatu tres milites, & etiam de ciuitatibus, & magnis villis, atque de portibus, ad certum numerum virorum honorabilium, ad regem degentem apud Kenelworth, qui nunciarent electionem filij ſui, & requirerent ab eo, vt renūciaret dignitati regiæ, & coronæ, atq; permitteret filium ſuum regnare pro eo, alioquin ipſi redderent ſibi homagia in prætactis. Rex hijs auditis, reſpondet cum lachrymis ſe multum dolere, quòd ſic demeruit erga populum regni ſui. Sed ex quo res iſta fuit impreuertibilis, ab omnibus veniā precabatur, & gratias agebat ex corde, quòd filium ſuum primogenitum elegiſſent, nuncij verò redeuntes ad Parliamentum cum regis reſponſo, & inſignijs, plebem lætam fecêre, mox tota regni communitas Edwardum iuuenem, quatuordecim annos ætatis habentem in regem promptiſſimè admiſerunt, & 27. diem Ianuarij, diem primum regni ſui eſſe decreuerunt, & in omnibus regni communitatis pacem eius proclamari fecerunt, ſub hac forma. *Rex deiectus regno.* *Edw. 3. fit rex.*

Edwardus dei gratia Rex Angliæ dominus Hyberniæ, & dux Aquitaniæ, vicecomiti N. ſalutem. Quia dominus Edwardus nuper Rex Angliæ, pater noſter de communi conſilio, & aſſenſu prælatorum, & comitum, & baronum, & aliorum magnatum, nec non & comitatuum totius regni prædicti, ſpontanea voluntate ſe amouit a regimine dicti regni, volens & concedens,

quòd nos tanquàm ipſius primogenitus & hæres, ipſius regni gubernationem & regimen aſſumamus, noſq; ipſius patris noſtri beneplacito in hac parte de conſilio, & auiſamento prælatorum, comitum, & baronum, magnatum, & comitatuum prædictorum annuẽtes, gubernacula ſuſcepimus dicti regni, & fidelitates & homagia, ipſorum prælatorum, & magnatũ recepimus, vt eſt moris, deſiderantes igitur, pacem noſtram, pro quiete & tranquillitate populi noſtri inuiolabiliter obſeruari, tibi præcipimus, quòd ſtatim viſis præſentibus per totam baliuam tuam, pacem noſtrã facias publicè proclamari, vniuerſis & ſingulis ex parte noſtra inhibendo, ſub pæna & periculo exhæredationis, & amiſſionis vitæ & membrorum, ne quis dictã pacem noſtram infringere ſeu violare præſumat. Sed quilibet actiones & querelas ſuas abſq; violentia quacũq; proſequatur ſecundũ leges & conſuetudines regni noſtri, nos enim parati ſumus, & ſemper erimus, omnibus & ſingulis conquerentibus, tam diuitibus quàm pauperibus, in curijs noſtris plenam iuſtitiam exhibere.

Kalend. Febr. die dominica, in vigilia purificationis, Edwardus iuuenis ſuſcepit arma militaria, cum multis alijs adoleſcentibus generoſis, per dominum Henr. comitem Lancaſtriæ, & eodem die coronatus eſt apud Weſtmon. per Gualterum Archiep. Cantuar.

Reginæ matri regis aſſignata fuit dos talis ac tanta, quòd regi filio ſuo pars regni tertia vix remanſit.

Rex nequiter occiſus.

Regi depoſito, per ſingulos menſes aſſignatæ fuerunt per conſiliũ 100. marcæ, ſed non permiſſus eſt per vnius anni ſpatium gaudere tantilla remuneratione, nam nequiter atq; crudeliter a ſuis cuſtodibus interfectus, prout dicitur, viuere deſijt ante finem anni, nempe ſi vulgo credendum eſt, tortores immites eum deiectum obruerunt, quodam oſtio ponderoſo detinentes eum ne ſurgeret, donec tortores impoſuiſſent cornu, in ſecreto egeſtionis ſuæ loco, & per foramen immiſiſſent ignitum veru in viſcera ſua, ne videlicet veſtigia aduſtionis in cute ſua aliqualiter appareret, de cuius meritis, an inter ſanctos connumerandus ſit, fræquens eſt in vulgo diſceptatio, ſicut & de Thoma comite Lancaſtriæ quòndam fuit.

Expeditio in Scotiam.

Eodem anno iuuenis rex Angliæ, cum matre ſua, & ſtipendiarijs ſuis alienigenis, & alijs multis regnicolis, verſùs Scotiam properauit, peruenitq; ad Stãnoppark, vbi exercitus Scotorum fuit. Et quia fuit ei exercitus multò maior, & fortior, quàm ipſis Scotis, obſedit eos in eodem loco, ſcilicet in herdale, diebus 15. ſed mediante proditione quorundam magnorum Angliæ, ſine læſione fugerunt. Vnde rex cum dolore maximo reuerſus eſt, remittẽs ad partes proprias Hannonienſes, & ſtipendarios quos conduxerat.

Edwardi periculum.

Iacobus autem Douglas, dum rex vt prefertur Scotos circumſederet nocte quadam cum paucis latenter penitrauit ad regis tentoria vt eum caperet, vel occideret, ſi fortuna faueret. Sed Capellanus regis, vir cordatus & fortis regem defendit cum quibuſdam alijs, donec idem præſbiter caderet interemptus. Iacobus verò dux Scotorum, præuidens ſibi imminere periculum, fugam cepit, & vix ad ſuos illæſus euaſit.

Dominus Ioh. Mantrauers, & Tho. Gurnay, metuentes pænas ſoluere pro morte regis, repentè fugerunt. Sed dictus Thomas poſt 3. annos, notus & captus, apud Marſiliam remiſſus eſt verſùs Angliam, pænam pro demeritis recepturus. Qui tamen illuc non peruenit, ſed in mari decapitatus fuit, ſub quodã colore, ne fortè magnas quaſdam perſonas regni de conſenſu regiæ necis, vel conniuentia accuſaret.

Dominus Iohan. Mantrauers, ſe tranſtulit in Alemanniam, & ibi manſit per plures annos.

Hoc anno obijt Carolus de Valoys patruus regis Franciæ.

Eodem anno obijt Robertus le Brus rex Scotorum, relicto paruulo filio ſuo 8. annorum, quem Scoti receperunt pro rege ſuo.

Obijt etiam Rex Francorum Carolus 3. frater, qui fuit germanus ſereniſſimæ dominæ Iſabellæ Anglorum reginæ, matris Edwardi regis præſentis. Per

cuius

cuius mortem deuolutum fuit regnum Franciæ iure ſucceſſorio, ad Edwardũ regem Angliæ, qui nunc regnat, ſed per dominum Philippum de Valois filium patrui dicti domini Caroli per vim & potentiam ſe intrudentem, contra iuſtitiam occupatum.

Philippus de Valoys, occupat Francorum regnum, iuuenis rex Angliç duxit Philippam filiã comitis Hannoniæ in vxorem, quæ fuit filia ſororis Philippi de Valoys nunc occupantis Franciam, licèt illa affinitas, aut vlla alia cum Francis contracta, Angliæ nunquàm profeciſſet.

Parliamentũ tentum apud Northamptonã, in quo facta fuit turpis pax inter Anglos & Scotos, ita quòd Dauid filius Roberti le Bruſe, duxit ſororem regis Angliæ in vxorem, & rex Angliæ cum matre licèt infra ætatem exiſtens, fecit Scotis chartas, quarum tenor ab Anglicis ignoratur. Sed hæc omnia facta ſunt per ordinationem reginæ, & Rogerum de mortuo mari, & Iacobum Douglas Scotum.

Turpis pax inter Anglos & Scotos.

Anno 1328. magiſter Simon Archiepiſcopus Cantuar tenuit conciliũ prouinciale Londonijs, in quo ordinauit quòd in die Paraſcenes & in die commemorationis animarum, ab omni opere ceſſaretur. Item ſtatuit de conſenſu cõcilij, quòd feſtum conceptionis beatæ Mariæ principaliter celebraretur. Item ipſe, & omnes Prælati tunc præſentes, excommunicarunt, & excommunicatos denunciarunt omnes illos qui Gualterum de Stapleton epiſcopum Oxoniæ interfecerunt, ſeu in eum manus violentas quomodolibet iniecerunt, & omnes qui eis opem, aſſenſum, & conſilium præbuerunt.

Concilium Archiep. Cant.

Circa feſtum Aſcenſionis dominicæ, Rex Angliæ tranſiuit mare, & fecit homagium regi Franciæ, pro toto ducatu Acquitaniæ & comitatu de Pontyf ſub quibuſdam proteſtationibus, quod homagium ſuſcepit rex Franciæ ſub alijs conditionibus, videlicet quòd non admiſit homagium, pro terris quas pater ſuus Carolus equitauit, quouſq; eſſet ſibi ſatiſfactum pro damnis & expenſis.

Regis Angliæ homagium.

Circa feſtum Michaelis in Parliamento tento Sariſburiæ, fecit rex 3. Comites, dominum Iohan. de Eltham fratrem ſuum comitem Cornubiæ, & dominũ Rog. de mortuo mari comitem Marchiæ walliç, & Pincernam Hyberniç comitem de Ormund.

Anno 1329. Dauid filius Roberti le Brus, Iohannam ſororem regis Angliæ duxit vxorem.

Hoc anno, procurante regina, & Rogero de mortuo mari, dominus Edmũdus de Hoodſtocke Patruus regis comes Cantij decollatus fuit, propter quaſdam confeſſiones, & literas apud ſe repertas, licèt nullç confeſſionum vel literarum earundem, etſi verç fuiſſent, deberent cauſam tribuere morti eius. Qui cum triſtem accepiſſet ſententiam, hora diei prima, in Parliamento tento Wintoniç, extra portas tamen ſtetit vſque ad veſperas condemnatus, nullo in eum volente manum mittere, donec miſer aliquis de Mariſcalſia eum iuſſus eſt decapitare. Qui eò minùs deploratus fuit, quòd familiam malam habuit, quæ ſupra modum afflixerat populares.

Edmundus de Hoodſtock decapitatus.

Sub hijs diebus Papa fecit graues proceſſus iteratò contra ducem Bauariæ, electum in imperatorem, & adhærentes ſibi. Et prò ſuſtinenda guerra contra eum, omnes fructus beneficiorum vacantium per quadrenium reſeruauit.

Anno 1330. Robertus le Brus, qui ſe regem Scotorum fecerat, lepra percuſſus obijt.

Scotorum rex lepra moritur.

Ipſo anno, natus regi Edwardo filius primogenitus, Edwardus vocatus de nomine patris ſui.

Hoc anno dum Parliamentum teneretur apud Notingham, captus fuit de nocte, in camera reginç matris regis dominus Rogerus de mortuo mari Comes Marchiç, per dominum Guliel. de monte acuto, & alios, ipſo rege prçſẽte & mox Londonias miſſus fuit, vbi mortis excepit ſententiam ſuſpenſus apud Elmes, ſuper communi furca latronum. Cauſç quç imponebantur eidem prout accepimus, ſtç fuêre.

Prima cauſa, quòd fuit conſentiens morti regis Edw in caſtro de Barkley.

Secundariè, impoſitum ei fuit quòd ipſe impediuit honorem regis,& regni apud Stannoppark vbi Scoti fugerunt,qui capi & interfici potuerunt.

Tertiò,quòd ipſe recepit 20. millia librarum a Scotis,& illos tunc permiſit euadere, & turpem pacem poſtmodum inter Scotos, & regem iuuenem fieri procurauit.Et ſuper hoc chartam regis fieri fecit eiſdem. Et etiam illud vile matrimonium contractum inter ſororem regis, & Dauid filium Rob.le Brus conſummari conſuluit,& procurauit.

Quartò,quòd malè conſumpſit totā pecuniā in theſauris patris huius regis, & domini Hugonis de Spencer inuentam.Et omnia bona regni, poſtquam Angliam regina intrauit,ſuæ diſpoſitioni ſubiecit, ita quòd ipſe & regina abundabant,& dominus rex egebat.

Quintò,quòd appropriauit ſibi cuſtodias & maritagia nobiliora per totam Angliam.Et quòd fuit malus conciliarius regis & reginæ matris, & nimis ſecretus cum ea,vt de alijs taceamus.

Rex matri mille libras aſſignat.

Rex Edwardus de conſenſu procerū recepit in manu ſua,omnes terras prius matri ſuæ conceſſas, & ordinauit vt ſingulis annis perciperet mille libras.

Papa conceſſit regi Angliæ decimas omniū bonorum eccleſiaſticorum per quadriennium,medietate ſibi retenta.

Parliamentum

Anno 1331. fuit Parliamentum tentū Londonijs in quo conceſſa fuit a populo quintadecima, & a burgenſibus decima per vnum annum.

Scotorum clades

Circa feſtum S.Laurentij venit in Angliā dominus Edwardus de Baliol dicens ſe ius habere in regnum Scotiæ, cui adhæſerunt, dominus Henricus de Bello monte,Dauid comes de Atheles,Gilbertus Vmfreuile, Rich.Talbot, & alij multi nobiles,aſſerentes ſe ius habere,ad terras & poſſeſſiones in dicto regno,vel ratione ſuarum coniugum,volentes ingredi Scotiam per regnum Angliæ,quod rex noluit permittere contemplatione ſororis ſuæ,nuptæ Dauid filio Roberti le Brus. Quapropter ipſi intrauerunt per mare Scotiā iuxta Dunfermely,vbi mox in littore maris reſiſtentiam inuenerunt. Ac tam Scotos reſiſtentes fugauerunt Anglici pedites,& plurimos occiderunt,priuſquam gentes de armis,naues egredi potuerunt.Ex poſt infra dies paucos, commiſerunt prælium iuxta Gledeſmore,vbi duo millia Anglicorum vicerūt 40.millia Scotorum præ multitudine ſemet opprimentium & preſſura. Ibi interempti ſunt de parte Scotorum,5.comites,& multi alij interfecti.

Profectio regis in Scotiam.

Anno 1332.continuata fuit guerra in Scotia,per dominū Edw.Baliol,& nobiles antedictos,ad quos acceſſerunt plures alij viri nobiles de regno Angliæ, voluntariè,proprijs ſumptibus militaturi,qui villam & caſtrū de Berwyk obſederunt.Rex Angliæ conſiderans multa vituperia ſibi, & anteceſſoribus ſuis per Scotos illata, & quòd concordia facta inter ipſum & Scotos fuit irrita per proditionem,ipſo in minori ætate notoriè conſtituto,& in cuſtodia matris ſuę exiſtente,iam contra conſilium matris ſuæ, collecta multitudine armatorum, ad Berwyk potenter acceſſit, vbi tenentes caſtrum & villam, multos doloſos tractatus habuêre cum eo,vt ab extra adiutorium expectarent. Sed hæc de regis Angliæ profectione geſta ſunt,anno ſequenti.

Eodem anno quo ſupra, Edwar.filius Iohan.de Baliolo, apud Scone,in regem Scotiæ coronatur.

Scotorū ſtrages.

Anno 1333.in feſto S.Margaretæ virginis, venerunt Scoti in magna multitudine volentes diſſoluere obſidionem Berwici. Quibus cum ſuis occurrit rex Angliæ vultu alacri,& commiſſo bello,occidit ex eis octo comites, 1300.equites,& de popularibus triginta quinq; millia.Hos ad diſcrimen appulerat quidam miles vocatus Guliel.Kenth,ad locum iuxta Berwicum,qui dicitur Boothule iuxta Hellidon.

Miſerant intereà doloſè Scoti quoſdam de ſuis in Angliam, qui obſederent caſtrum de Bamburgh in quo tunc temporis regina fuit. Sed auditis rumoribus de prætacta victoria, obſidione de Hamburgh dimiſſa, Scoti fugerunt ad nota latibula,& eſt dictu mirabile,quòd in dicto bello,vbi corruerunt tot Scotorum millia,non ceciderunt ex Anglicis niſi miles vnus, armiger vnus, & 12. pedites.

pedites. Quibus viſis, oppidani de Barwico, villam cum Caſtro regi Angliæ reddiderunt.

Rex relictis cuſtodibus in villa, caſtroq; Barwick, quæ ſua fore dixit iure hęreditario, & etiam ex conqueſtu anteceſſorū ſuorū, dimiſit Edw. le Baylol, cum alijs nobilibus qui ſecum erant, ad cuſtodiam regni Scotiæ.

Hoc anno dominus Edw. le Baliol rex Scotiæ tenuit Parliamentum poſt feſtum Michaelis, ad quod venerunt nobiles regni Angliæ, terras & poſſeſſiones ibidem habentes. Et finito Parliamento in pace reuerſi ſunt.

Anno 1334. in feſto ſanctorum Geruaſij & Prothaſij Edw. le Baliol, verus rex Scotiæ, fecit homagium Edw. regi Angliæ apud nouum caſtrum ſuper Tynam, in præſentia trium epiſcoporū, comitum, & baronū, ac copioſæ plebis. *Homagiū Scotiæ regis.*

Eodem ferè tempore, Rex Angliæ cepit homagium ducis Britanniæ, pro comitatu Richmundiæ.

Poſt feſtum exaltationis ſanctæ crucis, dum fieret Parliamentum Londonijs nunciatum fuit quòd Scoti omnes inſurrexerunt, & ceperunt dominū Rich. Talbot, & ſex alios milites, & multos perimerunt. Vnde rex commotus promiſit ſe iturum in Scotiā, pro Scotorum malitia refrenanda. Ob quā cauſam populus conceſſit ei, 15. denarium, & ciues atque Burgenſes decimū denar. prouiderunt.

Poſt feſtum Michaelis rex tranſtulit ſe verſùs Scotiam, & ſub hyeme gelida intrauit Galwediam, & deuaſtauit vſque mare Scoticum totam patriam. Audito quòd comes de Adhælis, tranſfugit ad Scotos, iratus eſt valdè. Et cum didiciſſet quòd dictus Henricus de bello monte in quodam caſtro fuit obſeſſus per Scotos, obſidionē fecit celeriter amoueri. *Scotiæ deuaſtatio.*

Hoc anno rex Angliæ Edwardus, & Henricus filius Henrici comitis Lancaſtriæ, vltra montes Scotiæ proceſſit cum exercitu, deprędantes, & incendentes plurima milliaria, amplius quàm vnquam fecerat Rex Edwardus, annis regis Edwardi.

Anno 1335. fuit Rex ad feſtū natalis, apud Rokeſburgh cum manu potenti.

Scotis conceſſæ ſunt treugæ, vſque ad natale S. Iohannis Baptiſtæ, proximè futurum duraturæ. Quo tempore fuit totum Parliamentum apud Eboracum ſuper illis treugis, & alijs concernentibus ſtatum regni. In quo fuit ordinatū, quòd rex cum exercitu tranſiret mare Scoticum, quod citò poſtea factum eſt, Scoti proindè finxerunt ſe pacem habere velle. Et circa feſtum Michaelis, quidam ad pacē venerunt, inter quos comes de Atheles, pacem petijt, & impetrauit. Comes de Moryſ, qui pacem petierat, & ad pacem venire contempſerat, captus eſt, pòſt carceri mancipatur.

Eodem tempore, dominus Richardus Talbot, pro duobus millibus marcarum redemptus fuit.

Comes de Aſſelis, volens ſe oſtendere verè reuerſum ad Anglicos, fecit equitationem contra Scotos, & ſubito diſſipata comitiua ſua, à multitudine Scotorum, cum 13. perſonis mediocribus eſt occiſus.

Anno 1336. Domina Philippa regina peperit filium ſuum 2. dictum Guliel. apud Hatfeld. Qui citò moriens ſepultus eſt apud Eboracum.

Circa feſtum S. Gregorij in Parliamento tento Londonijs rex Edwardus de comitatu Cornubiæ fecit ducatum, quem contulit primogenito ſuo Edwardo tanto donatiuo comitatum Ceſtriæ ſuperaddens. Dominus nempe Iohan. de Eltham, frater regis qui fuit comes Cornubiæ, obierat per ante.

In eodem Parliamento, fecit ſex comites, videlicet Henr. de Lancaſter iuniorem, comitem de Derby, Guliel. de monte Acuto, comitem Sarum, Hugonē de Audele, comitem Glouerniæ, Guliel. de Clinton, comitem Huntingdoniæ, Rob. de Vfford comitem Southfolcię. Statutum eſt hoc anno quòd nullus vteretur panno, extra Angliam operato, exceptis rege, regina, & liberis eorūdē, neq; pellura tranſmarina, niſi valentes 100. libras reddituum annuatim. *Comitū creatio.*

Hoc anno Edw. Rex Angliæ, fœdus inijt infructuoſum cum Lodowico de Bauaria, ſe imperatorem appellante.

Nuncij decreti ſunt ad regem Franciæ,ex parte regis Angliæ,ad tractandum de pace inter regna, & conueniendum regem Franciæ, eò quòd iniuſtè fouit partem Scotorū,contra regem Angliæ dominum eorundem.Adhuc dictis nūtijs in Francia moram trahentibus, directa eſt per regem Franciæ magna claſſis,armatis onuſta,ad auxiliandum Scotis.

Dominus Guliel. de monte acuto, comes Sarum obſedit caſtrum de Dunbar in Scotia,cum alijs magnatibus regni Angliæ, quos rex ibidem dimiſerat pro cuſtodia illius terræ, dum interim ipſe rediſſet in Angliam, pro regni ſui negotijs exequendis.Sed cum cognouiſſet quòd Scoti,dictum caſtrum obſidione vallaſſent,illuc celeriter properauit. At quia cuncta malè miniſtrarat impeditus in itinere quoſdam de ſuis amiſit.

Southampton combuſta.

Anno 1337. villa de Southamptonæ per galeas regis Franciæ totaliter eſt combuſta. Grandis diſcordia orta eſt, inter reges Angliæ & Franciæ, propter terras quas Rex Franciæ, ſatis iniuſtè in Waſconia vſurpauerat. Qua de cauſa rex Angliæ,plures oblationes humiles Francorū regi porrexerat, ſi ſaltē ſic poſſet recuperare terras ſuas,ſed nil profecit.Ob quod negotium in Parliamento apud Notingham,exegit 15.denarium de communi plebe,decimumq; de burgis.In hoc parliamento,ſtatutū fuit,vt omnes lanifici Flandriæ,aliarūq; terrarum volētes inhabitare Angliam,pacificè aduenirent. Re vera per annos elapſos,interdictum fuit paſſagium de lanis,vt ſic retunderetur ſuperbia Flādritarum,qui plus ſaccos quàm Anglos venerebantur.

Parliamentum

Monachorum bona direpta.

Hoc anno propter inſtantem guerrā, rex Angliæ confiſcari fecit, bona Longobardorum, & monachorum Cluniacenſium atq; Ciſtercien.per totum regnum.Circa Kalend.Auguſti Cometa apparuit.

Hoc anno conceſſa fuit decima eccleſiæ Anglicanæ per 3. annos ſequentes.

Expeditio regis in Galliam.

Anno 1338.Cardinales,ſcilicet,dominus Petrus Hiſpanus,& dominus Bernardus de monte fauenciæ,qui pro pace venerant reformanda inter reges Angliæ & Franciæ,plus fauerunt regi Franciæ quàm regi Angliæ,vt patebat in ſermone vnius Cardinalis,ad clerum habito. Quapropter continuo ſurrexit Cātuar.Archiep.& prædicauit publicè aſſertiones cardinalis fore friuolas atque vanas.Et poſt modicum tempus manifeſtè dicebatur per totam Angliā, quòd rex Angliæ habuit ius in regnum Franciæ,quod proſequi intendebat.

Circa feſtum tranſlationis S.Thomæ Rex Edwardus, cum Philippa regina prægnante & duabus filiabus ſuis, & exercitu copioſo, mare tranſijt, ad tractandum cum duce Brabantiæ & alijs alligatis ſuis, de aggrediendo regnum Franciæ ſibi iure ſucceſſorio,per mortem celebris memoriæ,domini Caroli regis vltimi,fratris germani dominæ Iſabellæ,matris dicti domini regis Edwardi deuolutum, & per dominum Philippum de Valeſio filium Patrui dicti domini Caroli,iniuſtè hactenùs occupatum. Cumq; perueniſſet ad portū de Swine, Flandrenſes occurrunt ei vnanimiter,offerentes ſe paci eius, & fidelitati. Indeq; tranſiuit in Brabantiam,vbi dux Brabantiæ ſuſcepit eum in gloria & honore.De Brabantia peruenit prope Coloniam,& loquutus eſt cum duce Bauariæ, qui ſe vocauit Imperatorem. Qui conſtituit eum vicarium ſuum de toto imperio citra Coloniam, & omnibus imperium ſuum tangentibus. Quibus expletis rex Brabantiam eſt ingreſſus,vbi per annum iugiter moram traxit. Et per hanc moram, conſilio Brabantinorum, & Flandrenſium, arma Franciæ ſuis armis immiſcuit, & boreales partes Franciæ, vſque ad Tornacū incendit, & vaſtauit.

Eo tempore natus eſt Regi filius tertius apud Andwerp, & vocatus eſt Lionellus.

Hoc anno rex Edwardus, ſe regem Franciæ & Angliæ conſtituit appellari. Et domino Papæ ac Cardinalibus,ſcripſit epiſtolam,ius quod habebat in regnum Franciæ declarantem. Quæ ſic incipit. Amabilium domino patrum. Cui Papa reſcripſit epiſtolam cuius initium tale eſt.Dudum te fili clara imitari veſtigia,&c.

Anno 1339. Rex Edwardus, tenuit natale in Selandia apud Andwerp cum

Regina Philippa, & multis proceribus illarum partiū, & exercitu Anglicano.

Circa feſtum Purificationis Rex Edwardus rediuit in Angliam, dimittens vxorem ſuam cum liberis in Selandia, quaſi in ſui redditus aſſecuratione. Peruenitq; ad Turrim Londoniarum nocte ſubſitò, & non inuenit in ea, cum eſſet media nox, niſi pueros ſuos, & 3 ſeruientes. Quapropter Conſtabularium & plures alios incarcerari mandauit.

Rex ſubitò redit

In Parliamento celebrato Londonijs indixit rex Anglicis tributum 5. partis bonorum ſuorum, & lanæ 9 vellus, nonamq; garbam de omni gleba regni, ſuis expeditionibus deputauit, de quarum prouentu dominos vicinatū villarum reſpondere fecit.

Parliam:

Eo tempore Octon dux Auſtriæ petijt magnis precibus à rege Angliæ, filiam eius filio ſuo deſponſandam.

Per id temporis ciuitas Burdegaliæ, per militiam regis Franciæ fuit obſeſſa. Ciues verò tanquā inualidi ad reſiſtendū, cautelosè finxerunt ſe velle reddere dictis Francis. Et apertis ianuis, intromiſerunt multos de Gallicis, & arma regis Franciæ in Turribus erexerunt. Quod videntes Franci, tam qui intrauerāt, quàm qui foris erant depoſuerunt arma ſua, ciuitatem captam & eis redditam exiſtimantes. Dominus verò Oliuerus Ingliam miles nobilis, ac cuſtos dictæ ciuitatis, & terræ, repentè cum manu potenti irruit ſuper Gallos inermes, & cum ciuium adiutorio magnam eorum multitudinem interemit.

Burdegalia delus in Gallos.

Conceſſum nempe fuit regi per biennium nonū vellus, nona garba, ab omnibus qui baronias tenebant, & ad Parliamentum venire de conſuetudine, vel de iure venire tenebantur. Qui verò religioſi, vel clerici non conſueuerunt ad Parliamentum accedere, ſolùm decimas per ante regi conceſſas ſoluerunt. Pro præmiſſa conceſſione, remiſit rex & condonauit omnia catalla felonum & fugitiuorum, euaſiones incarceratorum, fines, exitus & forisfactiones, & amerciamenta, murdrorū, & omnia delicta de viridi, de venatione, de vaſta, & quæcunq; alia delicta infra foreſtas facta, adiudicata vel adiudicanda, Releuia, Scutagia vſque ad paſſagium ſuū vſq; Brabantiā, viz. 8. die Iulij, anno regni ſui 12. & inſuper faciendi filiū ſuum militem, & filiam ſuā maritādi, pro tempore ſuo. Confirmauit etiam magnam chartā de foreſta, & alia multa condonauit.

Parliam:

Regis indulta pro ſubſidio.

Comes Sarum Gulielm. de monte acuto, & Comes Southfolciæ Rob. de Vfford poſt receſſum regis Angliæ, continuantes moram in tranſmarinis partibus, dum minùs conſultè marte lacesſcere tentauerunt, à nimia Gallorum multitudine ſunt oppreſſi, capti, & ad regem Franciæ in ramis palmarū deſtinati, & eius iuſſu carcerali cuſtodiæ deſtinati.

Hoc anno naſcitur regi filius 4. apud Gaudauum, qui vocatus eſt Iohannes.

Anno 1340. cum rex Edwardus firmiter ſtatuiſſet in animo iterum tranſfretare, comes de Gilers per nuncios certificauit eum de conſpiratione Francorū & Normannorum, qui iam cum ducentis nauibus & multis galeis, nec non & viginti millibus electorū pugnatorum portū de Sclus occupauerunt, & parati erant ad eum capiendū, & Philippo Franciæ, iuxta tenorem iuramenti quod ſibi præſtiterant, viuum vel mortuum præſentandū. Rex de imminenti periculo præmonitus, naues congregat & ipſe ducentas ſiue plures, & in vigilia S. Iohannis Baptiſtæ ingreſſus mare, velificare cæpit verſus Flandriam, vbi ſub breui tempore conſpexit claſſem Gallicam terribiliter inſtructā contra eum. Qua de cauſa per totum diem illum cum ſuis deliberans, in craſtino mane, ſuperueniente nobili milite Roberto de Murleya cum boreali claſſe Angliæ, cōmiſit bellum nauale cum ſuis hoſtibus cruentiſſimum. In quo Galli cum Normannis ſagittis terrebrati, ſecuribus deiecti & proſtrati, gladijs biſacutis vulnerati, Anglorum regi victoriam conceſſere. Ceciderunt ergo die illa de aduerſarijs, 30. millia hominum armatorū, quorū multi ſaltu præcipiti in pelago perierunt. Captæ ſunt autem in dicto conflictu naues ducentæ, reliquis in fugam verſis.

Victoria naualis

Rex Angliæ menſibus Iulij, Auguſti, & Septembris, aſſiſtentibus ſibi

duce Brabantiæ,& comite Hannoniæ,& auxiliaribus ſibi datis de villa de Brugis,de Gaunt, & de Ypers, boreales Franciæ ingreditur iteratò, ciuitatemq́; Tornacenſem obſidione vallat.

Interea comes Hannoniæ, & domini Gualterus Manny, & Reginaldus de Cobham amplius quā 300. villas maiores,& minores,captis prædis & ſpolijs, hominibuſq́; armorum pluſquā mille peremptis,ignibus cremauerunt.

Rex Francorū interim,cum magno exercitu ſe tenuit a remotis. Qua tempeſtate Galli plurimi,de regis Francorum cuneis fame, ſitiq́; perierunt. Quapropter per duos Cardinales,treugas ſibi dari petijt,quas & accepit,in eccleſia de Eſpletelyn die Lunæ, 25. die Septembris, an.dom.ſupradicto. Rex autem Anglorum ob defectum pecuniæ,quam ſui ſegnes pecuniatores in Anglia miſiſſent,obſidione dimiſſa,citiùs in treugas conceſſit,& ſic vterq; ad propria remeauit.

Flandria ſub interdicto.

Sub iſtis diebus cum Papa vidiſſet regem Angliæ in ſuis actibus proſperari, Flandriam ſuppoſuit interdicto, eo quod deſciuiſſent a domino ſuo capitali, & Anglorum regi auxilia præſtitiſſent. Quam ſententiam Flandri paruipendentes,reſponderunt quòd quamuis Philippo de Valoys, eo quòd ſe regē eſſe pretendebat homagium fecerant, tamen non regi, cum ipſe iniuſtè coronam detineret,& regni dominationem indebitè vendicaret.

Hoc anno peperit regina Philippa poſtquam in Angliā eſt reuerſa,filiam,in turri Londoniarum Blanchiam appellatam, quæ citò defuncta apud Weſtmonaſterium eſt ſepulta.

Anno 1341. Rex Edwardus tranſfretauit in minorem Britanniam, vbi per cibos,& potus incongruos,plures de ſuis amiſit.

Hoc tempore miſſi ſunt ad eum duo Cardinales ex parte Papæ, qui treugas triennales indixerunt inter reges,ſub quo ſpatio, de iure quod rex Angliæ vēdicauit in regnum Franciæ diſcuti poſſet ad plenū. In redeundo verò de Britānia perpeſſus eſt maxima,per marinā tempeſtatem incommoda. Quæ vtiq; dicebantur per Nigromanticos regis Franciȩ ſuſcitata.

Hoc anno regina peperit 5. filiū apud Langele, quem baptiſauit dominus Michael Abbas, de S. Albano,& nominatus eſt Edmundus.

Imperatoris inconſtantia.

Anno 1342. Lodowicus de Bauaria,qui ſe Imperatorem appellauit,fœdifragus atq; inconſtans vicariatū citra Coloniam,ſuſceptum a rege Angliæ,per ſuas literas reuocauit. Et ſpretis fœderibus regi Angliæ ſacramēto firmatis amicitias contraxit cum rege Francorum.

Rex Edw. ſuſcepto homagio, pro ducatu Britanniȩ, de Iohanne de monte forti,germano quondam Iohannis Ducis Britanniæ, ſine hærede legitimo, de corpore ſuo defuncti,ipſum vaſallum ſuum iuuare cupiens, contra Carolū de Bloys qui deſponſauit filiam alterius fratris germani,qui dicto Iohanne duce veniente deceſſit menſe Octobri,tranſfretauit in Britanniam,vbi multos magnates ſibi conciliauit,plures villas,& munitiones, atq; caſtra rebellantia manu potenti cepit,villam de Vanes obſedit, quamuis rex Frāciæ illuc cū multo milite occurriſſet. Ibi mediantibus duobus Cardinalibus captæ ſunt treugæ in prioratu de Maleſtreyt 30. die Ianuarij. Sed tamen treugis non obſtantibus remanſit villa de Vanes regi Angliæ ſubiugata.

Anno 1343. Clemens Papa, quondam Rhotomagenſis Archiep. ſucceſſit Benedicto 12. vir inſignis literaturæ,ſed prodigalitatis profuſiſſimæ. Adeo vt dignitates eccleſiaſticas vacantes in Anglia, ſuis conferret cardinalibus nouoſq́; pro eis in Anglia titulos imponere moliretur, vnde nimis offenſus Rex Angliæ,prouiſiones per eum factas caſſauit. Et ne quis de cætero tales prouiſiones afferret,ſub pæna carceris atq; capitis interdixit.

Papæ prouiſiones caſſata.

Iſto anno per totum regnum Angliæ decimæ tam temporalium, quàm ſpiritualium Regi ſolutæ ſunt.

Eodem anno Papa Clemens iterum fecit in Anglia prouiſiones duobus Cardinalibus de beneficijs proximè vacantibus, præter Epiſcopatus & Abba-

Abbathias, ad extentam duorum millium marcarū, quod rex & nobiles noluerunt pati.Sed procuratores dictorū cardinalium,ſub pœna carceris,Angliā exire iuſſêre,nec multò poſt rex direxit Papæ,illam famoſam epiſtolā pro libertate Anglicanæ eccleſiæ contuenda, quæ ſic incipit. Penſata ſedis Apoſtolicæ Clementia &c.Cuius tenor,dominū Papam,& omnes cardinales, pro ſui elegantia,non ſolùm vertit in admirationem,ſed etiam in ſtuporem.

Per idem tempus rex Angliæ miſit procuratores ad Romanam curiam dominum Henr.de Lancaſtria comitem de Derby, cum multis alijs viris nobilibus,tam eccleſiaſticis,quàm temporalibus, ad tractandū coram ſummo Pontifice de iure ſuo in regnū Angliæ,non vt iudice,ſed priuata perſona, & amico communi,non in forma,nec in figura iudicij,&c.

Hoc anno apud Turrim Londoniæ, iuſſit rex aureos florenos fieri, ſcilicet denarium,obolum,& quadrantem.

Anno 1344.Rex Edwardus fecit conuocari plures artifices, ad Caſtrum de Wyndeleſhores,& cæpit ædificare domum,quæ rotunda tabula vocaretur,habuit autem eius area,a centro ad circumferentiam per ſemidiametrum, 100. pedes.Et ſic diameter ducentorum pedum erat. Expenſæ per hebdomadam, erant primò centū libræ,ſed ex poſt propter guerras inchoandas fuerunt ſubtractæ & imminutæ vſq; ad 20.libras ebdomadatim. *Rotunda tabula.*

Eodem tempore Philippus de Valoys Rex Franciæ prouocatus facto regis Angliæ,cæpit & ipſe conſtruere rotundam tabulam in terra ſua, vt ſic alliceret militiam Alemanniæ,& Italiæ, & impediret ne ad regis Angliæ tabulam properarent.

In diebus illis idem Rex Franciæ conceſſit ſuis hominibus licentiam conſternandi arbores pro nauibus faciendis, in omnibus boſcis ſuis, factumq; eſt vt infra breue tempus maxima nauium copia fabricaretur, quę cito poſtea Anglicis multa intulit damna. *Galli naues ſtruunt.*

Obijt dominus Gul.de monte acuto comes Sarum,rex Mannę,& Mariſcallus Anglię de cuius virtuoſis geſtis dignè ſcribere,opus foret cōmendabile.

Clerus Anglicanus conceſſit regi decimas triennales,cui rex reconceſſit per chartam ſuam tale priuilegium,quòd nullus Archiepiſcopus vel epiſcopus,ſit arreynatus coram iuſticiarijs noſtris,cauſa cuiuſcunq; criminis,ſi non ſpecialiter non præceperimus,quouſq; aliud remedium ordinetur. Itē quòd nullus clericus ſit arreynatus coram iuſticiarijs noſtris, ſiue ad ſectam noſtram, ſiue partis,ſi clericus ſuæ clerimoniæ ſe ſubmittat, dicens ſe membrum eſſe eccleſiæ,& non deberę ipſis iuſticiarijs reſpondere. Et ſi ſibi imponatur quòd duas vxores duxerit,ſiue vnam viduam,quòd ſuper hoc iuſticiarij non habeant cōmiſſionem, nec poteſtatem ad triandum per inquiſitionem vel alio modo bigamiam,ſed mittatur Curiæ chriſtianæ. *Cleri indulta.*

In illo tempore venit Saracenus quidam,arte Medicus,ad comitem de Warenna, petens licentiam capiendi quendam ſerpentem in dominio quod habebat in partibus Walliæ,loco qui Bronſfeld appellatur, qui cum per incantationes cepiſſet ſerpentem,dixit eſſe in loco vicino cauernæ vbi ſerpens habitauerat,magnam ſummā theſauri. Quo audito viri de Hereford, conſilio cuiuſdam Lumbardi, qui vocabatur Petrus Pykard, illuc fodiendo penitrarunt ſæpius. Et comperientes verum fore Saraceni vaticinium,noctanter opus facturi ſæpius conuenerunt,donec per famulos comitis deprehenſi, capti ſunt, & carceri mancipati. Comes vt fertur ex hoc facto,lucrum non modicum nūdinatus eſt. *Saraceni incantatio de ſerpēte.*

Regina Philippa peperit filiam Mariam nomine, quæ fuit ex pòſt copulata duci Britanniæ,ſed de medio ſublata eſt præmaturè.

Anno 1345.Dominus Henricus de Lancaſtria Comes de Derby tranſfretauit in Waſconiam cum ſexcentis hominibus de armis, & totidem ſagittarijs, qui primo inſultu villam munitiſſimam de Brigerak cepit, & vndecim nobiles in ea protinus exiſtētes,& plurimis de plebeis captiuauit,vrbes inſignes & villas numero quinquaginta ſex regis Angliæ ditioni ſubiecit. Exercitū regis

Francorum contra ſe venientem contriuit, captis 20. tribus viris illuſtribus, cum alijs viris armorum velut innumeris, cæteris mucrone peremptis, aut turpiter actis in fugã. Huius liberalitas, & munificentia remotarũ partiũ tirones allexit, in amorem iuuenis, vt quiſq; dulce reputaret militare ſub eo, nempe cùm villam aliquam vi & armis occupaſſet, parũ aut nihil ſibi retinuit, ſed exercitui vniuerſa permiſit.

Hoc anno obijt Richardus de Bury, epiſcopus Dunelmenſis, cui ſucceſſit Tho. de Hatfeld regis Secretarius, mediantibus regis literis apud Papam, in magnum ipſius regis opprobrium. Reuera cùm aut rex & nobilitas inſtetiſſent, pro electionibus liberè faciendis, & confirmandis, iam rex directè contra tenorem ſuarum literarũ, & vota procerum, hunc pontificem fieri flagitauit. Papa verò non inuitus hanc petitionẽ regi conceſſit. Sed a Cardinalibus quibuſdam calumniantibus dictum Tho. fore leuem, & laicum, ſic reſpondit, verè ait, ſi rex hac vice, ſupplicaſſet pro aſino obtinuiſſet.

Aſinum papa admitteret ad epiſcopatum.

Eodem anno obijt dominus Henricus Comes Lancaſtriæ, pater Henrici comitis de Derby, & ſepultus eſt Leyceſtriæ in monaſterio canonicorum cũ honore. Cuius filius vt præfertur, eo tempore actus martios in Waſconia ſtrenuè exercebat.

Scoti ſub hijs diebus, collecto exercitu quaſi triginta milliũ, duce Gul. Douglas apud Weſtmerland, hoſtiliter Angliam ſunt ingreſſi, Carleolumq; & Penreth & multas villas alias combuſſerunt. Quapropter epiſcopus Lugubalienſis, & Thomas de Lucy miles nobilis, & Robertus Oggill ſcutifer valẽtiſſimus, cum parua manu ex omni parte Scotorum exercitum girauerunt in noctibus, & lituis, ac cornibus, atq; nocturnis clamoribus ſic hoſtes inquietauerunt, vt nec auderent exire pro victualibus, nec membra dare ſopori. Sed tandem cum Scotos omninò perurgeret neceſſitas, Alexander Stragan, audatioribus ſuæ gentis adunatis, pabulatum exire diſpoſuit. Cui mox epiſcopus Carleolenſis, fit obuiam cum Roberto Oggil, qui cogens dextrarium, cum lancea præacuta ipſius Alexandri corpus perforauit, victi ſunt proinde Scoti, multis occiſis, & plurimis captiuatis. Reliqui verò cognito aduentu dominorum de Percy, & de Neuile ex vna parte, & domini de Lucy ex alia, & virorum bellicoſorum de comitatu Lancaſtriæ ex tertia, meticuloſè fugerunt.

Scotorũ ſtrages.

Anno 1346. Rex Edwardus miſſis ad curiam Romanam literis, in quibus aſſeruit per regem Franciæ, & eius cõplices, certis rationibus aſſignatis, treugas fore violatas, menſe Iulij naues ingreſſus, apud Hogges in Normannia ſaluus applicuit, vbi diebus ſex moram traxit.

In ſcandendo terram apud Hogges, mira patuit probitas domini Tho. de Bello campo comitis Warwicenſis, qui ante cunctos nauim ingreſſus cum vno armigero, & ſex Architenentibus, equo vectus debili, quem tunc negotij feſtinantia ſibi miniſtrauit, contra 100. homines de armis audacter manus erexit, & hoſtili haſtiludio obuium quemq; proſtrauit, & vno ſolo impetu, cum ſuis 7. ſeruientibus, ſexaginta Normannos interemit, & toto exercitui facultatẽ fecit naues ingredi, omni impedimento remoto.

Fortitudo Tho. de Bello campo.

Ibi rex Angliæ fecit Principem militem, & alios plures nobiles accinxit baltheo militari.

Viceſimo ſexto die Iulij, in Cadomo, apud pontem fereſti, munitũ cum Normannis, fortem conflictũ habuit, adeò quòd in vicis, hortis, & domibus, illic Normanni, quaſi ſine numero perierunt, Comes de Warwicke, & dominus de Tankeruile, centumq; milites, & quàmplures homines de armis capti ſunt, & villa vſq; ad ipſos nudos parietes, fuit omnibus portatilibus ſpoliata.

Normannorum cædes.

Quibus ita geſtis, rex vltra progrediens totam patriã per 20. milliaria in latitudine vaſtauit incendio, captis ſpolijs & præda magna.

Rex interim Francorum cùm magno exercitu conſtitutus in Rhotomago, ad duo milliaria iuxta eum, & hęc omnia non ignorans, non audebat pertrãſire flumen Sequanæ, nec ſibi occurrere quouis pacto, ſed omnes pontes conſtructos ſuper Sequanam a Rhotomago, vſq; Pariſius confringi fecit, nec quie-

uit

uit donec Pariſius perueniſſet.

Rex verò Edwardus perueniens Puſiacum pontem ibidem fractum infra triduum reparauit. Interea comes de Northamptonia Sequanę flumen tranſiens interfecit de Gallis nitentibus impedire refectionem pontis quingentos. Et rex Edwardus in craſtino aſſumptionis beatæ Mariæ tranſiuit Sequanam, iter arripiens verſùs Creſſy, villas deuaſtando & habitatores earum.

In feſto verò beati Bartholomæi, totus exercitus Anglicanus tranſiuit illæſus aquã de Summe, vbi nunquã per ante fuit tranſitus, ibiq; peremit duo millia gallicorum, qui conabantur eius tranſitum impedire.

Eodem die capta fuit villa de Crotoy per dominum Hugonem le Spencer, & interfecti fuêre per eundem, de Gallis, homines armorum quadringenti.

Hoc anno, 26. die menſis Auguſti, rex Edw. habens tres acies gẽtis Anglicę, commiſit bellum cum præfato Philippo, Francorũ rege, ſibi occurrente cum quatuor aciebus, quarum minima Anglorum numerũ excedebat. In quo bello cecidere, duo reges, Bohemiæ, & Maioricarũ, duces Vtharing, & de Burbon, comites de Alanſon, de Harecourt, de Aumarle, de Sauoy, de Bloys, de Mountbyllard, de Nyueres, & de Flandria, & ſummus Prior hoſpitalis Franciæ, cum multis dominis & baronibus, & duobus ferè millibus hominũ nominatorum de armis, de communibus verò numerus ignoratur. *Franci fugantur.*

Philippus Francorum Rex, dum ſuos animare ſatagit, vt fertur in gutture vulneratur & femore, & bina vice, per regem Angliæ, equo ſuo deiectus eſt eo die. Quapropter cum reſiduo ſui exercitus exceſſiui, pulcherrimè prout dicunt Galli, ſe retraxit. Quæ fuga vocatur a Gallis vulgariter beuretret vſq; in hodiernum diem, mane autem facto Franci redierunt, cum vna acie valdè magna circa ſolis ortum, quibus occurrerũt comites de Northãptonia, de Warwick, & de Southfolcia, & præliando ſatis acriter, peremerunt plus quàm duo millia de eiſdem, captiuos trahentes multos milites & armigeros, ac fugiẽtes per tria milliaria proſequentes. *Philippi fuga.*

Tertia die poſt bellum, Rex Edwardus arripuit iter verſùs Kaleſiam, ſupponendo totam patriã vaſtitati. Et nono die poſt bellum, cinxit obſidione villam Kaleſiæ, ab olim ſibi, regnoq; ſuo ſemper infeſtiſſimæ. Quam obſidionem per annum & amplius protelauit. *Caleſia obſeſſa.*

Anno quo ſupra, obſidione durante Kaleſię, Dauid rex Scotorum, ſolicitatus per literas Philippi regis Francorum venit in partes Northumbriæ cum exercitu ſexaginta milliũ, reſeditq; iuxta Dunelmiam, in Parco vocato Beurepeyr, vbi fixit tentoria ſumptuoſa, qualia per antea in hijs partibus non ſunt viſa. Quibus cognitis Archiepiſcopus Eboracẽſis dominus Gul. la Zouche, comes de Angos, domini de Percy, Mountbray, Neuile, Deyntcurt, Maule, Leyburne, Scrope, Muſgraue, vicecomites de Euerwik, dominus Rob. de Bertram vicecomes Northumbriæ, & alij nobiles Baronetti, coadunauerunt ſe, apud Richmond, & 17. die menſis Octobris, Dunelmiam peruenerunt. Commiſſoq; graui prælio, cum rege ſuperbo, & gente ſua, victi ſunt hoſtes, & interempti pro maiori parte, capto Dauide rege, per Iohan. Coupelond, & tribus comitibus de parte Scotorum. Ex parte Anglorum recenſebatur ſumma virorum bellatorum, cum architenentibus, & cõmunibus, triginta duo millia, de parte verò Scotorum ſumma totalis excreuit ad ſexaginta duo millia. *Scotorum clades*

Eodem anno regina peperit filiam nomine Margaretam.

Anno quo ſupra Carolus de Bloys, qui ſe dixit ducem Britanniæ per mediũ ius vxoris ſuæ, cum mille ducentis hominibus armatorum, & ſexcentis hominibus armatis, & duobus millibus baliſtariorum & ſex milibus brigantinorũ, ac triginta millibus peditum Britonum & aliorũ, veniens ad obſedendum caſtrum, ſiue villas munitas, quas Anglici tuebantur, habuit repentè obuiã nobilem militem dominũ Tho. Dagworth, qui non habuit ſecum plures, quàm octoginta homines de armis & 100. ſagittarios, proponens adire villas quæ pertinebant regi Angliæ, & in eis eſcas ponere, & arma, contra inſultus dicti Caroli ſi forſan aliquid moliretur contra eas, vt autem vidit dictus Thomas,

ſe non poſſe tranſire quo propoſuerat,cepit locum pugnæ. Quo facto ſuperuenit dictus Carolus,cum prædictis cohortibus nono die Iunij, hora prima diei. & circumdedit dictum Thomã, ex omni parte viris armatis & baliſtarijs. Cum quibus dictus Tho. commiſit acriter præliando,ab hora diei prima,vſq; ad horam nonam,& factũ eſt Dei virtute qui vincere facit in paucis,æquè vt in multis vt hoſtes non ferentes Anglorũ conſtantiam,relinquerent domino Thomę campum. In hoc conflictu capti ſunt dominus Galeys de le Huſce,& dominus Paganus de Fontaneto,qui fuere grauiter vulnerati. Illic occiſi fuere dominus Guido de Rocheford, & plures alij milites generoſi, de alijs verò quaſi ſine numero corruere,reliqui ſe ſubtrahentes ad magnum vexillum,ſiue ſtandardũ ſe contulere. Perſeuerauit autem dominus Tho. cum ſuis in loco belli vſque ad horam veſpertinã. Qua quidem hora Carolus recollectis ſuis hominibus venit vt leena catulis ſuis orbata contra dictum Thomã,cum tribus magnis aciebus,quarum vna venit contra eum,& vna retro,& tertia ad ſiniſtram eius,omnes pariter peditando. In ante fuit vicecomes de Roan, dominus de Leyacer dom. Rollandus de Tynaule,& dom. de Muntaban. A Latere venit Tho. Carolus de Boys,dom. de Rochford,dom. de Quintium & vicecomes de Goymes. Poſt tergum verò venit D. de Rotheren, D. de Bewmanners & plures alij, qui intulerunt ei tam grande bellũ ex omni parte,quòd ipſe ſuiq; quorſum ſe verterent ignorabant,durauit igitur iſte conflictus diutiſſimè,donec omnipotẽti Deo miſerante non ſine euidenti miraculo,tota poteſtas illa victa fuit,& campus glorioſè remanſit noſtris.

In hoc poſtremo conflictu, plures domini, barones & milites capti fuere, qui omnes tam grauiter erant vulnerati,vt de vita eorũ deſperaretur. Et cum tot cecidiſſent de exercitu Caroli,quòd præ tædio numerari nequirent,tamen laudes Deo, nullus miles vel generoſus ex Anglicis fuit occiſus in hijs diris conflictibus,licèt omnes penè fuiſſent grauiter vulnerati,ſed non ad mortem.

Dagwurthi victoria. Eodem anno idem dominus Tho. Dagwurth cum 300. armatis,& quadringentis architenentibus,& non pluribus, Carolũ de Bloys in obſidione rupis Tyrianæ laborantem 12. Kalend. Iulij, in aurora diei, ſuperueniens aggreſſus eſt,proſtrauitq; multitudinem ad præliũ præparatam, & eius aduentũ pręſtolantem,captiuauitq; cum multis nobilibus dictũ Carolum de Bloys, qui vendicauit totam Britanniam per mediũ ducatum, quod fuit vxoris ſuæ vt dicebat. Fuêre autem in exercitu Caroli milites,& armigeri mille ducenti,& de alijs armatis hominibus ſexcenti, baliſtariorum duo millia, peditum verò numerus ignoratur.

Sub hoc tempore,cũ dominus Henr. de Lancaſtria,comes de Derby,tuncq; Seneſcallus Waſconiæ,teneret conſiliũ cum magnatibus illarum partiũ, apud Brigerak,& D. Iohan. primogenitus regis Francorum,obſideret villã de Aquilon,& peteret treugas a dicto Comite de Derby,comes ad concedendas treugas noluit conſentire, vnde conſternatus & valdè confuſus dictus Iohan. eò quòd per ante iurauerat ſe non receſſurũ priuſquam villam intraſſet, relictis ſarcinolis,& tentorijs,nocte receſſit.

Poſt cuius fugam comes de Derby dictã villam de Aquilon, villãq; de Reas, & alias multas villas,cum caſtellis de Ageneys & de Touingges, fidelitatẽ regi Angliæ iurare fecit. Deinde progrediens per Sanctoniã cum mille viris armatis,pernoctauit in villa de Salueterre,quæ ſe ſibi reddiderat, 12. die mẽſis Septemb. Poſthæc villas S. Ioh. de Augeleyn, & de Iſynghã inſultibus magnis cepit,cum caſtro ipſius villæ de Iſyngham, veniensq; ad ciuitatem Pictauenſem, obſedit eam. Cuius capitaneus vilipendens paucitatem obſidentiũ, egreſſus eſt audaciter ad inferendum eis in campo bellum, cumq; per tempus aliquod manus conſeruiſſent,victi Pictauenſes fugerunt, quos Anglici ſequentes e veſtigio mixti ciuibus,portas intrauerũt,donec totus exercitus introijſſet. Peremptiſunt ergo,de ciuibus,& auxiliarijs indiſcretè venientibus illic perplurimi,& multi captiuati. Epiſcopus quidam & barones quatuor,cum plurimis alijs euaſerunt,fugientes ex alia parte ciuitatis. Comes verò de Derby,ſe ſuoſq;

Derbeiæ comitis clara facinora.

refo-

refocillauit ibidem per dies octo, & captis ſpolijs infinitis, rediſt Burdegalam cum triumpho.

Anno. 1348. cum Rex Angliæ Edwardus arctius obſideret Kaleſiam, Rex Francorum iuxta promiſſionem quam fecerat, venit prope Kaleſiam, ad diſſoluendam obſidionem ſi quo modo poſſet xxvij. die Iulij. Sed cum vidiſſet ſe non poſſe votis ſuis ſatiſfacere in hac parte vltimo die dicti menſis Iulij, hora veſperarum fecit offerri Regi Angliæ, quod quandocunque ſibi placeret extra locum obſidionis venire ad bellum, ex tunc vſque ad horam veſperarum tertiæ diei ſequentis, bellum contra ſe proculdubio inueniret. Quam oblationem Rex Edwardus gratanter acceptauit, quod vt audiuit a referendarijs Rex Francorum, euentum belli noluit expectare, ſed omni feſtinatione, noctanter immiſſo igne in tentorijs ſuis combuſſit ea, vecorditerq; receſſit. Quo comperto Kaleſienſes tertio die ſequenti, videlicet die tertio menſis Auguſti villam cum caſtro reddiderunt, ſe & ſua voluntati regiæ ſubmittentes. Rex verò paucis de maioribus captiuatis, totam cõmunitatem cum ſuis portabilibus, ſiue mobilibus, liberè permiſit abire, dictamq; villã cum caſtello, retinuit ſuo imperio ſubiugatam. Quibus geſtis per mediationem dominorum Cardinaliũ, ibidem captæ ſunt treugæ xxviij. die menſis Septembris, anno quo ſupra, & Rex cum triumpho rediſt glorioſè.

Francorum regis fuga.

Anno. 1348. compoſita pace per totam Angliam, videbatur incolis, quaſi nouus ſol oriri ſuper illos, propter pacis abundanciam, & cunctarum rerum copiam, ac tantarum vbique quæſitarum victoriarum gloriam, nam penè nullius nominis erat mulier, quæ non aliquid de manubijs, Cadomi, Kaleſiæ, & aliarum vrbium tranſmarinarum, veſtes, furruras, culcitras, & vtenſilia poſſidebat, mappę menſales, linthea, & lintheamina, ſparſim per Angliam in ſingulorum domibus viſebantur. Tũc cæperunt matronę ſuperbire in apparatibus matronarum Galliç, & velut illæ dolebant de rerum ſuarum amiſſione, ſic iſtæ gaudebant, de dictarum rerum acquiſitione.

Galliá ſpoliata.

Hoc anno fuit magna pluuię redundatio, quæ durauit à feſto S. Iohan. Baptiſtæ, vſque ad natale domini, quam ſequuta eſt mox mortalitas tam ſæua, vt vix viui poſſent ſuos mortuos ſepelire.

Anno 1349. fuit tanta mortalitas hominum vt multi periti putarent, 10. partem humani generis relictam fuiſſe ſuperſtitem, hanc quoq; peſtilentiam, mox lues animalium eſt ſequuta.

Mortalitas.

Sæuiente, vt prę fertur in Anglia tanta peſte hominum, dominus Clemens Papa conceſſit plenam remiſſionem, omnibus verè confeſſis & contritis morientibus in hac epidemia per totum regnum.

Clementis bulla.

Eodem anno quidam miles, nomine Galfridus Charneys, vnus de ſecretarijs regis Franciæ corrupto fului metalli ingenti pondere, quodam Ianuenſe cuſtode caſtri Waleſiæ, miſit armatos plurimos, qui iuxta pactum, in caſtrũ admitteretur, ipſo foris villam cum grandi exercitu præſtolante. Quibus dictum caſtrum arroganter ingreſſis, pons ligneus ante fores, ex præordinata cautela ſubtiliter eleuatus, ingreſſos detinebat incluſos.

Rex Edw. per idem tempus aduenerat ad illas partes, Francis id ignorantibus, & mox egreſſus foras pugnauit cum Gallicis, pluſquam ducentos electiſſimos viros armatos perimens, & omnes alios ad fugam cogens. In quo conflictu captus eſt, cum multis alijs, dictus Galfridus Charneys. Sicq; dolus dolo deluſus eſt, doloſuſq; cecidit in foueam quam ipſe fecit.

Gallorum ſtrages & fuga.

Anno 1350. commiſſum eſt bellum nauale inter Anglicos, & Hiſpanos, in feſto decollationis S. Ioh. Baptiſtæ, iuxta villam de Winchelſe. Qui anno præcedenti, quamplures Anglicos venientes de Waſconia, cum vinis & alijs mercimonijs, crudeliter interfecerant, raptis ſpolijs eorundem. Quorum ſanguinem rex Edwardus vindicare cupiens perſonaliter ipſe obuiauit Hiſpanis. Et commiſſa pugna peremit omnes Hiſpanos qui fuerunt in 24. magnis nauibus, licèt fuiſſent armati peroptimè, & omni genere defenſionis inſtructi. Maluerũt nempe, præ cordis duritia, mori quàm ſubijci. Capti ſunt igitur naues, viginti

Hiſpanorum clades.

ſex magnæ, reliquis ſubmerſis, vel in fugam verſis.

Annus Iubileus

Annus iſte fuit Iubileus, quo plures vtriuſq; ſexus pro ſuorum peccaminum remiſſione, Romam profecti ſunt.

Anno 1351. Guliel. de Edingdon Wintonienſis epiſcopus, regni theſaurarius, vir magnæ prudentiæ; ſed qui plus regis dilexit cōmodum quàm communitatis, excogitauit, & fecit inſculpi nouam monetam, ſcilicet, groſſum, & dimidium groſſi, ſed hæc erant minoris ponderis quàm correſpondens ſummæ ſterlingorum. Cuius rei cauſa, ex poſt, victualia, cæteraq; mercimonia, fuere magis cara per totum regnū. Seruientes, operarij, & artifices, callidiores, victū dulciores ſolito ſunt facti. Contra quorum aſtutiam, nequitiā, & auaritiam ordinata ſunt ſtatuta per parliamentū tentum apud Weſtmon. anno regni regis Edwardi 3. poſt conqueſtū 28. & 35. ſed parum aut nihil communibus profuerunt.

Moneta noua.

Parliament

Anno 1352, in vigilia Aſſumptionis beatæ Mariæ, dominus Gualterus Bentewe miles egregius, & cuſtos Britanniæ armoricæ iuxta Mauron, inter villas de Reymes, & Plumeræ cum trecentis hominibus armorum, totidemq; ſagittarijs debellauit, & vicit Mareſcallum Franciæ, venientem hoſtiliter contra ſe in numero exceſſiuo, nempe de parte Francorum cæſi ſunt ibidem viri nobiles & domini 13. milites verò 140. ſcutiferi quoque 100. tot autem pedites, quòd eorū numerus non poterat facile deprehendi. Capti ſunt inſuper ibidē 9. domini, milites & Armigeri 140. Quo euentu, Gallici atque Britones conſternati ſunt.

Gallorū clades.

Guliel. Dux Zelandiæ duxit in vxorem filiam Henrici comitis Lancaſtriæ.

Annona cara

Anno 1353. tanta fuit ſiccitas a menſe Martij vſque ad menſem Iulij, vt vix per totum tempus illud plueret ſuper terram, vnde contigit ſata perire, & annonam in regno careſcere. Cui penuriæ condolens Gulielmus dux Zelandiæ, miſit Londonias naues plures onuſtas ſiligine, quæ non parum profuit incolis regionis.

Hoc anno Henricus comes Darbiæ, & Lancaſtriæ apud Weſtmon. dux Lancaſtriæ eſt creatus, & Radulphus de Stafford, comes Staffordię factus fuit.

Parliament

Statuta edita non executa.

Parliamentum tentum fuit Londonijs, in quo edita ſunt ſtatuta de ſtipendijs operariorum, de longitudine, & latitudine pannorum venaliū, de molendinis & impedimentis nauium, & cimbarum, per riuos aquarū omniū per totum regnum. Sed quia non ſunt executioni mandata, plus inde quicquam ſcribere ſuperſedeo.

Anno 1354. facta eſt concordia iuramento firmata inter reges Angliæ & Franciæ excepto quòd ſigilla eorum, ac ſcripta indentata non ſunt appoſita. In quibus continebatur quòd rex Anglię haberet omnes terras ſuas ducatus Acquitanię quas ſibi rex Francię iniuſtè vſurpauerat, ſi rex Anglię totum ius & clameum, quibus regnū Franciæ vendicabat, regi Francorum remitteret ac in perpetuum renunciaret eiſdem: Super quo negotio, ex parte regis Anglię miſſi ſunt ſolemnes nuncij, ad Romanam curiam, viz: dominus Henricus dux Lancaſtriæ, Richardus comes Arundeliæ, Gul. Norwicen. epiſcopus & Guido de Brian miles, vt dominus Papa dictam concordiā confirmaret. Sed dolo fraudeq; Gallorum, quibus iugiter adhærebant vnà cum Legato domini Papæ, a concordia eſt diſceſſum, vnde Rex Edwardus non modicum exaſperatus, copioſo exercitu congregato regnum Franciæ intrauit hoſtiliter, ac illud vaſtare cæpit.

Oxonia interdicta.

Eo anno propter ſeditionem quam laici Oxonijs concitauerant, & damna quæ ſcholaribus illic irrogauerant, villa ſuppoſita fuit interdicto, & regimen totius villæ conceſſum eſt Cancellario, ita quòd nullus alius ſaltem laicus illud obtineret.

Eodem tempore per conſilium regis Angliæ Stapulum de lanis reuocatur a Flandria, cum omnibus ad eam pertinentibus, & ſtabilitur in Anglia, per diuerſa loca Lincolnię, & Hull, in omnibus libertatibus, conſuetudinibus, & iuribus eiſdem conceſſis in perpetuum.

Per

Per idem tempus tranſfretauerat Dominus Henricus dux Lancaſtriæ, cũ magnificentia & honore, ad ineundum ſingularę certamen Pariſijs cum Duce de Brunſwike, qui res ſuas deprędatus eſt, cum rediret de Romana Curia. Sed interuenientibus dominis, & amicis, ſine duello diſceſſêre.

Anno 1355. nunciatum eſt regi Anglię Philippum regem Francorum diem clauſiſſę vltimum, & Ioh. eius filium, in regem Francię coronatum, eundemq́; Ioh. Carolo filio ſuo ſeniori, qui dictus eſt Dolphinus de Vienna, ducatũ Acquitannię contuliſſe; vnde rex indignatus aduocato coram regni proceribus domino Edwardo ſuo primogenito, aſſignauit illi ducatum Acquitanię, qui ſibi iure hęreditario pertinebat, præcipiens vt ſe contra ſuos aduerſarios tueretur. Princeps verò Edwardus, iuſſis paternis obediens, comitantibus cum comitibus de Warwick, Sarum, & Southfolke, & Oxoniæ, & mille hominibus armorũ, totidemq; ſagittarijs, in natiuitate beatæ virginis, velificare cępit proſperoq; curſu peruenit Acquitaniam, & a nobilibus regionis honorificè ſuſceptus eſt. Quibus aduentus ſui cauſam notificans, optima deliberatione habita, 10. die Octobris equitare cæpit, tranſiens per patriam de Iuliak ſibi ſubiectam, deinde per patrias de Armanack, de la Ryuer, Cuningg, Slee, Toloufe, Karkaſon & Nerbon iuxta mare Gręcum, per octo ſeptimanas, villas multas valde, quaſdámq; muro clauſas, eundo, & redeundo, cepit & ſpoliauit, & deuaſtauit per incendia, nulla reſiſtentia ſibi facta. Quibus geſtis in Waſconia hyemauit. Exercitus tamen eius interea non vacauit otio ſed plures bonas villas muratas, & caſtra fortia, ſibi ſubiugauit, multiq; magnates illarum partium, ſe cum ſuis villis & caſtris, domino Principi ſubmiſere & fidelitatem iurauere. *Edw. principis geſta.*

Hoc anno circa principium menſis Nouembris rex Edwardus tranſfretauit, aſſumptis ſecum duobus filijs ſuis, ſcilicet Lionello Comite Vltoniæ & Iohan. comite Richmundiæ, domino Henrico duce Lancaſtriæ, comitibuſq; Northãptoniæ, Marchiæ, & Staffordiæ, alijſq; magnatibus, & hominibus armorum, ad numerum duorũ millium. Secundo die menſis Nouembris, egreſſus Kaleſiam profectus eſt verſus Audomarum, vbi putabat regem Franciæ eius aduentum cum ingenti exercitu expectare, paratum ad dandum ſibi bellum prout ſibi antea fuerat nunciatum. Sed appropinquante rege Angliæ, rex Francorum euentum belli noluit expectare, ſed illico retroceſſit, deſtruẽdo victualia ne noſtrates fruerentur eiſdem. Quem meticuloſè fugientẽ, rex Angliæ proſecutus eſt, vſque Heden. Sed pro penuria victualium reuerſus eſt per 10. dies deſtruendo patriam, eundo videlicet, & redeundo.

Dum rex Edwardus ageret in tranſmarinis partibus, Scoti fraudulenter, & ſubdolè, ceperunt villam de Berwick, caſtrum tamen capere nequiuerunt. Ob quam cauſam rex in Angliam cum feſtinatione reuerſus eſt. *Berwicum capitur.*

Eodem anno in Parliamento apud Weſtm. conceſſum fuit regi, vt haberent de quolibet Sacco lanæ, per 6. annos proximè ſequentes 40. ſol.

Septimo Idus Ianuarij, natus eſt Edwardo nouiſſimus filius apud Woodeſtock, & vocatus eſt Thomas.

Anno 1356. Rex Edwardus adiuit partes boreales, cum grandi exercitu, vt villam ſuam de Scotorum manibus recuperaret, quam Scoti 13. die Ianuarij ſibi ſine vlla reſiſtentia preuia reddiderunt.

Die 25. Ianuarij, dominus Edw. de Baliol, rex Scotiæ, apud villam de Rokeſburgh, regnum & coronam eiuſdem tranſtulit in Edw. regẽ Angliæ, literis ſuis patentibus, & autenticis inde confectis. *Scotorum regni ſubiectio.*

Eodem anno dominus Edwardus, primogenitus regis Angliæ, & Princeps Angliæ exiſtens, in Waſconia, conſuluit Burdegalenſes, & proceres illius patriæ, de aggrediendo regno Franciæ. Cuius propoſitum comes de Armenack, domini ſui proditor, confeſtim regi Franciæ nunciauit, & quæ mala regno Franciæ imminebant. Quæ cum audiſſet rex Franciæ, ſtatim iuſſit deſtrui pontes conſtructos ſuper fluuium de Leyre, quas veteres, non ſine magnis expenſis extruxerant. Princeps hęc audiens, exercitu congregato ſexto die Iulij,

cæpit proficiſci de Burdegalia, tranſiens per patrias de Ageneys, Peregor, Limoſin, Berry, & de Saloygne. In quo tranſitu plures villas ſibi rebelles incendit, & multas cum caſtris & munitionibus ſibi redditas, obtinuit ſub tributo. In hac equitatione plus quàm ſex millia hominum armorũ captiuauit. In patria verò de Saloygne, capta villa de Remorantyn, caſtrum eiuſdem villæ, ſex diebus obſedit, & cepit, captis ibidem domino de Cron, & Bruſigundo, alijſq; militibus, & armorum hominibus 80. Deindè progreſſus eſt per Toreigne, & Peyton, & ibi propè Chaueny proceres ſui 17. die Septẽbris conflixêre cũ Gallicis, in quo certamine 100, homines armorum ex Gallicis peremerunt. Ceperuntq; comites de Amiſer, & de Iuny, cum Seneſcallo regis Franciæ, & hominibus armorum 100.

Eodem anno 19. die Septembris; vel vt quidam volunt 21. die menſis eiuſdem, princeps Walliæ, quaſi in fine anni aduentus ſui in Waſconiam, occurrit regi Franciæ iuxta Peyteis, non amplius quàm mille nongentis hominibus armorum, totidemq; ſagittarijs, venienti contra ſe cum 7. millibus electis armorum hominibus alijſq; armatis, pauiſarijs, ac baliſtarijs in numero exceſſiuo. Aderant tunc ibidem duo Cardinales, miſſi per dominum Papam, pacem facere inter partes, qui a domini Papæ præſentia receſſuri, promiſerunt eidem dicentes, verè ſancte pater, aut habebimus pacem, aut lapides clamabunt. Euenitq; iuxta vaticinium eorundem, neſcientium quod dicebant. Reuera cum ſagittarij principis omnes ſagittas ſuas expendiſſent in Gallicos, & iam ſtare viderentur otioſi, quia campus belli lapidoſus extitit, moniti ſunt per Comitem Southfolciæ lapides tollere, & in Francos mittere, vnde contigit quòd magna multitudo Gallorum, ictibus ſaxorum proſtrata perijt, attonita nimirum colliſione lapidum in Galeas & caſſides impactorum, & ſic quodammodo lapides clamauerunt. Igitur cum Cardinales inter vtrumq; populum diligẽtiſſimè diſcurriſſent, nec pacem perſuadere potuiſſent, indignantes receſſerunt. Tunc confeſtim acies conuenerunt, vbi primò fractis lanceis, cum gladijs, ſecuribus & bipennibus, rem egerunt. Ibi claruit virtus & probitas, domini Iacobi de Audelee generoſi militis, qui potenter, & audacter confregit & perforauit Frãcorum aciem, & fuit occaſio necis plurimorum hoſtium ea die.

Cardinaliũ promiſſum.

Ibi patebat fides & conſtantia comitum de Warwicke & de Southfolke, & cæterorum procerum qui tam animoſè, tam acriter, tam atrociter, tam perſeueranter pugnauerunt, donec manus eorum gladijs & ſecuribus obrigeſcerent. Nec minus laudabilis erat ipſe dux belli princeps ſereniſſimus, qui non ſolùm ſe ducẽ exhibuit in hoc bello, ſed probatum militem & expertum, vniuerſa temptans, audens, & faciens, quæ miles faceret animoſus. Nec momentanea ſeu breuis fuit iſta pugna, ſed tribus vicibus eo die præ multitudine ſuperuenientium hoſtium oportebat Anglicos prælium inſtaurare.

Tandem omnipotenti deo noſtris tribuente longanimitatem & Gallis immittente formidoloſitatem inſiſtentibus Anglicis Galli fugerunt, occiſis ibidem priùs duce de Burbon, & Athenis, epiſcopo de Chaluz & alijs dominis & nobilibus ad numerum viginti duorũ, militibuſq; peremptis, & hominibus armaturæ electis duobus millibus, & de communibus octingentis. Rex inſuper Franciæ captus eſt ibidem, & Philippus filius eius iunior, capti ſunt etiam domini Iacobus de Burbon, de ſanguine regio, & Archiepiſcopus Seuonenſis, ac comites 11. domini nobiles 22. milites & homines armorum pluſquam duo millia. Expedito finitoq; præfato bello, princeps redijt Burdegaliã cum glorioſo nobiliq; triumpho, Ioh. regem Franciæ ſecum ducens. Dominus Henricus dux Lancaſtriæ dum hæc agerẽtur, obſedit in Britannia ciuitatem Ranenſem, quam & cepit.

Anglorum victoria in Gallos.

Anno 1357. Dominus Edw. princeps Walliæ redijt in Angliam cum Ioh. rege Franciæ & filio ſuo Philippo 5. die menſis Maij applicans in portu de Plimmouth cum præda nobili captiuorum. Et cum perueniſſet Londonias cũ præ-

dictis

dictis captiuis circa horam diei tertiā, tanta ruit, ad tantum ſpectaculū populi multitudo, vt vix valeret poſt meridiem præ compreſſione plebis ad Weſtmonaſt. peruenire.

Citò poſt hæc miſſi ſunt per papam in Angliā duo Cardinales, pro pace reformanda inter regna, tertius verò Cardinalis venit gratia viſitandi regē Frācorum. Qui fræquenter colloquentes cū regibus & eorū conſilijs ſed nil proficientes, poſt morā in Anglia biennalē tandē infecto pacis negotio receſſerūt.

Gens ſine capite

Sub hijs diebus ſuccreuit in Frācia illa famoſa magnaq; comitiua, quæ gens ſine capite vocabatur. Hæc in initio parua temptans, & mox aggreſſa maiora magnam Franciæ partem occupans, expulſis vel ſubactis locorum dominis, ſuis legibus ſubiugauit. Erat autem non tantum de vna gente vel natione, ſed de pluribus regionibus congregata.

Conceſſum fuit etiam domino Iohanni regi Franciæ pro redemptione ſua ſoluere ſexcenta millia florenorum citra feſtum S. Martini. Et ad habendam maiorē ſecuritatem iſtius ſummæ ſoluendæ, petijt rex Angliæ obſides de valētioribus perſonis regni Francorū, ſed huic petitioni noluerunt Gallici cōſentire. Quamobrem 20. die Nouembris reſponſum eſt Francis, vt ſe defendant, & præparent ad bellandum.

Eodem anno relaxatum fuit interdictū Oxoniæ quod authoritate domini Iohan. epiſcopi Lincoln. propter clericidium, & ſacrilegia anno proximo præterito fuit illatum.

Haſtiludia facta ſunt Londonijs præſentibus regibus Angliæ, Frāciæ & Scotiæ, & plebe multa.

Proceſſus contra mendicātes.

An. 1358. tentum fuit Parliamentū Londonijs, vbi de pace reformāda inter duo regna perſępe tractabatur, ſed nullus effectus de tot tractatibus ſequebatur. Armachanus facit proceſſū contra 4. ordines mēdicantium coram papa, demonſtrans eos multis rationibus manifeſtè a ſuis regulis deuiaſſe. Frater Iohan. Lyle Elienſis epiſcopus, vt dicitur iniuſtè fatigatus per dominā Blanchiam de Wake tranſfretauit ad Romanam curiam contra voluntatē regis. Dominus verò papa auditis eius querelis fecit excōmunicari publicè omnes aduerſarios dicti epiſcopi, mandauitq; per literas ſuas Lincolnienſi epiſcopo, & alijs quibuſdam prælatis Angliæ vt ſi quos nouerint dictorum excōmunicatorum, mortuos & ſepultos, a ſepulturis extraherent, quod & factum eſt, vnde rex indignatus quia dictorum excommunicatorum quidam erant de conſilio ſuo, dictos prælatos grauiter infeſtabat. Qua de cauſa venerunt quidā de Curia Romana miſſi, ex parte dicti epiſcopi Elienſis, obuiātes domino I. Roffenſi epiſcopo regniq; Theſaurario armati, tradentes literas apoſtolicas violenter dicto Theſaurario, quarum tenor hactenus ignoratur, & illico diſparuerunt. Quos regales inſequentes quoſdam captos incarcerabant, & coram regis Iuſticiarijs condemnatos in carcere & furca necabant.

Eodem anno, Neuſtria, & Britannia Armorica graui clade vaſtantur per Philippum fratrem regis Nauarriæ dominum Iacobum de la Pype, & Robertum Knollis, alioſq; quam plures Anglicos qui ductores fuère magnæ comitiuæ & in hijs regionibus per tres annos & amplius hoſtiliter debacchati ſunt contra regis Angliæ voluntatem. Ex quibus Robertus Knollis ex vulgari valecto fortuna fauente ditatus, mox factus ductor militum multa miranda geſſit in terra, cuius geſta tractatus exigunt ſpeciales.

Eodem tempore quidam natione Waſco, vulgariter nuncupatus Archipręſbiter, duxit aliam comitiuam per diuerſas partes Franciæ, ipſas deuaſtando hoſtiliter, ſed potiſſimè prouinciæ regionem.

Anno 1359. 14. Kalend. Iunij, dominus Iohannes de Gaunt filius regis Edwardi Comes Richemond, Blanchiam filiam domini Henrici Ducis Lancaſtriæ conſanguineam ſuam de diſpenſatione Curiæ, apud Radingum duxit vxorem.

Sub eodem tempore D. Iohan. rex Francię ſub vmbra pacis doloſè cōtulit regi Anglię Flandriam, Pykardiam, Acquitaniam aliaſq; terras quas equitauerat

& vaſtarat,pro quibus omnibus ratificandis idem rex Edw. in Franciam nuncios ſuos direxit,quibus omnibus Franci contradixerũt. Vndè rex Edw.indignatus cũ claſſe 1100.nauium mare tranſijt,habens ſecum paulò minus quàm mille currus,peruenitq; Kaleſiã 24.die menſis Octobris, & 4.die menſis Nouembris,diuiſo exercitu ſuo in 3.turmas, cõmiſit vnam fortem valdè domino Henrico duci Lancaſtriæ. Edwardo verò principi turmã deputauit aliam fortiorem, ſibi ipſi turmam fortiſſimam reſeruauit. Qui profecti peruenerunt ante ciuitatem Remenſium in feſto S. Luciæ vbi moram traxerunt inutilem, vſq; in diem S. Hillarij,nihil proficientes ibidem.

Expeditio in Galliam.

Eodem die ſigna conuertit verſus Burgundiam. Cui occurrit dux Burgundiæ,promittens 70000. florenorum ſoluendorũ ſibi fideliter, ſi toti Burgundiæ parceret,& contineret ab incendijs & rapinis. Quod rex conceſſit eidem, manſitq; iuxta ciuitatem Remenſem vſque in 5. diem poſt feſtum ſancti Gregorij Papæ.

Interim Normanni cum modica claſſe nauium apud Winchelſey applicuerunt,ipſamq; villã Idibus Martij inuaſerunt,& in parte combuſſerunt,ac reſiſtentes interfecerunt,ſexui,ætati,vel ordini non parcentes. Quapropter prælati in Anglia vndiq; confluxerunt ad arma cum clericis & laicis,vt dictis reſiſterent inimicis. Sed cum ſe & ſuos præparauiſſent ad pugnam,nihil actum eſt, hoſtibus valefacientibus illis cũm cachinno.

Normanni aufugiunt.

Anno 1360. tenuit rex Angliæ natale iuxta Remenſium ciuitatem,manſitq; ibidẽ vt præfertur vſq; ad feſtum S. Gregorij, & 12. die Aprilis Pariſius ſe conuertit. Et cum appropinquaſſet Pariſius exercitum in nouem diſpoſuit aciebus,& creauit ibidẽ milites quadringentos. Deinde mittitur dominus Henricus dux Lancaſtriæ ad portas ciuitatis proferens hijs qui intus erant bellum campeſtre, ſub hac conditione,vt ſi rex Angliæ deuictus foret ibidẽ,nunquam ex poſt regnum Franciæ vendicaret. Sed Galli bellũ committere detrectabant, quapropter tirones nouelli, militeſq; veterani armati cum alijs dederunt inſultum ciuitati,& confeſtim eius ſuburbana deſtruxerunt.

Conditiones pugnæ Gallis.

Londonienſes per idem tempus, cum cæteris regni incolis affectantes vindicare dedecus nuper acceptũ per Francos apud Winchelſey cum claſſe octoginta nauium & 14. millibus hominum cum ſagittarijs perſcrutando aduerſarios quæſierunt. Et tandem applicantes in terra hoſtili, ceperunt inſulã quæ Caus vulgariter appellatur. Franci præuenire cupientes hos rumores præordinauerunt dominũ Abbatem Cluniacenſem comitem,de Tankeruile, Seneſcallum Franciæ,Bruſigaldum conſtabularium, & nonnullos alios viros venerabiles de conſenſu domini Caroli regentis Franciam,pacem finalem & firmã oſtenſis conditionibus, in ſcriptis a domino rege Angliæ humiliter poſtularent,ſed conditiones inſcriptæ & excogitatæ per Francos,nec regi nec ſuo cõſilio placuêre. Quapropter rex cõmotus,prohibuit ne ſollicitarent eum amplius,niſi habita ad eius beneplacitum prolatione præmiſſorum.

In craſtino octauarum Paſchæ,conuertit ſigna verſus Aurelianum, prędando,vaſtando,conflagrando quæq; ſors obtulit tunc eidem. Quo tempore fuit tanta frigoris immanitas,vt plura millia hominum & equorum in exercitu regis exanimaret.

Circa feſtum inuentionis S. Crucis nuncij memorati venientes ad regẽ iuxta Carnotum,obtuleruntei optimam formam pacis,ordinatam circũſpectiſſimè,de cõmuni conſenſu regentis,ac maiorum Franciæ,ſub data apud Carnotum 15. die menſis Maij, requirentes humillimè benignã donationem ſuam atque beneuolentiam conſenſumq; gratioſum, vt eam dignaretur admittere & ratam & gratam tenere, pro ſe & hæredibus ſuis in perpetuum, qua forma cum deliberatione perſpecta,dominus rex annuit votis eorũ, ita duntaxat, vt iuratis in corpore dominico partibus, tactiſq; ſacroſanctis Euangelijs pacta ſtabilirentur. Proinde celebrata Pariſius miſſa ſolemniter, Carolus primogenitus regis Franciæ in præſentia nunciorum regis Angliæ atque procerũ regni Franciæ,dicto ter agnus Dei & adiecto,dona nobis pacem,aſcendit ad altare,

Pacis forma.

&

& dextram ſuper patenam poſuit, in qua locatum fuerat corpus dominicum, leuamq; ſuper miſſale,ſicq; iurauit.Nos Carolus iuramus,ad ſacroſancta corpus domini & Euangelia, firmiter ſeruare penes nos pacem & concordiā formatas inter reges,& nullo modo in contrariū venire. Poſthæc datis militibus reliquijs de corona Chriſti in teſtimoniū valefecit eiſdem. Simile iuramentum præſtitit apud Luneros,dominus Edw. princeps Walliæ proxima feria ſexta ſequente.Ambo igitur reges,& eorum filij,maioreſq; vtriuſq; regni,idem corporale ſacramentum præſtiterunt.Ad corroboranda quoq; complendaq; prædicta,rex Angliæ petijt & accepit maiores Franciæ in obſidatum,viz.5.duces, 8.comites,& 30.dominos nominatos, aſſignataq; ſunt dies & tempus, quibus ambo reges conuenirent prædicta conſummaturi cum ſuis conſilijs apud Caleys.

Iuramēti forma

Scriptis igitur ſigillatis & indentatis, confeſtim Rex Angliæ tranſiuit ad Hounflet vbi naues aſcendit & fœlici curſu peruenit in Angliam. Et confeſtim tranſiuit ad turrim, gratia viſitandi regem Franciæ, vbi limitata ſumma redemptionis ſuæ,quæ ſtetit in tribus millionibus florenorum,quorū duo valerent 6.ſol.& 8.denar.eum ab omni carcere liberauit. Quibus ita geſtis Rex Angliæ regem Franciæ cum ſumma veneratione deduxit ad mare qui nono die Iulij tranſfretauit,atque peruenit in regnum ſuum,tractaturus effectualiter de pactionibus ſupradictis.

Rex Franciæ liberatus.

Elapſo paruo tempore conuenerunt apud Caleſiam ambo reges, cum ſuis conſiliarijs,tractaturi finaliter de pace & concordia præformatis apud Carnotum,iurauerūtq; firmiter pacta ſeruare penes ſe. Quorum articuli in chronicis noſtris maioribus latiùs deſcribuntur.

Hijs ita geſtis confeſtim mittuntur nūcij ſummo pontifici, pro pace pactiſq; mutuis confirmandis.

Anno 1361.In parliamento Londonijs proponebatur cunctis regni ſtatibus concordia inter reges ſtabilita,placuitq; cunctis dictam concordiam recipere & tenere. Quamobrem celebrata miſſa de ſancta Trinitate, a domino Cantuarienſi cum magna ſolemnitate, aſtante rege cum filijs ſuis,& accenſis luminaribus,& erectis crucibus ſinguli qui non prius iurauerant,ſuper corpus dominicum,& miſſale,iſtud ſacramentum in ſcriptis præſtiterunt,domino Cantuarienſi inchoante. Nos N.Cantuarienſis Archiep. iuramus ad ſacroſancta corpus dominicum & Euangelia firmiter ſeruare penes nos pacem & concordiam firmatas inter reges,& nullo modo in contrarium venire. Quibus expeditis,ſinguli ſuas ſchedulas regijs notarijs tradiderunt.

Eodem anno illa magna & famoſa comitiua de diuerſis nationibus adunata,cuius duces pro maiore parte fuerunt Anglici,partes Franciæ verſus Auinoniam inuaſerunt, villam S.Spiritus ceperunt, cum villis & caſtellis multis in Francis,quos nulla virtute vel arte expellere potuit rex Franciæ de terra ſua.

Comitiua magna.

Eodem tempore ſurrepſit & alia comitiua, quæ vulgariter vocabatur Alba quæ tranſijt in Lumbardiam,cuius etiam duces fuerunt Anglici; & quandoq; militabant alienis ſtipendijs,aliquando verò commotu proprio diſcurrebant, accipientes redemptionem de diuerſis villis,caſtellis ac ciuitatibus, nec penè deguit ſecurus aliquis in illis regionibus,qui non iſtorum beneuolentia fruebatur. Sub hoc tempore dominus princeps Walliæ deſponſauit dominam Iohannam Cantij comitiſſam.

Anno 1362. dominus Edw. princeps Walliæ accepit a patre coram regni magnatibus principatum Acquitaniæ, fidelitate prius & homagio regi patri factis. Non tamen reliquit principatum Walliæ,ducatum Cornubiæ neq; Ceſtriæ neq; Cantiæ comitatus. Qui circa feſtū Purificationis beatæ Mariæ prox. ſequens cum vxore & tota ſua familia in Waſconiam tranſfretauit.

Hoc anno expletis annis quinquaginta a natiuitate domini Edw. regis Angliæ,idem rex volens reddere Iubileum ſuum memorabilem,celebrato parliamento populo ſuo ſe exhibuit gratioſum, reis maieſtatis ſuæ offenſas indulgendo,vinctos a carceribus liberando,& exules reuocando. Ad petitionem e-

tiam communitatis placita in lingua materna, & non in Gallica verſari iuſſit. Leonellum quoque filium ſuũ fecit ducem Clarenciæ, & Edm. comitem Cantebrigiæ. Ordinatum fuit inſuper in hoc parliamento, quòd nullus in regno præter regem & reginam atque duces haberet prouiſores victualium; nec aliquid caperet, niſi denarijs perſolutis; & vt tranſgredientes ſtricto iudicio punirentur.

In hoc parliamento conceſſum fuit regi recipere per tres annos ſequentes 26. ſol. 8. denar. de quolibet Sacco lanę.

Statuta de Veſtibus.

Anno 1363. in parliamento tento Londonijs, omne ornamentum aureum, & argenteum fuit damnatum, ſ. in cultellis, cingulis, monilibus, anulis & cæteris corporum ornamentis, niſi in talibus qui poſſent per annum expendere 10. libras. Ordinatum inſuper fuit ibidẽ, ne mercatores Angliæ cum ſuis mercimonijs, vel ad vina quærenda de cætero tranſfretarent, & vt ſinguli, artes ſingulas exercerent, & vt nulli pannis pretioſis aut pellura vterentur, niſi qui poſſent per annũ expendere 100. libras, & ne plebeij operarij & agricultores veſcerentur cibis delicatis. Sed hæc omnia nullum effectum cepêre.

Per hoc tempus venerunt tres reges, ſcilicet, Franciæ, Cipriæ & Scotiæ, gratia videndi & alloquendi regem Anglię, a quo plurimum honorati, doniſq; donati, reges Cipriæ & Scotiæ ad ſua reuerſi ſunt, ſed rex Franciæ morbo correptus, Londonijs apud Sauoy diẽ clauſit extremũ, ſed hoc contigit anno ſequenti. Exequias eius rex Angliæ in diuerſis locis fecit ſolemniter celebrari, ac vſq; Doueriam ſuis ſumptibus per viros honorabiles corpus eius more regio conduci fecit. Qui tandem ſepultus eſt iuxta Pariſium apud S. Dioniſij monaſterium in ſepulchro regum.

Gelu.

Eodem anno 7. Idus Decembris cępit gelare, perdurauitq; gelu fortiſſimum vſque 14. Kalend. Aprilis.

Eo tempore rex Cipri itinerando per Angliam plura perdidit per latrones. Ob quam cauſam rex Edw. conceſſit Londonienſibus poteſtatem iuſtificandi malefactores, & incarceratos infra ciuitatẽ liberãdi, iuſticiarijs regijs vt prius ſolebant minimè requiſitis.

Cariſtia.

Hoc anno fuit tanta frumenti penuria, vt ſumma tritici ad quindecim ſolidos venderetur.

Anno 1364. Carolus de Bloys cum tribus millibus ſexcentis viris bellatoribus irruit ſubito ſuper Iohan. de monte forti, & dominũ Gul. Latimer, dum eſſent in obſidione villæ & caſtelli de Aueroy, qui vix habebant ſecũ mille ſexcentos de Anglis & britonibus. Et facto congreſſu ſine deliberatione, cecidecerunt ex parte ducis tantum 7. viri, & ex parte Caroli intruſoris corruit ipſe Carolus, cũ domino de Rocheford, & Gul. Vango, & ex militibus atque armigeris pene mille, captiq; ſunt de parte Caroli, duo comites, 27. domini, & armati viri ſtrenui mille quingenti.

Quinto Idus Aprilis obijt dominus Ioh. rex Francorum.

Longobardi mercatores per ſocios ſuos accuſantur de magna infidelitate in ſuis mercimonijs factis regi. Quapropter ex illis multi recluduntur in turri donec finem feciſſent ad regis beneplacitum.

Eodem tempore Edmundus de Langley regis filius, deſponſaſſet filiam & hæredem comitis Flandriæ, niſi propinquitas conſanguinitatis prohibuiſſet, vnde pro habenda diſpenſatione, miſſum eſt ad papam. Sed rex Franciæ Carolus, ne matrimonium iſtud procederet, callidè impediuit. Quæ mulier ex poſt copulata fuit Philippo fratri regis Franciæ duci Burgundiæ, qui quondam patri ſuo in Anglia fuerat concaptiuus.

Anno 1365. natus eſt domino Edw. principi Walliæ & Acquitaniæ apud Angoliſmum filius, & vocatus eſt nomine patris ſui Edwardus. Hic anno ætatis ſuæ 7. diem clauſit non tamen præmaturè, vt plurimi aſſerebant.

Eodem anno Ingelramus dominus de Couey apud Windeleſhorã deſponſauit Iſabellam filiam regis Edwardi.

Hoc etiam anno rex Cipri cepit Alexandriæ magnę partem tertiam, & deſpolia-

ſpoliatam dimiſit incredulis, quia nō habuit qui poſſent cuſtodire eam. Interfuerunt autem huic captioni cum rege Cipri plures Anglici & Acquitanici, referentes tam in Angliā quàm Acquitaniam pānos aureos & holoſericos, ſplēdoreſq; gemmarum exoticos in ſuæ teſtimonium probitatis.

Anno 1366. natus eſt domino Edw. principi apud Burdegaliam ſecundus filius dictus Richardus, quem Richardus Rex Maioricarum de ſacro fonte ſuſcepit.

Hoc in tempore Rex Franciæ & maiores illius regni implorabant auxilium regis Angliæ, contra magnas comitiuas quæ bacchabantur in Francia, quarū ductores erant Anglici pro maiori parte vel ſaltem de dominio regis Anglorum. Qui mandauit eis per ſuas literas vt regnum Franciæ euacuarent, & illud deſinerent moleſtare. Qui primò tergiuerſantes, nec ſuas quas ceperāt munitiones deſerere meditantes, breui ridiculoſoq; reſponſo regem Angliæ exacerbauerunt. Quapropter rex Angliæ ad humiliandū eorum ſuperbiam conduxit exercitum, nauigium præparauit. Quod cum audiſſet rex Franciæ per nuncios rogauit regem Angliæ vt a ceptis deſiſteret & domi ſe contineret, vnde contriſtatus rex Angliæ iurauit per ſanctam Mariam, ſe non laturum auxilium regi Franciæ in æternum, licèt eum dictæ comitiuæ niterentur expellere regno ſuo. Nihilominus ex poſt ad iuſſum regis Angliæ redditis regi Franciæ villis & Caſtellis, per dictas comitiuas diu poſſeſſis regno Franciæ valefecerunt. *Comitiua dānata*

Bertrandus Cleykyn inſignis & belliger habens collegam Hugonē de Caluerlee, militē toti Europæ famoſum, cū parte magnæ comitiuę proceſſit cōtra Petronē regē Hiſpanię vt Petronē regno priuaret, & Henricū faceret coronari, ad quod etiā exequendū acceſſit auxiliū & fauor Papæ. Petro rex Hiſpaniæ cū audiſſet aduentū illius terribilis comitiuæ fugit ad principē Walliæ, ab eo cōtra tam ſæuos hoſtes ſuffragia petiturus. Quo fugato Hēricus frater eius nothus, aſſenſu multorum procerū & auxilio comitiuæ prædictæ rex Hiſpanię factus eſt. Numerus iſtius comitiuę ſtetit in 60. millibus bellatorum. *Inſultus in Petronem.*

Anno 1367. dominus Edw. princeps condolens calamitatibus domini Petronis regis eiecti, profectus eſt in Hiſpaniam, cum nobili multitudine pugnatorum Angliæ, Scotiæ, Nauarriæ, Acquitaniæ, Britanniæ, Armoricæ, & aliarum gētium plurimarū. Ad quem (cum attigiſſet partes Hiſpaniæ) cum multis acceſſit dominus Hugo de Caluerlee, deſerto Henrico baſtardo, qui noluit in bello ſtare contra principem primogenitum regis ſui, venit inſuper ad eum dominus Robertus Knolles cum parte prædictæ Comitiuæ, quæ cum eo remanſerat. Poſt abſceſſum Bertrandi Cleykin & Hugonis de Caluerlee, cuius numerus fuit 10. millia virorum ſcientium bellum, & ad opus martium promptiſſimorum, de Anglia venit ad eum dominus Iohannes dux Lancaſtriæ cum multis valentibus militibus & armigeris, architenentibus, aliiſq; armatis, eratq; cum eo rex Nauarriæ cū pluribus probatis hominibus de gēte ſua. Ex aduerſa parte venit ipſe Henricus Baſtardus, & cum eo Bertrandus Cleykin cum maiori parte illius ſæpedictæ magnæ comitiuæ quę ſequebatur eum, non illius amore tantummodo, ſed opimioris ſpe predę. Venerunt & omnes domini potentiores prouinciarum Hiſpaniæ, & de Galliis infiniti, partim miſſi per regem Franciæ, partim lucri contemplatione. Saraceni præterea, & vlteriores Hiſpani, cum incredulis confluxerunt, cum intruſore prænominato qui præ multitudine dinumerari nequibant. Princeps perpendens omnium horū multitudinem, quantum res patiebatur, die noctuq; laborabat, ad opus martium conſummandum. Vnde contigit vt contra opinionem hoſtium, qui nullo modo putabant eum tam ſubitò aduenturum, tertio die Aprilis oriente ſole, irrueret ſuper eos. Bertrandus Cleykyn more ducis prouidi bellū differre quoquomodo geſtiens donec ſui ſe poſſent armare, qui nondum ſtratu ſe excuſſerat, cum quinq; vel ſex ſociis intrauit campi medium, in quo bellum gerendū fuit, inter vtrumq; exercitum conſtitutum. Cui cum pari occurrens numero miles nobilis dominus Tho. Vfford, equites quidem omnes contra ſe venientes, hoſtili haſtiludio de ſuis deiecit equis. Et cæteris interemptis de parte Bertrandi

trandi ipſe quidem captus eſt viuus. Interea anteriores acies, ſibi inuicem obuiarũt, vbi ſagittarijs Anglicanis laudabiliter rem gerentibus Hiſpanos multipliciter terruerunt. Dominus Ioh. dux Lancaſtriæ, & dominus Ioh. Chaundos miles famoſiſſimus, & qui de magna comitiua adhæſerant principi, in acie prima cõſtituti ſunt. Super hos pondus belli ſtetit, ſuper hos Sarazenica phallanx incubuit, ſuper hos innumera Hiſpanorum multitudo diu ſæuit, ſed tandem ſuperueniente domino Rob. Knoll cum electiſſima gente quæ eum ſecuta fuerat, & velut fulminea tempeſtas irruens ſuper hoſtes, & pars aduerſa terretur, & debilitatur. *Hiſpanorum clades.* Terga proinde vertunt Hiſpani, & per centenos corruunt ad inferna pagani. Ipſe campi ductor partis aduerſæ, pauefactus hijs viſis, & de grandine ſagittarum caput eius circumuolantium tremefactus, reliquit ſonipedem quem inſedit, & equum velociorem inſiliens fugam cepit, non tamen illæſus vt fertur, fuit in inquine ſagittatus. Cognita verò fuga ſui ducis Hiſpani terga dedêre, peremptis in bello ſiue fuga 7. millibus armatorum: Captus eſt in bello comes de Dena, cum multis nobilibus Hiſpanorum. Bertrandus Cleykin captus fuerat, ante bellum vt præfertur, qui principalis extitit Baſtardi conſiliarius, & dux primæ cohortis. In fluuio verò de Nazar ſuffocati ſunt plurimi, qui dum pertranſire vellent, vada neſcientes, rapaci gurgite ſunt abſorpti: Rubuitq; fluuius per multa millia de ſanguine vulneratorũ pereuntiũ in eodem. Commiſſum fuit hoc prælium tertio die Aprilis, vel vt quidam volũt in vigilia dominicæ Annunciationis. Igitur ſereniſſimus princeps obtenta victoria dominum Petronem reſtituit regno ſuo. Et rediens in Acquitaniã, compulſus eſt confringere vaſa ſua aurea & argentea & ſculpere in monetam, quã ſtipendarijs ſuis irrogaret, quia Petro pro tunc non inuenit in theſauris ſuis, vnde principi ſatiſfaceret iuxta pacta. Ob quã cauſam Princeps cum rediſſet in Acquitaniã coactus eſt manus mittere ad bona ſubiectorum ſuorum & exigere nouas taxas Waſconenſibus inſuetas. Quamobrem citò poſteà, defecerunt ab eo, & rebellare cœperunt, vt in ſequentibus elucebit.

Per idem tempus Bertrandus Cleykin, ſoluta redemptione a captiuitate liberatur. Et pergens in Hiſpaniam regi Petroni reconciliatur. Cui perſuaſit, vt reciperet Henricum Baſtardum fratrem ſuum in gratiam, quem promiſit fidelem ſibi futurum. Cuius aſſertioni Petro fidem dans, iuſſit vt eum adduceret, ſpondens ſe ſibi rancore omnem, & foriſfacturas corditer remiſſurũ. Bertrandus cuncta doloſè faciens, procurauit vt præfatus Henricus aduenirct cum armata manu, tempore quo rex ſedebat in menſa, & ſubitò, præoccupatum lancea perforaret. Quo facto Baſtardus inuaſit regnum nactus proditione, quod non potuit aperto morte. Edwardus princeps intoxicatus ſanitate corporis vſque ad finem vitæ fuit priuatus.

Anno 1368. Leonellus dux Clarentiæ regis Edw. filius Mediolanũ abijt, ducere in vxorẽ filiam Galeas, domini Mediolanẽſi, cum qua medietate eiuſdem dominij fuerat accepturus, vbi celebrato cum gloria maxima matrimonio, vix 5. menſibus ſuperuixit. *Franci fœdifragi.* Eodẽ anno pacis pacta fregerunt Franci, capientes in Pontino caſtella, villas, oppida, & munitiones ſpectantia iuri regis Angliæ, & homines eiuſdem perimentes, & plurimos captiuantes, rege hæc omnia ignorante. Et vt efficaciùs regis Angliæ circumuenirent innocentiã, rex Franciæ literaliter denunciauit regi Angliæ, ſe fore paratum ſoluere quod reſiduum fuerat de redemptione patris ſui Iohannis quondam regis Franciæ, & omnes pacis conditiones editas Caleſiæ obſeruare. *Francorũ dolus.* Et vt pleniùs circunueniret regem Angliæ miſit ei vina de Boemia & alia donatiua, inditia bonę fidei & dilectionis. Et factum eſt, adhuc nuncijs cum rege exiſtentibus, rumores flebiles deferuntur ad regem de equitatione Francorum hoſtili in pago Pontini, & de exceſſibus factis ibidem. Quibus auditis rex iuſſit nuncijs vt cum donis ſuis fallacibus redirent ad dominum ſuum fraude plenum, cuius nugas & dolos non diu tolleraret inultos. Quibus domum remeantibus occurrere Caleſienſes, & vina direpta Caleſiam adduxerunt.

Hoc anno dominus Simon de Langham Archiep. Cantuar. aſſumptus eſt ad

Cardinalatum,vocante eum Vrbano 5.

Anno 1369.rex Edw.3.in parliamento tento Londonijs, tractauit de concordia violata,paciſq; pactionibus inter ipſum & regem Franciç. Quapropter ſicut olim,totum regnum Franciæ vendicauit. Miſitq; circa feſtum natiuitatis beatæ virginis,filium ſuum Ioh.ducem Lancaſtriæ, & Humfridũ de Boun Comitem Herefordiæ cum valida manu militum & architenenſium,ad ius ſuũ ex integro repetendum. Qui cum tranſfretaſſent,& ſuper montem qui dicitur le Chalkhull caſtra metati fuiſſent contra Francos qui illuc illis occurrerant, tã diu iacuerunt ibidem donec conſumptis victualibus pars Anglica fame deficiebat. Erant tunc ibi multi valentes barones & milites qui cenſuerunt cum Gallis fore pugnandum,priuſquã gens Anglica fame periſſet. Sed duces cauſabantur ſibi non eſſe manum ſufficientem ad obuiandum Gallis.

Rex Franciam vendicat.

Interea dominus Tho. Beuchampe comes Warwici audiens Francos paratos ad pugnam,aſcenſis nauibus cum electis militibus verſus Caleſiã nauigauit;de cuius aduentu Franci ſtupefacti,relinquentes tentoria cum victualibus clam fugerunt.Comes verò cum applicuiſſet, ducum deteſtatus ignauiam cõſulentium ne progrederetur,ego inquit progredi & pugnare volo,dum adhuc panis patriæ in virorum meorũ ventribus remanet indigeſtus.Nec mora,progreditur,& inſulam de Kaus ferro flammaq; vaſtat nemine reſiſtente : ſed heu redeundo verſus Caleſiam morbo correptus de medio ſublatus eſt.Cæteri duces aduerſante fortuna,inglorij redierunt.

Magnanimitas Thomæ Beauchampe.

Per id tempus papa fouebat guerram contra dominos Mediolanẽſes, militante pro eo domino de Spẽcer qui laudabiliter bella geſſit papalia poſt mortem Leonelli ducis Clarentiæ cum quo peruenerat ad partes illas.

Eodem tempore floruit ille miles egregius & toti mundo nominatus Ioh. Hawkwood natione Anglicus,qui duxit comitiuam albam ſuperiùs nominatam,& nunc contra papã, nunc contra præfatos dominos Mediolanenſes arma gerebat,ſemper inuictus.Cuius admiranda geſta prædicat vſque nunc Italia & Lumbardia.

Hoc anno modius frumenti tribus ſolidis vẽdebatur.Domina Blanchia duciſſa Lancaſtriæ viam vniuerſæ carnis ingreſſa eſt, & in eccleſia S.Pauli Londonijs ſepelitur.

Duciſſa Lancaſtria animam efflat.

Parliamentum London.in quo conceſſæ ſunt regi decimæ triennales, in tribus annis ſequentibus perſoluendæ,& a laicis quintadecima triennalis.

Anno 1370.rex Edw.prauo ductus conſilio petijt & accepit mutuò de prælatis, dominiſq; temporalibus,ac mercatoribus magnas ſummas pecuniæ,dicens quòd illas expenderet in defenſione regni & eccleſiæ, ſed ſecus accedit quàm putabant.

Circa feſtum natiuitatis Sancti Iohannis Baptiſtæ, rex congregari fecit exercitũ forte valdè in quo nobiliores fuere,dominus de Grauntform,& dominus filius Walteri. Quibus præfectus eſt D.Rob.Knolles, vir qui tranſmarina bella per ante fortunatè tractauerat, cuius diſcretione Rex vniuerſos cenſuit gubernari. Qui tranſeuntes in Franciam, quã diu Roberti paruere conſilijs, Gallos indicibiliter terruerunt.Sed tandem ingruente hyeme,orta inter adoleſcentes dominos,& dictum Rob.diſſentione,factione Iohan.Menſtreworth militis, qui & ipſe partẽ ducebat exercitus, dicentis dictos dominos non debere ſubijci ducatui Veſpilionis veterani,qui ſatis erãt idonei quiſq; pro parte ſua ad perficiendum iniunctum negotium, in diuerſas turmas ſe pueriliter diuiſerunt. Quorum incorrigibilem animum cum perſentiſſet Robertus, ſeceſſit in Britãniam,ad propria caſtra ſua,quç quondam conquiſierat enſe ſuo. Franci verò duce Bertrando Cleykyn in cæteros dominos ſic diuiſos, & nondum in locis refugij conſtitutos hoſtiliter irruerunt & quos voluerunt captiuos duxerunt,& reliquos occiderunt. Iohan.Menſtreworth conſultor peſſimus,amiſſis de ſuis plurimis vix euadens venit in Angliam, imponens domino Roberto Knoll.huius infortunij totam cauſam. Sed antiqua viri probitas cunctis nota id effecit,vt idem Ioh.mendax reputaretur, & non ſolùm ingratus ſed infidus dicto Roberto prædicaretur.

Robertus tamen non audebat in Angliam remeare, donec gratiam regis magna ſumma pecuniæ comparaſſet. Igitur præfatus Ioh. Menſtrewurth cernens ſuas fraudes pro votis non poſſe procedere tranſfugit ad regem Franciæ, domini ſui effectus proditor manifeſtus.

Hoc anno magna pars Waſconię deſciuit a principe propter inſolitas exactiones, & maximè ciuitas Lemonicenſis rebellare cæpit. Quam princeps poſt diram obſidionem arte fodientium captam deſtruxit ſolo tenus, rebelles iuſtè puniendo. Poſthęc infirmitate graſſante, & pecunia deficiente, Angliam reuiſere ſibi neceſſarium videbatur. Cum coniuge proinde & Richardo filio ſuo, (nam Edw. ſenior filius tunc obierat) ad portū de Plimmouth applicuit, relictis in Waſconia duobus ſuis fratribus, Ioh. duce Lancaſtriæ, & Edmundo comite Cantebrigię, ad defenſionem patriæ cum alijs viris ſtrenuis & bellicoſis. Cumq; perueniſſet ad patris pręſentiam, in manus eius totum dominiū Waſconiæ reſignauit.

Princeps reſignat Waſconiam

Eodem anno dominus Ioh. Chaundos miles probatiſſimus, dum ſuperatis hoſtibus in Waſconia caput incautè diſcooperuiſſet, ictu ſpiculi peremptus eſt. Cuius audito rex Francorum infortunio, fleuiſſe fertur, propter viri modeſtiā, nobilitatem, multipliceſq; virtutes.

Anno 1371. in parliamento tento Londonijs tempore quadrageſimali, petijt rex a clero & populo ſubſidium 50000. librarū. Ad quam ſummam leuandam taxati fuere, ſacerdotes ſtipendiarij iuxta ſummā quam receperunt a conductoribus annuatim. Minuta etiā beneficia per ante non taxata, ad complementū huius ſummę ſimiliter taxabantur.

Epiſcopi amouentur de officijs ſecularibus.

In hoc parliamento petentibus dominis temporalibus, ammoti ſunt epiſcopi de officijs Cancellarij & Theſaurarij, & clericus de priuato ſigillo, & ſeculares ſiue laicales perſonæ eorum locis ſubrogati ſunt, & hoc quidem totum factum eſt in odium clericorum. Eo tempore miſſi ſunt ſolemnes per papam nūcij pro pace reformanda inter reges, ſed nullo expedito negotio receſſerunt.

Anno 1372. 9. die menſis Iunij, rex fecit ſubmoneri ad parliamentum tenēdum Wintoniæ de clero 4. tantùm epiſcopos, & abbates totidem, quia dicebatur quòd mercatores Londonienſes & aliorū locorum rebellare volebant. Ioh. dux Lancaſtrię, & frater eius Edm. comes Cantebrigiæ, de Waſconia redierunt in Angliā, ducentes ſecum duas filias Petronis, quondam regis Hiſpanię, quas ex poſt in coniuges acceperunt, dux quidem ſeniorem & comes iuniorem. Et ab eo tempore dux ſe regem caſtellæ nominauit & ſcripſit.

Papa per hoc tempus miſit duos Cardinales in Angliā pro pace reformāda, cardinalem, viz. Anglicum, & cardinalem Pariſienſem, qui parum profecerunt, niſi quòd vberes procurationes de ſuis prouincijs reportauerunt. Anglici Flādrenſium concitati inſolentia, commiſſo nauali bello vicerunt eos, captis, 25. nauibus onuſtis ſale, & vniuerſis hominibus interemptis.

Flandrenſes ab Anglis profligati.

Eodem anno Franci obſederunt villā de Rupella, ad quos remouendos miſſus eſt dominus Iohan. Haſtings comes Penbrochiæ, iuuenis 25. agens annū cum electiſſima multitudine armatorū. Super quos in portu de Rochella ruit repentè claſſis Hiſpanica, quæ victis Anglis & occiſis & cunctis cæteris pene captis claſſem anglicā concremarunt. Ibiq; captus eſt dictus comes cū multis valentibus, & ductus in Hiſpaniam cum ſtipendiali pecunia a rege recepta, pro guerra ibidem continuanda. Iſtud infortuniū contigit in vigilia natiuitatis S. Iohan. Baptiſtæ, nonnullis aſtruentibus cauſas huius infortunij fuiſſe, vel quia fędere coniugali rupto, peccatū adulterij paruipendit, vel quia deliberauerat libertates eccleſiaſticas annullaſſe, vel quia regi malitioſè perſuaſerat, vt eccleſiaſtici grauiùs mulctarentur quā alij ſeculares. Quod conſilium indicibiliter dominis illius temporis dicitur placuiſſe.

Eodē anno rex Edw. collecto nauigio & exercitu validiſſimo intrauit mare, vt obſeſſis in Rupella ſubueniret. Sed cōtinuè flantibus ventis cōtrarijs ad terrā triſtis redijt, expēſis in hoc apparatu nouies 100000. librarū, prout fertur. In hoc apparatu fuit cum eo filius ſuus princeps & regni nobilitas pene tota.

Hoc anno cum prævalida manu bellica tranſfretauit Ioh. dux Lancaſtriæ, & equi-

equitauit per Pariſium & Burgundiã, redemptiones pro ſuæ voluntatis arbitrio de villis accipiens & munitionibus nemine reſiſtente. Tandẽ relicta Francia progreſſus eſt per deſerta montium regionis Aluerinæ, vbi deficientibus victualibus multi de exercitu perierunt. Ex hinc profectus in Acquitaniã peruenit Burdegaliam, vix 40. caballos ſecum viuos ducens, nempe ſi vulgo credi debet, 30000. equorum in hac infauſta profectione dicitur amiſiſſe.

Eodem anno rex Edw. miſit ambaſſiatores ad dominum papam rogans vt ſuper reſeruationes beneficiorum Anglicorũ in curia ſua factas de cætero ſuperſederet. Et vt clerici ad epiſcopales dignitates electi ſuis electionibus pleno iure gauderent, & a ſuis metropolitanis confirmarentur prout antiquitus fieri conſueuit. Super quibus articulis & nonnullis alijs quibus tam rex quã regni cõmunitas ſenſit ſe grauari, nũcij a papa certa recepere reſponſa, de quibus cum rediſſent in Angliam deberet papæ reſcribi per regem de voluntate ſua & procerum, antequam aliquid determinaretur de præmiſſis.

Regis ad papam petitio.

In Parliamento tento Londonijs decretum fuit vt eccleſiæ cathedrales ſuis gauderent electionibus, & quòd de cætero rex contra electos nõ ſcriberet, ſed per ſuas literas ad eorum confirmationes iuuaret. Sed tamẽ nil profuit hoc ſtatutum. In eodem parliamento conceſſa fuit per clerũ regi decima, & per laicos quintadecima.

Hoc an. caſtellũ de Liziniaco Frãcis reddebatur pro rcdẽptione D. Tho. Percy.

An. 1374. Dominus Iohan. dux Lancaſtrię redijt in Angliã de Waſconia, poſt cuius receſſum tota pene Acquitania deſciuit a fide facta regi Angliæ præter Burdegaliam & Bayonem.

Acquitania deſciſcit.

Quinto die Iulij obijt M. Gul. Wittleſey Cant. Archiep. Monachi verò illius eccleſiæ ad electionem procedentes cardinalẽ Angliæ in Archiep. poſtularunt, quòd tantũ offendit regem, vt eos proponeret exlegare. Vnde cõpulſi ſunt pro recuperanda regis gratia prouidere fuluo metallo remedia.

Hoc anno tractatum fuit in Flandria apud Bruges ſuper articulis inter papã & regem pendentibus: & concordatum eſt quòd papa non vteretur de cætero reſeruationibus beneficiorũ, et quòd rex per breue, Quare impedit, beneficia non conferret. Sed de electionibus tactis ſuperiùs, pro quibus anno præterito directi fuerunt ad papam nuncij, nihil in hoc tractatu tactum fuit. Credebatur nempe quòd quidam ex aulicis, qui ſe ſciebant potius per Romanam curiam promouendos, quã per electiones legales, iſtũ articulũ ſupprimi procurarunt.

Eodem anno conuenerunt apud Bruges electi nobiliores Angliæ, i. dux Lancaſtriæ, Gul. comes Sarum, Reginaldus dominus de Cobham, & alij plures ſæculares ad tractandũ de pace inter regna. De eccleſiaſticis verò, D. Simon de Sudbiria Cant. Archiep. cum alijs clericis regni famoſis illuc directi ſunt. Quibus occurrerunt de parte Francorũ pro dicto negotio dux Andegauiæ cũ multis regni proceribus & epiſcopis. Durauitq; tractatus iſte ferè cõtinuis duobus annis non ſine partium magnis ſumptibus & labore. Franci per totũ tempus iſtud domi nõ de pace ſed prælio cogitabãt reſarciẽtes arma vetera, nouaq; fabricantes omnẽ apparatũ belli in promptu habere certãtes. Sicq; factum eſt vt Angli circumuenirentur incauti vt in ſequẽtibus apparebit. Nam diſceſſum eſt vtrinq; ſine pacis effectu. Captæ ſunt tamen treugę inter duo regna vix per annum duraturæ. Nuncij papæ qui pro pace tractanda venerant, vberes procurationes a clero Angliæ receperunt.

Conſilium apud Bruges.

An. 1375. dux Britanniæ Ioh. Mountfort habens in comitiua ſua filiũ regis Edm. comitẽ Cantebrigię, comiteſq; Marchię, Warwici & Staffordiæ, D. le Spẽcer pluresq; alios bellicoſos & nobiles in partes Britannię trãſfretauit, quibus reddita ſunt illicò villa S. Mathæi ſupra mare & caſtella de Orrey, & de Breſt, villã de Kemple obſederũt, in qua concluſi fuerunt omnes maiores Britannię, eãq; cepiſſent, niſi quidã nũcius ſuperueniſſet & treugas inter regna captas indicaſſet, & ex parte regis Angliæ pręcepiſſet, vt obſidione dimiſſa ad Angliã remearẽt. Hoc in tẽpore poſt longã obſidionẽ reddita fuit Francis inſula de Cõſtantine cũ caſtello ſ. Saluatoris quod ſituatur in ea per quendã ſcutiferũ dictũ

Tho. Katington. Ob quam cauſam dominus Iohan. de Anneſle miles ex poſt eundem Tho. de proditione appellatum in duello deuicit & occidit.

Hoc anno ſæuiente peſte nimis in Anglia dominus papa Gregorius conceſſit decedentibus verè pęnitentibus plenam remiſſionem, 6. menſibus duraturam. Comes de Pembroke qui captus fuerat ab Hiſpanis datus eſt Bertrando Cleykin per Henr. Nothum regem Hiſpaniæ, pro certa ſumma pecuniæ quam idem Henricus debuit dicto Bertrando. Qui cum perductus fuiſſet Pariſius & redemptionis ſuæ ſumma fuiſſet limitata, cæpit grauiter infirmari. Metuentes igitur Gallici ne in eorum manibus moreretur, priuſquam ſua ſolueretur redemptio aduehere eum Caleſiam feſtinabant. Mortuus tamen eſt antequam perueniret Caleſiam, & Franci ſuo deſiderio ſunt fraudati.

Parliamentum bonum.

Anno 1376. Parliamentum tentum fuit Londonijs, quod bonum a vulgaribus dicebatur. In quo cum peteretur parari regi ſubſidium more ſolito, reſpōſum fuit per dominum Petrum de la mare prolocutorem parliamenti regem non indigere pauperum ſuorum ſubſtantia, ſi foret prudenter & fideliter gubernatus. Et hoc ſe dixit effectualiter probaturum. Promiſitq; nihilominus quòd ſi poſt declarationem huius promiſſi compertum foret regem ſuorum indigere ſubſidijs, omnes paratos exiſtere, iuxta facultates ipſum libentiſſimè adiuuare.

In progreſſu verò petierunt Parliamentales milites vt amouerentur quidam regis officiarij, & præcipuus dominus de Latimer, qui vt dicebant non ſano conſilio regem rexit. Amotis ergo regis conſuetis familiaribus ad petitionem communiū, ordinati ſunt certi prælati, & comites alijq; ſapientes, qui gubernarent regem iam vetulum, & vice ſua cunctis aduenientibus reſponſa darēt, ſed hoc ſtatutum, vix tribus menſibus perdurauit.

Alicia Peeres.

Item communitas regni petijt amoueri de domo regiſq; conſortio, quandā Aliciam Peerys fœminam procaciſſimam, quæ confiſa nimia regis familiaritate multorum malorū in regno cauſa fuit. Quæ modum mulierū ſupergreſſa, auſa eſt nunc iuxta regis Iuſticiarios, nunc in conſiſtorijs iuxta doctores conſidere, & pro defenſione cauſarum ſuadere vel diſſuadere, ac contra iura ſine verecundia poſtulare, ad regis manifeſtum ſcandalum non ſolùm in hoc regno ſed in regionibus proculpoſitis & remotis.

Item quidam Rich. Honnes & Adam Bury ciues Londoniarum per cōmunes ſunt accuſati de varijs fraudibus factis regi. Quorū primus mediante pecunia vindictam debitam prudenter euaſit. Secundus ſtupefactus ad impoſita, latenter fugit in Flandriam vt ſe ſaluaret ibidem. Sed ille veritatis aſſertorum dominus Petrus de la mare horum omniū peroratorum, ad inſtantiam dictæ Aliciæ peeris, & aliorum quos iuſtè ſatis offenderat apud Notinghā perpetuo carceri adiudicatur. A quo tamen eſt poſt biennium liberatus.

Princeps Walliæ moritur.

Eo tempore non dum finito Parliamento dominus Edw. Princeps Walliæ 8. die Iulij, i. in die ſanctæ Trinitatis defūgitur. Quo obeunte omnis obijt ſpes Anglorum. Quo ſuperſtite nullius hoſtis incurſum, nullius belli congreſſū timuerunt Angli. Ipſe nempe nullam gentem adijt, quā non vicit, nullam ciuitatem obſedit, quam non cepit. Quo extincto, extinctus eſt Parliamenti præſentis effectus.

Dominus Rich. de Burdegalia filius domini Edw. principis in hoc parliamento factus eſt comes Ceſtriæ, & non multò poſt dux Cornubiæ, & princeps Walliæ eſt creatus.

Eodem anno familiares comitis de Warwico intulēre damna grauia Abbati & conuentui de Euiſhā cuncta perpetrantes, quæ crudelitas pro tempore ſuadebat, & niſi terruiſſet eos regia prohibitio, dictam Abbathiam irreſtaurabiliter deuaſtaſſent.

Regis ergo timore pax inter partes fuit reformata, ſed plena ſatiſfactio parti læſæ non eſt facta, quia profectò maius erat damnum quod irrogauerant quàm poſſibilitas damna reſarciendi. Fertur quòd propter iſtam præſumptionem rex comitem ſupradictū de conſilio ſuo amouerit, & noluerit gubernari

per

dominos ad ſuum conſilium ordinatos per parliamentum ſupradictũ, ſed ducem Lancaſtriæ reuocauerit ad regimen regni ſui. Qua occaſione redierunt ad curiam cuncti qui fuerant ante banniti, cum domino de Latimer a ſupradicta meretricula Alicia peeris, quæ (proh pudor) permanſit cum eo vſque ad finem vitæ.

Anno 1387. in Parliamento tento London. conceſſa fuit regi petenti taxa hactenus inaudita, vt perciperet a qualibet perſona laica vtriuſque ſexus, annos excedente 14. vnum groſſum. Et de religioſis vtriuſq; ſexus, & qualibet eccleſiaſtica perſona promota 12. denar. & alijs non promotis vnum groſſum exceptis fratribus 4. ordinum mendicantium, qui cum hominibus non flagellabantur. *Taxa inaudita.*

In hoc parliamento abrogata ſunt ſtatuta parliamenti ſuperioris, quod bonum parliamentum a populo vocabatur et perſonæ abiudicatæ ſunt ſtatui priſtino reſtitutæ.

Per idem tempus ſurrexit Oxonijs quidam dictus Ioh. Wickliff doctor in Theologia tenens opiniones a tota damnatas eccleſia, viz. quòd Euchariſtia in altari poſt ſacramentum non eſt verum corpus Chriſti, ſed eius figura. *Ortus Io. Wickliff.*

Item quòd eccleſia Romana non eſt caput omniũ eccleſiarum pluſquam vna alia eccleſia, nec maior poteſtas data fuit Petro quã cuilibet alteri apoſtolo.

Item quòd Papa Romanus non habet maiorem poteſtatem in clauibus eccleſiæ quã quicunq; alius in ordine ſacerdotij conſtitutus.

Item ſi Deus eſt, domini temporales poſſunt legitimè ac meritoriè auferre bona fortunæ ab eccleſia delinquente.

Item ſi dominus temporalis nouerit eccleſiam delinquentem, tenetur ſub pœna damnationis eius, ab ea temporalia auferre.

Item quòd euangelium ſufficit ad regulandum in vita iſta quemlibet chriſtianum. Et quòd omnes aliæ ſanctorum regulæ, ſub quarum obſeruantijs degunt diuerſi religioſi, non plus perfectionis addunt Euangelio quàm albedo parieti.

Item quòd Papa nec aliquis alius prælatus eccleſiæ deberet habere carceres ad puniendum delinquentes. Sed quilibet delinquens poſſet liberè quocunq; vellet tranſire, & facere quæ ſibi placeret.

Hæc & plura alia ipſe & eius ſequaces docuerunt, habentes dominos temporales fautores & aſſentatores ſuo nequam dogmati, quia tantam illis tribuerant poteſtatem in eccleſiaſticos debacchandi.

Dominus Papa cùm hæc audiſſet damnauit has opiniones hæreticas & alias ad numerum 23. dirigens bullas Archiep. Cant. & epiſcopo Londonienſi vt ipſarum authoritate dictum Ioh. facerent arreſtari, & eum ſuper dictis cõcluſionibus diligenter examinarent. Quo facto præſente domino duce Lancaſtriæ Archiep. ſuper hijs dicto Ioh. Wicliff indixit ſilentium, prohibens ne de cætero tangeret iſtam materiã, aut per ſuos diſcipulos tractari permitteret. Qui paruo tempore ſiluerunt. Sed tandẽ contemplatione dominorum temporaliũ eaſdem opiniones & alias multò peiores reaſſumpſerunt, & latius quàm priùs diſſeminauerunt. Hij vocabantur a vulgo Lollardi incedentes nudis pedibus, veſtiti pannis vilibus ſ. de ruſſeto, vt per vitam pænalem facilius incautos traherent ad ſectam ſuam.

Eo die quo præmiſſa geſta ſunt, Londonienſes furia concitati, ducem Lancaſtriæ perimere quæſierunt, propter quoddam verbum inſolens emiſſum cõtra eorum epiſcopũ, & manerium ſuũ de Sauoy combuſſiſſent, niſi antedictus epiſcopus eorum motibus occurriſſet. *Londinenſium furor.*

Dux ergo fugit ad Keningtone vbi tunc Richardus filius principis morabatur, cui de illatis opprobrijs flebiliter eſt conqueſtus. Hijs & alijs cauſis Lõdonienſes effecti ſunt duci odibiles, in tãtum vt Maiorẽ aliaſq; perſonas publicas ſuis dignitatibus vel officijs priuari faceret, & eorum locis alios ſubrogari. Eodem anno captus eſt Ioh. Menſtreworth miles proditioſus & tranſfuga, & accepta ſententia tractus eſt, ſuſpenſus, decollatus, & in quartas diuiſus.

Rex Edwardus in feſto S. Georgij apud Windeleſhores contulit Richardo de Burdegal hæredi ſuo ordinem militarem.

Rex Edwardus apud prædium ſuum de Schene diem clauſit extremũ menſis Iunij 21.die cum regnaſſet annis 50.menſibus quatuor, 28. diebus. Cuius corpus apud Weſtmon. tumulatur, qui dum vixit, omnes reges orbis gloria & magnificentia ſuperauit.

Richardus Secundus.

Richardus de Burdegalia filius Edwardi principis filij regis Edwardi nuper defuncti Londonijs apud Weſtm.16.die menſis Iulij magnificè coronatur, 11.ætatis ſuæ anno. Qui ante coronationem ſuam laudabili vſus conſilio pacem fecit inter dominum ducem Lancaſtriȩ & ciues Londonięſes, & dominum Petrum de la Mare militem quem diximus miſſum in carcerem inſtigatione Aliciæ Peeres cum honore maximo liberauit.

In feſto apoſtolorum Petri & Pauli Gallici cum 50.nauibus applicantes villam de Rya deſpoliauerunt & incenderunt. Rex Richardus in coronatione ſua creauit 4.nouos comites, D.Thomam de Woodſtock filium regis Edw.iuniorem fecit comitem Buckinghamiæ, Tho.Moubray Notinghamiæ, Gychardũ de Angoliſmo Huntingdoniæ, & Henr.Percy Northãhumbriæ. Per idem tempus Scoti combuſſerunt villam de Rokeſburgh. Kalend. menſis Septembris, Gallici galeis aduecti ceperunt inſulam de Werta præter caſtellũ quod D.Hugo Tyrel ſtrenuè cuſtodiuit. Franci verò deſpoliata patria, ceperunt ab incolis mille marcas, vt ſaluarent ab incendijs domos ſuas. Non multò poſt Gallici fecerunt inſultum ad villã de Wynchelſee, ſed per homines patriæ ſunt repulſi. Combuſſerunt tamen eo tempore villam de Haſtingo.

Comitum creatio.

Eodem anno Gallici aſcenderunt in Southſexia iuxta villam de Rotingdene. Quibus occurit armatus Prior de Lewys cum paucis & captus eſt ab eis, vnà cum duobus militibus ſ.Ioh.Falliflee & Thoma Cheyne, & quodam armigero dicto Iohan.Brokas. Peremptiq; ſunt ex Anglicis pene centum, ſed ex Gallicis multò plures. Gallici cum ſuis captiuis ad nauigium redierunt, ſed valdè contentam victoriam reportauerunt.

Gallorum inuaſio.

Hoc anno Gallici ceperunt villam de Arde mediante proditione domini de Gnumeny Alemannia, qui fuerat illic capitaneus conſtitutus.

In diebus illis obijt Gregorius papa 11. cui ſucceſſit Vrbanus 6. Contra quem aduerſarius cardinalis Iubenenſis, qui per diſſentionem factam in collegio electus eſt in Antipapam a quibuſdam Cardinalibus ſibi cohærentibus, poſtquam idem Iubenenſis, & cardinales ſui complices eidem Vrbano feciſſent obedientiam debitam & conſuetam. Qui vocauit ſe Clementem, & feceſſit Auinoniã cum ſuis complicibus Cardinalibus antedictis, vbi & nouos creauit ſibimet Cardinales.

Anno 1378. Ioh. Philpot ciuis London. claſſem exhibuit ſuis ſumptibus quæ defenderet tam mare quàm terram ab incurſibus piratarũ. Quæ poſt paucos dies reuerſa eſt captis 15. nauibus Hiſpanorum omiſſis multis mercimonijs quæ ceperat iure belli.

Eo anno rex Nauarriæ locauit villam de Cherburgh in Normannia regi Angliȩ pro certa pecunia annua eidem regi Nauarriæ perſoluenda, vbi & applicare poſſet cum vellet, & habere præſidium contra Francos.

Hugo Cauerlee capitaneus Caleſiæ cepit caſtellum de Merk, eo tempore & deſtruxit.

Hoc anno Robertus Haule ſcutifer fuit occiſus in eccleſia Weſtm.tempore maioris miſſæ per quoſdam regis ſatellites, quorum ductor extitit Alanus de Buxille miles perante non ignobil.ſed hoc facto poſtea ſemper infamis.

Eodem anno Scoti ductore quodam Thoma Hog ceperunt caſtellũ de Berwico, ſed nono die ſequente comes Northumbriæ qui illud obſederat recuperauit,

rauit, Scotis qui illud ceperant gladijs interemptis.

Rex Franciæ petijt a magnatibus minoris Britanniæ munitiones & caſtella, villaſq; muratas eorundem ſibi reddi, quibus hoc facere recuſantibus, cepit ex eis plurimos & occidit. Quidam mortis pericula deuitanter fugerunt. Hæc igitur fuit cauſa quare deſiderabant dominum ſuum naturalem, Ioh. Mountfort ducem Britanniæ reuocare.

Anno 1379. Dominus Iohan. de Harleſton miles, cuſtos villę de Cherburgh cum domino Wurſelee gratioſè deuicit Gallicos, occiſis 120. viris, & captis ad numerum ſupradictum.

Eo tempore dominus Hugo Caluerlee, & dominus Thomas Percy facti maris Admiralij, poſt captas plures naues hoſtium, & res martias benè geſtas, toti Angliæ læta noua reportarunt de deſiderio Britonum reuocare cupientium ducem ſuum, & odio quod contra regem Franciæ ſatis iuſtè conceperant, eos tractare nitentem, non vt dominus, ſed potiùs vt Tirannus.

Eccleſia Weſtm. recuperauit quædam priuilegia quibus rex eam priuauerat parū ante in parliamento facto Londonijs iſto anno. In quo parliamento decretum eſt, vt communibus parceretur, & diuites onus ſubſidij regij ſupportarent: viz. duces ſoluerent 10. marcas, & Archiepiſcopi eandem ſummam penderent, Comites, epiſcopi & Abbates mitrati tantum darent non obſtante quòd idem Abbates tenerentur ſoluere 40. denarios pro ſingulis capitibus monachorum ſibimet ſubiectorum. *Diuites ſubſidium ſoluunt.*

Deniq; nulla religioſa perſona vir nec fœmina, nullus Iuſticiarius, vicecomes, miles, vel armiger, rector nec vicarius, nec ſimplex Capellanus ſubterfugit hanc taxam, quin ſecundum valorem penſionis annuæ taxabatur.

Per hoc tempus falſi Flandrenſes violatis treugis ceperunt bargiā de Foway quæ eſt in Cornubia, occidentes Anglicos qui fuerūt in ea, & bargiam demergentes. Quo perpetrato facinore, applicuerunt in Anglia, & mercimonia ſua expoſuêre venditioni, quidam Garcio qui in nauem Flandriæ dum pugnauerunt aſcenderat, & in ſentina ſe occoluerat, audiens Anglos colloquentes Flandris repentè proſiliens exclamauit, fidem patriotarum flagitans. Qui mox per Anglos eductus detexit facinus, referens ſeriem rei geſtæ. Capti ſunt proinde Flandrenſes, & carceribus mancipati. *Flandrenſium facinus detectū.*

Eodem anno D. Iohan. Mountfort dux Britanniæ rogatus a ſuis Baronibus redijt ad patriam ſub ducatu nobiliū militum, D. Hugo de Caluerlee, & domini Tho. Percy, vbi cum honore maximo ſuſceptus eſt.

Eo tempore Londonienſes occiderunt nequiter quendam Ianuenſem mercatorem, eò quòd promiſerat ſe ſpecioſa aromata aducturum, & meliori foro quàm Londonienſes incolis venditurum. *Mercator Ianuenſis ab Anglicis interfectus.*

Æſtiuali tempore in partibus borealibus fuit maxima peſtilentia, quantum vix antea vllus vidit. Scoti verò crudeles vt afflictos affligerent ingrediētes patriam ſuper dolorem vulnerū eorum addiderunt, adeo debacchantes vt penè patriam accolis vacuarent.

Ioh. Schakel ſcutifer quondam ſocius Roberti Hawlee nuper occiſi in choro inter monachos Weſtm. rege promittente quòd daret eidem, pro habendo obſide comitis de Dena quem ceperant in bello Hiſpanico, terras ad valorem 100. marcarum annuarū, & in pecunia quingentas marcas, & de bonis regijs fundaret cantariam pro animabus eorum quos miniſtri eius in eccleſia ſupradicta peremerant, de quinq; ſacerdotibus perpetuò duraturā, exhibuit obſidem, qui fuerat filius naturalis dicti comitis de Dena, & iam palam more valecti ſeruierat cunctis incognitus præterquam dicto Iohanni, & ſponte latuerat ſeruans eidem fidem. Quamobrem eius fidelitas ab omnibus eſt admirata & Iohan. prudens aſtutia multipliciter commendata.

Hoc anno dum comes Flandriæ conſuetudines a ſuis cōmunibus nouas exigit, dum contra libertates gentis ſuæ molitur, cum omni domo ſua, totaq; familia & ſuo conſilio vniuerſo pellitur terra ſua. *Comes Flandriæ pellitur terra ſua.*

Circa feſtum S. Nicholai dominus Iohan. de Arundelia frater comitis Arundeliæ

Comes Arundeliæ ſubmerſus.

deliæ miſſus in ſubſidium ducis Britanniæ, cum multis nobilibus militibus & armigeris eſt ſubmerſus. Ferunt familiam dicti Iohan. priuſquam naues aſcenderet pauperes illius patriæ nimium moleſtaſſe, tollentes raptorum more eorum victualia, & violantes eorum filias & vxores. Propter quæ cõmunes eos inſecuti ſunt diris imprecationibus quando naues fuerant ingreſſuri.

Anno 1380. in Parliamento facto Londonijs conceſſa fuit regi ab eccleſiaſticis vna decima & a laicis vna quintadecima conditione adiecta, quòd a Kalend. Martij vſq; ad feſtum S. Michaelis anno reuoluto aliud parliamentũ non fieret. Sed iſta conditio obſeruata non fuit.

In octauis Paſchæ D. Walerandus comes S. Pauli apud Wyndeleſhores duxit vxorem dominam Iohannã de Courtnay. Quibus rex contulit dominiũ de Byflet.

Eo tempore Tho. Abbas S. Albani in placito contra Henr. epiſc. Norwicenſem obtinuit ne priores cellarum S. Albani in ſua diœc. exiſtẽtium per epiſcopum fierent collectores decimarum vel cuiuſlibet taxæ leuandæ in poſterũ ad opus regis. Duellum commiſſum eſt præſente rege inter D. Ioh. Anueſlee militem & Tho. Kathton ſcutiferũ: milite eum appellante de proditioſa vẽditione caſtri S. Saluatoris, quod conſtruxit olim recolendæ memoriæ D. Ioh. Shandos in Gallia iuxta inſulam de Conſtantyn, et miles armigerum ſuperauit.

Duellum commiſſum coram rege.

Hac æſtate D. Tho. de Woodſtock Comes Buckinghamiæ, Hugo Caluerlee, Rob. Knollis, Tho. Percy, Gul. de Windeleſhores milites probatiſſimi in auxilium ducis Britanniæ miſſi ſunt cum manu forti. Qui cùm recto curſu propter galeas regis Franciæ Britanniam nauigare nequirent, Caleſiam ſunt traiecti. A quo loca equitauerunt per girum Franciæ, patrias deprædantes & ſuccendentes ac populũ trucidantes, donec ad confinia Britanniæ perueniſſent, quæ tandem deo laudes intrauerunt ſaluis hominibus & iumentis.

Per idem tempus rex Carolus qui Francorum regno incubuerat conceſſit in fata, delegata regni & pupilli cuſtodia minori fratri ſuo Burgundionũ duci. Ob quã cauſam indignatus frater maior Caroli, ſ. dux Andegauię, mouit guerram contra iuniorem fratrem, noſtris qui erant in Britannia ſatis accommodam & votiuam.

Eo tempore Scoti ingreſſi ſunt hoſtiliter Cumbriam & Weſtmerlandiam & foreſtam de Inglewood & interfectis incolis plura animalia abegerunt, & nũdinas villæ de Penreth deprædati ſunt, multis interfectis & captis plurimis, reliquiſq; fugatis. Comes verò Northanhumbriæ dum parat Scotis vices rependere per literas regias prohibitorias impeditur.

Scoti deprædantur nundinas de Penreth.

Quo tempore galeæ regis Franciæ villam cepere de Wynchelſee, fugato Abbate de Bello, & quodam eius capto commonacho, qui ad defenſionem villæ concurrerant infauſta hora, villas quoq; quaſdam maritimas, Franci impunè eo tempore ſuccenderunt.

Orta de nouo ſimultate inter comitem Flandriæ & populares, occidit idem comes proditioſè 8000. hominum de villa de Ypres, qui ad tractandũ de pace conuenerant, & mox Gandauum licèt infructuoſa cinxit obſidione, vbi dum comes perſediſſet diu, inutiliter diſſoluit obſidionem, pacem faciens cum eiſdem breui tempore duraturam.

Hoc anno menſe Nouemb. Carolus filius Karoli regis Franciæ coronatur, paruulus admodum 11. vel 10. annorum. In cuius regni principio grandis vulgi creuit tumultuatio pro taxis extortis ſæpius ab eiſdem, vnde cõmunes moti, Pariſius proceres & regis conſiliarios fugere coegerunt ad tutiora loca ciuitatis. Ianuenſes verò quos reperire poterant trucidauerunt, quia prout aſſerebant, ipſi exhauſerant inutiliter totam pecuniam regionis. Et reuera grandis erat ſumma, quæ eis quotidiè pendebatur. Nempè cum 25. forent galeæ, receperunt quotidiè 750. libras. Et quidem longo tempore, i. ab initio menſis Maij, vſque ad finem menſis Auguſti.

Coronatio regis Franciæ.

Circa feſtum S. Martini tempore parliamenti tenti Northamptonæ ſuſpenſus fuit R. Kirkeby interfector nobilis illius Ianuenſis mercatoris de quo ſuperiùs

perius fecimus mentionem.

In hoc parliamento exigitur grauis taxa, quæ fuit ex poſt cauſa magnæ turbationis in terra. Quilibet nempe ſacerdos religioſus compulſus eſt ſoluere dim. marc. & tantum quælibet fœmina religioſa, ſacerdotes verò ſeculares tantum, ac quilibet tam coniugatus quàm ſolutus vtriuſque ſexus pro capite ſuo 12. denarios ſoluere cogebatur. *Taxa grauis.*

Anno 1381. Circa feſtum natalis D. magiſter Tho. de Brantingham Exonienſis epiſcopus depoſitus eſt ab officio theſaurarij. Et dominus Rob. Hales magiſter hoſpital. S. Iohannis oneratur officio ſupradicto.

Eo tempore ille damnatiſſimus Antechriſti præambulus Iohannes Wickliff hæreticus reaſſumpſit anathematizatas opiniones Berengarij, nitens aſtruere quòd poſt conſecrationem in miſſa a ſacerdote factam, remaneret ibidem verus panis & vinum ſicut fuere per prius. Docuitq; Chriſtum ibidem aſſiſtere, ſicut & vbiq;, ſed tamen ſpecialiùs: nec plus valere panem illum, quàm alium, niſi ſolùm propter benedictionem a ſacerdote datam: quinimo ſi ibi eſſet corpus Chriſti aſſeuerauit in fractione ſe poſſe frangere collum Dei ſui. Affirmauitq; Chriſtianos errare in veneratione illius ſacramenti, quod panem eſſe dicebat, & rem inanimatam & potius venerādum eſſe bufonem vel quodlibet animatum, quàm illud, quia multò præſtantiorem eſſe fatebatur rem animatā, quàm quæ carebat anima. *Aſſertiones Iohan. Wicliffe.*

Cardinalis per id temporis venit in Angliam S. Pileus præſbiter tituli ſanctæ Praxedis, cum duce Taſſiliæ miſſus a rege Bohemiæ qui ſe vocauit Imperatorem, pro matrimonio inter ſororē eius & regem Angliæ contrahendo. Hic ſub prætextu poteſtatis quam ſe dixit a domino papa ſuſcepiſſe, multam collegit pecuniam, fecit enim mirabilia in terra iſta. Et tandem recedens tantam ſummam ſecum abſtulit, quantam vt putabatur nunquam Anglia in vno tallagio pendere conſueuit.

Per idem tempus miſſus eſt copioſus exercitus in auxilium regis Portingaliæ contra Hiſpanos qui eum multipliciter infeſtabant. Huius exercitus fuere ductores dominus Edmundus Comes Cantebrigiæ regis auunculus, Gulielmus Beauchampe, Matthæus Gurnay, & Gulielmus Butrewus milites in rebus martijs ſatis experti. Qui a rege Portingaliæ cum honore maximo ſunt ſuſcepti. Et ibidem commorati per biennium fines Portingaliæ ab Hiſpanorum incurſibus viriliter defenderunt. Tandem reges Hiſpaniæ & Portingaliæ ad concordiam redeuntes, Anglis nauigia cum expēſis dedere communiter, eorū reditum auidiſſimè cupientes. Nam & Hiſpanis ſemper ſuſpecta fuit eorum audacia, & Portingalenſibus oneroſa præſentia, quia quos tutandos contra hoſtes venerant, viliori ſeruitio deprimebant, non tantùm eorū diripientes ſubſtantias, ſed & vxores & filias opprimentes. Redijt ergo cum ſuis comes Cantebrigiæ, reducens ſecū ſuam coniugem quondam Petri regis Caſtillæ filiā iuniorem, & Edw. filiū ex ea genitum per annos aliquot antequam Angliam exiiſſet. Quem quidem tempore moræ quā traxit in Portingalia filiæ regis Portingaliæ matrimonio copulauit. *Angli Portingalenſibus opem ferunt.*

Menſe Iunio ruſtici & communes homines manus infimę inſurrexerūt cōtra regē & proceres & perimerunt plurimos furioſè. Inter quos magiſtrū Symonē de Sudbyria Metropolitanū totius Angliæ, regniq; Cācellariū, & D. Rob. Hales qui fuit Prior S. Iohānis & regni Theſaurarius, extractos de Turri Lōdoniarum crudeliter decollarunt, ſub duce quodam Waltero Tylere ſuperbo prorſus & ignobili ganeone. Sed dicto Waltero Tylere interempto per manus Gulielmi Walwoorthe tunc Maioris Ciuitatis Londoniarum & corruente ad pedes equi regis, faſtus vulgarium fuit ſubitò imminutus. *Plebis inſurrectio.*

Cæterùm quis nebulonum debacchationes, in alijs locis explicare poſſet ad plenum. Certè nullum poſſe referre puto plenariè malitias & nequitias, homicidia & ſacrilegia, crudelitates & ſcelera quæ geſſerunt. Quæ quia tractatū expetunt ſpecialem, præſenti cōpendio non impono, remittens ad noſtra maiora

chronica videre cupientes tragœdiam ruſticorum.

Anno 1382.& regis Richardi 5.peractis diebus natalitijs rex duxit vxorem *Rex ducit vxorem.* ſororem regis Bohemiæ Annam nomine. Quæ etiam per manus Cantuariēſis Archiepiſcopi magiſtri Gulielmi de Courtnay,qui nuper de epiſcopatu Londonienſi tranſlatus fuerat ad Archiepiſcopatum Cantuar. cum magna gloria coronatur.

In parliamento tento London. editum eſt ſtatutum contra inſurrectores, viz.quòd non expectato breui reg. fideles regni vbicunq; viderēt ruſticos, vel quoſcunq; cōmunes actitare ſuſpecta conciliabula, per ſenos pariter aut ſeptenos,eos caperent,& in cuſtodia detinerent.Conceſſæ ſunt regi per mercatores in hoc parliamento lanarum conſuetudines,quas vulgus vocat,Le maltot, per quadriennium.

In hoc etiam parliamento Richardus Scroupe miles fit regni cancellarius, & Hugo de Segraue miles,regni Theſaurarius eſt effectus.

Circa feſtum S.Iohan. ante portam latinam in parliamento facto London. Ioh.Wraw præſbyter & author inſurgentium apud Myldenhale & Bury trahitur,& ſuſpenditur,communibus id petentibus magna voce.

Duodecimo Kalend. Iunij hora nona factus eſt terræmotus magnus in Anglia; quem ſequutus eſt mox & alius terræmotus 9.Kalendas eiuſdem ſummo mane.

Hoc in tempore rex iuuenis iuuenum conſilijs acquieſcēs, priuauit capitoſē dominū Rich.Scroupe officio Cancellarij, præficiens loco ſuo magiſtrū Rob. Braybroke epiſc.Londonienſem.

In parliamento facto Londonijs circa feſtum S.Michaelis conceſſa fuit regi per clerum vna decima & a laicis quintadecima,conditionaliter tamē ex parte cleri, vt viz.rex manus apponat defenſioni Eccleſiæ & præſtet auxilium ad compreſſionem hæreticorum Wicklefenſium, qui iam ſua praua doctrina penè infecerant totum regnum.

Hoc anno ordinauit Vrbanus Papa,vt vigilia natiuitatis S.Mariæ, pro vigilia de cætero in omnibus habeatur,& in eadem ieiunetur.

Anno 1383.menſe Martio in parliamento facto London.dominus Henr. le Spencer epiſc.Norwicenſis,crucеſignatur contra ſchiſmaticos & Flandrenſes, accepta inaudita poteſtate a papa Vrbano 6. diſpenſandi in caſibus curiæ reſeruatis. Qui circa medium menſis Maij profectus in Flandriam cum magna *Epiſcopus armis Flandriam inuadit.* turba crucеſignatorum,mox per inſultum cepit villam de Grauennigge & per deditionem villas de Dunkirke,de Newport,de Burburgh, & de Poperingge. Octauo Kalend.Iulij cum 5000.crucеſignatorum,vicit 30000.ſciſmaticorum iuxta villam de Dunkirke,occiſis 7000. Flandrenſium, Gallorum & Britonū venientium contra eum,ſeptem de crucеſignatis tantummodo interemptis. Dehinc obſedit villam de Ypres aſſiſtentibus ſibi Gandauenſibus,ſed nil profecit fruſtrato propoſito proditione ſuorum.

Rex Francus per idem tempus congregat 100000. hominum ſtatuēs crucеſignatos perſequi, obſedit quoſdā in villa de Burburgh ſ. dominū Beumund, Tho.Triuet, Gul.Elinham, & Guliel.Faringdone milites, qui deſeruerunt epiſcopum parum antè volentem ingredi regnum Franciæ & cum rege Franco dimicare. Cumq; rex Francus cum Gallis & Britonibus plures inutiliter dediſſet inſultus ad villam præfatam, & ſemper recepiſſet ſuos vel mutilatos vel mortuos, tractare cæpit cum eis vt villam redderent, & ipſi cum equis, & armis, & cunctis ſeruientibus, ac bonis omnibus quæ de villa aſportare placeret indempnes exirent, & liberè pergerent quocunq; vellent ſub conductu regis Francij,ita duntaxat vt verſus Angliam properarent. Quibus conditionibus conſentientes noſtrates per omnia ſic fecerunt.Conſequenter rex Francus cōponit cū epiſc.qui villā tenebat de Grauennig,vnà cum D.Hug.Caluerlee vt deſerat villā illā.Epiſc.verò cū vidiſſet,nec regē Angliȩ,nec quenquā aliū *Reuertitur fruſtrato propoſito.* repromiſſū ferre ſubſidiū,iuxta pactū inter eū & regē Francū initū, recedendo

ſub-

funditus villam euertit,& in Angliam eſt reuerſus.

Circa tempus illud hoſtes armauerunt 5.vaſa bellica,quæ balingariæ appellantur, ad impediendũ noſtratum tranſitũ verſus epiſc. Norwicenſem in Flandriam,& manus militaris quæ mittenda fuit in Acquitaniam ſub duce Britrigaldo de la Bret. Quibus obuiauerunt homines de Porteſmutha,& Dortſmuthæ,& conflictu habito peremerunt omnes Gallicos qui in dictis fuere bargijs præter nouem viros. Scoti per hoc tempus ceperunt caſtellum de Werck ſuper Twedam fluuium & deprædatum ignibus ſuccenderunt. Quamobrem miſſus eſt regalis exercitus ad illas partes,qui humiliaret ſuberbiam eorundem.

Caſtellum de Werck capitur a Scotis.

Eodem anno Vrbanus papa cernens Romanorum fidem dubiã, fugit Neapolim ad natale ſolum. Nauigium Anglicanum per idem tempus reduxit octo naues maximas quas ceperat iure belli,in quibus fuiſſe dicuntur mille & quingenta dolia boni vini.

Circa feſtum omnium Sanctorũ in parliamento facto London. conceſſa fuit regi per clerum medietas vnius decimæ,& per laicos medietas quintædecimæ pro guerra fouenda contra Scotos & Piratas. Et rex cepit in manu ſua temporalia Norwicen. epiſcopi,eò quòd non obediuit ſuis literis reuocantibus eum, cum paratus omnino fuiſſet quaſi cum ſuis omnibus ad tranſfretandum.

Milites verò qui cum eo fuerunt in Flandria quia inobedientes fuerant prout dictum eſt epiſcopo,capti ſunt & carceribus mancipati. Sed manucapti ſunt per amicos fuluo metallo prægrandi,vt fama fuit.

Anno 1384. poſt feſtum natalis domini dux Lancaſtriæ tranſfretauit in Frãciam,& exinde treugas reportauit, ab hoc inſtanti feſto natalis vſq; ad feſtum Sancti Iohannis Baptiſtæ continuè duraturas. Inſtante quadrageſimali tempore dominus Iohan. Dux Lancaſtriæ cum domino Thoma comite Buckinghamiæ fratre ſuo & turba velut innumerabili bellatorũ profectus eſt in Scotiam. Sed Scoti ſe prudenter ſubtraxere, donec magna pars noſtratum hyemali frigore & inedia deperiſſet. Reuerſi ſunt ergo dicti domini fruſtrato propoſito poſt interitum hominum & equorum.

Poſt quindena Paſchæ in parliamento Saliſbury quidam frater carmelita accuſauit ducem Lancaſtriæ de imaginatione mortis regis. Qui poſitus eſt in cuſtodia domini Iohan. Holland vſq; ad diem quo de dictis ſuis fidem facere debuiſſet. Sed nocte diem illum præcedente turpiſſima morte mulctatus eſt multis ſupplicijs & crudelibus interfectus.

Dux arguitur læſæ maieſtatis.

Dominus Gul. la Zouche per prædictum fratrem delatus eſt tanquam huius accuſationis adinuentor. Qui diſtinctus & diſcooperto capite compulſus eſt ad hæc publicè reſpondere. Negauit igitur obiecta viriliter, ſacramento firmãs ſe nunquam vel audiſſe talia vel cogitaſſe. Dimiſſus eſt igitur, factus non ſolùm illius ordinis ſed cunctorum ordinum fratribus inimicus.

In hoc parliamento clerus conceſſit regi medietatem vnius decimæ & laici medietatem quintædecimæ.

Viceſimo die menſis Auguſti. i. in feſto paſſionis Sancti Oſwyni regis & martyris, dum apud nouum caſtrum ſuper Tynam quidam nauta lignum dolaret ad opus ſuæ nauiculæ, repentè vidit de dicto ligno vbertim ſanguinem emanare, recordatuſq; diei feſti continuit manus ab opere. Sed eius ſocius paruipendens miraculum, accedit,& lignum ferit, ebullitq; ſanguis illicò quacunq; parte percutitur velut cum pecus ferro tranſfigitur. Res defertur in cætum clericorum qui omnes cum laicis miraculum approbant. Lignum defertur Tynemutham, vbi prædicti ſancti corpus quieſcit in teſtimonium miraculi præmonſtrati.

Sanguis fluit de ligno miraculoſe.

Per idem tempus Scoti ceperunt caſtrum de Berwico commiſſum cuſtodiæ domini Henrici Percy Comitis Northumbrorum. Qui in parliamento tunc tento damnatus eſt publicè pro amiſſione dicti caſtri, quanquam ad idem parliamentum vocatus per breue regiũ, remanſiſſe ad tutelam ſuæ patriæ maluiſſet. Comes verò cito poſt regis indulgentia eſt honori priſtino reſtitutus, & omnibus bonis ſuis. Qui mox huius facti infamiam repellere cupiens,

Scoti capiunt caſtrũ de Warwick.

obſedit dictum caſtellum,& illud de Scotorum manibus pactione 2000. marcarum illis ſoluendarum extorſit.

Anno 1385.in feſto paſſionis S.Thomæ Cantuar.Archiep.organum diabolicum,hoſtis eccleſiæ,vulgi confuſio,hæreticorũ ydolum, hypocritarũ ſimulachrum,ſchiſmatis inſtaurator, mendacij promptuarium, adulationis ſentina Ioh. Wycliff,percuſſus Dei iudicio horribili tactus eſt paralyſi in corpore ſuo toto,protelauit inuiſam vitam vſque ad diem S.Silueſtri. Quo die malitioſum efflauit ſpiritum ad ſedes luce carentes,et quidem ſatis iuſte die ſ.Thomę percuſſus eſt,quem multotiens lingua blaſphemauerat venenata,& die S.Silueſtri temporali morte damnatus eſt,quem crebris inuectionibus exaſperauerat in dictis ſuis.

Ioh. Wickliff moritur.

Eodem anno dominus Edw. Bourſer factus eſt capitaneus Gandauenſium ipſis petentibus a rege Angliæ ducem aliquem Anglicanũ. Qui ſecum traxit illuc armatam manum ex Anglia fortem valde.

Sub hoc tempore grauis diſſentio inter regem & ducem Lancaſtrię, inſtinctu quorundam iuuenum qui cum rege nutriti fuerant,eſt exorta.

Dux verò pręmonitus de præſtructa malitia contra eum,ſe ſubtraxit, & caſtellũ ſuum de Pontefracto ſubijt, quod armis & victualibus affatim cõmuniuit.Tandem laudabili interuentu dominę Iohan.principiſſæ matris regis,pro tunc diſcordia eſt ſopita.

Hoc anno terrę motus factus eſt ante medium noctis inuentionis S. Crucis. Et coniunctio planetarum Iouis & Saturni fuit menſe Maio, quam mox commotio regnorum maxima eſt ſequuta.

Gallici duce quodam milite Iohanne de Vienna, venerunt in Scotiam vt ſimul iuncti Scotis regnum Angliæ facilius infeſtarent.

Eo tempore rex Francus apud le Sclus contraxit exercitũ velut innumerabilem ad ingrediendum Angliam,dum noſtri in Scotia bello contra Scotos & Gallicos tenerentur.

Rex Angliæ per idem tempus cum 300000.hominũ, & equorum totidem, Scotiam eſt ingreſſus,ſed hoſtibus non facientibus pugnæ copiam, nec apparere volentibus reuerſus eſt cõcremata patria,& illo nobili monaſterio Maylroſenſi flammis dato.

Hæres comitis Staffordiæ interimitur.

In progreſſu verſùs Scotiam dominus Ioh.Holland frater regis occidit nequiter filium comitis Staffordię & hæredem,non procul ab Eboraco,ob quam cauſam perdidit idem Ioh.terras ſuas. Ipſe tamen mortem metuens Beuerlacenſe cepit aſylum.Mater verò regis & eiuſdẽ Ioha.dum preces in caſſum multiplicat pro Iohanne contriſtata decumbit & poſt quatuor aut quinq; dies ſæculo valefacit. Quintodecimo Kalend.Auguſti fuit alius terræmotus circa vigiliam ſecundam noctis.

Rex Francus cum iam paratus fuiſſet ad inuadendum regnum Angliæ,Gandauenſes in Flandria ceperunt villã de la Dam,in qua repererunt prędã maximam & victualia, ſęd præcipuè vini copiam ſ.mille dolia & octingenta. Quod audiens rex Francus ſuſpenſo ſuo tranſitu in Angliã,cuncta quę ſuę profectioni præparauerat,contraxit ad obſidendum villam de la Dam. Qui villã ceperant cernentes ſe impares virtuti regiæ, nocte quadã relicta villæ cuſtodia ſenibus & mulieribus,confringentes dolia, & vaſtantes victualia latenter receſſerunt,& ſalui Gandauum peruenerunt.Tandem rex Francus mane villam intrat,quam vt inuenit vacuam,doluit ſe fore deluſum.

Eo tempore rex Portingaliæ adiutorio Anglicorum vicit Hiſpanos, & miſit regi Angliæ ſex galeas,vt eſſent illi ſolatio contra hoſtes.

Claſſis Gallica tempeſtate diſperſa.

Circa feſtum exaltationis S.Crucis, dum claſſis regis Franci reuerteretur e Flandria,diſperſa fuit tẽmpeſtate grauiſſima, & partim alliſa, partim confracta,pars verò magna Caleſiã, & in terras regis Angliæ eſt appulſa.Sicq; contigit, vt caperentur de nautis ſtipendiarijs per Caleſiẽſes ducenti & viginti ſex, præter naufragos quingentos & amplius ex Gallicis & Normãnis, qui demerſis ratibus in manus Caleſienſium deuenerunt.

Eodem

Rex Portugaliæ exſpirat.

Eodem tempore rex Portugaliæ intoxicatus hauſtu lætifero, dolo reginæ vitam finiuit. Et frater eius magiſter hoſpitalis miles egregius leuatur in regem licèt inuitus, & multa cum Anglorum adiutorio contra Hiſpanos proſpera bella gerit.

Circa feſtum S. Martini in parliamento Londonijs, clerus conceſſit regi decimam, & quintamdecimã populus laicalis.

Creatio ducum.

In hoc parliamento Robertus de Veer infauſta hora comes Oxonij, creatus eſt Marchio Dubliniæ in Hybernia, & Tho. de Woodſtock creatus eſt dux Glouerniæ, & frater eius Edmundus comes Cantebrigiæ, factus eſt dux Eboraci. Michael Attepol vir plus aptus cõmercijs, quam geſtis marcijs, pro tunc regni Cancellarius, factus eſt Comes Southfolciæ, conceſſis ſibi pro tanto nomine de burſa regia annuis mille marcis.

In hoc parliamento rex reſtituit ſua temporalia epiſcopo Norwicenſi.

Rex Armeniæ pacis mediator.

Anno 1386. Rex Armeniæ venit in Angliam tractaturus de pace inter regna Franciæ & Angliæ, ſed ſine cõmodo vtriuſq;. Nihilominus ſibimet ceſſit proſperè, quia præter mille libras quibus honoratus fuit a rege in naui aurea, literas patentes accepit a rege, de mille libris annuatim ſibi perſoluendis. Fuerat nẽpe vt aſſeruit expulſus regno ſuo per Tartaros, qua occaſione a regibus chriſtianis extorſit plura donaria, vt fœlicior foret illi fuga ſua in aliena patria quã pacificum dominium in propria. Gandauenſes leues & varij non expectato ſuffragio quod Rex Angliæ non ſine magnis ſumptibus illis præparauerat, regi Franciæ manus dederunt, manifeſtè monſtrantes ſe neſcire vni amico vel domino fidem diu reſeruare.

Sub hijs diebus audientes Hiſpani quòd Iohan. dux Lancaſtriæ proponeret regnum Caſtellæ vendicare, & ad hoc negotiũ neceſſaria præparaſſet, miſſis legatis regi Franco ſuum deprecantur auxilium. Qui mox miſit armatos illuc, ex Gallicis & Britonibus ad numerũ ſexcentorum. Qui illuc quidem peruenientes fœliciter, ſed infœliciter ſe gerentes, dum nimis confidũt in virtute propria, prædas inſolenter agentes & incendia in regno Portingaliæ, obuios habent Anglos inopinatò cum Portingalenſibus. Cum quibus congredientes, diſſipati, proſtrati, capti ſunt vel occiſi. Quo facto luctus & deſperatio creuit Hiſpanis, ira & indignatio Gallis & Britonibus, qui poſthæc domi infortunia cognouerunt.

Dux Lancaſtriæ regnum Hiſpaniæ vendicat.

Eodem anno D. Iohannes dux Lancaſtriæ circa feſtum Paſchæ profectus eſt cum exercitu in Hiſpaniam, quæ ſibi iure ſuæ coniugis dominæ Conſtantiæ, ſenioris filię & hæredis domini Petronis nuper regis Caſtillæ & Legionis debebatur. Cuius profectioni quia Hiſpani fuere ſchiſmatici, fauor papalis acceſſit, indulgens peccatorũ veniam ſecum proficiſcẽtibus, & eius profectioni quicquã conferentibus de bonis ſuis.

Igitur dum nauigat verſùs Hiſpaniam, caſtellũ de Breſt in Britannia obſidione Gallorũ liberat non ſine ſuorũ maximo detrimento, quia multos valentes amiſit ibidem. Deinde flante vento ſecundo appulſus eſt in portum Geromiæ, qui eſt primus introitus in Hiſpaniam ſalua claſſe ſua.

Hac ęſtate rumores increbuere de propoſito regis Franci volentis Caleſiam obſidere. Quapropter miſſus eſt ad loci tuitionem D. Henricus Percy iunior, electis bellatoribus, quem Scoti Ironicè hotſpur cognominauerunt i. calcar calidũ ſiue feruens, propter eius animoſitatem. Qui mox vt peruenit Caleſiã ſuper Morinos & Pikardos fecit expeditiones, prędas egit, & actus exercuit laudabiliter militares. Sed cum nunciatum fuiſſet ei regem Francũ nolle Caleſiam obſidere, ſed vel potius tranſferre bellum in Angliã, reuertitur feſtinanter gaudens ſibi occurrere quod volebat, bellum ſ. Gallicorum.

Londinenſium timiditas.

Londonienſes eo tempore regis Franci metuentes aduentum, cuncta meticuloſè faciunt, ac ſi mox foret capienda ciuitas. Currunt ad muros Haueli, cõtiguas domos dilacerant, deponunt, deſtruũt, diuorciaq; requirunt, ſicq; turbantur, ſic ſollicitantur, velut ſi ipſos hoſtes aſpicerent ante fores, dantes ignauiæ ſuæ manifeſtum omnibus experimentum.

Interea familiares regis Angliæ ceperunt 5. naues magnas,& ſex tarritas refertas Ianuenſium multis bonis. Sed Ianuenſes peroptimè ſciētes vbi ſibi ſuccurri deberet Michaelem Attepool adeunt regni cancellarium,qui & ipſe mercator erat,& mercatoris filius,& ob hoc multis notus inſtitoribus,& eius ſuffragia petierunt. Qui confeſtim iuſſit de theſauro regi eorum damna reſarciri, hoſteſq; ſeuiſſimos cum pace pecuniaq; dimitti. Qui mox vt ſoluerunt naues a littore,curſum in Flandriam direxerunt. Quò cùm perueniſſent quoſdam ex Anglicis peregrinis qui verſùs Romanam curiam properabant interemerunt, licèt eos in vaſa ſua pacificè admiſiſſent pacto naulo.

Sub eiſdem diebus noſtrates ceperunt duas magnas naues regis Franci, in quibus & pars muri lignei quam idem rex parari fecerat ad erigendum in Anglia,& magiſter totius fabricæ qui fuit Anglicus natione interceptus eſt, cum machinis ad petras iaciendas & gunnis & multo puluere pro eiſdem.

Erecta eſt proinde illa pars muri lignei apud Sandwich, & factum eſt vt quē contra nos erexiſſe hoſtes parauerant,nos ereximus contra hoſtes.

Preparatio ad reſiſtendum Francis.

Circa feſtum S. Michaelis conuenerunt armati & architenentēs de toto regno ad parliamentum tenendum London. vt parati forēt ad reſiſtendum regi Francorum,qui dicebatur venturus cum 15. ducibus, 26. comitibus, ac ducētis proceribus,& bellatoribus 100000. necnon & mille nauibus ad regnū Angliæ deſtruendum. Sed obſiſtente vento,imo fruſtrante conatus eius deo,totus ille apparatus confuſus, turbatus, & caſſatus fuit. Nempe per totum tempus quod fluxit inter Kalend. Auguſti & vigiliam omnium ſanctorum, aura nunquam flauit illis accommoda.

In ipſa verò vigilia ſurgente vento prout putabatur opportuno, diſſoluere rates,& cęperunt vſque Angliam nauigare. Sed mox illis maris alta tenētibus facti ſunt obuij venti contrarij,qui naues omnes compulerunt retrocedere, & eas tanta violentia impulerunt, & alliſerunt, vt plures ex illis in introitu portus de Scluſa confringerentur. Hac occaſione & Anglia metu liberata eſt,& rex Francus regreſſus ad ſua.

Rob. de Veer creatur dux Hyberniæ.

In hoc parliamento D. Rob. de Veer olim comes Oxoniæ,ſed in vltimo parliamento marchio factus Dubliniæ, regis munere creatur dux Hybernię, ſubmurmurantibus cæteris regni nobilibus,& indignè ferentibus tantæ promotionis appetitum in Veero dudum tam mediocri,quē non plus alijs commendabant virtutum dotes.

Cancellarius regni Michael Attepool per milites parliamentales conuictus eſt de quibuſdam proditionis articulis tam contra regem quàm regnum perpetratis. Ob quas cauſas licèt regi multum diſpliceret, ab officio Cancellarij deijcitur,& dignus morte iudicio parliamenti decernitur.

Rex tamen non multò pòſt eius amoris intinctu annullauit quicquid in parliamento ſtatutū fuerat contra ipſum. Ipſe verò Michael ſuos accuſatores meditatus eſt inuitatos ad cænam Londini clam vnà cum duce Glouerniæ trucidaſſe. Cui facinori non ſolùm fautor fuerat Nicolaus Brambre vt dicebatur, ſed author maximus miles mercenarius, & qui fuerat anno tranſacto Maior Londoniarum. Sed laudabili conſtantia Nicholai Exſton Maioris anni præſentis, qui liberè fatebatur ſe non conſenſurum tanto ſceleri, facinus eſt omiſſum. Et palam factum eſt verbum iſtud omnibus habitantibus in regione vicina.

In fine parliamenti clerus conceſſit regi mediam partem vnius decimæ, & mediam partem quintędecimæ populus laicalis,cōditionaliter tamen,vt procerum iudicio dicta pecunia pro regni commodo expenderetur. Quam pecuniam recepit comes Arundeliæ profecturus ad mare.

Duci Hyberniæ prouiſum fuit ad regis inſtantiā, vt hæredes Caroli de Bloys qui quondam vendicauit ducatum Britanniæ, pro 30000. marcarum venderentur Gallicis,vt hac ſuffultus pecunia dominium quod rex ſibi donauerat in Hybernia poſſet conquirere, adiecta conditione, vt citra paſcha proximum in Hyberniam tranſfretaret.

Finito

Finito parliamento & proceribus regreſſis ad propria, rex reuocauit Michaelem Attepool iam dudum damnatum per proceres, & ſecum detinuit cũ duce Hyberniæ,& Archiepiſcopo Ebor.domino Alexandro Neuile. Qui regis animum pro poſſe concitauerunt contra proceres,& præcipuè dominos Tho.ducem Glouerniæ, & R. comitem Arundeliæ, & vt acta parliamenti ante omnia annullaret. Hîc primò ſuccreuit odium regi contra proceres, & ex tunc nunquam eos vt fertur coluit niſi fictè. Nihilominus deiecto Michaele Attepool de officio Cancellarij, ſubrogatus eſt dominus Tho. Arundel epiſcopus Elienſis. Depoſitus eſt inſuper dominus Iohan.Fordam epiſcopus Dunelmenſis de officio Theſaurarij, & frater Ioh.Gilbert de ordine prædicatorum fit Theſaurarius,qui tunc fuit epiſc.Herefordenſis.

Anno 1387.Circa principiũ menſis Martij Rich.comes Arundeliæ, & Thomas comes Notinghamiæ profecti ſunt ad mare vt Occeanum Britannicũ cuſtodirent ab incurſibus hoſtium.Et factum eſt vt in vigilia annunciationis dominicæ,committerent bellum cum magna claſſe Franciæ,Flandriæ, Normanniæ & Hiſpaniæ.Ceſſitq; noſtris victoria, captis centũ nauibus vel eo amplius, in quibus continebantur vini 19000.doliorum, quæ diuerſis regni deſtinata prouincijs ineſtimabiliter incolis profuerunt.

Bellum nauale.

Comites hijs ita geſtis, caſtellũ de Breſt in Britan.adierunt, vbi duas munitiones ligneas erectas & refertas bellatoribus prȩlectis e Francia & Britannia cum difficultate magna ceperunt. Quarũ alteram incenderunt,alteram impoſitis caſtellanis de Breſt munierunt,quia illis neceſſaria videbatur. Et ſic hoſtes in eodem loco ſub temporis parui ſpatio,geminata damna ſenſere,primò per ducẽ Lancaſtriȩ petentem Hiſpanias,ſecũdò per comites memoratos, qui ibidem cõpoſitis benè rebus in Angliam proſperè ſunt reuerſi.

Robertus de Veer dux Hyberniæ,Michael Attepool comes Southfolciæ, Simon de Burle,& Richardus Stury deprauantes apud regem acta comitũ,dixerunt eos nihil dignum laude geſſiſſe,quippe qui non niſi mercatores diſpoliauerunt,quorum fructuoſius multò fuiſſet amorem ſeruaſſe patriæ, quàm odium inexorabile concitaſſe. Sed hij nimirũ milites potiùs erant Veneris quàm Bellonȩ,plus potentes in thalamo quàm in campo,plus valentes lingua quàm lancea,vtpote, qui ad dicendum vigiles, ad agendum acta Martia ſomnolenti. Hij circa regem conuerſantes nihil quod deceret tantum principem informare curabant,non dicimus tantũ armorum vſum,ſed nec ea quidem quæ maximè decent Heroes, viz.venationem, aucupationem aut hijs ſimilia quibus in pace regius honor creſcit.

Eo tempore quidam frater de ordine Carmelitarũ dictus Gualterus Diſſe, nuper confeſſor ducis Lancaſtriæ accepit a papa plura priuilegia illis impertienda præcipue, qui duci profecto in Hiſpanias quicquã de bonis ſuis conferrent. Inter quæ poteſtatem accepit creandi capellanos papæ. Et inter cæteros qui ſatis carè comparauerunt hanc libertatem, quidã frater de ſecta Auguſtinenſiũ comparauit eam. Qui indè ſumens cornua,Lollardis adhæſit, hortatu quorũ plura prædicauit enormia contra fratres ſuos. Milites capuciati qui defendebant vbiq; pro viribus Wiclefenſes,hunc in ſuis prædicationibus animauerunt,extulerunt, & indicibiliter laudauerunt. Qui ideò capuciati vocabantur quia nulli,nec ad ſacramentũ altaris quidem caputia deponebant. Horum præcipui fuere Guliel.Neuile,Lodowicus Clifford, Ioh.Clanbow, Rich. Stury,Gul.Latimer,& veſanior omnium Iohannes de monte acuto, qui tantã incurrit amentiam vt imagines,quas apud prædiũ ſuum de Schenelee habebat in capella ſua,deponi faceret & abſcondi. Fuerunt & alij multi milites de fide malè ſentientes, ſed infamia maiori famoſior Laurentius de Sancto Martino, de comitatu Sarum,qui in vigilia paſchȩ corpus dominicũ in ore acceptũ euomuit,& manu tenens illud ad propriam domum detulit,ſacerdote ſequente & obſecrante ne tantam iniuriã faceret ſacramento,ſed illud reſtitueret,vel more tractaret & ſumeret chriſtiano.Sed ille excluſo præſbitero,adhibitis oſtreis, diuiſit hoſtiam,cuius partem cum oſtreis, partem cum cepis, partẽ cum vino

Priuilegia a Papa conceſſa.

deglutiuit, aſſerens quemlibet panem domus ſuæ tanti fore valoris, quanti fuit ille quem ſic cum oſtreis abſumpſiſſet.

Bigamia Ducis ſatis impia.

Robertus de Veer dux Hyberniæ repudiauit vxorem nobilem, genitam de illuſtris regis Edwardi filia Iſabella, & cepit aliam quæ cum regina venerat de Bohemia, vt fertur cuiuſdam ſellarij filiam ſat ignobilem, nomine Lancecronam. Ipſe autem rex fauebat ſibi in omnibus, nolens eum in aliquo contriſtari. Proceres tamen indignabantur, & pręcipuè dux Glouernię mulieris auunculus, qui quandoq; ſtatuit vlciſci neptis iniurias, quod ducem Hybernię non latebat. Quamobrem & ſibi cauit prout potuit, & ducem Glouerniæ perimere cogitauit.

Iam paſcha tráſierat, iam tempus omne præterierat, quo dux Hyberniæ illuc tranſfretaſſet iuxta condictum, & adhuc in Anglia moram traxit. Sed ne propter hanc cauſam tumultus fieret inter proceres, rex ipſe, velut deducturus eum ad nauem, cum eo in Walliam eſt profectus. Non tamen dimiſſurus eum, ſed detenturus ibidem, vt illic ſemoti prout fertur quietiùs deliberare poſſet, qualiter proceres eorum votis obuiantes, dolo tenerent & occideret. Inſtigabant ad hæc regem iugiter Mich. Attepool, Rob. Treſilian Iuſticiarius, Alexander Neuile Ebor. Archiepiſcopus, & plures alij, qui ſuæ pelli timentes, non minus quàm dux Hyberniæ in necem procerũ conſpirabant. Igitur emenſo in Wallia longi temporis ſpatio, rex velut profectio ducis in Hyberniam data fuiſſet obliuioni cunctis in Anglia, redit cum duce & ſuis traditoribus ad caſtellum de Notingham, tractaturus ibi finaliter de morte procerũ prædictorum.

Rex cogit ſenatum in proceres.

Illuc igitur venire fecit multos de Londonienſibus, quos nouit contingentes ad vtrũlibet, & regni vicecomites & Iuſticiarios vniuerſos. Londonienſes accerſiuit, quia plures eorum nuper de proditione in regẽ conuicti, ſed tamen eius gratiã conſequuti, vt ipſi gratiam regi pro gratia gratis rependerẽt, & dominos indictarent de criminibus, quæ contra eos dicti proditores imaginati fuerant, dum cum rege egerant in remotis: vicecomites conuenire fecit, vt ſciret quantã potentiam manus bellicæ contrahere poſſent contra proceres, & vt ipſi nullũ militem de pago vel Schyra eligi ad parliamentũ permitterent, niſi quem rex & eius conſilium delegiſſet. Sed ad hæc vicecomites reſponderunt, quòd cõmunes fauebant dominis, nec eſſe in poteſtate illorum ad hanc cauſã exercitum contrahendi. Et de militibus ad parliamentũ eligendis dixerunt, communes velle tenere conſuetudines vſitatas, quæ volunt vt a communibus milites eligantur. Iuſticiarij ſunt vocati, vt ipſi decernerent, indictamenta fore legalia, & eiſdem apponerent ſigilla ſua. Quod & tunc completũ eſt Roberto Treſilian Iuſticiario, & Iohanne Blake iuris apprenticio facinus introducentibus prælocutum.

25. die menſis Auguſti, conuenientibus apud caſtellum de Notynghã Rob. Treſilian capitali Iuſticiario: & Roberto Belknap capitali Iuſticiario de cõmuni banco, & Ioh. de Holt, Rogero de Stilthorp, Gul. de Burgh militibus, Iuſticiarijs & ſocijs Roberti Belknap ſupradicti, requiſiuit ab eis Rex in fide & ligeantia, vt ad iſtas quæſtiones fideliter reſponderent.

Ficta accuſationes contra proceres.

Primò, an illa noua, ſtatutũ & ordinatio atque commiſſio, facta & edita in parliamento vltimo, derogant regali pręrogatiuæ dicti regis? Dederat nempè rex duci Glouerniæ, & comiti Arundelię, & quibuſdam alijs commiſſionem licèt inuitus, ad inquirendum, audiendum & iudicandum de quorundam defectibus & præcipuè, Michael. Attepool. Ad quam reſponderunt quòd derogant, eò quòd fuerant contra voluntatem regis.

Secundò, illi qui ſtatutũ &c. fieri procurarunt, qualiter ſunt puniendi? Reſponderũt quòd pæna capitali niſi rex eis voluerit indulgere.

Tertiò, qualiter ſunt puniendi qui regem excitauerunt ad conſentiendum præmiſſis? Reſponderunt, quòd niſi rex eis gratiam fecerit ſunt pęna capitali meritò puniendi.

Quartò qualem pænam merentur, qui compulerunt regem ad conſentiendum confectioni dictorum ſtatuti &c. Reſponderunt quòd ſunt vt proditores

meritò

meritò puniendi. Quintò quomodo ſunt illi etiam puniendi qui impediuerūt regem quò minùs poterat exercere,quæ ad regaliam ſuā pertinuerunt, remittēdo pœnas,ſiue debita quęuis? Reſponderūt quòd ſunt vt proditores meritò puniendi.Sextò quęſitum fuit,an poſtquam parliamento congregato , negotia regni,& cauſa congregationis parliamenti de mādato regis expoſita & declarata,& cōmunes articuli limitati per regem, ſuper quibus domini & communes in eodem parliamento procedere debeant,ſi domini & communes ſuper alijs articulis velint omninò procedere,& nullatenus ſuper articulis limitatis per regem, donec ſuper articulis per eoſdem expreſſis fuerit per ipſū regem primò reſponſum,non obſtante quòd eis fuerat per regem iniunctum in contrarium,nnnquid rex in ea parte debeat habere regimen parliamenti,& de facto regere effectum, quòd ſuper limitatis articulis per regem primò debeat procedere, vel domini, & communes primò debeant habere reſponſum a rege ſuper articulis per eoſdem expreſſis antequam vlteriùs procedatur ? Reſponderunt quòd ſi quis huiuſmodi regimen regis impediri fecerit, tanquam proditor eſt puniendus. Septimò, nunquid Rex quandocunq; ſibi placuerit poteſt diſſoluere parliamentum, & ſuis dominis & communibus præcipere, quòd abindè recedant an non ? Reſponderunt quòd poteſt, & ſi quis ex tunc contra voluntatem regis procedat, vt in parliamento tanquam proditor eſt puniendus. Octauò,ex quo Rex poteſt quandocunq; ſibi placuerit remouere quoſcunq; Officiarios & Iuſticiarios ſuos,& ipſos pro delictis iuſtitiare & punire,nunquid domini & communes poſſunt abſq; voluntate regis,Officiarios & Iuſticiarios ipſos impetere ſuper delictis eorum in Parliamento an non? Reſponderunt quòd non poſſunt, & ſi quis contrarium fecerit, eſt vt proditor meritò puniendus. Nonò,qualiter ille eſt puniendus, qui in Parliamento monebat, quòd mitteretur pro ſtatuto, per quod Rex Edwardus Carnaruan erat abiudicatus in Parliamento, per cuius ſtatuti inſpectionem noua ſtatutum,ordinatio & commiſſio ſupradicta,fuerunt in parliamento concepta? Reſponderunt, quòd tam ille qui ſic monebat, quàm alius qui prætextū huius monitionis ſtatutum illud portauit ad parliamentum, ſunt vt proditores criminoſi meritò puniendi.Decimò,an iudicium illud in vltimo parliamento celebrato apud Weſtm.redditū contra comitem Southfolciæ Mich.Attepool,fuit erroneū & reuocabile,an non?Reſponderunt vnanimiter,quòd ſi illud iudiciū fuiſſet modò reddendū,illi Iuſticiarij modò reddere nollent, quia videtur eis quòd iudiciū illud reuocabile eſt tanquam erroneū in omni ſui parte.

In quorum omnium teſtimonium Iuſticiarij prædicti & Johannes Lokton ſeruiens domini regis ad legem ſigilla ſua præſentibus appoſuerunt &c. Expeditis ad vota indictamentis in dictos proceres, & plures alios nobiles,Rex & dux Hyberniæ miſſis nuntijs conduxerunt multos qui cum illis ſtarent, ſi oporteret, contra dominos in die belli. Interea rumor huius facti peruenit ad proceres,& eos magna repleuit mæſtitia,eò quòd nullius culpæ conſcij, tanto regis odio ſtringerētur. Vnde in primis regis patruus dux Glouerniæ vt regis animum mitigaret, coram epiſcopo Londonienſi & multis alijs regni nobilibus iuramentum tactis ſacroſanctis ædidit, ſe nunquam aliquid in regis læſionem machinatum fuiſſe,excepto quòd ducem Hyberniæ quem rex dilexit, lætis oculis non reſpexit,qui non ſolùm ſuam,ſed regis conſanguineam dehoneſtaſſet.Cum audiſſet iſta rex,& iam pacificatum ſe monſtraſſet, Michael Attepool timens ſi rex & dux concordarentur ſua affutura diſpendia , cæpit duci detrahere,& commouere regem ad priſtinam indignationem. Cui London.epiſc.qui tunc ſe mediatorē exhibuerat inter regē & ducē dixit.Sileas,ait,ô Michael, nō enim decet te qui dānatus es,os de cætero aperire. Eſt enim niſi indulgentia regia ꝙ tu viuis. Adhæc rex illicò tantū offendebatur vt epiſc.iuberet abſcedere cū rācore, qui recedēs retulit quę audierat.Hic excreuit odiū & indignatiò ex vtraq; parte,& dux comitibus Arūdelię,Warwici,& Derby quorſum res tenderet palā facit conſiliū, prædicit periculū quod omnes in cōmuni tāgebat.Qui mox collectis exercitibꝰ ſtatuerūt regē cōuenire ſuper pręmiſſis.

E contra rex agentibus proditoribus excogitat, qualiter dominos præfatos tolleret, antequam iunctis viribus conuenirent. Et primò miſit ad caſtellũ de Reygate comitem Northumbriæ, vt comitem Arundeliæ arreſtaret, ſed ipſe cernens comitem valdè commotum & circa eum manũ armatam validam, infecto negotio reuerſus eſt. Comes autem poſt eius regreſſum noctanter equitauit cum exercitu, donec peruenit ad ſyluam de Haringey, vbi reperit ducem Glouerniæ, comitem Warwici cum magna vi militiæ congregatos. Sed tandẽ intercurrentibus pacis mediatoribus, ad id deductum eſt negotium vt domini apud Weſtm. coram rege venirent expoſituri ſua grauamina, & iuſtũ iudicium percepturi. Petierunt ergo vt proditores ſuos & totius regni, quos rex ſecum detinebat, iugiter amoueret. Proditores appellabant, Rob. de Veer ducẽ Hyberniæ, Alexandrũ Neuile Archiep. Ebor. Mich. Attepool comitem Southfolciæ, Rob. Treſilian falſum Iuſticiarium, & Nich. Brambre falſum militem Londonienſem. Ad firmandum hanc appellationem proiecerunt chirothecas ſuas, iurantes ſe eam duello probaturos ſi regi placeret. Rex autem reſpondit hoc modo non debere fieri, ſed omnia differri ad parliamentum proximum in quo fieret iuſtitia vtriq; parti. Et recepit vtriuſq; partis perſonas in protectionem ſuam vt nulla pars interea noceret alteri, nec exercitũ medio tempore cõgregaret. Recedentibus dominis cũ hoc reſponſo, non eſt viſum eis iam tunc diſiungi, quòd eis ex poſt magnæ ſapientiæ loco fuit. Nam de conniuentia regis interim dux Hyberniæ in partibus Ceſtriæ & Walliæ magnam turbã conflauerat, quod cognoſcentes domini eius motibus feſtinanter occurrunt, & de Ceſtrenſibus quoſdam perimunt, quoſdam captiuant, nonnullos deſpoliant armis & equis, & vacuos domum remittunt. Dux Hyberniæ cernens imminere ſibi periculum fuga ſibi conſuluit. Et dominorũ æmuli hijs auditis fecere ſimiliter. Proceres proinde reuerſi properauere Lõdonias, vbi rex celebraturus fuit in turri dies natalitios. Quã & victualib⁹ inſtaurauerat, ſi oporteret pro reſiſtẽtia faciẽda. Habebant autẽ proceres exercitũ valdè fortẽ 40000. bellatorũ.

Procerum exercitus.

Anno 1388. In craſtino natalis domini proceres conuenere Londonijs cum exercitu, & in campis vbi a turri videri poterant conſederunt. Rex autem hæc ſciens diſſimulabat quaſi multitudinẽ paruipendens, dixitq; ſuis. Sinãtur, inquit, hîc iacere cum turba donec expenderint bona ſua, & tunc demũ vacui reuertentur, & ego poſteà loquar iudicium cum eiſdẽ. Cum verbum iſtud fuiſſet nunciatũ proceribus, iurauerunt ſe non receſſuros donec cũ eo ore ad os colloquiũ obtinerent. Tandẽ poſt altercationes varias, in turri cum eo colloquiũ habuerunt, vbi corã eo de conſpiratione contra eos facta conqueſti ſunt. Cũq; rex inficiari nequiret obiecta, præ confuſione lachrymatus eſt. Sicq; confuſum proceres ea vice reliquerunt, cõdicentes vt veniret in craſtino ad Weſtm. auditurus plura, & de regni negotijs tractaturus. Quod ea vice conceſſit, ſed nocte ſequente inſtinctu ſuſurronum propoſitũ mutare decreuit, quod proceres non latebat. Renunciari fecerunt ergo ſibi, vt pacta teneret veniens ad Weſtm. aut pro certo ſciret eos electuros alium ſibi regem qui vellet obtemperare cõſilijs dominorum. Quo telo rex repercuſſus manè ad Weſtm. remigauit. Cũq; tractare cæpiſſent proceres, inter cætera dixerunt regi, quòd pro honore ſuo, regniq; cõmodo oporteret proditores, ſuſurrones, adulatores & maleficos, detractores, & inutiles de ſuo palatio eliminari. Cenſuerunt igitur arcendos a curia Alexandrum Archiep. Eborac. & alios plures tam ſpirituales quàm temporales dominos, vnà cum nonnullis clericis de capella ſua, militibuſq; multis cum dominabus plurimis, quæ non tantùm fuerunt inutiles, ſed infames. Arreſtati ſunt autem Simon Burlee, Gulielmus Elmeſham, Iohannes Beauchampe de Holte regis Seneſchallus, Iohannes Saliſbury, Thomas Triuet, Iacobus Berneres, Nicholaus Dagwoorth & Nicholaus Brambre milites, clerici verò Richardus Clifforde, Iohannes Lincolne, Richardus Mitforde, & Nicholaus Clake, Decanus Capellæ Regis cum quibus Iohannes Blake iuris apprenticius arreſtatus eſt, & omnes tam milites quàm clerici diuerſis carceribus ſunt tranſmiſſi.

Poſt

Poſt feſtũ purificationis conuenit ad parliamentũ Londonijs vniuerſa regni nobilitas, ad quod proceres cum exercitu conuenerunt. Captus eſt tũ infauſto ſydere Rob. Treſilian quondam Iuſticiarius, qui mox tractus ad furcas ſuſpenſus eſt iudicio dominorum, quibus rex commiſſionem dederat malefactores puniendi. Conſequenter proceſſum eſt contra Nich. Brambre, qui conſimili damnationi ſubiacuit. Deinde Ioh. de Saliſbury, & Iacobus Berneres de proditione notati, tracti ſunt & ſuſpenſi. Poſt quos Iohan. Beauchamp de Holt regis Seneſcallus de infidelitate conuictus, eiuſdem Parliamenti decreto, tractus eſt & ſuſpenſus. Suſpenſus eſt & Ioh. Blake iuris apprenticius, qui in conſilio apud Notingham contra dominos multa machinatus eſt. Nouiſſimè decollatus eſt D. Simon Burlee homo intollerabiliter arrogans, oppreſſor pauperũ, oſor eccleſiæ, mœchus & adulter, quia conſenſerat caſtellum Doueriç cuius cuſtos erat Gallicis vendidiſſe, & quia peſſimus conſultor fuit ſemper regi. Damnati ſunt prætereà exilio dicti parliamenti decreto, Iuſticiarij Rob. Belknap, Ioh. Holt, Rogerus Fulthorp, & Guliel. de Burgo. Hijs ita geſtis, rex præſtitit iuramentũ de ſtando & parendo regimini procerum. Et conſimile iuramentum exactum eſt a tota regni communitate.

Malefactores morte plectuntur.

Poſt feſtum Pentecoſtes comes Arundeliæ Rich. factus Admiralius, ingreſſus mare octoginta naues hoſtium vel cepit, vel incendit, vel certè demerſit victis hoſtibus in eiſdem.

Inſulam de Baas deprædatam dat ignibus, inſulas inſuper de Vs, & de Ree de Lemuſtre & de Rochele, de Olum & de Olorum, a quibus leges marinæ nomen habent, inuadit, capit, & diſpoliat, de quibuſdam redemptiones accipiẽs, quaſdam verò flamma deuaſtans. Gallos cum Britonibus qui reſiſtentiam parauerunt deuincens, conuertit in fugam. Peractoq; cum fœlicitate negotio ad Angliã remeauit. Per idem tempus Gallici de pace faſtidioſi ingrediuntur hoſtiliter terras ducis de Gelre, pro eo maximè, quòd Anglis erat amicus. Qui mox occurrens illis proſtrauit magnam multitudinẽ eorundem, docuitq; Gallos experimento præſenti, quã periculoſum ſit excitare canem dormientem.

Franci profligati.

Eodem anno Scoti quietis neſcij, agebant in Anglia cædes & rapinas, fixeruntq; tentoria prope nouũ caſtellum ſuper Tynam. Quibus occurrit D. Henricus Percy iunior cum fratre ſuo Radulpho. Contigitq; Henricum in primo congreſſu perimere Guliel. Douglas ducem Scotorum: ſed mox vertente faciem fallaci fortuna, idem Henricus cũ fratre captus eſt a Comite de Dunbarre, multis ex Anglis interemptis. Scoti tamen etſi illis ceſſit victoria, damnum tamen acceperunt irrecuperabile de ſuorũ valentiſſimorũ ſtrage facta per Henricũ. Qui nimirum poſt hanc pugnã humiliati fugerunt, non audentes aduentum aliorũ procerum expectare. Et ſic vnius, id eſt Henrici probitate licèt captus eſſet, regnum Angliæ tam metu bellico quàm Scotis extitit vacuatum.

Poſt feſtum natiuitatis beatæ Mariæ factum eſt Parliamentum Cantebrigiæ in quo fuerunt ædita plura ſtatuta, quæ in maioribus chronicis videri poſſunt.

Parliamentum Canteb.

In hoc Parliamento clerus conceſſit regi decimam & laici quintamdecimã. Et D. Iohan. Holland frater regis ex parte matris, creatus eſt Comes Huntingdoniæ, & D. Thomas Triuet equo lapſus mortem incurrit. Papa tranſtulit D. Tho. Arundel epiſc. Elienſem ad Archiepiſcopatum Ebor. Alexandro Neuile proditore tranſlato ad epiſc. Sanctæ Andreæ in Scotia, Iohanne Fordeham de Dunelmenſi in Elienſem, Magiſtro Gualtero Skirlow de Bathoniẽſi in Dunelmenſ. magiſtro Radulpho Ergon de Sariſburienſi in Bathonienſem, & Iohan. Waltham clerico de priuato Sigillo prouidit de epiſcopatu Sarum.

Anno 1389. Rex inopinatè collectis optimatibus in domo conſilij, inquiſiuit quot annos ætatis habebat. Reſponſũq; fuit quòd viginti iã plenè peregiſſet: Ergo inquit plenę ſũ ætatis ad gubernandũ domũ & familiã, necnon & regnũ meũ. Iniuſtum eſt vt mea cõditio ſit deterior quã cõditio minimi in regno meo. Cur mihi negatur quod cuilibet alteri gradus inferioris cõceditur de cõſuetudine & regni iure? Cũq; barones attoniti reſponderẽt nihil iuris ſibi debere ſubtrahi, ita ait. Noſtis ꝙ diu regulatꝰ fuerim per tutores, nec mihi licuit

ſine illorum arbitrio quicquam facere. Et ideo nunc illos ammoueo, & vt hæres ætatis legitimæ regni regimen apprehendo. Iuſſitq; ſtatim Cancellario reſignare ſigillum, quod mox dominus Eboracenſis regi dedit in manus. Qui poſt puſillum illud commiſit epiſcopo Winton. Gul. Wickham. Deinde conſtituit nouos Officiarios, vtens in omnibus proprijs arbitrio & voluntate. Ducemq; Glouerniæ & comitem Warwici dimouit a conſilio, adhibitis alijs qui ſuis oculis placuerunt. Interea detractores tantum regem dementauerunt, vt crederet ducem Glouerniæ collegiſſe militiam contra eum. Tunc rex repentè accerſito duce huius turbationis ignaro, ſcrutatus rei veritatem, comperit famam mendacem & erubuit. Aderant tunc præſentes qui mendaciū iſtud finxerant, contra quos cùm dux loqui paraſſet, & eorum perfidiam voluiſſet publicè declaraſſe, rogauit rex ſub obteſtatione ſuæ dilectionis, ne procederet in materia ſupradicta. Acquieuit ergo dux roganti, eò faciliùs, quò benè nouit iam regi ſuam innocentiam declaratam.

Rex nouos eligit Officiarios.

Circa feſtum Sancti Iohannis Baptiſtæ firmatæ ſunt treugæ inter regna Angliæ & Franciæ triennales, ad quas ſeruandas (quod mirū eſt) reges præſtitêre perſonalia iuramenta.

Eo tempore Scoti combuſſerunt villam de Tynemutha. Poſt paucos autem dies Francis pro Scotis ſpondentibns, Scoti incluſi fuere in treugis captis inter Anglos & Francos, nulla reſtitutione facta pro damnis & iniurijs illatis noſtratibus per eoſdem.

Dominus papa Vrbanus *6.* conſiderans vires hominum & ætates imminutas, conſtituit annum gratiæ, id eſt Iubileum fieri anno ſequenti, qui inciperet a natali inſequente, & ex poſt in æternum ſemper reuolutis 33. annis cunctis chriſticolis nouaretur. Iudicās annos plenitudinis ætatis Chriſti miſticos idoneos ad renouandum ſæculis Iubileum.

Annus Iubileus

Michael Attepool diem ſupremum clauſit Pariſius hac ęſtate.

Lollardi ſequaces Ioh. Wickliff in tantam ſunt euecti temeritatem, vt eorum præſbyteri more pontificum nouos crearent præſbyteros, aſſerentes quemlibet ſacerdotē, tantam habere poteſtatem conferendi ſacramenta eccleſiaſtica quantam papa. Hanc autem perfidiam in Sarum diœceſi practizarunt. Qui verò taliter ordinati ſunt, ſibi cuncta licere putantes, miſſas celebrare, & ſacramenta conferre minimè timuerunt. Audierunt & cognouerunt hæc regni Pōtifices, ſed abierunt alius in villam ſuam, alius ad negotiationem ſuam, ſolus Norwicenſis temporibus malis auſus eſt eſſe bonus.

Papa mors.

Hoc anno menſe Octob. papa Vrbanus *6.* valefecit ſęculo. Cui ſucceſſit Cardinalis Neapolitanus, qui Bonifacius *9.* dictus eſt.

Menſe Nouemb. redijt in Angliam D. Iohan. dux Lancaſtriæ, qui in tranſmarinis partibus moram traxerat triennalem. Qui in Hiſpania primò paſſus infortunia, poſtremò ad ſummam vſque fœlicitatem deo miſerante peruenit. Nam ſuus aduerſarius rex Caſtellæ, non viribus humanis territus, nullius niſi dei ſolius timore coactus (quippe qui inter ſuos ſecurus habitans, & vidit noſtratum miſerias, atq; cognouit penurias) obtulit ſe primò de forma pacis cum duce tractaturum. Sicq; factū eſt domino diſponente pro duce miraculoſè negotiū, vt affinitas inter eos ſucceſſoria firmaretur & dux acciperet pro tunc in arram multa millia librarū a rege Caſtillæ, & obſides pro ſoluendis annuatim ad vitam duci & duciſſæ 10000. librarum.

Comes Penbr. interimitur.

Anno 1390. dum iuuenis Comes Penbrochiæ Ioh. de Haſtinggo exercit haſtiludia in domini regis curia, percuſſus eſt inguine a quodam milite ſibi occurrente vocato Ioh. de S. Iohanne. Qua læſione obijt pręmaturè penultimo die menſis Decembris.

Poſt feſtum ſancti Hillarij in parliamento tento Londonijs ſtatutum fuit, vt nullus tranſfretaret ad impetrandum prouiſiones a papa, ſub pæna carceris. Item conceſſi fuere domino regi 40. ſol. de quolibet ſacco lanæ, & de libra *6.* denarij.

In hoc parliamento dominus Ioh. dux Lancaſtriæ factus eſt dux Acquitanię, per

per virgam & pileum ſibi prębitas manu regis. Et Edwardus filius ducis Eboraci factus eſt comes de Ruthland.

Eo tempore dominus Adam Cardinalis Anglicus qui dedecoroſè depoſitus fuerat per Vrbanum papam reſtituitur ſuo gradui, per Bonifacium ſucceſſorē. Ferunt quòd cum Vrbanus tyrannizare meditaretur, hunc maximè propter profunditatem ſenſus pertimuerit. Et ideò ne conatus ſui impedirentur per eum, hunc ſat iniuſtè comprehendit, & torſit, & recluſit in carcere quàm diu vixit. Quod factum in morte ſua fertur ſatis doluiſſe, publicè pænitēdo & proteſtando hunc reum nullius criminis extitiſſe. *Cardinalis reſtitutus.*

Huius Cardinalis petitione declaratum fuit per papam Bonifacium, quòd bullæ de indulgentijs plenarijs conceſſæ quibuſlibet in extremis, tantū valent obtinentibus, in ea confeſſione quæ mortem immediatè præcedit. Qui licèt multotiens propter diuerſa pericula confiteantur, ſi conualuerint, non tamen vſque ad extremum articulum ſortiuntur effectum. *Bullarū virtus.*

Hoc anno dominus Henricus comes de Derby profectus in le Pruys in regno de Lettow bella gerit, ciuitatem dictam Willis, ad cuius caſtellū rex de Lettow dictus Skyrgalle confugerat, primus occupauit vexillo ſuo ſuper muros erecto. In ea ciuitate perempta ſunt ad 4000. plebanorum vel ſaltem in captiuitatem ducta, fratre regis de Poleyn ibi perempto, qui fuit grauis aduerſarius chriſtianis. Mareſcallus Pruſiæ, & quidā rex vocatus Wytot delectati probitate tanti iuuenis & animoſitate multum honoris impenderunt illi.

Anno 1391. Rex Franciæ miſſis in Angliam nuntijs, obtulit pacem regi deſiderabilem diutiſſimè concupitam. Et vt pax ſtabilior, conditio firmior, tractatus honoratior haberetur, petijt regis noſtri colloquium perſonale, quod prope Kaleſiam fieri poſtulauit.

Rex autem Angliæ, quia ſublimis & honorabilis ibi apparere voluit, miſit per ſingulas regni Abbathias pro equis nobilibus, quales regē decuit inſidere. Miſit etiam ad eadem loca pro magnis ſummis pecuniæ ſibi mutuo concedendis, ne pacis negotium per religioſos impediri videretur, ſi quod rex ab eis petijt negaretur. Nec minùs pepercit ciuitatibus & burgis regni, quin a ſingulis peteret in hoc negotium magnas ſummas.

Sub eiſdem diebus de conſenſu regis & conſilij fuit proclamatio facta Londonijs, vt omnes beneficiati exiſtentes in Romana curia redirent in Angliam citra feſtum S. Nicholai, ſub pæna priuationis omniū beneficiorum ſuorum, & non dum beneficiati cederent per idem tempus. Anglici autē audito tanto tonitruo in remotis, metuentes ictum deſerta curia confugiunt ad natale ſolum. Ipſe verò papa, tanto fragore turbatus, mittit feſtinanter nuntium qui cauſas exploret harum rerum omniū, ſimul & ſtatuti Parliamentalis de prouiſoribus nuper æditi, vt præfertur. Qui cùm veniſſet, hortatus eſt regem rogans & requirens ex parte papæ, quòd ſtatuta illa tolli & de capitularibus faciat aboleri & maximè ſtatuta, Quare impedit, & Premunire facias, & hijs ſimilia, & ſi ſtatuentes non tollant &c. ſaluo honore eccleſiæ, & animarum ſalute non poteſt illa diſſimulare. Rex Angliæ vt filius obedientiæ, petitionibus papæ parere decreuit, hijs præcipuè quæ expediebant vel licebant. Iuſſitq; papali nuntio vt expectaret Parliamentum futurum in quo de communi conſilio ſibi reſponſa darentur. *Papalis nuntius.*

Eo anno dominus Thomas dux Glouerniæ dum in le Pruys vellet curſum dirigere cum armata manu, agitatus aduerſa fortuna, & procelloſis Neptuni turbinibus a propoſito impeditur. Nempè poſt Daciam, poſt Norwagiam, poſt Scoticam barbariē non ſine mortis metu tranſcurſam, tandem eiectus eſt in Northumbriam prouenitq; Tynemutham.

Circa feſtum omnium ſanctorum in Parliamēto facto Londonijs tractatum fuit de papali negotio, quo ad ſtatutum nuper æditum contra prouiſores. Et quamuis rex & dux Lancaſtriæ viderentur papæ deferre, milites tamen parliamentales nullo modo conſentire voluerunt vt liceret Romipetis impunè ibi acquirere beneficia ſicut priùs. Sed ne videretur nullum honorem papæ vel

regi detuliſſe, hoc tollerauerunt, vt per regis gratiam liceret talibus impetrare beneficia vſque ad parliamentum futurũ. Clerus conceſſit regi dimidiã decimam, & laici quintamdecimam. Quam ſummam percepturus erat dux Lancaſtriæ profecturus in Franciã, & cum rege Franco perſonaliter de pacis negotio tractaturus. Item per clerum & laicos conceduntur regi vna plena decima, & plena quintadecima ſub conditione, viz. quòd ipſo anno ſuper Scotos hoſtiliter equitaret.

Eodem anno dominus Henricus Percy reuocatur a Caleſia & cuſtos Marchiæ Scotiæ conſtituitur. Et dominus Tho. Mounbray Comes de Notingham fit cuſtos Caleſiæ.

Anno 1392. in die natali domini, Delphinus de mari veniens luſit Lõdonijs in Thamiſia, perueniens vſq; ad pontem, præſagiens fortaſſe tempeſtates quæ mox infra hebdomadã ſequebantur, vt certè perturbationem ciuium, quã citò poſteà per iram regiam incurrerunt.

Hoc anno dux Lancaſtriæ tranſfretauit cum epiſcopo Dunelmenſi, habuitq; Ambianis cum rege Franco colloquiũ perſonale. Quem rex ſuſceptum magnificè, vltrà quàm credi potuit, honorauit. Tandem finito tractatu, reportauit dux vnius anni treugas, vt per idem tempus deliberaret regni cõmunitas, vtrũ expediret paci finali manus dare, potiùs quã negotia dubia belli tractare. Ob hanc cauſam conuenerũt ad conſilium apud Stamford omnes regni proceres, & de cunctis ciuitatibus & burgis nobiliores, ad audiendum & diſcernendum de tractatu ducis habito Ambianis. Sed tamen nil profuit ea vice tanta collectio, preterquã quòd ſuſceperunt treugas per vnius anni circulum duraturas. Ad quas ſeruandas vterq; rex corporale præſtitit iuramentum.

Conſilium apud Stamford.

Eo tempore cum Londonienſes regi petenti mutuo 1000. libras procaciter petita negaſſent, rex offenſus fecit citari Maiorẽ & vicecomites cum Aldermannis ad conſiliũ Notinghamię & ditioribus ciuitatis. Et Maiorem quidem cum potentioribus arreſtatũ, propter diuerſos defectus illis impoſitos, varijs cuſtodijs deſtinauit. Reuocauitq; priuilegia, libertates eorum annihilauit & leges quas condiderant abrogauit. Decreuitq; de conſenſu conſilij, vt de cætero Londonienſes Maiorẽ non eligerent vel haberent, ſed rex de ſuis militibus prouideret aliquem qui rector eorum foret, & Gardianus Londoniæ vocaretur. Conſtituitq; dominũ Edw. Daluirigg Gardianum. Qui quia dicebatur nimis fauere ciuibus illicò ſubmouetur, & D. Baldewinus de Radingtona conſtituitur loco ſuo.

Ira regis in Londonien.

Igitur cum Londonienſes humiliati fuiſſent in iniquitatibus ſuis, vidit dominus rex tribulationem eorum, & propitius fuit peccatis eorũ mediante duce Glouerniæ, venitq; Londonias ad conſolandum eos. A quibus tunc cũ tanta gloria, tanta pompa, tanta varietate diuerſorum apparatuum eſt ſuſceptus, quanta decuiſſet Cæſarem triumphantem, tantis donis honoratus eſt ab eis, quòd eorũ pretium nequiuit faciliter æſtimari. Sicq; recuperare meruerunt libertates veteres quæ ſaltem ciuitati poſſent eſſe fulcimento, non extraneis detrimento. Indultumq; fuit eiſdem vt liceret eis Maiorẽ eligere ſicut priùs.

Londonien. regi reconciliati.

Hoc anno rex Franciæ maleficatus incurrit amentiã, & phreneticus eſt effectus, nec vnquam poſtea potuit vllis artibus plenè reſtitui ſanitati.

Robertus de Veer quondam dux Hyberniæ in Louania diem clauſit extremũ in mentis angaria, rerumq; penuria. Qui equidẽ iuuenis aptus fuerat ad cuncta probitatis officia, ſi non defuiſſet ei in pueritia diſciplina.

Mors Rob. de Veer.

Anno 1393. in Parliamẽto facto Wintonię poſt natale conceſſa fuere regi per clerum dimidia decima, & medietas quintædecimæ per cõmunes, pro ſumptibus ducum Lancaſtrię & Glouernię, qui fuerunt profecturi in Franciã ad tractandum de pacis negotio inter regna.

Hoc anno Bancus regius & Cancellaria tranſlata ſunt de Londonijs Eboracum. Sed non longo tempore durauit hæc nouitas, quia qua facilitate trãſportabantur Eboracũ, eadem lenitate Londonias reportabantur. Iſto quoq; anno D. Aldredus de Veer, comes Oxonij factus eſt.

Dominus

Dominus Tho. Percy frater comitis Northumbriæ factus eſt Seneſcallus regis, & dominus Guliel. Scroope ſubcamerarius regis efficitur, vir quo de facili nemo poſſet nequior aut crudelior inueniri. Sub hoc tempore dictus Guliel. Scroope emit de domino Guliel. de monte acuto Comite Sarum Inſulam Euboniæ cum corona. Nempè dominus huius inſulæ rex vocatur, cui etiam fas eſt corona aurea coronari.

Inſula de Man.

Hæc inſula vocatur in vulgari, Inſula de Man, quæ inter Angliam & Hyberniam ſituatur.

Duces Lancaſtriæ, & Glouerniæ tranſfretauerunt in Franciam, pro fine faciendo treugarum præloquutarum, vel pacis finalis inter regna. Sed tamen non dum finis, quia rege Franco iterum infirmato non potuit finis eſſe.

Dominus Henr. Percy iunior conſtitutus eſt cuſtos Burdegaliæ. Aquarum inundatio apud Bury tanta ruit, vt aream adimpleret eccleſię, & apud Nouum Forum parietes domorũ dirueret, & viris illic ac mulieribus penè periculum dimerſionis inferret in Octobrio.

Aquarum inundatio.

Iſto anno dominium villæ de Sherburgh reuolutum eſt ad priſtinum poſſeſſorem regem Nauarriæ, quod inuadiatum fuerat regi Angliæ certis annis, pro 22000. marc. de rege Angliæ mutuo ſuſceptarum.

Anno 1394. Morettus de Turkia vallauit obſidione ciuitatem Conſtantinopolitanam, ſed probitate ciuium eſt repulſus.

In octauis S. Hillarij factum fuit parliamentum London. in quo petitum fuit regi ſubſidium volenti in Hyberniam proficiſci. Cui Clerus conceſſit plenam decimam ſi tranſfretaret, ſi verò non laboraret, medietatem tantùm decimæ conceſſit eidem.

Circa feſtum S. Iohan. Baptiſtæ venerunt a Francia dux Lancaſtrię, reportãs 4. annorum treugas. In quibus & Scoti comprehendi debebant, ſi vellent ſubijci regi Anglorum vt de iure ſolebant.

Agente duce in Gallijs, obijt in Anglia coniux ſua domina Conſtantia domini Petri quondam regis Caſtillæ filia, mulier ſuper fœminas innocens & deuota. Obijt etiam Comitiſſa de Derby vxor domini Henrici comitis de Derby, filij ducis Lancaſtriæ ſupradicti. Anna quoq; regina diem clauſit, quæ apud Weſtm. eſt ſepulta. Cuius exequiæ quanto celebriores fuerũt in expenſis, tanto notabiliores infamijs, quia rex ipſe polluit locum ſanguine comitis Arundeliæ in principio officij funeralis. Cauſa iræ regiæ fuit, quia comes non interfuit proceſſioni & deportationi corporis reginæ ab eccleſia S. Pauli vſq; Weſtmon. deportati, & quia cum tardiùs adueniſſet, primus omnium petijt a rege licentiam recedendi propter certas cauſas quę eum vrgebant.

Comes Arundel. interfectus.

Eodem anno obijt domina Iſabella Duciſſa de Cuerwike ſoror duciſſæ Lancaſtriæ mulier mollis & delicata, ſed in fine (prout fertur) ſatis pęnitens & conuerſa.

Hæc humata eſt iuſſu regis apud Langlee prædium ſuum inter fratres.

Circa gulam Auguſti iuſſi ſunt omnes Hybernici per totum regnum euacuare citra feſtum natiuitatis S. Mariæ, præſtolaturi in Hybernia regis aduẽtum, ſub pæna capitali. Dicebatur quòd in Angliam lucri gratia tanta multitudo Hybernicorum venerat, vt illa regio viris & mulieribus vacuaretur. Vndè contigit quòd merè Hybernici, Anglicorum Hybernicorum æmuli, partem inſulæ quæ paruerat regi Angliæ vaſtauerunt nemine reſiſtente. Cui verò cum quondam rex Angliæ illuſtris Edw. 3. a conqueſtu illic poſuiſſet Bankum ſuum atq; iudices cum Scaccario, percepit inde ad regalem fiſcum annuatim 30000. librarum. Modò propter abſentiam perſonarum & hoſtium potentiam irrefrenatam, nihil inde venit, ſed rex per annos ſingulos de ſuo marſupio terrę defenſoribus ſoluit 30000. marcarum ad ſui dedecus, & fiſci grauiſſimum detrimentum.

Hybern. relegati ad natale ſolum.

Circa feſtum natiuitatis beatæ Mariæ rex Angliæ tranſfretauit in Hyberniam, quem ſequebantur dux Glouerniæ, comites Marchiæ, Notinghamiæ, & de Ruthland. Hybernienſes nimirum de tanto apparatu territi, palam non audentes

dentes occurrere, clandeſtinis irruptionibus frequenter regis exercitum fatigarunt. Coacti tamen ſunt ſe regi ſubmittere plures magnates, quos reges vocat plebs ruſtica regionis, quorum quoſdam rex ſecum detinuit, ne noua aliqua molirentur. Morabatur autem Rex in Hybernia vſque ad Paſcha. Per id temporis acceſſerunt ad eum ab Anglia Archiepiſcopus Ebor. & Epiſcopus London. cum alijs nuntijs miſſis per clerum rogantes vt quantocius repatriare dignaretur ad ſuccurrendum fidei & eccleſiæ, quæ iam per lollardos & eorum fautores incredibiliter affligebatur. Nam ad hoc vacabant ſolũmodò vt imaginarētur qualiter totius Eccleſiæ poſſeſſiones tollerent, & quod peius fuit, cunctas canonicas deſtruerent ſanctiones. Hijs auditis rex impiger reuerſus eſt in Angliam, arbitrans magis neceſſarium fidei periclitanti ſuccurrere, quàm circa regna temporaria acquirenda decertare. Sed hęc in ſequentibus diffuſiùs ſunt tractanda.

Parliamentum Dubliniæ.

Anno. 1395. Tenuit rex natale in ciuitate Dubliniæ, & poſt natale fecit parliamentum ibidem, ad quod conuenerunt tam ligei ſui, quàm illi qui dudum ſubmiſerant ſe eidem. Eo tempore poſt Octau. Epiphaniæ, vocante cuſtode regni Angliæ domino Edmundo regis patruo duce Eboraci factum eſt parliamentum Londonijs. Ad quod acceſſit dux Glouerniæ miſſus de Hybernia, qui coram cunctis expoſuit règis neceſſitatem, qui iam exhauſerat theſauri ſui in Hybernicos facultatem. Cuius legatio tantũ valuit, vt clerus vnam decimam regi concederet, & quintam decimam plebs communis facta priùs proteſtatione, quòd ad hoc concedendum regi non tenebantur ſtricto iure, ſed ſui regis affectione.

Subſidium

Eo tempore Lollardi cum ſuis fautoribus in omnem malitiam efferati, fixerunt publicè ſuper oſtia ſancti Pauli London. & Weſtmon. abhominabiles cleri accuſationes, & hactenus inauditas concluſiones, quibus nitebātur deſtruere perſonas omnes eccleſiaſticas & eccleſiæ ſacramenta, animati vt fertur fauore quorundam procerum & militum Aulicorum.

Inter quos campi ductores fuere Richardus Stury, Lodowicus de Clifford, Thomas Latimer, Iohannes de monte acuto, qui inſtigabant & confortabant hæreticos ad confundendum & delēdum ſi poſſe daretur præcipuè religioſos.

Rex igitur vt præfertur conceptis tantis malitijs Lollardorum feſtinanter venit in Angliam vt ſuo diſſiparet intuitũ omne malum. Quò cum perueniſſet lætis auibus, quoſdam de proceribus obiurgauit acriter, comminans eis terribiliter, ſi de cætero Lollardis fauerent, vel eos aliqualiter confortarent. De Richardo verò Stury accepit iuramentum tacto libro Euangeliorum, quòd de cætero opiniones huiuſmodi non teneret. Quo facto dixit rex: Et ego iuro tibi, ſi tu vnquam violaueris iuramentum morte peſſima morieris. Audientes cæteri tantum rugitum contraxēre cornua & hactenùs dilituerunt.

Eo anno ſenſit Anglia damna grauia per piratas reginæ Danemarchiæ, qui nautas & mercenarios deprædabātur, pręcipuè tamē eos qui erant de Northfolchia. Qui tandem auſi ſunt collecta multitudine congredi cum eiſdem. Sed hoſtibus præualentibus, multi noſtratum ſunt perempti, plurimi ad redēptionem grauiſſimam ſunt ſeruati, direpta pecunia, quam ad nundinandũ comportauerant, ad ſummam viginti millium librarum.

Oppreſſio Eccleſiaſticorum.

Eodem anno dominus Wilhelmus Cant. Archepiſcopus non conſiderata depreſſione eccleſiaſtica qua iugiter premebatur ſingulis annis per tallagia regia, plus proſpiciens ſuo priuato commodo, quàm cōmunitatis incōmodo, impetrauit ab Apoſtolico, vt leuare poſſet per totam ſuam prouinciam quatuor denarios de libra, omnium bonorum eccleſiaſticorũ tam exemptorum, quàm non exemptorum, nulla prætenſa legitima neq; vera cauſa.

Multi metuentes ſupercilium executorum præſentis negotij S. Archiepiſcopi Eborum, & Epiſcopi London. ſoluere conſenſerũt, alij autem ad ſedem apoſtolicam appellauerunt, ſed tantis motibus finem impoſuit ſummus pōtifex dominus Ieſus Chriſtus, conſulens honori, famæ, corpori & ſpiritui tanti viri, dum eum celeri fato ſubtraxit.

Hoc anno obijt Ioh. Waltham Epiſcopus Sarum, regni theſaurarius. Qui tantum regi complacuerat vt rege iubente apud Weſtm. inter reges habuerit ſepulturam. Huic ſucceſſit in officio Theſaurarij, D. Rogerus Walden, in epiſcopatu verò D. Ioh. de Mitford epiſc. Ciceſtrenſis, ad cuius epiſcopatū Dublinenſis Archiepiſc. eſt tranſlatus. Quia maior Præſulatus in ſeculari ſubſtantia minor erat.

Obijt etiam Exonienſis epiſcopus, cui ſucceſſit regis inſtantia magiſter Edmundus de Stafford portitor priuati Sigilli, obijt quoque D. Henr. de Wakefeld epiſcopus Wigorn. Cui ſucceſſit ad preces regis quidam monachus Ciſtercienſis regis phyſicus dictus Tydeman, caſſata magiſtri Ioh. Grene electione legitima.

Menſe Nouembrio Rex Angliæ apportato de Louania corpore dilecti ſui Roberti de Veer, fecit illud apud prioratum de Coolne in Eſtſexia ſolemniter tumulari, exhibens ſuam præſentiam officio funerali. Multitudo Præſulum & prælatorum contemplatione regis affuit hijs exequijs: ſed perpauci de proceribus, quia nondum digeſtum fuerat apud eos odium inueteratum.

Anno 1396. Iohannes dux Lancaſtriæ cui rex donauerat ducatum Acquitaniæ, cùm iam incredibilem ſummam theſauri in illis partibus expendiſſet, pro adipiſcenda patriotarum beneuolentia, conſequutuſq; fuiſſet propoſitū, ſubitò per mandatum regium reuocatur. Qui nihilominus reuocanti paruit, & in Angliam redijt, & acceſſit Langleyam vbi rex natale domini celebrauit. Suſceptuſq; eſt a rege debito cum honore, ſed vt quidam aſſerunt, nō amore. Licentiatus proindè a rege, curiaq; receſſit, & properauit Lincolniam vbi Katherina de Swinford eo tempore morabatur. Quam poſt Oct. Epiphaniæ deſponſauit, cunctis admirantibus facti miraculum, & maximè ipſo rege.

Dux Lancaſt. reuertitur de Acquitania.

Hoc tempore papa ſcripſit regi Angliæ orans vt aſſiſteret prælatis eccleſiæ in cauſa dei, & ipſius regis, & regni contra Lollardos, quos declarauit non ſolùm proditores eccleſiæ, ſed ipſius regis. Rogauitq; obnixiùs vt quos prælati declaraſſent hæreticos condemnaret.

Eo tempore iuxta pacta inter reges Angliæ & Franciæ priùs firmata, conuenerunt dicti reges ad locum vltra Caleſiam eorum colloquio deſignatum, vbi amborum regum tentoria magnificè fixa fuere. Qui ante tractatum pro pacis ſecuritate, corporale præſtiterunt coram omnibus iuramentū. Et quidem iuramentum regis Franciæ tale fuit.

Nos Carolus rex Franciæ iuramus in verbo regali ſuper Euangelia pro nobis & omnibus nobis ſubiectis, amicis & affinitate nobis iunctis, & beneuolentibus, quòd non faciemus, nec patiemur fieri per nos, nec per ſuprà nominatos, damnum, impetitionē, moleſtiam, arreſtationem, nec diſturbationē vllo modo per tempus noſtræ conuentionis, nec per 8. dies ante conuentionem, & 7. dies ſequentes noſtro dilecto filio regi Angliæ, nec alicui de ſuis ſubiectis, amicis, affinibus, nec beneuolis, ante dictum tempus. Et ſi caſu aliquo inſolentia vel litigium per aliquem de noſtris ſupradictis, quod abſit, emerſerit, nos promittimus in verbo regali, & per ſecuritatem prædictā, quòd faciemus hoc debitè emendari, & ſine dilatione reformari.

Iuſiurandum regis Franciæ.

Et iuramus vlteriùs ſuper ſecuritate prædicta, quòd ſi aliquis vel aliqui de qualicunq; ſtatu vel conditione extiterint, voluerit, vel voluerint contraire dictæ noſtræ ſecuritati, nos erimus in auxiliū noſtri prædicti filij pro noſtro poſſe ad reſiſtendum malitiæ malefactorum prædictorum, & conſeruandum dictū noſtrum filium & ſuos, per modū quem nos & noſtri ſcimus. Et ad tenendum omnia, & perſequendū ſine fraude, vel malo ingenio, & ad hoc iuramus & promittimus ſicut ſuprà.

Die 26. menſis Octobris rex Angliæ equitauit de Caleſia verſùs caſtellum de Gynes, & cum eo dux de Berry qui miſſus fuerat ad recipiendū ſacramentum regis noſtri.

In craſtino obuiauerunt reges, ducentibus regē Angliæ dominis Franciæ, 4.

Ducibus de Berry, & Burgundiæ, Aurelianenſi,& Burboniæ, Comite Sancer, Vicecomite de Meleyn, Epiſcopo de Vilames, dominoq; de Buſſy. E contrà de parte noſtrati miſſi ſunt ad conducendum regem Franciæ ad ſuam papilionem duo duces,ſcz.Lancaſtriæ,& Glouerniæ, 4.Comites,ſcz.de Derby, & de Ruthland,Notinghamię,& Northanhumbrię.Habueruntq; colloquiū duo reges,in quo aſſenſu mutuo fuerat ordinatum, vt conſtrueretur in eodem loco vna capella ſumptibus amborum in æternam memoriam,quæ capella dominę noſtræ de pace vocaretur.

Regum colloquium.

Die Sabbati in feſto apoſtolorum Simonis & Iudæ reges colloquuti ſunt de certis articulis tractatus ſui, iurauerunt q; ſuper Euangelia de pactis ſeruandis.Et tunc rex Angliæ rogauit regē Franciæ vt pranderet cum eo die Lunæ ſequente.Die Lunæ venit rex Frãciæ ad tentoriū regis Angliæ. Et eadē hora,regina fuit adducta ad tentoria regis noſtri,quā rex Frãciæ donauit regi noſtro. Qui tenens manū puellę,oſculatus eſt eam, multum regratiando patri ſuo de dono tam honorabili & gratioſo, aſſerens ſe eam ſub conditionibus accipere factis inter eos. Cōmendata eſt proindè regina duciſſis Lancaſtriæ & Glouerniæ & comitiſſis Huntingdoniæ,& Staffordiæ,alijſq; dominabus quæ conduxerunt eam Caleſiam in apparatu maximo hominū & equorum.Habuit nempè ſecum 12.currus plenos dominabus & domicellis.

Hijs ita geſtis reges acceſſerunt ad prandiū in tentorio regis Anglorū.Conſeditq; rex Franciæ in dextera parte Aulæ,cui ſeruitum fuit more patrię ſuę regaliter,id eſt,de omnibus cibarijs primi curſus ſimul in magna parapſide,& de ſecūdo curſu eodē modo.Regi verò noſtro,modo patriæ ſeruiebatur.i.Anglico.Poſt prandiū reges oſculati pariter aſcenderūt equos,duxitq; rex Anglię in viam ſuam, & tandem iunctis manibus ſuper equos ab inuicem diſceſſerunt. Rex Franciæ equitauit ad Arde,& rex verſus Caleſiam ſe conuertit,vbi filiā regis Franciæ duxit vxorem puſiolam ſeptennem vel octennem. Fuerat autē iſte regum apparatus grandis & ſumptuoſus in donarijs & expenſis. Nam præter dona quæ rex Angliæ dedit regi Franciæ,alijſq; proceribus illius regni,quę ſuperauerunt ſummam 10000.marcarum,rex expendit vt aiunt 30000.marcarum & amplius ea vice. Redijt autem citò poſteà ſaluus in Angliam, & vxor ſua, ſed aduerſa tempeſtate tentoria ſua perdidit,& magnā partem ſuppellectilis domus ſuæ.

Archiep. Cant. mors.

Hoc anno valefecit ſeculi vanitatibus Magiſter Gul.de Cortiniaco Archiep. Cantuar.Cui ſucceſſit poſtulatione capituli.D.Tho.frater comitis Arundelię, regni Cancellarius. Qui mox Cancellarij renunciauit officio, & illius ſolicitudinem Magiſtro Edmundo Stafford epiſcopo Exonienſi aſſenſu regio commendauit.Succeſſitq; prædicto Tho.in Archiep.Ebor.quidam frater, prouiſione papali contra vota totius cleri Eboracenſis.

Eodem anno deceſſit totius monaſticę religionis ſpeculum,curruſq; & auriga eius, D.Tho.Abbas Monaſterij Sancti Albani, cui ſucceſſit per electionem D.Iohan. Moot Prior eiuſdem loci. Qui iuxta noua priuilegia a curia impetrata,vt viz.eo ipſo quo rite foret electus,eſſet & confirmatus, primus omnium eo priuilegio vſus eſt. Suſcepitq; munus benedictionis ab Archiepiſcopo Cantuarienſi domino Thoma de Arundell, non quia ſic oportuit,ſed quia per manus eius benedici prælegit. Qui benedixit eum in manerio ſuo de Saltewoode inhibens omnibus miniſtris domus ſuæ, ne vlla feoda ſuſciperent ab eodem.

Anno 1397.In parliamento celebrato London.D.Iohan.dux Lancaſtriæ legitimari fecit prolem quam ſuſceperat de Katherina de Swinford.

Et in eodem parliamento Tho. Beufort filius ducis & eiuſdem Katherinæ creatus eſt Comes de Somerſet. Cognominauit autem dux prolē illam de bello forti, id eſt, de Beufort. Rex contra iuramentum quod præſtiterat reuocauit de Hybernia Iuſticiarios, quos olim de conſenſu ſuo regni proceres propter defectus eorum notabiles conſtituerant exulare.

Eo tēpore increbuere rumores,licèt inanes,quòd rex Angliæ fuiſſet electus

in

in Imperatorem, vnde rex elatus vt fertur, ab eo tempore cæpit altius ſapere quàm ſolebat: vulgus exinanire, grandes ſummas pecuniæ mutuari, in tãtum vt nullus prælatus, nulla ciuitas, nullus ciuis notatus locuplex in toto regno ſe potuit occultare, quin de ſua pecunia mutuum regi daret.

Hoc anno cum iam ſibi regnũ Angliæ ſumma videretur pace gauiſurũ propter regales nuptias & opes accumulatas per eaſdem, & treugas annorum 30. firmatas, & præſentiam tot nobiliũ procerum, quot & quales nulla externa regio poterat exhibere, repentè regis aſtutia cuncta turbantur. Dum inopinatè capit auunculũ ſuum ducem Glouerniæ vi & armis nihil tale verentem apud Pleſchi in Eſtſexia, & Caleſiam deduci facit carceri mancipandum. Comitem verò Warwici ipſo die quo eum inuitauerat ad prandendum ſecum, fecit arreſtari, & protinùs incarcerari, quamuis ei peroptimũ vultum mõſtraſſet eodem die, & inſuper ſibi futurum bonum dominum promiſiſſet. *Dux Glouerniæ incarceratus.*

Comitem præterea Arundeliæ deceptum blandis perſuaſionibus, qui ſatis potens erat & ſe ſaluaſſe vt dicitur, & ſuos amicos liberaſſe, ſcz. ducẽ Glouerniæ & Warwici comitem, ſe reddentem pacificè miſit ad Wectam inſulam pari modo in carcere detinendũ vſque ad parliamentum, quo definierat eos omnes morte plectendos. Et ne fieret communis vulgi cõmotio pro captione dictorum procerum, quã maximè verebatur, proclamari fecit per regnum quòd iſta dominorũ captio nõ erat facta pro quibuſlibet antiquis trãſgreſſionibus, ſed pro nouis cõmiſſis contra regẽ, quæ propalarentur in parliamento futuro, ſed hæc proclamatio ficta fuit, prout rei exitus comprobauit.

Rex verò neſcitur quid metuens, per idem tempus vetuit ne pontifices aliiuè prælati facerent proceſſiones ſiue deuotiones pro cauſa præmiſſa, vel procerum ereptione detentorum. Paulò pòſt apud Notingham fecit indictari dictos dominos de proditione. Subornauitq; appellantes, qui eos appellarent in parliamento futuro, Edw. comitem Ruthlandiæ, Tho. Mounbray comitẽ Mareſchallum, Tho. Holland comitem Cantij, Ioh. Holland comitẽ Huntingdoniæ, Tho. Beufort comitem de Somerſet, Ioh. Mountague comitem Sarũ, Tho. dominũ de Spencer, & Guliel. le Scroupe regis Camberlanum. Quibus ſic geſtis, fecit rex proclamari per totum regnũ quòd domini arreſtati proditores erant & pro proditione detenti. Interea rex ſibi metuens, conuocauit ad tutelam ſui corporis multos malefactores de comitatu Ceſtriæ, qui noctiũ vigilias dierũmq; ſeruarent, & diuiderent circa illum. *Proclamatio in proceres.*

Circa oct. Natiuitatis ſanctæ Mariæ factũ eſt Parliamentũ Londoñ. ad quod venerunt omnes regni proceres armati cum ſuis retinentijs, ducti nimirũ metu regis. Prolocutores præſentis parliamenti milites extitere, in quibus nec virtus aliqua, nec fides vlla poſſet inueniri. Sed innata cupiditas, ambitio inexplebilis, faſtus intollerabilis, odium veritatis. Tæderet eorum cõmemorare vocabula, niſi quia Pilatũ & Herodẽ & ſacrilegos ſacerdotes nomine notatos in Agiographia ſciremus. Fuerũt ergo iſtorũ nomina, Ioh. Buſſy, Gul. Bagot, & Tho. Grene. Hij importunis clamoribus petierunt vt chartæ perdonationũ in primis annullarentur. De quibus requiſiti prelati de facili iudicarunt, chartas tales fore reuocabiles, non attendentes quòd huiuſmodi gratiæ reuocatio perſonæ regiæ maximè repugnabat, cũ miſericordia ſit ſolij regalis confirmatio, & qui tollit a rege miſericordiã, tollit regalis ſolij firmamentum.

Conſequenter domini temporales videntes imperfectum cleri poſt ipſum abierunt, magis metu regis moniti, quàm mẽtis ratione. Iuſticiarij, legiſq; periti, cenſuerunt iſtud nullatenus faciendum, aſſerentes inter ſe cunctos fore regis proditores, qui ad hoc eum quomodolibet inſtigarent. Nihilominus exactum fuit à Prælatis vt conſtituerent laicum procuratorem pro eiſdem, vt quia illi non poterant intereſſe iudicio ſanguinis, procurator eorum ſi neceſſe foret huiuſmodi negotio conſentiret. Altera autem die cum Archiepiſcopus Cantuarienſis de regis mandato (quem credebat ſibi amiciſſimum) ſe abſentaſſet de Parliamento (qui etiam ſibi iurauerat quòd nihil attemptaretur in eius præiudicium abſente ipſo) contra omnem iuſtitiam, adiudicatus

fuit exilio,cũ adiecto, quòd non remaneret in regno vltra ſex hebdomadas ab illo die proximè computandas. Quo taliter condemnato miſit Rex clam ad Romanam curiam pro tranſlatione eiuſdem, effecitq; vt Rogerus de Walden regni pro tunc Theſaurarius pro eo Archiepiſcopus ordinaretur. Qui quia præſumpſit aſcendere cubile viuentis patris ſui, poſt triennium deiectus eſt authoritate Papæ præfati.

Die verò S. Matthæi, Richardus Comes Arundeliæ triſtem mortis accepit ſententiam, deducentibus eum cum turba Ceſtrenſium ad mortis metam comitibus Mareſcallo & de Cantio, & I. comite Huntingdon fratre regis. Intuens Comes Arundeliæ comitem Mareſcallum, & comitem Cantij ſuos affines & neceſſarios, (nã alter gener eius erat, alter nepos ex filia) perurgere negotiũ decollationis ſuæ, verè inquit, decuiſſet vos pręcipuè abſentes fuiſſe, & ab iſto negotio ſubtraxiſſe. Sed tempus adueniet, quando tot mirabuntur de veſtris infortunijs, quot de meis caſibus nunc mirantur. Sicq; flexo poplite vultu cõſtantiſſimo decapitari ſuſtinuit, nec plus expalluit, quàm ſi fuiſſet ad epulas inuitatus. Cuius corpus cum capite inter fratres Auguſtinenſes London. eſt humatum.

Comes Arundeliæ capite plectitur.

Poſt cuius mortem, rex diris imaginibus in ſomnis eſt turbatus. Videbatur nempè vmbra comitis mox vt dormire cæpiſſet ante ſuos oculos volitare, minariq; ſibi, & eum indicibiliter deterrere, quaſi diceret hoc quod Naſo:

Nunc quoque factorum venio memor vmbra tuorum,
Inſequor & vultus oſſea forma tuos.

Quibus rex pauefactus imaginibus, cum meticuloſus medios ſomnos interrumperet, maledixit diei in quo nouiſſet comitem memoratũ. Auxit quoq; ſibi mentis inſaniam quòd audiuit commune vulgus Comitem reputare pro martyre, peregrinationeſq; fieri circa corpus eius. Quapropter iuſſit vt fratres ſigna deponerent fixa vel erecta circa cadauer eius, & locum ſepulturæ ſub pauimento altiùs occultarent.

Poſt mortem comitis Arundeliæ productus fuit Comes Warwici ad aſtandum iudicio parliamenti. Qui mortis metu ductus, ſimul & pollicitationibus blandis ſeductus, ſe reum fatebatur criminis læſæ maieſtatis. Data eſt ergo mortis ſententia contra eum, quã mox temperauit regis gratia, condonans ſibi veniam atque vitã, ſed tamen miſſus eſt in exilium ad inſulam Euboniæ, vbi ſub cuſtodia carcerali reſiduum tranſigeret vitæ ſuæ. Interea quia non videbatur tutum regi vt dux Glouernię reſponſis aſtaret publicè propter fauorẽ populi qui ſibi nimis afficiebatur, iuſſit Comiti Mareſchallo vt eum latenter occideret. Qui miſſis iniquitatis miniſtris, ſuffocari fecit eum ſuperiectis culcitris & lectis pluma refertis ſuper os eius. Sicq; mortuus eſt ille vir optimus regis filius, & regis patruus, in quo repoſita fuere ſpes & ſolatium totius regni communitatis. Ex poſt Rex fecit aſtutè iſtud parliamentum differri vſque poſt feſtum natalis domini, quod reinciperetur vel potiùs cõtinuaretur apud Salopiam in confinijs Walliarum.

Comes Warwici exilio afficitur.

Dux Glouerniæ ſuffocatur.

Anno 1398. in parliamento continuato Salopiæ procurauit Rex ſubtiliter, fecitq; concedi de conſenſu omnium regni ſtatuũ vt poteſtas parliamenti remaneret penes certas perſonas 7. vel 8. quibus liceret determinare diſſoluto parliamento, certas petitiones in eodem parliamento porrectas, pro tunc minimè expeditas. Cuius conceſſionis colore, perſonæ ſic deputatę proceſſerunt ex poſt ad alia generaliter parliamentum illud tangentia, & hoc de voluntate regis in derogationem ſtatus parliamenti & incõmodum totius regni, & perniciosum exemplum.

Rex autem vt ſuper hoc facto videretur habere colorem & authoritatẽ fecit rotulos parliamenti mutari & deleri contra effectum conceſſionis prædictæ.

Hijs ita perpetratis rex aſſumpſit ſibi nomẽ principatus Ceſtrię, & comitem de Derby creauit ducem Herefordię, comitem Mareſcallum ducem Northfolcię

ciæ,comitem de Ruthland ducem Albemarle, comitẽ Cantiæ ducem Surrey, comitẽ Huntingdoniæ ducẽ Exceſtriæ,comitiſſã de Northfolke duciſſam Norfolciæ,comitem de Somerſet Marchionem ibidem,D.de Spenſer,comitẽ Gloceſtriæ,D. de Neuile comitem Weſtmerlandiæ,D.Guliel.le Scroupe comitem de Wiltſhire,D.Tho.Percy Seneſchallum regis comitem Wigorniȩ. *Rex nouos creat duces & comites.*

Proinde rex mutauit arma ſua,addiditq; ſcuto ſuo arma S.Edwardi regis & confeſſoris.

Eo tempore rex contulit nouis creatis ſuis ducibus & comitibus magnam partem terrarũ ducis Glouerniæ,comitis Arundeliæ,& comitis de Warwico.

In hoc parliamento continuato apud Salopiam D.de Cobham vir grandæuus ſimplex & rectus,ob nullam cauſam aliam eſt damnatus,niſi quia fuerat vnus ex deputatis regi pro ſuis conſilio & tutela,per dominos 11. anno ſuo, & parliamentũ tentum eodem anno annullatur. Rex tamen conceſſa ſeni,quam non optauit venia,ſiue vita,miſit eum ad inſulam de Gerneſeya in exilium. *D.de Cobhã exilio mulctatur.*

Vt autem robur perpetuæ firmitatis obtinerent ordinationes & iudicia facta & lata in præmiſſo parliamento,impetrauit Rex literas apoſtolicas in quibus graues cenſurȩ intentabantur contra quoſcunq; dictis ſtatutis quomodolibet contrauenientes. Quas promulgari fecit Londonijs ad crucem S. Pauli & alijs celeberrimis regni locis.

Circa præſens tempus appellauit dux Hereford ducem Northfolciæ de quibuſdam verbis per eum dictis, quæ in regis dedecus redundabant. Ob quam cauſam indictum fuit eis duellum apud Couentre. Tandem cũ intraſſent liſtas ibidem tam animoſè quàm magnificè,rex in manu ſua cauſam ſuſcepit,& fecit proclamari quòd dux Herefordiæ debitum ſuum honorificè adimpleſſet. Sed tamen velut immediatè poſteà,rex ſine cauſa quacunq; legitima dictũ ducem Herefordiæ relegauit ad decennium, contra iuſtitiam & iura militaria & conſuetudines huius regni,ducem verò Northfolciæ perpetuo damnauit exilio. Acta feruntur hæc eo die ad annũ,quo idem dux Norfolciæ ducem Glouerniæ fecerat ſuffocari... *Dux Northfol. patria pellitur.*

Hoc anno papa Ioh.Lincolnienſem epiſcopum tranſtulit ad epiſcopatũ Ceſtriæ tunc vacantem, & dedit epiſcopatum Lincolniæ H. Beufort vni de filijs D.Iohan ducis Lancaſtriæ & dominæ K.de Swinford ob ducis reuerentiam & amorem. Epiſcopus verò Lincolniæ veteranus noluit hanc admittere tranſlationẽ,ſed ea ſpreta contulit ſe Cantuariã & in eccleſia Chriſti inter Monachos finem vitȩ fecit. Confeſſor regis quidam frater de ordine prædicatorũ de Epiſcopatu Landaffenſi tranſlatus eſt ad epiſc.Ceſtrenſem.

Rex eo tempore conuocato clero iuſſit vt determinaret ſi liceret papæ tales facere tranſlationes pro ſuæ arbitrio voluntatis. Ad quod reſponſum fuit non directè,ſed modo ſupplicationis porrectæ regi ex parte Cleri,vt dignaretur papæ ſcribere,vt a talibus tranſlationibus temperaret pro cõmodo totius eccleſiæ Anglicanæ. Rex verò cum audiſſet hoc reſponſum, velut offenſus tantæ licentiæ papæ, iurauit quòd ſi clerus conſtanter reſtitiſſet papæ in præſenti negotio ipſe manus appoſuiſſet in auxilium eorundem.

Eo tempore venit in Angliam domini papæ nuntius Petrus de Boſco Aquẽſis epiſcopus, ad commouendũ regem vt permitteret ligeos ſuos prouiſiones acquirere de manu Papæ,& reuocaret ſtatutum æditũ contra prouiſores,& illud breue, Quare impedit, multaq; ſimilia. Sed quod minus obtinuit de ſuo negotio,Rex accumulauit ſuo marſupio,donans ei Iocalia de magno pretio.

Anno 1399.per totum regnũ Angliæ lauri veteres aruerunt,& ex poſt contra multorum opinionem reuiruerunt:

In die Circumciſionis domini,prope Bedfordiam,aqua profundiſſima quæ decurrit inter villas de Snedliſtorie & de Harleſwood repentè reſtitit, & ſe diuiſit, ſic quòd per tria milliaria alueus ſiccus permanſit, præbens quibuſlibet ingreſſum ſiccum. Quod prodigiũ viſum eſt pluribus ſignificare populi diuiſionem & a rege defectionem,quæ contigit eo anno. *Portentũ de aqua diuiſa.*

Eo tempore Rogerus Comes Marchiæ dum nimis confidit in virtute pro-

pria, ab Hibernicis peremptus eſt in Hibernia: cuius mortem Rex ſtatuit vindicare perſonaliter, Hibernicoſq; domare. Fecitq; præparationem maximam, extorquens pecunias, exigens equos & quadrigas, victualia pro profectione ſua rapiens, nilq; ſoluens: vnde ſuis ligeis factus eſt odibilis & inuiſus.

Per idem tempus venit in Angliam Epiſcopus Calcidonenſis cum literis Apoſtolicis cõmonitorijs, vt Regni fideles de bonis ſuis conferrent Imperatori Conſtantinopolitano, qui nimis infeſtabatur per Tartaros & eorum Ducem vocatum Morettum. Vt autem proniores efficerentur Regnicolæ ad offerendum huic negotio, conceſsit Papa benefactoribus verè contritis & confeſsis, plenam remiſsionem: attendens quòd ſi ipſe ab incredulis opprimeretur, imminebat toti Chriſtianitati ruina: recolens illud in mente Poeticum:

Tunc tua res agitur paries cum proximus ardet.

Dux Lancaſt. corporis ergaſtulo ſolutus.

Circa feſtum Purificationis obijt Dominus I. Dux Lancaſtriæ, cuius corpus in Eccleſia S. Pauli Londonijs eſt humatum. Poſt cuius deceſſum Rex Dominum H. filium eius quem relegauerat ad decennium, exulare decreuit in perpetuum, reuocans ſuas patentes literas generales quas ſibi priùs conceſſerat: quòd durante relegationis tempore, generales Attornati ſui poſſent proſequi pro liberatione ſibi facienda de quibuſcunq; hæreditatibus ſiue ſucceſsionibus ipſum ex tunc contingentibus, et quòd homagiũ ſuum reſpectuari poſſet pro fine rationabili faciendo. Quo facto conſtabat regem non relegaſſe ducẽ pro diſſentionibus quæ potuiſſent oriri inter familias ſuas & ducis Northfolciæ vt prætenſum fuerat, ſed occaſione bona Ducis occupandi, vt multi dicebant.

Grandes pecuniarum exactio

Interea rex cepit mutuo grandes pecuniarum ſummas de quãpluribus dominis tam temporalibus quàm ſpiritualibus, alijſq; perſonis regni: promittens eis bona fide ſub patentibus literis, quòd pecunias illas ſic mutuatas reſolueret termino limitato, quas nunquam poſtea reddidit creditoribus ſupradictis.

Eodem anno grandiores ſummas pecuniarum exégit a 17. regni comitatibus metu mortis, imponens eis quòd contra eum fecerant cum duce Glouerniæ, comitibus Arundell & Warwici &c. Quare paratus erat ſuper eos equitare tanquã ſuper hoſtes publicos. Quamobrem recepit a dictis comitatibus nouam ſecuritatem ſuper iuriſiurandi firmamento. Quo facto miſit certos epiſcopos cum alijs viris honorabilibus ad dictos comitatus, qui inducerent tam dominos ſpirituales quàm temporales vt ſe regi ſubmitterent, & ſemet recognoſcerent proditores per literas eorundem ſigillis ſignatas. Hac occaſione coacti ſunt regi concedere Clerus & commune vulgus, dominiq; temporales dictorum comitatuũ importabiles ſummas pecuniæ pro beneuolentia ſua recuperanda, & iſta redemptio *le pleaſaunze* vocabatur.

Item cupiens vt fertur populum regni ſui ſuppeditare, direxit patentes literas ad omnes regni comitatus, & per terrores induxit, vt omnes ligei ſui quicunq; tam ſpirituales quàm temporales iuramenta inſueta præſtarent in genere, quæ veriſimiliter cauere poſſent deſtructionem plebis ſuæ finalem vt dicebatur. Coegitq; ligeos ſuos ipſa iuramenta ſub literis eorum & ſigillis roborare. Ad chartas albas inſuper eoſdem ligeos apponere ſigilla cõpulit, vt quoties graſſari vellet in eos, facultatem haberet eos ſigillatim vel inſimul opprimendi. Fecit præterea vt vicecomites per totum regnum noua iuramenta præſtarent vltra ſolita, quòd viz. obedirent omnibus mandatis regijs quotieſcũq; directa fuiſſent eiſdem ſub magno priuatóue ſigillis, ac etiam literis illis directis ſub ſigneto ſuo. Et in caſu quo idem vicecomites ſcire poſſent aliquos de balliuis ſuis cuiuſcunq; conditionis eſſent, aliquod malum dicere ſiue loqui publicè vel occultè, quod cedere poſſet in dedecus aut ſcandalum perſonæ regis, ipſos impriſonarent, donec aliud de rege ſuſciperent in mandatis. Vndè contigit quòd quamplures ligeorum ſuorum malitioſè accuſati, capti fuerunt

&

& impriſonati, non excuſandi aliter niſi commiſſa monomachia perſonali ſe iuſtificarent, non obſtante quòd accuſatores & appellatores eorum eſſent iuuenes, fortes, & ſani, & illi ſic accuſati pro magna parte ſenes, impotētes, mutilati, vel infirmi.

Circa feſtum Pentecoſtes rex relinquens regnum vt præfertur turbatū multipliciter, nauigauit in Hyberniam cum ſuis Ceſtrenſibus, ducibuſq; de Albamarla & de Exceſtria, alijs quoq; multis, habens ſecum nobiles pueros filios ducum Glouerniæ & Herefordiæ, quorum affines præcipuè verebatur. Epiſcopos etiam ſecum traxit multos cum Abbate Weſtm., qui quoties vellet Parliamenta facere, prout priùs cōſtituerat, cum conſenſu octo perſonarū pręſto forent, ad confirmandum pro parte ſua quæ fuerant ſtatuenda. *Rex nauigat in Hyberniam.*

Theſaurum prætereà & reliquias aliaq; iocalia regniq; diuitias ab antiquis dimiſſas ſecum abſtulit in Hyberniam, ſine conſenſu ſtatuū regni ſui.

Cumq; veniſſet in Hyberniam, videbatur primò quidem proſperari & ſuper inimicos ſuos confortari. Non tamen exinde multum lætabantur regnicolæ, qui ſemper de eo ſentiebant deteriùs, & per eum grauiùs opprimi metuebāt.

Interea dux Henricus olim Herefordiæ ſed nunc Lancaſtriæ paterno iure, grauiter ferens relegationem ſuam, ſed multò grauius exiliū & exhæredationem ſuam, nacta ſibi prout videbatur temporis opportunitate de regis abſentia, quem ſciuit inuiſum populo regni ſui, in Angliam redire diſpoſuit, ad petendum hæreditatem ſibi de iure debitam. Occurrerunt ſibi ſub eodem tempore T. quondam Archiep. & nepos eius filius comitis Arundell ſimul & hæres, qui mare cum eo ſunt ingreſſi. Qui inter omnes non amplius (vt vſu vulgari loquar) quàm quindecim lanceas habuêre: tantum fidebat dux de ſua iuſtitia, populiq; fauore. Noluit tamen recto curſu terram ingredi, nec repentè, ſed nunc apparuit patriotis in vna parte regni, nunc in alia, vt videret ſi cōtra eum iuxta littora reſiſtentia pararetur. Audiens dominus Edm. dux Eboraci rector regni, quòd dux Lancaſtriæ iam mare teneret, accitis regis conſultoribus, & regni Cancellario, conſilium tenuit apud S. Albanū, quærens ſuper iſto negotio quid agendum. Qui conſuluerunt illuc manum bellicam aduocandā quę poſſet reſiſtere venienti: ſed quàm inane fuit conſilium eorū in hac parte, rei exitus declarauit. Nam aduenientes illuc de cunctis prouincijs proteſtabantur ſe duci nolle nocere, quem nouerant iniurioſè tractatum fuiſſe. Dicti verò nequā Conſiliarij hæc audientes, mox relicto regni cuſtode, nec non & Cancellario, ad caſtrum Briſtoll confugerunt. *Dux Herefordiæ in Angliam redit.* *Senatus conuocatus apud S. Albanum.*

At dux Lanc. circa feſtum tranſlationis S. Martini applicuit prope locū vbi quondam fuerat villa de Rauenefere nemine reſiſtente, cui occurrit Comes Northumbriæ D. Henr. Percy, & H. eiuſdem filius, & Comes Weſtmerlandiæ D. Radulphus Neuile, alijq; domini, qui timebant regis tyrannidē, plures valde: ſic quòd factus eſt exercitus 60000. pugnatorū. Qui omnes vno voto ſtatuerunt inprimis proſequi regis peſſimos conſultores, veneruntq; Briſtoldum & obſederunt caſtrum: vbi tandem ceperunt Theſaurarium Gul. le Scroope, Ioh. Buſſy, & Tho. Grene, qui mox ad clamorē communiū ſunt decollati. Gul. Bagot & Ioh. Auſſell hanc tempeſtatem declinando fugerunt.

Rich. rex cum audiſſet in Hybernia de ducis aduentu, mox curauit filiū ducis Glouerniæ & filium ducis Lancaſtriæ in caſtro de Trym recludere, quod eſt in Hybernia ſatis forte. Et confeſtim ad nauigium conuolauit, cum perſonis quas ſecum traxerat in Hyberniam, ducibus & epiſcopis, alijs quoque multis. Sed cum attigiſſet fines Angliæ & cognouiſſet apparatum ducis, pugnandi dimiſit animum, pro certo tenens quòd populus contra eum congregatus citiùs vellet mori quàm cedere tam propter eius odium quàm timorem. Dimiſit ergo familiam, monens per Seneſchallum D. Tho. Percy vt ſe reſeruaret ad tempora meliora. Ipſe verò rex quærens diuorcia huc illucq; ſe cōtulit multis diebus, ſemper eum duce Lanc. cum exercitu inſequente. Tandem apud caſtellum de Cunnewey conſtitutus, petijt habere colloquium cum domino T. Arundell quem expulerat de Archiepiſcopatu Cant. & comite Northumbriæ, cum nulla *Rex in magnas anguſtias adductus.*

ſpes eſſet vlteriùs fugiendi : quibus indicauit ſe velle regno cedere, ſi ſibi victus honorificus, vitæq; ſecuritas & octo perſonis quas nominare vellet fide interpoſita donaretur. Qua petitione conceſſa atque firmata, venit ad caſtrũ de Flynt, vbi habito breui colloquio cum duce Lancaſtriæ mox aſcenſis equis venerunt ad caſtellum Ceſtriæ ea nocte. Et ab eo loco productus eſt Londonias conſeruandus in Turri vſq; ad parliamentum proximè celebrandum.

Rich. deponit imperium.

Interim directa ſunt breuia ad perſonas regni qui de iure debebant intereſſe parliamento, vt conuenirent ad Weſtm. in craſtino S. Michaelis. Quo die rex Richardus in Turri coram regni magnatibus gratanter vt apparuit & vultu hillari perlegit diſtinctè formam ceſſationis ſuæ, & abſoluit ligeos ſuos a iuramento fidelitatis & homagij, & relaxauit ab omnibus alijs iuramẽtis quibuſcunq;, & ſuis dominijs renunciauit, iurauit, & alia dixit & protulit in legẽdo & manu ſua ſe ſubſcripſit, prout in forma ceſſationis pleniùs continetur. Et mox adiunxit quòd deſiderauit vt dux Lancaſtriæ ſuccederet ſibi in regno. Sed quia hoc in poteſtate ſua non erat, Archiep. Ebor. & epiſc. Herefordenſem conſtituit ſuos procuratores ad hæc omnia declarandum, & intimandum ceſſationem & renuntiationem ſtatibus dicti regni. Et in ſignum ſuæ intentionis & voluntatis huiuſmodi annulum de ſigneto ſuo aureum extractum de digito ſuo, digito ducis appoſuit : deſiderans hoc ipſum vt aſſeruit, omnibus regni ſtatibus innoteſci.

In craſtino lectis regis renunciatione & ceſſione corã ſtatibus regni in magna aula Weſtm. conſequenter proceſſum eſt ad articulos pro quibus videbatur meritò deponendus. Qui etiam lecti omnes violationem iuramenti regalis finaliter concludebãt. Proinde ſententia depoſitionis regis lecta, conſtabat regnum Angliæ cum pertinentijs ſuis vacare. Quapropter dux Lancaſtriæ de loco ſuo ſurgẽs, & ſtans erectus vt poſſet a populo toto videri, muniens ſe ſigno crucis in fronte & in pectore, & inuocato Chriſti nomine, dictum regnum Angliæ ſic vacans, vt præmittitur, cum corona ac omnibus pertinentijs vendicauit, in lingua materna ſub hac forma verborum. In dei nomine Amen. Ego Henricus de Lancaſtria vendico regnum iſtud cum corona, & omnibus membris illi pertinentibus, tanquam per regum ſanguinẽ venientem de rege Henrico, & per iuſtitiam quam deus de ſua gratia mihi miſit cum adiutorio conſanguineorum meorũ & amicorum ad recuperandum illud, quod regnum fuit in puncto perditionis propter defectum gubernationis & legũ violationem. Huic vendicationi omnes ſtatus regni manus dederunt, & Archiepiſcopi eum in regali ſolio poſuerunt, vniuerſo populo applaudente, factoq; ſermone per Archiep. Cant. cuius thema fuit: *Vir dominabitur populo.* Mox de mandato noui regis proclamatum fuit, quòd die Lunæ proxima poſt feſtum S. Michaelis parliamentum ibidem celebrari debebat. Et die Lunæ ex tunc proximo ſequente viz. in feſto S. Edw. coronatio regis fieret apud Weſtmon. Quibus ita peractis, rex de ſede ſua ſurgens, & populũ vultu benigno reſpiciens, receſſit ad albam aulam vbi eodem die magnum conuiuium celebrauit.

Dux Lancaſt. regnum Ang. vendicat.

Poſt hæc procuratores per parliamentum deputati, acceſſerunt ad præſentiam nuper regis Richardi infra Turrim exiſtentis, & per os domini Gul. Therningge admiſſionem renunciationis, ac modum & cauſam & formam ſententiæ depoſitionis eius eidem notificauerunt, & vice omnium regni ſtatuum homagium & fidelitatem eidem Richardo nuper regi facta vt præmittitur reddiderunt & reſignarunt, ita quòd nullus dictorum ſtatuum ſiue populi, ab hoc tempore & deinceps ſibi portaret fidem nec obedientiam tanquam regi ſuo. Ad quæ ſolùm reſpondit iſtud, quòd non reſpexit poſt talia. Sed poſt hæc omnia inquit: Spero quòd cognatus meus vult eſſe mihi bonus Dominus & amicus.

In hoc parliamento rex Henricus fecit ſecundum filium ſuum dictum Tho. Angliæ Seneſchallum, procreauerat ſiquidem maſculini ſexus ex filia D. Humfredi comitis Boun comitis Herefordiæ iuniore 4. liberos, duaſq; fœminas. Primogenitus vocabatur Henr. 2. Tho. 3. Iohan. 4. Humfridus.

Die tranſlationis S.Edwardi regis & Confeſſoris coronatus eſt Rex Henricus apud Weſtm.per manus domini T.Cantuar.Archiep.viz.ipſo die quo fuerat relegatus anno reuoluto,non ſine manifeſto diuinitatis miraculo vt putatur.Vt ſcilicet ille dies ſibi deſeruiret ad gloriã, qui tranſacto anno fuerat deputatus ad pœnam.Et in auſpiciũ vberioris gratiæ ſibi futuræ delibutus eſt illo cœleſti vnguẽto,quod olim beata Maria mater dei cõmiſit beato Tho.Martyri & Archipræſuli Cant.dum eſſet in exilio conſeruandum, prędicens eidem quòd reges Anglorũ qui vngerentur hoc vnguento,pugiles eccleſiæ futuri forent. Hoc vnguentum in aquila aurea & olla lapidea conſeruatum latuit per multa tempora vſq; ad 21.annũ Rich.regis prędeceſſoris regis præſentis.Qui dum curioſè perſcrutaretur res relictas in turri a ſuis anteceſſoribus,inopinatè reperit aquilam auream cum ampulla,& ſcripturam ſiue prophetiam beati Tho.repoſitam cum eiſdem.Hanc Aquilam rex Rich. portauit ſuper ſe profecturus in Hyberniam,& inde rediens tradidit Archiepiſcopo eam petenti licèt inuitus.

Henrici regis coronatio.

Durante parliamento fecit rex filium ſuum primogenitũ Henr. principem Walliæ addens ducatum Cornubiæ & Ceſtriæ comitatum. Et citò pòſt in eodem parliamento ducem creauit Acquitaniæ.

Scoti per tempus parliamenti caſtrum de Werke ceperunt,deſpoliauerunt, & deſtruxerunt,& plura mala fecerunt.

Tho.de Moubray,quondam dux Northfolciæ diem clauſit extremũ in terra peregrina dum rediret ab Ieroſolymis: cuius mors fuiſſet toti regno deflẽda,ſi nec in ducis Glouerniæ necem conſenſiſſet,nec eum inhumaniter iugulaſſet,fœlixq; fuiſſet fama ſua per ſecula,ſi declinato ſcelere vel cum dicto duce fugiſſet,vel eum ad ſua reſponſa perduxiſſet.

Norfolciæ ducis mors.

Item hoc anno conceſſit in fata Alienora duciſſa Glouerniæ, quæ parũ ante infauſto ſydere filium ſuum & hæredem amiſerat Humfridũ vocabulo,ſubtractum ſibi peſtilentia,cum fuiſſet de Hybernia reuocatus.

Anno gratiæ 1300. Comites Cantij, Sarum & Huntingdoniæ ingrati regis beneficijs qui vitas eorũ ſaluauerat,contra vota cunctorũ regni cõmunium ac multorũ procerum,congregantes iniquitatẽ ſibi per conuenticula facta,& cõiurationes locis varijs ſtatuerunt ſuper regem irruiſſe repentè in caſtello de Windeliſhores ſub ſimulatione Ludorũ natalitiorũ,& eum cum filijs ſuis crudeliter peremiſſe.Quorũ dolos rex gratioſè prænoſcens,confeſtim Londonias ſe contulit.Qui cum cognouiſſent regem eorũ inſidias declinaſſe, conturbati valdè diuortia requirebant,peruenerũtq; Circeſtriam iam cæca nocte.Viri verò dictæ villæ ſuſpectum habentes tantum apparatum, præſtruxerunt omnes aditus & exitus hoſpitij eorundem.Cumq; nocte media tentaſſent latenter diſcedere,ciues eos arcubus & ſagittis armati egredi non ſinebant.Pugnatum eſt igitur hic & ibi a noctis medio vſq; ad horã diei tertiam: tandẽ fatigati manus dederunt cõmunibus obnixè precantes vt ſaluarentur a morte,donec cum rege colloquiũ habuiſſent. Quod & factum fuiſſet,ſi non quidã præſbyter de eorum familia ignẽ miſiſſet in quaſdam domos villę,hac intentione vt occupatis cõmunibus circa extinctionẽ ignis, comites poſſet euadẽdi occaſionẽ capere. Sed fruſtrà, nam villani neglectis domibus in conflagrationis periculo maiori cõcitantur furia,ad vindicandũ in dominos incendij damna prędicti.Populus ergo villæ produci fecit dominos de Abbathia in qua ſtatuerant ſeruaſſe eos iuxta condictum, & in ipſo diei crepuſculo decollauerunt eos. Comes Sarum I.de monte acuto qui Lollardorum fautor ſemper fuerat,& imaginum vilipẽſor,contemptor canonum, ſacramentorumq; deriſor, expers omnium ſacramentorum vitam finiuit ibidem vt fertur.

Comitũ rebellio

Comites decollantur per populum.

Comes Huntingdoniæ dominus I.Holland non erat cũ prædictis dominis apud caſtellũ de Windeleſhores,ſed expectauit Londonijs rei finem . Qui cum nouiſſet rem verſam contra vota fugere nitebatur in ſcapha , ſed vento flante contrario repulſus eſt. Quamobrem equo vectus peruenit Eſtſexiam cum

quodam milite dicto I.Scheuele. Tentauit igitur per mare fugiſſe ab illis partibus,ſed quoties cymbam volebat aſcendere, toties eſt reiectus vi ventorum donec omninò deſperans de Neptuni ſuffragijs,deſtitit ab inceptis. Tandem reuerſus in terram, dum cænaret captus eſt cum ſupradicto milite per communes patriæ, & ductus ad fortalitium de Pleſchi cuſtodiendus ibidem velut in loco ſecuriori. Quò confluentibus illius pagi communibus,die S.Mauri circa ſolis occaſum productus eſt,& in loco quo dominus eorum dux Glouerniæ quondam fuerat arreſtatus per regem Rich.decapitatus eſt. Per idem tempus dominus Tho. le Spencer qui dicebatur nuper Comes Glouceſtriæ captus & ductus Briſtoldum decapitatus eſt. Multiq; alij in locis varijs tam milites quã clerici tunc temporis acceperunt ſimilem mortis ſortem. Epiſcopus Carleolenſis impetitus de coniuratione damnatus eſt, ſed regis miſericordia vitæ ſeruatus.

Comes Northumb. decollatus.

Rich. depoſitus exſpirat.

Richardus quondam Rex Angliæ cum audiſſet hæc infortunia mente conſternatus, voluntaria ſemet extinxit inedia prout fertur: clauſitq; diem vltimum apud caſtrum de Pontefracto die S. Valentini,cuius corpus apud Langleyam in eccleſia fratrum prædicatorum (ſupremum perficientibus offertoriũ Ceſtrenſi epiſcopo & Abbatibus de ſancto Albano & de Walthã) tumulatũ eſt ſine magnatũ præſentia,ſine populari turba,nec erat qui eos inuitaret ad prãdia poſt laborem.

Rex collecto exercitu profectus eſt in Scotiam, ſed Scotis detrectantibus belli copiam,rex vaſtata patria reuerſus eſt in Angliam.

Wallici nacta occaſione de regis abſentia duce quodam Howeno de Gleyndor rebellare cæperunt: quem Rex perſequi confeſtim ſtatuit tanquam pacis patriæ turbatorem,& cum armata manu Walliam eſt ingreſſus. Sed Cambri cum duce ſuo montes Cnowdoniæ occupantes,intentatæ vindictæ ſe protinus ſubtraxere. Rex verò combuſta regione, & quibuſdam peremptis quos ſors pro tunc gladijs euaginatis obtulit, cum præda iumentorum & animalium remeauit.

Imperator Conſtantinopolitanus venit in Angliam, poſtulaturus ſubſidium contra Turcos, cui Rex occurrit cum apparatu nobili ad le Blackheth die ſancti Thomæ Apoſtoli, duxitq; Londonias, & per multos dies exhibuit glorioſè, ſoluens pro expenſis hoſpitij ſui, & eum reſpiciens dignis tanto faſtigio donatiuis.

Edictum in Lollardos.

Anno 1401.in Parliamento tento Londonijs,æditum eſt ſtatutũ vt vbicunque Lollardi deprehenderentur ſuam prauam dogmatizare doctrinam, caperentur, & epiſcopo diœceſano traderentur. Qui ſi præſumerent pertinaciter opiniones ſuas defendere, degradarentur, & iudicio ſæculari cõmitterentur. Practizataq; fuit hæc lex eodem tempore in quodam pſeudopręſbytero,qui apud Smithfield multis aſpectantibus eſt combuſtus.

Rex de Lecto peremit in bello Laſſack,filium Balthaſar Dan illuſtris,quẽ admiratum vocant,deſtruxitq; Ieruſalem & in circuitu regionẽ. Et quia gratioſè vicit eum & inopinabiliter,cõuerſus eſt ad chriſtianitatis ritum, cum 60000. hominum ſectæ ſuæ.Hijs auditis rumoribus Imperator effectus lætior,receſſit ab Anglia,honoratus a rege donarijs pretioſis.

Sub hoc tempore conditionibus iam inter Francos & Anglos firmatis, & omnibus profectioni reginæ neceſſarijs præparatis,reuecta eſt Iſabella quondam regina Angliæ ad patrem patriamq; ſuam Franciam, nondum annorum duodecim.

Howenus Gleyndor cum ſuis Wallenſibus ſub his diebus, damna grauia infert Anglis.

Rex extremo capitis periculo liberatus.

Cum nocte quadam Rex iturus eſſet cubitum,deo protegente euaſit lætale periculũ. Siquidem in ſtramento lecti ſui cuiuſdam proditoris ingenio poſitũ fuerat quoddã ferrum fabrefactũ ad modum tricuſpidis, habens tres longos aculeos ſubtiles & terretes,punctuum aculeis acutiſſimis ſurſum erectis, tali ingenio,vt cum rex decubuiſſet & mole corporis ſtramenta preſſiſſet per eoſ-

dem

dem aculeos vulneratus fuiſſet, vel forſitan interfectus. Sed deo volente Rex inopinatè perſenſit inſtrumentum mortiferum,& deuitauit periculum.

Hoc anno,dom.I.Moot Abbas S.Albani rebus humanis exemptus eſt. Cui ſucceſſit per viam ſcrutinij D.Guliel.de Henworth Cellerarius dicti loci, quãquam capitulum fuiſſet eo die turbatum per minas nuntiorum ex parte regis venientium,vt regis intuitu alium elegiſſent.

Anno 1402.Cometa apparuit menſe Martio primò inter chorum & ſeptentrionem, viz.in circo flammas emittens, poſtremò comas in boream transferens, præſignans fortaſſis effuſionem humani ſanguinis circa partes Walliæ & Northumbriæ pòſt futuram. *Cometa apparet.*

Eo tempore Howenus Gleyndor cum ſuis Wallicis vaſtauit terras D.Reginaldi Grey, cui occurrens idem dominus malis auibus captus eſt ab eo, & de ſuis plurimi trucidati.

Circa feſtum Pentecoſtes coniurauerunt quidam in mortem regis,dicentes regem Rich. viuere,& quantotius in palam venturum,& ſuos fideles regaliter remuneraturum.Sed huius conſpirationis in parte tam ſpes quàm metus euanuit, capto quodã præſbytero apud Ware, qui ſcripſerat nomina multorũ in matricula,qui futuræ turbationis authores fuiſſent.Iſte iuxta conceptum proprium nomina plurimorũ ſcripſerat,qui nullatenus conſcij fuerant huius facti prout ex poſt patuit in ſua confeſſione.Nempe cum requiſitus fuiſſet de certis perſonis coram eo conſtitutis quarũ nomina ipſemet irrotulauerat ſi nouiſſet eas,reſpondit quòd non: & cum interrogatus fuiſſet,cur ergo tales irrotulaſſet,dixit quia opinabatur eos voluiſſe feciſſe contra regem ſi complices inueniſſent,quia per regem Rich. ditati quondam fuerant & promoti. Hac occaſione liberati ſunt plurimi qui fuere ſuſpecti,& ſacerdos tractus & ſuſpenſus eſt. Non multò pòſt prior de Launc ſortem ſimilem expertus, nòn quia deprehenſus eſt aliquid actitaſſe, ſed quia confeſſus eſt ſe maligni conſilij fuiſſe conſcium,& hoc vtiq; concelaſſe. Hic fuerat quondam Canonicus apud Dunſtaphiam dictus Gualterus de Baaldock, qui malo omine relicto clauſtro, peruenit ad regis Richardi curiam, & ibidem luctatus diutiſſimè cum fortuna, tandem dono regis,de Laune obtinuit prioratum. *Conſpiratio in regem.*

Eo tempore ſatis infauſto ſydere quidam de ordine minorum penſantes de proditione priuſquã procedere potuiſſent,capti ſunt. Quorum vnus interrogatus quid feciſſe voluiſſet,ſi rex Rich.affuiſſet, reſpondit conſtanter ſe pro illo voluiſſe decertaſſe contra quemlibet vſq; ad mortem. Data proinde contra eum ſententia tractus & ſuſpenſus eſt in habitu ſuæ religionis. Sed confratres eius non ferentes hoc dedecus,obtinuerunt vt corpus defuncti ſupremis exequijs curaretur.

Diabolica ſpecies apparuit in Eſtſexia apud Dãbyria in feſto corporis Chriſti hora veſperarum, in ſimilitudine fratris minoris intrantis eccleſiã & inſolentiſſimè debacchantis: vndè parochiani territi,quid agerent ignorabant. Eadem hora cum tempeſtatis turbine & tonitrui perhorrendi fragore, fulgurumq; & choruſcationum globis collucentibus,ſummitas tota ipſius eccleſiæ confracta eſt,& medietas cancelli quaſſata & diſſipata.

Poſt paucos dies capti ſunt octo fratres de ordine minorum,& ad iudicium publicum dedecoroſè tracti,vbi examinati & conuicti quòd contra regem feciſſent, Londonijs tracti,ſuſpenſi,& decapitati ſunt.

Eo tempore Howenus Gleyndor aſſuetis intendens irruptionibus, penè totam militiam Herefordenſis prouinciæ prouocauit ad arma, cui ducatum præbuit Edmundus de Mortuo mari. Sed cum peruentum fuiſſet ad actum Martium, proditione mediante & Edmundus captus & cæteri victi ſunt, occiſis de noſtratibus, amplius quàm mille viris. Quorum genitalia mulieres Wallenſium poſt conflictum abſciderunt, & membrum pudendum in ore cuiuſlibet interempti poſuerunt, teſticuloſquè a mento dependere fecerunt, naſoſq; præciſos in culis eorundem preſſerunt, & ſepulturam *Barbara fæminarũ crudelitas*

mortuis cadaueribus prohibuerunt.

Hoc anno miſit rex filiam ſuam cum grandi apparatu ad Coloniam Agrippinam, vbi nupſit adoleſcentulo filio Imperatoris.

Circa feſtum Aſſumptionis beatæ Mariæ profectus eſt rex cum manu potēti in Walliam ad perſequendum Howenum Gleyndor: ſed nil profuit regia ſolicitudo, in nota latibula ſe recipiēte Wallico. Quin potiùs vt putatur, arte magica regem penè perdidit cum exercitu quem ducebat, per pluuias, niues, & grandines vt creditur arte diabolica concitatas. Quapropter Rex neceſſitate cogente rediuit in Angliam incenſa patria & prædata.

Dux Ebor. extremum halitū efflat.

Eo tempore obijt dominus Edmundus de Langley dux Eboraci, filius quondam nobilis regis Edwardi a conqueſtu tertij, cuius corpus apud Langley ſepultum eſt inter fratres.

Eo tempore Scoti venientes hoſtiliter in hanc terram per Architenentes comitis Northumbriæ & Henrici filij ſui victi ſunt, capto comite de Douglas & multis alijs: ſed & plurimi rapacitate Twedæ fluminis ſubmerſi fuere, dum vada neſcirent, ad numerum vt aſſeritur 500. Murdak de Fyf, cum comitibus de Murrif, de Angos, ac de Orkney, & Baronibus, domino de Montegomerico, dominoq; de Erſkyn, & domino de Grauic, in hoc prælio captus eſt cum militibus octoginta, & alijs ſcutiferis & valettis, quorum numerus ignoratur. Interfecti ſunt barones ibidem, D. de Guerdon, & D. Ioh. de Swynton. in feſto exaltationis S. Crucis.

Eo tempore Lollardi docuerunt concluſiones execrabiles, in occulto tamen propter metum iudiciorum, quæ ſunt iſtæ.

Aſſertiones Lollardorum.

Quòd ſeptem ſacramenta non ſunt niſi ſigna mortua, nec valent in forma qua eiſdem vtitur eccleſia.

Item quòd virginitas et præſbyteratus non ſunt ſtatus approbati a deo, ſed ſtatus cōiugij optimus eſt & ordinatus a deo: quapropter virgines & præſbyteri, religioſiq; populi ſi ſaluari deſiderant debent coniugari, vel eſſe in voluntate & propoſito coniugandi. Aliàs ſunt homicidæ & deſtruunt ſanctum ſemen vnde conſurgeret ſecunda ciuitas, & ſic impediunt numerum ſaluandorum pariter & damnandorum.

Itē ſi vir & fœmina conuenirent in vna voluntate nubendi, ipſa voluntas ſufficiens eſt coniugium ſine maiori obedientia eccleſiæ facienda. Et ſic ſunt coniuncti plures quàm nos cognoſcimus prout dicunt.

Item quòd eccleſia nihil eſt aliud quàm ſynagoga Sathanæ, & ideò nolunt adire illam ad honorandum deum, neq; percipiendum ſacramētum aliquod, & præcipuè ſacramentum altaris, quia vt aſſerunt non eſt niſi buccella panis mortui, & turris ſiue pinnacula Antechriſti.

Item ſi haberent puerum modò natum, non baptizaretur per manus præſbyterorum apud eccleſiam, eſt enim ſancta trinitas non contaminata peccato & peior eſſet ſi deueniret in manus eorundem.

Item quòd non habemus aliquem diem ſanctificatum vel ſanctum, ſed nec diem dominicum, ſed quilibet dies eſt eiuſdem libertatis ad operādum, comedendum, & bibendum.

Item quòd non eſt purgatorium poſt hanc vitam, neque quòd oportet agere maiorem pœnitentiam pro vllo peccato quanquam viliſſimo: ſed tantùm vt committentes illud deſerant, & apud ſe pœniteant. Quia vt dicunt: In fide ſtat quicquid eſt, ſicut Mariæ Magdalenæ dixit Ieſus: Fides tua te ſaluam fecit.

Has concluſiones Lodowicus de Clifford miles, qui iamdudū Lollardis fautor extiterat, diu ſub terminorum inuolucris palliatas, ſed iam denudatas Archiep. Cant. patefecit. Vt viz. ſe oſtenderet non ex pertinaci malitia, ſed ſimplicitate cordis & ignorantia communicaſſe cum impijs. Dedit etiā nomina Cantuarienſi dictas dogmatizantium prauitates.

Eo tempore Edmundus de mortuo mari iuuenis quem retulimus antè captum ab Howeno Glendor, vel tædio diræ captiuitatis, vel metu mortis, vel ex alia qua neſcitur cauſa, conuerſus retrorſum cum Howeno contra regem An-

gliæ

gliæ ſe ſentire profeſſus eſt, dum nuptias nimis humiles & ſuæ generoſitati impares contrahit cum filia dicti Howeni. Huius vt fertur natiuitatis exordia, dira comitata ſunt prodigia: quia nocte qua in lucem effuſus eſt, in ypodromo paterno omnes equi patris ſui reperti ſunt in alto cruore ſtetiſſe vſque ad tibiarum demerſionem. Quod tunc interpretati ſunt plurimi ſiniſtrorſum. *Prodigia natalem diem comitis concomitantia.*

In parliamento facto London. clerus conceſſit regi decimam & dimidiam, & a burgis decima, & a communitate verò regni quintadecima conceſſa fuit.

Anno 1403. poſt feſtum Purificationis regina venit in Angliam, de minori Britannia ad maiorem, de ducatu ad regnum, de gente feroci ad populum pacificum, & vtinam fauſto pede. Hæc fuerat priùs coniugata nobili viro domino Philippo de monte forti duci Britanniæ, de quo tulit vtriuſq; ſexus liberos: ſed de rege Angliæ Henrico cui iam nupſit omninò nullos. Viceſima verò ſexta die menſis Ianuarij, Londonijs apud Weſtm. fuit magnificè coronata.

Æſtate ſequuta iuxta villas de Bedford & de Bikkeliſſhade, frequenter viſa ſunt monſtra mane & meridie de ſiluis emergentia ſub colore vario, in ſimilitudinem hominum bellatorum, quæ ſibimet occurrentia, videbantur inire dira bella. Quæ ſi conſpici poterant a remotis ab propinquantibus inueniri minimè potuerunt. Sicq; dicta phantaſtica vel fatalis apparitio ſæpiùs deluſit plurimos accedere cupientes. *Oſtenta inaudita.*

Eodem tempore dominus H. Percy iunior cui fortuna ſemper hactenus blādita fuerat, & in quo ſpes erat repoſita totius penè populi, repentè hoſtis regis apparuit. Cui contra cunctorum opinionem iunxit ſe Dominus Thomas Percy Comes Wygornię, Patruus Henrici prędicti. Hic repentè deſerens domum principis Regis primogeniti, cuius Rex curam ſibi commiſerat in ſpeciali, receſſit ad nepotem, augens eidem vires & animum rebellandi. Quorum vt excuſabilis eſſet coniuratio, ſcripſerunt prouincialibus vbilibet conſtitutis, propoſitum quod aſſumpſerant non eſſe contra ſuā ligeāciam vel fidelitatem quam regi fecerant, nec ad aliud exercitum congregaſſe, niſi ſolummodo pro ſaluatione perſonarum ſuarum & reipublicæ meliori gubernatione. Quia cenſus & talliagia regi conceſſa pro ſalua regni cuſtodia, conuertebantur vt dixerunt in vſus indebitos, & inutiliter conſumebantur. Prætereà querebantur quòd propter æmulorum delationes peſſimas Rex eis infenſus fuerat, vt non auderent perſonaliter ad eius venire præſentiam, donec prælati regniq; barones Regi ſupplicaſſent pro eiſdem, vt coram Rege permitterentur declarare ſuam innocentiam, & per pares ſuos legaliter iuſtificari. Plures igitur viſis hijs literis, collaudabant tantam virorū ſolertiam, & extollebant fidem quam erga rempublicam prætendebant. Sed rex vt fraudem comperit, turbatus nimirū cogitabat quibus medijs communitati poſſet ſatiſfacere, & eorum ficta commenta peſſundare. Scripſit ergò perſonis quibus ipſi ſcripſerant, dicens ſe mirari quàm maximè, quòd cum comes Northumbriæ & H. eius filius percepiſſent partem maximam ſummarum ſibi conceſſarum per clerum ſeu communitatem Angliæ pro tuitione Marchiæ Scotiæ, vt poſſet euidenter oſtendere, vnde concepiſſent materiam tantæ non ſolùm querimoniæ, ſed detractionis manifeſtæ. Scripſit inſuper quòd intellexerat Comitem Northumbriæ, filium quoque ſuum, necnon & Comitem Wygorniæ certificaſſe multis ſe non audere propter æmulorum delationes ad regis venire præſentiam, ſine mediatione prævia prælatorum & procerum: quare ſupplicabant vt partes interponerent, vt de regis gratia venire poſſent ad allegandū pro ſe & ſua innocentia declaranda. Quamobrem ſcripſit eidem comiti, &c. ſub ſigillo regio quòd poſſent accedere ſine damno, ſaluiq; recedere ſine periculo, ſine dolo. Sed effrenata temeritas, ſpreto lenimento regali, rigorem rebellionis induit, & Salopiam properauit, ſperans vt putatur in auxilio Howeni Gleyndor, & Edm. de mortuo mari quorundamq; Ceſtrenſium & Wallicorū. At rex vt perſenſit induratam iuuenilem malitiā (nam pater eius non exceſſerat limites patriæ ſuæ) decreuit occurrendū fore feſtinanter Henrico, patruo quoq; ſuo D. Tho. Percy, priuſquam conflaſſent exercitum fortiorem. Nempè hij & eorum *Querelæ proditorum.*

complices publicari fecere per patrias regem Rich.viuere,& apud eos eſſe,cuius nomine ſiue cauſa bella ſumpſerant contra regem. Quem ſi videre vellent, incunctanter accederent armis inſtructi & in caſtro Ceſtriæ viderent infallibiliter dictum regem. Quę quidē, quamuis doloſa denūtiatio,varios in multorū mentibus motus effecit, & fluctuare coegit plurimos, vt ignorarent cui parti foret tutius adhærendum. Multi reuerâ afficiebantur regi Richardo,& præcipuè qui familiares eius quondam fuerant, & ab eo donati fæodis vel alijs donatiuis.

Rex Henricus præmiſſa prudenter attendens cum eſſet manufortis & audax congregauit quos potuit,inſtigante eum comite de Dunbarre Scoto maximè, qui monuit omninò ne moras necteret,commemorans illud Lucani,

Tolle moras,nocuit ſemper differre paratis,
Dum trepidant nullo firmatæ robore partes.

Fecit rex vt Scotus monuit, & inopinatè peruenit ad partes vbi rebelles bacchantur. Henricus autem ſubitò conſpecto vexillo regio, cum iam inſtaret effringere villam Salopiæ, mox deſtitit ab infeſtatione villanorum, dicens ſuis: Deſiſtere nos,inquit,oportet ab incæptis,& arma vertere in eos qui cōtra nos

Magnanimitas D.Henr.Percy

veniunt,videtis certè ſignum regiū, nec vacat quærere licèt vellemus diuortium: ſtate proindè corditer, quia dies hic aut nos omnes promouebit ſi vincimus,aut de faſtu regali liberabit,ſi victi ſimus. Nam pulchrius eſt in bello cadere pro republica,quàm poſt bellū mori hoſtis noſtri ſententia. Conueniunt in hunc votum ſubitò qui ſequebantur Henricum ad numerū 40000. lectiſſimorum hominū, qui ſe perſtituros ad flatum vltimum cum Henrico promittunt. Præoccupauerant autem campū illis magis accommodū, rex verò conſtitit cum ſuis tenens campum ad eorum oppoſitū. Cumq; partis vtriuſq; pugnatores ſignum belli præſtolarentur, abbas Salopiæ & clericus de priuato ſigillo pro parte regis legatione fungebantur, vt offerrent Henrico pacē & perdonationem ſi deſiſteret ab incæptis. Quorum perſuaſionibus Henricus effectus manſuetior,cum ille direxit ad regem patruū ſuum D.Tho.Percy qui ſibi tantæ turbationis cauſas exprimeret,& emendas exigeret cum effectu. Ferunt autem quòd cum rex omni rationi condeſcendiſſet,& humiliaſſet ſe ſecus quā perſonam regiam decuiſſet,idem D.Tho.Percy cum rediſſet ad nepotem,contraria referens reſponſis regijs,exacerbauit mentem iuuenis, & ad bellum impulit etiam non volentem.

Igitur Architenentes Henrici prælium inchoarūt, nec erat locus ad terram

Duo exercitus prælium ineunt

iaculis,ſed in corpora ferrum omne ruit, caduntq; de parte regis ad inſtar foliorum decidentiū brumali tempore poſt pruinam. Nec minus regij ſagittarij ſuum peregere negotium,ſed imbrem aſperrimū ſpiculorum in aduerſarios emiſere. Cadunt proinde vtrinq; plurimi velut cùm poma ruunt in Autumno cū mouentur ab Affrico, multaq; ſimul millia de loco belli fugiunt, putantes regem ſagittis occiſum.

Ipſe verò campiductor Henricus partis aduerſæ, comeſq; Douglas Scotus quibus animoſiores nullus vnquā reperiſſet,ſpretis iaculis emiſſis de parte regis,ſpretis armatorū conſertis cuneis, contra ſolam perſonā regiam vires excitant,arma vertunt,ipſum pro 10000. computātes ſtratis requirunt, obuios infeſtis lanceis & gladijs perſcrutantes. Comes de Dunbarre cum comperiſſet iſtorum propoſitum,regem ſubtraxit a ſtatione ſua,quod factum ſalutare fuit regi ea vice: quia & ſignifer regius a furentibus eſt proſtratus,vexillumq; deiectum & circumſtantes occiſi: inter quos Comes Staffordiæ & D. Gualterus

D. Henr. Percy interimitur.

Blount miles regius cecidere. Princepſq; regis primogenitus, pertentans præliandi primitias,ictu ſagittæ vulneratur in facie. Intereà D.Hēricus Percy,dūm pręcedit ſuos, inopinatò cōcidit interemptus,dubium cuius manu. Quo cognito, fugerunt partis aduerſæ defenſores quibus fugiendi copia eſt permiſſa. Sed Comes de Dowglas captus eſt: hic bina vice hoc anno pugnans aduerſus

Angli-

Anglicos, aduerſam ſemper expertus eſt fortunam: nam in primo bello trãiectus caput, amiſit oculum, in ſecundo verenda tranſfixus perdidit paulominus loculum, & ſub iugum venit captiuitatis ſecundæ. Captus eſt etiam comes Wigorniæ Dominus Thomas Percy inceptor vt dicitur totius mali & cauſa præſentis infortunij, cum D. Rich. Vernoun & Baro. de Kynderton cum multis alijs. De parte regis ceciderunt decem milites, multi ſcutiferi, plures valetti, & ad numerum trium millium ſunt grauiter vulnerati. Ex parte rebelliũ corruit maior pars militum & ſcutiferorum comitatus Ceſtriæ ad numerum ducentorum præter domicellos & pedites quorum numerum non tenemus. Commiſſum fuit hoc prælium in vigilia ſanctæ Mariæ Magdelenæ, quo nunquam vt putatur vllum acrius geſtum fuit. Die Lunæ ſequente, nam Sabbato cõmiſſum fuit antedictum bellum, iudiciali ſententia decollati ſunt apud Salopiã: Comes Wigorniæ, Baro de Kynderton & Dominus Rich. de Vernona. *Proditores cápite plectũtur.*

Die etiam Lunę ſequuta proxima, dum Comes Northumbriæ in manu robuſta & brachio extento verſus filium ſuum properat, vel certe verſus Regem, vt putatur pro redintegrando pacis negotio, comitē Weſtmerlandiæ & Robertũ Watertone ne progrederetur habuit impedimento. Hij nempe exercitu grandi collecto, obuiare ſibi ſubitò diſponebant: qui neutrum horum putãs ſibi beneuolum, frena reflexit, rediens ad caſtellum propriũ de Werkwurtha.

Eo tempore nuntij miſſi in Franciam reportarunt inducias belliq; vacationem, vſq; ad diem primũ menſ. Martij, videbanturq; magnam rem feciſſe, in tanta rerum turbatione.

Compoſitis rebus Salopiæ, rex progreditur Eboracũ, vbi conſtitutus mandauit literaliter comiti Northumbriæ, vt ſibi occurreret dimiſſa turba. Venit Comes ad regis monita in caſtro ſancti Laurentij cum parua familia, non tamen ſuſceptus eſt familiaritate ſolita, ſed potiùs more ſupplicis gratiam requirentis: cui Rex vitam condonauit, & victui neceſſaria, decernens conſeruandum ſecura cuſtodia.

Reuerſus rex de partibus borealibus diſpoſuit adire Walliam ad cõpeſcendum inſolentiam Wallicorum, qui multa damna irrogauerant patriæ poſt receſſum ſuum: ſed tamē retinuit eum rei familiaris inopia, eò quòd deſtitutus eſſet pecunia, pro exercitu conducendo. *Regis inopia.* Aſtitêre ſibi tunc milites & ſcutiferi magis Dionei quàm Martij, Lauernæ quàm Palladis, qui cenſuerunt Epiſcopos qui tunc illic fortè conuenerunt, equis & auro ſpoliandos, domumq; pedites remittendos: vt familiarium regis egeſtas, ipſorum abundantia leuaretur. Affuit tum gratioſè dominus Cant. qui reſpondiſſe fertur, vnus pro omnibus ſatis alacriter milites improbos non ſpoliaturos de ſuis aliquem, niſi priùs auſus temerarios luerent duris ictibus, & ſpolia verberibus nundinarēt. Rex intereà ſe gerens moderatiùs, aucupabatur quodammodo beneuolentiam prælatorum: vndè contigit quòd D. Cantuarienſis conuocato clero, ſibi de vna decima cum conſenſu pręſulum prouideret.

Britones Armorici, duce Domino de caſtellis villam de Plumouthe inuadunt, impunè diripiunt & ſuccendunt. Mox claſſis occidua ſub ducatu Willielmi de Wilford ſcutiferi, in partibus prædictæ britanniæ, cepit naues quadraginta refertas ferro, oleo, ſepo, & vino de Rupella ad numerum mille doliorum: redeundo verò cremauit naues quadraginta: & apud penarch. applicans idem W. cum ſuis combuſſit villas & prædia ad ſpacium ſex leukarum. Villam quoq; ſancti Matthęi vltricibus flammis dedit, & tria millia in giro dictæ villæ.

Paucis diebus ante natale Domini, Galli ſtipati bellatorum turba aſcenderunt terram in wecta inſula, iactantes ſe celebraturos natalis feſta illic etiam inuito rege. Cumq; mille de Gallis intraſſent inſulam, & greges ac armenta fugaſſent, vt ad mare reuerterentur cum præda non modica, ſuperueniente ſubitò auxiliatorum copia coacti ſunt prædas dimittere, & ad nauigia cum dedecore feſtinare non ſine damno ſuorum. *Galli profligati* Sicq; contigit, vt qui priùs inſtanter ab incolis petierant rerum redemptionem vix euadere potuerunt publicã

interuecionem.

Anno 1404. In parliamēto tento London. poſt oct. Epiphaniæ, comes Northumbriæ reſtitutus eſt ſuæ dignitati priſtinę, boniſq; mobilibus & immobilibus integraliter & hæredes ſui.

Taxa grauis.

In hoc Parliamento conceſſa fuit regi taxa inſolita, & incolis tricabilis & valdè grauis. Cuius modū præſentibus inſeruiſſem, niſi conceſſores ipſi & authores dicti tallagij in perpetuum latere poſteros maluiſſent: nempè ſub ea tantùm conditione concedebatur, ne traheretur poſteriùs in exemplum, nec ſeruarentur eius euidentiæ in theſauraria regia, nec in ſcaccario, ſed ſcripturæ vel recordationes eiuſdem protinus poſt datum compotum cremarentur, nec emitterentur breuia ſeu Commiſſiones contra collectores vel inquiſitores huius negotij, de meliùs inquirendo.

Gallorum iactatio diſparuit.

Gallici circa tempus illud venerunt ante Vectam inſulam cum magna claſſe: miſeruntq; de ſuis quoſdam qui peterent nomine regis Richardi & Iſabellæ reginæ tributum, vel pecuniale ſubſidium ab Inſulanis. Qui reſponderunt regem Rich. fore defunctum & reginam quondam ſuam coniugem remiſſam pacificè ad parentes & patriam ſine conditione tributi: quapropter finaliter reſponderunt ſe ſubſidium non daturos, ſed ſi belli voluntas tenebat Gallos, iuſſerunt vt ſcanderent ſine cuiuſuis impedimento, & daretur illis ſpatium refocillationis poſt ingreſſum inſulæ ſex horarum. Et expleto tempore ſupradicto, daretur infallibiliter illis bellum. Quo audito, Galli nullo perfecto negotio receſſerunt.

Per idem tempus dominus de caſtellis Britannicis fatis ſe trahentibus, cum multitudine Gallorum & Britonum apud Dortmouth, cum intollerabili faſtu terrā ſcandit: putans fortunam ſequuturam ſicut prius apud Plimmouth, ſed ſecùs accidit quàm ſperabat. Nam ab hijs quos maximè habebat contemptui ſ.ruralibus eſt peremptus: & qui poſt ipſum terrā ſcanderant mox oppreſſi a ruſticis, capti ſunt protinus vel occiſi. Fœminæ quoque fraudari non debent huius facti præconio, quæ fundarum miſſilibus hoſtes diris ſtrauerunt ictibus.

Ruſticorū magnanimitas.

Vnde contigit plures a fœminis, plures a ruſticis ſterni vel captiuari. A ruſticis verò occidebantur multi, quia neſcierunt eorū linguam, quamuis grandes pro ſua redemptione ſummas obtuliſſent. Sed rurales rudes, alia pro alijs interpretantes, putabant eos cōminari, quando pro vita ſollicitè ſupplicabant. Capti tamen ſunt eo die tres domini, & milites nominati viginti. Peſſundeditq; deus eo die arrogantiam ſuperborū, & eſſe fecit victoriam ruſticorum. Proſequuti ſunt igitur captiuos ſuos ruſtici ad regis vſq; præſentiam, poſtulantes aliquod commodum prædæ ſuæ. Cum quibus rex ipſe libenter conuenit, & crumenis eorum ſuffarcinatis fuluo metallo abire permiſit ad propria, detinens captiuos penes ſe grauiori cenſu in poſterum redimendos.

Decima cleri.

Menſe Aprili conceſſa fuit regi per Clerum vna decima condicionaliter, ſcilicet, ne quis prouiſorum de cætero capiat bona vel cariagia de Eccleſiaſticis contra voluntatem eorum. Sed tamen appenſa pecunia, neglecta mox fuit conditio interpoſita.

Anno præſenti quinto Idus Maij, clareſcentibus miraculis circa corpus S. Iohannis quondā prioris canonicorum de Bridelington de mandato domini Papæ, tranſlatum fuit corpus eiuſdem ſancti Iohannis per manus honorabilium virorum ſcilicet Eborum Archiepiſcopi, & Dunelmenſis atque Carleolenſis epiſcoporum.

Prædatio Gleyndor.

Per omne tempus æſtatis præſentis Howenus Gleyndor cum ſuis Wallicis, prædatur, incendit & deſtruit regiones ſibi contiguas, & nunc dolis & inſidijs, nunc aperto marte multos captiuat, plurimos perimit Anglicorum, caſtellaq; nonnulla capta complanat, quædam ſibi conſeruat integra pro tutela.

Ioh. Treuor epiſcopus Aſſaphenſis cernens rem proſperari in manu Wallici, conuerſus eſt in animum prauum, factus tranſfuga ad Howenum.

Eo tempore Flandrenſes & Britones ceperunt quaſdam naues noſtratū onuſtas mercibus, & nautas gladio vel ſuſpendio peremerunt.

Per

Per id tempus Comitiſſa vetula quondam Oxoniæ, mater Rob. de Veer ducis Hyberniæ quem exulatū diximus,& mortuū fuiſſe Louaniæ, fecit per ſe ſuoſq; familiares diuulgari per omnes fines Eſtſexiæ regē Rich. viuere,& in proximo fore venturum, & honorem priſtinum vendicaturum. Fecitq; fabricari ceruos argenteos & auratos plurimos, ſigna viz. quæ rex Rich. conferre ſolebat ſuis militibus, ſcutiferis,& amicis, vt his vice regis diſtributis, faciliùs allicerentur in vota ſua milites illius patriæ, cæteriq; valentes. Vrgebat nēpe plurimos ad putandum quòd Rich. viueret, fama quæ quotidiè ferebatur è Scotia regem Rich. inibi conſtitutum, expectare ſolūmodo tempus accommodū, quo cum forti brachio Francorum atque Scotorū poſſet recuperare regnū. Auxit errorem iſtum cuiuſdam Serlonis quondam cubicularij regis Richardi commentum, qui falſò finxerat priuatum ſigillum nomine dicti Richardi, & deſtinauerat literas conſolatorias, ſimul & commonitorias multis in regno de dicti Richardi quondam familiaribus, in quibus & continebatur eius incolumitas, & ipſius in breui cernenda proſperitas. Hac occaſione multi dederunt fidem dictis & ſcriptis ipſius dominæ Comitiſſæ, in tantum vt crederent eius mendacijs,& religioſi quidā Abbates illius patriæ, qui ex poſt eò quòd cum Comitiſſa ſenſiſſe videbantur, de mandato regio tenti ſunt & carceribus mancipati. Comitiſſa verò confiſcatis ſuis omnibus, arctæ cuſtodiæ commendatur. Clericus verò qui præmiſſa fallaciter auribus multorū inſtillauerat, tractione & ſuſpendio muneratur. Nam & ipſe diligenter eundo per patrias, præeminentes perſonas nitebatur ad credendum allicere, regem Rich. non ſolùm viuere, ſed in proximo palam cunctis fore, adijciens ſe dictū regem nuper allocutum fuiſſe loco tali, taliq; deniq; apparatu.

Commentū Comitiſſæ Oxon.

In feſto S. Ioh. Baptiſtæ vocante rege, comes Northumbriæ venit ad pontem fractum, nepotes ſuos & filiorum ſuorum filios ſecum ducens, quo facto mitigauit corda complurium, qui putabant eum rebellionis iuuenibus præbuiſſe conſilium. Venit & cum comite Guliel. de Clifford miles trahens ſecum Serlonem inuiſum toti regno, de quo ſupra fit ſermo, quem parum ante ceperat cauteloſè: quo facto penes regem meruit excuſari, quòd vltra placitū tenuiſſet Berwyci caſtrum, propter quod reus lęſæ maieſtatis extiterat. Viſo Serlone feruebat omnis ætas in domo regia ſciſcitari, ſcire, vel audire quibus modis, quibus medijs, quibuſuè ſocijs illum inclytum regis filium, regis auunculum, ducem Glouerniæ iugularit. Illę verò iam actum de ſe non ignorans, hoc ſolūmodo fatebatur, quòd dignus fuit mille mortibus propter hoc ſcelus. Qua confeſſione ſimul & pænitudine, multorum ita demulſit animos, vt gratìs promitterent ſe pro eius anima præſbyteros conducturos qui ſuffragia ſpiritualia aliquot diebus ferrent. Requiſitus cur dementare voluerat multos vt putarent regem Rich. viuere, reſpōdit ſe hoc odio regis feciſſe, vt alienaret ab ipſo corda ſuorum, retulitq; ſe beatum fuiſſe potuiſſe tam in aula regis Franciæ, quàm in aula regis Scotiæ, ſi non defuiſſet gratia, ſed cum bene ſibi fuiſſet in domo regis Franciæ, audito quòd rex Rich viueret, in Scotiam ſe tranſtulit, vt probaret ſi veridica fama foret. Quò cùm perueniſſet & inueniſſet quidem perſonam ſimilem, ſed non ipſum quem quærebat, nihilominus tamen vt illuderet tam Scotis quàm Anglis, affirmauit hunc eſſe Rich. regem, proculdubio præſeruatum ab æmulis diuino miraculo. Sed ex poſt cum comperiſſet commentatam fallaciam patefaciendam,& ipſe iam incurriſſet rei familiaris inopiam, peruenit Berwicum ad dictum Guliel. Clifford putans ſe per ipſum pecuniali ſubſidio releuandum, quo redire in Franciam potuiſſet, ſed in hac parte ſua ſpe fruſtratus eſt. Nam Gulielmus ipſum captum detinuit, vſus conſilio ſatis callido, vt regis gratiam nundinaret, huiuſce mercimonio.

Serlo rumorum author captus.

Igitur Serlo finali iudicio tractus eſt in qualibet villa pręcipua, inter pontem fractum & Londonias, inchoans pænas meritas in ipſa villa regia de pontefracto.

Eo tēpore rex indigēs vt fertur pecunia, cōuocauit regni proceres ad parliamē-

Parliamentum Indoctorum.

Cant. Archiep. fortitudo in clero defendẽdo

tum tenendũ Couentreiæ circa feſtum S. Fidei Virginis,nõ conſiderato quòd ipſo anno tempore Quadrageſimali parliamentum celebrauerat apud Weſtm. quod inutiliter vt multis videbatur per 12.hebdomadas fuerat protelatũ.Direxit ergo breuia vicecomitibus,ne quoſquam pro comitatibus eligerent quouiſmodo milites, qui in iure regni vel docti fuiſſent, vel apprenticij, ſed tales omninò mitterentur ad hoc negotium, quos conſtaret ignorare cuiuſq; Iuris Methodum.Factumq; eſt ita.Qui conuenientes in vnum,& ſapientes in id ipſum,cum propoſitum fuiſſet pro parte regis, quo premebatur rei familiaris incommodo,inſtantibus propè Scotis & Wallicis,procul Britonibus, Flãdricis,& Gallicis:ſelecti milites parliamentales pro releuando rege,non aliud inuenire potuere remedium,quàm confiſcandi Chriſti per totum regnum patrimoniũ,ſcilicet vt eccleſia generaliter de bonis temporalibus priuaretur. Hinc orta eſt inter clericos & laicos grandis altercatio,militibus regijs aſſerentibus ſe pro rege,atque cum rege profectos ſæpiùs contra rebelles & hoſtes,non ſolùm ſua expendiſſe profuſiùs,ſed corpora quoque multis periculis expoſuiſſe, ſiue laboribus,clericis interim otioſè domi ſedentibus, & in nullo regi ſuffragantibus.Contra quæ dominus Cantuarienſis reſpondit,clerum tantum ſemper contuliſſe regi,quantũ laici,dum decimas ipſi frequentiùs darent regi,quã ipſi quintas decimas,& inſuper tenentes ſui non minori numero regem ſequebantur ad bella vel pericula,quàm tenentes fæodi laicalis. Et ſuper hæc omnia nocte dieq;,miſſas & orationes facerent pro eodem, & omnium ſibi famulantium proſperitate.Et cum ad hæc prolocutor militum,vultu voceq; prętendiſſet publicè ſe preces eccleſiæ paruipendere: iam inquit dominus Cantuarienſis,video manifeſtè quorſum tendit regni fortuna, excluſis vilipenſiſq; ſuffragijs quibus diuinitas placari ſolet. Certè nunquam fuit diu regnum ſtabile, quod vacauit a precibus & deuotione.Attamen tu qui vilipendis cleri religionem,ne te putes impunè direpturum eccleſiæ poſſeſſionẽ,quia ſi viuit Cantuarienſis,malo tuo rapies quicquam de ſuis.Erat autem prolocutor miles dictus Iohan.Cheyne,qui vt fertur militiam fortemq; Chriſti deferens, in fortẽ Martis apoſtatando tranſierat:nam prout dicunt,Diaconus fuerat ordinatus,nulla tamen vt reſiliret diſpenſatione licentiatus.Archiepiſcopus inter hęc regem nutantem conſiderans,ſurrexit, genuq; flexo coram rege rogauit vt attenderet quã gratioſè regnum conſequutus ſit, attenderet primitiuum propoſitum ſuũ,quòd cuilibet ſeruaret iura propria pro poſſe ſuo,attenderet & iuramentũ quòd non inuitus præſtiterat,viz.quòd eccleſiam & miniſtros eius honoraret, foueret,& manuteneret, attenderet & periculũ iuramẽti, ſiue dedecus violati, & eccleſiam gaudere permitteret ſuis priuilegijs & libertatibus quibus gauiſa eſt anteceſſorum ſuorũ temporibus, vereretur offendere regem per quẽ reges regnant, vereretur & cẽſuras quas incurrunt, qui res eccleſiaſticas deprædantur,quos omnes conſtat excõmunicationis ſententia innodari.Hijs a Cantuarienſi prolatis,rex præcepit ei repetere ſedẽ ſuam, aſſerens voluntatis ſuæ fore eccleſiam in adeo bono ſtatu dimittere, ſicuti eam inuenerat,vel potiùs meliori. Archiepiſcopus concionatus militibus dixit. Vos inquit & veſtri ſimiles conſilium dediſtis domino noſtro regi moderno,& anteceſſoribus ſuis vt cõfiſcarent bona cellarum quæ Gallici vel Normanni poſſederunt in Anglia, dicentes eis per hæc diuitias accumulandas in magna copia, & quidem, prout valent multa fului metalli millia, ſed tamen conſtat hodiè regem non eſſe ditiorem dimidia quidem marca,vobis extorquentibus,vel emendicantibus de manu ſua, & vobiſmet appropriantibus dicta bona : vndè poteſt conijci vos non pro regis vtilitate, ſed pro veſtra cupiditate temporalia noſtra petere. Quia proculdubio ſi rex quòd abſit, veſtro ſatiſfeciſſet execrando propoſito, non eſſet opulentior vno quadrante ſequẽti anno.Et certè prius hoc caput exponam gladio,quã eccleſia deſtituatur minimo iure ſuo.Milites hac ſententia, ſimul & Metropolitani repercuſſi conſtantia,cõticuere.Archiep.verò vt Argus ſibimet ex omni parte proſpiciens, cum cõperiſſet milites perſtituros in petitione temporalium, dominos temporales quoſdam allexit in partem ſuam:

qui

qui conſtanter affirmauerunt S. eccleſiam nunquam ſua voluntate ſuis temporibus ſpoliādam, & in hac parte reddentes Archiep. & prælatis gratiā pro gratia quam ſibi priùs præſtiterant, quando milites petierunt ad opus regis reſtitui quæcunq; dicti domini de corona tenebant, vel dono regis nunc, vel anteceſſorū ſuorum regum Edw. & Rich. Cui ſcilicet petitioni dominus Cant. obnixiùs reſtitit & prælati. Sicq; factum eſt vt de exactione temporaliū nulla fieret mentio in poſterum, ſed & milites ipſi qui importunè perſtiterant in hoc errore, domino Cant. vt illis ignoſceret fatentibus malitiam & reatum ſuū, & gratias agentibus quòd animoſitate ſua ſub hac tempeſtate reſpiraſſet eccleſia, commemorantes illud Ethnici ita dicentis:

Tu ſub principe duro,
temporibuſquè malis, auſus es eſſe bonus.

Præter multa quæ conceſſa fuerunt regi in hoc parliamento, laici conceſſerunt duas quintas decimas, ea conditione vt D. de Furniuall &c. reciperet omnem cenſum illū, & expenderet in Werris regis. Reuocatę ſunt etiam patentes regis præconceſſæ perſonis varijs de ſuſtentatione ſua annua per reges Edw. & Rich. militibus parliamentalibus ita cenſentibus, licèt id in regis dedecus redundaret. Clerus conceſſit regi vnam decimam & dimidiam, non obſtante quòd medietas vnius decimæ vltimò præconceſſæ, in feſto S. Martini fuerat perſoluta.

Eo tempore tanta repentè ruptis limitibus irrupit aquarū influentia in terra D. Cant. & aliorum in Cantio, quanta nunquā fuerat illic antè viſa, qua ſubmerſa ſunt animalia numero & pretio exceſſiuo. Nec ſolummodo defleuit Anglia damna talia, ſed vt fertur Selandia, Flandria, & Hollandia, per vndarū excrementa innumerabilia ſenſit diſpendia eo anno. Hoc in tempore, vir grādæuus D. Gul. Wickham Winton. epiſc. viuere mundo deſijt, cuius ſumptibus & induſtria quotidiè clerus Anglicanus augmentatur & creſcit. Nam in Wintonia conſtituit collegium nouellis Grāmaticis, & in Oxonia ſubtilioris ſcientiæ clericis fundauit domum. Exhibentur autem in vtroq; loco centum perſonæ de ſumptibus prouiſis per eundem. Menſe Octobris, primo die menſis obijt Romæ Papa Bonifacius 9. cui ſucceſſit epiſcopus Bononienſis, & vocatus eſt Innocentius 7. aliàs dictus Coſmatus gentilis, vir per omnia dignus nomine & gradu tanto.

Aquarum inundatio in Cantio.

Wickami mors.

Anno 1405. circa feſtum S. Valentini capti ſunt filij comitis Marchiæ & abducti, ſed citò pòſt recepti de caſtro de Wyndeleſhores. Faber Ferrarius qui claues finxerat, per quas patebat ingreſſus ad eos, truncatione manuum atque capitis eſt mulctatus. Domina de Spencer relicta domini Tho. de Spencer nuper occiſi Briſtolliæ, dum fugit vt fertur ad Howenū Gleyndor cum filio comitis Marchiæ (ſic) — ni capta eſt, & cunctis theſauris ſpoliata, perq; regios ad regem reducta, cuſtodiæ arctioris ſubijt nocumenta.

Poſt feſtum Purificationis Rex accerſitis Londonias regni Baronibus, tractabat cum eiſdem de regni regimine, deq; pecuniali ſubuentione ſibi ferenda, ſed proceres regijs votis tunc minimè paruère. In quadrageſima verò ſequente, Rex conuenire fecit apud Sanctum Albanum, clerum, regniq; Barones pro præmiſſo negotio, ſed proceribus renitentibus nil actum fuit. Diſceſſeruntq; cuncti velut in concordi diſcordia penes Regem in vigilia palmarum.

Subſidium regi negatum.

Sub hijs diebus Comes Mareſchallus Thomas Moubray, armis inſtructus acceſſit ad Archiepiſcopum Eborum magiſtrū Richardum le Scroope, dubium an voluntate motus propria, an a pontifice ſollicitatus vt veniret. Eoquè tempore dominus de Bardolfe Thomas, adiuit Comitem Northumbriæ dominum Henricum Percy, eo animo vt moleſtarent regem, vt ex pòſt apparuit manifeſtè. Sed Archiepiſcopus atque Comes Mareſchallus, non diu celauere propoſitum, quin mox palam facerent intentum ſuum. De Comitis

nempe Northumbrię,dominiq; de Bardolf vt fertur confiſi ſolatio,ciues Eboraci cum multis alijs euocauerunt in magno numero, vt ſtarent cum ipſis pro regni cōmodo,communiumq; ſalute.Et vt promptiores redderentur ad præſens negotium fixerunt articulos,in oſtijs monaſteriorum & eccleſiarum vrbis ſcriptos in Anglicis,pro quibus oportuit eos voluntariè in armis eſſe.

Lectis igitur articulis,milites,armigeri, plebs vrbana & ruſtica, intellecto pio propoſito,in magno valdè numero, pontificem conſtipauere, quem cunctis cōmendabant & ætatis grauitas,& vitæ præcedentis ſanctitas, & incōparabilis literaturæ ſcientia,& cunctis amabilis ipſa perſona.

Archiep. Ebor. inſurrectio.

Comes Weſtmerlandiæ qui cum filio regis Iohanne tunc propè fuit, audito rumore præcedentium, congregatis copijs feſtinat occurrere pontificali turbæ, priuſquā multiplicata facilè vinci non poſſet. Sed fruſtrà. Nam manus Archiepiſcopaliũ, multò fortior erat gente ſua. Miſit ergo qui peterent cauſam tantæ conglobationis,& cur contra pacem regiā adeſſent armati. Archiepiſcopus reſpondit ſe nil moliri contra pacē regiam, quinimò cuncta pro pace tranquillitateq; facere, armari verò ſiue vallari hominibus tantũ ob metum regiũ,ad quem alloquendũ tutum non haberet acceſſum, ſine multitudine aſſentatorũ. Propoſitum verò ſuum,regis & regni fore commodũ, ſi fortè noſcere vellent illud.Demonſtrauitq; ſchedulam,qua articuli continebantur. Quam cum legiſſet comes Weſtmerlandiæ,verbo vultuq; laudauit palā pręſulis pium ſanctumq; propoſitũ, ſpondetq; ſe velle proſequi cum ſuis propoſitũ Archipræſulis,vnde petit vt accedat cum paucis in medium, ſecum habiturus colloquiũ,& ipſe cum paucis obuiaret ſibi adæquatus numero perſonarũ.Antiſtes gauiſus,credit verbis conſulis, perſuadetq; comiti Mareſchallo etiā nolenti ſecum procedere ad locum colloquio deputatum.Ad quem cum pari numero conueniſſent,cum perlecta fuiſſet charta de articulis,mox comes & qui cum eo erant prębuerunt aſſenſum dictis articulis & fauorē.Tunc comes aſtutior cæteris,ecce inquit finis optatus aſſumpti laboris, iam diu eſt quò populus perſeuerauit in armis,renunciet ex veſtris aliquis genti veſtræ vt domũ redeant,arma deponant,& ſolitis occupationibus operam dent conſuetā. Nos interim in ſignũ concordiæ bibamus pariter,cernente populo partis vtriuſq;. Nec mora datis dextris,miles emittitur de parte præſulis, qui renunciet pacē populo, iubeat vnumquemq; depoſitis armis ſua reuiſere, quoniā iam partes in vnam ſententiam conuenere.Illi verò videntes ſigna pacifica,proceresq; cōbibentes,feſſi ex inſueta militia lęti lorā vertere. Sicq; factum eſt vt illis recedentibus,creſceret ex condicto paulatim aduerſorũ numerus,nec priùs intellexit Archiepiſcopus ſe ſeductum, quā per manus fuit comitis arreſtatus. Comes etiam Mareſchallus eſt arreſtatus cum multis alijs per eundem. Quibus omnibus indemnitas eſt promiſſa,ſed nullatenus obſeruata, quia tam præſul quàm comes decollatus fuit poſtea veniente rege ad Eboracũ in craſtino Pentecoſtes. Quo facto patuit illud febricitantis Bridelington vaticiniũ fore verum,prædicentis ſatis obſcurè præſens factum,ſub hijs verbis.

Archiep. decollatus.

Pacem tractabunt,ſed fraudem ſubterarabunt,
Pro nulla marca ſaluabitur ille Hierarcha.

Archiepiſcopo decapitato qui ſatis conſtanter necē tulit, martyrio pulchro finitus vt vulgares opinabantur, qui etiam aſſeuerabant miracula quædā facta fuiſſe tam in campo quo decollatus eſt,quā in loco quo ſepultus eſt,illicò vulgus promiſcuum cępit obnixè colere cineres antiſtitis iam defuncti,quem dilexerant per antè viuentem,donec per quoſdā regales prohibiti,præſulis monumentum reuiſere metuebant.

Corpus verò domini Tho.Moubray comitis Mareſchalli permiſſione regis ſepultum eſt in eccleſia cathedrali,multis dolentibus vicem eius: ſed caput eius fixum in ſtipite ſtetit ſupra muros vrbis longo tempore,expoſitum feruori atque pluuiæ. Quod tandem cum rex annuiſſet vt conſepeliretur corpori, ferunt

runt inuentum fuiſſe, in nullo fluxum, in nullo marcidum, in nullo penitus decoloratum, ſed eundem prætuliſſe decorem, quem viuens obtinuerat.

Rex poſt hæc ciuibus Eboracenſibus mulctatis ad libitum qui cum Archiepiſcopo ſenſerant, promouit exercitum ad perſequendum comitem Northūbriæ & D. Tho. Bardolf omne præparamentum belli ſecum contrahens, & exercitum 37000. pugnatorum. Comes Northumbriæ comperto regis propoſito, Berwicum ſe tranſtulit.

Eo tempore nuntij regis Daciæ, Norwagiæ & Suauię venientes in Angliam, petiere regis filiam in coniugium domino ſuo. Horum præcipuus fuit epiſcopus Soluienſis, qui cum ſcriptore præſenti Chronicę de vita S. Albani, cuius peroptimè nouit & cōmunicauit hiſtoriam eò quòd in Danemarchia martyr noſter celebris habeatur.

Intereà rex firmans faciem contra comitem Northanhumbriæ, venit Berwicum. Comes verò a facie formidinis eius fugit in Scotiā, & dominus de Bardolf cum eo: quos D. Dauid Flemming Scotus in fide ſua ſuſcepit. Rex autem cum cognouiſſet fugam comitis, mandauit hijs qui erant in caſtello, vt illud ſibi redderent, quod cum illi præciſè negarent, incendit gunnam magnā, cuius vnico iactu deiecit partem vnius turris, & incluſos tantùm terruit, vt mallent obijcere ſe ſponte gladijs, quā expectare ſecundum iactum. Redditū eſt ergo caſtrum regi, & de defendentibus partim fuere decollati, partim carceribus mancipati. Quo recepto & pro votis diſpoſito caſtrum de Aluewik & cætera caſtra comitis reddita ſunt faciliter in manus regis. Quibus ſucceſſibus rex elatus rediuit incunctanter Walliam, vbi e contrario nil ſibi ceſſit proſperū, ſed velut infortunatè omnia gerebantur. Quapropter nullo perfecto negotio reuerſus eſt, currus, carectas, & plauſtra perdens numero quinquaginta, prout fertur cum theſauro maximo, & coronis ſuis per aquarū inundationes ſuperuenientes improuiſò. Venit ergo Wigorniam, & accerſitis Archiepiſcopo & alijs epiſcopis, patefecit eis infortunium quod acciderat, petens ſibi ſuccurri per eoſdem, cui reſpondit Archiepiſcopus ſe cum clero ſuper iſto negotio tractaturum.

Berwicum redditum.

Medio tempore Gallici venientes in ſuccurſum Wallici, i. Howeni Gleyndor cum 140. nauibus applicuerunt in portu de Milforde, amiſſis primò pro penuria recentis aquæ penè omnibus equis ſuis.

Dominus de Berklee & Henricus Pay combuſſerunt ex eiſdem nauibus 15. in eodem portu. Dicti verò Gallici obſederunt vrbem Carmardin & cepērūt, conceſſis priùs defenſoribus omnibus bonis mobilibus cum licentia ſe transferendi quocunq; vellent.

Sub eodem tempore captæ ſunt naues 14. per ſupradictos D. de Berklee, & dominum T. de Swinbourne, ac Henr. Pay dum velificarent verſus Walliam ad auxiliandum Howeno. In quibus Seneſchallus Franciæ, & alij ſeptē capitanei capti fuere.

Villa de Royſton conflagrauit in die tranſlationis beati Martini.

Comes Arundeliæ duxit Londonijs in vxorem filiam Regis Portingaliæ Notham, ſatis magnificè, præſentibus rege Angliæ & regina, in craſtino Katherinæ.

In feſto conceptionis S. Mariæ eadē domina regis filia, præconis voce proclamata eſt regina Daciæ, Norwagiæ, & Suauiæ ſiue Sueffiæ in præſentia nuntiorum qui eam venerant petituri.

Anno 1406. Dominus Rogerus de Waldene debitū naturæ ſoluit, qui varia fortuna vectus, expertus eſt ſub breui tempore, quàm ſit inconſtans, incerta, volubilis ipſa, errans, inſtabilis, vaga, quæ dum ſtare putatur, occidit, & falſo mentitur gaudia vultu. Nempè per hāc ex pauperculo, factus eſt regni theſaurarius, & mox Cant. Archiep. quo iure mundus nouit, viuente D. Tho. de Arundelia. Et illicò deiectus & priuatus per longa tempora, tandē leuatur iterum in Londoniarū thronum per annum, quo tamen non eſt permiſſus gaudere per annum, huic ſucceſſit D. Nich. Hobwith.

Rogeri Walden fortuna.

Hoc in tempore dominus Papa, peremptores Rich. Scroope quondam Eborum Archiep. publicè excommunicauit.

Eo tempore inchoatum eſt parliamentum, quod protelabatur inutiliter fere per annum. Quia poſtquam parliamentales milites diſtuliſſent diu concedere regi ſubſidium, in fine tamen fracti, conceſſere taxam petitam, grandi cōmunitatis damno. Nam propter hanc dilationem, expenſæ militum ęquiparabant penè ſubſidium poſtulatum. Per clerum autem noua taxa regi conceditur leuanda de præſbyteris ſtipendarijs, & fratribus mendicantibus, ac alijs religioſis qui annalia celebrabant, vt horum quilibet dimidiam marcam regi daret in releuationem Cleri videlicet, qui ſemper onus portauerat pro eiſdem.

Taxa cleri & populi.

Per idem tempus Comes Northumbriæ & D. de Bardolfe monitū Dauid Flemming fugerunt in Walliam, patefecerat nempe illis conſpirationes Scotorum, qui conſpirauerant illos tradere regi ſuo, pro quorundam captiuorum commutatione. Ob quam cauſam Dauid a Scotis occiditur, & Scoti prouocātur ad inteſtina bella, in tantum vt inualeſcente diſcordia, treugas annales petere cogerentur. Quibus firmatis in terra, Scoti miſere per equora filium regis ſui & hæredem, vt coaleſceret & informaretur in Francia de facetia, linguaq; Gallica. Quem quidam nautæ de Cley cepere fortuitò, & quendam epiſcopū, comitemq; de Orkeney, quibus commiſſus fuerat a patre ſuo, & ad Angliam deduxerunt regiq; dederunt. Rex verò reſolutus in iocos, dixit: Certè ſi grati fuiſſent Scoti, hunc miſiſſent mihi iuuenem inſtruendū, nam & Ydioma Franciæ ego noui. Miſſiq; ſunt ad Turrim Londoniarum dictus Iuuenis, & Comes Orkeney, epiſcopo per fugam lapſo.

Eo tempore dum Galli in ſuccurſum properant Howeni Gleyndor, cum ratibus 28. captæ ſunt ex eis octo naues armatis refertæ, reliquis in Walliā euadentibus meticuloſè. Non multò poſt captæ ſunt naues 15. portantes vinum & ceram, per mercatores noſtros ad maris cuſtodiam deputatos.

Papa contradicitur a rege.

Papa contulit Archiepiſcopatum Eborum magiſtro Roberto Alum Cancellario Oxonienſi tunc in Curia exiſtenti. Sed Rex Angliæ indignatur & contradicit.

Hac æſtate rex & regina perduxerunt puellam virginem regis filiam ex priore coniuge procreatam ad villam de Lenna, vt inde tranſfretaret in Daciam ad ſponſum ſuū regem. Hanc comitabantur nobiles, inter quos epiſcopus Bathonienſis erat, & D. Rich. frater ducis Eboraci: qui redeuntes expleto negotio, parum vel nihil boni de patria retulerunt.

Circa finem Autumni D. Henricus le Spenſer epiſcopus Norwicenſis ingreditur viam patrum, vir qui & militis ſuo tempore conſūmauit officium, & pōtificale non neglexit debitum. Cuius loco Monachi Norwicenſes elegerunt Alexandrū commonachum & priorem ſuum.

Adhuc durante parliamento, reſtitutus eſt dux Eboraci dignitati priſtinæ, qui putabatur a multis obijſſe in carcere.

Comes Cantij duxit in vxorem filiam domini de Mediolano.

Cardinaliū Votū de papatu.

Hoc anno die S. Clementis apoſtolica ſede vacante per obitum nuper Innocentij Papæ 7. Cardinales conſiderantes Chriſtianæ religionis infamiam contractam ex peſtifero ſchiſmate quod tantis proh dolor temporibus perdurauit, conuenerunt, vouerunt Deo ac eius matri Mariæ, & ſanctis Apoſtolis Petro & Paulo, totiq; cœleſti Curiæ iurauerunt, & adinuicem vnus alteri & e cōuerſo ſe obligando ſolenniter promiſerunt, quòd ſi quis eorum aſſumptus foret ad apicē ſummi Apoſtolatus, renunciaret effectualiter iuri ſuo, & papatui, ſi & quando Antipapa, qui eſt & pro tempore fuerit, conſimiliter renunciaret ac cederet, & anticardinales ſic conuenire ac concorditer vellent cum eiſdem dominis & ſacro collegio, ſic quòd ex ipſis duobus collegijs inæquaretur iuſtè canonica electio vnius Romani Pontificis, ac etiam promitterent ſe facturos & curaturos quòd ſi quis ex dominis abſentibus vel extra Collegiū per eos aſſumerentur in Papam, eandem faceret obligationem. Quodq; nullus eorum a prædictis promiſſione, voto, & obligatione, abſolutionem peteret vel im-

impetraret.Et ad maiorem præmiſſorum firmitatem, quilibet ex dominis de collegio ſupradicto, manu ſua ſubſcripſit. Elegerunt itaque dominum Angl. tituli S.Marci præſbyterum Cardinalem Conſtantinopolitanũ, & vocauerunt Gregor.12.Qui eodem die poſt electionem,votum,ſacramentum, & promiſſionem,prout ſuperiùs continetur, in præſentia dictorum Cardinaliũ & teſtiũ ſic manu propria ſubſcripſit. *Ego Gregorius hodiè die vltimo menſis Nouembris*,An. 1406.*aſſumptus in Romanum pontificem,iuro,voueo,promitto,ac confirmo omnia ſupradicta,&c.* Coronatus eſt autem die S. Andreæ Apoſtoli, vir annorum circiter octoginta.

Circa feſtum S.Martini cum rates Anglicæ verſus Burdegalim curſum tenderent, & infrequentatum mare noſtris hactenus attemptarent, quatuor naues de villa de Lenna nauigantes incautiùs,inciderunt ſubitò in caribdim,quę dicitur eſſe in mare Hiſpanico, & cernentibus ſocijs abſorptæ ſunt. Nam illic dicitur eſſe mare vertiginoſum,quod occultis gurgitibus naues ſorbet. Ter enim in die ſtringit fluctus,& ter vomit. Aquas itaque accipit vt vomat, vomit vt accipiat,vnde Naſo. *Naues ſubmerſæ.*

Euomit epotas dira caribdis aquas.

Doctæ ſunt ergo reliquæ priorum periculo,vela reflectere de tam pernicioſo pelago,venereq́; ſaluæ Burdegalim, ſed numero diminuto.

Appropinquante natali dominico, exactum eſt inſtantius vt regi prouideretur de pecuniali ſubſidio, ſicq́; tandem conceſſa fuit ei quintadecima de cõmuni populo. *Quinta decima.*

Anno 1407. ſoluta eſt obſidio villarum de Burgh, & de Bloy in Waſconia facta per ducem Aurelianenſem, qui cum 50000. venerat ad ſubuertendum illas.Sed deo diſpenſante qui ſuperbos humiliat,nulla dies per octo hebdomadas illuxit ei ſine tempeſtate pluuiarum, niuis,& grandinis mixtæ cum ventis & fulmine, quæ tam homines ad mortem compulit quàm iumenta. Quibus infortunijs fertur 6000.hominũ perdidiſſe. Et qui in aduentu ſuo ſuper fortunam ſuam nimis ambitioſus fecerat deportari ſupra caput ſuum a quatuor militibus pannum aureum, iam reuertens inglorius, gaudebat ab ymbribus ceſſare cœlum.

Per idem tempus Henricus Pay & quidam de 5.portubus cum nauibus 15. in mari Britannico, 120. naues anchorantes onuſtas ferro,ſale,vinoq́; de Rupella ceperunt.

Epiſcopus Sarum Rich.de Mithforde ſeculo valefecit.

Eo tempore fixæ ſunt ſhcedulę multis in locis Londonijs quibus continebatur,quòd rex Richardus viueret, & in proximo venturus eſſet,in magnificentia & gloria accipere ſibi regnũ. Sed non multò pòſt captus & punitus, auſus tam temerarij ſtultus commentor,ex mendacio multorum conceptam lætitiam temperauit. *Rumores Rich. vixiſſe.*

Hac ęſtate ex aeris corruptione tanta peſtis humanis eſt infuſa corporibus, quanta non eſt viſa per annos plurimos in hac terra. Ita vt dicam,lætiferis calidi ſpirarunt æſtibus auſtri. Peſtis etiã in magnæ dominatur mœnibus vrbis, nam & Londonijs conſumpſit infra breue tempus, ad triginta millia ſexus vtriuſq́;.In villis verò ruralibus,peruenit ad miſeros damno grauiore colonos, vt multę domus quondam fræquentibus lætæ familijs,penitùs vacuarentur. *Peſtis Londini.*

Eodem tempore prout videbatur in vnam conuenire ſententiam,Papa Romanus & Antipapa per literas directas ad inuicem,attamen non dum finis.

Sub hoc tempore Gallici ceperunt munitionem de Aye, & deſtruxerunt,ac bona inibi reperta rapuerunt, vnde dolentes ſtipendarij Caleſiæ, ceperunt & ipſi caſtrum de Pomle, & ibidem bona reperta copioſa valdè, Caleſiam comportarunt.

Prope medium menſis Iunij cum papa Gregorius ſe paraſſet ad proficiſcendum Sauonam iuxta condictum inter ipſum & antipapam,gratia vnionis faci-

ciendæ in eccleſia dei, repentè Dæmonis inſtinctu ſuperuenit rex Neapolis & ante portam S. Laurentij conſedit cum exercitu, vndè dominus papa confugit cum cardinalibus in caſtellum S. Angeli, & accerſito nobili viro Paulo Vrſino, iuſſit vt cũ manu militari valida opem ferret. Qui commiſſa pugna, peremit 70000. de hoſtibus eccleſiæ, nobilibus multis captis.

Rex verò mœrore plenus aufugit & inglorius Neapolim repedauit. Hac occaſione retardatũ eſt negotium vnionis & pacis in eccleſia ſancta dei.

Knolles moritur. Circa feſtum aſſumptionis beatæ virginis, D. Rob. Knolles, diem clauſit extremum. Cuius arma regnũ Franciæ ſenſit, & expauit infeſta Ducatus Britanniæ, verebatur Armoricæ, atq; pertimuit gens citerioris Hiſpaniæ. Qui præter laudem quã ſibi peperit in geſtis Martijs, conſtruxit pontem, vltra flumen de Medewey iuxta Roffam, prouexitq; domum fratrum Carmelitarũ Londonijs, fundauitq; collegium ſeculariũ clericorum apud pontem fractũ, & alia multa laudabilia conſummauit.

Eodem anno Guido de Mone Meneuenſis Epiſcopus præſentis lucis ſenſit eclipſim, qui dum vixit magnorum malorum cauſa fuit.

Sub eodem tempore M. Henricus Bowet ad inſtantiam regis tranſlatus eſt, ab epiſcopatu Bathoniæ ad Archipræſulatũ Ebor. Et M. Rob. Aluco cui Papa prouiderat de Archiep. Ebor. thronum conſcendit Sariſb. vacantem per mortem M. Clickhole de Chichley. Magiſter verò Rich. de Clifford, de pontificatu Wigorn. tranſijt ad ſedẽ Londoniæ, Tho. verò Peuerell ab epiſcopatu Landaphenſi, tranſfertur ad cathedram Wigorn.

Hac æſtate D. Henricus princeps Walliæ cepit per obſidionem caſtrum de Abruſtwich ſed non multò pòſt, Howenus Gleyndor, fraudulenter illud intrauit, & nouos cuſtodes impoſuit.

Menſe Nouembris, facto parliamento Londonijs facta fuit leuatio pecunię de toto regno.

Hiems dura. Anno 1408. fuit hyems aſperrima ex niuium abundantia durans, per menſes Decembris, Ianuarij, Februarij, atque Martij, vnde contigit penè cunctas volucres, de genere inaniſcorũ vel merularum fame frigoreq; perire.

Eo tempore rege tenente conſilium grande Londonijs cum regni magnatibus, Comes Northũbriæ, dominuſq; Tho. de Bardolf, fatis iniquis vrgentibus in Angliam rediêre. Qui poſt longam equitationẽ cum perueniſſent ad villam

Inſurrectio. de Thriſk, proclamari fecerunt, vt quiſquis libertatem cuperet, arreptis armis eos alacriter ſequeretur. Igitur ſecuti ſunt eos plurimi, putantes ſibi cuncta pro votis accidere.

Vicecomes verò de Euerwike cum militibus patriæ illis occurrentes iuxta Heſewood cõmiſſo graui prælio comitem interemit. Cuius caput illicò præciſum eſt. D. de Bardolf ex vulneribus acceptis faucius captus eſt viuus, ſed citò poſteà defecit in mortem. Facta ſunt hæc quantũ ad bellum 11. Kalẽd. Martij, completaq; putabatur prophetia, quæ præmiſſa prænunciauerat ſub hoc inuolucro: *Stirps Perſitina periet confuſa ruina.* Nempè dominus iſtę ſtirps fuit cunctorum de nomine Percy ſuperſtitum, & aliorum plurimorum varijs cladibus finitorum. De cuius infortunio vulgus non parum doluit, recolens viri magnificentiã, famam & gloriam, applicans ſibi Lucani carmen lugubre ſic dicentis. Sed nos nec ſanguis, nec tantũ vulnera noſtri, affecere ſenis, quantum geſtata per vrbẽ, ora ducis. Quæ tranſfixo deformia pilo vidimus. Nam caput eius veneranda decoratũ canitie, pilo ſuppoſitum, per vrbem Londoniarũ publicè deportatum, ſuper pontem confuſibiliter eſt locatum.

Pontifex Bangorienſis captus cum prædictis dominis donari vita mœruit, eò quòd inermis captus fuit.

Poſt mortem prædictorũ procerum, vires aſſumpſit inuidia, ſuccreuitq; delatorũ turba in boreali patria, quæ patriotas accuſare ſtuduit de impenſo fauore dictis dominis. Quorũ clamore rex excitus perrexit Ebor. ad faciendũ iudiciũ tranſgreſſorum. Vbi cum multos damnaſſet, plurima confiſcaſſet, patriã pacificaſſet, ſuſpenſo abbate de Hayles, qui cum prȩfatis dominis armatus ſteterat,

terat, redijt ad partes auſtrales.

In craſtino Sanctæ Mariæ Magdalenæ in concilio cleri celebrato Londonijs, aſſiſtentibus doctoribus vniuerſitatum Cantebrigiæ & Oxoniæ, tractatum eſt de cenſu, & obedientia papæ ſubtrahendis vel non ſubtrahendis, qui contra votum & iuramentum pręſtitum ſe ſubtraxit a loco, vbi iuxta pacta de ceſſione pro parte ſua, procedendum fuerat, ad vnionem in eccleſia faciendam.

Eo tempore dux Aurelianorum dum ſcortis, ſtupris, inceſtibus vacat & adulterijs in regno Franciæ, peremptus eſt a quodam milite cuius coniugem adulterare conſueuit. Dux Burgundiæ quia præſumpſit factum defendere militis proſcriptus, & multis affectus incommodis, Franciā dereliquit, ſed ex pòſt captus & incarceratus, ſolutus eſt ſub pacto Caleſiæ capiendæ. *Dux Aurel. in ſtupris caſus.*

In vigilia natiuitatis beatæ Mariæ, tanta fuit inundatio pluuiæ, quantam ſenes & veterani anteà non viderunt.

Dominus Tho. Comes Cantiæ dum obſidet caſtrum de Briaunt in Britannia, ſpiculo baliſtæ vulneratur in capite. Cepit tamen caſtrum & deſtruxit funditus. Nec multò pòſt putrefacto cerebro mortem incurrit.

Circa feſtum omnium ſanctorum venit in Angliam Cardinalis Burdegalenſis vir potens in opere & ſermone, miſſus a collegio Cardinalium ad informādum regem regniq; clerum, de inconſtantia Papæ Gregorij, prout priùs edocuerat regem Franciæ & incolas regni eius, quatenus hij duo reges, qui cenſebantur in orbe præſtantiſſimi, manus apponerent adiutrices ad inducendum dictum Gregorium, ad ſeruandum iuramentum præſtitum, vt ipſorum duorum regum authoritate magnifica, vnio fieri poſſet in eccleſia. Cui negotio Rex Franciæ libens annuerat, & ſolemnes Gregorio nuntios deſtinauerat, licèt tergiuerſanti & indurato. Quamobrem rex Franciæ ſecutus conſilia doctorum vniuerſitatum Pariſiorum & Louanienſium, Aurelianorum, Tholoſanorum, & montis Peſulani, ad euitandum pœnas fautoris ſchiſmatis, neutri de papatu contendenti decreuit obedire, donec pax haberetur in eccleſia dei.

Rex Angliæ cum intellexiſſet propoſitionem Cardinalis, exhiberi ſibi iuſſit omnem humanitatem offerens ſumptus ſibi largifluos quàm diu cuperet in Anglia perhendinare.

Anno 1409. poſt Epiphaniam conuocauit dominus Cantuar. regni clerum Londonijs ad eligendum perſonas idoneas, quæ proficiſcerentur Piſas ad cōcilium generale, inter quas eliguntur. Magiſter Robertus Alum Sariſburienſis Epiſcopus cum alijs viris doctis & prudentibus. *Generale conſilium Piſis.*

Præmiſerat autem rex Angliæ ambaſſiatores ad papam Gregorium, & Cardinales, dominum Ioh. Coluile militem, & Magiſtrum Richar. Rixton Clericum cum literis exhibendis eiſdem. Et quidem in litera papæ directa, inter cætera ſcribit ita. Beatiſſime pater, ſi ſedis apoſtolicæ dignaretur attendere prouidentia, quanta quaſi per vniuerſum orbem pericula prætextu ſchiſmatis emerſere, & potiſſimè de ſtrage populi Chriſtiani, quæ vltra ducenta millia perſonarum vt aſſeritur ex guerrarum fremitibus in diuerſarum mundi partibus exortarum, & iam pridem ad numerū 30000. ratione diſſentionis habitæ ſuper epiſcopatu Leodienſi inter duos, vnum ſ. authoritate domini veri pontificis, & alium authoritate antipapæ titulo contendentes, in bello campeſtri (quod dolenter referimus) fuerant interfecti. *Litera regis ad papam.*

Profectò iam dicta ſedes anxiaretur in ſpiritu, & iuſto dolore torqueretur in mente, dictanteq; bona conſcientia, potiùs Apoſtolicæ ſedis honorē relinqueret quā huiuſmodi deteſtanda cōniſi de cætero, ſub diſſimulationis clamide tolleraret, exēplum ſumēs de vera matre, quæ corā rege Salomone contendens ceſſionē potiùs elegerat quā filij ſectionem. Et quãuis ex illa noua creatione nouem Cardinaliū, contra iuramentū veſtrum, vt aliorum verbis vtamur vltimò per vos factum, de qua vehemens admirationis cauſa conſurgit, poſ-

ſit aliquatenus præſertim prout veriſimile eſt cenſendũ, intentionem veſtram ad finem ſchiſmatis nõ intendere, abſit tamen a ſeculo ſemper, quòd ſedes veſtra circumſpecta de tanta mentis inconſtantia notaretur ab aliquo, vndè nouiſſimus error priore deterior haberetur. Hæc decerpſimus de epiſtola, quam rex direxit papæ, vt cunctis liqueat, quã ſobriè, quàm modeſtè, tentauit papam inducere ad votum iuramentũq; ſoluendum, ne per eum ſtare videretur, quo minus in ecclefia vnitas reformaretur. In epiſtola verò directa Cardinalibus inter cętera ſcripſit ſic. Cupientes oſtendere quantũ zelum habuimus, & habemus vt pax detur eccleſiæ de conſenſu ſtatuum regni noſtri, domino ſummo pontifici literas noſtras tranſmiſimus, iuxta ſeriem copiæ præſentibus interclúſæ effectualiter exequendas. Veſtrũ itaq; venerabilẽ cætum affectuoſè precamur, quatenus ſi contingat eundem Gregor. intereſſendo generali concilio apud Piſas & cedendo papatui, iuxta votum & iuramentũ per ipſũ vicibus iteratis emiſſum acquieſcere votis veſtris & noſtris prout cupimus & tenemus ipſum facturũ, pro ſtatu ſuo taliter ordinare velitis, vt præcipuè deus exindè placetur, & tam ipſe Gregorius quàm nos qui non immeritò ſuum honorẽ & commodum ex affectu diligimus, vobis & ſingulis veſtrum meritò teneamur ad gratiarum vberes actiones.

Anno 1410 iuxta condictum conuenere Piſas domini Cardinales vtriuſque Collegij viz. Gregorij & Benedicti, vt ſuper reformatione vnionis tractarent tam effectualiter quàm finaliter, occurrentibus ad eundem locum penè totius orbis latini prælatis & viris venerabilibus electis ad ſuffragandum Cardinalibus in hac cauſa, ſic quòd factus eſt ibidẽ numerus maximus mitratorũ. Qui inuocata ſpiritus ſancti gratia conſenſerunt in vnam perſonam, ac elegerunt vnum, qui caput eſſet totius eccleſię, duobus aliis abdicatis, vocarũtq; nomen eius Alexandrum 5. licèt Gregorius & Benedictus, qui ſe de concilio prædicto ſponte ſubtraxerant procaciter obgrunnirent.

Alexander 5. electus.

Hic Alexander in primordio ſuæ creationis conceſſit omnibus verè confeſſis & contritis, qui manus adiutrices apponerent eccleſię ſiue prioratui Sancti Bartholomæi Canonicorum de Smithfield Londonijs, ſcz. die cœnæ domini, die paraſceues, ſiue S. Sabbato Paſchæ, ac etiam in feſto Annunciationis beatæ virginis, a primis veſperis vſq; ad ſecundas veſperas, & quolibet iſtorũ dierum plenam remiſſionem omnium peccatorum.

Creati ſunt hoc anno D. Tho. Beufort in regni Cancellarium, & D. Henricus Scroope in theſaurarium.

Facto parliamento Londonijs ſub diebus quadrageſimæ, quidam laicus, arte faber, dum pertinaciter defendit hanc hæreſim, quòd videlicet non eſt corpus Chriſti, quod ſacramentaliter tractatur in eccleſia, ſed res quædã inanimata peior bufone vel aranea quæ ſunt animalia animata, nec vellet opinionem iſtam deſerere, traditus eſt iudicio ſeculari. Cumq; damnatus eſſet, & in Smithfield includendus dolio, dominus princeps, Henrici regis primogenitus qui tunc affuit, ad eum acceſſit, conſuluit, monuit vt reſipiſceret. Sed neglexit perditus nebulo tanti principis monita, & elegit potiùs comburi quàm ſacramento viuifico deferre reuerentiam. Quapropter dolio includitur, affligitur a deuorante flamma, mugitq; miſerabiliter inter incendia. Clamore cuius horribili dominus princeps motus, iuſſit ignis materiam ab eo ſubtrahi, ardorem longiùs amoueri. Conſolatur penè mortuum, promittens nunc etiam ſe victurum & conſequuturum veniam, ac ſingulis diebus vitæ ſuæ ſi reſipiſceret de fiſco regio tres denarios percepturum. Sed miſer refocillato ſpiritu, reſpuit tantæ dignationis oblationem, non dubiũ quin maligno ſpiritu induratus. Quamobrem iuſſit dominus Princeps eum iterũ recludi dolio, gratiã nullam conſequuturum de reliquo. Vndè contigit quòd illic ad fauillas arſit ardelio miſerabiliter mortuus in peccato ſuo.

Hæreticus cõbuſtus.

In hoc parliamento milites parliamentales, vel vt dicamus veriùs, ſatellites pilatales in maligno poſiti, nulli cõmoditati regni ſtudentes, ad vnũ ſolũmodo ſcelus vacant, vt eccleſiam dei per Angliã ſpoliarent, huiuſcemodi ſchedulã

regi

regi dantes. Excellentiſſimo domino noſtro regi, & omnibus proceribus in præſenti parliamento conſtitutis, omnes communes fideles demonſtrant humiliter, dicentes veraciter, quòd dominus noſter rex poteſt habere de bonis temporalibus per epiſcopos, abbates ac priores occupatis ac ſuperbé vaſtatis in regno, quindecem comites, mille quingentos milites, ſex mille ducẽtos armigeros, & centum xenodochia plura quàm nunc ſunt, benè & fideliter ſuſtẽtata de terris & tenementis nunc inutiliter vaſtatis. Sed cum niterentur oſtendere de quibus locis tam grandes ſummæ leuari poſſent, vnde præmiſſi dotarentur, ſiue ditarentur, defecerunt, ſcrutantes ſcrutinio, & dum diligunt vanitatem, quæſiuere mendacium. Sereniſſimus autem princeps, abhominatus tãtam Lollardorum malitiam prohibuit ne de cætero prçſumerent talia cõmentari. Cumq; cætus execrabilis Lollardorum militum videret ſe non poſſe progredi in prçmeditata malitia petierunt cum inſtantia, vt clerici conuicti de cętero non traderentur ergaſtulis epiſcoporum, ſed carceribus regijs & temporalium dominorũ, ſed nec hoc quidem conſecuti ſunt. Petierunt etiam vt ſtatutum factum de Lollardis in quo cauetur, vt vbicunq; forent deprehenſi dogmatizare doctrinas erroneas, caperentur ſine breui regio, & proximo regis carceri manciparentur, vel mutaretur, vel modificaretur. Et accepere reſponſum, ſe non habituros huius petitionis propoſitum, quin potiùs ſtatutum ſuper huiuſmodi negotio aggrauandum. Rex verò in præſenti parliamento petijt vt quotannis dum viueret ſine parliamento tenendo, decerneretur ſibi de clero vna decima, & de laicis vna quintadecima, ſed non obtinuit.. *Lollardorum petitio.*

Protelatum eſt ergo parliamentũ ab octauis S. Hillarij, ferè in medium menſis Maij. Tandem de laicis conceſſa fuit illi vna quinta decima non ſine grandi murmure communitatis.

Hoc tempore dominus Thomas Beufort comes Surrey conceſſit in fata.

Circa nonum diem menſis Aprilis incenſa eſt villa de S. Andomaro, cum abbatia vbi reconditus fuit apparatus execrabilis per ducem Burgundiæ, qui pactus fuerat villam Caleſiæ vel deſtruere, vel Gallorum arbitrio ſubiugare. Ibi machinarum hactenùs nullibi conſpectarum multitudo maxima, ibi vaſorum venena continentium quæ proijcienda præordinauerat in dictam villam magna nimis abundantia ſeruabatur. Collegerat ſiquidem ſerpentes, ſcorpiones, bufones, & alia venenorum genera, & incluſerat in paruis cadis, vt dum computruiſſent illic noxiorum carnes animantium, & in tabem reſolutæ fuiſſent, facta obſidione circa Caleſiam, cados emiſſos e machinis in villam proijceret. Qui dum confracti fuiſſent iactus violentia fætore peſtifero ſtrangularent incluſos, armatos contactu inficerent, & vbiq; vicos venena ſparſa fædarent. Intereà iuuenis quidam ductus auri cupiditate, vel affectu villæ regiæ petijt a rectoribus quid mercedis mereretur, qui villam tanto metu vacuaret, & omnem apparatum quem formidabant incenderet. At illi ſummã fului metalli taxant, qua contentus, digreditur adoleſcens & immiſſo igne, non ſolũ combuſiit dictam materiam, ſed penè cum monaſterio totam villam. *Ducis Burgundiæ machina in Caleſiam.*

Alexander Papa 5. electus in concilio Piſis celebrato diem clauſit extremũ, cui ſucceſſit Balthazar Bononienſis Archiep. conſenſu vtriuſq; partis Cardinalium, qui vocatus eſt Ioh. viceſimus tertius. *Alexandri 5. mors.*

Anno 1411. hoſtis humani generis inuidens crementis orbis Chriſtiani, nõ ſolum graue ſcandalum ſed & magnũ diſpendium intulit chriſtianis. Siquidem rex de Crakon tactus affectu chriſtianæ profeſſionis baptizatus eſt in nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis. Qua de cauſa, cuncti noti & amici ſui qui remãſerant in perfidia Sarazenica, ſe elongauerunt ab eo, & conſpirauerunt, vt vel ipſũ peruerterent, aut certè bello delerent. Quorũ vt cõperit molitiones tanquam Chriſticola a vicinis chriſtianis cõtra hoſtes ſuæ fidei ſubſidiũ expetiuit. Erant autẽ ſibi contermini proceres & rectores de le Pruns, qui priuſquã chriſtianus effectus eſſet, cõſueuere terras ſuas inuadere & exindè prædas opimas Martio iure referre. Sed iam ratione religionis ceſſare neceſſe fuit. Nihilominus Pruſienſes Heroes comperto quòd affines ſui perſequerentur eum, vt *Rex de Crakon chriſtianus.*

afflictum magis affligerent non verentes deum vindicem, bellum ſibi crudeles indicunt, quamuis ipſe ab eis ſuffragia contra Sarazenos primitùs implorafſet. Itaq; conſtitutus inter cudem & malleum, quò ſe verteret ignorabat. Sed tandem animatus vt creditur, & indutus virtute ex alto, quo maius imminebat periculum, ſe conuertit. Et licèt hoſtes præſtarent & numero & apparatu, inuocato rex Neophitus Chriſti nomine, cômiſit cum Pruſiẽſibus & fecit ſtragem magnam, quo ſucceſſu non ſolũ ſibi ſubegit hoſtes, ſed & omnem regionem eorundem.

In hoc tamen piè conſulens ſubiugatis vt permitteret eos ſuis auitis gaudere priuilegijs, & mercimonia prout ſoliti fuerant exercere.

Peſtis. Hoc anno Burdegaliæ ex diſſenteria penè 14000. hominũ periere, tantumq; peſtis inualuit in Acquitania & Waſconia quòd vindemiatores & vuarũ calcatores in patria defecerunt.

Ioh. Predergeſt miles & Guliel. Long pelagus præſeruantes a piratis, mare pacatũ reddidere. Sed non tollerauit hoc maleuolorum ſuperciliũ, quin viros accuſarẽt de furtis, de rapinis, de deprædationibus rerum inconceſſarũ. Quapropter miles Weſtm. petiuit aſylum. Non domũ vel tigurium vbi caput reclinare poſſet obtinere potuit, metu regis id vetantis ſed in veſtibulo S. Petri, explicatis tentorijs ſibi neceſſe fuerat repauſare, adhibitis lateri ſuo cuſtodibus propter timores nocturnos, qui ſibi ab æmulis parabantur.

Remanſit interim Guliel. collega ſuus in pelago, donec Admiralius qui pro tunc fuit naues armaſſet, & ad eum perſonaliter acceſſit, & impunitatem ſibi fide interpoſita ſpopondiſſet. Qua conditione, relictis nauibus ſecutus eſt eum, ſed tamen non obſtantibus promiſſis pollicitationibus recluſus eſt in Turri Londoniarum.

Cant. repulſus viſitare Oxoniã Dominus Cantuarienſis dum nititur viſitare vniuerſitatem Oxoniarum, repulſam paſſus eſt.

Guerra mota eſt inter ducem Burgundiæ & ducem Aurelianenſem filiũ ducis Aurelianenſis nuper occiſi factione ducis Burgundiæ ſupradicti, ſuffragantibus duci Aurelianenſi, regibus Nauarriæ, & Arragonię, ducibus Bituriæ, & Britanniæ, cum Waſconibus & Acquitannis, nec non comitibus de Huys, & de Armanack & multis alijs.

Dux Burgundiæ cui fauit Rex Franciæ & eius primogenitus dictus rector Franciæ cum multis alijs, videns partem contrariam robore fortem, populoſitate numeroſam, diffidens ſuis viribus, miſit ambaſſiatores in Angliam petens per eos regis ſuffragia contra ducẽ Aurelianenſem, offerens plurima, pluraq; promittens, inter quæ nuptias filię ſuæ promiſit principi, ſimul cum maxima ſumma fului metalli.

Cui rex fertur tale dediſſe reſponſum. Conſulimus ne cum hoſte veſtro præſumatis in hac cauſa congredi, qui iuſtè vos infeſtare videtur, pro nece per vos procurata parentis ſui, ſed quantũ in vobis eſt animum iuuenis exaſperati mitigare ſtudete, ſatiſfactionem rationabilem iuxta conſiliũ partis vtriuſq; promittens. Quod ſi nec ſic a perſecutione ceſſare decreuerit, ſecedite in partes tutiores veſtri dominij & illic vires aggregate quæ ſufficiant ad repellendũ ſuam violentiam. Si verò poſt hæc bellum contra vos mouerit, ad congrediendũ cum eo iuſtiùs mouebimini. Et in tali cauſa fauorem vobis, quem petitis exhibebimus.

Tranſmiſſi ſunt ergo comes de Arundell, atque comes de Kyme D. de Cobham Ioh. Oldcaſtle & quidã alij cum armata manu, & architenentibus in numero copioſo. Qui cum ſumma gratulatione recepti ſunt per ducem Burgundiæ, ſufficienterq; conducti. Sed cum moram Pariſius diuturnam protraxiſſent & iam macellarij cariùs ſolito carnes venderent, ſtatuerunt noſtrates egredi, & ſi fortuna faueret ab hoſte quærere victum ſibi.

Iacuit tunc non procul Aurelianenſis in loco quodam forti cum priuata familia prope villã de Seynclo, in qua magna pars exercitus ſui conſtituta fuit, quaſi media via inter vtroſq;. Profecti ſunt ergo Anglici pabulatum proq; ſua

neceſ-

neceſſitate prouidendum. Dumq; villā de Seynclo proponunt inuadere, comperiunt pontem fractū ab hoſte. Cui tabulas licèt ſtrictas, longas tamen, hoſtes ſuperſtrauerant, vt egredientes ab ingreſſu villæ noſtros arcerent, & ſi neceſſe foret iuxta qualitatem negotij reuerti poſſent. Pugnatum eſt igitur, & Franci fugati, qui dum meticuloſe fugiunt, per arctitudinem tabularū cadentes in flumen demerguntur. Occiſi feruntur ibidē mille trecenti, cæteris qui in villa fuerunt ad ducem fugientibus, caſumq; referentibus cum ploratu. Qui confeſtim fugiens e diuerſa parte ſaluti ſuæ conſuluit. Noſtri proindè villā de Seynclo deprædantur, captiuos multos ſecum trahunt, Pariſius reuertuntur. Regales & nobiles cum vidiſſent manum magnā quam exercuerat dominus ſuper hoſtes per manū noſtratum, deum pro ſucceſſu nouo laudauere, noſtriſq; gratias retulere. Sed quia captiuos ſecum traxerant, qui rei læſæ maieſtatis extiterant, eoſdem captiuos Galli mox iudicialiter punire temptabant. Contradicunt noſtrates, eò quòd pacta redemptione ſaluaſſent eos iuxta leges armorū, & timebant perdere ſummas pactas. Quapropter bile repleti dum nituntur ſaluare quos tueri ceperant, de Pariſienſibus plures morte plectūt. Sed tandem recepta pecunia pacta pro redemptione captiuorū de fiſco regis & ciuibus, permiſere Francos gaudere ſuorū proditoribus. Quorum quidam decapitantur, quidā tormentis varijs iuxta morem patrię mori coguntur. Parliamentum celebratur Londonijs in craſtino animarum.

Seinclo capitur.

An. 1412. dux Aurelianenſis qui ſe putabat in ſuperabilē, accepta plaga per Anglos inflicta, mox diſperquiſiuit media, per quæ regem Angliæ, imo & proceres & cōmune vulgus in affectum ſui poſſet allicere. Initoq; conſilio ſuper iſto negotio, ſcripſit procuratoriū ſub hijs verbis. Iohan. regis Francorum filius dux Bituriæ & Aluerniæ, Comes Pictauiæ Boloniæ & Aluerniæ, &c. Carolus dux Aurelianenſis & Valeſij, Comes Bleſenſis & belli montis, & dominus Conciati. Ioh. dux Burboun, comes clari montis & foreſtarū, & dominus belli ioci. Et Iohannes Alenkoniæ, id eſt, de Armanacke, & de Pertica, & dominus Filgeriarum.

Notum facimus vniuerſis, quòd noſtrum quilibet de probitate & fidelitate, circumſpectione & prudentia Falconeti &c. ad plenum confiſi, ipſos & eorum quēlibet præſentiū tenore noſtros procuratores fecimus certos, indubitatoſ, & irreuocabiles, ac nuncios & legatos ſpeciales ad tractandū, & concordandū, & concludēdum cum ſereniſſimo principe D. Henrico dei gratia rege Angliæ, & illuſtriſſimis eius natis &c. ſuper reſtitutione & traditione reali ducatus Acquitaniæ cum ſuis iuribus & pertinentijs vniuerſis, quæ ad ſereniſſimū dominū regē Angliæ hæreditario iure vt aſſeritur pertinent, per nos eidē fienda. &c. Poſtquam legati ſuum procuratoriū exhibuiſſent, obtulerunt quę in ſubſcriptis articulis denotantur.

Procuratorium ducis Aurelian.

Primò, obtulerunt ſua corpora exponenda pro ſeruitio domini regis Anglię in omnibus ſuis cauſis & actionibus, ſalua ſemper eorū fidelitate. Scientes quòd aliter requirere nollet.

Articuli eorum.

Secundò, obtulerunt filios ſuos, filias, neptes, nepotes, & vniuerſaliter omnes conſanguineos ſuos pro coniugijs faciendis, ad complendum iuxta diſpoſitionem regis Angliæ.

Tertiò, obtulerunt caſtra, villas, theſauros, & alia bona in obſequium præfati domini regis.

Quartò, obtulerunt amicos ferè omnes nobiles Franciæ clericos famoſos, ciues honeſtos, qui eis aſſiſtunt, vt de facto patebit.

Quintò, obtulerunt ducatum Acquitanniæ integræ, eodem modo, quo eius prædeceſſores obtinuerunt, nihil excipiendo de pertinentibus ad præfatum ducatum.

Ita quòd parati ſunt recognoſcere terras quas tenent a præfato domino rege, & tradere in manu ſua quas poſſunt & reſiduas pro viribus conqueſtant. Ipſi verò petunt reciprocè, quòd dominus rex Angliæ & ſucceſſores eius, eiſdē dominis aſſiſtant, vſque ad iuſtitię complementum contra ducem Burgundię,

ſcz. de crimine commiſſo in perſonam ducis Aurelianenſis.

Secundò, petunt quòd dominus Rex Angliæ eis aſſiſtat contra ducem Burgundiæ & ſuos fautores, vſque ad reparationem omniū bonorum quæ habuerunt illius & ſuorum occaſione cauſæ.

Tertiò petunt quòd aſſiſtat contra ducem Burgundię pro reſtitutione damnorum, & reparatione offenſarum amicorum, vaſſallorū & ſubditorum ſuorū.

Quartò petunt quòd eis aſſiſtat pro pace regnorum quantū poterit, &c.

Hoc anno libra piperis 4. ſolidis vendebatur.

Circa feſtum Aſſumptionis beatæ Mariæ cum rex decreto ſui conſilij ſtatuiſſet opem parare partibus ducis Aurelianenſis, miſit filium natu ſecundum D. Tho. ducem Clarentiæ: necnon. Edw. ducem Eboraci, dominūq; Tho. comitem Dorcetanum, plurimoſq; valentes cum valida manu, vt duci præfato ferrent auxilium contra ducem Burgundiæ, nondū reuerſis in Angliā cunctis qui iamdudū cum comite Arundeliæ tranſfretauerant, ad roborandū partes Burgundionis. Vndè ſuccreuit multis admiratio, qualiter tam repentina facta ſit mutatio, vt ſub temporis tantilli ſpatio contingeret Anglos, velut duo contraria conſonare. Profecti ſunt tamen prępnotati proceres, & in Neuſtria applicuere. Vbi cum dux Aurelianenſis iuxta condictum, tempore ſtatuto non occurriſſet incenderunt villas ſuas, prædati ſunt vicos, & municipia multa cepere. Tandem licèt ſerò conuenerunt ad colloquium duces Clarenſis & Aurelianēſis. Habituſq; eſt contractus inter eos, vt noſtrates deſiſterent ab hoſtili equitatione, & a prędationibus temperarent. Quo conceſſo, receſſerunt duces noſtri in Acquitaniam illic hyematuri. Aurelianenſis ad propria ſe conuertit.

Subita mutatio.

Medio tempore dominus de Heyle Mareſchallus Franciæ, cum multis magnatibus, hominibuſq; de armis ad numerum 4000. pugnatorū, obſedit quoddam municipiū in Acquitania, quod erat in cuſtodia D. Ioh. de Nouut militis. Qui cum treſcentis auxiliarijs fugauit & fudit totum exercitū Gallicorū, captis de nominatis viris 12. & alijs generoſis ad numerum 120.

Anno dom. 1413. Rex Henricus tenuit natale apud Eltham, valitudine graui preſſus, ſic quòd quandoq; mortuus videbatur. Reſumpſit tamen vires, deo volente & dies natalitios iocunditate qua potuit celebrauit.

Poſt natale conuocauit regni proceres ad parliamentum tenendū Londonijs in craſtino purificationis beatæ Mariæ. Sed tamen finem parliamenti non expectauit fato præuentus, die 20. menſis Martij, cum glorioſè regnaſſet annis tredecim & dimidio, præter quinque dies. Sepultuſq; eſt, in eccleſia Chriſti Cantuariæ.

Mors Henr. 4.

Eodē anno coronatus eſt Londonijs Henr. primogenitus regis Henr. nuper defuncti, 5. Idus Aprilis dominica in paſſione domini. Quo die fuit tempeſtas niuis maxima, cunctis admirantibus de temporis aſperitate, quibuſdā nouelli regis fatis impingentibus aeris turbulentiam, velut ipſe futurus eſſet in agendis frigidus, in regimine regnoq; ſeuerus. Alijs mitius de perſona regis ſapiētibus & hanc aeris intemperiem interpretantibus, omen optimum, quòd ipſe, viz. niues & frigora vitiorum faceret in regno cadere, & ſerenos virtutum fructus emergere, vt poſſet effectualiter a ſuis dici ſubditis. Iam enim hyems tranſijt, ymber abijt & receſſit. Qui reuera mox vt initiatus eſt regnum inſulis, repentè mutatus eſt in virum alterum, honeſtati, modeſtiæ, ac grauitati ſtudens, nullum virtutum genus omittens quod non cuperet exercere.

Coronatio Henrici 5.

Cuius mores & geſtus omni conditioni tam religioſorum quàm Laicorum in exempla fuere.

Poſt feſtum Paſchæ, tenuit rex parliamentum ſolemne Londonijs, in quo ſubſidium petijt & accepit.

Circa præſens tempus redijt D. Tho. dux Clarentiæ frater regis de partibus Acquitaniæ quem directum diximus in auxilium ducis Aurelianenſis contra ducem Burgundiæ.

Sub hijs diebus, magna pars ciuitatis Norwicenſis repentinis ignibus conflagrauit.

In

In feſto S.Trinitatis celebratæ ſunt ſolemnes exequiæ regis Henrici & conqueſti 4.Cantuariæ,præſente rege Henrico filio ſuo & hærede.

Eo tempore decretum fuit per cleri conſilium Londini apud ſanctum Paulum celebratum,ad inſtantiã maximè regis nunc, vt feſtiuitas S.Georgij Martyris vt duplex feſtum de cætero celebretur. Quod etiam de feſto S. Dunſtani, D. Cantuar.cenſuit faciendum.

Alexander epiſc.Norwicenſis,qui de veterano priore loci prędicti,pontifex factus fuerat,curis ſeculi valefecit. Cui ſucceſſit per electionem Magiſter Rich. de Cortiniaco, dignus qui genere, moribus & ſcientia, conquadraret hunc gradum.

Schedulæ Londini affixæ.

Eo tempore Lollardi qui doctrinam Euangelicam & Apoſtolicã,atque propheticam deprauabant,fixerunt ſchedulas in valuis eccleſiarũ Londonijs,quę continebant 10000.paratos, ad inſurgendũ contra cunctos qui non ſaperent ſectã ſuam. Innitebantur nempè viribus & ingenio cuiuſdam militis qui dicebatur Ioh.Oldcaſtle, qui ob reuerentiam nuptiarũ quas contraxerat cum affine nobilis viri D.de Cobham,cognomen dicti dominij eſt ſortitus.Sed tamen propter hæreticam prauitatem valdè ſuſpectus.

Querela in Ioh.Oldcaſtle.

Eo tempore facta Londonijs cleri conuocatione per D. Cantuar. maximè cauſa prædicti Iohannis,repertũ fuit quòd idem Ioh. fuit & eſt principalis receptator & fautor,protector & defenſor Lollardorũ,& quòd pręſertim in diœceſibus Londoñẽſi, Roffenſi & Herefordẽſi,ipſos Lollardos ab ordinarijs ſiue diœceſanis locorũ minimè licenciatos contra conſtitutionẽ prouincialem indè factam,ad prædicandũ tranſmiſit,eorumq; prædicationibus nefarijs interfuit,& contradictores ſi quos repererat, minis & terroribus ac brachij ſecularis poteſtate compeſcuit,aſſerens inter cætera,quòd Cantuariæ Archiep. & eius ſuffraganei non habuerunt nec habent poteſtatẽ aliquam huiuſmodi conſtitutionem faciendi,aliterq; ſentijt,& ſentit ac dogmatizat & docet de ſacramentis altaris & pœnitentiæ,peregrinationibus & adorationibus imaginũ ac clauibus quàm Romana eccleſia docet & affirmat.

Quare ex parte totius cleri D.Cantuar.fuerat requiſitus,vt de & ſuper pręmiſſis contra eundem Ioh.procedere dignaretur. Qui tamen ob reuerentiam domini regis cuius ad tunc idem Ioh. familiaris extiterat, & ob honorem ordinis militaris vnà cũ omnibus ſuffraganeis tunc præſentibus,& magna parte cleri, acceſſit ad præſentiam domini regis tunc in prædio ſuo de Kenyngton exiſtentis,declaraturus ei defectus eiuſdẽ.Ad inſtantiam tamen domini regis cupientis eum ſine dedecore reuocare,ſuſpenſum fuit negotiũ magno tempore.Sed cum dominus rex circa reductionem eius longũ tempus triuiſſet inaniter,ſignificauit domino Cantuar. ſe circa eum inutiliter laboraſſe. Dominus igitur Cantuar.dictum Ioh.de & ſuper pręmiſſis perſonaliter reſponſurum coram eo ad certũ terminum decreuit euocandum, ac nuntium ſuũ cum literis citatorijs ad dictum Ioh. tranſmiſit tunc in caſtro ſuo de Couling degentem, mandans dicto nuntio,vt dictum caſtrum dicti Ioh. nullo modo ingrederetur niſi licentiatus. Sed per mediationem cuiuſdã Ioh.Buttiler hoſtiarij cameræ domini noſtri regis, ipſum dominũ Ioh. requireret quatenus aut daret dicto nuntio licentiam ingrediendi vt citaret eundẽ, ſeu ſaltem extra caſtrum ſuum prædictũ,faceret ſui copiam,vt ſic citatione poſſet apprehendi.Qui tamẽ Ioh. Oldecaſtle, dicto Ioh.Buttiler ex parte domini regis ſibi præmiſſa exponenti, publicè reſpõdit quòd nullo modo citari voluit,nec citationem ipſius aliqualiter tollerare.

Io.Oldcaſtle citatur.

Hijs auditis dominus Cautuar.decreuit eum citandũ per edictum in valuis Roffenſis eccleſiæ ſibi vicinæ publicè affigendũ, vt compareret coram eo 11. die menſis Septembris,ſuper præmiſſis & alijs hæreticã prauitatem concernẽtibus perſonaliter reſponſurus. Quo die adueniente D. Cantuar. in Capella maiori infra caſtrũ de Ledis,quod tunc inhabitabat,ſedens pro tribunali, audita & recepta relatione,quòd idem Ioh.ſe incaſtellauit & forticauit in caſtro ſuo prædicto,ac opiniones ſuas defendit,claues eccleſiæ & poteſtatem archiepiſco-

piſcopalem multipliciter contemnendo, fecit eum citari publicè ac præconizari. Qui cum diu expectatus nullo modo compareret, prout erat meritò, cõtumacem excõmunicauit in ſcriptis. Et quia dictus Ioh. in defenſionē erroris ſui cõtra claues eccleſiæ ſe incaſtellauit & fortificauit, D. Cantuar. decreuit iteratò citare dictum Ioh. ſi poſſet apprehendi, vel aliàs per edictum ſicut prius, vt compareret corã eo die Sabbati proximo poſt feſtũ S. Matthæi apoſtoli & Euangeliſtæ proximo futuro, cauſam rationabilem ſi quam habeat, quare contra eundem ad grauiora procedi non debeat, tanquam publicum hæreticum, ſchiſmaticũ & hoſtem, & aduerſariũ vniuerſalis eccleſiæ, quare etiam pronunciari non dēbeat, ac auxiliũ brachij ſecularis contra eum ſolemniter inuocari perſonaliter reſponſurus, facturus & recepturus, circa omnia & ſingula præmiſſa quod iuſtitia ſuadebit. Adueniente termino præfixo, D. Cantuar. ſedente pro tribunali in capello S. Pauli Londonijs, aſſidentibus ſibi D. Richardo London. & Henr. Winton. epiſcopis, D. Rob. Murley miles Cuſtos Turris Londoniarum ſecũ præfatum D. Ioh. adduxit (nam parum ante per regios miniſtros comprehenſus fuerat & in Turri clauſus.) Cui D. Cantuar. recitauit proceſſũ memoratum, quomodo viz. in conuocatione cleri detectus & delatus extiterat, quomodoq; citatus & propter ſuam contumaciã excommunicatus. Vndè D. Cantuar. gratioſè obtulit & paratum fore promiſit ad abſoluendũ eundem. Sed ille abſolutionem D. Cantuar. petere noluit. Sed diuertens ad alia, dixit quòd libenter recitaret coram D. Cantuar. fidem quã tenet. Extraxitq; de ſinu ſuo quandam ſchedulam indentatam, quã tradidit D. Cantuar. poſtquã legiſſet. Qua ſchedula perlecta D. Cantuar. dixit. Ecce domine Ioh. in hac ſchedula veſtra plura bona continentur, ac ſatis catholica. Sed habetis terminum iſtum ad reſpondendũ ſuper alijs, errores & hæreſes ſapientibus, quibus per contenta in hac ſchedula non eſt plenè reſponſum. Et propterea vos oportet ad eadem reſpondere qualiter ſentitis, & fidem veſtrã pleniùs declarare. Viz. an teneatis, credatis & affirmetis, quòd in ſacramento altaris poſt conſecrationem ritè factam remaneat panis materialis vel nõ? Item an teneatis, credatis & affirmetis, quòd in ſacramento penitentiæ neceſſarium fuerit, quòd habens copiã ſacerdotis confiteatur de peccatis ſuis præſbytero per eccleſiã ordinato. Qui reſpondit expreſſè, ſe nolle aliter prædicta declarare, quã in dicta ſchedula continetur. Cui compatiens D. Cantuar. dixit. Caueatis D. Ioh. quia ſi ad hæc vobis obiecta, clarè non reſpõdeatis in termino legitimo vobis iam dato, poterimus vos denũciare & declarare hæreticum. Sed dictus Ioh. aliter reſpõdere contempſit. Tunc D. Cantuar. declarauit ei, quid ſancta Romana eccleſia ſequens dicta bonorũ Auguſtini, Hieronimi & Ambroſij & aliorũ ſanctorũ determinauit, quas determinationes oportet q̃uoſcũq; catholicos obſeruare. Ad quæ dictus Ioh. reſpondit, quòd voluit credere & obſeruare, quicquid eccleſia ſancta determinauit, ac quicquid voluit ſe credere & obſeruare. Sed quòd dominus papa & cardinales, Archiepiſcopi epiſcopi, cæteriq; prælati eccleſiæ haberent poteſtatem talia determinãdi, noluit ad tũc aliqualiter affirmare. Vndè D. Cantuar. ſibi cõpatiens, ſub ſpe melioris deliberationis, datis ſibi in Anglicis certis articulis, rogauit, vt in die Lunę proximo ſequente plenè & clarè ſuum daret reſponſum ſuper eiſdem. Quo die Lunæ, viz. 25. die menſis Septẽbris, coram D. Cantuar. & antedictis epiſcopis, adiuncto illis Bangorenſi epiſcopo domino Benedicto, comparuit D. Rob. Murley Cuſtos Turris London. ac præfatum D. Ioh. ſecum duxit, ac coram D. Cantuar. & toto clero pro tunc congregato, ſtatuit. Cui Archiep. affabiliter & ſuauiter recitauit acta prioris diei, & quomodo excõmunicatus fuerat & eſt, ac rogauit & requiſiuit eundem vt peteret ac admitteret in forma debita eccleſiæ abſolutionē. Quod ſe dictus Ioh. facturum negauit, ſed a ſolo deo abſolutionem petiturum. Conſequenter D. Cantuar. ſuaui & modeſto modo rogauit, & requiſiuit eundem quatenus de & ſuper contentis in dicta ſchedula determinationem eccleſiæ eidem tranſmiſſam de ſibi oppoſitis clarum daret reſponſum. Et primũ ſuper ſacramentũ Euchariſtię, ad quem articulum inter cętera reſpõdit, quòd ſicut Chriſtus hîc

Examinatio Ioh. Oldcaſtle.

in

in terra degens habuit in ſe diuinitatem & humanitatem, diuinitatem tamen velatam & inuiſibilem ſub humanitate quæ in eo aperta & viſibilis fuerat: ſic in ſacramento Altaris eſt verum corpus, & verus panis, videlicet, quem videmus, & corpus Chriſti ſub eadem velatum, quod non videmus. Ad fidem circa ſacramentum huiuſmodi in ſchedula prædicta per dominum Cantuar. tranſmiſſa ſibi, perq; ſanctam Romanam eccleſiam, & doctores ſanctos determinatam expreſſè negauit, dicens quòd determinatio eccleſiæ facta eſt contra ſacram ſcripturam, & poſtquam eccleſia dotata eſt, & venenum infuſū in eccleſia, & non antè. Quod etiam ad ſacramentum pœnitentiæ, & confeſſionis dixit & aſſeruit, quòd ſi quis eſſet in aliquo graui peccato conſtitutus, à quo ipſe ſurgere neſciret, expediret, & bonum eſſet ſibi adire aliquem ſanctum & diſcretum ſacerdotem pro conſilio ab eo habendo: ſed quòd confiteatur peccatū ſuum proprio curato, ſeu aliter præſbytero, etſi haberet copiam eiuſdem, non eſt neceſſarium ad ſalutem, quia ſola contritio peccatum huiuſmodi delere poſſet, & ipſo peccator purgari.

Circa adorationem Sanctæ Crucis, dixit & aſſeruit, quòd ſolum corpus Chriſti, quod pendebat in cruce, debuit adorari, quia illud corpus ſolum fuit & eſt adorandum. Et interrogatus quem honorem faceret imagini ipſius crucis, reſpondit verbis expreſſis quòd illum honorem ſolum faceret ſibi, quod bene mundaret eam, & poneret in bona cuſtodia. Quòd autem ad poteſtatem clauium, dominum noſtrum Papam & Archiepiſcopos & alios prælatos dixit, quòd dominus noſter Papa eſt verus Antichriſtus, hoc eſt caput eiuſdem, Archiepiſcopi & Epiſcopi, nec non alij Prælati ſunt membra, & fratres cauda eiuſdem. Quibus, Papæ, Archiepiſcopis & Prælatis, non eſt obediendum niſi quatenus fuerint imitatores Chriſti, & Petri, in vita, moribus & conuerſatione. Et quòd ipſe eſt ſucceſſor, qui eſt vita melior, moribus purior, & nullus alius. Vlteriùs dixit idem Iohannes alta voce, manibus expanſis, alloquendo circumſtantes. Iſti qui iudicant, & volunt damnare me, ſeducunt vos omnes & ſeipſos, & vos ducent ad infernum, & ideò caueatis ab eis. Quibus omnibus per eum ſic dictis, dominus Cantuar. iterum ac ſæpiùs flebili vultu dictum dominum Iohannem alloquebatur verbis quibus potuit, exhortando vt ad vnitatem rediret eccleſiæ, crederet & teneret, quod eccleſia Romana credit & tenet. Qui reſpondit expreſſè, ſe aliter non credere, quàm ſuperiùs expreſſit. Videns igitur dominus Cantuarienſis ſe in nullo poſſe proficere, cum magna cordis amaritudine proceſſit ad prolationem ſententiæ diffinitiuæ in hunc modum.

Sententia in D. Oldcaſtle.

In dei nomine Amen. Nos Tho. permiſſione diuina &c. in quadā cauſa ſiue negotio hæreticæ prauitatis, de & ſuper diuerſis articulis, ſuper quibus dominus Iohannes Oldcaſtle miles, dominus de Cobham, coram nobis in vltima Conuocatione cleri noſtræ Cantuarienſis prouinciæ, in eccleſia S. Pauli celebrata, poſt inquiſitionem diligentem ibidem indè captam, reperimus eum Iohan. fore & eſſe hæreticum, hæreticis credentem, ac in fide & obſeruantijs ſacroſanctæ Romanæ & vniuerſalis eccleſiæ errantem, & præſertim circa ſacramenta Euchariſtiæ & pœnitentiæ. Ad quod tanquam iniquitatis & tenebrarum filius in tantum obdurauit cor ſuum, vt non intelligat vocem paſtoris ſui, nec velit monitionibus allici, nec reduci blanditijs. Videlicet, penſatis ipſius delictis & culpis per ipſius damnabilem pertinaciam aggrauatis. Nolentes quòd is qui nequam eſt, fiat nequior, & alios inficiat ſua labe, de conſilio & aſſenſu magnæ diſcretionis & ſapientium virorum, venerabilium nobis aſſiſtentium, præfatū D. Ioh. Oldecaſtle militem, D. de Cobham, de & ſuper huiuſmodi deteſtabili reatu conuictum, & ad eccleſiæ vnitatem pœnitentialiter redire nolentē, hæreticum, ac in hijs, quæ tenet, docet, determinat & prædicat ſacroſancta Romana & vniuerſalis eccleſia, & præſertim in articulis ſuſcriptis errantē, iudicamus, declaramus & condemnamus ſententialiter & definitiuè in hijs ſcriptis, relinquentes eundem ex nunc, tanquam hæreticū iudicio ſeculari. Ipſumq; nihilominus hæreticū omneſq; alios & ſingulos, qui eundem de cætero in ſui fauorē

erroris receptauerunt, defenſauerunt, ſeu ſibi conſiliũ, fauorem vel auxilium in hac parte præbuerint tanquã fautores, receptatores & defenſores hæreticorũ excommunicamus & excõmunicatos denunciamus in hijs ſcriptis.

Hijs ita peractis, dominus Cantuar. regem certificauit ſuper præmiſſis viuæ vocis oraculo, poſtulans vt dominus rex dignaretur dicto Iohanni damnato iuridicè, gratioſè concedere 40. dies ad inducias.

Nam tam Rex quàm Pontifex, non eius interitum, ſed vitam cupiebant affectualiter, & pro ſalute ſua laborauere non ſegniter. Vndè factum eſt vt ad Turrim reduceretur. Vbi ſub induciarum ſpatio ſibi conceſſarum poſſet reſipiſcere, & gratiam tam eccleſiaſticam quàm regiam promereri. Sed iſta ſpecialis indulgentia facta fuit ſibi malignandi copia, dum citra præfixum terminum elapſus e cuſtodia, congregauit iniquitatem ſibi, nil aliud cogitans quàm de vindicta. Reuera deſtinatis literis ad ſequaces ſuos tam milites quàm armigeros qui non pauci fuere, hortabatur vt & ipſi ſcriberent ad amicos ſuos, vt & ipſi ſe ad vindictam mutuò concitarent. Igitur per omne tempus illud quòd fluxit ab euaſione eius, vſque ad circumciſionem domini vel Epiphaniam, diſcurrebant vndiq; Lollardorum nuntij, qui rurales & quoſcunque poterant promiſſis amplis ſtipendijs allectarent, quatenus in certum diem eis denunciandum parati forent ad ſtandum viriliter & actus martios peragendum. Multis ignaris quærentibus cauſam pro qua vel in qua certare deberent, reſponſum fuit non eſſe curandum dummodo ſtipendia larga reciperent, & pro rebus bene geſtis affluenter remunerandos proculdubiò ſe ſperarent. Sed de hijs omnibus in ordine præſentis hiſtoriæ, poſt hæc pleniùs referemus.

Oldcaſtle fuga elabitur.

Hoc anno plures Angli peſte percuſſi vel epidemia, viuere deſiere.

Item hoc anno leuatum fuit corpus quondam Richardi regis Angliæ, quod humatum fuerat intra eccleſiam fratrum prædicatorum de Langley, & deportatum Londonias, ac apud Weſtmonaſterium, regaliter tumulatum, non ſine maximis expenſis regis nunc, qui fatebatur ſe ſibi tantum venerationis debere, quantum patri ſuo carnali.

Anno 1414. Rex tenuit natale ſolemniter apud Eltham. Vbi Lollardi facta coniuratione, regem inopinatè cũm fratribus ſuis & amicis cepiſſe vel occidiſſe ſtatuerant. Sed deus omnipotens noluit innocentem nocentum perire manibus, neque periclitari: ſed immiſit timorem ſuum in corda quorundam conſpiratorum, qui regem monuere vitare periculum, & iam ſtructas inſidias declinare. Vndè factum eſt, vt ſine ſtrepitu Rex modeſtè ſe transferret ad palatium ſuum prope Weſtmonaſterium, vbi & locus tutior, & frequentia populi maior fuit. Lollardi verò cum iam completa eſſet eorum malitia, parabant quæ mente conceperant, geſtientes experiri fortunam quam ſuis votis fore propitiam putauere. Veneruntq; ſub ipſo noctis conticinio in campum qui dicebatur ſancti Egidij prope Londonias, vbi ferebatur eorum campiductor, Iohannes Oldecaſtle, dominus de Cobham ſuos ſatellites operiri. Videres per ſemitas, perq; vicos, per compita concurrentium turbas penè de cunctis regni comitatibus ſollicitatas magnis promiſſis confluere ad diem & horam iam inſtantem. Qui requiſiti quamobrẽ, ſic feſtinabant & velut anheli currebant, reſponderunt ſe properare ad D. de Cobham qui eos conductos ſuis ſtipendijs acciuiſſet. Rex verò non ignarus omnium præmiſſorum ſub eiuſdem noctis articulo, iuſſit ſuos in armis eſſe paratos, tunc primum ſuis intimans quid facere decreuiſſet. Fuerunt tunc plures cum rege qui laudauerunt in diem clarum protelandum negotium, quo decernere poſſent, qui cum rege vel contra dominum ſtarent. Alij verò conſuluere regem debere præſtolari donec ad eum multitudo conueniſſet exercitus, ne cum paucis hoſtes aggrediens, peiorẽ (quod abſit) reportaret calculum. Sed neutris acquieuit Rex eò maximè, quòd audiſſet Lollardorum fore propoſitum ſi præualuiſſent, primitùs deſtruendi monaſteria de Weſtmonaſterio, de ſancto Albano, de ſancto Paulo, & cunctorum fratrum Londonijs conſtituta.

Lollardorum inſurrectio.

Quam-

Quamobrem Rex tantis malis ſe obijciens, ingeſſit periculo, contra vota ſuorum in campum progrediens pauliſper tranſacta nocte media, vbi & conſtitit præſtolaturus quid ventura pariat dies proxima. Vbi contigit, vt multi de remotis partibus ad caſtra hoſtilia, prius intrarent per errorem caſtra regia, vbi requiſiti quem quærerent, reſponderunt dominum ſuum de Cobham. Quapropter contra ſpem capti ſunt & carceribus mancipati. Peruenit rumor iſte ad duces partis aduerſæ, ſcilicet, quòd rex cum valida manu occupaſſet arua contermina, & de ſuis plurimos captiuaſſet. Conſternatiq; ſunt peramplius, quòd neminem viderunt de Londonijs aduentare. Vndè putabant millia ruitura in auxilium eorundem. Præceperat autem Rex vt ciuitatis portæ clauderentur, & per armatos ſeruarentur arctiùs, vt nullis pateret egreſſus niſi hijs quos ſcirent ad ſigna regia properare. Et reuera niſi rex vſus fuiſſet hæc calliditate nocte illa, prout fertur exiuiſſent de ſeruis & apprenticijs ſimul cũ quibuſdam de ciuibus eorundem magiſtris ad quinquaginta millia contra regem. Qui verò de Lollardis adunati fuere, vt audiuere regem iam in eodem campo ſuas acies ſtatuiſſe, non habentes vltra ſpiritum, fugæ præſidia petiere. *Fuga rebellium.*

Quos regales inſequentes, quoſdam cepere, quoſdam peremere. Quo verò diuerterit dux eorum, minimè ſcire potuit. Licèt dominus Rex ſpopondiſſet publica voce pręconis cuicunque prodenti eum de ſuo marſupio mille marcas & ciuitatibus ſiue pagis qui illum detegerent, maximas libertates. Vndè poteſt conijci penè totam patriam eius dementiam amplexatam fuiſſe, cum nullus inueniretur qui reſpectu tanti lucri, eum voluerit publicare. Capti ſunt tamen de ſuis Aſſeclis plurimi qui dicebantur conſpiraſſe generaliter in deſtructionem regis, & procerum, prælatorum, religioſorum, poſſeſſionatorum, fratrum mendicantium atque ciuium, qui ſuper his conuicti, non ſolùm tractioni & furcarum ſuſpenſioni ſunt addicti, ſed poſt infœlicia fata cremati. Inter quos quidam de Dunſtaplia, negotio braciator, diues admodum, dictus Gulielmus Murlee, qui arctiùs ſecutus opiniones Iohannis Oldcaſtle, orthodoxorum plurimos ſupra cunctos ſectæ ſuæ perfidæ moleſtauerat. Hic cum in campo fuiſſet, & regis præſentiam cognouiſſet, meticuloſè ciuitatem repetijt, latebraſq; quæſiuit. Præordinauerat vtique prout fertur eo die ſuſcepiſſe de manu Iohannis Oldcaſtle ordinem militarem. Cuius rei argumenta fuere dextrarij duo ſeſe quærentes auro phalerati, & deaurata calcaria, quæ ſinu ſuo recõdiderat, exindè detracta quando captus fuerat. Quod & euenit paruo peracto ſpatio, poſt fugam ſuam. Tractus igitur, ſuſpenſus & combuſtus, finem quem meruit eſt ſortitus. Repertus eſt autem rotulis præcentoris ſancti Albani, continens cuncta monachorum nomina dicti loci in manica ſua, quem vel ipſe, vel ſui furtim ſuſtulerant, quos vt fertur eliminaſſe propoſuerat, & eorum locum velut dominus & Comes Herefordenſis pagi dono ducis ſui Iohannis Oldcaſtle obtinuiſſe. Fuerunt & plures alij, tam ſacerdotes quàm laici qui capti, conuicti ſunt & damnati, exituq; functi conſimili, quorum plurimi, nec quidem pœnitere curabant. De hijs prophetatũ fuit apud Anglos per longa tempora antequam iſta contingerent, ſub hijs verbis.

Inter petroſum fontem, montemquè nodoſum.
Corruet Anglorum gens perfida fraude ſuorum.

Conſtat veraciter inter hæc duo loca gentem perfidam contra regem veniſſe, fraudeq; ſuorum illic corruiſſe, quia quidem de ſuis regi nunciauerant eorum conſpirationes.

Hoc anno cecidit eminentiſſima turris eccleſię Anglicanæ & pugil inuictus D. Tho. de Arundelia, morti ſoluens debita decimo Calendas Martij. Cui ſucceſſit Henricus Chicheley. *Tho. Arundel mors.*

Confeſſor Regis Magiſter Stephanus de Patrington, frater de ordine Carmelitarum vir eruditus in triuio & quadriuio, factus eſt Epiſcopus Meneuenſis.

Rex compatiens Henrico Percy adoleſcentulo qui per auum ſuum Henr. Percy comitem Northumbriæ, ductus fuit in Scotiam, poſt mortem patris ſui perempti in bello apud Salopiam cum adhuc eſſet paruulus, iuſſit ſuis neceſſarijs vt pro eius euocatione ſollicitarentur, eum non ſolùm honorare ſtatuens eius reuocatione, ſed vt ſublimaret Comitis Northumbrorum nomine & dignitate.

Vacat

Eo anno ad parliamentum tentum Leyceſtriæ, venere nuncij regis Franciæ ducisq; Burgundiæ, licèt non pari voto. Nam Dux Burgundiæ contra ducem Aurelianenſem fortificari petijt, promittens vt fertur plura quã parare potuit.

Miſſi ſunt igitur per regem Angliæ ſolemnes nuncij ad vtrumq;. Inter quos duo pontifices ſcz. Dunelmenſis & Norwicenſis legationis Principes extitere. Frequenter enim & hij in Franciam, & Francorum legati directi ſunt in Angliam, ſumptuſq; maximi conſumpti ſunt vtrobiq;, ſpe pacis omninò ſopita.

Henr.5 fundat monaſteria 3.

Hoc anno cæpit rex Henricus fundare tria monaſteria religioſorum iuxta prædium ſuum, quod Schene vulgariter appellatur, vnũ de ordine monachorum Chartuſienſium. Aliud monachorum qui Celeſtini vocarentur, qui profitentes regulam S. Benedicti, quam ſeruare ſe dicunt ad literam, & vlteriùs ſe aſtringunt ad reclusionem perpetuam.

Brigittinorum ordo.

Tertium Brigittinorum qui S. Auguſtini profitentur regulam, quæ cum alijs adiectis cerimonijs vocatur ab eis regula ſaluatoris. His nõn licet habere proprium; non quidẽ obolum, nec pecuniam tangere quouiſmodo.

In hoc Monaſterio iuxta regulã, debent eſſe ſorores 60. ſacerdotes 13. Diaconi 4. octo fratres laici. Quibus omnibus computatis tantus erat numerus perſonarum quantus erat 13. apoſtolorum, & 72. diſcipulorũ Chriſti. Hij non lineis, ſed laneis ſemper vtentur. Qui duo conuentus habebunt vnam eccleſiam in communi.

Ordines religioſorum de Schene.

Moniales habebunt ſub tecto fratres inferius ad terram. Et ſunt vtriq; conuentus ſeparatim incluſi. Quibus poſt profeſſionem non licebit egredi niſi de domini Papæ licentia ſpeciali. Iſti duo conuentus debent habere ex regula ſufficientẽ dotationẽ, ad ſuſtentationẽ perſonarũ & ſeruientiũ, ac ſupportationẽ onerũ tanti Monaſterij ita quòd abſq; indigentia & mendicitate, tam in anno ſterili quã fertili poſſint ſufficiẽter quieteq; ſubſiſtere. Poſteà verò ſi totus mũdus poſſeſſiones & prædia eis offerret, quicquã omninò recipere non liceret. Ante feſtũ omnium ſanctorũ annuatim cõputari debent, & preſciri victualia & neceſſaria anni ſubſequentis. Et quæcunq; tunc remanẽt de victualibus ſeu pecunia anni tunc inſtantis, in craſtino omniũ ſanctorũ debeat pauperibus erogari. Si verò aliquando victualia ſequentis anni videntur non ſufficere, tunc de pecunia aut victualibus imminẽtis anni addatur ſequẽti anno quantũ neceſſe eſt, & non plus, ſi abbatiſſa & generalis eiuſdem loci periculum animæ ſuæ voluerint euitare. Et ex poſt quicquid remanſerit, egenis dari debet. Abbatiſſa cum conſenſu ſororum & fratrum, eligere debent vnum de 13. ſacerdotibus in confeſſorem generalem monaſterij, cui omnes fratres obedire debent, & contra præceptum eius nihil omninò facere. Nullus ſecularium virorum ſeu religioſorũ ingredietur clauſtra monaſterij monialiũ. Hos ritus & plures obſeruant huius nouellæ religionis profeſſores, quos ad pręſens omittimus ad alia feſtinantes.

Ambaſſiatores noſtri Dunelmenſis & Norwici epiſc. iam ſecundò de Francia redeuntes, Gallicos dolis hactenus inſeruiſſe declarant. Quamobrem Rex irritatus, cachinnos eorum temperare decreuit, & in deriſores animaduertere belli iure, & quantæ ſit dementiæ ſuſcitaſſe canem dormientẽ factis oſtendere.

Vacat

Conſiliũ Cant. Archiep.

Circa feſtum Michaelis iuſſit rex venire London. ad conſilium cunctos regni prælatos & proceres conſulturus de negotijs arduis tangentibus regnum ſuum. Quo quidem tempore Cantuar. celebrauit ibidem grande conſilium. In quo tractatum eſt de priuilegijs exemptorum per Romanos pontifices indultorum, quibus gauiſi ſunt hactenus annullandis, hoc initium ſignorũ fecit nouus metropolitanus vt manifeſtaret bilem ſuam.

In

In hoc conſilio ſunt electi,qui pro parte cleri Angliæ proficiſceretur ad generale concilium celebrandum apud Conſtantiam Germaniȩ ciuitatem. Quo penè per laudabilem ſollicitudinem regis Romanorũ & Hungariȩ viri chriſtianiſſimi,qui electus in imperatorem Alemanniæ, recuſauit coronam ſuſcipere, donec ſibi conſtaret indubitanter quis eſſet præficiendus in Papam, totius chriſtianitatis prudentiſſimi pontifices & prælati cum alijs clericis velut innumeris confluxere.Vtq; de alijs taceamus,de regno Angliȩ miſſi ſunt,ad concilium viri valdè venerabiles,Sariſburienſis,Bathonienſis, Herefordenſis epiſcopi,& cum hijs Abbas Weſtm.Prior Wigorniæ, & plures alij pollentes ingenio,religione famoſi.Horum cætum honorauit multipliciter præſentia comitis Warwicenſis.

Concilium Conſtantiæ.

Hijs igitur & collegijs cardinalium,quondam Gregorij & Petri de Luna,cũ alijs prælatis & doctoribus præcipuis chriſtianitatis adunatis apud Conſtantiam,Gregorius ſponte renunciauit papatui,ita duntaxat vt idem faceret Petrus de Luna qui in Arragonia, & Ioh. qui in Roma nomen ſibi Papatus aſſumpſerat.Sed Ioh.noſter aliquamdiu tergiuerſauit, donec monitus & inductus per Imperatorem ſe renunciaturum, ſicut & cæteri aliquando conſenſit. Quo facto,factum eſt indicibile gaudium, inter omnes qui aderant putantes iam finem diſſidij imponẽdum.Sed proh dolor,vbi ſperabatur perfectionis & pacis initium,iam nouæ diſſentionis ſurrepſit exordium.Nam papa Iohannes infirmitate ſimulata,noctu repentè receſſit cum duce Auſtriæ ad quandã ciuitatem dicti ducis.Se tamen excuſauit literaliter penes imperatorẽ, quòd propter aerem nociuum reliquiſſet Cõſtantiam. Sed nihilominus quandocunque Imperator duceret eum accercendum, paratus foret ad concilium ſine mora regredi,ad conſummandũ et implẽdum quæcunq; promiſerat. Cum verò poſt dies aliquot viſum fuiſſet Imperatori & concilio vt ſuam exhiberet inter eos præſentiam,per nuntios rogauerunt vt venire non differret ad conciliũ prout promiſerat ſe facturũ.Quod planè negauit ſe facere, & occultè diſſiguratꝰ fugit cum duce Auſtriæ in terram ſuam. Miſit igitur Imperator ad ducem mandans vt eum reduceret,vel ſaltem reduci permitteret ad conciliũ memoratum. Quod cùm dux ſuperſediſſet facere, Imperator terras eius ingreſſus eſt, coegitq; ducem ſe ſubmittere,papamq; reducere in eodẽ habitu quo eum abduxerat fugitiuũ.Reductus eſt igitur corãq; concilio demonſtratus,non indumẽtis religioſitatis redimitus, ſed Brigantinorum more ſemiueſtitus, geſtans ad latus ſagittas breues,qualibus vtuntur equites illarũ partiũ qui malendrini dicuntur.Deriſus igitur a toto cætu tam religioſo quã ſeculari,miſſus eſt in carcerẽ,ſub arcta cuſtodia conſeruandus,moxq; cũcta bona ſua mobilia direptioni patuere.Fertur enim quòd deſpoliatus ſit de 75000.librarũ auri & argenti Quibus auditis in Anglia pecunia collecta ad opus eius,ei apud ſanctũ Paulum in ciſta repoſita diſruptis ſeris extracta eſt, melioribus vſibus deſtinata.

Papa 3.papatui renunciant.

Iohan papa Geſtitum mutat.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis patriſq; & filij & ſpiritus ſancti.Amen. Sacroſancta generalis Synodus Conſtantienſis in ſpiritu ſancto congregata legitimè inuocato chriſti nomine,ſolum deum prȩ oculis habens viſis articulis in hac cauſa contra D.Ioh.Papam 23. formatis,habita matura deliberatione ſuper eiſdẽ,per ſententiã diffinitiuã quã proferimus in his ſcriptis pronunciat, decernit & declarat receſſũ per præfatũ Ioh.23.ab hac ciuitate Conſtantienſi in dicto ſacro concilio generali clandeſtinè & de nocte hora ſuſpecta,in habitu diſſimulato & indecenti,factũ fuiſſe & eſſe illicitũ,eccleſiæ domini & dicto concilio ſcandaloſum,vacationis & vnionis ipſius eccleſiæ turbatiuũ & impeditiuũ, ſchiſmatis inueterati nutritiuũ, a voto, promiſſione & iuramento per D.Ioh.papam,deo & eccleſiæ & huic ſacro concilio prȩſtitis deuiatiuũ,ipſumq; D.Io.papam ſimoniacũ notorium, bonorũq; & iurium,ne dum Romanæ,ſed aliarum eccleſiarum,& plurium aliorum piorum dilapidatorem notoriũ,malumq; ſpiritualiũ & temporalium eccleſiæ adminiſtratorem & diſpenſatorem fuiſſe & eſſe, ſuis deteſtabilibus inhoneſtiſq; moribus & vita, eccleſiã dei & populum chriſtianum notoriè ſcandalizãtem ante eius aſſumptio-

Depoſitio Ioh.22.

nem ad Papatum, & poſt vſq; ad iſta tempora, ipſumq́; per præmiſſa eccleſiam dei & populum chriſtianū notoriè ſcandalizaſſe & ſcandalizare, poſtq́; monitiones debitas & charitatiuas iteratis & crebris vicibus eidē factas, in præmiſſis malis pertinaciter perſeueraſſe, ſeq́; ex hoc notoriè incórrigibilem reddidiſſe, ipſumq́; propter præmiſſa & alia crimina in proceſſu dictæ cauſæ contra eum deducta & contenta, tanquam indignum, inutilem & damnoſum, a papatu & omni adminiſtratione ſpirituali & temporali amouendū, priuandum, & deponendum fore, & dicta ſancta Synodus amouet, priuat, vniuerſos & ſingulos chriſticolas cuiuſcunq; ſtatus, dignitatis vel conditionis exiſtant, ab eius obedientia, fidelitate & iuramento abſolutos declarando, inhibendo inſuper vniuerſis Chriſti fidelibus, ne eundē de cætero papā nominent, nec illi tanquā Papæ adhæreant, ſeu quoquomodo obediant. Et nihilominus ex certa ſcientia & de plenitudine poteſtatis ſupplet dicta ſācta Synodus omnes & ſingulos defectus, ſi qui forſan in præmiſſis vel aliquo præmiſſorum interuenerint, &c.

Item decernit, ſtatuit, & odinat dicta ſancta Synodus pro bono vnionis eccleſiæ dei, quòd nullo vnquam tempore reeligantur in Papam, dominus Balthazar Coſſa nuper Ioh papa 23. nec Petrus de Luna Clemens 13. in ſuis obedientijs ſic nominati, & ſi contrariū fieret, id ſit ipſo facto irritum & inane, nulluſq́; cuiuſcunq; dignitatis & pręeminentiæ, etſi Imperiali, regali, cardinalatus vel pontificali dignitate præfulgeat, eis vel eorum alicui, contra hoc decretum vllo vnquā tempore obediat ſeu adhæreat, ſub pæna fautoriæ dicti ſchiſmatis & maledictionis æternæ, ad quas contra præſumptiones ſi qui impoſterū fuerint, & cum inuocatione brachij ſecularis procedatur rigidè.

Sub hoc tempore cum iam rex Angliæ comperiſſet Francos fallacijs & fraude, fictiſq́; promiſſionibus eum inaniter ſollicitaſſe, naues conduxit, Architenentes & armatos elegit, machinas & miſſilia, ac omnem apparatū bellicū pręparauit, quibus poſſet hoſtes efficaciùs infeſtare. Iuſſitq́; vt omnes ſecū profecturi parati forent in feſto natiuitatis S. Ioh. Baptiſtæ apud Hampton. Quo tēpore acceſſerunt ad eum noui recenteſq́; legati Francorū, inter quos præcipu-

Legati Francorum ſpreti.

us fuit Archiep. Senonenſis vir verboſus & arrogans, ſed parum diſciplinatus, prout oſtendit ex poſt, nimis petulanter ſe gerens in præſentia regis & procerum in peroratione ſuæ legationis. Finaliter tamen rex legatorum ſpreuit oblationes & promiſſa, quæ nec rationi fuere conſona, nec ſibi honorifica, & Londonias remiſit eos.

Dum rex ſuorum procerum qui cum eo tranſfretare debebant apud Southhamptonam præſtolaretur aduentum, tres viri potentes, in quibus præ cæteris confidebat, in eius necē coniurauerunt. Quorum nomina ſi vellē ſupprimere, fama flagitij diuulgaret etiā me tacente. Dicam igitur quod me dicturū doleo, paricidarumq́; nomina non çelabo. Primus & præcipuus D. Henricus le

Proditio Henr. le Scroope.

Scrope, in cuius fide ſiue cōſtantia totus animus regius requieuit. Qui ſub hypocriſi cuncta gerenda foris ſuppallians, & aſtutā vapido geſtans ſub pectore vulpem, in cunctis agendis agninam ſimplicitatem publicè præferebat.

Edidicit (nempè) ſimulare fidem, vultuſquè minaces
protegere, & blando fraudem prætexere viſu:
Plenus ſeuitiæ, lucriquè cupidine feruens,
doctus & vnanimes odio turbare ſodales.

Hic tantæ fuit æſtimationis penes regem, vt ſi quando conſilia priuata vel publica tractabantur, huius definitione terminabantur. Prætendebat namque tantam grauitatem in vultu, tantam in geſtu modeſtiam, tantam in affatu religionem, vt quicquid ipſe dictaſſet, velut oraculum e cælo lapſum, Rex oportere fieri iudicaret. Si legatio ſolemnis emittenda foret in Franciam, ingenio vel perſona Henr. le Scrope exequi neceſſe putabat. Ille proindè tractabat cum hoſtibus, ipſe domino ſuo regi hoſtis occultus, mulcebatq́; regem vanis ſponſionibus, deluſit conſilium promiſſis inanibus referens vtriſque alia

pro

pro alijs, fronte fauens ſuis, mente verò Gallis. Cumq; rex innocens propter magnam confidentiam huius ſe arbitrio in pluribus commiſiſſet, & ei multa donaria ſpecialia tribuiſſet, ille tantis beneficijs retributor iniquus, dominum ſuum cum iam in procinctu foret profectionis ſuæ parata claſſe, & aggregatis militum copijs, repentè vita priuare moliebatur. Spoponderat iſta Francis vt fertur, pacta ſibi pro proditione pecunia, qui iā ad ſua regreſſi lætificauere ſuos, aſſerentes regē Anglię mutato propoſito, vel ad ſua regreſſū, vel certè quod verius putauere peremptum. Habuit conſortes proditionis Rich. comitē Cantebrigiæ, fratrem ſcz. ducis Eboraci, & Tho. Grey militem borealem. Quē quidem Rich. comitem rex creauerat, & multis bonis ditauerat, & præ cæteris honorauerat ratione generis & parentelę. Sed nulla impenſa beneuolentia, nullū collatum beneficium proditores præuertere poterant, quin in necem tanti benefactoris mutuò ſe armarent. Attamen priuſquā conceptum facinus poſſent ad effectū producere, deo volente detecti ſunt, & iudicio pariū ſuorum condēnati decapitationis ſententiā ſubiere, rege alias pœnas de iure debitas perdonante, præterquam Henrico Scroope, qui dicitur fuiſſe tractus. Qui etiam defleuiſſe vices eorum fertur. Quamobrem nonnulli propter regis modeſtiam, compaſſionem & pietatem, laudes Auguſti in eum tranſferunt quondā æditas a Naſone, eò quòd:

Henrici Scrope executio.

Sit piger ad pœnas princeps, ad præmia velox,
quique dolet quoties cogitur eſſe ferox.

Eodem tempore velut ex condicto, & tanquam proditionis præfatæ conſcientia Lollardi ſtimulati e latebris emerſere, & in regē blaſphemias euomuere, loquentes grandia, minaſq; ſpargentes in ſcriptis, quæ fixerunt in valuis eccleſiarū Londonijs in multis locis, talibus ſe cohortantes. Iam inquiunt princeps pręſbiterorum abijt, iam hoſtis noſter abceſſit, iam nobis arriſit tempus accōmodum quo noſtras impunè licebit iniurias vindicare. Sicq; ſe mutuò confortantes, ſcripſerunt adinuicem multa millia in ſua vota veniſſe. Intereà campiductor & caput eorum Io. Oldcaſtle cum latuiſſet prope Maluerniam, & accepiſſet a falſo nuntio regem Angliæ tranſfretaſſe, ex eius abſentia concepta audacia, verba comminatoria miſit ad dominū de Bergeny, dicens in capite eius vlciſci velle ſibi & ſuis illatas iniurias ab eodem. Qui prudenter ſibi præcauens cum circa noctis medium hæc audiſſet, illicò ſecretis egit nuntijs vt mane diluculo occurrerent armati ſibi apud Caſtrum ſuum de Haneley, ex Wigornia, Perfora & Teukeſbyria, prope 5000. Architenentium & armatorum. Quo cōperto dictus Ioh. Oldcaſtle more ſolito latebras requiſiuit. Cepit tamen idem heros quendam præſbyterum dicti Ioh. Oldcaſtle & quoſdam alios ex ſuis cōplicibus, quos ſic arctatos quæſtionibus examinauit, vt patefacerent locū quo dictus Iohan. arma ſua cum pecunijs occultaſſet. Quæ cuncta congeſta ſunt in quadam domo inter duos parietes ſic erectos, vt nullus ſine indice dictæ ſtructuræ fallaciam percepiſſet. Illic inuenta ſunt ſigna ſua cum vexillo, in quibus depingi ſumptuoſè fecerat, calicem & hoſtiam in forma panis. Ibi etiam conſpicienda fuere crux Chriſti cum flagris, lancea cum clauis, quæ depinxerat in vexillo ad ſeducendum ſimplices, ſi quandò contigiſſet erigere ſigna, ſuffultū populari dementia. Sed cognito apparatu diſpoſito contra ſe demiſit cornua quę arroganter erexerat, ſuppreſſit minas faſtuoſas, & eò celeriùs atque meticuloſiùs, latebras vt priùs repetijt eò quòd audiuit Henr. Scroope & ſuos complices apud Hampton proditionis ſuæ pœnas meritas exſoluiſſe.

Armatura Oldcaſtle inuenta.

Nec multò pòſt captus eſt quidam inueteratus Lollardus Guliel. Cleydon, qui in tantam dementiam ruerat confidentia ſuæ ſectæ, vt etiam filium proprium ſacerdotem conſtitueret, & miſſam celebrare faceret in domo ſua die quo coniux eius a puerperio ſurgens purganda ad eccleſiam proceſſiſſet. Hic ergo captus, examinatus legitimeq; conuictus de hæreſi, Londonijs eſt combuſtus.

Rex Angliæ punitis iuſtiſſimè vt præmittitur proditoribus, aſcenſis naui-

Hareſlu obſidetur.

bus mare ſulcans, applicuit in Normanniã, in loco vocato Kydecaus, nemi-
ne reſiſtente. Traxit autem ſecum claſſem mille & quingentarum carinarũ, ad
negotia Martia ſufficienter inſtructam, vt dum ipſe cum ſuis villam de Hareflu
obſideret per aridam, claſſis in pelago coram villa conſtructa, villanis omne
præſidium victualiũ præcluderet, & ſolatia quæuis arceret. Nacta verò tellure,
feria quarta in vigilia Aſſumptionis S. Mariæ, ſequenti Sabbato obſidionẽ po-
ſuit circa villam. Quam continuauit per 5. ſeptimanas honorificè, vſque ad do-
minicam proximã ante feſtum S. Michaelis. Qua die dominica villa fuit reddi-
ta, tali modo. Feria nempè tertia proxima ante dictam dominicã, domini Gal-
lici qui fuere cuſtodes ipſius villæ, ſcz. D. de Gancourt, D. de Eſcuteuile, D. de
Hakeuile, & D. de Clere; non ferentes crebras quaſſationes murorũ & ędificio-
rũ infra villam, aliaq; pericula perpeſſa per gunnas regias, nã ab ipſis euolãtia
ſaxa, ingenti verberis ictu, obuia fregere quæq; ruentes, nec tantum corpora
preſſa necabant; ſed totos cum ſanguine diſſipant artus, & ſingula ceſſerunt
ictibus arma, conturbati & conterriti coacti ſunt nocte media quendam ſeruũ
ad arma ad ducem deſtinare Clarentiæ domini regis fratrem, qui illorum vicẽ
precaretur obnixè dictũ ducem, quatenus dignaretur ob honorẽ dei regi ſup-
plicare, vt eis concederet facultatem tractandi cum quibuſcũq; perſonis, quas
dominus rex duceret ad iſtud negotium emittendas.

Nec mora dux exequitur villanorum vota, cuius interuentu, & ob honorem
dei præcipuè rex inclinatus eorum precibus, miſit comitem de Dorcet, domi-
num filiũ Hugonis, & D. Tho. Erpingham, ad cognoſcenda deſyderia obſeſſo-
rum. Qui petiere ſuppliciter vt rex charitatis intuitu ceſſaret ab eorum debel-
latione ab ea hora noctis mediæ, vſq; ad dominicã proximam poſt feſtũ S. Mi-
chaelis, niſi cõtigerent regem Francum vel Dolphinũ eius primogenitum per
bellum obſidionem diſſoluere.

Aliàs, parati forent regi villam reddere, ſaluis vita & bonis omnibus eorun-
dem. Rex verò remandari iuſſit eiſdem. Quòd niſi villam in craſtino redderent
nulla conditione interpoſita, non tractarent ampliùs de materia memorata.
Inſtabant adhuc gallicani domini, & regis referẽdarios deprecabãtur, vt apud
regem inſiſterent, quatenus inducias illis concedere dignaretur, ab illa hora
vſque ad horam proximã poſt nonam dominicæ ſubſequentis. Qua hora pro-
miſerunt ſe cũ 22. militibus & ſcutiferis ad regem acceſſuros cum viris hono-
ratioribus infra dictam villã conſtitutis, quos omnes obſides darent regi vſq;
ad dominicã ſupradictam. Et vlteriùs prædicti proceres ſpopondere ſe iuratu-
ros ſuper corpus dominicum corã omni populo, quòd ſi rex Francus, vel filius
eius & hæres Dolphinus non accederet ad deliberandũ eos infra horam dictæ
dominicæ prænotatam, ipſi ſe redderent ſine conditione aliqua regi Anglię ad
faciendũ de corporibus & bonis eorum iuxta ſuæ beneplacitũ voluntatis. Ita
duntaxat, vt permitteret eos dirigere nuncios regi Franco & Dolphino, qui eis
prætaxata pacta referrent. Cumq; rex acceptaſſet hanc oblationem, dedit eorũ
legatis literas de ſaluo conductu, quorũ principalis fuit D. de Hakeuile, quem
ſequebantur viri valentes ad numerum 22. perſonarum.

In craſtino ſcz. feria quarta manè, dicti domini cũ 22. militibus & armige-
ris, ac ciuibus notabilibus exiuere dè villa. Quibus occurrit proceſſio ſolem-
niſſima antecedens Euchariſtiã, cum multis honorabilibus dominis, militibus
& armigeris & populi frequentia magna valdè. Vbi expleto receptoq; publicè
iuſiurando, cuncti gallici ſunt introducti ad regale tentoriũ, vbi & conſederũt
die illo, dominũ tamen regem non viderunt. Poſt prandiũ diſiuncti ſunt, & di-
uerſis dominis cõmendati, qui eos tractarent honorificè vſq; ad reditum ſuo-
rum legatorum quos deſtinauerant ad regem Francũ. Qui fideliter promiſſa
complentes, rediere ſtatuta dominica, hora præfixa, ſine quouis ſuffragio per
regem Francũ ſeu Dolphinum obſeſſis oblato. Quapropter qui intra villã e-
rant, cuncti ſe ſine conditione regis gratię ſubmiſere. Remanſereq; captiui re-
gi Anglię toti domini cum militibus & armigeris atq; generoſis qui miſſi fuere
a rege Franco ad cuſtodiam dictæ villæ. Rex autem conſtituit illic capitaneum

domi-

D. Tho. comitem Dorcetanum, dans ei manum validam defenſorum. Durante obſidione regali, plures ex eſu fructuum, & algore noctium, fœtoreq; cadauerũ diuerſarum pecudum quas mactauere per caſtrorum circuitum, & non operuerant ceſpitibus, ſine terra, nec iniecerant in aquis fluuialibus vt earum putridas exhalationes tollerent, fluxu ventris vel diſſenteria periere. Inter quos, & in primis, vir venerandiſſimus M. Rich. de Cortiniaco Norwicenſis epiſc. domino regi fidiſſimus diem clauſit, cui ſucceſſit in epiſcopatũ D. Rob. Wakering, comeſq; Southfolciæ, D. Michael Attepool, ſimili ſorte functus eſt. Cuius loco ne familia ſua gubernatore careret, creauit dominus rex filium eius comitem Southfolciæ, ſed & eius filiũ ſęua nimis Atropos pręcidit in bello, de quo inferiùs dicturi ſumus.

Eodem tempore redierunt aduerſa cogente valitudine, dux Clarentiæ, Comes Marchiæ, comes Arundeliæ & comes Mareſcallus, cum multis alijs ægrotantibus morbo præfato. Sed Arundelienſis (vt fertur) impotionatus nõ multò pòſt in fata conceſſit.

Rex Angliæ compoſitis rebus apud Hareflu prout regem decuit & victorem, terreſtrem viam verſùs Caleſiam cum paucis admodum arripere ſtatuit, non ampliùs vt fertur quàm 8000. architenentium & armatorum, quorum magna pars infirmitate contracta apud Hareflu prout ſupra retulimus vexabatur. Cũ hac tam parua manu mirum eſt quod denſiſſimam auſus ſit aggredi Francorum ſyluam. Sed multò plus mirandum quòd eam perforauerit tot obicibus præmunitam. Galli nempè per totum tempus obſidionis villæ de Hareflu, electos quoſq; de ſemetipſis & conterminarum regionum fortiſſimos, & audaciſſimos viros adunauerunt, & auxiliares vndiq; cõduxerunt, vt numerus eorum prout fertur excreſceret ad 140000. pugnatorum. Hij igitur præparauerunt ad diem, tempus & horam, qua regem poſſent inuadere & puſillum gregẽ ſuum, iam fame, fluxu, ac febribus tenuatum. Cumq; penè bis denis diebus Rex equitaſſet per regnum Francię & hoſtes vbiq; ſubtraxiſſent victualia, priuſquã accederet ad caſtrametandi loca, defecit panis in exercitu. Sic quòd plures loco panis auellanis nucibus, & aſſis carnibus vterentur. Potus aqua fuit cunctis inferioris fortunæ viris in exercitu ſpatio penæ 10. & 8. dierum. Hijs lauticijs, hijs obſonijs: Athletæ regis Angliæ nutriti ſunt & paſti, qui cum tot gigantum millibus fuerant congreſſuri. Adde, quòd ab itinere fatigati a vigilijs macerati a frigoribus nocturnis debilitati, mirum quòd ſubſiſtere potuere. Sed animauit debiles, inualidis dedit vires, qui voluit fortes peſſundare per infirmos. Nẽpè cum rex non ſine difficultate maxima pertranſiſſet flumina interpoſita, quia Franci pontes deſtruxerant per quos iter compendij habuiſſe potuerat, mox glomerati feſtinauere cum ſuis millibus pręcludere viam per quam de neceſſitate debebat tranſire Caleſiam, & 24. die menſis Octobris in quadam villula ſubſtitere.

Cibus Anglorũ in Gallia.

Rex tamen imperterritus iter arreptum conſtanter aggreditur, & eò vſque procedit, quò vterq; exercitus velut infra ſpatium milliarij ipſa eadem nocte conſedit. Erat tum facies vtriuſq; exercitus varia, diſparq; vultus, Gallis refocillatis victualibuſq; refertis, Anglis fatigatis, infirmis, inediaq; confectis, quibus etiam nec copia aquæ fuit. Certum tamen erat Anglis in craſtino ſe pugnaturos, & cum tota nobilitate Franciæ manus conſerturos. Quapropter ipſam noctem non tantum duxerunt inſomnem corpora confouendo, quantum votis & confeſſionibus animabus proprijs conſulendo. Iactitauerãt nempè Galli ſe nemini velle parcere, præterquam dominis & ipſi regi, reliquos immiſericorditer perempturos, vel membris irreſtaurabilibus mutilaturos. Qua de cauſa noſtri magis concitati animos erexerunt, & contra caſus omnes ſe mutuò confortauerunt. Igitur poſteà vix ſummo ſpargebat lumine montes orta dies, cum tuba ſonitum procul ære canoro increpuit de caſtris regijs, acceleranteq; peruenire noſtrates ad ſui ducis præſentiam, parati dupliciter ad prouocandum martem ſ. audacia, & conſcientiæ puritate.

Rex cernens ſuos alacriter aduenîſſe, mox agmina producit in campũ tritico

recenter ſatum, vbi vix ſtandi pauliſper vel progrediendi facultas fuit propter ſalebras,ſoliq; mollitiem. Nec ſegniùs ſummo manè Galli in eūdem campum emittunt primam aciem,viris inſtructam fortibus,armis ornatam fulgētibus, equitibus hinc indè ex vtroq; latere prçcedentibus in equis generoſis & nobilibus,quibus vt ita dicā,aurea pectoribus demiſſa monilia pendēt,qui inſuper tecti auro,fuluū mandunt ſub dentibus aurū.Non tamen voluere Franci propter loci lutoſitatē procul in campū procedere.Sed videre cupiebant quid Angli quorū paucitatem maximè contemnebant facere proponebant.Inter vtrūq; cuneum campus latè patuit ad ſpatium prout fertur penè mille paſſuū. Sed nō vtriq; pari procurrunt agmina motu,quia Gallis immobiliter primam ſeruantibus ſtationē, Anglis neceſſe fuit,ſi cum hoſte vellent cōferere,ſpatiū medium armis onuſtis pedibus emetiri. Rex intereà,Gallorū perpendens aſtutias, quòd ſic perſtabant immobiles in vno loco, ne peditando per campū lutoſum fatigarentur,ſublimi vectus equo volat agmina circum,hortaturq; duces & animos ad prælia firmat.O fidiſſimi inquiens ſocij,vadimus in campum,ad magnū virtutis opus ſūmoſq; labores. En ipſam diē quā flagitauit ſæpiùs veſtra virtus.Totas igitur veſtras effudite vires,experiamini quid lancea,quid ſecuris,quid gladius,quid ſagitta valeat in manu potētis.Quiſquis igitur cēſus, honores aut præmia cupit,iſtic reperiet.Hæc nempe medio poſuit deus omnia campo.Sic fatus iuſſit conuelli ſigna.Quia inquiens hoſtes iniurioſi iter noſtrū præcludere tentant,adeamus illos in nomine Trinitatis & optima hora totius anni.Et erecto vexillo iuſſit ſuis ordinatè procedere. A dextris verò & ſiniſtris fecit ſagittarios anteire.Qui cōſpicientes eos qui pridiè coniurauerāt in mortes vel mutilationes eorū,accenſi indignatione nimia,omnis laſſitudinis, omnis incōmodi vel infirmitatis,obliti ſunt.Et vt ita fatear, turgeſcit in eis vitria bilis,iraq; vires, animūq; miniſtrant.Mirumq; in modū qui ſerò debilē arcum nequiuit tendere,iam fortiſſimū valuit ſine difficultate pro voto trahere.Galli videntes noſtros campū cum ſummo labore emenſos fuiſſe, rati iam tempus

Gallorum cum Anglis congreſſus.

arriſiſſe quo fatigatos inuaderent,quos putabant nullo negotio captiuandos, horribiliter in campum ruunt, præmiſſis equitibus qui noſtros architenentes pectoribus dextrariorū præferratis obruerēt,& ſuorum caballorū pedibus cōculcarēt.Sed deo volente ſecus accidit quā ſperabant. Quia ſagittarij hinc indè occurrentes equitibus tot ſimul emiſere iacula, vt illa procella grandinea primitùs equites diſſiparent. Nam regente deo, nuſquā caſſa manus, nuſquā ſine vulnere fugit miſſile,nullaq; fuit requies mittentis dextere, ſed & omne ſedet telū,quia nulli fuere ſine cædibus ictus. Vt ergo primū ſonipedes ferro trāſfixi ſunt, ſeſſores cōuerſis frenis in ſua agmina præcipites corruere, omneſq; equites,qui euaſerant campo ceſſere.Ex hinc vt acies cōuenēre,ingens noſtratū clamor ad ſidera tollitur,& impletur quodāmodo vocibus vaſtus aer.Tunc iteratò volat vndiq; telorū nubes,& ferrū ferro ſonat,dum iacula cōſtanter emiſſa, caſſides feriunt,laminas & loricas. Cadunt proindè de Gallis plurimi ſagittis terebrati,hinc 500.hic pariter 600.Rex ipſe non tantum regis,quantū militis exequendo vices,primus in hoſtes aduolat,crudeles ictus infert & tollerat,exempla ſuis audendi fortia præbens in perſona propria,ſtricto ſecuri oppoſitas acies diſſipādo.Nec ſecùs militares viri æmulātes acta regia,totis viribus col-

Gallorū ſtrages magna.

laborabant cōpoſitam illam ſiluā Francorum frementiū ferro proſternere,donec tandem via vi facta,Galli non tantum ceſſere,quantū mortui cecidere. Et reuerà Franci cū proſtratos in acie belli cernerēt quos autumabāt indomabiles, eorū mox obſtupuere animi, geliduſq; per ima cucurrit oſſa tremor,tātus vt immobiles & ſine ſēſu ſtarēt. Dū noſtri ſecures ab eorū extorquerēt manibꝰ & eos mactarēt velut pecudes cū eiſdē.Perdidit indè modū cædes,& velut nulla ſecuta eſt pugna,ſed iugulis bellū geritur. Nec valent Angli tot proſternere quot perire poſſunt de aduerſa parte. Sic ergò penè Frāciæ perijt omne decus per manus paucorū quos parū ante ſummo deſpectui habuere . Illic interēpti ſunt duces de Alāſoun,de Braban,& de Baar,cū 5.comitibus,& conſtabulario Frāciæ,& alijs nominatis dominis,ad numerū penè 100.De milit.& armigeris

quatuor

quatuor millia ſexaginta nouem feruntur occiſa. Numerus vulgi non fuit ab armorum nuntijs computatus. Capti ſunt ibidem duces Aurelianenſis,& Burbonenſis, comites verò de Ew.& de Vendone,& Arthurus frater ducis Britanniæ, qui ſe dicit comitem Richmundiæ,& quidã Brucegaldus miles honoratiſſimus regni Franciæ,& alij vt ferunt ad numerum 700. De parte regis cecidere D.Edw.dux Eboraci,& D.Michael comes Southfolcię,4.milites,& vnus armiger dictus Dauid Gãme,& de communibus 28. Dum rex & ſui bello detinerentur contra Gallorum multitudinem pugnando cominus, veſpilliones Francorũ inuadentes a tergo dimiſſas ſarcinas rapuerunt,& protinus abduxerunt. In quibus cum reperiſſent coronam regiam, iam gaudio lætificare ſuos, in tantum vt ſigna ſolemniter pulſari facerent, & canticum laudis: Te deum laudamus, cum ſummo tripudio decantari. Ementiti enim fuerant regem captum, ſine mora venturum. Sed poſt puſillum cum ex triſti nuntio cognouiſſent veritatem rei geſtæ verſus eſt in luctum chorus eorũ,& gaudium in mœrorem.

Rex etiam omnes hos euentus proſperos aſcribens deo, gratias infinitas egit ei qui ſibi dedit inopinatam victoriam & ferociſſimos hoſtes ſubegit. Pernoctauit igitur in eodem loco, & in craſtino ſ. die Sabbati verſus Caleſiã iter inceptum, continuauit. Deinde 16. die Nouembris applicuit ſerò apud Doueriam in maxima niuis intemperie, viceſima verò tertia die dicti menſis venit Lõdonias, ducens ſecũ duces & nobiles quos dudũ captiuarat, quorũ nomina ſuperius ſũt expreſſa. Quali gaudio, quali tripudio, quali deniq; triũpho ſit exceptus a Londonienſ. dicere prætermitto, quia reuerâ curioſitas apparatuum, exceſſus expenſarũ, varietates ſpectaculorũ, trãctatꝰ exigerẽt meritò ſpeciales. Primo die menſis Decemb. iuſſu regis affuere Londonijs pontifices & abbates in magno numero, vt intereſſent ſolẽnibus exequijs D.Edw. quondã ducis Eboraci & aliorũ tam Francorum quã Anglorũ qui interierant in partibus trãſmarinis. Ad has etiam venit ab Harflu capitaneꝰ dictæ villæ regis auũculus comes de Dorcet qui parũ antè fecerat equitationẽ in regionẽ conterminã & fugauerat 800. ante ſe captiuos quos infra dictã villã ſtrictę cuſtodię mãcipauit.

Regis a bello reditus.

¶Hoc anno rex Portingaliæ fretus auxilio mercatorũ Angliæ quàm maximè & Alemannorũ vicit Agarenos in terra regis Belmarinorũ, multis eorũ millibus ad generũ Ceteris deſtinatis. Cepitq; ciuitatẽ eorũ ampliſſimã ſupra mare ſitã vocatam Snut eorũ lingua, cinctam muro 20000. paſſuum prout ferunt.

Anno 1416. Tenuit rex natale iuxta Londonias apud Lamhithã. Quo tempore delati ſunt ſibi rumores de conflictu habito inter Anglos & Gallos iuxta villam de Hareflu in quo plures gallici ſunt occiſi.

Circa feſtum purificationis 7. Delphini luſerunt in Tamiſi, quorum 4 ſunt occiſi. Prænoſticabant vt quidam volunt tempeſtatem maximam ventorum & ymbrium continuò ſubſecutam.

Feria quarta quatuor temporum in initio quadrageſimæ comes de Dorcet pugnauit cum comite de Armanack duce Gallorum, in quo conflictu cecidere plurimi de vtraq; parte, quia dictus comes gentem noſtram inuaſerat improuiſò, fugati tamen ſunt Franci & illo die noſtratibus terga dedere, vno ſolo vſi ſolatio, quòd veſpilliones eorũ dum cum noſtris manus confererẽt, equos Anglorum & ſarcinas rapuerunt. Oportebat ergò noſtros prout erant in armis reuerti pedites ad villam de Harflu per multa milliaria regionis. Itaque peditando iuxta littus maris, vt hoſtes ſuos ſemper ante faciem ſuam non a tergo conſtitutos haberent, incedebant armis onuſti per totam quintam feriam noctéq; ſequentẽ. Mane verò ſexta feria noſtrates leuantes oculos viderũt in mõtibus Gallos recollectos cũ duce eorũ comite de Armanack, paratos ad inuadendũ eos. Miſit igitur comes de Armanack quendã armorũ nuntiũ ad comitẽ Dorcetanũ qui diceret. Ecce cõcluſus es inter nos et mare nec ſupereſt tibi euadendi facultas. Quapropter ne pereas in ore gladij, redde te mihi, tractaboq; te iuxta nobilitatẽ tuorum nataliũ prout decet rationabiliter redimendũ. Ad hæc ille. Renũcia ſibi qui te miſit, nũquã fuiſſe moris Anglorũ hoſti ſe reddere ante præludia martis et bellonæ, Nec me reperiet ita vecordẽ vt manꝰ illi dem,

quē poteſt deus tradere in manus meas. Hijs auditis comes de Armanack furibūdè cū ſuis equitibus pernici greſſu per decliuiū mōtis deſcēdere conabatur. Quos excipientes noſtri ſagittarij vel præuerterunt iaculis vel peremerūt. Exinde creuit pugna inter reliquos, ex vtrobiq; gladijs & ſecuribus diu res martia gerebatur. Tandem deo miſerante gens ieiuna, laſſa, famelica, ſomni, cibiq; penuria fatigata vicit, dei virtute manifeſta. Nā cum non eſſent plures ex Anglicis in hoc conflictu quàm 1500. glorioſè vicerūt, & ad fugam coegerunt 15000. Gallicorum duce illorum prope capto. Ferunt quòd non obſtante ſacro quadrageſimali tempore ipſoq; inuiolabili ieiunio quatuor temporū, carnes aſſauerant in caſtris ſuis, & meretriculas introduxerant vt poſt ſuffarcinationem ventris, veneris ſe ſpurcitijs macularent.

Circa præſens tempus oboli Ianuenſiū quia debito carebant pondere, prohibiti ſunt ab Anglis in mercaturis accipi ſiue dari.

Septimo die menſis Maij venit Imperator Londonias deductus in magnificentia & gloria per regem, & regni nobiles, & hoſpitatus eſt in palatio regis iuxta Weſtm. rege recepto apud Lambhitham.

Rex autem cupiens deferre omnem humanitatem regi Romanorū, ſuſpendit ad tempus cuncta parliamenti negotia, ducens eum ſecum Wyndeleſhorā ad feſtum S. Georgij honorans illic eum, & tantæ fraternitatis titulo & religionis illius nobili veſtimento, ſignumq; regale impoſuit collo ſuo, quod imperator ex poſt ſemper congeſſit in omni conuentu publico vel priuato.

Ante feſtum aſcenſionis dux Hollandiæ venit in Angliā cum apparatu maximo, ad habendum colloquium cum rege noſtro, regeq; Romanorum.

In feſto Trinitatis & per ſequens biduum nocte dieq; audita ſunt horrida tonitrua omnem modum excedentia, & velut ſine interpolatione durantia quæ præceſſerunt terrifica fulmina ſine ceſſatione choruſcantia, quę multos ſtrauerunt & occiderunt, arbores ſuccenderunt, & ædificia diruerunt.

Per totum tempus æſtiuale putabatur quòd mediatione imperatoris fuiſſet pax inter regna firmata, ſed tergiuerſantibus gallis, ſuſpenſum fuit pacis negotium, eò maxime, quòd galli conduxerant claſſem magnarum nauium Caricarum & galearum, quæ regnum Angliæ moleſtaret. Contra quos dominus Ioh. dux Bedfordię miſſus fuit frater regis cum manu potenti. Qui in die aſſumptionis beatæ virginis commiſit cum eis, & cepit tres Caricas & vnam Hulkam, & quatuor Balingarias. Tres verò Caricæ fugere, vna verò de tribus inter ſirtes confracta ſubmerſa fuit. Alia magna Carica ſubmerſa fuit coram Southhamptona, cum qua perierunt octingenti viri, quales Legharneys vulgò vocamus. Imperator & Rex Angliæ fœdus adinuicem pepigere, viz. quòd ipſi & ſucceſſores ſui boni, firmi & ſtabiles in perpetuum amici erunt, alligati, obligati, & cōfæderati pro ſe & hæredibus ac ſucceſſoribus ſuis, contra homines cuiuſcunque gradus, ſtatus, dignitatis, aut conditionis exiſtant, & contra omnes homines qui viuere aut mori poſſunt, exceptis ſacroſancta Romana eccleſia & Romano pontifice. &c.

Rex Angliæ vt oſtenderet ſe ex corde pacem cupere, perſonaliter tranſfretauit Caleſiā, ne Gallis vllam calumniandi miniſtraret materiam, quia dixerant non ſtare per eos, quin ei offerrent largam pacis viam. Vbi cum Imperatore conſtitutus, cum nihil ab eis audiſſet procurari niſi dolos, & fraudem ſolitam, commenta ſpreuit eorum, & inter Imperatorem ducemq; Burgundiæ qui diſſidebant, fecit concordiam atque pacem. Quibus ita geſtis, dux fecit homagium Imperatori.

Poſthæc dux Glouerniæ frater regis minimus cum magna regis familia deduxit Imperatorem donec veniſſet ad villam de Doredrauht, vbi cunctos Anglos remunerauit imperialiter a maximo ad minorem.

Benedictus Wulleman ciuis Londoniarum qui ſparſerat ſchedulas in multis locis errore plenas, captus, tractus, ſuſpenſus & decollatus eſt die Sancti Michaelis.

Parliamentum quod diximus intermiſſum propter præſentiam regis Romanorum

norum

norum tentum fuit Londonijs circa feſtum S.Lucę.In quo dominus Tho.Beufort comes de Dorcet creatus eſt dux Exoniæ, conceſſis ſibi de fiſco regio annuis mille libris,& 40.libris de villa Exoniæ ſupradicta,quas dominus Rex de eadem villa percipere conſueuit.

In hoc parliamento requiſiti proceres ſi iſta ſibi placerent, reſponderunt quòd optimè. Si donum regiũ tam exile non eſſet, nec correſpondens meritis & virtutibus tanti viri. Conceſſæ fuere duæ decimæ per clerum regi ſub vnius anni ſpatio perſoluendę.

Anno 1414.Rex celebrauit natale apud Kenewourtham,quo tempore ſtructæ ſunt illi inſidiæ prout fertur per quendam ſcutiferũ complicem Ioh. Oldcaſtle dictum.

In craſtino natalis domini ſparſæ ſunt ſchedulæ Lollardorum venenoſæ,impingentes contra cunctos ſtatus eccleſiæ ferè in qualibet magna domo vel hoſpitio villarum de ſancto Albano,de Northamptona,de Radingia, authorem nullo ſciente.

Decretum Concilij Conſtantienſis de electione Papæ futuri.

AD laudem & gloriam & honorem omnipotentis dei, ad pacem & vnitatem vniuerſalis eccleſiæ,ac totius populi chriſtiani, vt electio futuri Romani & ſummi pontificis proximè celebranda,firmiori authoritate & plurium roboretur aſſenſu, & ne attento ſtatu eccleſiæ dicta electione in poſterum vlla retractatio,vlluſuè ſcrupulus in mentibus hominum reſideat, ſed ex illa ſequatur vnio certa,vera,pleniſſima,& perfecta, ſacroſancta generalis Synodus Cõſtantienſis communi vtilitate penſata, de ſpeciali & expreſſo conſenſu, ac voluntate concordi ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium in eadem Synodo perſonaliter exiſtentium,& collegij eorundem, ac omnium nationum præſentis concilij, ordinauit, ſtatuit & decreuit, quòd hac vice duntaxat ad eligendum Romanum ſummum pontificem, vnà cum Cardinalibus, ſex prælati, vel aliæ honorabiles perſonæ eccleſiaſticæ in ſacris ordinibus conſtitutæ, de qualibet natione in eadem ſynodo pro nunc exiſtente,& nominata,quos ſeu quas quęlibet ipſarum nationum pro ſe adhuc infra dies duxerit eligendos ſeu eligendas,ipſis cardinalibus adiungantur,quibus omnibus eadẽ ſancta Synodus eligendi Romanum pontificem ſecundùm formã hîc expreſſam quatenus opus eſt,tribuit poteſtatem, viz.quòd ille abſq; vlla exceptione ab vniuerſali eccleſia Romanus pontifex habeatur,qui a duabus partibus cardinaliũ in conclaui exiſtentium,& a cuiuſcunque nationis duabus partibus eiſdem Cardinalibus adiungendorum & tunc adiunctorum, electus fuerit, & receptus. Quodq; non valeat electio nec electus pro ſummo pontificè habeatur niſi duæ partes Cardinalium in conclaui exiſtentium, & cuiuſlibet nationis duæ partes, cum Cardinalibus ad eligendum adiungendorum, & tunc adiunctorum conſentiant & conſenſerint in Romanum pontificem eligendum.Statuit inſuper & ordinat ac decernit,quòd vota quorumcunq; in electione huiuſmodi emittenda, ſint nulla, niſi vt præmittitur duæ partes cuiuſlibet nationis adiungendorum, & tunc adiunctorum prædictorum principaliter,aut per acceſſionem in vnum concurrant.Hoc etiam adiecto quòd prælati et alij, cum ipſis cardinalibus ad electionẽ huiuſmodi adiungendi,et tunc adiuncti omnes et ſingulas conſtitutiones,etiam pænales circa electionem Romani pontificis æditas, atque conſuetudines obſeruari conſuetas,quemadmodũ ipſi cardinales obſeruare teneantur,& ad illarum obſeruantiam aſtringantur.

Teneantur inſuper iurare, & iurent dicti electores cardinales, & alij antequam ad electionem procedant,quòd in huiuſmodi electionis negotio attendentes quid eis imminebit cum de citatione agetur,vicarij Ieſu Chriſti ſucceſſoris beati Petri vniuerſalis eccleſiæ Rectoris,gregis dominici directoris,puris

& ſynceris mentibus,& quantum credent publicæ vtilitati vniuerſalis eccleſiæ proficere omnes cuiuſq; nationis perſonæ aut alio inordinato affectu, odio, gratia,vel fauore abiectis procedent, vt eorum miniſterio de vtili & idoneo vniuerſalis eccleſiæ prouideatur paſtore. Ordinat inſuper,ſtatuit & decernit eadem ſancta Synodus quòd infra decem dies ex nunc continuè numerandos, quos 10. dies omnibus & ſingulis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, præſentibus & abſentibus & cęteris electoribus ſupradictis,attenta ratione eccleſiæ vacatione notaria,ad intrandum conclaue in hac ciuitate Conſtantienſi, in maiori domo, communitatis ciuitatis eiuſdem ad hoc iam ordinata præfigit & aſſignat.

Præfati electores cardinales & alij ſupradicti intrent ipſum conclaue ad electionem huiuſmodi celebrandum,cæteraq; faciendum, obſeruandum & proſequendum,quemadmodum in cæteris,præter præmiſſa de Cardinalibus,& alijs in electione Romani pontificis iure decernunt. Quæ omnia præmiſſa obſeruata vult eadem ſancta Synodus in ſuo robore permanere. Hanc autem formam & hunc modum electionis approbat,ordinat,'& ſtatuit pro hac vice. Et ad omnem ſcrupulum remouendũ vel ſubmouendũ, omnes & ſingulos in eadem ſynodo præſentes,& venturos qui eidem ſynodo adhærebunt, ac omnes actus legitimos in eadem ſynodo agendos,actiuè & paſſiuè,quatenus opus eſt habilitat,& habiles eſſe declarat. Cæteris eiuſdẽ ſacri Concilij decretis ſemper ſaluis,ſupplẽs omnes defectus ſi qui forſan interuenerint in præmiſſis, apoſtolicis etiam in generalibus conſilijs æditis conſtitutionibus,& alijs in contrarium facientibus,non obſtantibus quibuſcunq;.

Vltimo die menſis octobris Epiſc.Winton.acceſſit ad concilium peregrinaturus Hieroſolimam, poſt electionem ſummi pontificis celebratam, vbi tantũ valuit eius facunda perſuaſio, vt & excitaret dominos Cardinales ad concordiam, & ad electionem ſummi pontificis ſe otiùs præpararent. Quamobrem mox præparata fuit domus quę conclaue vocaretur & eſſet, cum lectis ſtratis honorificè pro dominis Cardinalibus & electoribus adiungendis eiſdem. Ordinatũ nempè fuerat decreto cõcilij, vt eligerentur ex omni natione quę conuenerant, ſex perſonæ ad intrandũ conclaue cum Cardinalibus,prout ſuperiùs eſt expreſſum. Vndè de Anglia ingreſſi ſunt conclaue epiſcopi London.Bathon.Norwic.Lichfeld.Abbas Eborum, & Magiſter Tho. de Polton. Decanus Eborum. Quælibet autem natio ſcripſit nomina perſonarũ ſuarum in ſchædula & cera inuoluit. Præordinatæ proindè perſonæ conclaue ſunt ingreſſæ die 4. coronatorum. Quibus intromiſſis quędam perſona laica, attulit omnes ſchædulas cera circumductas ad vicecancellarium in conclaue. Qui nudatis brachijs,vſque ad cubitum poſuit omnes ſchædulas ſuper menſam. Exinde decretum factum eſt quod recluſi ederent in conclaui. Statutumq; fuit, vt haberent panem & vinũ,& vno die vnicum genus carnium,& altero,vnum genus piſciũ, & ſingulis diebus vnũ genus potagij prout dies exigebat. Tunc imperator, & 13.duces,ac maiores ciuitatis Conſtantiæ iurauere ſuper librũ; quòd fideliter cuſtodirẽt conclaue ab impeditoribus,& ne alia cibaria intromitterentur,quã ſtatuta fuere. Quo facto,imperator perſonaliter perſcrutatus eſt domũ totam, & duabus ſeris oſtium poſt ſe clauſit. In oſtio domus illius, factum fuerat foramen quadratum,per quod immitti debebant cibaria incluſorũ. Omni quoq; die dum in conclaui fuerunt,Abbas S.Edmundi de Bury, & prior S.Iohan.de Clerkenwell fuerũt aſſignati ad prægustandũ cibaria Anglicorum. Mox verò vt ſeruitum fuit incluſis dictũ foramen clauſum fuit tribus ſeris. Igitur illis conferentibus de iniuncto negotio,quidam nominauere Winton,quidã London. epiſcopos,nonnulli verò Cardinalem Franciæ,nihilq; fuit actum primo die,vel ſecundo. Die verò S.Martini primo mane,epiſc.London.venit, & inter omnes Cardinales protulit iſta verba.

Electio Papæ. Ego Richardus epiſc.London.accedo ad dominũ meum Cardinalem de Columpna. Audito præſenti ſermone,repente cuncti præſentes per dei gratiam in eãdem conſenſerè perſonam. Et illicò exuerunt eum veſtibus ſuis omnibus, &

nouis

nouis cum reueſtierunt, ac ſuper altare poſuerunt, & deoſculati ſunt manus eius & pedes. Hijs ita geſtis, confeſtim vnus eorum qui incluſi fuerant fregit foramen in pariete, & clamauit. Habemus papam Martinum. Et tunc exiuerunt omnes in magnam eccleſiam cantantes, Te Deum laudamus.

In craſtino papa fuit factus præſbiter. Et die ſequenti fuit ſacratus epiſcopus, & celebrauit miſſam ſuam primā, cui miſſæ interfuerunt 140. mitrati. Sequenti dominica Dominus Papa fecit manè diluculo ſolennem proceſſionem, tranſiens per auſtralm partem eccleſiæ, verſus occidentalem, vbi conſtitutus fuit Clericus habens canabum & ſcuppam & combuſſit ea dicens. Ecce pater ſancte, Sic tanſit gloria mundi. Poſt hæc eodem die fuit factum quaſi quoddā ſolarium pro coronatione Papæ altitudine habens 20. pedes. Prior S. Iohan. de Clerkenwell tenuit diadema papæ in officio Coronationis. Ipſo die poſt prandium papa equitauit per medium ciuitatis Conſtantiæ, quē ſequebantur in equis, omnes epiſcopi mitrati, & Abbates. Equus papæ fuit phaleratus cum rubeo eſkarleto, equi verò cunctorum epiſcoporū phalerati fuere candido panno biſſino, & imperator in hac equitatione tenuit frenū papæ. Cum autem per ueniſſet papa ad locū fori, illic obuiauere ſibi omnes Iudæi ciuitatis, qui porrexerunt ſibi ſicut mos ēſt ceremonias ac legē ſuam. Quas acceptas papa proiecit poſt tergum ſuum dicēdo. Recedant vetera, noua ſunt omnia. Papa prout dicunt priùs vocabatur Paulinus, natus de illa nobili & antiqua gente Paulina Romæ.

Imperator frænum tenet.

Hoc anno circa finem menſis Iulij rex Henr. cum magna claſſe mare ſulcans 10. nauigationis die ſaluus applicuit in Normānia ſ. in feſto S. Petri ad vincula in loco vocato Tonque, vbi villa fortis eſt & caſtellum nobile, quod reddere per annū ſolet 8000. coronarum. Quo in loco quingenti equites hoſtiliter occurrerunt ei tranſitū prohibere volentes. Sed perempto per architenentes eorum capitaneo, & eius collega capto, cæteri meticuloſè fugerunt. Nec multò pòſt redditum fuit regi dictum caſtellū, & qui remanere volebāt accepere gratiam remanendi. Volentes abire tulerunt ſecum de gratia regia pecunias & ſuppellectilia, relinquentes arma, & inſtrumenta bellica, nec non & victualia dicto caſtello. Conſimili modo reddita fuit regi villa de Aumberes cū caſtello.

Qua tempeſtate monachus quidam ſoliuagus captus a quodam de familia regis, deſpoliatus eſt. Quod vt rex comperit, ſollicitè quæſiuit a Monacho ſi perſonā recognoſceret, quæ tulerat ab eo reſtellas ſuas. Qui cum diceret benè ſe perſonam noſcere ſi videat eam, tandē poſt aliquos in conſpectu ductos, notauit vnum dicens illū bona ſua rapuiſſe. Quem rex illicò vehementer redarguit, dicens illum morte dignū, qui cùm aliunde ſatiſfacere potuiſſet ſuæ neceſſitati, ad res religioſorum manus extenderet, modò tamen gauiſurū perdonationis titulo, ſi nihil tale committat de cætero.

Hērici in Normannia geſta.

Fecitq; virum reddere monacho, quæ tulerat prius ab eo, monacho mandās vt domū repeteret, & conſuetum ſeruitiū cum fratribus ſuis intrepidanter deo rependeret, aſſerens ſe non illuc aduenïſſe modo veſpillionis vt res religioſorū raperet: ſed potiùs more regis, vt eorum bona ex direptione ſeruaret. Nec mora proclamari fecit per exercitum, ne quis religioſum, clericū, vel præſbyterum nec vllum penitus eccleſiaſticum deſpoliare, ſeu quouiſmodo moleſtare præſumeret, nec ad res eccleſiaſticas animo rapiendi manus mittere, ſub pæna ſuſpenſionis & laquei. Qua proclamatione per plebanos vulgata, videres ruſticos indumentis clericorum ſumptis, vagari per exercitum, negotia tractare foralia, impunè accedere & recedere, Anglis aſtu piè deceptis. Nec valebāt Anglici rei veritatem agnoſcere, ruſticos coronas ſibi radentibus vt Anglos fallerent efficacius, aſpectu capitum albatorum. Conſequenter inſuper fecit Rex proclamari, ne quis fœminam coniugatam, viduam ſiue virginem contra voluntatem auderet opprimere, vel bona diripere plebeiorum, qui ſe regi ſubmiſerant ſub pœna prætaxata.

Ruſtici in clericali habitu.

Tertiodecimo die menſis Aug. Rex receſſit cum exercitu de villa de Tonque, & pernoctauit apud villam S. Saluatoris de Tybe. Craſtino die Sabbati pernoctauit

ctauit apud villam de Gramuile vbi commoratus eſt die dominica,viz.in feſto aſſumptionis beatæ Mariæ. Diæ Lunæ pernoctauit apud Abbathiam de Fontenes,& in die Martis peruenit ad villam de Scuteuile.Die verò Mercurij,conſedit cum exercitu coram villa de Caen ex parte Auſtrali prope monaſteriũ S. Stephani:Dux Clarentiæ ex parte Boreali,iuxta monaſterium Monialium ſanctæ Trinitatis: Comes Mareſcallus ſedit ex parte ſiniſtra regis & Dominus de Mantrauers iuxta eum. Iuxta quem D. de Talbot & Vmfreuile ſunt locati, & conſequenter D. de Neuile & de Wulluby. Ex parte regis dextera cõſedere comes de Watwike,& D.Ioh.Gray,iuxta quos comites de Huntingdon & de Sarum,& D.Ioh.Gernecorneawayle.Dum ſic eſſet diſpoſitus regalis exercitus, & Abbatia S.Stephani foret Francis communita,videntes qui in Monaſterio pro tutamento fuere ſe impares Regis viribus, locum deſerere feſtinabant. Et diripientes tam victualia quàm alia loci iocalia, latenter in villam commigrauerunt notabiles ſacrilegio manifeſto,vbi conſtituti tractabant inter ſe qualiter dictum monaſterium flammis abſumerent,& turres eccleſiæ complanarẽt, per quas multa mala fieri poſſe non dubitabant. Audiuit hæc inſuſurrari inter Francos quidam monachus eiuſdem loci, qui metuens ſui monaſterij deſtructionem,confidenter dedit ſe periculo, & ſub illius noctis conticinio manibus reptans & genibus,per hoſtes,per ignes,per arma,per gladios,tandem peruenit ad locum vbi dux Clarentiæ frater regis obſidionis ſuæ vigilias obſeruabat. Et impetrato aditu, vidit vbi recubuerat armatus ad vnguem in horto quodã ſuper herbam ſuppoſito capiti ſuo ſaxo. Cui confeſtim flexis genibus flebiliter ſupplicauit vt loci ſui ruinæ ſuccurreret, qui iam diruendus erat niſi maturiùs ſubueniret. Vobis autem ſpecialiùs conuenit noſtrum ſeruare monaſteriũ qui de regum linea deſcendiſtis,qui locum noſtrum fundauerunt,extruxerunt atque dotauerũt. Quapropter incunctanter vtamini me duce preuio, & ego vos inducam & gaudere faciam loco noſtro. Nec mora,fecit dux vt monuit, & arreptis ſcalis peruenit ad eam partẽ, quam monachus benè nouit immunitam. Nam pauci ſed inualidi relicti fuerant,magis ad oſtẽtationem quàm ad defenſionem loci. Quos aduentu ſuo territos,vel captiuauit,vel abire permiſit,reputans eos indignos gladio ſuo propter ruſticitatem & vilitatem perſonarum.Vnium tamen decollari iuſſit, qui confeſſus fuerat ſe res monaſterij, ſcz. ferramenta feneſtrarum & huiuſmodi compilaſſe,dicens ei: ſi nos,ait,noſtros propter talia ſacrilegia iuſtè morte mulctamus,multò plus tu pęnam mereris,qui patriæ propriæ ſacella ſpoliare non times? Dux ergo tali modo potitus loco, introduxit regem in craſtino,gaudentem nimirũ, quòd a turribus monaſterij valebat intueri quæcunq; gerebantur in villa,illic figere vel locare gũnas ſuas,(quas Galli canones vocant)quibus validiùs villam infeſtare poſſet.

Poſt hęc denunciabatur dies & hora,quibus fieri inſultus deberet ad villam. Intereà ſonante terrifico lituorum & tubarum claſſico,obſeſſi ſemet cohortantes,ad muros alacriter cucurrere, telis armati, gladijs & miſſilibus, iaculis & petrarijs,vt vim vi repellerent.De parte regis,vt ita dicã: Induit aduerſis contraria pectora telis miles,vt æternum ſanguine nomen eruat. Inter milites D. Edm. Springeus, qui dudum cum alijs militiæ cingulo donatus fuerat, muros Cadomi armatus aſcendit,& vulnera alterna datq; capitq; manu.

Sicut aper longè ſiluis latratibus actus,
Fulmineo celeres diſſipat ore canes:
mox tamen ipſe perit.

Sic & iſte vir egregius dũ multos muris deijcit, dum plures enſe perimit, dum Martis acta peragit,lapſus pede corruit in foramen muri,vbi ſedendo pugnãs peremptus eſt. Quem mox inhumaniter vt erat armatus adhuc ſpirantem,ganeones circumiectis ignibus cremauerunt. Nõ tamen deſtitere regales inimicis inſiſtere,ſed bili concitata propter infortunium tanti ſocij (fuerat nempè cunctis amabilis) inſurrexerunt acriùs, & exarſerunt contra tam improbos pollinctores,fatigantes illos ſic ex parte illa,quòd videbatur ipſis qui tuebantur oppidum,ex parte altera neceſſarium,vt ſtatione ſua relicta,ad eam partem

accur-

accurrerent,qua rex oppugnabat villā.Sicq; rareſcente in dicta parte defenſore, dux Clarentiæ factis inſtrumentis in loco qui putabatur tutiſſimus muros ſcandit,& poſt terga Gallorū deſiliens, eos adeò repentè terruit vt ignorarent, vtrū iuuaret potiùs procedere contra regē, an reuerti & manus erigere contra ducē. Facta eſt igitur ſtrages magna Gallorū,obuiantibus a fronte regalibus,inſtantibus a tergo Clarentianis,omnēq; illis adimētibus ſpem ſalutis. Taliq; modo rex villa potitus eſt,caſtello nondum rebellibus vacuato. Quapropter rex gunnarū iactu ſic caſtrū debilitauit,vt impoſſibile videretur incluſis ſe defendere locū poſſe.Proinde impetrato tractatu,impetrarunt a rege libertatē abeundi relictis armis & victualibus,auro & argento atq; iocalibus in caſtello.Sed ne inanes omninò & vacui recederent,rex indulſit eis,vt milites quidā certam ſummā fului metalli ſecū ferrent,armigeri quoq; taxatā,& alij limitatā tollerent,& non ampliùs ſub pœna perditionis ſummarū conceſſarū pariter & vitarū. Fœminas verò permiſit ornamenta vel quæq; mobilia ſecū ferre,& indemnes abire. Quæ magnas auri ſummas(vt fertur)in vtribus abſtulêre.Hijs omnibus ingrati Franci beneficijs,regiæ munificentiæ peſſimè reſponderunt,& inuidentes eius cōmodis,aurū & argentū & quicquid in caſtrū ad tuendum deportatū fuit,igne cōbuſſerunt,vt poſt receſſum patuit eorundē. Poſt deditionē caſtri de Caen, quod obtinuerunt cōdicionaliter,ſi rex Francus vel Dolphinus,aut comes de Armanack bello non diſſoluerent obſidionē infra 29.diem menſis Septemb. reddiderunt ſe pacto cōſimili ciuitas,& eccleſia Baiocenſis cū multis alijs villis. Dum hæc agerentur in Neuſtria,Lollardi duce Oldcaſtle inſanire cæperunt in Anglia,qui Scotos concitauit tam prece,quàm repromiſſa pecunia,vt intrarent hoſtiliter regnū in regis abſentia,leui negotio,vt aſſeruit,ſubiugandū.Ferunt quòd Gul. Douglas Scotū ad Pontemfractū allocutus fuerit,grandē promittens auri ſummā,ſi gentem ſuā ſollicitaret,& eum,qui falſò dicebatur apud eos rex Rich.venire cum eis faceret, & ſe oſtentare tanquā regem.Scotus verò auri ſacra fame coactus nō multò poſt cōtribulos ſuos cum magno ſtrepitu venire fecit ad obſidendum caſtellum,cum villa de Rokeſburgh,quò cū veniſſent,ſuffoſſores immiſerunt ad ſubuertendū muros.Contigit eo tempore ducē Exoniæ Tho.Beufort ad Brydelingtonā veniſſe perigrinādi gratia,qui confeſtim audito rei nuncio properauit ad partes,eundo colligens armatos & architenentes,hoſtibus occurrere feſtinādo.Ex alia parte cuſtos regni D.Iohan. frater regis dux Bedfordiæ cum alijs regni nobilibus magnum cōflans exercitum ad eaſdē peruenit partes , ꝙ Scoti per exploratores comperientes,expectare nōn audentes diutius : *Turpia fœmineæ terga dedêre fugæ.* Nec mirū,quia pluſquā 100000.virorū cōueniſſe ferebantur ad repellendū eos: & ne rurales eſtimarentur & inexperti qui cum heroibus venerāt,vir valde venerabilis dux Exoniæ palā aſſeuerauit ſe ſciuiſſe ex illis cohortibꝰ delegiſſe 40000. virorū bellicoſorū,qui virtute præſtarent & animis,æq; cū valētioribus quaſi regni totius,nō obſtāte quòd maxima multitudo cū rege in Normānia militabat.

Eo tempore dux Lollardorū Ioh. Oldcaſtle dum diuerſis in locis requireret latibula prope S.Albanū in dominio Abbatis delituit multis diebus in domo cuiuſdā ruſtici, habentis ibidē idoneam manſionē. Quo audito familiares Abbatis illuc nocte properantes illū quidem non inuenerūt,ſed quoſdā de ſuis ſpecialibus aſſeclis tenuerunt & ad carcerē adduxerūt.Ipſe verò dux perfidorū hoc audito rumore vehemēter ingemuit,dicens ſuū grande propoſitum eneruatū captis præcipuis conſcijs votorū ſuorum.In præfato loco reperti fuerunt libri in Anglicis ſcripti literis,& nonnulli libri quōdam picti nobiliter & imaginibus decorati,quarū imaginum capita iuxta formā falſæ doctrinę ſuæ nebulones abraſerāt & in Letanijs omnia ſanctorū nomina vnà cum nominibus beatę virginis aboleuerant vſq; ad hunc verſum:Parce nobis domine.Inuēta ſunt inſuper illic quædā ſcripta plena blaſphemiæ in beatam Mariā quæ propter horrorem prætereo. Librum tali raſura deformatū, miſit domino noſtro regi dictus Abbas S.Albani, cum quibuſdā alijs deliramentis receptis ibidem, & D.rex eundem librum Archiep.Cant.remiſit,vt in ſermonibus faciendis ad crucem.S.Pauli Lond.oſtēderetur,vt vel ſic ciuibus innoteſceret quanta furia Lollardi vehebātur,qui nō dico ima-

imagines ſed nec ipſa ſanctorũ nomina in ſuis membranis inſeri permittebant. Rex Angliæ per idem tempus impiger in partibus transmarinis, cepit plures ciuitates & villas muratas, cũ caſtris & munitionibus plus quã 100. Hoc an. 4. die menſis Septemb. obijt M. Rob. Alum epiſc. Sarum, apud Conſtantiã concilio nõ dum finito. Menſe Decemb. rex Henr. obſedit Faleſiam villã munitiſſimã, refertã defenſoribus, ſuperbã ſuis opibus, inſtauratam machinis, cõfidentẽ mænijs vt ne quidẽ portas cõtra regem in initio claudere dignabãtur. Villa tamẽ leui negotio terrore gunnarũ reddita fuit regi. Sed caſtrũ cum magno faſtu detentum fuit ferè vſq; ad feſtũ Purificationis medio tempore multis hinc inde iactis conuitijs. Tandem obſtinatione depoſita pœnituit obſeſſos tam diu perſeueraſſe in pertinacia, & humiliùs ſapiendo regis gratiã flagitabãt. Nõ enim ferre valebãt horridos ſaxorũ volatus quos crebrò circa ſe cernebãt emiſſos cuilibet formidãdos. Et proinde maluere ſemel vitam ſeruare quoquo pacto quã quotidie quaſi mortem metuendo mori. Igitur poſt certas conditiones, aſſecurauerunt regẽ ſe proprijs ſuis ſumptibus dãna caſtri villęq; ruinas reparaturos, pręter illas quas ſoluerent redemptionis ſuæ ſummas, quòd idcircò rex illis impoſuit propter ſuæ faſtuoſæ detẽtionis diuturnitatẽ, quæ fuit cauſa ruinæ magnæ dicti caſtelli. Circa præſens tempus captus fuit in Anglia ille vaniglorioſus, inueteratus dierum malorum, primicerius Lollardorũ, dux & princeps perfidorum Ioh. Oldcaſtle, quondam dictus D. de Cobham in terris dominij de Howiſia non ſine periculo, leſioneq; quorundam qui ceperunt eum, ſed nec ipſe ſine vulnere tentus fuit. Sub eodem tempore vocati fuerant ad parliamentũ Londonias omnes ſtatus regni, vt de pecuniali ſuffragio regi ferendo cõſulerent, qui laborabant in partibus vltramarinis. Cũq; domini & perſonæ parliamentales audiſſent quòd captus fuiſſet hoſtis publicus, placuit cũctis parliamentũ nõ diſſoluendũ, donec interrogatus & auditus fuiſſet in eodẽ parliamento. Miſſus eſt igitur D. de Powiſia qui duceret eum manu forti. Qui & adduxit eum Lõdonias in lectica ſaucium vnà cum clerico omnium ſecretorũ ſuorum cõſcio. Nec mora, cum conſtitutus fuiſſet in præſentia rectoris ducis de Bedfordia, & ſtatuũ parliamenti, lectum fuit indictamentum corã eo de hoſtili inſurrectione contra regẽ in campo S. Egidij, & alijs offenſis læſę maieſtatis, quæ partim tanguntur ſuperiùs locis ſuis. Quæſitũq; fuit ab eo, qualiter ſe voluit excuſare, & oſtendere quare nõ meritò ſit abiudicatus morti. Qui mox aliundè quærẽs diffugia, aſſumpta parabola cæpit prędicare de dei miſericordia, & quicunq; mortales dei imitatores eſſe vellẽt, deberent ſemper miſericordiã ſuperexaltare iudicio, vindictã fore ſolius dei, quæ ab eius cultoribus nõ debuit exerceri, ſed ſoli deo relinqui. Et alia plura cõmemorauit, redimendo tempus, donec ſummus regni Iuſticiarius regis vicariũ monuit, ne pateretur eum inaniter tẽpus terere, & aſſiſtentes regni proceres moleſtare. Iuſſit ergò regni rector vt reſpõderet conformiter ad obiecta. Qui ſe videns cõſtanter vrgeri, tandẽ poſt breuem meditationẽ ſoluto ſilentio reſpõdit dicens. Mihi autẽ (inquit) pro minimo eſt vt a vobis iudicer, aut ab humano die. Et iterũ impertinenter garrulare cæpit, donec ſummus Iuſticiarius iuſſit vt reſpõderet finaliter, & doceret ſi poſſet, quare mori nõ debuit. Qui cõfeſtim cum ſumma ſuperbia & abuſione reſpõdit, ſe nõ habere Iudicẽ inter eos, viuẽte ligeo domino ſuo in regno Scotiæ rege Rich. Quo reſpõſo accepto, quia nõ opus erat teſtibus, ſine mora iuſſus eſt trahi & ſuſpendi ſuper furcas, atq; cõburi pendens in eiſdẽ. Vbi cum plures perſonæ honorabiles huic ſpectaculo intereſſent, D. Tho. de Erpinghtum (prout dicunt) nouiſſima verba locutus eſt, adiurans eum, vt ſi cerneret eum reſurgere die 3. pacem procuraret ſectæ ſuæ. Tanta perditi fuit dementia, vt putaret ſe poſt triduum a mortuis ſurrecturum.

An. 1418. tenuit rex natale in Normãnia apud Baiocas, circa quod tẽpus redditũ fuit ſibi caſtrũ de Faleſia, & ciuitas de Aueraunce ſe ſubmiſit. Poſt feſtũ paſchæ miſſi ſunt per regem ad obſidendũ monaſteriũ de Bekke Herlewini, D. Tho. dux Clarentiæ, ad obſidendum villã de Sherburgh, D. Humfridus dux Glouerniæ, ad obſidendũ caſtrum de Danufrount D. Rich. comes Warwici, ad obſidendum caſtrũ Nully le veſque comes de Kyme. In die S. Georgij rex apud Wonium in caſtello celebrauit ſolemniter idem feſtũ. Circa feſto Trinitatis ad iuſſum re-

gis profectus eſt in Normanniã D. Tho. dux Exoniæ regis auũculus, cum 15000 (prout dicitur) bellatorum. Menſe Iunij Burgundiones nocte Pariſium intrauerunt & comitem de Armanack morte turpiſſima mulctauerunt. Nã (vt ferũt) eum crudeliter excoriauerunt, & ex poſt crudeliſſimè peremerunt. In illa ferali ſeditione iugulati feruntur plures nobiles ſcz. Cardinalis de Baar, Archiep. Remenſis, epiſc. de Mentz, epiſc. Conſtantienſis, epiſc. de Liſeux, Abbas S. Dionyſij, abbas de Pormayle, Cancellarius Franciæ, præpoſitus Pariſiorũ, & plures alij ad numerũ quatuordecem millium perſonarum. Nec ſatiari potuit effrænata furia tanta cæde virorum, quin et in fæminas graſſaretur: nempe feruntur iugulata 5000. fœminarum. Sub eodem tempore rex obſedit villam nobilẽ vocatam Loueres: quam fortiter expugnatam cõpulit ad deditionẽ ſub certis conditionibus vtrobiq; pactis. Reddita eſt ergo regi in vigilia S. Ioh. Baptiſtæ. Die verò Lunæ ſequenti mouit dominus rex exercitum verſus Pount de la Arche cueroiſe.

Eodem tempore dux Exoniæ obſedit ciuitatẽ Ebroicenſem. Ipſo anno infra octauas aſſumptionis beatæ Mariẹ, D. Ieſus (vt putatur) ob honorẽ glorioſẹ matris ſuæ, quã propenſiùs veneratur rex Angliæ, dedit ei in locis varijs 3. miraculoſas victorias in prouincia Normannorum. Prima fuit, quòd 100. de ſuis Anglicis, die Martis infra dictas octauas ceperunt 3. magnos dominos apud locũ vocatum Kulnef, & perſonas alias 80. & 300. fugere compulerunt. Secunda fuit die Iouis, 400. nempe de hoſtibus intrauerunt ſuburbana ciuitatis Ebroicenſis, & 11. ex Anglis fugauerunt eos, & ceperunt ex his 4. & 12. peremerunt, captis 40. dextrarijs eorundem. Tertia fuit die Sabbati ſequente, ſummo mane: hoſtes reuera voluiſſent cepiſſe villam quam rex ceperat in prima equitatione ſua præſentis anni dictam Loueres, ſed capitaneus dictæ villæ cum 100. de noſtris exiuit animoſè contra mille, & deo volẽte vicit eos, & tradidit in manus hominum noſtræ partis 180. perſonas generoſas ex hoſtibus, per omnia benedictus deus.

Victoriæ 3. Henrici in Normannia.

Pridie Calendas Auguſti capta fuit inopinatò villa de Pountoyſe prope Pariſium, probitate Capitanei de la Bouche ſũmo mane. Qui nocte non procul à villa deliteſcens inter vineas cum nõnullis de regis familia, in vigilia matutina repentè ſcalarum ſcanſione muros aſcẽdit, vbi poſt diutinam dimicationem, occiſis multis de defenſoribus, & pluribus vulneratis, cum ciues cernerent numerũ noſtratum creſcere inter eos, oppreſſi vecordia, apertis portis fugerũt quò ſors quemq; trahebat. Fuerunt vtiq; in ea villa præfortes homines conſtituti pro defenſione mille, qui ferebant lanceas atq; ſcuta, & baliſtariorum duo millia. Qui omnes ſub feſtinatione verſus Pariſium fugere contendebant: ſed intercepti ſũt & præoccupati per Comites de Huntingdonia, qui & ipſe deſtinatus fuit ad hoc negotium vt ipſe ex vna parte villæ ciues occuparet, dum alij ex parte altera muros aſcẽdere molirentur, ſed tamen retardatus fuerat in mariſco, non inueniens exitum vſque ad Solis ortum. Occiſa eſt igitur illa penè multitudo per Comitem, villa per noſtros detenta, in qua recõdita fuerunt omnis generis victualia ad duos annos. De cuius amœnitate, diuitijs & vtilitate rex ſcripſit, quòd inter omnia quẹ geſſit in trãſmarinis partibus opus magis vtile non peregit. Hæc autem geſta ſunt expirantibus treugis, in craſtino poſtquam Franci Regem ſuis fallacijs deluſiſſent, & pacis vias quas rex obtulerat recuſaſſent. Ferunt quòd dicta villa fuit inſtaurata ſufficienter victualibus pro duobus annis.

FINIS.

Index rerum memorabilium: prior numerus pagi-
nam, poſterior lineam indicat.

Aquitania a paganis vaſtata.3.53
Arnulfus patriæ turbator.9.35 dolus cum duce.9.50. conſilium nephandum Lodowico dedit.11.7.
Anglorum ſtrages in Normannia. 16.40.
Alani faſtus reprimitur.23.26. recipitur in gratiam.24.8.
Aluredus iniuſtè peremptus.26.6.
Anſelmus fit Cant.Archiep.33.44 origo eius.34.50.Romam petit 35.20.humaniter a papa tractatur.35.33.reuocatur.35.41.
Albamarlus rebellãs capitur.33.4.
Antiochia a chriſtianis capta.36.13
Angliæ regis curia a principibus frequentata.42.7.
Armoricus ſinus quis.44.40.
Amicus verus.49.24.
Arthuri homagium Iohanni.52.52 rebellans capitur.53.44. moritur.54.11.
Alienoræ mors.54.26
Anglia interdicto ſupponitur.55.13
Andegauis deſciſcit ad Francos.56.53.
Apoſtata ſupplicio affectus.57.55.
Alienora monacha.71.46
Angliæ regis ius in regnum Scotiæ 73.18.probatum.89.52.
Angli & Franci litigãt.75.15. Gallorum claſſẽ capiunt.77.26
Adulphus interfectus.85.20
Angliæ pars Scotis tributaria.101.50.
Andreas Hercle proditor.105.52 condemnatur.106.3
Alieni Anglia pulſi.107.13
Aſinum papa admitteret ad epiſcopatum.118.10
Annonæ caritas.122.24
Anglorũ in Gallos victoria.124.43
Aquitania deſciſcit a rege.133.21
Alicia Peeres.134.27
Angli Portingal.opẽ ferunt.139.30
Arundeliæ comitis geſta.142.18 interfectus a rege.147.33
Anglia vaſtata a Scotis.149.30
Annus Iubilæus.144.24
Aquarum inundatio apud Bury. 147 14
Aquæ diuiſæ portentum.153.52
Anglicæ naues ſubmerſæ.171.16
Aurelian.dux in ſtupris cęſus.173.8
Aureliã.ducis procuratoriũ.177.30

B.

Bier dictus coſta ferrea.3.18.graſſatur in Francia.3.40. obijt. 4.36.
Brunonis fraus in Richardum detecta.14.21
Britones Danorum decipulis cæſi. 20.4.
Burgundiones inuiti Francis ſubditi.21.7
Baldwinus Francorum regis filiam ducit.22.56.
Bolonienſis comes vulneratus. 43. 16.
Boamundus proditor amens moritur.47.4
Barones a Iohanne deficiunt.55.53 eorum rebellio.55.21.multi eorum capti.55.30
Britannorum ſubmerſio.55.33.
Bellum ciuile 64.5
Baliol rex Scotiæ fit.75.4. homagium facit.77.5.fidẽ violat.79.36.citatur.80.16.pacem petit.81 34.ſubiectio eius.81.40. Turri mancipatur.82.46.ad papã mittitur.87.54
Bellum mariſcum.79.5
Bellũ inter Scotos & Anglos.85.28
Brus Rob.rex Scotiæ.97.5.fugit.97 44.Anglos cædit.101.4. comitas eius.101.26. lepra moritur. 111. 46
Burdegalia ſe in libertatem aſſeruit 95.14.
Bonifacius papa accuſatus 95.47. malé tractatus.95.54.
Beneficiorum fructus per papã reſeruantur.102.24
Boum peſtis.103.54
Baronum inſurrectio.104.27
Burdegaliæ dolus in Gallos.117.16.
Berwicũ a Scotis capitur.123.36
Bruges concilium.133.38
Bonum parliamentum.134.12
Bellum nauale.145.14
Bullarum virtus.145.12
Bancus regis,Ebor.trãſlatus.146.53
Burgundiæ ducis machinæ in Caleſiam.175.30
Brigittinorum ordo.184.19

C.

Camiſiæ virtus.6.20.
Cnutus de Anglis triumphat. 19.10. reginam Emmam ducit.19.16. Ducẽ inſtituit hæredem.24.12.moritur.25.45
Copia rerum omnium.34.23
Chriſtianorum clades.34.28. victoriam deportant de paganis. 34.34.
Cenomannenſium fidelitas Regi ſuo.44.1.
Curſac compedibus argenteis tenetur.48.16.
Cipri ſitus.48.18
Claſſis Anglicanæ fortitudo.56.13
Conſpiratio Gallicorum per militem patefacta.56.42.
Comes de alba Marlo excommunicatur.57.46.
Crux neoti.70.56
Ciſtercienſium Abbathia conſtructa.71.11
Cœleſtinus papatui renunciat.78. 32.moritur.83.3
Clerus regia protectione excluſus. 83.7
Comitum literæ ad papam.94.16
Cardinales ſpoliantur.102.48
Conciliũ Simonis Archiep. Cant. 111.16
Cornubiæ comitatus fit ducatus. 113.46
Cleri indulta.117.32
Caleſia obſeſſa.119.30
Cardinalium magnum promiſſum 124.20
Comitiua magna. 127. 40. quæ damna intulit.129.9
Carolus rex Franciæ puer coronatur.138.46
Canteb.parliamentum.149.40
Comitum rebellio.157.30. decollantur.157.48
Cometa.159.8
Conſpiratio in Henr.4. 159.15
Comitiſſæ Oxon.cõmentum.165.4
Cardinaliũ votũ de papatu.170.46
Cant. Archiep. concilium conuocat.184.53
Conciliũ Cõſtantiæ celebratũ.185.2

D.

Dacorum lex de iunioribus exulandis.3.4.
Dani Angliam infeſtant.4.45
Damiata capta.57.29. a turcis recuperata.57.52. rurſus a Chriſtianis capta. 60.38.
Damnum ex inũdatione aquarum. 61.18.
Dauidis rebellio 70.7.captio. 70 50.condemnatio.71.4
Douer ſpoliatur a Gallis.79.28
Dagworthi victoria de Carolo Bloys.120.6
Diuites ſoli ſubſidiũ ſoluũt.137.18
Duellum coram rege.138.16
Dubliniæ parliamentum.148.14
Diabolus in ſpecie fratris.159.40

E.

Ethelſtani legatio ad ducẽ Normanniæ.8.10.
Ethelredus exercitum in Norman. mittit 16.26.in Danos crudelitas 18.10 fugit.18.50
Edwardus fit rex Angliæ.26.10.ducem hæredem ſtatuit.28.6.mo-

cor-

ritur.28.13. corpus tranſlatum, 66.2
Euſtachius Doueri caſtrum obſidet 29.7.fugit.29.12
Exactio ad terram ſanctam.48.5
Epiſcopus in armis ſtrenuus.51.51
Edmūdus fit Archiep. Cant. 58.44 moritur,59.30.canonizatur.60.25
Edwardus Alienoram ducit.61,26
Exhæredatorum redemptio.65.16 rebellio eorum.65.32
Edwardus nauigat Acon.66,30 clam cæſus.65,47.
Edw.1.abſens fit rex.67.20.reſpōſio de morte patris.67.34. homagiū regi Franciæ facit.67. 50 mirè ſeruatus à fulmine. 71.50. regnū Scotiæ penes ſe habet.74 20.citatur Pariſius,77.trāſit in Flandriam.84.6.redit in Angliā 87.1.duas coſtas confregit. 87. 19.in Scotos pergit.95.2. dona papæ mittit.96.42.ad papā ſcribit de iure ſuo in Scotiā.89.46 vxorem ducit. 88.12.dat pacem Scotis.88,28 in Scotos pergit. 97.23. abſolutus a iuramento per papā. 97.55. diſſenteria laborat.98.25.moritur.98.30
Edw.Brus captus.103.28
Erici ſcriptum.75.40
Edw. 2.coronatur.99.28.fugit.100 27.in Scotiam tēdit.100.50. in Barones exercitū congregat.104 50.citatur in Gallia.105.35. reginam exilio proſcribit.107.40 capitur Rex.109.10. regno deiectus.109. 34. nequiter occiſus 110.24
Edw.3.Rex.109.50. periclitatur in Scotia.110.40. homagium Gallo facit.111,25.Scotis cladem infligit 113. 48. iterum confligit. 113.29. in Galliam exercitū parat,114.34. redit ſubitò. 115. 2. vincit Gallos.119.16.Caleſiā capit.121.13.Gallos fugat. 121.48. quam pacē cum Gallo fecit. 126 52.Iubileum ſuū ſeruat.127.54. Franciam vendicat.131.3.ad papam legatos mittit.133.10. moritur.136.4
Edw.Baliol homagium.113.10. iterum.123.46
Edw.principis geſta.123.19.Petroni auxiliatur. 129, 30. Waſconiam patri reſignat.132.12. moritur.134.40
Epiſcopi ſecularibus officijs amoti.132.24.

F.

Fllius patrem regno pellit.23.4
Francorum cædes.27.30
Fames ex bello in Anglia.30.53
Flandrenſium ſubmerſio.42.36
Francia tota taxatur ad bellum in Normannos.43.3
Frācorum rex dominia Angliæ inuadit.47.13
Francorum regis perfidia.49.12
Facies Io. Baptiſtæ aduecta in Angliam.54.42
Franciſcus fit Monachus.56.4
Franci prohibētur Anglos infeſtare 56.36
Falcaſij ruina.58.14
Fames in Gallia.58.48
Frumenti copia.72.17.caritas.71. 40.
Flandrenſium afflictio.83.28. Anglia pelluntur.97.2.132.40
Ferculorum diminutio præfame, 102.10
Flandria ſub interdicto.116.15
Franciæ rex liberatus.127.28
Frumenti caritas.128.31
Franci fœdifragi.130.42
Flandriæ comes terra ſua pulſus. 137.
Fœminarum barbara crudelitas. 159.54.

G.

GEmetici conditor.3.30.ſpoliatura paganis.3.36.
Gertrudis capella vnde.5.5
Gulielmus fit dux.7.30.mores.7. 31.liberalitas. 8.7.pacem inter reges componit.8.31. munificētia in monachos.8.52.cupit eſſe monachus.9.5.Herlewinum in ſua reſtituit.9.42. dolo interēptus.10.11.Rhotomagi ſæpelitur. 10.21.
Guliel.ſubditi rebelles.24.47.ſocium rebellem comprimit. 26. 30.Baldwini filiam ducit. 27.8. Cinnomannos ſubiugat. 27.43 fit hæres Angliæ.28,2. Haraldū bello occidit.28.34. Angliæ rex coronatur.28.51. eccleſiā S.Mariæ dedicat.28.54.Exceſtriā ſub iugat.30.45. Scotorum regem ad deditionem cogit.31.31.pœnas de coniuratis ſumit.32.16. vulneratur a filio,32.29.Walliā ſubiugat.32.34.valorem Angliæ inquirit.32.36. teſtamentū eius 32.48.Cadomi ſepultus. 32.53
Giſleberti deditio.25.7.
Goiſfridus Norman.ſpoliat.26.45.
Guliel. Rufus conſecratur. 33. 4. Robertum fugat.33.24.redeunt in gratiam.33.32.morbus.33.41 rebelles comprimit.33.3. Sariſburiæ conſilium tenet.34.9.ſagitta cæſus.36.36.
Guliel.Scotorum regis crudelitas. 43.38.ſubiectionem facit Anglorum regi.45.5.homagium facit. 48.3
Galfridi mors.46.48
Glouernia capta a Baronib⁹.62.37
Guido ob ſtragem excom.67.46
Gaſco de Bierna rebellis. 67. 57. conuictus.68.16
Glouerniæ ſtatuta.69.41
Gul Walleys rebellis.83.32
Gauerſton ab exilio redit. 99.7. relegatur. 99. 43. decollatur. 100.30
Galli naues ſtruunt.117.25
Gallia ſpoliata.121.24
Gens ſine capite.125.8
Gelu.128.25
Gallica claſſis tempeſtate diſperſa. 142.52
Gleyndour prædatur.164 50

H.

HAſtingus præceptor Bieri.3.16. crudelitas eius 3.26.dolus inſignis ad vrbē Lituis.4.10. vrbi Carnotenſi præeſt.4.37.eam Theobaldo vendit.5.47
Hugonis perfidia in amicum.11.44 Normannia pellitur.12.11.ſubiectio.21.34
Herlewinus occiditur.12.40
Haraldus Danorum rex Richardo opem fert.15.20.
Haraldus fit Anglorum rex. 25.45. moritur.26.7
Hardecnutus fit rex Anglorum.26 8.moritur.26.9
Henricus Norman.vaſtat. 27. 24. moritur.27.55
Haraldus regnū inuadit.28.13. filij eius Angliam inuadunt. 29.45. quomodo ſibi perniciem ſtruxit 30.24.
Hildebrandi impia decreta.31.37
Hēricus primus coronatur. 36. 39. Matildam ducit 36.44. Normānos ſubiugat, 36. 50. magnanimitas.37 20. ducit Adelizam, 37.35.moritur.38.14. quæ caſtrā ſtruxit.38.17
Henrici Imp.mors.37.48
Henricus 2.coronatur 40.7.Caluū montem capit.40,27. homagiū principum recipit.40.33.hybernam viſitat.49.16. purgat ſe a nece Thomæ.41.55.deficiunt ab eo domeſtici. 43. 23. inimicos diſperdit.43.46. quàm religioſus fuit.44.25. victoriam vbiq; deportat. 44. 45. pacem cum Francis firmat. 47.25. moritur, 47.34.Epitaphium eius.47.38
Hyberniæ deſcriptio.44.26
Hybernenſes regi Angliæ ſubduntur.39.35
Henricus filius Henr.fugit. 42. 20 arma ſumit in patrem.42.30.Sagiam

giam inuadit. 43.52. patri recõciliatur. 45.12
Henrici filij Ioh. coronatio. 56.25. treugæ inter eum & Lodowicũ, 56.36. eius humilitas. 58.33. chartæ ab eo cõceſſę. 61.15. Normanniam reſignat. 62.10. mors. 67.2
Hubertus incarceratus. 58.37
Henr. capitur. 64.20
Hiſpanorum clades. 121.52. 130.8
Hawkwood miles ſtrenuus. 131.26
Hybernẽſes relegati domũ. 147.43
Henr. 4. coronatur. 157.3. periculũ mortis euitat. 158.54. proceres debellat. 162.40. inopia laborat 163.30. negatur ei ſubſidiũ. 167 46. Berwicũ capit 169.20. contradicit papæ. 170.29. ſcribit ad Papam. 173.40. moritur. 178.32
Hyems dura. 172.28
Hæreticus combuſtus. 174.43
Henr. 5. coronatur. 178.37. fundat 3. monaſteria. 184.14
Henr. le Scroope proditor. 186.40 capite plectitur. 187.15
Hareflu obſidetur. 188.3

I.

IErusalem recuperata per chriſtianos. 36.29
Iuramentum Angliæ & Franciæ regum. 45.32
Ioppe capta recuperatur. 49
Ioh. defectio a fratre. 50.16
Inundatio aquarum Pariſijs. 51.4
Ioh. coronatio. 52.45. Iſabellã ducit. 53.19. Pariſius venit. 53.23. moritur. 56.13. eius deuotio in religioſos. 56.20. hyberniã ſubiugat & Walliam. 55.37. pacem a Papa mercatur. 56.30. Andegauiam capit. 56.43
Itali eccleſiæ Anglicanæ opima occupant beneficia. 60.18
Iudæorum ſcelus. 51.36
Iuſticiarij Ang. repulſi. 62.17
Iudæi ſuſpenduntur. 69.38. Anglia pulſi. 72.20.
Indulta Edw. 3. pro ſubſidio. 117.24
Iubileus annus. 122.2
Ianuenſis mercator occiſus. 137.36
Ioh. Straw ſuſpenſus. 140.15
Ianuenſium naues direptæ. 144.1
Inſula Man regẽ habet. 147.4
Imperator venit in Angliã. 158.30
Inſurrectio Ebor. Archiep. 168.10
Inſurrectio comitis Northumbriæ 172.34
Ioh. papa veſtitum mutat. 185.34. eius depoſitio 185.

K.

KNols exercitum in Galliã ducit 131.42. moritur. 172.10
Krakon rex baptizatus. 175.48

L.

LOthbrocus filium pellit regno 3.14
Lodowicus Normanniæ cupidus, 10.40. tutor Richardi. 1345. con uitijs eum lacerat. 11.13. conſiliũ cum Arnulfo capit. 11.37. capitur ab Haraldo. 12.45. liberatur, 13.8.
Lotarius Richardi interitũ machinatur. 14.30. eius dolus non ſuccedit. 14.46. aperta vi Normanniam aggreditur. 14.50
Lis inter Angliæ & Franciæ reges. 40.44
Legioceſtriæ comitis perfidia. 42.46
Lodowici fuga. 44.52. peregrinaturus venit in Angliam. 45.47. moritur. 45.50
Londini defectio a rege. 55.27
Lateranenſe concilium 55.47
Lodowicus Papæ legatum ſpreuit. 55.56. Angliã occupat. 56.3. fugatur. 57.6. abſoluitur. 57.20. moritur. 58.21
Lugdunenſe conciliũ. 60.11
Lewlinus Ceſtriam vaſtat. 61.34
Lodowici in terram ſanctam expeditio. 66.10. moritur ibi 66.25
Lanæ tributum auctum. 83.18
Lewlinus captus. 102.3
Leproſorum executio. 104.8
Lodowic' Imp. fœdifragus. 116.30
Londinẽſium furor. 135.48. timor inanis. 143.53
Lancaſtr. dux falſo accuſatus. 141. 33. Hiſpaniæ regnum vendicat. 143.35. priuilegia profecturis cum eo data. 145.37. redit in Angliam. 144.39. fit dux Aquitaniæ. 144.55. moritur. 154.16
Lollardi præſbyteros creãt. 144.30.
Londinenſium priuilegia adempta 146.28
Lãcaſtriæ ducis inſurrectio. 155.38. regnum vendicat. 156.29
Lollardorũ aſſertiones. 160.24. inſurrectio. 182.40. fuga. 183.15
Legati Francorum ſpreti. 186.30

M.

MIldunũ rebellãs capitur. 10.15 Menwaldũ capitur. 21.30
Malgerius Archiep. reſignat. 27.17
Malcolinus fidelitatem iurat. 35.35
Monachi reſtituũtur. 52.9
Monachorũ Cant. contentio 54.46
Mirabile de hoſtia. 55.16
Miſſa ſaluat in bello 95.34
Mortalitas ex fame. 102.15
Middleton ſuſpenſus. 103.8
Monachorũ bona direpta. 114.22.
Mortalitas magna. 121.30
Moneta noua. 122.8
Michael Attepool proditionis cõuictus. 144.34. moritur. 144.26
Monſtra de ſyluis viſa. 161.16

N.

NOrmannorũ prudentia. 11.5 Fortitudo. 15.40
Nuncij ex varijs regnis ad Anglos. 45.23
Normanni ad Francos deſciſcunt. 54.16
Northamptona capitur. 63.47
Norwicẽſium ſcelus punitũ. 66.55
Northumbri ſuos ſpoliant. 102.30
Normannorum clades. 118.46
Neuſtria ſpoliatur a comitiua. 125. 41.
Normannorum ſcelus in Winchelſeia. 126.16
Norwic. epiſc. geſta. 140.33 temporalia ſeiſantur a rege. 141.17

O.

OTho Imp. irrumpit in Normãnos. 13.34
Odo Matildam ducit. 19.26. rebellans ſubiugatur. 19.40. pax firmatur. 20.13
Olanus Nouicorũ rex fit Chriſtianus. 20.20. obijt martir. 20.24
Odo fit cuſtos regni Angliæ. 30.40
Otho fit rex Romanorũ. 55.2. excõmunicatur. 55.29. ab imperio deponitur. 55.3. moritur. 55.18.
Otho legatus ab Oxonienſ. malè tractatur. 59.2. capitur ab Imperat. 59.24
Octoboni ſtatuta. 65.53
Obolus fit rotundus. 69.54
Odium inter Normannos & Anglos. 107.53
Oxonia interdicta. 122.50. repellit Cant. viſitationem. 176.26
Oldcaſtle citatur. 179.40. examinatur. 180.22. ſententia in eum lata. 181.47. condemnatus fuga elabitur. 182.10. eius armatura inuenta. 187.43.

P.

PApa diſcordiarũ motor. 55.45
Papæ literæ combuſtæ. 39.26
Latronum conſpiratio in Gul. 29. 24 cæduntur. 29.42
Lanfrancus fit Cant Archiep. 13.14 quo modo a Papa exceptus. 31. 15. quæ ædificauit. 31.24
Philippi Francorũ regis fuga. 51.15 præda fit Anglis. 51.24. fere ſub merſus. 52.20. Normanniam vaſtat. 53.32. & Acquitaniam. 53 52. naues proprias comburit. 56 18. moritur. 58.3
Pax inter Angliæ & Franciæ reges, 53.6
Peſtis ex corporibus ſubmerſis. 55 42.
Papę excõmunicatio nihili fit 56.10
Pœna perfidiæ. 57.15

Parliamentum p. 33. 34. 53 ...

Præliũ inter reges Angliæ & Frãciæ.59.43
Papa deglubet clerũ Anglicũ.60.28
Paſtorum viſio in Gallia.61.3
Pluuiæ defectus in Anglia.61.13
Prouiſiones Oxoniæ.61.52. reuocatæ.62.22
Peckam Io.Arch.Cant.69.51
Procerum petitio ad regem.84.20
Papæ gladius verbalis.88.48.prouiſiones caſſatæ.116.49
Papæ nuncij ſuſpenſi.125.38
Philpot claſſem exhibet in piratas. 136.44
Plebis inſurrectio.139.45
Portugaliæ regis mors.143.2
Proceres exercitum in regem congregant.148.29
Proditorum querelæ.161.30.capite plectuntur.12
Parliamentum indoctorum.166.8
Peſtis Londini.171.44
Piſis concilium generale.174.35
Papæ tres papatui renunciant.185.15.

R.

Rhotomagus ab hoſtibus combuſta.3.38
Rainerius a Danis capitur.4.51
Rollo Danis profugis præficitur.5 16. Colloquiũ cum Haſtingo.5. 22. rebelles Angliæ coercet.6. 10.Francos infeſtat.6.25. Francorũ regis filiã ducit.6.41.baptizatur.6.49.
Rainoldus congreditur cum Rollone.5.36.caſu interficitur.5.52
Roberti ſeueritas in legibus exequendis.7.13.moritur.7.27
Rihulfi perfidia.7.44
Rich.fit dux Normanniæ.10.51.ſecretò aufertur.11.26.Emmæ deſponſatur.13.25.eam ducit.14.5 Theobaldũ profligat.15.2.Auxiliũ ab Haraldo cõtra Gallos petit.15.11.eius vxor ſine prole moritur.15.30. nuptias repetit cũ Gunnor.15.51.eius deuotio.16. 3.ſtatura.16.24.ægrotans Rich. filiũ hæredem ſuum conſtituit. 16.27.moritur.16.36
Rich. catholicus.16. 43. Ruſticos rebelles compeſcuit.16.53.Fratrem Gul. obſequiũ negantem carceri mandat.17.5. pœnitentem in gratiam accepit. 17. 20. eius liberi per vxorẽ Iudith. 20 33.eius mors.21.51
Robertus Francorũ rex Burgundiones ſubegit.21.10.a ſolio per filiũ pulſus.23.2.regno reſtitutus moritur.28.15
Rob.Archipræſul obſidetur.22.16. Normanniã anathematizat. 22. 18. reuocatur.22.20.moritur. 25.25
Robertus dux rebelles comprimit. 22.30. fraudem Hugonis anteuertit.22.iter parat Britanniam vaſtaturus.23.44. Gulielmũ filium hæredem conſtituit. 14.18. peregrinatur Ieroſolimas.24.27 moritur.24.34
Rainaldus ducit Adeliz.21.16. incarceratur.21.20. liberatur. 21 25.
Richardi ducis laus.21.55. veneno obijt.22.10
Regũ 4.amicus congreſſus. 45.53
Rich.in rebellione moritur.46 17
Rich.coronatur.47.53. petit terrã ſanctam.48.11.nauigat Acon.48 40.periclitatur de Turcis.49.21 capitur.49.43. abſoluitur. 94. 46.in carcerẽ conijcitur.50.37. cura eius in eccleſias.50.53. magnanimitas.51.4. truncatur pede 51.37. prædam in Francos habet 52.23. baliſtæ iaculo moritur.52.30
Rhotomagũ capitur.55.30
Richardi compaſſio.59.10
Rex Francorum capitur a Saracenis.60.44. liberatur.60.54
Rich.rex Roman.coronatur.61.48
Rob.Cant.Cardinalis.69.36
Rotunda tabula.70.2
Reſi rebellio.72.11
Riſuntium capitur.79.20
Rogerus de Mortuo mari euadit. 106.50.cur ſuſpenſus.111.54
Regina Edw.2.exulat.107.40.fugit e Gallia 108.3. in Anglia appellit.108.20.regem perſequitur 109.11
Rotunda tabula.117.16
Rich.2.coronatur.136.13. comites creat.136.20.vxorem ducit.140 2.cogit conſiliũ in proceres.146 22. fingit accuſationes in eos. 146.45.nouos officiarios eligit. 144.4. magnas pecuniæ ſummas mutuat.145.26. Lollardos comprimit 148.33. conuenit cum rege Galliæ.149.32.futurus eſſe Imperator fertur.151.1.proceres incarcerat.151.10.pecunias multas mutuat.154.28.iuramẽta inſolita imponit ſuis.154.45. nauigat in Hyberniam.155.5.quærit latibula.155.53. regnum reſignat.156.9.moritur.158.14.rumores eũ vixiſſe.171.38.corpus eius Weſtm.tranſlatum. 182.26
Rob.Veer dux Hyberniæ.144.30. vxorem repudiat.146.3. moritur.146.46
Romipetæ propoſito fruſtrati. 145. 53.
Ruſticorum fortitudo in Gallos. 164.30

S.

SWenus exercitũ in Anglos parat.18.30.moritur.18.51
Stigandus cur degradatus.31.4
Stephanus conſecratur.38.24. liberalitas.38.35.Lincolniam obſidet 38.49. capitur.38.50. abſoluitur. 39.10. coronatur.39. 23.moritur.39.47
Scoti vnde dicti.46.43
S.crux a Turcis capitur.46.55
Saladini perfidia.48.49. vincitur a Chriſtianis.
Saraceni intercepti.49.30
Subditorum liberalitas ad regem redimendum.50.43
Stephanus Langton Anglia interdicitur. 54.54. admittitur Archiep.Cant.56.24
Sedes Sarum tranſlata.57.37
Simon recipitur in gratiam.59.16.
Saraceni chriſtianos cædunt. 60.5
Simonis prædatio cum Baronibus. 62.30
Scoti Angliam vaſtãt.80.30.81.17
Scotorũ homagij forma. 82.26
Stryuelin caſtrum obſeſſum 96.16
Scotorum prædatio.103.14
Scotorum regnum excommunicatum.103.33
Spenſeri exulant.104.36
Scoti bona Edw.2.ſpoliant. 105.20
Southampton a Gallis combuſta. 114.12
Saraceni incantatio de ſerpente. 117.44.
Scotorum ſtrages.118.26
Scoti deprædantur Penreth.138.35 & caſtrum de Werke.141.7. & Berwicum.141.33.
Sanguis de ligno fluens.141.43
Serlo captus.155.34
Subsidium.68.69.73.82.93.148.154.161.163.164.166.167.170.171 ... 175.178.193

T.

THeobaldus duci Richardo aduerſatur.14.7. in gratiã cum duce redit.15.38
Thurſtinus rebellãs fugit.15 20
Templarij deleti.37.45
Thomæ Cant.cædes.41.6
Turcarũ induciæ cum chriſtianis. 49.
Tartarorũ dominij origo.54.7
Taxa grauis.139.2
Turberuile ſuſpenſus.79.50
Thronus Scotorum delatus in Angliam.82. 8
Templarij capti.99.30. bona direpta 106.30
Taxa inaudita.135.6.164.5
Terræmotus.140.18
Taxa cleri & populi.170.7
Thom.Arundel Archiep.Cantuar. mors.183.52.

W.

WAltheofus coniuratioñe in Guliel.pandit.32.7
Wulſtani virtus.33.18.mors.33.48
Walthamiæ cañonici ſæcul. pellũtur.45.27
Weſtmon.ædificatum.57.34.
Walliæ princeps negat homagium 68.37
Wallenſes pacẽ petunt.69.3. ſpoliati.70.30
Wallia ſubacta.70.40
Walléſium inſurrectio.78.18. ſubiguntur.79.10
Waſconia regi Angliȩ reſtituta.95 20.
Winchelſey moritur.100.38
Victoria naualis de Gallis.117.46.
Veſtium ſtatuta.128.10
Wickliffi ortus.135.15.opiniones.139.13.moritur.142.7
Gul.Cant.clerum opprimit.148.47
Walli rebellant.158.23
Wickami mors.167.30
Waldeni fortuna.169.52.

FINIS.

LONDINI,
in ædibus *Johannis Daij.*
Anno Dom. 1574.
¶ *Cum gratia & priuilegio Regiæ Maieſtatis.*

Republished the following scarce
Valuable Old Chronicles, Langtofts. Robt of Glo^s
Graftons — Halls, Holinshed's, Fabians
Fullers Worthies — Hearnes Works fm 1703 to 17[illegible]
Gulielmi Neubrigensis Histor. sive Chron: rerum Anglic.
Thomæ Sprotti Chronica.
Jno Lelands Itinerary
Do. Antiquarii de rebus Britan. Collectanea.

376.

10/-

sm/8